

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

แผนงานวิจัย

แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวใหม่ด้วยวัดร้าง : กรณีศึกษาเมืองเก่าเชียงใหม่

A tourism development guidelines for abandoned monasteries :

a case study city walled area of Chiang Mai

โดย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.แพนวุธธา ไทยสันทัด และคณะ

เมษายน 2563

เลขที่สัญญา RDG61T0104

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

แผนงานวิจัย แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวใหม่ด้วยวัดร้าง : กรณีศึกษาเมืองเก่าเชียงใหม่

คณะผู้วิจัย		สังกัด
1.ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. แทนวธุธา ไทยสันทัด		คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการออกแบบ สิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยแม่โจ้
2. ดร.นันทวรรณ	ม่วงใหญ่	คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
3. นาย อำนาจ	ซิดทอง	คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการออกแบบ สิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยแม่โจ้
4. นางสาว กาญจนา	ซิดทอง	คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้
ชุดโครงการ	แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวใหม่ด้วยวัดร้าง กรณีศึกษาเมืองเก่าเชียงใหม่	

สนับสนุนโดย สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.)

(ความเห็นในรายงานนี้เป็นของผู้วิจัย สกสว. ไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยเสมอไป)

กิตติกรรมประกาศ

แผนงานวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวใหม่ด้วยวัดร้าง กรณีศึกษาเมืองเก่าเชียงใหม่” ได้สำเร็จลุล่วง โดยได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.) กลุ่มท่องเที่ยว ประจำปี2561และคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการออกแบบสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยแม่โจ้ที่ให้การอนุเคราะห์เรื่องสถานที่และอุปกรณ์

ขอขอบคุณ ดร.พระครูไพบูล เจติยานุรักษ์ เจ้าอาวาสวัดโลกโมฬี, รศ. ดร.กอบกุล ราชะนาคร และคุณ สวรรยา วัฒนศิริเสรีกุล สถาบันศึกษานโยบายสาธารณะ, รศ.ดร.นิสิต พันธมิตรและคุณยุพาพัทตร์ อินทุโสภณ ศูนย์อาเซียนศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, คุณวัลลภ นามวงศ์พรหม มูลนิธิบรมธาตุคุดอยสุเทพ, คุณสรเสริญ ศีตีสาร รองผู้อำนวยการการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, คุณสุวารี วงษ์กองแก้ว ผู้อำนวยการหอศิลปวัฒนธรรมเมืองเชียงใหม่, คุณชินนวุฒิ วิลยาลัย นักโบราณคดีชำนาญการพิเศษ และคุณสายกลาง จินดาสุ นักโบราณคดีชำนาญการ สำนักศิลปากรที่ 7 เชียงใหม่, คุณ วไลลักษณ์ สุขประเสริฐ หัวหน้างานพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยว สำนักงานการท่องเที่ยว เทศบาลนครเชียงใหม่, คุณธีรพงษ์ อินทร์พันธุ์ ผู้อำนวยการ และ คุณสนั่น ช่างปรุง นักวิชาการศาสนา สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดเชียงใหม่ รวมทั้งสมาชิกชุมชนจาก10ชุมชนที่วัดร้างนาร่องตั้งอยู่ ผู้ให้ข้อมูลและให้ความเห็นในการพัฒนาได้เป็นอย่างดี ทั้งจากการประชุมและนำเสนอแต่ละบ้าน

ขอขอบคุณ รศ.ดร.ณัชวิญญ์ ตีกุล ที่ปรึกษาโครงการ, อาจารย์ รักธิดา ศิริ พิทักษ์กิจนุกูร, อาจารย์สุปิยา ปัญญาทอง, นางสาว ณัททัย ตั้งมั่นเจริญสุข สถาปนิกผู้ช่วยวิจัย และทีมงานผู้ช่วยวิจัยตามรายนามท้ายเล่ม ที่ช่วยกันทำให้งานวิจัยนี้เสร็จสมบูรณ์ขึ้นมาได้

ผู้วิจัย

เมษายน 2563

บทสรุปผู้บริหาร

แผนงาน

แผนงานวิจัย แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวใหม่ด้วยวัดร้าง กรณีศึกษาเมืองเก่าเชียงใหม่

นักวิจัย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. แทนวรุธา ไทยสันทัด และคณะ

หน่วยงาน คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการออกแบบสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยแม่โจ้

1.บทนำ

1.1 ความสำคัญและที่มาของปัญหา

ผลงานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาถึงปัจจัยและศักยภาพการพัฒนาวัดร้างที่ยังคงอยู่มากมายในตัวเมืองเชียงใหม่ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่ที่ยั่งยืน โดยกำหนดพื้นที่ศึกษาเฉพาะเขตกำแพงเมืองชั้นในและชั้นนอก จากการศึกษาพบว่าจังหวัดเชียงใหม่เคยมีวัดร้างทั้งหมด 948 วัด โดย 99 วัด อยู่ในเขตกำแพงเมืองชั้นใน ทั้งนี้มีเพียง 35 วัดที่ยังคงสภาพสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ในปัจจุบัน ในเขตกำแพงเมืองชั้นนอกนั้นปัจจุบันเหลือหลักฐานเพียง 10 วัด และเพิ่งได้รับการฟื้นฟูสำเร็จ 1 วัด หลักฐานของวัดร้างที่เหลือรอดพ้นจากอดีตเหล่านี้ปัจจุบันแม้จะตั้งอยู่ที่เดิมแต่สภาพแวดล้อมได้เปลี่ยนไปตามยุคสมัยในหลายรูปแบบ เช่น โรงเรียน, สถานที่ราชการ, สลัม, และถนน เป็นต้น

การสร้างแหล่งท่องเที่ยวใหม่ที่มีกระจายหลบซ่อนอยู่ในเมืองเก่าจึงเป็นภารกิจที่ท้าทายเป็นอย่างยิ่ง สถานการณ์การท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่ 2560 ได้ถูกตั้งเป้าจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) สำนักงานเชียงใหม่ให้มีนักท่องเที่ยวเพิ่ม 10% จาก 9.6 ล้านเป็น 10 ล้านคน เน้นกิจกรรมกลุ่มนักท่องเที่ยว Gen Y อายุระหว่าง 17-35 ปี ที่เน้นการท่องเที่ยวแบบทำทายและกีฬา ส่วนวัยสูงอายุเน้นการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพที่มีกำลังซื้อสูง เป็นการวางนโยบายการตลาดเชิงรุกที่ไม่อยู่บนฐานของเมืองท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม แต่เน้นจากภาพรวมของจังหวัดซึ่งมีพื้นที่กว้างใหญ่ เน้นกลุ่มนักท่องเที่ยวเชิงปริมาณแต่ไม่ได้เน้นกลุ่มเฉพาะที่สนใจมรดกทางวัฒนธรรม ทั้งที่ได้มีการการยื่นขอขึ้นบัญชีเชียงใหม่มรดกทางวัฒนธรรมอย่างต่อเนื่องทุกปี แสดงให้เห็นความขัดแย้งทางนโยบายการท่องเที่ยว

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1.2.1 เพื่อศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวของวัดร้างในเมืองเก่าเชียงใหม่
- 1.2.2 เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารจัดการการท่องเที่ยววัดร้างในเมืองเก่าเชียงใหม่
- 1.2.3 เพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวใหม่ด้วยวัดร้าง

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

1.3.1 ตามประกาศเขตพื้นที่เมืองเก่าเชียงใหม่ พ.ศ.2553 คณะกรรมการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์และเมืองเก่า สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในโครงการปรับปรุงภูมิทัศน์พื้นที่มรดกทางวัฒนธรรม10เมือง

1.3.2 ขอบเขตตำบลในการศึกษา11ตำบลนอกเขตพื้นที่เมืองเก่าเชียงใหม่ พ.ศ.2553 ช้างคลาน, ช้างเผือก, ช้างม่วย, หายยา, ศรีภูมิ, สุเทพ, หนองหอย, พระสิงห์, ป่าแดด, ฟ้าฮ่อม, และวัดเกต

1.4 วิธีการดำเนินการวิจัย

1.4.1 ทบทวนเอกสารวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

1.4.2 ออกแบบและจัดทำเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1.4.3 ศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวของวัดร้างในเมืองเก่าเชียงใหม่ (สังเคราะห์ข้อมูลจากโครงการย่อยที่ 1)

1.4.4 ศึกษาศักยภาพด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นวัดร้าง (สังเคราะห์ข้อมูลจากโครงการย่อยที่ 2)

1.4.5 จัดทำแบบจำลองคอมพิวเตอร์แต่ละวัดร้าง

1.4.6 จัดเวทีนำเสนอผลงานต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและชุมชนเกี่ยวกับการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวใหม่ด้วยวัดร้าง เพื่อนำผลไปสรุปในขั้นตอนสุดท้าย

1.4.7 วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวใหม่ด้วยวัดร้าง

2.สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

วัดร้างแต่ละแห่งมีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างกันออกไป ดังจะอธิบายเพิ่มเติมผ่านวัดร้างในภาพรวม และเน้นที่10วัดร้างนาร่อง ได้แก่ วัดอินทขิล วัดปันสาท วัดแสนต่าห้อย วัดเชียงของ วัดธาตุกลาง วัดป่าแดง หลวง วัดหนองหล่ม วัดป่าตาล วัดเลาเสียง และวัดป่าอ้อยที่เลือกทำการศึกษาอย่างละเอียดดังต่อไปนี้

2.1 วัดอุปประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวของวัดร้างในเมืองเก่าเชียงใหม่

สรุปผลการวิจัย

ศักยภาพการพัฒนาวัดร้างในเมืองเก่าเชียงใหม่ ประกอบด้วย การพัฒนาในปัจจุบัน, การเลือกวัด, การส่งเสริมจุดแข็ง, และการแก้ไขจุดอ่อน

2.1.1 การพัฒนาในปัจจุบัน

- มีนักท่องเที่ยวมาเยี่ยมชมได้เอง ได้แก่วัดร้างที่ตั้งอยู่ในเมืองเก่า บนถนนเส้นหลัก และเป็นเส้นทางท่องเที่ยวอดนินยม ตัวอย่างวัดร้างลักษณะนี้ได้แก่ วัดช้างลาน วัดป่าแดง วัดเลาเสียง และ วัดป่าอ้อย เป็นต้น

- มีการจัดไฟส่องเสริมเจดีย์ยามค่ำคืน วัดร้างเหล่านี้จะตั้งอยู่ในบริเวณที่คนมองเห็นได้หลายทิศทาง จึงได้รับเลือกให้ติดตั้งไฟเพื่อสร้างบรรยากาศให้เมืองเก่าในเวลาค่ำคืน เป็นเจดีย์ที่มีความสูงและลวดลายสวยงามทางเทศบาลจึงดูแลเป็นพิเศษ อาทิเช่น วัดแสนตาห้อย วัดปันสาท และวัดเชษฐาหน้าโรงเรียนพุทธิโสภณ เป็นต้น

- มีชุมชนแวดล้อม วัดร้างหลายแห่งตั้งอยู่ท่ามกลางชุมชนที่อพยพเข้ามาใช้ที่ดินวัดร้างเพื่ออยู่อาศัย พอนานเข้าจึงได้จัดระเบียบเป็นการเช่าระยะยาวและมีเลขที่บ้านเพื่อติดตั้งไฟฟ้าและประปาได้ วัดร้างท่ามกลางชุมชนเป็นศักยภาพสนับสนุนการท่องเที่ยวได้แก่ วัดช้างลาน วัดธาตุกลาง วัดพระเจ้าอัมโม และวัดเลาเสียง เป็นต้น สามารถพัฒนาการท่องเที่ยวเป็นเส้นทางเดินเท้าและจักรยานเพื่อเที่ยววัดในชุมชนที่หลบซ่อนอยู่ได้ ทำให้เกิดการสร้างรายได้และชุมชนเปิดรับคนภายนอกมากขึ้น

- มีหมดแสดงเขตโบราณสถาน อันมีผลสำคัญทางกฎหมายโดยกรมศิลปากร มักฝังเป็นจุดโดยรอบฐานเจดีย์ที่ท่างออกมาเล็กน้อย รอบหมดโดนดเป็นเขตสำคัญในการพัฒนาต่อโดยเฉพาะการล้อมรั้วเพื่อป้องกันการคุกคามทั้งโดยตั้งใจและรู้เท่าไม่ถึงการณ์ ใช้อ้างสิทธิ์ในการขยายพื้นที่พัฒนาได้เป็นอย่างดี เจดีย์ลักษณะนี้ได้แก่ วัดหนองหล่ม วัดธาตุกลาง และวัดร่มโพธิ์ เป็นต้น

- มีการสร้างสิ่งศักดิ์สิทธิ์บริเวณเจดีย์ มักเกิดในชุมชนที่แวดล้อมหนาแน่นและสถานศึกษา โดยยังมีการพิธีกรรมและการสักการะอยู่บ้างตามเทศกาลต่างๆ อาทิเช่น วัดช้างลานที่ชุมชนพยายามจะอนุรักษ์กันเอง วัดส้มสุกในวิทยาลัยสารพัดช่างเชียงใหม่ วัดกิตติ เจดีย์ขนาดใหญ่ในโรงเรียนอนุบาลเชียงใหม่ เป็นต้น

- มีป้ายสื่อความหมายสภาพทรุดโทรม ใช้งานไม่ได้ วัดร้างหลายวัดมีลักษณะเช่นนี้ทำให้พัฒนาการท่องเที่ยวได้ยาก อีกทั้งเป็นการทำให้วัดร้างมากขึ้นอีกด้วย การมีป้ายสื่อความหมายแสดงถึงการถูกขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถานแห่งชาติ การปรับปรุงจึงควรซ่อมให้พร้อมใช้งาน อีกทั้งติดตั้งคิวอาร์โค้ดเพื่อเชื่อมโยงกับข้อมูลได้ครบถ้วนบนสมาร์ตโฟนของนักท่องเที่ยวทุกคน วัดร้างลักษณะนี้ เช่น วัดปันสาทและวัดธาตุกลาง เป็นต้น

- มีนิทรรศการเกี่ยวกับวัดร้างโดยเฉพาะ ได้แก่เจดีย์แปดเหลี่ยมของวัดอินทิลที่เป็นส่วนหนึ่งของหอศิลปวัฒนธรรมเมืองเชียงใหม่ เป็นวัดร้างเพียงหนึ่งเดียวที่มีลักษณะเช่นนี้ ในขณะที่วัดเชียงของมีอาคารประดิษฐานทั้งสองด้าน

- มีการอนุรักษ์และดูแลรักษาจากกรมศิลปากร ตามรอบประจำปีของเจดีย์ที่ถูกขึ้นทะเบียนโบราณสถาน ส่วนที่ไม่ได้ขึ้นจะได้รับการดูแลรองลงมาตามสภาพ เจดีย์ที่ถูกขึ้นทะเบียนไว้จึงมีความเสี่ยงน้อยกว่า

- มีการค้นหาที่ตั้งได้จาก Google Maps การเพิ่มตำแหน่งวัดร้างทั้ง 31 วัดลงบนแผนที่พร้อมข้อมูลพอสังเขปเป็นภาษาอังกฤษจะช่วยให้การสืบค้นและเข้าถึงได้ง่ายขึ้น อันเป็นหัวใจที่ทำให้การท่องเที่ยววัดร้างเป็นไปได้

- มีนักท่องเที่ยวมองเห็นตลอดเวลา วัดร้างที่สามารถเชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวบนถนนคนเดินได้จะช่วยเพิ่มเวลาในการเที่ยวช่วงกลางคืนได้อย่างปลอดภัยด้วย มี 2 เส้นทางได้แก่ถนนคนเดินวันเสาร์วิวาลัยและถนนคนเดินวันอาทิตย์ประตูท่าแพ วัดร้างลักษณะนี้ได้แก่ วัดอินทิล วัดเชียงทอง วัดธาตุกลาง เป็นต้น

- มีวัดและยามดูแลอย่างดี วัดร้างที่อยู่ร่วมกับสถานที่ราชการมีศักยภาพเรื่องภูมิทัศน์ ต้นไม้ถูกตัดแต่งเปิดให้เห็นเจดีย์จากถนนได้อย่างสมบูรณ์ ทำให้ประสานงานเพื่อทำการท่องเที่ยวได้ง่ายขึ้น อาทิเช่นวัดแสนตอห้อย วัดอินทิล และวัดสังการามในวิทยาลัยนาฏศิลป์เชียงใหม่ เป็นต้น

2.1.2 การเลือกวัด จากการศึกษา 10 วัดร้างนาร่อง ควรเลือกวัดร้างที่มีลักษณะเหล่านี้ให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ เพื่อเป็นแนวทางคัดกรองให้ได้วัดที่มีศักยภาพสูงสุดในการพัฒนาจากทรัพยากรที่จำกัด เป็นการพัฒนานาร่องเพื่อเป็นต้นแบบสู่วัดอื่นๆต่อไปตามมละดับ

- ประวัติศาสตร์ชัดเจน โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่เกี่ยวกับเมือง ความเป็นต้นแบบ และที่ส่งอิทธิพลต่อคนหมู่มาก วัดร้างลักษณะนี้ได้แก่ วัดป่าแดงหลวงและวัดอินทิล เป็นต้น

- รูปแบบศิลปกรรมโดดเด่น มีลายปูนปั้นที่สมบูรณ์เป็นเอกลักษณ์ มีทักษะสูงเชิงช่างที่หาได้ยาก วัดร้างลักษณะนี้ได้แก่ วัดปันสาท วัดอินทิล วัดธาตุกลาง เป็นต้น

- เจดีย์มีขนาดใหญ่ เจดีย์มีขนาดใหญ่มาก สันนิษฐานว่าพื้นที่โดยรอบทั้งหมดล้วนเป็นวัดเดิมแปรผันตามขนาดของเจดีย์ประธาน วัดร้างลักษณะนี้ได้แก่ วัดหนองหล่ม วัดธาตุกลาง วัดป่าแดงหลวง เป็นต้น

- ตั้งอยู่ทำเลที่ดีที่สุด ทั้งในอดีตและปัจจุบัน วิเคราะห์ได้จากจุดตัดของถนนหลักและย่านธุรกิจกลางเมืองในปัจจุบัน วัดร้างลักษณะนี้ได้แก่ วัดเชียงทอง วัดปันสาท วัดแสนตอห้อย เป็นต้น

- คงสภาพดีจากการบูรณะเรียบร้อยแล้ว จากการดำเนินงานของกรมศิลปากร ปัจจุบันทั้ง 10 วัดนาร่องอยู่ในสภาพโครงสร้างที่มั่นคงแข็งแรง

- อยู่ติดถนน เทียบชมสะดวกและมีวัดอยู่ตลอดเส้นทาง สร้างเส้นทางท่องเที่ยวได้ง่ายและคุ้มค่า วัดร้างลักษณะนี้ได้แก่ วัดธาตุกลาง วัดแสนตอห้อย วัดเชียงทอง วัดปันสาท เป็นต้น

- รองรับพาหนะจตุรถาได้ครบทุกประเภท พิจารณาจากสภาพปัจจุบันและความเป็นไปได้ในการขยายพื้นที่ในอนาคต วัดร้างลักษณะนี้ได้แก่ วัดปันสาท วัดอินทขิล วัดแสนดาห้อย เป็นต้น

- ถูกมองเห็นตลอดเวลาทั้งจากการท่องเที่ยวและสัญจรปกติ มีลักษณะเป็นจุดหมายตามาแต่เดิม ปัจจุบันไร้สิ่งบดบังโดดเด่นมองเห็นได้จากระยะไกล วัดร้างลักษณะนี้ได้แก่ วัดธาตูกกลาง วัดปันสาท วัดเชียงของ เป็นต้น

- ใกล้ย่านที่พักนักท่องเที่ยว สถาบันการศึกษาและถนนคนเดินวันเสาร์/อาทิตย์ เพื่อความสะดวกจากการเที่ยวด้วยการเดิน การเชื่อมต่อแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่งบนเส้นทางท่องเที่ยว สร้างความต่อเนื่องไปตลอดเส้นทางและมีทางเลือกมากในแต่ละจุดตัด ทำให้เที่ยวได้อย่างอิสระไม่น่าเบื่อ วัดร้างลักษณะนี้ได้แก่ วัดอินทขิลบริเวณถนนคนเดินวันอาทิตย์ วัดเชียงของบริเวณถนนคนเดินวันเสาร์ วัดปันสาทบนเส้นทางใกล้เคียงกับมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ วัดป่าแดงหลวงใกล้เคียงกับมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เป็นต้น

- เป็นที่จอดรถเมล์ท้องถิ่นมาแต่เดิม ทำให้เป็นที่รู้จักกว้างขวาง อาทิเช่นท่ารถวัดเชียงของและท่ารถช้างเผือกที่มีวัดปันสาทตั้งอยู่ เป็นต้น

- เชื่อมโยงได้หลายทาง มีความสัมพันธ์กับย่านและจุดตัดของถนนระดับต่างๆ เพิ่มทางเลือกในการสัญจรและการรับรู้ได้อย่างครบถ้วน วัดร้างลักษณะนี้ได้แก่ วัดอินทขิล วัดปันสาท วัดหนองหล่ม วัดป่าตาล เป็นต้น

- การพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวจะทำให้คุณภาพชีวิตของชุมชนดีขึ้น ไม่ว่าจะเป็นสิ่งแวดล้อมหรือรายได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งวัดที่แวดล้อมใกล้ชิดกับชุมชน วัดร้างลักษณะนี้ได้แก่ วัดป่าอ้อย วัดเลาเสียง วัดป่าแดงหลวง เป็นต้น

- มีพื้นที่ตามโฉนดเพียงพอเพื่อการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว ทั้งในปัจจุบันและการต่อขยายในอนาคต วัดร้างลักษณะนี้ได้แก่ เกือบทุกวัด ยกเว้น วัดเชียงของ วัดป่าอ้อย วัดหนองหล่ม ที่มีพื้นที่ตามการประกาศเขตโบราณสถานเพียงรอบฐานเจดีย์เท่านั้น ในขณะที่พื้นที่โฉนดวัดร้างมีเพียงวัดป่าอ้อยที่มีพื้นที่ไม่เพียงพอต่อการพัฒนาเช่นกัน

- มีอาณาเขตตามโฉนดกว้างขวางมากจนสุดถนน เต็มไปด้วยชุมชน ได้แก่วัดธาตูกกลางและวัดเลาเสียง

- มีรถเมล์ RTC ผ่านเที่ยวชมแบบ Hop On & Hop Off ได้สะดวก อาทิเช่น วัดเชียงของที่เชื่อมโยงวัดใกล้เคียงได้หลายวัด เป็นต้น

2.1.3 การส่งเสริมจุดแข็ง

- ตั้งอยู่ในย่านที่พักและใกล้ถนนคนเดินวันเสาร์/อาทิตย์ ส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวที่พักใกล้เคียงมาเยี่ยมชมได้ง่าย
- มีขนาดเจดีย์ที่ใหญ่ ฐานกว้าง เป็นจุดหมายตาได้ดี อาทิเช่น วัดธาตุดกลางและวัดหนองหล่ม
- เป็นจุด Selfie และ Check-in ประจำย่านได้
- ตั้งอยู่ในทำเลที่ดีและเป็นที่ยอมรับ จัดไฟส่องสว่างยามค่ำคืนให้สวยงาม สามารถเที่ยวชมกลางคืนได้อย่างปลอดภัยต่างจากที่อื่น อาทิเช่นวัดแสนตอห้อย, วัดปันสาท, และวัดธาตุดกลาง
- เชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวเกี่ยวกับถนนคนเดินย่านวันเสาร์ได้ง่าย ได้แก่ กลุ่มวัดร้างในเขตกำแพงดินทางทิศใต้ของเมือง
- ปัจจุบันเจดีย์เป็นส่วนหนึ่งของหอศิลปวัฒนธรรมเมืองเชียงใหม่ ได้แก่ วัดอินทิล
- ตั้งอยู่หลังตึกแถวบนถนนช้างเผือกและตรงข้ามกับอนุสาวรีย์ช้างเผือกซึ่งเป็นทำเลที่มีศักยภาพพัฒนา ได้แก่ วัดป่าอ้อย
- ตัวเจดีย์เข้าถึงได้จากหลายเส้นทางทั้งจากถนนหลังและภายในโครงการ ได้แก่ วัดป่าอ้อยที่มีศักยภาพพัฒนาได้ในอนาคต
- ตั้งอยู่ในทำเลที่ดี ถูกมองเห็นจากหลายทิศทาง อีกทั้งเชื่อมต่อกับประตูสวนดอกเพียงเดินข้ามถนนได้ ได้แก่ วัดเชียงทองซึ่งถูกมองเห็นได้ตลอดเวลาจากการสัญจรบนถนนเส้นหลัก
- ทำเลอยู่ติดกับคูเมืองทิศตะวันออกใกล้กับแจ้งศรีภูมิซึ่งเป็นหลักฐานสำคัญของเมืองเก่า มีศักยภาพพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวได้ ได้แก่ วัดหนองหล่ม
- ตั้งอยู่ประชิดถนน อีกทั้งห่างจากถนนสำคัญเพียงไม่กี่เมตร สามารถมองเห็นจากถนนหลัก ทำให้มีศักยภาพสูง ได้แก่ วัดธาตุดกลาง, วัดแสนตอห้อย, และวัดป่าตาล เป็นต้น
- เน้นการท่องเที่ยวเชิงวิชาการ
- เชื่อมโยงเชิงการศึกษา กับสถาบันสถานศึกษาใกล้เคียง ได้แก่ วัดป่าแดงตั้งอยู่ใกล้มหาวิทยาลัยเชียงใหม่และวัดร้างย่านช้างเผือกที่ตั้งอยู่ใกล้มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ เป็นต้น
- ส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวที่พักใกล้เคียงมาเยี่ยมชมได้ง่าย
- เน้นเส้นทางท่องเที่ยววัดและวัดร้างในกำแพงเมืองชั้นนอก
- ย้ายจุดจอดรถเมล์ท้องถิ่นให้ไกลออกไป ได้แก่ วัดเชียงทอง

- เน้นเส้นทางท่องเที่ยวบนถนนข้างเผือกได้ เนื่องจากมีวัดร้างหลายแห่งคุ้มค่ากับการมาเยือนตามเส้นทางท่องเที่ยว
- ป้ายสื่อความหมายออกแบบพัฒนาได้อย่างเต็มที่ เนื่องจากมีผู้ใช้งานจำนวนมาก ให้เลือกวัดที่คาดว่าจะมีผู้เข้าชมมากที่สุดก่อน
- การพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวจะทำให้คุณภาพชีวิตของชุมชนดีขึ้น
- เชื่อมโยงเส้นทางหลักเพื่อการท่องเที่ยวสู่พระธาตุดอยสุเทพ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และในกลางเมืองเก่าได้สะดวก ได้แก่ วัดร้างตลอดเส้นทางจากเมืองเก่าสู่มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ประกอบด้วยวัดแสนตอห้อย วัดสัมสูก และวัดป่าแดงหลวง เป็นต้น
- ขนาดของเจดีย์ ทำให้การวางแผนเส้นทางท่องเที่ยวได้ง่ายและคุ้มค่ากับการไปเยี่ยมชม
- ถนนที่ประชิดเจดีย์เป็นเส้นทางลัดสู่อีกย่านของเมืองในช่วงเวลาเร่งด่วนจึงมีการสัญจรคับคั่งต่อเนื่องเจดีย์จึงถูกเห็นจากชาวเมืองเป็นประจำ ซึ่งง่ายต่อการวางแผนเส้นทางท่องเที่ยวด้วย ได้แก่ วัดป่าตาลย่านข้างเผือก
- ติดต่ออาคารด้านข้างเพื่อเพิ่มพื้นที่ว่างให้เจดีย์ หรือทำการเช่าอาคารเพื่อปรับปรุงเป็นศูนย์สื่อความหมายเกี่ยวกับวัดร้างของย่าน ได้แก่ วัดเชียงของ เพื่อขยายพื้นที่โดยรอบฐานเจดีย์ให้กว้างขึ้น
- มีพื้นที่ว่างเพียงพอและเหมาะสมกับการเป็นสถานที่ท่องเที่ยวพักผ่อน
- ขอความร่วมมือออกแบบปรับปรุงอาคารประชิดให้มีรูปแบบและสีสันทัดกลมกลืนกับเจดีย์ ได้แก่ วัดเชียงของ ให้มีการพัฒนาขึ้นอย่างต่อเนื่อง

2.1.4 การแก้ไขจุดอ่อน

- รื้อถอนอาคารทรุดโทรมที่บดบังด้านหน้าเจดีย์ออกเพื่อเปิดมุมมอง ได้แก่ เจดีย์วัดป่าแดง
- เน้นการท่องเที่ยวด้วยพาหนะ 2 ล้อ ให้จอดจักรยานฝั่งตรงข้ามของถนนได้ ตัวอย่างที่ชัดเจนที่สุดคือวัดเชียงของที่มีพื้นที่จำกัดที่สุด
- ให้ชุมชนโดยรอบเจดีย์ที่ว่างงานดูแลความสะอาดและภูมิทัศน์โดยรอบเจดีย์ให้สามารถเดินรอบได้สะดวก ได้แก่ ชุมชนวัดเลาเสียง
- พื้นที่ตามโหนด มีลักษณะสีเหลี่ยมผืนผ้า เมื่อรื้อถอนอาคารโดยรอบจะพัฒนาเป็นสวนสาธารณะขนาดเล็กเพื่อการท่องเที่ยวได้ อาทิเช่น วัดป่าแดงและวัดเลาเสียงที่เชื่อมโยงกับภายนอกชุมชนได้ทันที เป็นต้น
- ถนนเล็กแคบ ให้ส่งเสริมการท่องเที่ยวด้วยพาหนะ 2 ล้อ ทำการออกแบบที่จอดรถจักรยาน

- ไม่มีที่จอดรถ ทำให้เป็นอุปสรรคต่อการเที่ยวด้วยพาหนะ 4 ล้อ ให้เตรียมที่จอดรถของชุมชนที่อยู่ใกล้เคียงไว้ให้ ชัดเจนที่สุดที่วัดเชียงทอง, วัดหนองหล่ม, วัดธาตุกลาง, วัดเลาเสียง, และวัดป่าอ้อย เป็นต้น
- อยู่ในย่านการค้ามาแต่เดิม เต็มไปด้วยการสัญจรคับคั่ง สามารถแทนที่ด้วยการเดิน ได้แก่วัดร้างย่านช้างเผือกทั้งหมด
- ขอความร่วมมืออาคารประชิดให้ปรับปรุงสภาพแวดล้อมโดยรอบเจดีย์ให้ดูใหม่สะอาด จอดรถได้เพื่อการต้อนรับนักท่องเที่ยว
- จัดระเบียบผู้เช่าที่ดินวัดร้างจากสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติให้เรียบร้อยขึ้น ทุกวัดควรมีการจัดการในเรื่องนี้อย่างเร่งด่วน
- ดูแลการเช่าช่วงและคนต่างด้าวนอกชุมชน ซึ่งทำให้ผู้เช่าใช้สิทธิผิดสัญญาและทำให้ความเป็นชุมชนเดิมเสื่อมลงด้วย อาจเป็นสาเหตุของปัญหาและยาเสพติดได้
- จุดอ่อนคือตั้งอยู่ในเขตรั้วของสถานที่ราชการ เป็นที่จอดรถของหอบชดหายเหตุฯ ทำให้ไม่สามารถเข้าเยี่ยมชมได้สะดวก ให้ประสานหน่วยงานเพื่ออำนวยความสะดวกและต้อนรับนักท่องเที่ยวอย่างเต็มที่ในเวลาราชการ ได้แก่ วัดร้างในโรงเรียนต่างๆ เช่น โรงเรียนอนุบาลเชียงใหม่, โรงเรียนพุทธโสภณ, วิทยาลัยนาฏศิลป์เชียงใหม่ และโรงเรียนยุพราช เป็นต้น
- จุดอ่อนที่ควรแก้ไขพัฒนาคือประชิดถนนโดยไม่มีรั้วกันและเขตถนน ทำให้มีรถบรรทุกและรถชุดมาจอดเป็นประจำ ส่งผลต่อฐานรากเจดีย์และภูมิทัศน์ไม่เหมาะสมอย่างยิ่ง ควรล้อมรั้วและขอคืนถนนบางส่วน และกันเขตตลอดแนวเจดีย์ให้เป็นพื้นที่สีเขียวเพื่อการท่องเที่ยว พบได้ชัดเจนที่สุดที่วัดป่าตาลย่านช้างเผือก
- เป็นถนนที่มีการจราจรพลุกพล่าน ทำให้สัญจรข้ามผ่านเร็วเกินไป ให้เพิ่มเส้นอุปสรรคบนถนนเพื่อลดความเร็ว
- มีอาณาเขตตามโฉนดน้อยเกินไปทำให้ถูกประชิดไม่เหมาะสม ต่อไปควรติดต่อซื้ออาคารด้านข้างเพื่อเพิ่มพื้นที่ว่างให้เจดีย์ หรือทำการเช่าอาคารเพื่อปรับปรุงเป็นศูนย์สื่อความหมายเกี่ยวกับวัดร้าง
- อาคารแถวที่ถัดไปจากเจดีย์ มีอายุการใช้งานมากและทรุดโทรม อีกทั้งยังตั้งอยู่ในที่ดินวัดร้างสามารถพิจารณาทุบขายพื้นที่หรือจัดเป็นอาคารสื่อความหมายเกี่ยวกับวัดป็นสาท, ย่าน, และเครือข่ายวัดร้างตามจุดต่างๆได้ทั่วเมืองเก่าเชียงใหม่ได้เป็นอย่างดี
- เนื่องจากตั้งอยู่ในซอยเป็นถนนแคบที่รถยนต์สวนกันได้ยาก ทำการแก้ไขโดยการออกแบบทางเข้าและวัสดุประกอบให้เป็นเอกลักษณ์ นำทางเข้ามาสู่เจดีย์

- จุดอ่อนของเจดีย์อีกลักษณะหนึ่ง คือมักถูกมองข้ามและไม่เป็นที่รู้จักมากนัก ได้แก่เจดีย์วัดอินทิล ชาติการสื่อความหมายที่ทรงพลังทั้งที่เป็นเจดีย์สำคัญมาตั้งแต่ตั้งเมืองของพญามังราย หอศิลป์ฯควรเชิดชูให้เป็นทั้งสิ่งศักดิ์สิทธิ์ประจำสถานที่และสัญลักษณ์ มีการทำของที่ระลึกและโปรโมทการท่องเที่ยวให้เป็นเจดีย์สำคัญประจำเมืองที่พลาดไม่ได้ยามเมื่อมาเมืองเก่าเชียงใหม่

- ถูกปิดล้อมโดยหอพักคนงาน มีสภาพไม่เหมาะสมกับการเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ เจดีย์มีร่องรอยการขูดเจาะเข้าไปหาสมบัติถึงสามจุด ฐานถูกเทปูนทับ กรมศิลปากรและสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติควรทบทวนสัญญาเช่าและปรับปรุงสภาพแวดล้อม ได้แก่ วัดป่าอภัยยานข้างเผือก

- ควรออกแบบเปิดรั้วให้เจดีย์เข้าถึงได้อย่างอิสระจากภายนอกแบบสวนสาธารณะ ได้แก่ วัดอินทิล ซึ่งตั้งอยู่ในเส้นทางถนนคนเดิน

- รั้วของสถานที่ราชการสามารถทำซ้อนอีกชั้นหนึ่งด้านในเพื่อความปลอดภัยได้ดียิ่งขึ้น เป็นทางเลือกในการบริหารจัดการในอนาคต ได้แก่ วัดอินทิล และ วัดแสนตอห้อย เป็นต้น

- จุดอ่อนคือการประกาศเขตโบราณสถานน้อยเกินไป ทำให้มีถนนประชิดฐานเจดีย์ทุกด้าน อีกทั้งขาดที่จอดรถ จึงจอดรอบฐานเจดีย์เป็นประจำซึ่งไม่เหมาะสม ควรปิดการจราจรให้ผ่านได้เพียงพาหนะ 2 ล้อ ได้แก่ เจดีย์วัดหนองหล่ม

- สนับสนุนการเดินเข้าเยี่ยมชมให้มากขึ้น จัดบริเวณโดยรอบเจดีย์เป็นพื้นที่ถนนโดยการเปลี่ยนถนนให้เป็นพื้นที่สีเขียวตามความเป็นไปได้ ได้แก่ วัดหนองหล่มที่ควรพัฒนาให้เป็นสวนสาธารณะเพื่อการเดินและจักรยาน

2.2 วัดอุปประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อศึกษาแนวทางบริหารจัดการการท่องเที่ยววัดร้างในเมืองเก่าเชียงใหม่

สรุปผลการวิจัย

ประกอบด้วย ภายภาพ, การสื่อความหมาย, ศูนย์สื่อความหมาย, การเชื่อมโยงวัดยอดนิยม, การจัดตั้งมูลนิธิและกองทุน, พื้นที่สาธารณะ, และชุมชน

2.2.1 ภายภาพ

-การเตรียมพัฒนาวัดร้างเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยว ทำได้โดยการจัดลำดับและกลุ่มเพื่อทำการเลือกวัดที่มีสภาพพร้อมนำร่องการท่องเที่ยวก่อน วัดร้าง 10 วัดถูกเลือกจากทั้งหมด 31 วัด โดยมี4วัดที่สามารถเที่ยวได้ทันที ในลำดับรองลงมาให้การพัฒนาไปตามลำดับ กำหนดเวลา 5 ปีคือเป้าหมายในการพัฒนาระยะยาว มีเป้าหมายให้แต่ละวัดได้กลายเป็นพื้นที่สาธารณะและมีการจัดโซนให้เหมาะสม มีศูนย์สื่อความหมายรองรับการท่องเที่ยวและเป็นพื้นที่สีเขียวให้ต่อชุมชนและเมืองได้

2.2.2 การสื่อความหมาย

สามารถทำได้ทั้งทางตรงและทางอ้อม มีเป้าหมายที่การรู้คุณค่าของวัดร้าง ในลักษณะของแพลตฟอร์ม โดยแบ่งเป็น 2 ลักษณะดังนี้

- แพลตฟอร์มฐานข้อมูล เหมาะสำหรับการเริ่มต้นของวัดร้างสู่แหล่งท่องเที่ยว
- แพลตฟอร์มแบบตลาด เหมาะกับการพัฒนาในขั้นต่อมาเมื่อมีฐานข้อมูลพอสมควรแล้วให้ดำเนินการติดต่อหาพันธมิตรทางธุรกิจตลอดเส้นทางท่องเที่ยววัดร้าง นำมารวมเข้าไว้ด้วยกันแบบศูนย์กลาง การติดต่อที่ให้ประโยชน์สูงสุดกับนักท่องเที่ยว

2.2.3 ศูนย์สื่อความหมาย

-การวางแผนให้มีศูนย์สื่อความหมายเกี่ยวกับวัดร้างโดยเฉพาะมีความจำเป็นและเป็นการเน้นย้ำความมีชีวิตให้กลับมาได้อีกครั้งหนึ่ง เป็นการเปลี่ยนทัศนคติและสร้างผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวใหม่ จากต้นทุนความเดิมแท้ของเมืองที่สาบสูญ

-ศูนย์สื่อความหมายไม่จำเป็นต้องสร้างขึ้นใหม่และใช้งบประมาณ โดยมีแนวคิดการปรับปรุงอาคารเก่าที่อยู่ในที่ดินโฉนดวัดร้างเดิมซึ่งอยู่ทำเลที่ดีมาใช้ใหม่ รวมถึงการแก้ปัญหาอาคารที่ประชิดกับเจดีย์ของเอกชนนอกโฉนดและเขตโบราณสถานที่ไม่สามารถซื้อคืนได้ ให้ดำเนินการขอเช่าเพื่อปรับปรุงเป็นส่วนสนับสนุนเจดีย์แทน

-ศูนย์สื่อความหมายสามารถเป็นได้ทั้งระดับย่านและของตัววัดแต่ละวัด เพื่อการเก็บข้อมูลจัดแสดง มีส่วนการค้นคว้าและพัฒนา ห้องสมุด ห้องบรรยายเสวนาในกิจกรรมต่างๆ ในส่วนชั้นบน ส่วนชั้นล่างทำเป็นร้านกาแฟและขายของที่ระลึก รวมทั้งนิทรรศการหมุนเวียนที่สร้างรายได้ ของที่ระลึกจากวัดร้างให้ออกแบบเพื่อใช้ในชีวิตประจำวันและสะสมเป็นชุดได้

2.2.4 การเชื่อมโยงวัดยอดนิยม

-ได้แนวคิดที่จำลองมาจากคณะสงฆ์โบราณจากพัสสาวัดใหญ่จะปกครองและคอยช่วยเหลือวัดที่เล็กกว่าลงไปตามลำดับในเรื่องต่างๆ

-ปรับใช้สู่การท่องเที่ยวในปัจจุบันให้วัดยอดนิยมเป็นวัดพี่เลี้ยงสนับสนุนการท่องเที่ยวเพิ่มเติมกับวัดร้างบริเวณโดยรอบ มีการสื่อความหมายและเป็นศูนย์กลางข้อมูล การบริจาคและการช่วยเหลือพัฒนาด้านต่างๆ เป็นทางเลือกในการช่วงเริ่มต้นของการตั้งกองทุนเพื่อพัฒนาวัดร้างแต่ละวัดผ่านการออกใบอนุญาตบัตรเพื่อลดหย่อนภาษีได้

-นักท่องเที่ยวเมื่อไปเที่ยววัดยอดนิยมและพบการสื่อความหมายถึงวัดร้างบริเวณข้างเคียง สอดคล้องกับแพลตฟอร์มออนไลน์ ทำให้เกิดการเติบโตทางเศรษฐกิจในถนนเส้นรองเพิ่มไปตลอดทาง

2.2.5 การจัดตั้งมูลนิธิและกองทุน

-ปัญหาการพัฒนาและอนุรักษ์วัดร้างที่สำคัญเกิดจากการแบ่งส่วนราชการในการรับผิดชอบ อีกทั้งความรับผิดชอบนั้นไม่ดำเนินการในลักษณะเชิงรุก ขาดหน่วยงานที่จะเป็นเจ้าภาพเพื่อประสานงานเกี่ยวกับการพัฒนาวัดร้างได้ครบวงจรจากหลายภาคส่วน จึงควรมีการจัดตั้งคณะทำงานเพื่อเป็นเจ้าภาพในการประสานงาน

-กรณีศึกษาจากการดำเนินการฟื้นฟูวัดร้างของมูลนิธิบรมธาตุศุขเทพ สามารถปรับใช้กับการก่อตั้งมูลนิธิวัดร้างเชียงใหม่เพื่อบริหารกองทุน หน้าที่สำคัญที่สุดคือเป็นหน่วยงานเจ้าภาพที่ทำการศึกษาและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ประสานงานการอนุรักษ์และท่องเที่ยววัดร้างอย่างเป็นระบบด้วยการสื่อความหมายที่ทันสมัย ดำเนินการจัดหาทุน บริหารกองทุน และรับเงินบริจาคที่สามารถออกใบอนุโมทนาบัตร

2.2.6 พื้นที่สาธารณะ

-การปรับเปลี่ยนพื้นที่วัดร้างให้เป็นสวนสาธารณะระดับต่างๆเป็นโครงการระยะยาวเพื่อฟื้นฟูพื้นที่จำนวนหลายไร่ทางประวัติศาสตร์ให้กลับมาเป็นพื้นที่สีเขียวของชาวเมืองและพัฒนาก่อสร้างได้เป็นอย่างดี มีส่วนในการฟอกอากาศจากหมอกควันพิษ PM2.5 ที่รุนแรงขึ้นในช่วงเดือนมีนาคมถึงพฤษภาคมที่ส่งผลกระทบต่อการท่องเที่ยว

-พื้นที่สาธารณะเป็นการสืบทอดการใช้งานเดิมของวัดเดิมให้มากที่สุด เปิดรับให้ทุกคนเข้ามาใช้พื้นที่ได้โดยไม่แบ่งชนชั้นวรรณะ

-พื้นที่ตามโฉนดวัดร้างแต่ละวัดมีศักยภาพไม่เท่ากัน บางวัดกว้างใหญ่มากตลอดทั้งย่านเป็นที่อยู่ของ4 ชุมชนเช่นวัดธาตุกลาง บางแห่งเป็นโรงเรียนและสถานที่ราชการ

-พื้นที่ที่ควรได้รับการพัฒนาคือพื้นที่วัดร้างที่เป็นชุมชนแออัด ลักษณะพื้นที่ปิดและเป็นปัญหาสังคม สุขภาพต่างๆ อีกทั้งการลงภาคสนามล่าสุดพบว่ามีการใช้ประโยชน์ที่ดินผิดประเภทและสัญญากับสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติจำนวนมาก

-การพัฒนาระยะยาวเรื่องพื้นที่สาธารณะสู่การท่องเที่ยวจึงควรเริ่มที่ชุมชนที่มีปัญหามากที่สุดก่อน เพื่อให้การพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเจดียเป็นไปได้ง่ายขึ้น

2.2.7 ชุมชน

-ประกอบด้วยชุมชนแท้และชุมชนเทียม ควรจำแนกความเป็นได้ในการพัฒนาที่เริ่มจากชุมชนให้กระจ่างเสียก่อน ทั้งแนวโน้มและทัศนคติต่อการพัฒนาเพื่อลดความขัดแย้ง

-การเจรจาประชุมควรตั้งเป้าว่าชุมชนจะมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นจากการท่องเที่ยวได้อย่างไร มากกว่าชุมชนจะต้องเสียอะไร

-การเตรียมความพร้อม อบรมและพัฒนาแต่ละชุมชนสามารถเริ่มได้จากหน้าบ้านแต่ละบ้านให้สะอาด น่ามอง มีข้อตกลงระหว่างกันเกี่ยวกับระยะถอยจากเจดีย์ มีแผนกระจายรายได้ในการดูแลความสะอาดเจดีย์ จัดสวนและเก็บขยะ มีการอบรมมัคคุเทศก์อาสาเป็นเยาวชนและผู้สูงอายุได้ฝึกการใช้ภาษาอังกฤษ รวมถึงการฝึกหัดคนรุ่นใหม่ในชุมชนในการเป็นผู้ดูแลระบบแพลตฟอร์มออนไลน์เพื่อการท่องเที่ยวของแต่ละชุมชนได้อีกด้วย

-ทัศนคติจากชุมชนเป็นส่วนสำคัญต่อการพัฒนา ผู้ประสานงานจะต้องศึกษาความเป็นไปได้ในการเจรจาต่อรองในเรื่องนี้ สู่การพัฒนาแบบมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะเป็นการสร้างชุมชนที่มีความภูมิใจ นำไปสู่การอนุรักษ์และอยู่ร่วมกับโบราณสถานได้อย่างยั่งยืน

2.3 วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวใหม่ด้วยวัดร้าง อธิบายตาราง5.2 ประกอบด้วย ช่วงเวลา, การปรับปรุงทางกายภาพ, การบริหารจัดการ, และแนวทางการพัฒนา เพื่อใช้กับกรณีศึกษา10วัดร้างนาร่อง

สรุปผลการวิจัย

2.3.1 ระยะที่1 ทำได้ทันที (ปีที่1) เพิ่มสิ่งอำนวยความสะดวก การสื่อความหมาย สร้างแพลตฟอร์มฐานข้อมูล (Data base) จัดตั้งมูลนิธิวัดร้างและกองทุน

วัดนาร่อง ได้แก่ วัดอินทิล วัดปันสาท วัดแสนตอห้อย วัดธาตุกลาง

- เป็นวัดที่มีความพร้อมในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวได้ทันที พัฒนาเพิ่มเติมอีกเล็กน้อย
- เพิ่มที่จอดรถจักรยาน
- ป้ายสื่อความหมาย QR Code

การบริหารจัดการ

- ประสานงานหน่วยงาน/ผู้ใช้พื้นที่
- โปรโมทการท่องเที่ยวกลุ่ม SoLoMo
- สร้างแพลตฟอร์มฐานข้อมูล (Data base)

แนวทางการพัฒนา

- โปรโมทการท่องเที่ยวด้วยแผนที่ท่องเที่ยว4วัดนาร่อง
- เชื่อมโยงเครือข่ายการใช้พื้นที่ที่เกี่ยวข้องในปัจจุบัน เช่น โรงเรียน โรงพยาบาล ชุมชน เป็นต้น
- เชื่อมโยงวัดยอดนิยมใกล้เคียง
- เชื่อมโยงถนนคนเดินวันเสาร์/อาทิตย์
- เชื่อมโยงเครือข่ายที่พักใกล้เคียง
- จัดตั้งคณะทำงานตามบริบทปัจจุบันเพื่อดูแล เช่น ชุมชน หน่วยงานราชการ เป็นต้น
- จัดตั้งมูลนิธิวัดร้างเมืองเชียงใหม่และกองทุน

2.3.2 ระยะที่2 เร่งด่วน (ปีที่2-3) ขยายพื้นที่ฉนวน สร้างแพลตฟอร์มแบบตลาด (Market place) บริหารมูลนิธิวัดร้างและกองทุนให้เกิดดอกผล

- เพิ่มพื้นที่ฉนวน โดยการขอพื้นที่คืน ระยะที่1

การบริหารจัดการ

- ประสานรถเมล์ RTC เรืองจุดจอดและตัวแบบเหมาเพื่อ Hop on & Hop Off
- ประสานงานคณะกรรมการถนนคนเดิน
- สร้างแพลตฟอร์มแบบตลาด(Market place)

แนวทางการพัฒนา

- โปรโมทการท่องเที่ยวด้วยแผนที่ท่องเที่ยวให้ครบ10วัดนาร่อง
- บริหารมูลนิธิวัดร้างเมืองเชียงใหม่และกองทุน
- ระดมทุนเพื่อมูลนิธิจากแนวทางการทำบุญ ผ้าป่า สอมปอย ปอยหลวง
- ระดมทุนเพื่อมูลนิธิจากกิจกรรมการเดิน-วิ่ง-ปั่นตามเส้นทางท่องเที่ยววัดร้าง
- พัฒนาช่องทางการลดหย่อนภาษีและงบCSRกับองค์กรเอกชน

2.3.3 ระยะที่3 ปานกลาง (4-5 ปี) สวนสาธารณะระดับชุมชน แพลตฟอร์มสมบูรณ์ทั้งแบบฐานข้อมูลและตลาด บริหารมูลนิธิวัดร้างและกองทุนให้เกิดดอกผล

- เพิ่มพื้นที่ฉนวน โดยการขอพื้นที่คืน ระยะที่ 2

การบริหารจัดการ

- ได้แพลตฟอร์มสมบูรณ์ทั้งแบบฐานข้อมูลและตลาด

แนวทางการพัฒนา

- โปรโมทการท่องเที่ยวด้วยแผนที่ท่องเที่ยวเพิ่มอีก 10 วัด
- บริหารมูลนิธิวัดร้างเมืองเชียงใหม่และกองทุน
- ระดมทุนเพื่อมูลนิธิจากแนวทางการทำบุญ ผ้าป่า สอมปอย ปอยหลวง
- ระดมทุนเพื่อมูลนิธิจากกิจกรรมการเดิน-วิ่ง-ปั่นตามเส้นทางท่องเที่ยววัดร้าง
- พัฒนาช่องทางการลดหย่อนภาษีและงบ CSR กับองค์กรเอกชน

2.3.4 ระยะที่4 ระยะยาว (ปีที่6ขึ้นไป) สวนสาธารณะระดับเมือง การเป็นศูนย์สื่อความหมาย ขยายเครือข่ายแพลตฟอร์มเพิ่มอีก 10 วัดจนครบ 31 วัด ขยายเครือข่ายมูลนิธิวัดร้างและกองทุนจนครบ 31 วัด และขยายสู่จังหวัดภาคเหนืออื่นต่อไป

การบริหารจัดการ

- ขยายเครือข่ายแพลตฟอร์มให้ครบทั้ง 31วัดในเขตเมืองเก่า
- เตรียมขยายเครือข่ายสู่วัดร้างภาคเหนือและเมืองรอง

แนวทางการพัฒนา

- โปรโมทการท่องเที่ยวด้วยแผนที่ท่องเที่ยวให้ครบทั้ง 31 วัดในเขตเมืองเก่า

- บริหารมูลนิธิวัดร้างเมืองเชียงใหม่และกองทุน
 - ระดมทุนเพื่อมูลนิธิจากแนวทางการทำบุญ ผ้าป่า สอมบอย ปอยหลวง
 - ระดมทุนเพื่อมูลนิธิจากกิจกรรมการเดิน-วิ่ง-ปั่นตามเส้นทางท่องเที่ยววัดร้าง
 - พัฒนาช่องทางการลดหย่อนภาษีและงบ CSR กับองค์กรเอกชน
 - ปรับใช้อาคารพาณิชย์ที่ประชิดเจดีย์และอยู่บนโฉนดวัดร้าง ทำเป็นศูนย์สื่อความหมาย ชื่นบน
- เป็นการจัดแสดงและพิพิธภัณฑ์ ชั้นล่างเป็นร้านกาแฟและของที่ระลึกเกี่ยวกับวัดร้างของย่าน
- โปรโมทการท่องเที่ยวด้วยแผนที่ท่องเที่ยวไหวศรัย 31 วัดในเขตเมืองเก่า
 - เตรียมขยายเครือข่ายแพลตฟอร์มขายสู่วัดร้างภาคเหนือและเมืองรอง

2.4 ข้อเสนอแนะ

2.4.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

- จัดเตรียมหน่วยงานกลางเพื่อเป็นแม่ข่ายเกี่ยวกับวัดร้างโดยเฉพาะ มีหน้าที่ติดต่อประสานงาน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้าด้วยกันและผลักดันอย่างต่อเนื่อง

- หน่วยงานกลางจำเป็นต้องมีคณะกรรมการจากหลายภาคส่วนในลักษณะคณะทำงานเฉพาะกิจ เพื่อการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน เป็นโครงการระดับจังหวัดเพื่อกำหนดนโยบายที่คล่องตัว เกิดผลดีต่อการอนุรักษ์และการบริหารจัดการที่เชื่อมโยงกับศักยภาพการท่องเที่ยวเดิมของเมือง

- คณะทำงานเฉพาะกิจเรื่องวัดร้างอาจดำเนินการในลักษณะมูลนิธิหรือองค์กรที่ไม่แสวงหาผลกำไร จัดตั้งกองทุนเพื่อศาสนาและศิลปวัฒนธรรม อำนวยความสะดวกต่อการลดหย่อนภาษีจากภาคเอกชนได้ ทำให้มีการบริหารจัดการที่เป็นระบบ เป็นอิสระจากการพึ่งพาเพียงงบประมาณรัฐ เป็นต้นแบบในการบริหารจัดการเมืองเก่าที่มีวัดร้างจำนวนมากแห่งอื่นได้

- การแก้ปัญหาที่ดีที่สุดสำหรับวัดร้างคือการทำให้วัดนั้นไม่ร้างผ่านการใช้ประโยชน์ที่ดินใหม่ ได้แก่ การส่งเสริมพื้นที่เพื่อประโยชน์สาธารณะเพื่อให้คนเข้ามามีส่วนร่วมให้มากที่สุด โดยยังรักษาพื้นที่สำคัญแห่งความเป็นศาสนสถานไว้ได้ ปรับเปลี่ยนวัดร้างที่เคยเป็นพื้นที่ปิดให้เป็นพื้นที่เปิด ปรับเปลี่ยนเป็นทั้งพื้นที่สวนสาธารณะระดับต่างๆ เป็นอนุสรณ์สถานและแหล่งท่องเที่ยวไปตามลำดับ

- การกำหนดโซนเพื่อการพัฒนามีความสำคัญ ได้แก่ พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์/พื้นที่ฉนวน/และพื้นที่สาธารณะ เพื่อให้เกิดการใช้ประโยชน์ที่ดินที่ส่งเสริมคุณค่าเดิมของพื้นที่สูงสุด สัดส่วนระหว่างแต่ละโซนจึงออกแบบพัฒนาให้มากขึ้นได้อย่างต่อเนื่องในระยะยาว ดังนั้นพื้นที่วัดร้างแต่ละแห่งจึงวางแผนพัฒนาได้อย่างมีเอกลักษณ์ตามย่านและบริบทโดยรอบได้ อาทิเช่นย่านการค้าและการศึกษา เป็นต้น

- ชุมชนเดิมได้พื้นที่สีเขียวสาธารณะเพื่อพักผ่อนหย่อนใจ มีสิ่งแวดล้อมดีขึ้น เนื่องจากดัชนีพื้นที่สีเขียวต่อประชากรปัจจุบันยังขาดอยู่มาก ดังนั้นเมืองเก่าเชียงใหม่ในองค์กรรวมจึงได้ประโยชน์ตามพื้นที่วัดร้างจำนวน

มากเช่นกันตามแนวทางวสานคร การพัฒนาวัดร้างจึงมิใช่เพียงการอนุรักษ์ทางกายภาพโบราณสถาน แต่ยังเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเมืองด้วย

-แผนพัฒนาและการบริหารจัดการระยะยาววัดร้างในเขตเมืองเก่าเชียงใหม่มีส่วนอย่างมากในการสนับสนุนให้เชียงใหม่เป็นเมืองมรดกโลกประเภทศิลปวัฒนธรรม เนื่องจากมีความเดิมแท้ที่มีศักยภาพสูงทางคุณค่าระดับเมือง เป็นหลักฐานที่ชัดเจนถึงความรุ่งเรืองที่ควรได้รับการพัฒนาอย่างเร่งด่วน สามารถบูรณาการหลายศาสตร์และภาคส่วนเข้าด้วยกัน ไม่ว่าจะเป็นนโยบาย การออกแบบ การบริหารจัดการ การตลาด ธุรกิจ ท้องถิ่น เคหการ และพุทธศาสนิกชนท้องถิ่น ซึ่งจะส่งผลกระทบยาวทางการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน นำมาสู่รายได้และการจ้างงานที่เพิ่มขึ้นระดับจังหวัด รักษาอัตราการเติบโตของผลิตภัณฑ์มวลรวมได้อย่างต่อเนื่อง

-อนาคตที่ยั่งยืนของวัดร้างคือการพัฒนาให้ไม่ร้างอีกต่อไปในทางใดทางหนึ่ง นั่นคือการวางแผนให้มีการใช้ประโยชน์ที่ดินในลักษณะต่างๆที่สร้างสรรค์และสนับสนุนความยั่งยืนให้เกิดขึ้น การมีทางเลือกที่มากขึ้นจะมีส่วนให้นักท่องเที่ยวคุณภาพมีปริมาณที่มากขึ้นด้วยเช่นกัน ได้แก่ กลุ่มที่สนใจศิลปวัฒนธรรม สถาปัตยกรรม และการเรียนรู้ ซึ่งกลุ่มนี้จะเดินทางเข้ามาไม่มากแต่ต่อเนื่องตลอดทั้งปี ต่างจากกลุ่มหาชนที่มาเยือนตามฤดูกาลและเทศกาลต่างๆตามการโปรโมทการท่องเที่ยว ในกรณีที่มิมีปัจจัยภายนอกเข้ามารบกวนจะทำให้เกิดการมาเยี่ยมเยือนอย่างฉับพลัน ส่งผลต่อยอดรายได้ที่ตกลงและจำเป็นต้องวางแผนกระตุ้นการท่องเที่ยวระยะสั้นอยู่บ่อยครั้ง อนึ่ง การมีนักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมเยือนมากเกินไปในบางช่วงเวลาย่อมส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตชาวเมืองอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ อาทิเช่นการจราจรและการจัดการขยะ เป็นต้น

- การปรับปรุงที่ดินวัดร้างในเมืองเก่าเชียงใหม่เป็นพื้นที่สาธารณะสำหรับทุกคน นอกจากจะกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่แล้ว ยังเป็นการพัฒนาเคหการของพื้นที่ให้เป็นระเบียบเรียบร้อยมากขึ้นอีกด้วย ส่งผลดีต่อทั้งสิ่งแวดล้อม สุขภาพและผู้อยู่อาศัยได้เป็นอย่างดี ลดความขัดแย้งและปัญหาทางสังคม อาทิ อาชญากรรมและยาเสพติด รวมทั้งการป้องกันคนต่างด้าวที่เข้ามาเช่าช่วงเป็นที่พักอาศัยมากเกินไป ทำให้ระบบชุมชนเดิมอ่อนแอลงและควบคุมความปลอดภัยต่อนักท่องเที่ยวได้ยากอีกด้วย

-การส่งเสริมให้แต่ละชุมชนบริหารจัดการวัดร้างของตน โดยศึกษาให้ชัดเจนระหว่างชุมชนแท้และชุมชนเทียมแต่ละแห่งนั้นมีข้อตกลงและสัมพันธ์กับเป็นชุมชนในลักษณะใด มีทั้งชุมชนที่รวมตัวกันเองตามสิทธิที่ดินและที่เทศบาลเป็นคนจัดให้ มีหัวหน้าชุมชนคอยดูแลตามกระบวนของทางเทศบาลที่มีการประชุมและสามารถจัดสรรงบประมาณได้อย่างเป็นระบบ ซึ่งมีศักยภาพการพัฒนาพื้นที่วัดร้างและสุขภาพโดยรอบด้วย

-องค์กรพุทธศาสนา ประกอบด้วยองค์กรสงฆ์โดยตรงและกลุ่มมูลนิธิที่ส่งเสริมทางศาสนาที่มีเครือข่ายทั้งประเทศสู่ต่างประเทศ การมีส่วนร่วมจากองค์กรทางศาสนาท้องถิ่นจะมีส่วนผลักดันสู่ความเป็นไปได้มากขึ้นจากความเข้าใจบริบทอย่างถ่องแท้ การฟื้นฟูให้กลับมาเป็นวัดอีกครั้งผ่านการบริจาคร่วมกันยังคงดำเนินการอย่างต่อเนื่องทั้งในเมืองและชนบท การปรับใช้การอนุโมทนาบุญลักษณะนี้เข้ากับการบริหารจัดการวัดร้างใหม่

เพื่อสาธารณประโยชน์ย่อมมีความเป็นไปได้ โดยพิจารณาต้นทุนเดิมเรื่องความศรัทธาทางศาสนาที่มีอยู่แล้วสู่การประยุกต์ใช้ที่สร้างสรรค์และใช้การได้จริงเพื่อคนทุกคนได้ดียิ่งขึ้น

2.4.2 ข้อเสนอแนะในการบริหารจัดการพื้นที่

-หน่วยงานกลางมีลักษณะที่เปิดกว้างรับฟังความคิดเห็นในการพัฒนา ผ่านการมีส่วนร่วมจากสาธารณชนให้มากที่สุด อาทิเช่นการพัฒนาพื้นที่วัดร้างจากการประกวดแบบ เป็นต้น

-การเปลี่ยนทัศนคติที่มีต่อวัดร้างเป็นกุญแจสำคัญที่จะทำให้การพัฒนาวัดร้างเกิดขึ้นได้อย่างก้าวกระโดด อีกทั้งมีการใช้งานใหม่ได้อย่างต่อเนื่องกับคนรุ่นใหม่ได้ การพัฒนาทางกายภาพนอกจากจะรักษาให้มีความเดิมแท้ของโบราณสถานแล้ว บรรยากาศแห่งศาสนสถานที่คงความศักดิ์สิทธิ์ยังเป็นสิ่งจำเป็นอีกด้วย การกำหนดโซนพื้นที่จึงต้องกำหนดกิจกรรมของผู้ใช้ให้สอดคล้องด้วยเช่นกัน

-การท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงใหม่กลายเป็นรายได้หลักมาอย่างยาวนานแต่กลับได้รับผลกระทบจากปัจจัยภายนอกอย่างต่อเนื่อง การพัฒนาพื้นที่วัดร้างจำนวนมากให้กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่ที่พักผ่อนได้จึงเป็นกับการลงทุนระยะยาว ส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวเดิมพำนักรนานขึ้นและมีการรองรับกับพฤติกรรมนักท่องเที่ยวสมัยใหม่ได้ดีขึ้น โดยเฉพาะการท่องเที่ยวเมืองเก่าด้วยการเดิน นอกจากจะทำให้เที่ยววัดร้างที่แอบซ่อนตามตรอกซอกซอยได้ละเอียดขึ้นแล้ว ยังส่งเสริมให้ธุรกิจตามเส้นทางนั้นได้เติบโตและกระจายรายได้ตามไปด้วย

-ผู้ใช้ใหม่ได้แก่นักท่องเที่ยวจากที่อื่นได้เข้ามาใช้พื้นที่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักท่องเที่ยวต่างชาติจะทำได้ทำ การรีวิวและส่งต่อผ่านสื่อออนไลน์ได้อย่างกว้างขวาง เป็นทั้งสถานที่พักผ่อนและแหล่งเรียนรู้เพื่อการท่องเที่ยวไปในตัว เปิดพื้นที่ท่องเที่ยวในเขตเมืองเก่าได้อย่างต่อเนื่อง นอกจากส่งเสริมนักท่องเที่ยวกลุ่มทั่วไปให้มากขึ้นแล้ว ยังเป็นการเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวกลุ่มคุณภาพได้เพิ่มขึ้นอีกด้วย

-อีกทางเลือกหนึ่งคือการปรับปรุงพื้นที่วัดร้างเป็นแหล่งท่องเที่ยวตามมาตรฐานสากล จะทำให้ตอบสนองนักท่องเที่ยวคุณภาพและสูงอายุทั้งในและนอกประเทศได้ดีขึ้น สิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็นได้แก่การออกแบบเพื่อคนทั้งมวล(Universal Design) ซึ่งพื้นที่สาธารณะพึงมีการจัดเตรียมไว้

-ชุมชนในพื้นที่ได้แก่ชุมชนแท้และชุมชนเทียม การบริหารจัดการและการต่อรองเชิงพื้นที่เพื่อคุณค่าสูงสุด ทั้งต่อโบราณสถานและชุมชนแท้ควรได้รับการพิจารณาสูงสุด การให้วัดร้างเป็นศูนย์กลางเพื่อการพัฒนาจึงเป็นการพัฒนาหรือฟื้นฟูอัตลักษณ์เดิมของย่านและชุมชนเดิมด้วย การวางแผนพัฒนาจึงควรทบทวนสิทธิตามสัญญาของผู้เช่าต่อการใช้ประโยชน์อย่าง

-อีกทางเลือกหนึ่งเพื่อการพัฒนาพื้นที่วัดร้างที่ชุมชนเป็นศูนย์กลางได้แก่โครงการบ้านมั่นคงของสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (มหาชน) หรือ พอช.ที่ส่งเสริมให้แต่ละชุมชนที่เช่าที่ดินวัดร้างพัฒนาตัวเองได้ มีเป้าหมายหลักที่การพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ได้มาตรฐานตามหลักเคหการ ส่งเสริมการออมเงินและมีส่วนร่วมใน

การออกแบบวางผังด้วยตนเอง ทางหน่วยงานเป็นที่ปรึกษาและช่วยผลักดันประสานงานกับหน่วยงานราชการต่างๆให้คล่องตัวยิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการช่วยเหลือออกแบบวางผัง การก่อสร้างและการบริหารงบประมาณที่เป็นระบบ โดยจะต้องประสานงานกับสำนักงานพระพุทธศาสนาเชียงใหม่อย่างใกล้ชิด

-เชื่อมต่อเป็นเครือข่ายวัดร้างที่เชื่อมโยงกับการแบ่งเขตหัวหน้าชุมชนของเทศบาล การแบ่งเขตชุมชนเกิดจากเทศบาลนครเชียงใหม่ จัดสรรการดูแลไปตามเขตแขวงต่างๆที่ละเอียดขึ้น แต่ละชุมชนมีการเลือกหัวหน้าชุมชนอย่างเป็นทางการเพื่อทำหน้าที่ประสานกับหน่วยงานรัฐ ชุมชนเหล่านี้เกิดขึ้นจากการแบ่งเขตพื้นที่ปกครองและประชากรมากกว่าชุมชนชาติพันธุ์และวัฒนธรรมดั้งเดิม การพัฒนาพื้นที่วัดร้างเป็นแหล่งท่องเที่ยวจึงควรมองเห็นเป็น “โอกาส” ต่อทุกฝ่ายมากกว่าเพียงการจัดการซากปรักหักพังไปตามรอบปีงบประมาณในการซ่อมบำรุงอย่างที่เคยเป็นมาโดยตลอด

-เชื่อมต่อเป็นเครือข่ายวัดร้างที่เชื่อมโยงกับวัดปกติตามการปกครองคณะสงฆ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งวัดที่อยู่ใกล้กับวัดร้างแต่ละแห่งควรมีส่วนร่วมในการพัฒนาและส่งเสริมเป็นสาธารณกุศล หากเป็นวัดที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวอดนียมควรสนับสนุนงบประมาณจากการบริจาคผู้วัดข้างเคียงในการซ่อมบำรุงยิ่งขึ้นตามสัดส่วนส่งเสริมการสื่อความหมายวัดร้างใกล้เคียงแต่ละแห่งให้เป็นที่รู้จัก ดังที่วัดข้างเคียงแต่เดิมจะเป็นธรรมาวาสที่เล็กกว่าที่ร้างลงในเรื่องต่างๆเป็นอย่างตีมาแต่โบราณ

-เชื่อมต่อเป็นเครือข่ายวัดร้างที่เชื่อมโยงกับกลุ่มธุรกิจของย่านโดยรอบ เนื่องจากถนนหนทางต่างๆคือเครื่องมือในการนำทางนักท่องเที่ยวเข้ามาได้อย่างต่อเนื่องไม่เป็นพื้นที่เปลี่ยวมากเกินไป วางแผนให้ส่งเสริมซึ่งกันตลอดเส้นทางโดยเน้นที่การเดินทางและจักรยานที่ทำให้เที่ยวแต่ละย่านได้ละเอียดขึ้นเพื่อการกระจายรายได้ลดการใช้รถยนต์ที่ไม่สอดคล้องกับความเป็นเมืองเก่าและพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวที่พักกลางเมืองและนิยมการเดินทางมากที่สุด การเชื่อมโยงกับภาคธุรกิจโดยรอบทำได้ทั้งทางตรงผ่านแผ่นพับและป้ายสื่อความหมายที่เพิ่มขึ้นในที่จริง ทางอ้อมได้แก่การเชื่อมโยงกับเครือข่ายออนไลน์ทางธุรกิจต่างๆให้เป็นที่รู้จักให้มากที่สุดโดยวิธีต่างๆ

-ภาคธุรกิจการค้าโดยรอบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่พักอาศัยกลางเมืองขนาดเล็ก “การเดินทาง” เพื่อเที่ยวเป็นทางเลือกที่เหมาะสมเนื่องจากเมืองมีขนาดเล็ก มีร้านค้าและถนนคนเดินเชื่อมเข้าหากันอย่างต่อเนื่องเที่ยวได้ง่ายทั้งเมืองต่างจากที่อื่นที่อยู่กระจุกเป็นย่าน ที่พักอาศัยขนาดเล็กประเภทโฮสเทลจึงได้รับความนิยมสูงสุดในขณะนี้ ดังนั้นการเชื่อมโยงวัดร้างที่อยู่ใกล้เคียงกับที่พักระดับต่างๆเหล่านี้จึงมีความเป็นไปได้ในการสื่อความหมายต่อกลุ่มนักท่องเที่ยวเป้าหมายที่ง่ายที่สุด

-ภาคการศึกษาโดยรอบ พื้นที่วัดร้างหลายแห่งนอกถูกเข้าเป็นสถาบันการศึกษา การสร้างความยั่งยืนต่อพื้นที่วัดร้างทำได้ผ่านการเชื่อมโยงสู่กิจกรรมการเรียนรู้ของสถาบันการศึกษาที่มีเยาวชนท้องถิ่นกำลังศึกษาอยู่ วัดร้างใกล้เคียงสถานศึกษาจึงควรได้รับการส่งเสริมให้เป็นพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิตสู่การเรียนรู้ไม่สิ้นสุดนอกห้องเรียน อีกทั้งเป็นสวนสาธารณะการเรียนรู้นอกห้องเรียนบนสถานที่จริงได้

-ภาคประชาสังคมเชียงใหม่ ประกอบด้วยการรวมกลุ่มที่มีเป้าหมายร่วมกัน มีการติดต่อประสานกัน เป็นเครือข่ายในเรื่องต่างๆ กลุ่มเหล่านี้สนใจประเด็นต่างๆทางสังคมเมืองเชียงใหม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่ เมืองเก่าที่ร่วมกันผลักดันสู่การเป็นมรดกโลก มีศักยภาพในการพัฒนาวัดร้างในเมืองเก่าและเป็นประเด็นที่ให้ความสนใจเป็นอย่างยิ่ง

2.4.3 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยในอนาคต

ทำเล

-เป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว ควรเลือกพัฒนาวัดร้างที่อยู่ทำเลที่ดี สะดวกในการเดินทางและเชื่อมโยงกับย่านท่องเที่ยวปกติเพื่อนำร่องก่อน เนื่องจากวัดร้างในเมืองเก่ามีถึง 31 วัดไม่สามารถพัฒนาพร้อมกันได้ทั้งหมด แต่ให้วัดร้างนำร่องเชื่อมโยงไปหาเครือข่ายใกล้เคียงแต่ละวัดได้ง่ายขึ้น ปัจจัยส่งเสริมได้แก่

- ถนน เส้นทางหลักในการสัญจรและเส้นทางท่องเที่ยวย่อมมีศักยภาพสูงสุด เนื่องจากเพิ่มเวลาจากแหล่งท่องเที่ยวหลักเพียงเล็กน้อย โน้มนำให้ตัดสินใจเที่ยวเพิ่มที่วัดร้างใกล้เคียงได้ง่ายขึ้น

- วัดยอดนิยมข้างเคียง เมืองมีขนาดเล็กทำให้แต่ละวัดตั้งอยู่ใกล้กัน เชื่อมต่อกันได้หมดด้วยการเดิน และจักรยานได้อย่างไม่เร่งรีบ

คุณค่า เป็นปัจจัยสำคัญทั้งในการวางแผนการท่องเที่ยวและการสื่อความหมาย เมื่อทราบคุณค่าแต่ละด้านจึงทำการจำแนกความสำคัญของวัดร้างแต่ละแห่งและทำการส่งเสริมจุดแข็งให้เข้มข้นขึ้น

- ศิลปกรรม จากการข้อมูลสัมภาษณ์พบว่าความงามทางสถาปัตยกรรมเป็นปัจจัยสำคัญในการตัดสินใจมาเที่ยวในเขตเมืองเก่า ลักษณะที่เป็นเอกลักษณ์และมีจำนวนมากล้วนเป็นปัจจัยส่งเสริมเพื่อความต่อเนื่องในการเที่ยวและทำให้พักอาศัยในเขตเมืองนานขึ้น จากการสอบถามว่าหากมีการโปรโมทการท่องเที่ยววัดร้างก็มีความสนใจที่จะไปเยี่ยมชม ดังนั้นการคัดเลือกวัดร้างเพื่อพัฒนาสู่การท่องเที่ยวแต่ละช่วงเวลาจึงควรคำนึงถึงความโดดเด่นเรื่องความงามเป็นอันดับแรก

- ประวัติศาสตร์ วัดในเมืองเก่าถูกสร้างส่วนใหญ่ในยุคทองของล้านนาสมัยพญาติโลกราชมากที่สุด วัดร้างจำนวนมากจึงเป็นหลักฐานความเดิมแท้ของเมืองที่ชัดเจนที่สุดด้วย

-ประวัติศาสตร์ด้านอื่นที่ส่งเสริมการท่องเที่ยว ได้แก่ ในด้านที่เกี่ยวกับเมืองและกษัตริย์ ซึ่งวัดร้างนั้นเป็นส่วนหนึ่งของเหตุการณ์ด้วย ส่วนการสื่อความหมายสำหรับชาวต่างชาติ ควรประวัติศาสตร์สากลจะทำให้เข้าใจได้ง่ายขึ้น เช่น สมัยเรอเนาซองค์และราชวงศ์หยวนของจีน เป็นต้น

- สังคม วัดร้างกับคุณค่าทางสังคม ได้แก่ ความสัมพันธ์ของวัดร้างแต่ละแห่งที่ส่งเสริมความเป็นเมืองเก่าเชียงใหม่ในลักษณะต่างๆ เช่น แสดงอัตลักษณ์ของย่านและนิเวศทางศาสนา เป็นต้น

บริบท

- สิ่งแวดล้อมปัจจุบันและการใช้ประโยชน์ที่ดินโดยรอบวัดร้างมีความสำคัญมาก บางวัดขัดแย้งและบางวัดสามารถส่งเสริมซึ่งกันและกันได้ วัดร้างย่อมเป็นศาสนสถานเสมอ การแปรเปลี่ยนสิ่งแวดล้อมโดยรอบจึงควรมีการแบ่งโซนให้ชัดเจนระหว่างพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์โดยรอบเจดีย์ พื้นที่ฉนวนและพื้นที่สาธารณะ โดยแบ่งสัดส่วนตามความเหมาะสม

- ไม่ว่าจะบริบทปัจจุบันจะส่งเสริมหรือขัดแย้งกับวัดร้าง ล้วนสามารถส่งเสริมการท่องเที่ยวได้ เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงอย่างฉับพลันเป็นสิ่งที่เป็นไปได้ยาก การดำรงอยู่ร่วมกันอย่างยั่งยืนจึงเป็นทางเลือกในการพัฒนาระยะยาว หยุดการเพิ่มขึ้นของบริบทที่ขัดแย้งกับวัดร้างเป็นการเริ่มต้นที่ดีที่สุด

ชุมชน

- ตามที่ที่ดินวัดร้างทั่วประเทศมีนโยบายให้ราษฎรได้เช่าในราคาถูกเพื่อปลูกสร้างอาคารพักอาศัยและเพื่อทำการเกษตรเป็นหลัก วัดร้างในเมืองเชียงใหม่จึงถูกเช่าระยะยาวเป็นสำนักงาน เป็นบ้าน เป็นโรงแรมและเป็นชุมชนที่อยู่กันอย่างหนาแน่น ปัจจุบันจึงอยู่ร่วมกับชุมชนเป็นส่วนใหญ่หากมีพื้นที่มากและอยู่ห่างจากถนนเส้นหลัก ชุมชนจึงมีส่วนสำคัญในการท่องเที่ยววัดร้างด้วย เนื่องจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียโดยตรง จากการศึกษาพบว่าวัดร้างประเภทนี้จะดำรงอยู่ท่ามกลางชุมชนแท้และชุมชนเทียม ต่างกันที่ความเดิมแท้ของการตั้งรกรากเป็นสำคัญซึ่งทำให้ทัศนคติต่อการพัฒนาที่ดินวัดร้างต่างกันด้วย ชุมชนเทียมเกิดจากการเช่าที่ดินระยะยาวและปลูกสร้างอาคารถาวรที่ไม่สามารถขายเป็นมรดกได้ ทำให้กลุ่มนี้หลีกเลี่ยงการเปลี่ยนแปลงในพื้นที่กลัวว่าต้องย้ายไปอยู่ที่อื่น อีกทั้งจากการลงสำรวจพื้นที่ล่าสุดพบว่าเป็นที่อยู่ของผู้เช่าต่างดาวหลายแห่งด้วยกันซึ่งผิดวัตถุประสงค์แห่งการเช่าที่ทำต่อสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ การวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวจึงเป็นไปได้ยากขึ้น

- การส่งเสริมจากชุมชนเพื่อการท่องเที่ยว สามารถทำได้โดยการเตรียมความพร้อมทางด้านการดูแลรักษาความสะอาด ตัดแต่งต้นไม้ เก็บขยะ จัดหน้าบ้านของสมาชิกแต่ละคนให้เรียบร้อยส่งเสริมองค์เจดีย์ มีการเตรียมการเรื่องกองทุนเพื่อจ้างสมาชิกที่ว่างงานและโรคเอดส์ที่เป็นผู้สูงอายุในชุมชน นอกจากนี้ยังมีการเตรียมความพร้อมเรื่องต่างประเทศให้เยาวชนได้ฝึกฝนกับเจ้าของภาษาอีกด้วย

การสัญจร

- การสัญจรเป็นปัจจัยที่สำคัญอีกสิ่งหนึ่งที่ทำให้การท่องเที่ยวเป็นไปได้ การเที่ยววัดร้างแต่เดิมเต็มไปด้วยอุปสรรคเนื่องจากการค้นหาตำแหน่งเป็นไปได้ยาก อีกทั้งยังโดนบดบังจากอาคารโดยรอบ วัดร้างที่มี

ศักยภาพสูงจึงได้ฟื้นฟูก่อนไปตามลำดับ จนเมื่อเทคโนโลยีการอ้างอิงตำแหน่งด้วยระบบ GPS ได้กลายเป็นอุปกรณ์พื้นฐานในชีวิตประจำวัน การเที่ยววัดร้างจึงเป็นไปได้โดยสะดวกจากการนำทางผ่านปัจจัยต่อไปนี้

ถนน

- จำแนกเป็นถนนหลักและถนนรอง ที่ตั้งแหล่งท่องเที่ยวและวัดที่โด่งดังที่สุดมักจะอยู่บนถนนเส้นหลักของเมืองเสมอ ดังนั้นวัดร้างที่อยู่บนถนนเส้นหลักจึงเดินทางได้สะดวกและเชื่อมโยงกับวัดดั้งเดิมได้ง่ายที่สุดอีกด้วย ทั้งนี้ถนนเส้นหลักจะอำนวยความสะดวกให้พาหนะทุกชนิดสามารถเข้าถึงได้ ตัวอย่างวัดร้างบนถนนเส้นหลักในเขตคูเมืองเชียงใหม่ได้แก่ วัดอินทิล ส่วนถนนเส้นหลักในคูเมืองชั้นนอกที่เป็นกำแพงดิน อาทิ ถนนวัวลายที่เป็นเส้นทางถนนคนเดินวันเสาร์ มีวัดร้างได้แก่วัดกุสุมา ถนนสุริยวงษ์มีวัดร้างได้แก่ วัดธาตุกลาง เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม ถนนรองมักมีขนาดเล็กลงเป็นลำดับ อีกทั้งยังไม่เชื่อมต่อไปไกลจากย่านหนึ่งไปสู่อีกย่านหนึ่ง เป็นถนนโบราณที่เกิดจากการเดินเป็นหลัก ทำให้มีวัดร้างที่แอบซ่อนอยู่ตามถนนเส้นรองรอการสำรวจและไปเที่ยวได้เช่นกัน วัดร้างในเส้นทางรองที่เข้าถึงได้สะดวกที่สุดจากพาหนะ 2 ล้อ มีความกว้างเพียงรถยนต์สวนกันได้ จึงเหมาะกับการทำเส้นทางเที่ยวด้วยการเดินและจักรยานมากที่สุด ตัวอย่างวัดร้างลักษณะนี้ได้แก่ วัดเลาเสียง วัดป่าอ้อย วัดเจดีย์แดงใน วัดป่าแดง วัดกุเป๊ย วัดหนองหล่ม วัดช่างลาน วัดร่มโพธิ์ และวัดพอนสร้อย เป็นต้น ซึ่งวัดเหล่านี้มีผู้รู้จักน้อยมากแม้แต่กับชาวเมืองเชียงใหม่แท้ก็ตาม

พาหนะ

-สำหรับนักท่องเที่ยวแล้วสามารถเลือกได้ดังนี้ เดิน จักรยาน มอเตอร์ไซด์เช่า รถยนต์เช่า และระบบขนส่งสาธารณะ จากการสัมภาษณ์พบว่านิยมการพักในเขตเมืองเก่าเพื่อจะเดินได้สะดวกมากที่สุด รองลงมาคือการใช้จักรยานเนื่องจากไม่ต้องใช้ใบอนุญาตในการเช่าขี่ และมอเตอร์ไซด์ตามลำดับ ส่วนขนส่งสาธารณะที่นิยมมากที่สุดคือรถสี่ล้อแดง ซึ่งได้รับการร้องเรียนมาโดยตลอดเรื่องคุณภาพการบริการ ช่วงที่ผ่านมามีนิยมใช้บริการ Grab Taxi ผ่านแอปพลิเคชันและมีข้อพิพาทกับสี่ล้อแดงเรื่องการแย่งผู้โดยสารมาตลอดเช่นกัน ทำให้ระบบขนส่งสาธารณะมีความล้มเหลว ทางเลือกล่าสุดได้แก่รถเมล์ RTC ที่เกิดขึ้นเพื่อรองรับผู้โดยสารจากท่าอากาศยานนานาชาติ แต่ด้วยระยะเวลาแต่ละคันนานเกินไป จึงไม่ได้รับความนิยมทั้งนักท่องเที่ยวและชาวเมือง แม้จะมีเส้นทางเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องก็ตาม

ด้วยเหตุดังกล่าว วัดร้างในเขตเมืองขนาดเล็กจึงสามารถเชื่อมโยงได้ด้วยการเดินและจักรยานได้ เนื่องจากตั้งอยู่ใกล้ย่านที่พักและกระจายตัว ทำให้เดินเที่ยวได้จากที่พักราคาประหยัดแบบเกสเฮ้าส์และโฮสเทลได้เป็นอย่างดี การเที่ยววัดร้างจึงไม่จำเป็นต้องใช้รถยนต์ สามารถเดินได้อย่างต่อเนื่องเพราะมีร้านอาหารและบริการแทรกสลับกับวัดดังไปตลอดเส้นทาง การวางแผนการท่องเที่ยววัดร้างจึงควรตั้งต้นจากการเดิน เช่นเดียวกับนักท่องเที่ยว จะทำให้มีโอกาสพัฒนาในส่วนจุดบอดของแต่ละส่วนของเมืองได้ดียิ่งขึ้น

ขนส่งสาธารณะ

- มีบริการคือรถเมล์ RTC รถเมล์ของเทศบาล แท็กซี่เชียงใหม่และรถสี่ล้อแดง ทางเลือกในการท่องเที่ยววัดร้างที่เป็นไปได้มากที่สุดจึงอยู่ที่การพัฒนาการรถเมล์ RTC ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น พร้อมทั้งเข้าแคมเปญส่งเสริมการท่องเที่ยวด้วยบัตร Chiang Mai Pass ดูแลโดยเทศบาล เพื่อให้สามารถใช้ขึ้นรถเมล์ได้ไม่จำกัดตามเวลาที่กำหนด สร้างการเที่ยววัดร้างแบบ Hip on & Hip Off คือขึ้นและลงเที่ยววัดร้างไม่จำกัดเส้นทางตามเวลาที่กำหนด ตัวอย่างได้แก่จุดหยุดรถวัดเชียงของบริเวณวัดร้างพอดิ จากจุดนี้สามารถเดินเที่ยวถนนคนเดินวันเสาร์และวัดร้างในย่านนี้ได้อีกหลายวัดด้วยกัน เป็นต้น

ที่พัก

-เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับนักท่องเที่ยวที่ไม่สามารถขาดได้ ธุรกิจการให้บริการที่พักจึงมีทางเลือกให้นักท่องเที่ยวตั้งแต่เกสเฮ้าส์ โฮสเทล และโรงแรมระดับดาวต่างๆ รวมไปถึงที่พักผ่านแอปพลิเคชันของเจ้าของห้องเองผ่านเว็บไซต์ Airbnb และ Agoda ในกลุ่มการเที่ยวด้วยตนเอง ส่วนในกรู๊ปทัวร์เงินจะมีโรงแรมในพันธมิตรของตัวเองโดยเฉพาะ จากการลงพื้นที่สัมภาษณ์ในแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัดในเมืองเก่าพบว่านิยมพักที่พักราคาย่อมเยาในเมือง เป็นกลุ่มนิยมการเที่ยวด้วยตนเองและอยู่ในรุ่นหนุ่มสาวที่สามารถเดินได้อย่างแข็งแรง สอดคล้องกับการเปิดพื้นที่วัดร้างเพื่อต้อนรับการท่องเที่ยว เนื่องจากย่านที่พักราคาประหยัดของนักท่องเที่ยวตะวันตกจะกระจายตัวอยู่ตามตรอกซอยและถนนรองอยู่แล้ว ทำให้เดินเชื่อมต่อกันเพื่อท่องเที่ยวได้อย่างต่อเนื่องโดยไม่ต้องใช้ทางหลัก อีกทั้งไม่มีพาหนะ สามารถเที่ยวได้ทุกที่ผ่านการนำทางด้วย GPS ตัวอย่างย่านที่พักได้แก่ ย่านมูลเมือง ถนนราชดำเนิน ย่านนันทาราม วัดเกต และนิมมานเหมินท์ เป็นต้น

3.ผลสำเร็จและความคุ้มค่าของการวิจัย

3.1 ศักยภาพการท่องเที่ยววัดร้าง เพื่อจำแนกวัดร้างแต่ละแห่งเพื่อวางแผนพัฒนาได้

3.2 แนวทางบริหารจัดการการท่องเที่ยววัดร้าง เพื่อเป็นแนวทางในการดูแลรักษาและหารายได้หลังจากพัฒนาทางกายภาพแล้ว เนื่องจากพบว่ามักขาดกระบวนการนี้มารองรับเพื่อความยั่งยืนมาโดยตลอดในระยะยาวอย่างต่อเนื่อง

3.3 แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวใหม่ด้วยวัดร้าง เพื่อศึกษาแนวทางการเป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่เพื่อต้อนรับนักท่องเที่ยวและเป็นการรักษาคุณค่าความเป็นศาสนสถานไปด้วยในตัว เป็นการอนุรักษ์ทางอ้อมอีกช่องทางหนึ่ง

3.4 ศักยภาพการพัฒนาวัดร้างของแต่ละชุมชนให้เชื่อมโยงกันในลักษณะเส้นทางท่องเที่ยว เพื่อจำแนกและประเมินวัดร้างเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวตามเส้นทางและทำเลที่เหมาะสม แต่ละย่านของวัดร้างที่มี

ลักษณะเฉพาะควรให้การพิจารณาให้สอดคล้องกับความสามารถในการเข้าถึงและเส้นทางสัญจรหลักและรองเพื่อประสิทธิภาพสูงสุด

3.5 พุทธกรรมนิกท่องเทียวที่สนใจวัดร้าง เพื่อความเข้าใจและแสวงหาความเป็นไปได้ในการเพิ่มนิกท่องเทียวกลุ่มต่างๆให้รู้จักวัดร้างในฐานะแหล่งท่องเทียวใหม่ ให้นิกท่องเทียวกลุ่มทั่วไปแบ่งเวลาเดิมมาเทียววัดร้างเพิ่มขึ้น ในขณะที่กลุ่มสนใจเฉพาะทางด้านวัฒนธรรมจะได้ถูกส่งเสริมให้มาเทียวเขตเมืองเก่ามากขึ้น เป็นการเพิ่มนิกท่องเทียวคุณภาพให้มากขึ้นเพื่อความยั่งยืน

3.6 ศักยภาพการเชื่อมโยงการท่องเที่ยวระหว่างวัดที่ยอดนิยมที่ไม่ร้างกับวัดร้างที่ถูกพัฒนาใหม่ เพื่อเป็นการเชื่อมโยงและสร้างส่วนแบ่งทางการตลาดที่จับต้องได้ทันทีจากกลุ่มนิกท่องเทียวเดิมที่มาเยี่ยมเยือนและพักอาศัยในเมืองเก่าอยู่แล้ว สร้างทางเลือกทางด้านเวลาและความสนใจ รวมทั้งร่วมมือกับวัดที่เป็นที่นิยมหลักให้ช่วยสนับสนุนวัดร้างที่อยู่ข้างเคียงในลักษณะพี่เลี้ยงทางการท่องเทียวผ่านการสื่อความหมายลักษณะต่างๆได้

3.7 ต้นแบบภาพจำลองทางภูมิทัศน์ของวัดร้างเพื่อพัฒนาสู่การเป็นแหล่งท่องเทียวใหม่ เพื่อเพิ่มฐานข้อมูลการเรียนรู้และอ้างอิงรูปแบบสันนิษฐานของเจดีย์ร้างในพื้นที่ศึกษาได้มากขึ้น เนื่องจากพบว่าขาดเอกสารอ้างอิงและแบบของเจดีย์ในการศึกษาอีกมาก เจดีย์วัดร้างหลายแห่งเหลือเพียงกองอิฐเนื่องจากขาดข้อมูลเพื่อการอนุรักษ์แต่ละครั้ง

3.8 แนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวของวัดร้าง เพื่อศึกษาความเป็นไปได้ในการเพิ่มศักยภาพของวัดร้างแต่ละแห่งให้มากขึ้นและลดจุดอ่อนลง เป้าหมายเพื่อการท่องเทียวจึงต่างจากการอนุรักษ์ทางกายภาพในเบื้องต้นที่การคุณค่าของวัดร้างแต่ละแห่งจะต้องถูกสื่อความหมาย ในขณะที่นิกท่องเทียวจะต้องได้ทราบข้อมูลและเข้าถึงได้อย่างสะดวก แต่ละแห่งมีความปลอดภัยในการเข้าเยี่ยมชมและเป็นการพักผ่อนพร้อมประสบการณ์ใหม่ที่ต่างจากบ้านเกิดไปด้วยในตัว

3.9 แนวทางบริหารจัดการการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเทียวใหม่ที่เป็นวัดร้างเพื่อเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเทียวเดิม เพื่อศึกษาความเป็นไปได้ในการเชื่อมโยงวัดร้างให้เป็นที่รู้จักจากต้นทุนที่มีอยู่เดิมใกล้เคียงและลักษณะเฉพาะที่โดดเด่นของแต่ละย่าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งวัดที่มีมากและโดดเด่นที่สุดจนเป็นลักษณะเฉพาะของเมืองเก่าเชียงใหม่มาอย่างยาวนาน ในช่วงแรกจึงเป็นการเชื่อมโยงเข้ากับวัดที่เป็นที่นิยมเดิมและจะกลายเป็นการส่งเสริมซึ่งกันและกันต่อไปได้ อันจะทำให้แต่ละย่านและธุรกิจร้านค้าตามเส้นทางท่องเทียววัดร้างนั้นเป็นที่รู้จักและมีชีวิตชีวามากขึ้นตลอดเส้นทาง เป็นการส่งเสริมเส้นทางที่เคยเงียบเหงาเดิมให้มีกิจกรรมและเป็นที่รู้จักจากนิกท่องเทียวกลุ่มต่างๆให้ละเอียดไปตามตรอกซอกซอยที่รอการค้นหามากขึ้นอีกด้วย

3.10 แนวทางการท่องเทียวโดยใช้ข้อมูลบนสื่อออนไลน์ แบบ “แพลตฟอร์ม” (Platform) ที่ครบวงจร ผ่านแอปพลิเคชันบนโทรศัพท์มือถือที่นิกท่องเทียวกลุ่มความสนใจเฉพาะ เพื่อศึกษาความเป็นไปได้ในการ

เชื่อมโยงฐานข้อมูลเกี่ยวกับวัดร้างและธุรกิจบริการต่างๆเข้าสู่ฐานข้อมูลที่สะดวกรวดเร็ว เกิดประโยชน์สูงสุด ต่อนักท่องเที่ยว เพลดฟอร์มจึงเป็นพื้นที่เชื่อมโยงระหว่างนักท่องเที่ยวกับการท่องเที่ยวที่พวกเขาสามารถเลือก และวางแผนได้เองให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด โดยมีวัดร้างเป็นหัวใจสำคัญของเรื่องทั้งหมด

3.11 แนวทางการพัฒนาการสื่อความหมาย (Interpretation) สำหรับนักท่องเที่ยวกลุ่มทั่วไป เพื่อศึกษาถึงคุณค่าของวัดร้างแต่ละแห่งที่มีศักยภาพแต่ละด้านไม่เท่ากัน เพิ่มจุดแข็งและลดจุดอ่อนในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่ให้มากที่สุด การสื่อความหมายจึงเป็นเครื่องมืออันทรงพลังที่จะช่วยให้นักท่องเที่ยว กระจำถึงความคุ้มค่าในการไปและเลือกที่จะไปวัดร้างแต่ละแห่งของเมืองเก่าได้ดียิ่งขึ้น

3.12 แนวทางการบริหารจัดการการท่องเที่ยววัดร้างในเมืองเก่าเชียงใหม่ เพื่อศึกษาการความเป็นได้ทั้งหมดในการบริหารจัดการวัดร้างเมื่อกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่ อันประกอบด้วย การดูแลรักษา การสื่อความหมาย การหารายได้ การหาผู้รับผิดชอบ การมีส่วนร่วม และการผลักดันนโยบายที่สนับสนุนคุณค่าของวัดร้างเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวได้ดีขึ้น

4.การนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์

4.1 หน่วยงานราชการ

การนำไปใช้ทั่วไป ได้แก่

- การพัฒนาทางกายภาพของ10วัดนาร่อง เพื่อเป็นต้นแบบการพัฒนาที่สามารถประยุกต์ใช้สู่วัดร้างอื่นได้ต่อไปในอนาคต
- แพลตฟอร์มออนไลน์เพื่อการท่องเที่ยว10วัดนาร่อง เพื่อเป็นต้นแบบการเชื่อมโยงการท่องเที่ยววัดร้างเข้าสู่ฐานข้อมูลออนไลน์อย่างไม่เคยมีมาก่อน สะดวกในการเข้าถึงและใช้งานได้สู่แต่ละบุคคล ลดงบประมาณในการโปรโมทการท่องเที่ยวได้เป็นมากและมีประสิทธิภาพมากกว่า
- แนวทางการจัดตั้งมูลนิธิและกองทุนวัดร้างเพื่อดำเนินงาน เพื่อศึกษาความเป็นได้ในการหาหน่วยงานที่เป็นเจ้าภาพในการดูแลเกี่ยวกับวัดร้างโดยตรง ทั้งการท่องเที่ยวและการอนุรักษ์ให้มีคุณค่าสูงสุดในระยะยาว ไม่ติดด้วยข้อกฎหมายของหน่วยงานราชการ การศึกษาการจัดตั้งมูลนิธิจึงเป็นอีกทางเลือกที่จะเป็นหน่วยงานกลางที่จะบูรณาการแต่ละภาคส่วนเพื่อการพัฒนาได้อย่างรวดเร็วรอบด้าน อีกทั้งสนับสนุนเรื่องการจัดหางบประมาณเพื่ออนุรักษ์และดูแลรักษาอย่างเป็นระบบให้ดีขึ้นในลักษณะของกองทุนที่รับการบริจาคได้

4.2 หน่วยงานเอกชน

การนำไปใช้ทั่วไป ได้แก่

- CSR (Corporate Social Responsibility) และการบริจาคเพื่อลดหย่อนภาษี เพื่อศึกษาความเป็นไปได้ในการจัดสรรระดมทุนจากการมีส่วนร่วมของภาคเอกชน เนื่องจากงบประมาณภาครัฐแต่เพียงฝ่ายเดียวไม่เพียงพอเชิงคุณภาพได้ การสร้างเครื่องมือในการสร้างกองทุนในการอนุรักษ์และบำรุงรักษาจึงจำเป็นต้องมีการลดหย่อนภาษีในลักษณะต่างๆเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย อาทิเช่นเพื่อบำรุงศาสนาและการศึกษาผ่านใบอนุโมทนาบัตร เป็นต้น

- พันธมิตรบนเส้นทางท่องเที่ยวตามแพลตฟอร์มออนไลน์ ตามแนวทางการสร้างแพลตฟอร์มการท่องเที่ยวแบบใหม่ที่ตั้งอยู่ฐานข้อมูลออนไลน์ พันธมิตรธุรกิจทางการท่องเที่ยวทั้งออฟไลน์(บนที่ตั้งจริง)และออนไลน์(ที่ตั้งเสมือน)จึงควรได้รับการเชื่อมโยงเข้าด้วยกันผ่านเส้นทางท่องเที่ยววัดร้าง เป็นการส่งเสริมทางธุรกิจให้เกื้อกันดีเป็นย่างดี มุ่งให้เกิดประโยชน์และความสะดวกต่อนักท่องเที่ยวสูงสุด

- มูลนิธิและกองทุนวัดร้างเป็นผู้ประสานงานหลัก เพื่อแก้ปัญหาขาดหน่วยงานในการดำเนินการเชิงรุกและประสานงานแต่ละภาคส่วนเข้าด้วยกัน อีกทั้งลดปัญหาเรื่องการขาดงบประมาณในการอนุรักษ์และดูแลจากภาครัฐมาโดยตลอด

4.3 ชุมชนท้องถิ่น

การนำไปใช้ทั่วไป ได้แก่

- สร้างงานและรายได้จากการพัฒนาทางกายภาพ เนื่องจากวัดร้างในเมืองเก่ามีจำนวนมากและตั้งอยู่สลับท่ามกลางชุมชน อีกทั้งชุมชนจำนวนมากเกินได้จากการเช่าที่ดินวัดร้างระยะยาว การพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่ที่สามารพพักผ่อนหย่อนใจแบบสวนสาธารณะไปด้วยในตัวจึงเป็นทางเลือกที่จะได้ประโยชน์ต่อทุกฝ่าย สร้างอาชีพและรายได้เพิ่มขึ้นกับชุมชนใกล้เคียงและย่านขึ้นอีกมาก

- สร้างงานและรายได้จากการเป็นผู้ดูแล การอนุรักษ์และบริหารจัดการทั้งระยะสั้นและยาวล้วนต้องอาศัยการดูแลเอาใจใส่ อาทิเช่นการจัดการขยะ การจัดสวน ตัดแต่ง และซ่อมแซมสิ่งก่อสร้างต่างๆโดยรอบให้มีสภาพใหม่ใช้การได้อย่างสม่ำเสมอ คนจากชุมชนโดยรอบที่ว่างงานจึงควรได้รับการจ้างงานให้ดูแล เนื่องจากลดค่าใช้จ่ายจากการเดินทางและสร้างการหวงแหนรักษา มุ่งสู่การรู้คุณค่าอย่างยั่งยืนจากรุ่นสู่รุ่นต่อไป

- มูลนิธิและกองทุนวัดร้างเป็นผู้ประสานงานชุมชนวัดร้าง ศึกษาความเป็นไปได้ในการเป็นหน่วยงานกลางในการประสานงานกับหน่วยงานราชการต่างๆและทำการจ้างสมาชิกในชุมชนเพื่อการดูแลรักษาอย่างเป็นระบบทั้งการดูแลโดยทั่วไปและการซ่อมบำรุงที่ต้องใช้ช่างและผู้เชี่ยวชาญ ควรกำหนดในTORการรับเหมาว่าต้องจ้างคนในชุมชนนั้นๆก่อน หากไม่เพียงพอให้จ้างจากเครือข่ายวัดร้างใกล้เคียงได้ เป็นการแก้ปัญหาทั้งเคหาการและเศรษฐกิจในครัวเรือนให้ดีขึ้นอย่างไม่เคยมีมาก่อน

บทคัดย่อ

แผนงานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาถึงศักยภาพและการบริหารจัดการเพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาวัดร้างจำนวนมากในตัวเมืองเชียงใหม่ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่ที่ยั่งยืน อีกทั้งสร้างมูลค่าการท่องเที่ยวเพิ่มและพัฒนาคุณภาพชีวิตต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอย่างเป็นระบบ แผนงานเรื่อง การศึกษาแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวใหม่ด้วยวัดร้าง กรณีศึกษาเมืองเก่าเชียงใหม่ จึงประกอบด้วยโครงการย่อย 2 โครงการ ได้แก่

โครงการย่อยที่1 การศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวของวัดร้างในเมืองเก่าเชียงใหม่ พบพื้นที่วัดร้างจำนวน74วัด พบวัดร้างที่เหลือหลักฐาน46วัด เป็นวัดที่ตั้งอยู่ในขอบเขตศึกษาของงานวิจัยนี้31วัด ทำการคัดเลือกจำนวน 10 วัด เรียงลำดับตามวัดที่มีศักยภาพพร้อมพัฒนาทางกายภาพเป็น3กลุ่ม ประกอบด้วย กลุ่มที่1 เป็นแหล่งท่องเที่ยวน่ารองได้ทันที ไม่จำเป็นต้องพัฒนา ได้แก่ วัดอินทิล วัดปันสาท วัดแสนตอห้อย และวัดธาตุกลาง กลุ่มที่2 พัฒนาบางส่วนก่อน ได้แก่ วัดหนองหล่ม วัดป่าตาล วัดป่าอ้อย วัดเชียงของ กลุ่มที่3 ต้องพัฒนามาก ได้แก่ วัดเลาเสียงและวัดป่าแดงหลวง มีแผนพัฒนาระยะ 5 ปี โดยกลุ่มที่1ถูกเลือกเพื่อทำการออกแบบพัฒนาทางกายภาพอย่างเต็มที่

โครงการย่อยที่2 การศึกษาแนวทางการบริหารจัดการการท่องเที่ยววัดร้างในเมืองเก่าเชียงใหม่ ปัจจุบันการเข้าถึงฐานข้อมูลออนไลน์ผ่านโทรศัพท์มือถือแบบสมาร์ตโฟนกลายเป็นอุปกรณ์พื้นฐานที่มีส่วนในการตัดสินใจในการท่องเที่ยวอย่างไม่เคยมีมาก่อน แพลตฟอร์มการท่องเที่ยวและการเชื่อมต่อในยุค Big Data เป็นส่วนหนึ่งของการท่องเที่ยวอย่างเต็มที่ 10วัดร้างที่ถูกเลือกจากโครงการย่อยที่1 ถูกจัดลำดับค่าคะแนนอีกครั้งเรื่องการบริหารจัดการการท่องเที่ยว โดยวัดอินทิล, วัดเชียงของ, วัดป่าแดง, และวัดปันสาท เป็นวัดที่มีค่าคะแนนสูงสุด โดยวัดนาร่องทั้ง 10 วัด มีแผนระยะ 5 ปีเพื่อการบริหารจัดการให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ทันสมัย ในรูปแบบพื้นที่สาธารณะสีเขียวและศูนย์สื่อความหมายสู่ความยั่งยืน

จากการวิเคราะห์ข้อมูลจากโครงการย่อยที่1และ2 พบว่า ผลรวมค่าคะแนนสูงสุดได้แก่ วัดอินทิล, วัดปันสาท, วัดแสนตอห้อย, วัดเชียงของ, วัดธาตุกลาง, วัดป่าแดง, วัดหนองหล่ม,วัดป่าตาล, วัดเลาเสียง, และ วัดป่าอ้อย ดังนั้นจึงเลือกวัดอินทิล, วัดปันสาท, วัดแสนตอห้อย, และวัดธาตุกลาง เพื่อเป็นตัวอย่งการพัฒนาอย่างเต็มที่

คำสำคัญ วัดร้างเชียงใหม่, การท่องเที่ยวเมืองเก่า, การอนุรักษ์เมืองเก่า, การท่องเที่ยวโบราณสถาน ประเภทศาสนาสถาน, แอปพลิเคชันการท่องเที่ยว, แพลตฟอร์มการท่องเที่ยว

Abstract

Objectives of the research are study potential and management for sustainable tourism abandoned monasteries in the old town Chiang Mai. Increasing of tourism income and stakeholders' quality of life is systematic goal. A research "A tourism development guidelines for abandoned monasteries: a case study city walled area of Chiang Mai" is included 2 researches as follow;

1st research is "A study of potential tourism for abandoned monasteries: a case study city-walled area of Chiang Mai", the project found 74 monasteries are on sites and 46 monasteries are still remained. There are 31 monasteries are situated in the research area and 10 monasteries are selected to be 3 groups as Group 1: no need space development, they are Wat Inthakhin, Wat Pan Sat, Wat Saen Ta Hoi, Wat That Klang; Group 2: need some spaces development, they are Wat Nong Lom, Wat Pah Tan, Wat Pah Oy, Wat Chiang Khong; and Group 3: need most spaces development, they are Wat Lao Siang, Wat Pah Daeng Luang to become new tourist destinations. As a result, five-year management plan is prepared and the Group 1 is selected to design full of physical developments.

2nd research is "A study of tourism management for abandoned Monasteries: a case study city-walled area of Chiang Mai". Today online database accessibility via smart phone is a basic individual device and partly decision making for tourism. Online tourist platform is now available on the Big Data. As a result, 10 selected abandoned monasteries are rescored on management criteria that Wat Inthakhin, Wat Chiang Khong, Wat Pah Daeng, and Wat Pan Sat are the 4 highest scores. All are designated 5 years planning to accomplish tourism management as green public space and sustainable interpretation center.

In conclusion, the data analysis from the 1st and 2nd research found that highest score summery are Wat Inthakhin, Wat Pan Sat, Wat Saen Ta Hoi, Wat Chiang Khong, Wat That Klang, Wat Pah Daeng Luang, Wat Nong Lom, Wat Pah Tan, Wat Lao Siang, and Wat Pah Oy. As a result, Wat Inthakhin, Wat Pan Sat, Wat Saen Ta Hoi, and Wat That Klang are selected to be full development examples.

Keywords Abandoned monasteries Chiang Mai, Old town conservation, Sacred monument tourism, Tourist application, Tourism platform

สารบัญ

หน้า

กิตติกรรมประกาศ	3
บทสรุปผู้บริหาร	4
บทคัดย่อ	28
Abstract	29
สารบัญ	30
สารบัญตาราง	32
สารบัญภาพ	33
บทที่ 1 บทนำ	34
1.1 ความสำคัญและที่มาของปัญหา	34
1.2 วัตถุประสงค์ของแผนงาน	38
1.3 กรอบขั้นตอนการวิจัย	39
1.4 นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย	40
1.5 วิธีดำเนินการวิจัย	42
1.6 การวิเคราะห์ข้อมูล การตรวจสอบข้อมูล และการแปลผล	51
1.7 ประโยชน์ที่ได้รับ	56
บทที่ 2 การทบทวนเอกสารและวรรณกรรม	75
2.1 แนวคิด ทฤษฎีและเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	75
2.2 กรอบแนวคิด ทฤษฎีที่ใช้ในการวิจัย	108
บทที่ 3 การดำเนินการวิจัย	121
3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	121
3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	126
3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล	127
3.4 การวิเคราะห์และตรวจสอบข้อมูล	134
3.5 การแปลผลข้อมูล: เกณฑ์และการให้ความหมาย	137
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลและผลการวิจัย	150
4.1 ข้อมูลทั่วไปวัดร้างเฉพาะที่ยังเหลือหลักฐานแยกตามกลุ่มการศึกษา	152
4.2 ศักยภาพการท่องเที่ยวของวัดร้างในเมืองเก่าเชียงใหม่	178
4.3 แนวทางบริหารจัดการการท่องเที่ยววัดร้างในเมืองเก่าเชียงใหม่	199
4.4 แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวใหม่ด้วยวัดร้าง	228

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	242
5.1 สรุปผลการวิจัย	242
5.2 อภิปรายผล	275
5.3 ข้อเสนอแนะ	281
บรรณานุกรม	292
ภาคผนวก	297
ภาคผนวก ก.	297
ภาคผนวก ข.	298
ภาคผนวก ค.	301
ภาคผนวก ง.	305
ภาคผนวก จ.	305
ภาคผนวก ฉ.	308
ภาคผนวก ช.	311
ภาคผนวก ซ.	317
ภาคผนวก ฌ.	320

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1.1 วิธีการดำเนินงาน	48
ตารางที่ 1.2 เป้าหมายและผลจากวัตถุประสงค์	50
ตารางที่ 2.1 แสดงการจำแนกและจำนวนของโบราณสถานในเขตเมืองเก่า เชียงใหม่	102
ตารางที่ 2.2 กรอบแนวคิดงานวิจัยที่ใช้กับโครงการ	109
ตารางที่ 3.1 การเลือกประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	122
ตารางที่ 3.2 นักท่องเที่ยวในกลุ่มเป้าหมาย ที่มาเยือนเชียงใหม่	125
ตารางที่ 3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลโครงการ	127
ตารางที่ 4.1 ข้อมูลทางประวัติศาสตร์ของวัดร้างแต่ละประเภท	152
ตารางที่ 4.2 สรุปข้อมูลกายภาพและรังวัดในพื้นที่ศึกษา จำนวน 46 วัด เหลือหลักฐาน 31 วัด	163
ตารางที่ 4.3 ศักยภาพของ 10 วัดร้างเพื่อการพัฒนา	179
ตารางที่ 4.4 แนวทางการบริหารจัดการ 10 วัดร้างนำร่องตามหลัก 6 ประการ (6A)	201
ตารางที่ 4.5 แนวทางการบริหารจัดการวัดร้างกับเส้นทางท่องเที่ยวตามย่าน R1-6	212
ตารางที่ 4.6 เส้นทางท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงกับถนนหลักระดับเมือง, ย่านและถนนรอง	222
ตารางที่ 4.7 ตารางสรุปคะแนนแต่ละวัดเพื่อการเป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่	230
ตารางที่ 4.8 ตารางสรุปเรียงตามลำดับคะแนนเพื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่	232
ตารางที่ 4.9 แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวใหม่ด้วยวัดร้างตาม 4 ระยะเวลา	236
ตารางที่ 5.1 แนวทางการพัฒนา 10 วัดร้างนำร่อง	250
ตารางที่ 5.2 แนวทางการพัฒนา 10 วัดนำร่อง	265
ตารางที่ 5.3 ระบบการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวใหม่ด้วยวัดร้างอย่างต่อเนื่อง	276

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1.1 แสดงตำแหน่งและจำนวนวัดร้างในปัจจุบัน	35
ภาพที่ 1.2 ภาพแสดงตำแหน่งวัดร้างและบริบทปัจจุบัน	36
ภาพที่ 1.3 แนวโน้มการท่องเที่ยวในปี 2026	38
ภาพที่ 1.4 แสดงอาณาเขตแขวงตามการปกครอง	43
ภาพที่ 1.5 แสดงอาณาเขตตำบลตามการปกครอง	43
ภาพที่ 1.6 แสดงขอบเขตพื้นที่เมืองเก่าเชียงใหม่และองค์ประกอบที่มีความสำคัญ	44
ภาพที่ 2.1 แสดงลักษณะการจัดการมรดกทางวัฒนธรรมของวัดร้าง	76
ภาพที่ 2.2 ปัจจัยเรื่องอุปสงค์และอุปทานของวัดในเมืองเก่าเชียงใหม่	77
ภาพที่ 2.3 วงจรชีวิตของวัดร้าง-วัดรุ่ง	81
ภาพที่ 2.4 ทฤษฎีการแก้ปัญหาวัดร้างเพื่อความยั่งยืน	87
ภาพที่ 4.1 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างวัดร้าง, วัดไม่ร้าง, และแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ	151
ภาพที่ 4.2 วัดป่าแดงหลวง	185
ภาพที่ 4.3 วัดธาตุกลาง	186
ภาพที่ 4.4 วัดเชียงทอง	188
ภาพที่ 4.5 วัดปิ่นสาท	189
ภาพที่ 4.6 วัดเลาเสียง	191
ภาพที่ 4.7 วัดอินทขิล	192
ภาพที่ 4.8 วัดป่าอ้อย	194
ภาพที่ 4.9 วัดแสนตอห้อย	195
ภาพที่ 4.10 วัดหนองหล่ม	197
ภาพที่ 4.11 วัดป่าตาล	198
ภาพที่ 4.12 แผนที่จินตภาพเส้นทางท่องเที่ยววัดร้างตามย่านแสดงด้วยโซนสี	217
ภาพที่ 4.13 ภาพแสดงวัดร้างทั้งหมดที่อยู่บนย่านแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญทั้ง 6 ย่าน	218
ภาพที่ 4.14 การเที่ยว 10 วัดร้างนำร่องตามจุดจอดรถโดยสาร RTC	219

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความสำคัญและที่มาของปัญหา

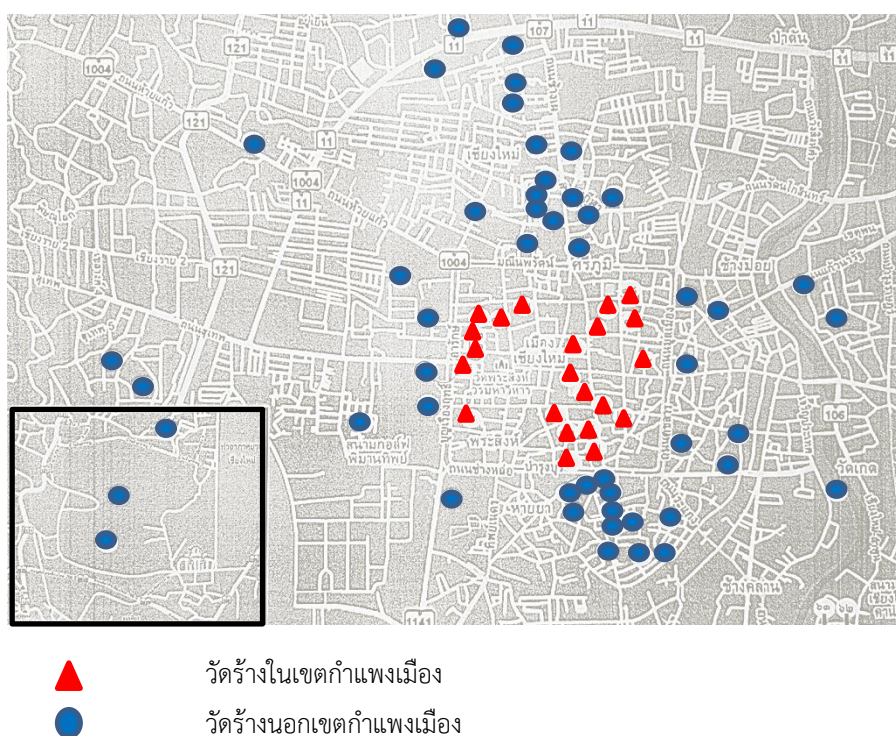
จังหวัดเชียงใหม่ได้รับการยอมรับมาอย่างยาวนานในฐานะเมืองท่องเที่ยวอันดับต้นๆ ของประเทศไทย เป็นจุดหมายปลายทางหนึ่งในการมาเยือนประเทศนี้ในฐานะศูนย์กลางภาคเหนือ ในขณะที่พลเมืองมอง เชียงใหม่เป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจและการปกครองด้วยเช่นกัน ดำรงอยู่ในสถานะนี้มาอย่างต่อเนื่องเป็น เวลาถึง 700 ปี แม้ว่าบางช่วงจะถูกทิ้งร้างและในที่สุดถูกรื้อฟื้นขึ้นมาอีกครั้ง โดยความเป็นศูนย์กลางตั้งอยู่ ณ เขตสี่เหลี่ยมคูเมืองชั้นในและนอกเช่นเดิมมาถึงปัจจุบันนี้

ปัจจุบันปัญหาโบราณสถานทางศาสนา (วัดร้าง) ยังคงปรากฏอยู่มากมายทั่วประเทศไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในภูมิภาคที่มีประวัติศาสตร์ยาวนานและเป็นศูนย์กลางความเจริญตั้งแต่อดีตนับเนื่องสืบต่อกันมา วัด ร้างดังกล่าวมีจำนวนมากและดำรงอยู่ท่ามกลางวิถีชีวิตสมัยใหม่ ยิ่งไปกว่านั้นยังเกี่ยวข้องอย่างลึกซึ้งกับ ปัญหาสังคมที่ซับซ้อนต่างๆ เช่น การรุกล้ำที่ดิน, ชุมชนแออัด, การอนุรักษ์โบราณสถาน, ปัญหาทางกฎหมาย, ปัญหาในการพัฒนาภูมิทัศน์, การรู้คุณค่า, ความศรัทธาทางศาสนา แม้กระทั่งปัญหาทางการเมือง เช่น ปัญหา การรวมศูนย์การปกครองของรัฐ การพัฒนาสู่ความสมัยใหม่กับขีดจำกัดของเมืองเก่า ผลกระทบจากการ ท่องเที่ยว เรื่อยไปถึงปัญหาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นผู้เป็นเจ้าของมรดกทางวัฒนธรรมนั้นโดยตรง

ในกรณีของจังหวัดเชียงใหม่ ตามวิสัยทัศน์ “นครแห่งชีวิตและความมั่งคั่ง” และ ยุทธศาสตร์กลุ่ม ภาคเหนือตอนบน (กลุ่มล้านนา) ที่ว่า “ประตูทองการค้าสู่โลก โดดเด่นวัฒนธรรมล้านนา น่านอยู่ทุกถิ่นที่” ทำให้ หน่วยงานท้องถิ่นหลายภาคส่วนได้เตรียมการเสนอชื่อเมืองเชียงใหม่และวัฒนธรรมล้านนาให้เป็นมรดกโลก อย่างต่อเนื่อง ดังจะเห็นได้ว่าทางองค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่ได้มอบหมายให้มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จัดทำโครงการแผนปฏิบัติการด้านการอนุรักษ์และพัฒนาพื้นที่ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมเมืองเชียงใหม่ตาม แนวทางมรดกโลก (ระยะที่ 1: 2559) (ที่มา: <http://www.chiangmaiworldheritage.net>) ได้มีแผนในการ สืบค้นมรดกทางวัฒนธรรมในเมืองเก่าเชียงใหม่ในลักษณะบริบทเมืองเก่าแต่ยังขาดการเน้นที่วัดร้างที่มีจำนวน มาก โดยมิได้ถูกกล่าวถึงเป็นการเฉพาะในรายงานแต่อย่างใด ทั้งที่เป็นองค์ประกอบและหลักฐานสำคัญที่รอการ บริหารจัดการที่ยั่งยืนเพื่อเป็นมรดกโลกเชียงใหม่

พื้นที่เมืองเก่ายังคงคงปรากฏวัดร้างดำรงอยู่ท่ามกลางชุมชนในหลายรูปแบบ ส่วนใหญ่มักหลงเหลือ เพียงเจดีย์ประธาน อาทิเช่น เจดีย์ในโรงเรียนต่างๆ, เจดีย์ในชุมชนแออัด และเจดีย์โบราณที่กำลังถูกพื้น กลับมาเป็นวัดอีกครั้งหนึ่ง ด้วยความซับซ้อนของการดำรงอยู่ในปัจจุบัน วัดร้างเหล่านี้ดำรงอยู่ได้เพียงส่วนหนึ่ง

ของการใช้สอยปัจจุบัน เป็นการปรับเปลี่ยน “หน้าที่” จากสถานที่ทางศาสนาในอดีตมารับใช้บริบทร่วมสมัย ความสัมพันธ์ระหว่าง “เก่า” กับ “ใหม่” เป็นไปด้วยขัดแย้งในหลายรูปแบบ เช่น การจัดการของหน่วยงานราชการ, ปัญหาการอนุรักษ์, การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น และบทบาทขององค์กรทางศาสนาท้องถิ่น ความสัมพันธ์เหล่านี้เองที่งานวิจัยพยายามศึกษาหาความเป็นไปได้ในการดำรงอยู่ร่วมกันและพัฒนาอย่างยั่งยืน มีการพิจารณาเพิ่มถึงคุณค่าที่จับต้องไม่ได้(Intangible value) เช่น ความศรัทธา, การรู้คุณค่า, การคิดริเริ่มในการอนุรักษ์ของชุมชนท้องถิ่น การพัฒนาที่ยั่งยืนนั้นควรเริ่มต้นที่ชุมชนเป็นผู้เห็นคุณค่า คิดริเริ่ม และมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อโบราณสถานซึ่งจะนำไปสู่การถนอมรักษาไว้ถึงคนรุ่นต่อไปได้โดยตัวของมันเอง เช่นเดียวกับมรดกที่สืบทอดมาจากรุ่นสู่รุ่นด้วยความหวงแหนและรู้ค่าความเป็นเจ้าของ การรู้คุณค่าในลักษณะนี้เชื่อว่าจะยั่งยืนกว่าการอนุรักษ์เพียงสภาพทางกายภาพและคุณค่าทางสถาปัตยกรรมที่จับต้องได้(Tangible value)เพียงอย่างเดียว

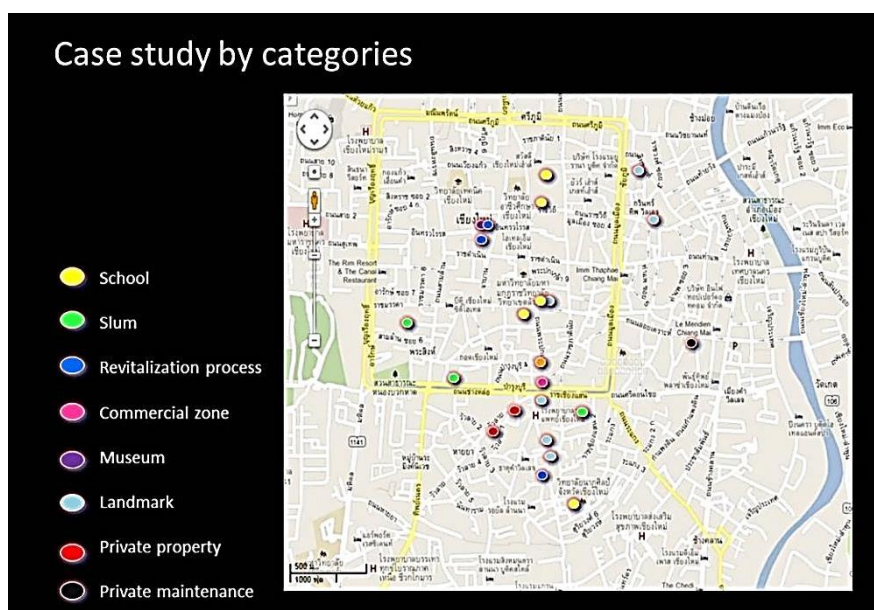
ภาพที่ 1.1 แสดงตำแหน่งและจำนวนวัดร้างในปัจจุบัน

(ที่มาภาพ: ปรับปรุงจาก ธนธร เหลี่ยมวานิช, 2553, รายงานการสำรวจวัดร้างเมืองเชียงใหม่, สำนักศิลปากรที่ 8 เชียงใหม่)

แผนที่แสดงตำแหน่งวัดร้างตามเอกสารตำนาน แสดงความเข้มข้นที่สุดในบริเวณกำแพงเมืองเก่า ชั้นในและชั้นนอก จึงค่อยเบาบางลงเป็นลำดับตามรัศมีจากศูนย์กลาง ส่วนที่เหลื่อมขยายบริเวณทิศตะวันตกของสนามบิน

ผลงานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาถึงปัจจัยและศักยภาพการพัฒนาวัดร้างที่ยังคงอยู่มากมายในตัวเมืองเชียงใหม่ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่ที่ยั่งยืน เพื่อเป็นสนับสนุนการขอขึ้นบัญชีเมืองมรดกโลกทางวัฒนธรรม โดยปัจจุบันได้รับการขึ้นบัญชีเบื้องต้น(Tentative List)ในนาม “สถานที่ อนุสรณ์สถาน และพื้นที่ทางวัฒนธรรมในเชียงใหม่เมืองหลวงแห่งล้านนา” ซึ่งจำเป็นต้องเสนอแผนบริหารจัดการและบ่งชี้คุณค่าด้วยหลักฐานที่จับต้องได้เพื่อความยั่งยืนในฐานะสมบัติของทุกคนในระดับสากล โดยกำหนดพื้นที่ศึกษาเฉพาะเขตกำแพงเมืองชั้นในและชั้นนอก จากการศึกษาพบว่าจังหวัดเชียงใหม่เคยมีวัดร้างทั้งหมด 948 วัด โดย 99 วัดอยู่ในเขตกำแพงเมืองชั้นใน ทั้งนี้มีเพียง 35 วัดที่ยังคงสภาพสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ในปัจจุบัน ในเขตกำแพงเมืองชั้นนอกนั้นปัจจุบันเหลือหลักฐานเพียง 10 วัด และเพิ่งได้รับการฟื้นฟูสำเร็จ 1 วัด หลักฐานของวัดร้างที่เหลือรอดพ้นจากอดีตเหล่านี้ปัจจุบันแม้จะตั้งอยู่ที่เดิมแต่สภาพแวดล้อมได้เปลี่ยนไปตามยุคสมัยในหลายรูปแบบ เช่น โรงเรียน, สถานที่ราชการ, สลัม, และถนน เป็นต้น

การสร้างแหล่งท่องเที่ยวใหม่ที่มีกระจัดกระจายหลบซ่อนอยู่ในเมืองเก่าจึงเป็นภารกิจที่ท้าทายเป็นอย่างยิ่ง สถานการณ์การท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่ 2560 ได้ถูกตั้งเป้าจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) สำนักงานเชียงใหม่ให้มีนักท่องเที่ยวเพิ่ม 10% จาก 9.6 ล้านเป็น 10 ล้านคน เน้นกิจกรรมกลุ่มนักท่องเที่ยว Gen Y อายุระหว่าง 17-35 ปี ที่เน้นการท่องเที่ยวแบบท้าทายและกีฬา ส่วนวัยสูงอายุเน้นการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพที่มีกำลังซื้อสูง(ที่มา: <https://www.matichon.co.th/news/434967>) เป็นการวางนโยบายการตลาดเชิงรุกที่ไม่อยู่บนฐานของเมืองท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม แต่เน้นจากภาพรวมของจังหวัดซึ่งมีพื้นที่ใหญ่มาก เน้นกลุ่มนักท่องเที่ยวเชิงประมาณแต่ไม่ได้เน้นกลุ่มเฉพาะที่สนใจมรดกทางวัฒนธรรม ทั้งที่ได้มีการยื่นขอขึ้นบัญชีเชียงใหม่มรดกทางวัฒนธรรมอย่างต่อเนื่องทุกปี แสดงให้เห็นความขัดแย้งทางนโยบายการท่องเที่ยว

ภาพที่ 1.2 ภาพแสดงตำแหน่งวัดร้างและบริบทปัจจุบัน

ในปี 2558 ทางยูเนสโกได้รับรองเมืองเชียงใหม่ให้ขึ้นบัญชีเบื้องต้นแล้วในนามของ

“อนุสรณ์สถาน สถานที่ต่างๆ และภูมิทัศน์วัฒนธรรมของเชียงใหม่นครหลวงล้านนา”
(ที่มา:<http://www.onep.go.th/nced/?p=1232>)

เน้นมรดกทางวัฒนธรรมของเมืองเก่าและรอบแผนการอนุรักษ์ที่ยั่งยืน เปิดโอกาสพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวใหม่สู่นักท่องเที่ยวกลุ่มเฉพาะคุณภาพสูงได้อีกมาก ซึ่งโบราณสถานวัดร้างเป็นทั้งโอกาสเพิ่มทางการท่องเที่ยวและสื่อความหมายหลักฐานสำคัญการเป็นเมืองท่องเที่ยวได้อย่างชัดเจน วัดร้างในเขตเมืองเก่านี้มีทั้งที่เหลือหลักฐานชัดเจนและขนาดแตกต่างกัน บ้างก็ถูกประกาศเป็นโบราณสถานและบ้างก็ถูกทอดทิ้งตำแหน่งและการเปลี่ยนแปลงบริบทโดยรอบล้วนมีความหลากหลาย มีทั้งที่ตั้งเด่นเป็นสง่าในฐานะจุดหมายตาและถูกบดบังหลังอาคารสมัยใหม่ การสร้างแผนที่ไปเยือน, เป็ดมูมมอ, และพัฒนากายภาพที่เป็นสิ่งอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวไม่เพียงทำให้คุณค่าหลักฐานของเมืองเก่าเหล่านี้เป็นที่รู้จักมากขึ้น แต่ยังเป็นการเปิดพื้นที่ที่ถูกแอบซ่อนไว้ซึ่งมักเป็นแหล่งปัญหาสังคมด้านต่างๆ ให้ถูกมองเห็นแก้ไขอีกทางหนึ่ง อีกทั้งชุมชนโดยรอบที่เป็นเจ้าของก็จะได้รายได้มากขึ้นและเกิดการอนุรักษ์หวงแหนที่ดีไปโดยปริยาย ซึ่งมักเป็นชุมชนผู้มีรายได้น้อยและเกิดขึ้นจากการเช่าที่ดินวัดร้างทำเป็นที่พักอาศัยติดต่อกันมาเป็นเวลายาวนาน

พฤติกรรมนักท่องเที่ยวปัจจุบันเปลี่ยนไปเช่นกัน นโยบายต่อการท่องเที่ยวจึงมีการทบทวนว่าควรมุ่งเป้าที่กลุ่มใดจึงจะส่งเสริมให้เชียงใหม่เป็นเมืองท่องเที่ยวที่ยั่งยืน เชียงใหม่เป็นเมืองที่ถูกเลือกให้เป็นเมืองท่องเที่ยวระยะสั้นและพำนักระยะยาวของชาวต่างชาติที่เกษียณด้วย ณ ปัจจุบันจากอิทธิพลของภาพยนตร์ ทำให้กลุ่มนักท่องเที่ยวชาวจีนมหาศาลได้เข้ามาเยี่ยมเยือนเป็นหลัก ภาวะเศรษฐกิจถดถอยทั่วโลกทำให้การชะลอตัวลงจากตะวันตกกลุ่มกำลังซื้อสูงแต่กลับเอนเอียงไปทางนักท่องเที่ยวแบกเป้มากขึ้นอย่างต่อเนื่อง ดังจะเห็นได้จากธุรกิจโรงแรมขนาดใหญ่ประสบปัญหาแต่ธุรกิจการทำโฮสเทลกลับกำลังเบ่งบาน มีการนำตึกเก่ามาปรับปรุงใช้ใหม่อย่างต่อเนื่องอันเป็นการอนุรักษ์อาคารที่เหมาะสมกับความเป็นเมืองเก่าได้อย่างยั่งยืนเป็นอย่างดี

การวางแผนการท่องเที่ยววัดร้างและเชียงใหม่เมืองท่องเที่ยว อาจพิจารณาจากการคาดการณ์จากภาคธุรกิจดังนี้

ภาพที่ 1.3 แนวโน้มการท่องเที่ยวในปี 2026

ที่มา: <http://www.admissionpremium.com/content/1379>

ส่วนแนวโน้มพฤติกรรมกรรมการท่องเที่ยวในปี 2030 โดยบริษัท อมาเดอุสและฟรอสต์แอนด์ซัลลิแวนได้เปิดเผยรายงานเรื่อง “Future Traveler Tribes 2030: Building a More Rewarding Journey” ว่าในอนาคตนักท่องเที่ยวจะแบ่งเป็น 6 กลุ่ม ดังนี้

1. Obligation Meters กลุ่มเดินทางเพื่อดำเนินกิจกรรมที่จำเป็น เช่น นักท่องเที่ยวเชิงธุรกิจ
2. Simplicity Searchers กลุ่มที่ต้องการความสะดวกจากแหล่งข้อมูล
3. Ethical Travelers กลุ่มที่นำปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม และจริยธรรมวางแผนในการท่องเที่ยว
4. Reward Hunters กลุ่มที่ให้รางวัลตัวเองจากการทำงาน
5. Cultural Purists กลุ่มที่มุ่งค้นหาวัฒนธรรมใหม่ๆ อันแตกต่างจากสิ่งที่คุ้นเคยและ
6. Social Capital Seekers กลุ่มที่นิยมแชร์ประสบการณ์ท่องเที่ยวผ่านสื่อสังคมออนไลน์ เพื่อต้องการเป็นที่ยอมรับ

(ที่มา: <http://www.admissionpremium.com/content/1379>)

โดยกลุ่มที่ 2-5-6 เป็นโอกาสในการพัฒนาโบราณสถานวัดร้างที่ถูกปล่อยปละละเลยให้เปิดเผยต่อนักท่องเที่ยวนานาชาติและเป็นการพัฒนาการท่องเที่ยวให้ยั่งยืน นำรายได้มาสู่ชุมชนท้องถิ่นได้ดีขึ้น รวมทั้งเมื่อวัดร้างถูกเปิดเผยต่อสาธารณชนมากขึ้น การจัดสรรงบประมาณเพื่อทำการปรับปรุงทางกายภาพและสื่อความหมายที่ดีจะตามมาโดยอัตโนมัติอีกทางหนึ่ง

1.2 วัตถุประสงค์ของแผนงาน

1. เพื่อศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวของวัดร้างในเมืองเก่าเชียงใหม่

2. เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารจัดการการท่องเที่ยววัดร้างในเมืองเก่าเชียงใหม่
3. เพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวใหม่ด้วยวัดร้าง

1.3 กรอบขั้นตอนการวิจัย

งานวิจัยนี้มีเป้าหมายคือการสำรวจสภาพและพิจารณาแนวทางการพัฒนาทางกายภาพของวัดร้างในเขตเมืองเก่าเชียงใหม่ เพื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว ให้ผู้ศึกษารุ่นหลังทำการศึกษาและเปิดเผยข้อมูลต่อสาธารณชนมากยิ่งขึ้น สามารถอธิบายขั้นตอนได้ดังนี้

1. บ่งชี้สภาพและความเข้าใจปัจจุบันของเจดีย์ร้างจากแหล่งวิชาการต่างๆ
2. ตรวจสอบข้อมูลเอกสารที่คลาดเคลื่อนจากหลายแหล่งให้กระจ่างยิ่งขึ้น
3. ตรวจสอบตำแหน่งจากทั้งแผนที่โบราณและการสัมภาษณ์บุคคลในท้องถิ่น
4. สร้างแผนที่ขึ้นใหม่อย่างคร่าวๆ กำหนดพื้นที่ให้ผู้ช่วยวิจัยออกสำรวจตรวจตำแหน่งตามจริง เมื่อพบให้บันทึกขนาดและสภาพแวดล้อม
5. ทำการจำแนกเจดีย์ร้างตามชนิดที่ยังคงปรากฏหลักฐานและไม่ปรากฏหลักฐานออกจากกัน
6. เมื่อได้ตำแหน่งที่แน่ชัดตามการบันทึก ลงพื้นที่อีกครั้งแต่ละเจดีย์เพื่อทำรังวัดอย่างคร่าวๆ ให้ครอบคลุมเฉพาะที่ยังมีหลักฐานเจดีย์เหลืออยู่
7. ลงพื้นที่เจดีย์แต่ละที่ บันทึกสภาพความเสื่อมสลายโดยทั่วไปไว้เป็นหลักฐาน
8. ทำแผนที่ที่ถูกต้องด้วยโปรแกรมAutoCad ซึ่งครอบคลุมองค์ประกอบของย่านเข้าด้วยกัน
9. กำหนดการเข้าถึงจากสาธารณะที่ง่ายที่สุด โดยโปรแกรมGoogle Map และ Street view เพื่อความคุ้นเคยและเข้าถึงได้ง่ายจากบุคคลทั่วไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งเยาวชนรุ่นใหม่
10. เลือกบางเจดีย์ที่มีรูปแบบทางศิลปกรรมโดดเด่นสร้างเป็นภาพจำลองทางสถาปัตยกรรมขึ้น
11. คัดเลือกและจัดกลุ่มเจดีย์ที่มีศักยภาพเหมาะสมกับการพัฒนาทางกายภาพ แสดงทางเลือกในการพัฒนาที่เหมาะสมในแต่ละกลุ่ม
12. คัดเลือกบางเจดีย์ร้างเพื่อทำการออกแบบพัฒนาทั้งกิจกรรมและพื้นที่โดยรอบโดยส่งเสริมคุณค่าของเจดีย์และการเชื่อมโยงสู่คนปัจจุบันในรูปแบบต่างๆ แสดงภาพจำลองของพื้นที่เมื่อได้รับการพัฒนาเรียบร้อยแล้ว รวมทั้งเสนอการรื้ออาคารและสร้างใหม่ทั้งสถาปัตยกรรมและภูมิสถาปัตยกรรม

1.4 นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (Cultural tourism) หมายถึง การท่องเที่ยวที่เน้นเรื่องวัฒนธรรมเป็นหลัก ทั้งที่จับต้องได้และไม่ได้ อาทิเช่น ศาสนสถานและประเพณี เป็นต้น

บรรยากาศ (Sense of place) หมายถึง ความรู้สึกแห่งถิ่นที่ตามบริบทของสถานที่นั้นๆ เช่น ศาสนสถานจะต้องรู้สึกได้ถึงความศักดิ์สิทธิ์ โดยผลรวมแห่งสิ่งแวดล้อมโน้มนำให้ผู้ใช้สามารถรู้สึกได้ อาทิเช่นกลิ่นรูปเทียนและเสียงสวดมนต์ของผู้มาประกอบศาสนกิจ เป็นต้น

วัดร้าง หมายถึง วัดที่เคยมีกิจกรรมทางศาสนาและพระภิกษุจำพรรษา ปัจจุบันได้ร้างลงและเปลี่ยนการใช้พื้นที่ไปในลักษณะต่างๆ โดยรวมทั้งที่ขึ้นทะเบียนเป็นโฉนดวัดร้างและไม่ขึ้นกับสำนักงานพระพุทธศาสนาก็ได้ โดยอ้างอิงจากที่ดินและหลักฐานที่กล่าวถึงเป็นสำคัญ

เจดีย์ร้าง หมายถึง เจดีย์ที่เป็นองค์ประกอบหนึ่งของวัด เมื่อวัดนั้นได้ร้างลงและเวลาผ่านไปทำให้สิ่งก่อสร้างได้สูญสลายไปตามเวลา ส่วนเจดีย์ของวัดนั้นถูกสร้างขึ้นด้วยวัสดุที่ถาวรที่สุดจึงเป็นหลักฐานสำคัญของการบ่งชี้ว่าสถานที่นั้นๆเคยเป็นวัดมาก่อน เจดีย์ร้างจึงเป็นการเน้นถึงตัวหลักฐานทางโบราณคดีและการถูกประกาศเป็นโบราณสถานของกรมศิลปากรเป็นสำคัญ

การรู้คุณค่า (Awareness) หมายถึง การตระหนักรู้ถึงคุณค่าในตัวมรดกทั้งในตัวมรดกเองและความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรม โดยถือเป็นเป้าหมายในการอนุรักษ์มรดกที่ยั่งยืนในระยะยาว

ความเดิมแท้ (Authenticity) หมายถึง ความเดิมแท้ของมรดกนั้นๆไม่ว่าจะเป็นทั้งเชิงกายภาพและคุณค่าที่จับต้องไม่ได้ ความเดิมแท้คืออุดมคติในการอนุรักษ์จะต้องพยายามรักษาไว้ให้มากที่สุด หรือสร้างเสริมให้มีมากที่สุดเท่าที่จะได้ เช่นความสัมพันธ์ของที่ตั้งกับชุมชน หรือต้นแบบทางสถาปัตยกรรม ทั้งนี้จะต้องอาศัยการค้นคว้าผ่านหลักฐานรูปแบบต่างๆอย่างเข้มข้นที่สุดเท่าที่จะทำได้

การประยุกต์ใช้ (Adaptive reuse) หมายถึง การต่อรองการใช้ประโยชน์พื้นที่ทั้งอาคารและพื้นที่โดยรอบเพื่อให้ใช้งานต่อไป ปรับใช้ให้เกิดอรรถประโยชน์ที่เชื่อมโยงกับผู้ใช้งานปัจจุบันได้อย่างทันสมัย โดยเฉพาะการท่องเที่ยวที่จะต้องรักษาคุณค่าดั้งเดิมไว้แต่ต้องรับความเป็นสมัยใหม่ได้ อาจหมายถึงการก่อสร้างทางเทคนิคและกิจกรรมในพื้นที่ก็ได้

พฤติกรรมนักท่องเที่ยว หมายถึง ความแตกต่างของนักท่องเที่ยวกลุ่มต่างๆที่แสดงออกที่แปรผันตามปัจจัยต่างๆ ซึ่งความเข้าใจในเงื่อนไขของความหลากหลายนี้จะทำให้วางแผนพัฒนาพื้นที่วัดร้างเพื่อการท่องเที่ยวได้มีคุณภาพและตรงกับเป้าหมายมากยิ่งขึ้น ปัจจัยที่ทำให้พฤติกรรมนักท่องเที่ยวแตกต่างกันได้แก่ ชาติพันธุ์ ศาสนา ช่วงอายุ เพศ อาชีพ รายได้ ความสนใจเฉพาะ และจุดมุ่งหมายในการท่องเที่ยว ปัจจัยเหล่านี้เป็นตัวกำหนดกลุ่มเฉพาะเจาะจงทางการท่องเที่ยวและการตลาดด้วยเช่นกัน อาทิเช่น นักท่องเที่ยวกลุ่มแบกเป้ กลุ่มรักสิ่งแวดล้อม กลุ่มเน้นการพักผ่อน กลุ่มจาริกแสวงบุญ กลุ่มผจญภัย รวมถึงพฤติกรรมใหม่

ที่เกิดขึ้นตามเครื่องมือในปัจจุบันแบบ O to O (Offline to Online) เช่นกลุ่ม SoLoMo(Social Location Mobile) ที่ใช้โทรศัพท์มือถือเชื่อมโยงความจริงและโลกออนไลน์เป็นส่วนหนึ่งของชีวิต มีการรีวิวและแชร์ (Review & share)ข้อมูลตลอดเวลาของการเดินทางท่องเที่ยว

การมีส่วนร่วมเพื่อการท่องเที่ยว หมายถึง การสร้างกระบวนการให้ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา สร้างวิธีการและกลยุทธ์เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อคนทุกคนโดยลดความขัดแย้งให้มากที่สุด การมีส่วนร่วมอาจเกิดจากการประชุม การให้ความคิดเห็น การให้หัวหน้าที่เป็นตัวแทนระดับต่างๆมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ เป็นส่วน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการมีส่วนร่วมในการพัฒนาโครงการวัดร้างให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่นั้น จำเป็นต้องประสานงานรอบด้านทั้งชุมชน หน่วยงานราชการ ภาคประชาสังคม และธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวทุกฝ่ายด้วย อาทิเช่น กลุ่มธุรกิจการค้าโดยรอบ ที่พัก ร้านอาหาร สปา และบริษัทนำเที่ยว เป็นต้น

การบูรณาการเพื่อการท่องเที่ยว หมายถึง การวางแผนเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวที่ผสมผสานหลายฝ่าย, เครื่องมือ, และวิธีการเข้าด้วยกันเพื่อให้บรรลุเป้าหมายได้อย่างเป็นระบบและครบวงจร การพัฒนาพื้นที่วัดร้างเพื่อการท่องเที่ยวจึงไม่สามารถวางแผนได้จากหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องโดยตรงเท่านั้น การดำเนินการแบบความร่วมมือและแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกันแบบได้ประโยชน์ทุกฝ่าย(Win-win situation)จึงจะทำให้เกิดความยั่งยืนที่เป็นพลวัตขึ้นมาได้

การออกแบบเพื่อคนทุกคน(Universal design) หมายถึง การออกแบบ วางแผน และจัดเตรียมพื้นที่ให้เหมาะสมกับการใช้สอยของคนทุกประเภทในสังคมได้ ได้แก่ เด็ก สตรี คนชราและคนพิการ ซึ่งสิทธิในการใช้พื้นที่สาธารณะต่างๆอย่างเท่าเทียมกันตามรัฐธรรมนูญและความเป็นสากล การออกแบบพัฒนาพื้นที่วัดร้างใหม่เพื่อการท่องเที่ยวจึงควรคำนึงถึงเพื่อเตรียมพร้อมเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุที่กำลังจะมาถึงนี้ด้วย

สังคมผู้สูงอายุ หมายถึง ปรากฏการณ์ทางประชากรแต่ละประเทศที่เป็นผลจากอัตราการเกิดที่ลดลงอย่างต่อเนื่อง ทำให้แต่ละประเทศมีแนวโน้มสัดส่วนประชากรผู้สูงอายุที่อายุ60ปีขึ้นไปมากกว่ากลุ่มวัยทำงานและเยาวชน รัฐจึงต้องดำเนินการรองรับประชากรในส่วนนี้ผ่านทางสวัสดิการต่างๆที่เป็นสาธารณะมากขึ้น การจัดเตรียมจึงส่งผลต่อนักท่องเที่ยวที่จะเป็นกลุ่มผู้สูงอายุมากขึ้นด้วยเช่นกัน การออกแบบสถานที่ท่องเที่ยวที่เป็นอาคารสาธารณะจึงต้องมีสิ่งอำนวยความสะดวกมากขึ้นด้วย อาทิเช่นทางลาด ไฟส่องสว่าง พุดบาท เป็นต้น เพื่อให้ประชากรกลุ่มนี้เดินทางท่องเที่ยวสถานที่ต่างๆได้อย่างสะดวก โดยเฉพาะการพัฒนาพื้นที่วัดร้างให้เป็นสวนสาธารณะแบบเปิด รองรับได้ทั้งนักท่องเที่ยวและผู้สูงอายุจากชุมชนโดยรอบให้เข้ามาพักผ่อนได้อย่างสะดวกสบายอีกด้วย

สิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการท่องเที่ยว หมายถึง การออกแบบและวางแผนจัดเตรียมสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็นเพื่อการท่องเที่ยว ซึ่งนอกจากมีมาตรฐานความปลอดภัยสำหรับทุกวัยแล้ว ยังต้อง

ออกแบบส่วนสื่อความหมายและข้อมูลเพื่อการท่องเที่ยวเพิ่มเติมอีกด้วย อาทิเช่น ป้ายQR codesและข้อบังคับต่างๆ บางแห่งจำเป็นต้องจัดเตรียมที่จอดรถเป็นการเฉพาะ เป็นต้น

1.5 วิธีการดำเนินการวิจัย

1.5.1 ขอบเขตการวิจัย

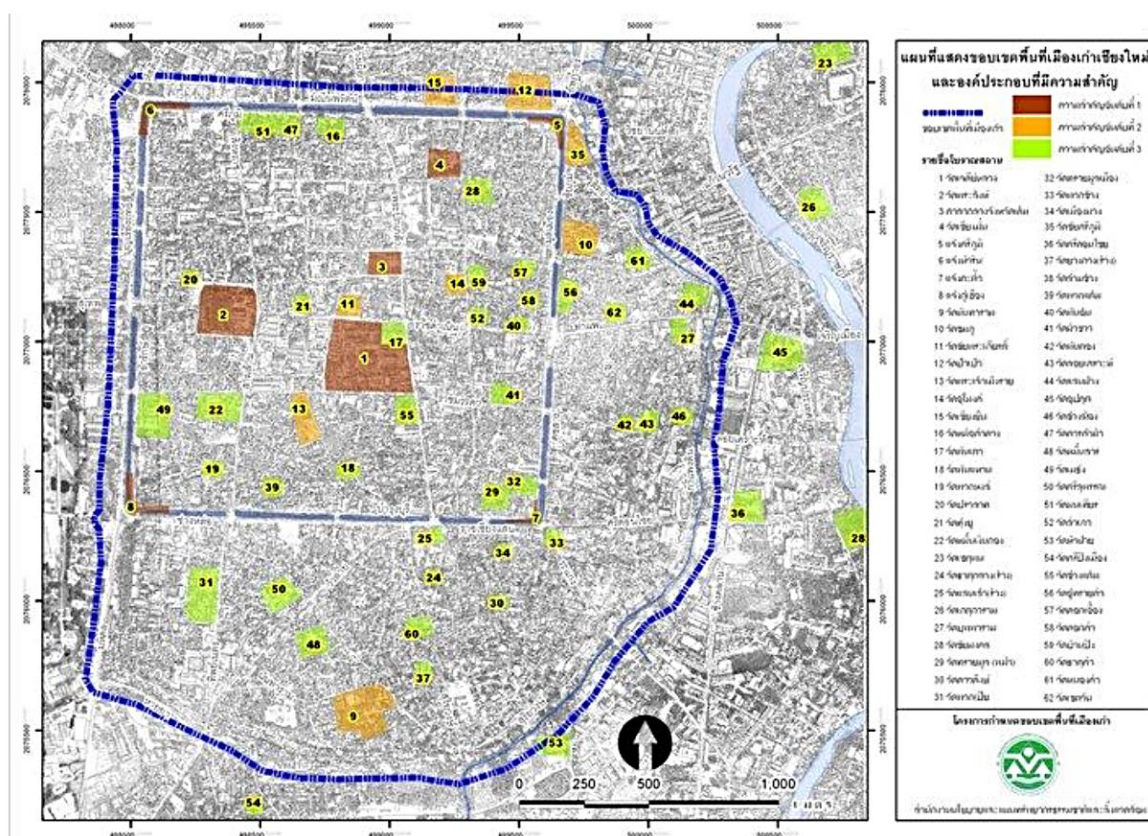
1.5.1.1 ขอบเขตด้านเนื้อหาการวิจัย

ตามประกาศเขตพื้นที่เมืองเก่าเชียงใหม่ พ.ศ.2553 และ 11 ตำบลโดยรอบ

ขอบเขตพื้นที่เมืองเก่าในเขตกำแพงเมืองชั้นในและชั้นนอก ได้แก่พื้นที่ที่เป็นศูนย์กลางทั้งการเมือง การปกครองมาแต่โบราณ มีการกำหนดเขตการใช้ที่ดินตามฐานานุกรมศักดิ์และเมืองมีสถานะเดียวกับมนุษย์คือมีวันและเวลากำหนด มีอวัยวะอันระบุตำแหน่งลักษณะการใช้งานของเมืองไว้ด้วย อาทิเช่นหัวเวียงและสะดือเมือง เป็นต้น เขตพื้นที่ในงานวิจัยประกอบด้วยเขตสี่เหลี่ยมคูเมืองชั้นใน แต่เดิมเป็นที่อยู่ของกษัตริย์, สมาชิกราชวงศ์, และวัดสำคัญ อันเป็นเหตุให้ในเมืองส่วนนี้มีวัดอยู่อย่างแน่นขนัดจนกล่าวได้ว่ามีอาณาเขตวัดชนวัดติดต่อกันไปเรื่อยสลับกับบ้านเจ้านาย เอกสารพิบสาเคยบันทึกไว้ว่ามีวัดอย่างน้อย 100 วัดในเขตนี้ ปัจจุบันเหลือเพียง 20 วัดซึ่งที่สาบสูญนั้นล้วนเป็นวัดร้างที่เปลี่ยนสภาพสู่ปัจจุบันนั่นเอง กล่าวได้ว่าในเขตสี่เหลี่ยมคูเมืองเป็นพื้นที่ที่สำคัญที่สุดในทุกด้านแม้แต่เศรษฐกิจและการทหาร จากหลักฐานไม่เคยปรากฏว่ามีการรบในกลางเวียง การปะทะทางสงครามนั้นเคยบันทึกว่ามีการยกทัพขึ้นมาเจรจาความเมืองบริเวณกำแพงดิน ซึ่งนอกเขตทางทิศใต้ของกำแพงเมืองชั้นนอกมีพื้นที่โล่งกว้างที่เหมาะสมมากกว่าหากจะมีการปะทะกันด้วยกองทัพขนาดใหญ่แบบทัพช้าง จากเหตุผลข้างต้น วัดจำนวนมากในเขตสี่เหลี่ยมคูเมืองจึงยังคงมีหลักฐานอยู่ใต้ดินที่รอการขุดค้นศึกษา ส่วนที่ยังเหลือหลักฐานและออกโฉนดวัดร้างเพื่อให้เช่าของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ นั้นก็มีหลากหลายน่าสนใจยิ่งในแต่ละกรณี วัดขนาดเล็กที่สุดจนถึงใหญ่มากกินเนื้อที่กว้างขวางเช่นวัดพระสิงห์, วัดเชียงมั่น, และวัดเจดีย์หลวงจึงมีความเป็นมาและสถานะที่ต่างกัน ด้วยเป็นวัดระดับที่สำคัญสูงสุด อาณาเขตวัดและขนาดของเจดีย์ประธาน รวมทั้งวิหารหลวงจึงแปรผันตามไปด้วย วัดขนาดเล็กที่สุดที่พบจึงหลงเหลือเจดีย์องค์เล็กเป็นสัดส่วนตามไปด้วย ทั้งนี้จากการศึกษาพบว่าวัดขนาดเล็กที่สุดไปจนถึงระดับที่ใหญ่และมีฐานานุกรมศักดิ์สูงขึ้นไปนั้นสามารถอธิบายแนวโน้มของการร้างของวัดได้ กล่าวคือวัดที่เล็กที่สุด มีพระจำพรรษาเพียง 1-2 รูปนั้นมักจะร้างก่อนเป็นลำดับแรกเสมอ ซึ่งวัดเล็กที่ถูกสร้างเกิดในยุคหลังเมื่อพื้นที่ของเมืองได้เหลือน้อยลงแล้ว มักเป็นวัดของขุนนางระดับรองลงมา ซึ่งมีทุนทรัพย์และบารมีเกณฑ์แรงงานน้อยลงไปด้วย วัดขนาดเล็กเหล่านี้จึงเป็นวัดตามความเชื่อและเป็นวัดประจำตระกูล มีฐานะเป็นสัญลักษณ์และอนุสาวรีย์ของผู้สร้าง ดังจะเห็นว่ามักตั้งตามชื่อผู้สถาปนาซึ่งมีศักดินาระดับล่าง เช่นวัดหมื่นเงินกองและวัดช้างลาน(ช่างทำเครื่องประดับหุในราชสำนัก) เป็นต้น

1.5.1.2 ขอบเขตด้านพื้นที่ศึกษา

แผนที่แสดงตำแหน่งวัดร้างและขอบเขต

ภาพที่ 1.6 แสดงขอบเขตพื้นที่เมืองเก่าเชียงใหม่และองค์ประกอบที่มีความสำคัญ

ที่มา: ประกาศเขตพื้นที่เมืองเก่าเชียงใหม่ พ.ศ.2553 คณะกรรมการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์และเมืองเก่า สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในโครงการปรับปรุงภูมิทัศน์พื้นที่มรดกทางวัฒนธรรม 10 เมือง

1.5.1.3 ขอบเขตด้านระยะเวลา

ระยะเวลา 1 ปี

1.5.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.5.2.1 ประชากร

การกำหนดประชากรในงานวิจัย ได้กำหนดสัดส่วนเพื่อศึกษากลุ่มตัวอย่างแบบโควตา (Natasi, B.K.and Schensul, S.L., 2005) จากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย(Stakeholders)จาก 10 วัดร้างนำร่อง มีทั้งบุคคลทั่วไป ผู้ประกอบการ ภาศิภาคประชาชน และตัวแทนหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย

(1) ชุมชนโดยรอบ 40 % (วัดร้างแต่ละวัดจำนวน 10 ชุมชน) ได้แก่

-ชุมชนแท้ (30%)

-ชุมชนเทียม (10%)

(2) นักท่องเที่ยว 30 % (ไทย/ต่างชาติ) ได้แก่

- ไทย (5%)

-ต่างชาติ (25%)

(3) หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 20% ได้แก่

-หน่วยงานราชการที่รับผิดชอบ จำนวน 4 หน่วยงาน

-หน่วยงานราชการทางการศึกษาวิจัย จำนวน 1หน่วยงาน

-หน่วยงานอิสระทางการศึกษาวิจัย จำนวน 1หน่วยงาน

-เป็นหน่วยงานเอกชนเพื่อการท่องเที่ยว จำนวน 1หน่วยงาน

(4) องค์การศาสนาท้องถิ่น 10% ได้แก่

- มูลนิธิพระบรมธาตุศุขเทพ

- เจ้าอาวาสวัดโลกโมฬี

1.5.2.2 กลุ่มตัวอย่าง

การกำหนดประชากรในงานวิจัย ได้กำหนดสัดส่วนเพื่อศึกษากลุ่มตัวอย่างแบบโควตา (Natasi, B.K.and Schensul, S.L., 2005) จากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย(Stakeholders)จาก 10 วัดร้างนาร่อง มีทั้งบุคคลทั่วไป ผู้ประกอบการ ภาศิภาคประชาชน และตัวแทนหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย

(1) ชุมชนโดยรอบ 40 % (วัดร้างแต่ละวัด) รัศมีอย่างน้อย500เมตรจากศูนย์กลางเจดีย์ สัดส่วนเพิ่มตามเส้นผ่านศูนย์กลางเจดีย์หรือเส้นทแยงมุมฐานเหลี่ยม กำหนดกลุ่มตัวอย่างอย่างน้อย 100 คน (ทำจริง200 คน ตามสัดส่วน 3:1) แต่ละชุมชนของวัดร้างนาร่อง10วัดๆละ20 คน แบ่งเป็นชุมชนแท้15 คน ชุมชนเทียม 5 คน รวมทั้งหมด ได้แก่

-ชุมชนแท้ จำนวน 150คน

-ชุมชนเทียม จำนวน 50 คน

(2) นักท่องเที่ยว 30 % (ไทย/ต่างชาติ) เก็บข้อมูล ณ วัดที่เป็นที่นิยมในเขตเมืองเก่าที่สุด อย่างน้อย 30 คน (ทำจริง 100คน) แบ่งเป็นวัดยอดนิยม อย่างน้อย5คน (ทำจริง17 คน) วัดยอดนิยมใกล้วัดร้างอย่างน้อย 25 คน (เฉลี่ยวัดร้างละ2.5คน ทำจริง 83คน) ได้แก่

- นักท่องเที่ยวไทย ประกอบด้วย เชียงใหม่, ภาคเหนือ, กรุงเทพฯ, และที่อื่น รวม 17 คน

-นักท่องเที่ยวต่างชาติ ประกอบด้วย จีน, AEC, เอเชีย, ยุโรป, สหรัฐฯ, และตะวันออกกลาง
จำนวน 83 คน

(3) หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 20% จำนวน 7 หน่วยงาน ทำการสัมภาษณ์เชิงลึกและนำเสนอผลงานต่อ
ผู้รับผิดชอบและระดับหัวหน้าหน่วยงาน ดังนี้

-หน่วยงานราชการที่รับผิดชอบ จำนวน 4 หน่วยงาน

- สำนักงานการท่องเที่ยว เทศบาลนครเชียงใหม่ จำนวน 4 คน
- สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 5 คน
- สำนักงานศิลปากรที่ 7 เชียงใหม่ กรมศิลปากร จำนวน 2 คน
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานเชียงใหม่ จำนวน 3 คน

-หน่วยงานราชการทางการศึกษาวิจัย จำนวน 1หน่วยงาน

- สถาบันอาชีวศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จำนวน 2 คน

-หน่วยงานอิสระทางการศึกษาวิจัย จำนวน 1หน่วยงาน

- มูลนิธินโยบายสาธารณะ จำนวน 2 คน

-เป็นหน่วยงานเอกชนเพื่อการท่องเที่ยว จำนวน 1หน่วยงาน

- บริษัท Northern Smile Travel จำนวน 1 คน

(4) องค์กรศาสนาท้องถิ่น 10%

- มูลนิธิพระบรมธาตุศุขเทพ จำนวน 1 คน
- เจ้าอาวาสวัดโลกโมฬี จำนวน 1รูป

1.5.3 เครื่องมือวิจัย

เครื่องมือในการวิจัยในของทั้ง 3 โครงการ ประกอบด้วยเครื่องมือในขั้นต้นและเครื่องมือเฉพาะของแต่ละโครงการ ซึ่งทำให้ตอบวัตถุประสงค์ของแต่ละโครงการได้อย่างเหมาะสม

(1) เครื่องมือในขั้นต้น ดำเนินการไปพร้อมกันและใช้ฐานข้อมูลร่วมกัน ได้แก่

- การสำรวจภาคสนาม ลงพื้นที่เก็บข้อมูลรั้ววัดร้างในเขตเมืองเก่าเชียงใหม่

- การศึกษาดูงาน ได้แก่ ผู้วิจัยเดินทางไปทดลองใช้ระบบในฐานะนักท่องเที่ยวของเมืองที่มีการท่องเที่ยวเป็นรายได้หลัก เยอรมนี (มิวนิคและเบอร์ลิน), เบลเยียม (บรัสเซลส์), เนเธอร์แลนด์ (อัมสเตอร์ดัม), และฝรั่งเศส (ปารีส)

- การเปรียบเทียบกรณีศึกษา ได้แก่ การเปรียบเทียบกรณีศึกษาจากการเดินทางไปศึกษาดูงาน 4 ประเทศ เพื่อนำมาปรับใช้กับการพัฒนาวัดร้างให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่

(2) เครื่องมือเฉพาะของแต่ละโครงการ เป็นการดำเนินการเพิ่มเติมที่แบ่งรายละเอียดแต่ละโครงการดังต่อไปนี้

ศักยภาพ โครงการย่อยที่1 "การศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวของวัดร้างในเมืองเก่าเชียงใหม่" ได้แก่

- การตอบแบบสอบถาม ได้แก่ การเตรียมคำถามล่วงหน้าเพื่อทำการสอบถามและบันทึกข้อมูล จากนักท่องเที่ยวในสถานการณ์และสถานที่จริง และชุมชนจากวัดนาร่อง10ชุมชน เพื่อนำข้อมูลไปประกอบการออกแบบขั้นต้น

- การนำเสนอต่อชุมชน ได้แก่ การนำผลงานการออกแบบปรับปรุงเบื้องต้นและในขั้นสุดท้าย นำเสนอต่อที่ประชุมชุมชนเพื่อขอความคิดเห็นในการพัฒนา หากไม่สามารถนำเสนอในที่ประชุมได้ให้ใช้วิธีนำเสนอแต่ละบ้านที่เป็นสมาชิกชุมชนให้ครบตามจำนวนที่ต้องการ

การบริหารจัดการ โครงการย่อยที่2 "การศึกษาแนวทางบริหารจัดการการท่องเที่ยววัดร้างในเมืองเก่าเชียงใหม่" ได้แก่

- การสัมภาษณ์ ได้แก่ การสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาวัดร้างต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นชุมชน นักวิชาการ ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว และนักท่องเที่ยว ณ สถานที่และสถานการณ์จริง

- การจำลองสถานการณ์ผ่านเกม ได้แก่ การทดลองสมมติฐานผ่านเกม มีการกำหนดตัวแปรเพื่อวัดผลพฤติกรรมการตัดสินใจ ผลที่ได้นำมาใช้ในการวิเคราะห์พฤติกรรมนักท่องเที่ยวในการตัดสินใจวางแผนการเดินทางในเขตเมืองเก่า

แนวทางพัฒนา แผนงานวิจัย "แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวใหม่ด้วยวัดร้างในเขตเมืองเก่าเชียงใหม่" ได้แก่

- การสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่และผู้บริหารของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ การสัมภาษณ์เชิงลึกถึงนโยบายและการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องโดยตรงต่อวัดร้าง เพื่อให้ทราบถึงการดำเนินงานในปัจจุบันเพื่อการวางแผนพัฒนาวัดร้างให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวในระยะยาวที่บูรณาการได้ครบวงจรยิ่งขึ้น

-การนำเสนอผลงานต่อเจ้าหน้าที่และผู้บริหารของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ การนำเสนอผลงานการออกแบบในขั้นสุดท้ายที่ได้จากการประชุมชุมชนและระดมความคิดเห็นในการออกแบบพัฒนาให้เป็นพื้นที่สาธารณะที่ท่องเที่ยวได้ รับฟังความเห็นความเป็นได้โครงการทางกฎหมายและนโยบายที่สอดคล้องกับระดับจังหวัดและภูมิภาค เพื่อนำมาวิเคราะห์และสรุปโครงการต่อไป

วิธีดำเนินการวิจัยโดยสรุปตลอดทั้งโครงการ

การดำเนินได้ถูกวางแผนให้ดำเนินการไปพร้อมกันและใช้ข้อมูลร่วมกัน ต่างออกไปในแต่ละรายละเอียดของแต่ละโครงการย่อยเพื่อตอบวัตถุประสงค์โครงการที่ต่างกัน ประกอบด้วยการศึกษาศักยภาพ, การบริหารจัดการ, และทำการบูรณาการเข้าเป็นแผนงานรวมในการพัฒนาพื้นที่วัดร้างให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวสาธารณะตามความเหมาะสมแต่ละแห่ง

สรุปเนื้อหา สมมติฐาน และผลที่คาดว่าจะได้รับจากแต่ละโครงการดังนี้

ตารางที่ 1.1 วิธีการดำเนินงาน

ขั้นต้น (Primary data analysis)	ขั้นสูง (Secondary data analysis)	ผลที่ได้อันเป็นบทสรุปของแต่ละโครงการ
- ทบทวนวรรณกรรมกรรมและเก็บข้อมูลปฐมภูมิและทุติยภูมิ	- วิเคราะห์และเปรียบเทียบข้อมูลบริบทของวัดร้างเชิงใหม่กับกรณีศึกษาที่ประสบความสำเร็จ	SWOT Analysis
<u>แผนงาน</u> (แนวทางพัฒนา) - อะไรคือแนวทางพัฒนาที่ดีในปัจจุบันและเป็นสากล - การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวใหม่ปัจจุบันทำอย่างไร - บ่งชี้ปัญหาและอุปสรรคแนวทางพัฒนาของวัดร้างในเมืองเก่าเชียงใหม่เพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยว	- อะไรคือแนวทางพัฒนาวัดร้างที่เหมาะสมที่ดีและเป็นสากล - การพัฒนาวัดร้างให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่ที่สมควรทำอย่างไร - บ่งชี้การแก้ปัญหาและความเป็นไปได้ในพัฒนาของวัดร้างในเมืองเก่าเชียงใหม่เพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยว	- แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวใหม่ด้วยวัดร้างกรณีศึกษาเมืองเก่าเชียงใหม่อันเกิดจากผลที่ได้จากโครงการย่อย1และ2

ขั้นต้น (Primary data analysis)	ขั้นสูง (Secondary data analysis)	ผลที่ได้อันเป็นบทสรุปของแต่ละโครงการ
โครงการย่อย1 (ศักยภาพ) - อะไรคือศักยภาพในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวใหม่ในเมืองเก่า - จุดแข็งและคุณค่าที่ควรส่งเสริมเพื่อพัฒนาคืออะไร - จุดอ่อนและความผิดพลาดในการพิจารณาเรื่องศักยภาพคืออะไร - บ่งชี้ปัญหาและอุปสรรคเรื่องศักยภาพในการพัฒนาของวัดร้างในเมืองเก่าเชียงใหม่เพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยว	- อะไรคือศักยภาพในการพัฒนาวัดร้างให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่สู่เมืองมรดกโลกที่ยั่งยืน - จุดแข็งและคุณค่าที่ควรส่งเสริมเพื่อพัฒนาวัดร้างให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่คืออะไร - จุดอ่อนและความผิดพลาดในการพิจารณาเรื่องศักยภาพวัดร้างสู่การเป็นแหล่งท่องเที่ยวคืออะไร - บ่งชี้การแก้ปัญหาเรื่องศักยภาพในการพัฒนาของวัดร้างในเมืองเก่าเชียงใหม่เพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยว	- ศักยภาพการท่องเที่ยวของวัดร้างในเมืองเก่าเชียงใหม่
โครงการย่อย2 (บริหารจัดการ) - อะไรคือการบริหารจัดการที่ดีในปัจจุบันและเป็นสากล - อะไรคือการบริหารจัดการที่ดีและเหมาะสมกับการท่องเที่ยวในเมืองเก่าตามแนวทางมรดกโลก - บ่งชี้ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาของวัดร้างในเมืองเก่าเชียงใหม่เพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยว	- อะไรคือการบริหารจัดการที่ดีในปัจจุบันและเป็นสากล ของการพัฒนาวัดร้างให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่ - อะไรคือการบริหารจัดการที่ดีและเหมาะสมกับการท่องเที่ยววัดร้างในเชียงใหม่ตามแนวทางมรดกโลก - บ่งชี้การแก้ปัญหาและความเป็นไปได้ในการพัฒนาของวัดร้างเชียงใหม่ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สร้างมูลค่าเพิ่มได้อย่างยั่งยืนในบริบทท้องถิ่น	- แนวทางการบริหารจัดการการท่องเที่ยววัดร้างในเมืองเก่าเชียงใหม่

ตารางที่ 1.2 เป้าหมายและผลจากวัตถุประสงค์

โครงการ	เป้าหมาย	กลุ่มมุ่งเป้า	ผลที่ได้ตามวัตถุประสงค์
แผนงาน (แนวทาง พัฒนา)	- ความยั่งยืน - แหล่งท่องเที่ยวใหม่ - มูลค่าทางเศรษฐกิจ - การพัฒนาชุมชนและสิ่งแวดล้อม	- นักท่องเที่ยวทั่วไป - การเพิ่มทางเลือกและปริมาณของนักท่องเที่ยวกลุ่มที่ยังขาด	- ศักยภาพการท่องเที่ยววัดร้าง - แนวทางบริหารจัดการการท่องเที่ยววัดร้าง - แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวใหม่ด้วยวัดร้าง
โครงการย่อย1 (ศักยภาพ)	- คุณค่า(Significance) - จุดแข็ง(Strength) - ความเป็นไปได้ - สภาพทางกายภาพ - ความคุ้มค่าในการพัฒนา - การจัดลำดับคุณค่าและการพัฒนา - การท่องเที่ยวเชิงใหม่ - การอนุรักษ์ทางกายภาพโบราณสถาน	- ชุมชนแต่ละชุมชนที่มีวัดร้าง - หน่วยราชการที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมเมืองเก่า	- ศักยภาพการพัฒนาวัดร้างของแต่ละชุมชนให้เชื่อมโยงกันในลักษณะเส้นทางท่องเที่ยว - พฤติกรรมนักท่องเที่ยวกลุ่มความสนใจเฉพาะ - ศักยภาพการเชื่อมโยงการท่องเที่ยวระหว่างวัดยอดนิยมนี่ไม่ร้างกับวัดร้างที่ถูกพัฒนาใหม่ - ต้นแบบภาพจำลองทางภูมิทัศน์ของวัดร้างเพื่อพัฒนาสู่การเป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่ - แนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวของวัดร้าง
โครงการย่อย2 (บริหารจัดการ)	- การสื่อความหมาย - การตลาด - กลยุทธ์ - พฤติกรรมนักท่องเที่ยว - การพัฒนาเครื่องมือนำทางและฐานข้อมูล เช่น GPS และ QR codes - การสร้างแพลตฟอร์ม	- นักท่องเที่ยวทั่วไปที่ใช้โทรศัพท์มือถือ - นักท่องเที่ยวต่างชาติ - กลุ่มห้างร้านตามเส้นทางท่องเที่ยววัดร้าง - แอปพลิเคชันพันธมิตรที่ส่งเสริมการท่องเที่ยว	- แนวทางบริหารจัดการการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวใหม่ที่เป็นวัดร้างเพื่อเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวเดิม - แนวทางการท่องเที่ยวโดยใช้ข้อมูลบนสื่อออนไลน์ แบบ “แพลตฟอร์ม” (Platform) ที่ครบวงจร ผ่านแอปพลิเคชันบนโทรศัพท์มือถือให้นักท่องเที่ยวกลุ่มความสนใจเฉพาะ - แนวทางการพัฒนาการสื่อความหมาย (Interpretation) โดยมุ่งเน้นที่นักท่องเที่ยวกลุ่มความสนใจเฉพาะ

โครงการ	เป้าหมาย	กลุ่มมุ่งเป้า	ผลที่ได้ตามวัตถุประสงค์
	- การพัฒนาแอปพลิเคชันบนมือถือ - การทำกิจกรรมและของที่ระลึกเพื่อสร้างทัศนคติใหม่ต่อวัดร้าง		- แนวทางการบริหารจัดการการท่องเที่ยววัดร้างในเมืองเก่าเชียงใหม่

1.6 การวิเคราะห์ข้อมูล การตรวจสอบข้อมูล และการแปลผล

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ทั้ง 3 โครงการดำเนินการไปพร้อมกันผ่านฐานข้อมูลพื้นฐาน แต่ละโครงการประกอบด้วยการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลขั้นต้นและขั้นสูง มีการเน้นการศึกษาในรายละเอียดที่ต่างกันออกไป ดังนี้

1.6.1 การวิเคราะห์ข้อมูล ทั้ง 3 โครงการใช้ฐานข้อมูลพื้นฐานร่วมกัน ได้แก่

- (1) ข้อมูลจากการสำรวจภาคสนาม อาทิเช่น พิกัด อาณาเขต รั้ววัด ข้อมูลชุมชนและแผนที่ เป็นต้น
- (2) ข้อมูลจากการศึกษาดูงานใน 4 ประเทศ ได้แก่ เยอรมนี (มิวนิคและเบอร์ลิน), เบลเยียม (บรัสเซลส์), เนเธอร์แลนด์ (อัมสเตอร์ดัม), และฝรั่งเศส (ปารีส) ทางด้านศักยภาพ การบริหารจัดการ และการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ยั่งยืนและสร้างรายได้อย่างต่อเนื่องให้กับเมือง
- (3) ข้อมูลการเปรียบเทียบกรณีศึกษาใน 4 ประเทศ เพื่อการประยุกต์ใช้ที่เหมาะสมกับโครงการ
 - การตอบแบบสอบถาม ได้แก่ การเตรียมคำถามล่วงหน้าเพื่อทำการสอบถามและบันทึกข้อมูล จากนักท่องเที่ยวในสถานการณ์และสถานที่จริง และชุมชนจากวัดนาร่อง 10 ชุมชน เพื่อนำข้อมูลไปประกอบการออกแบบขั้นต้น
 - การสัมภาษณ์ ได้แก่ การสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาวัดร้างต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นชุมชน นักวิชาการ และผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว โดยเฉพาะนักท่องเที่ยว ณ สถานที่และสถานการณ์จริง
 - การสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่และผู้บริหารของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ การสัมภาษณ์เชิงลึกถึงนโยบายและการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องโดยตรงต่อวัดร้าง เพื่อให้ทราบถึงการดำเนินงานในปัจจุบันเพื่อการวางแผนพัฒนาวัดร้างให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวในระยะยาวที่บูรณาการได้ครบวงจรยิ่งขึ้น

ฐานข้อมูล มีดังนี้

- สภาพปัจจุบันของวัดร้าง

- ศักยภาพปัจจุบันของวัดร้าง
- ที่ดินวัดร้างในพื้นที่ศึกษา
- ลักษณะทั่วไปของวัดร้างในเมืองเก่าเชียงใหม่
- แนวทางบริหารจัดการวัดร้างโดยทั่วไป5ประการ
- แนวทางบริหารจัดการวัดร้างที่สอดคล้องกับบริบท4ประการ
- การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและศาสนาเป็นตัวตั้ง
- การท่องเที่ยวที่ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาโบราณสถานประเภทศาสนา
- การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทางศาสนาในเมืองเก่า
- การประเมินทางกายภาพโบราณสถานในเมืองเก่าเพื่อพัฒนา
- คุณค่าความสำคัญโดยรวมของพื้นที่เขตเมืองเก่า
- คุณลักษณะเด่นด้านภูมิทัศน์ชุมชนเมือง
- แบบแผนโครงข่ายคมนาคมในเมืองเก่า
- พฤติกรรมในการหาข้อมูลท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว
- ประเภทของแหล่งข้อมูล
- ประเภทของการหาข้อมูล
- แหล่งข้อมูลออนไลน์
- ระบบบริการการศึกษาและข้อมูลการท่องเที่ยว
- แอปพลิเคชัน (Application)
- ประโยชน์ของแอปพลิเคชัน
- คุณลักษณะของแอปพลิเคชัน เพื่อการท่องเที่ยววัดร้างเชิงอนุรักษ์
- โมบายแอปพลิเคชัน (Mobile Application)
- ประโยชน์ของโมบายแอปพลิเคชัน
- ทำไมอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวจึงนิยมใช้ Mobile App
- ชุดข้อมูลโมบายแอปพลิเคชันของนักท่องเที่ยว
- แพลตฟอร์ม (Platform)
- ระบบกำหนดตำแหน่งบนโลก (Global Positioning System : GPS)
- องค์ประกอบของ Global Positioning System (GPS)
- ประเภทของ Global Positioning System
- ประโยชน์ของ GPS
- การประยุกต์ใช้ GPS
- หลักการทำงานของ GPS
- การทำงานของระบบนำทางด้วย GPS

- คิวอาร์โค้ด Quick Response Code (QR Code)
- ประเภทของคิวอาร์โค้ด(QR Code)
- ประโยชน์ของ QR Code
- ข้อมูลศักยภาพด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นวัดร้าง
- แนวทางการสื่อความหมายเพื่อการรับรู้
- วัดร้างคืออะไร?
- ทำไมวัดจึงร้าง?
- วงจรชีวิตของวัดร้าง
- ปัญหาการอนุรักษ์โบราณสถานของกรมศิลปากร
- ปัญหาเฉพาะของโบราณสถานวัดร้าง
- แนวคิดที่ยั่งยืนต่อการอนุรักษ์วัดร้าง
- ข้อมูลศักยภาพการท่องเที่ยวของวัดร้างในเมืองเก่าเชียงใหม่
- ลักษณะพิเศษของการท่องเที่ยวในเมืองเก่า
- คุณค่าของสถาปัตยกรรมในเมืองเก่า
- การอนุรักษ์ที่สัมพันธ์กับความเป็นเมืองเก่า
- กฎบัตรระหว่างประเทศเพื่อการอนุรักษ์เมืองและชุมชนเมืองประวัติศาสตร์ (Washington Charter

1987)

- การพัฒนาโบราณสถานในเมืองเก่าเพื่อการท่องเที่ยว
- การประเมินศักยภาพวัดร้างเพื่อการท่องเที่ยว
- ศักยภาพด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นวัดร้าง
- การเชื่อมโยงตำแหน่งและเส้นทางวัดร้างเพื่อการท่องเที่ยว
- องค์ประกอบเมืองโดยแนวคิด เควิน ลินช์ (Kevin Lynch)

1.6.2 การตรวจสอบข้อมูล ทั้ง 3 โครงการใช้ฐานข้อมูลพื้นฐานร่วมกัน ได้แก่

ใช้วิธีการดังนี้

(1) การนำเสนอต่อชุมชน ได้แก่ การนำผลงานการออกแบบปรับปรุงเบื้องต้น หากไม่สามารถนำเสนอในที่ประชุมได้ให้วิธีนำเสนอแต่ละบ้านที่เป็นสมาชิกชุมชนให้ครบตามจำนวนที่ต้องการ เพื่อรับฟังความคิดเห็นในการพัฒนาแบบในขั้นสุดท้ายต่อไป

- ข้อมูลผลสรุปจากการจัดเวทีนำเสนอผลงานต่อชุมชน
- ข้อมูลผลสรุปจากการหารือนำเสนอผลงานต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
- ข้อมูลระยะทางและเส้นทางการเข้าถึงที่เชื่อมโยงวัดร้างเข้าด้วยกัน เพื่อเสนอแนะการสร้าง
- ศักยภาพการพัฒนาวัดร้างของแต่ละชุมชนให้เชื่อมโยงกันในลักษณะเส้นทางท่องเที่ยวในเมืองเก่า

เชียงใหม่

- วัดที่มีศักยภาพเพื่อนำไปพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว
- พฤติกรรมนักท่องเที่ยวกับแหล่งท่องเที่ยววัดร้าง
- ข้อมูลพฤติกรรมนักท่องเที่ยวที่มาเชียงใหม่
- แนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวของวัดร้างในเมืองเก่าเชียงใหม่
- ข้อมูลศักยภาพการท่องเที่ยวมรดกทางวัฒนธรรมของวัดร้างในเมืองเก่าเชียงใหม่ด้านกายภาพ ได้แก่ การเข้าถึง อุปสรรคในการเชื่อมโยง และจุดบอด
- การเปรียบเทียบศักยภาพ, ปัจจัย, และเกณฑ์ระหว่างวัดที่ฟื้นสำเร็จและวัดร้างสู่การเป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่

(2) การจำลองสถานการณ์ผ่านเกม ได้แก่ การทดลองสมมติฐานผ่านเกม มีการกำหนดตัวแปรเพื่อวัดผลพฤติกรรมการตัดสินใจ ผลที่ได้นำมาใช้ในการวิเคราะห์พฤติกรรมนักท่องเที่ยวในการตัดสินใจวางแผนการเดินทางในเขตเมืองเก่า

-แนวทางการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวใหม่ที่เป็นวัดร้างเพื่อเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวเดิมที่เป็นที่รู้จัก

- เส้นทางท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงกับย่านท่องเที่ยว
- เส้นทางท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงกับถนนหลักและรอง
- เส้นทางท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงกับวัดยอดนิยม
- เส้นทางท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงกับรถโดยสารสาธารณะ
- เส้นทางประยุกต์สู่ Hop On & Hop Off เพื่อเที่ยวชมวัดร้างใกล้ป้ายหยุดรถ

(3) การสัมภาษณ์และแบบประเมินการสื่อความหมาย ได้แก่ แอปพลิเคชัน เว็บไซต์ และแผ่นพับ เป็นต้น

- แนวทางการท่องเที่ยวโดยใช้ข้อมูลบนสื่อออนไลน์ แบบ “แพลตฟอร์ม” (Platform) ที่ครบวงจรผ่านแอปพลิเคชันบนโทรศัพท์มือถือนักท่องเที่ยววัดร้าง
- แนวทางแพลตฟอร์มเฉพาะของแหล่งท่องเที่ยววัดร้าง
- องค์ประกอบของแพลตฟอร์ม
- สื่อออนไลน์และแอปพลิเคชันตามแพลตฟอร์ม
- การสร้างเว็บไซต์(Website)เพื่อเป็นฐานข้อมูล
- การสร้างแอปพลิเคชัน(Application)เพื่อเป็นฐานข้อมูล
- การสร้างคิวอาร์โค้ด(QR code) เพื่อนำทางและเชื่อมโยงสู่ฐานข้อมูล
- ข้อมูลทั่วไปวัดร้างเฉพาะที่ยังเหลือหลักฐานแยกตามกลุ่มการศึกษา
- ข้อมูลทางประวัติศาสตร์และประเภท
- ข้อมูลรังวัด แผนที่ และการสำรวจสิ่งแวดล้อม
- ข้อมูลตรวจสอบสภาพทางกายภาพ เช่น โครงสร้างและวัชพืช

- ข้อมูลสำรวจและบันทึกปัญหาทั้งหมดทั้งกายภาพและมีใช้กายภาพที่เกิดขึ้นใหม่
- สร้างแบบจำลองเจดีย์ร้างและสมมติฐานความสมบูรณ์ตามอาณาเขตเดิม
- ศักยภาพการท่องเที่ยวของวัดร้างในเมืองเก่าเชียงใหม่
- แนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวของวัดร้างในเมืองเก่าเชียงใหม่
- แนวทางบริหารจัดการการท่องเที่ยววัดร้างในเมืองเก่าเชียงใหม่
- ข้อมูลตำแหน่งและออกแบบระบบที่เชื่อมโยงกับจุดหมายตาและส่วนประกอบเมืองตามแบบของ

Kevin Lynch

- ข้อมูลตำแหน่งและออกแบบระบบที่เชื่อมโยงกับเส้นทางหลัก-รอง

1.6.3 การแปลผล ทั้ง 3 โครงการใช้ฐานข้อมูลพื้นฐานร่วมกัน ได้แก่

(1) การนำเสนอต่อชุมชน ได้แก่ การนำผลงานการออกแบบในขั้นสุดท้าย นำเสนอต่อที่ประชุมชุมชนเพื่อขอความคิดเห็นในการพัฒนา หากไม่สามารถนำเสนอในที่ประชุมได้ให้ใช้วิธีนำเสนอแต่ละบ้านที่เป็นสมาชิกชุมชนให้ครบตามจำนวนที่ต้องการ

- ศักยภาพการเชื่อมโยงการท่องเที่ยวระหว่างวัดยอดนิมที่ไม่ร้างกับวัดร้างที่ถูกพัฒนาใหม่
- ร่างแนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวของวัดร้างในเมืองเก่าเชียงใหม่
- เส้นทางท่องเที่ยวเชื่อมโยงวัดยอดนิมที่ไม่ร้างกับวัดร้างที่ถูกพัฒนาใหม่
- ต้นแบบภาพจำลองทางภูมิทัศน์ของวัดร้างเพื่อพัฒนาสู่การเป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่
- ต้นแบบภาพจำลองทางภูมิทัศน์ของวัดร้าง เพื่อพัฒนาสู่การเป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่
- การออกแบบวัดนาร่องที่สมบูรณ์เพื่อการเป็นแหล่งท่องเที่ยว
- แนวทางการพัฒนาศักยภาพวัดร้างในเมืองเก่าเชียงใหม่
- การเลือกวัดที่มีศักยภาพ
- การส่งเสริมศักยภาพที่เป็นจุดแข็ง
- การแก้ไขศักยภาพที่เป็นจุดอ่อน
- แนวทางการพัฒนาศักยภาพ10วัดร้างนาร่อง
- ระบบการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยววัดร้างอย่างต่อเนื่อง Deming circle(PDCA)

(2) การเปิดใช้แพลตฟอร์มการท่องเที่ยวแบบ OtoO ได้แก่

Offline เอกสารแผ่นพับ แผนที่

Online แอปพลิเคชัน เว็บไซต์ และสื่อออนไลน์สำเร็จรูปต่างๆ

- การสื่อความหมายวัดร้างเพื่อการท่องเที่ยว
- การสื่อความหมายทางตรง
- การทำแผ่นพับ(Brochures)เพื่อการท่องเที่ยว10วัดร้างนาร่อง
- การสร้างเว็บไซต์(Website)เพื่อสื่อความหมาย
- การสร้างแอปพลิเคชัน(Application)เพื่อสื่อความหมาย

- การสร้างคิวอาร์โค้ด(QR code)เพื่อสื่อความหมาย
- การสร้างเพจ(Facebook page) เพื่อเผยแพร่ข้อมูล
- การสื่อความหมายทางอ้อม
- การสื่อความหมายบนรถโดยสารสาธารณะ
- การสร้างสัญลักษณ์แทนวัดร้าง(Mascot)และแผนที่จินตภาพที่เข้าใจง่าย
- การจำลองสถานการณ์ผ่านเกมการท่องเที่ยววัดร้าง
- การสร้างกลุ่ม (Facebook group) เพื่อบันทึกและเผยแพร่ข้อมูล
- การใช้ระบบรีวิวและแชร์(Review & share) ตามแนวทางกลุ่ม SoLoMo
- แนวทางการบริหารจัดการวัดร้างในเมืองเก่าเชียงใหม่
- การบริหารจัดการในปัจจุบัน
- การเลือกวัดเพื่อบริหารจัดการ
- การส่งเสริมการบริหารจัดการเป็นจุดแข็ง
- การแก้ไขการบริหารจัดการที่เป็นจุดอ่อน
- แนวทางการบริหารจัดการ10วัดร้างนาร่อง
- ระบบการพัฒนาการบริหารจัดการอย่างต่อเนื่องDeming circle (PDCA)

(3) การนำเสนอผลงานต่อเจ้าหน้าที่และผู้บริหารของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ การนำเสนอผลงานการออกแบบในขั้นสุดท้ายที่ได้จากการประชุมชุมชนและระดมความคิดเห็นในการออกแบบพัฒนาให้เป็นพื้นที่สาธารณะที่ท่องเที่ยวได้ รับฟังความเห็นความเป็นได้โครงการทางกฎหมายและนโยบายที่สอดคล้องกับระดับจังหวัดและภูมิภาค เพื่อนำมาวิเคราะห์และสรุปในเล่มโครงการต่อไป

- แนวทางการพัฒนาวัดร้างในเมืองเก่าเชียงใหม่
- การพัฒนาในปัจจุบัน
- การเลือกวัดเพื่อพัฒนา
- การส่งเสริมจุดแข็งในการพัฒนา
- การแก้ไขจุดอ่อนในการพัฒนา
- แนวทางการพัฒนา10วัดร้างนาร่อง
- ระบบการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง Deming circle(PDCA)

1.7 ประโยชน์ที่ได้รับ

1.7.1 ประโยชน์เบื้องต้น

- ได้องค์ความรู้และมุมมองใหม่ต่อปรากฏการณ์วัดร้างในฐานะหลักฐานที่สำคัญของการเป็นเมืองท่องเที่ยวและมรดกทางวัฒนธรรม ซึ่งการรู้คุณค่าที่ดีที่สุดคือการมาเยี่ยมชมในสถานที่จริงอันจะทำให้ได้เห็นโครงข่ายของเมืองเก่าที่ซ้อนทับกับเมืองในปัจจุบันได้เป็นอย่างดี

- ได้เรียนรู้ปัจจัยความยั่งยืนและไม่ยั่งยืนต่อวัดร้างทั้งก่อนและหลังการประกาศเป็นเมืองมรดกโลก ซึ่งการท่องเที่ยวสามารถแก้ปัญหาได้ครบวงจรมากขึ้นกว่าแต่ก่อนที่ถูกมองว่าเป็นซากที่ถูกทอดทิ้งและบดบัง

- ได้เรียนรู้วิธีคิดสู่อุณหภูมิต่างกันของวัดร้างในฐานะส่วนหนึ่งของเมืองท่องเที่ยว ซึ่งจะนำนักท่องเที่ยวเชิงคุณภาพเข้ามามากขึ้นกว่ากลุ่มเดิมที่เน้นปริมาณ เชียงใหม่เป็นเมืองท่องเที่ยวอันดับต้นๆอันเป็นที่นิยมซึ่งมีนักท่องเที่ยวมาเยี่ยมเยือนมากในแต่ละปี การคัดสรรและเพิ่มนักท่องเที่ยวคุณภาพที่ต้องการเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมอย่างแท้จริงจึงเป็นการทำเมืองเชียงใหม่ให้ยั่งยืนในระยะยาว โดยเฉพาะสิ่งแวดล้อมทางสังคมและเศรษฐกิจ เนื่องจากเก็บภาษีท่องเที่ยวได้มากขึ้นและคุณภาพชีวิตโดยรวมของชาวเชียงใหม่ก็จะดีขึ้นไปด้วย

- ได้เรียนรู้การบริหารจัดการวัดร้างในฐานะส่วนหนึ่งของเมืองท่องเที่ยวโดยเน้นชุมชนในพื้นที่เป็นศูนย์กลาง เนื่องจากเมืองเชียงใหม่มีความหลากหลายของผู้คนและวัฒนธรรมอย่างมาก นักท่องเที่ยวผู้มาเยี่ยมชมในแต่ละปีคือผู้ที่เข้ามาใช้ทรัพยากรร่วมกับชาวเมืองเจ้าของถิ่นที่จริงๆด้วย การคัดสรรนักท่องเที่ยวเชิงคุณภาพย่อมดีกว่าเชิงปริมาณเนื่องจากศูนย์กลางเชียงใหม่เป็นเมืองกะทัดรัด ถนนเล็ก นำมาซึ่งปัญหาการจราจร, ขยะ, และการระบายน้ำเสียที่มากขึ้นด้วย กอปรกับในบางฤดูมีปัญหาหมอกควันที่ระบายออกไปได้ช้าและมีค่าฝุ่นละอองเกินมาตรฐานทุกปีติดต่อกัน เมืองเชียงใหม่จึงต้องการการวางแผนและดำเนินการที่เอาใจใส่เป็นพิเศษทั้งเพื่อเป็นการเตรียมและสงวนรักษาเมื่อได้รับการประกาศเป็นมรดกโลกในอนาคต แผนการบริหารจัดการเมืองที่เน้น “คุณค่าที่แท้จริง” ให้ยั่งยืนนั่นเองคือสิ่งที่ทำให้ทั้งเมืองและวัดร้างในเมืองเชียงใหม่เป็นเมืองเก่าเพื่อการท่องเที่ยวที่เหมาะสมได้

- ได้เรียนรู้การบริหารจัดการวัดร้างในฐานะส่วนหนึ่งของเมืองท่องเที่ยวโดยเน้นความเป็นชุมชน, ย่าน, และเมือง ซึ่งการทำวัดร้างให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวนอกจากจะนำรายได้เข้าสู่ชุมชนและแก้ปัญหาสังคมในพื้นที่แล้ว ยังจะต้องส่งเสริมให้แต่ละชุมชนนั้นบริหารจัดการวัดร้างของตนในส่วนที่ทำได้ไปด้วยเพื่อเกิดความรักหวงแหนและลดงบประมาณจากภาครัฐได้เป็นอย่างดี เนื่องจากปัญหาปัจจุบันมักพบเรื่องการขาดงบประมาณในการอนุรักษ์และรักษาให้เหมาะสม

- ได้เรียนรู้การบริหารจัดการวัดร้างในฐานะส่วนหนึ่งของเมืองท่องเที่ยวโดยชุมชนและองค์กรท้องถิ่นมีส่วนร่วม ปัญหาปัจจุบันพบว่าการดูแลโบราณสถานแบบเดิมจากหน่วยงานภาครัฐเพียงฝ่ายเดียวไม่เพียงพอสู่ความยั่งยืนได้อย่างแท้จริง ในสมัยปัจจุบันจึงควรเปิดโอกาสให้เอกชนและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการด้วย เนื่องจากเป็นสมาชิกของเมืองด้วยเช่นกัน

1.7.2 ประโยชน์สู่การประยุกต์ใช้

ประโยชน์โดยทั่วไป ได้แก่

- เป็นการพัฒนาแนวคิดเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ในแต่ละส่วนที่เกี่ยวข้องสู่บทบาทเชิงรุก เพื่อบูรณาการซึ่งกันและกันได้ดียิ่งขึ้น ลดการให้ความสำคัญเฉพาะอำนาจทางกฎหมายแต่เพียงอย่างเดียว

- เป็นกรณีศึกษาการอนุรักษ์ที่ปรับใช้เพื่อประโยชน์สาธารณะ ในรูปของพื้นที่สีเขียวหรือประโยชน์ที่สามารถใช้งานได้ตั้งแต่สมาชิกชุมชนใกล้เคียง ชาวเมือง และนักท่องเที่ยว

- เป็นกรณีศึกษาการเพิ่มพื้นที่สีเขียวระดับเมือง ให้เป็นไปตามดัชนีชี้วัดตามอัตราส่วนต่อประชากรที่ยังขาดอยู่ในเมืองเก่าที่มีลักษณะใกล้เคียงกัน

- เป็นข้อมูลเพื่อผลักดันให้เก็บภาษีท่องเที่ยวผ่านทาง การเข้าเมืองเพื่อการท่องเที่ยว เมืองเชียงใหม่เป็นที่ยอมรับว่าเป็นเมืองท่องเที่ยวอันดับต้นของโลก เทศบาลเมืองควรกำหนดภาษีนักท่องเที่ยวเพิ่มเพื่อการดูแลรักษาและอนุรักษ์ปฏิสังขรณ์โบราณสถานในพื้นที่เมืองเก่าได้เอง ทั้งนี้เพื่อสนับสนุนงบประมาณจากภาครัฐส่วนกลางผ่านทางกรมศิลปากร

- เป็นแนวทางการพัฒนาเพื่อบรรจุในแผนบริหารจัดการเชียงใหม่สู่การเป็นมรดกโลก ซึ่งการยื่นขอจำเป็นต้องเสนอแผนการดูแลในระยะยาวที่ยั่งยืนและเป็นพลวัตรเข้ากับในแต่ละยุคสมัย ซึ่งแผนดังกล่าวจะต้องรับประกันคุณค่าของความเป็นเมืองเก่าได้ต่อไปไม่ตกต่ำลงในอนาคต

- เป็นกรณีศึกษาแนวทางการปรับเปลี่ยนทัศนคติของผู้เกี่ยวข้องกับวัดร้างใหม่ดีขึ้น อันเป็นขั้นตอนแรกในการพัฒนาอย่างยั่งยืนและมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อผู้ใช้อย่างต่อเนื่องต่อไป อาทิเช่น การทำแผนที่ท่องเที่ยวที่สัมพันธ์กับร้านค้า ธุรกิจ ที่พัก และแหล่งการศึกษาโดยรอบเพื่อการเรียนรู้และพักผ่อน อีกทั้งยังเป็นจุดหมายตาให้กับบรรดาธุรกิจใกล้เคียงได้เป็นอย่างดี

- เป็นแนวทางการปรับเปลี่ยนทัศนคติต่อวัดร้างให้เป็นบวกผ่านการสื่อความหมายที่เป็นมิตรและจับต้องได้ อาทิเช่นการมีองค์กรดูแลเพื่อจัดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง มีการใช้การออกแบบเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว มีการออกแบบโลโก้ มอสคอต แผนที่ เกม และกิจกรรมเดินวิ่งปั่นจักรยานไปตามเส้นทางวัดร้าง รวมไปถึงการใช้เครื่องมือสมัยใหม่และสื่อออนไลน์ในการรื้อฟื้นเพื่อให้เกิดการแชร์ออกไปในวงกว้าง เป็นต้น

- เป็นกรณีศึกษาการสร้างแพลตฟอร์มเพื่อการท่องเที่ยววัดร้างแบบ O to O (Offline to Online) ที่เป็นระบบขับเคลื่อนไปพร้อมกันไม่อยู่หนึ่ง ปรับเปลี่ยนสัมพันธ์ได้ตลอดเวลารวดเร็วตามผู้ใช้ จากแต่เดิมที่เป็นระบบปิดแต่เพียงอย่างเดียว อาทิเช่นข้อมูลการท่องเที่ยวจากแผ่นพับและป้ายสื่อความหมายในที่จริง ถูกเชื่อมต่อเข้าสู่ระบบเปิดบนฐานข้อมูลออนไลน์ที่เข้าถึงได้ทุกที่ตลอดเวลาทั่วโลก ผ่านการนำทางบนแผนที่ระบบ GPS, AR (Augment Reality), และ VR (Virtual Reality) เพื่อจำลองสถานการณ์และสร้างภาพเสมือนได้อย่างละเอียดแบบ 3 มิติ เป็นต้น

- เป็นแนวทางการพัฒนาวัดร้างให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวผ่าน 10 วัดนาร่อง โดยใช้เครื่องมือและแนวคิดใหม่ เพื่อตอบสนองต่อพฤติกรรมที่เปลี่ยนไปของนักท่องเที่ยวที่ต่างจากเดิมและเป็นแนวโน้มที่จะเปลี่ยนแปลง

อย่างรวดเร็วตลอดเวลาสู่ระบบออนไลน์เต็มรูปแบบ พฤติกรรมสำคัญที่เปลี่ยนไปแล้วสำหรับประชากร GenY ที่เติบโตขึ้นมาพร้อมระบบดิจิทัล เข้าถึงข้อมูลออนไลน์ตลอดเวลาผ่านโทรศัพท์มือถือแบบสมาร์ทโฟน และ เชื่อมการรีวิวของคนวัยเดียวกัน(Influencers)ในการตัดสินใจมากกว่านักวิชาการ เป็นต้น

- เป็นต้นแบบการประยุกต์ใช้การหารายได้จากการบริจาคของภาคเอกชนสู่การอนุรักษ์ที่เป็นระบบ และเกิดจากความสมัครใจ เช่นเดียวกับการบริจาคเพื่อบุญกุศลทางศาสนาในบทบาทใหม่ ได้แก่ บทบาทการ ตอบแทนสังคมและเมืองซึ่งกำลังเป็นที่นิยมในองค์กรชั้นนำทั่วไป(Corporate Social Responsibility: CSR) การคืนกำไรให้กับสังคมสามารถประยุกต์สู่การให้ทุนสนับสนุนทั้งทางด้านการวิจัยและตีพิมพ์ รวมไปถึงการ สนับสนุนงบประมาณและวัสดุก่อสร้าง

- เป็นข้อมูลเพื่อผลักดันการคืนกำไรให้กับสังคมขององค์กรเอกชนผ่านทาง การลดหย่อนภาษีได้ ถือเป็นช่องทางใหม่ในการพัฒนาความเป็นสาธารณะและคุณค่าของเมืองที่ทุกคนได้รับและมีส่วนร่วมกัน

- เป็นแนวคิดสู่การผลักดันกลุ่มองค์กรทางศาสนาท้องถิ่นได้ตระหนักและมีส่วนร่วมในการพัฒนาและ ดูแล ไม่ว่าจะเป็นพุทธศาสนิกชนทั่วไปและกลุ่มพระสงฆ์ในระดับต่างๆของการปกครองสงฆ์ อาทิเช่นเจ้าอาวาส และระดับเจ้าคณะ ซึ่งการฟื้นฟูวัดร้างให้กลับมาเป็นวัดที่มีพระจำพรรษาอีกครั้งถือเป็นภารกิจการพัฒนาที่สามารถยื่นขอตำแหน่งในระดับที่สูงขึ้นได้เป็นระดับพระครูและชั้นเทพฯ เป็นต้น

- เป็นการต่อยอดแนวคิดทางศาสนาเดิมสู่การอนุรักษ์แบบใหม่ที่เปิดกว้างยิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งวิถีชีวิตแบบพุทธและประเพณีที่ดีงามที่เกี่ยวกับวัด สามารถประยุกต์สู่การดูแลรักษาโดยพุทธศาสนิกชนได้ เปลี่ยนวิธีคิดที่ว่าโบราณสถานวัดร้างอยู่ในความครอบครองของกรมศิลปากรแต่เพียงฝ่ายเดียว ให้กลายเป็นแต่ละชุมชนสามารถตระหนักถึงคุณค่าความเป็นเจ้าของได้ ปรับเปลี่ยนจาก“โบราณสถาน”ตามนิยามทางกฎหมายสู่การเป็น“ศาสนสถาน(ร้าง)”ด้วยวิธีรักษาความเป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ (Sacred place) ให้ยาวนานที่สุด ซึ่งบางแห่งสามารถฟื้นฟูวัดร้างที่มีพระภิกษุจำพรรษาได้เมื่อมีความพร้อมเพียงพอ

(1) หน่วยงานราชการ ประกอบด้วย เทศบาลนครเชียงใหม่, สำนักงานการท่องเที่ยวเทศบาลนคร เชียงใหม่, สำนักศิลปากรที่7เชียงใหม่, สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดเชียงใหม่, การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยสำนักงานเชียงใหม่, หอศิลปวัฒนธรรมเมืองเชียงใหม่

เทศบาลนครเชียงใหม่

- ขยายขอบเขตการดูแลด้านสุขาภิบาลในพื้นที่ที่เข้าถึงได้ยาก ให้ถูกสุขลักษณะและปลอดภัย เพิ่มไฟส่องสว่างและเก็บขยะให้เป็นระเบียบ รวมทั้งเศษกิ่งไม้ใบไม้ที่เกิดขึ้นเป็นประจำและมากในบางฤดูกาลเป็นพิเศษ

- ริเริ่มพัฒนาพื้นที่วัดร้างแต่ละแห่ง กระจายตัวไปตามเขตรับผิดชอบย่อยแต่ละแขวง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการขยายของเขตดูแลเพิ่มเติมพื้นที่ในโดนวัดร้างเมื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวสาธารณะได้เพิ่มขึ้น

- เพิ่มการดูแลจัดสวนให้เป็นพื้นที่สีเขียวตามสัดส่วนของเมืองให้มากขึ้น
- เพิ่มการหางบประมาณเพื่อการอนุรักษ์จากภาคเอกชน เพื่อให้สอดคล้องกับงบประมาณ CSR (Corporate Social Responsibility) ของแต่ละบริษัท เพื่อการลดหย่อนภาษีทางด้านบำรุงศิลปวัฒนธรรม
- ร่วมกำหนดนโยบายอนุรักษ์และแผนการท่องเที่ยววัดร้าง เพื่อปรับเปลี่ยนทัศนคติในภาพรวม
- เป็นผู้นำและบทบาทหลักในการผลักดันเมืองเชียงใหม่สู่มรดกโลก สร้างแผนพัฒนาและการดูแลรักษาในระยะต่างๆ โดยวัดร้างเป็นส่วนหนึ่งของแผนในเรื่องความเดิมแท้และคุณค่าต่อเมือง
- เพิ่มเติมการเชื่อมโยงวัดร้างเข้าเป็นส่วนหนึ่งของประเพณีประจำปี เพื่อให้เป็นที่รู้จักมากขึ้น
- นำวัดร้างไปสื่อความหมายในช่องทางต่างๆของเทศบาลทั้งทางตรงและอ้อม เช่น ป้ายสื่อความหมายต่างๆของทางเทศบาล เป็นต้น
- เป็นหน่วยงานนำในการพัฒนาวัดร้างในการประสานกับหน่วยงานต่างๆ เพื่อสร้างแผนบริหารจัดการระดับจังหวัดในพัฒนาสู่เมืองมรดกโลก
- ดูแลเรื่องสุขภาพเมื่อวัดร้างได้กลายเป็นพื้นที่ท่องเที่ยวสาธารณะ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการดูแลความสะอาด ตัดแต่งต้นไม้ จัดสวน โดยจ้างคนในชุมชนเป็นผู้ดูแล
- สร้างแผนบริหารจัดการระยะยาวเมื่อวัดร้างกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวสาธารณะ เน้นการพัฒนาทางด้านสิ่งแวดล้อม เสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นทั้งในชุมชนเองและระดับเมือง โดยเพิ่มการเก็บภาษีจากนักท่องเที่ยวในส่วนต่างๆ อาทิเช่น การเข้าพักแต่ละคืนและบัตรเข้าชมวัดสำคัญ เป็นต้น ภาษีเมืองลักษณะนี้คือการเตรียมงบประมาณพัฒนาเมืองให้เหมาะสมกับการท่องเที่ยวได้อย่างสม่ำเสมอตลอดทั้งปีโดยพึ่งพางบประมาณรัฐน้อยลง เนื่องจากเทศบาลนครเชียงใหม่มีอำนาจหน้าที่ที่กำหนดสัดส่วนภาษีได้เอง เป็นอิสระในการบริหารงบประมาณสุขภาพได้เป็นอย่างดี

สำนักงานการท่องเที่ยว เทศบาลนครเชียงใหม่

- เพิ่มการโปรโมทการท่องเที่ยววัดร้างในแผนที่ท่องเที่ยวของเมืองเก่า
- เชื่อมโยงวัดร้างเข้ากับกิจกรรมตามประเพณีของเมืองในแต่ละฤดูกาล
- ให้มีกิจกรรมสู่10วัดร้างนำร่องที่อยู่ในเส้นทางท่องเที่ยวหลัก
- ให้มีกิจกรรมสู่10วัดร้างนำร่องที่อยู่ใกล้เคียงกับวัดที่มีชื่อเสียงเดิม
- กำหนดการท่องเที่ยววัดร้างเป็นส่วนหนึ่งของแผนและเส้นทางการท่องเที่ยว

-จัดกิจกรรมการท่องเที่ยววัดร้างกลุ่มย่อย เชื่อมโยงสู่กลุ่มออกกำลังในแต่ละชุมชน อาทิเช่น กลุ่มจักรยานวันอาทิตย์และชุมชนของแต่ละวัดแต่เดิมเพื่อขยายเครือข่ายให้เป็นที่รู้จักผู้คนท้องถิ่นมากยิ่งขึ้น

-เพิ่มการสื่อความหมายและข้อมูลวัดร้างเพื่อการท่องเที่ยวบนฐานข้อมูลออนไลน์

-เชื่อมโยงกับการเรียนรู้ของโรงเรียนในสังกัดเทศบาล เพื่อทราบคุณค่าที่ยั่งยืนต่อไป

-การพัฒนาบัตรChiang Mai Passที่เชื่อมโยงระบบขนส่งมวลชนและค่าเข้าชมต่างๆทั้งของรัฐและเอกชนที่เข้าร่วม มีการอัปเดตสิทธิประโยชน์และขยายวงกว้างขึ้นในแต่ละปี อาทิเช่น การมีส่วนลด การลดค่าบริการนอกฤดูท่องเที่ยว และการเชื่อมโยงกับพาหนะท้องถิ่นบนแพลตฟอร์มออนไลน์ เป็นต้น

-จัดทำปฏิทินประเพณีเกี่ยวกับวัดร้างเพิ่มขึ้นเป็นกิจกรรมเฉพาะในฤดูที่การท่องเที่ยวชบเซา ส่วนประเพณีเดิมที่เกี่ยวกับศาสนพิธีที่มีการสรงน้ำพระธาตุเจดีย์สำคัญ กำหนดให้สรงน้ำพระธาตุเจดีย์ร้างแต่ละแห่งเพิ่มเติมด้วย

สำนักศิลปากรที่7 เชียงใหม่

-ขยายวิธีการอนุรักษ์ที่เพิ่มเติมการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนมากขึ้น

-สื่อความหมายสู่สาธารณะในการอนุรักษ์ว่าเป็นหน้าที่ของทุกคน กรมศิลปากรมีหน้าที่ดูแลรักษาตามอำนาจทางกฎหมายแต่มีใจเจ้าของ เพื่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์อย่างยั่งยืนที่ริเริ่มได้จากทุกฝ่าย

-เพิ่มการอนุรักษ์และฟื้นฟูบรรยากาศของพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ให้กลับมา เป็นการเพิ่มเติมคุณค่าที่จับต้องไม่ได้ในการดำเนินงานมากขึ้น

-เพิ่มการจ้างงานคนในพื้นที่ให้มากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งสัดส่วนจากชุมชนที่วัดร้างตั้งอยู่ เพื่อสืบทอดทักษะช่างฝีมือและสร้างความหวงแหนให้เกิดขึ้น

-เพิ่มการระดมความเห็นในการอนุรักษ์ เปิดโอกาสการมีส่วนร่วมและประกวดแบบ เชื่อมโยงกับนักออกแบบรุ่นใหม่และนักศึกษาเพื่อซึมซับคุณค่าของเมืองเก่าและการรู้สึกเป็นเจ้าของ มีการเผยแพร่แบบประกวดออนไลน์อีกทางหนึ่ง

-เพิ่มการสื่อความหมายและข้อมูลวัดร้างเพื่อการท่องเที่ยวบนฐานข้อมูลออนไลน์

-ส่งเสริมและเผยแพร่ความรู้ทางการอนุรักษ์ด้วยฝีมือช่างท้องถิ่นให้มากขึ้น

-แสวงหาความร่วมมือจากภาคสาธารณะและเอกชนในการอนุรักษ์ให้มากขึ้นในลักษณะบูรณาการ

-เปิดโอกาสให้ภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ ตั้งแต่ห้างร้านท้องถิ่นใกล้เคียงจนถึงระดับมหาชน ในการบริจาคเพื่ออนุรักษ์โบราณสถานอย่างยั่งยืนผ่านการลดหย่อนภาษีประเภทต่างๆ (ภาษีปกติและ

ภาษีท้องถิ่น) ด้วยงบประมาณCSR (Corporate Social Responsibility) ตามผลประกอบการแต่ละปี ทำให้แต่ละฝ่ายวางแผนการใช้งบประมาณได้ล่วงหน้า

- เพิ่มการจ้างงานและสืบสานช่างท้องถิ่นในการบำรุงรักษาและปฏิสังขรณ์
- เพิ่มการเปิดกว้างในการประกวดแบบ เชื่อมโยงสถาบันการศึกษาต่างๆในการอนุรักษ์
- เพิ่มการอนุรักษ์คุณค่าที่จับต้องไม่ได้(Intangible value)ให้มากขึ้น อาทิเช่นบรรยากาศและกิจกรรมประเพณี เป็นต้น

สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดเชียงใหม่

- เสนอแนวทางจัดการผู้เช่า พิจารณาผู้เช่าให้ให้ถูกต้องตามสัญญามากขึ้น
- เสนอการใช้ประโยชน์ที่ดินตามความเหมาะสมกับศักยภาพ พัฒนาสู่การใช้ประโยชน์ที่ดินที่คุ้มค่าและหลากหลายตามบริบทสมัยใหม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการปรับเป็นพื้นที่สาธารณะเพื่อประโยชน์จ่อชุมชนและเปิดกว้างสู่การท่องเที่ยว
- เสนอทางเลือกในการตัดสินใจในการวางผังชุมชนและแบ่งโซนตามหลักเคหะการมากขึ้น ปรับปรุงคุณภาพชีวิตทั้งสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ
- เสนอแนวทางการพัฒนาพื้นที่นาร่องเพื่อรองรับการท่องเที่ยว ให้ได้มาตรฐานสากลตามแนวทางการออกแบบเพื่อคนทุกคน
- เพิ่มการหางบประมาณเพื่อการอนุรักษ์จากภาคเอกชน เพื่อให้สอดคล้องกับงบประมาณ CSR (Corporate Social Responsibility) ของแต่ละบริษัท เพื่อการลดหย่อนภาษีทางด้านศาสนประโยชน์และใบอนุญาตให้มากขึ้น
- เพิ่มการสื่อความหมายและข้อมูลวัดร้าง ผ่านฐานข้อมูลออนไลน์ให้มากขึ้น ยกการพัฒนาวัดร้างเป็นผลงานระดับจังหวัดได้
- เป็นหน่วยงานเชื่อมโยงกับคณะสงฆ์เพื่อการพัฒนาวัดร้างตามวิถีพุทธ ด้วยระบบวัดที่เลี้ยงที่มีความพร้อมมากกว่าช่วยดูแลวัดร้างและแหล่งท่องเที่ยวใหม่ข้างเคียง
- เป็นหน่วยงานเชื่อมโยงกับคณะสงฆ์เพื่อการพัฒนาวัดร้างตามวิถีพุทธ รับบริจาคเพื่อสมทบการอนุรักษ์หรือตั้งเป็นลักษณะกองทุนเพื่อดำเนินงานให้เกิดดอกผล ประสานงานออกใบอนุญาตให้ลดหย่อนภาษีตามงบประมาณ CSR (Corporate Social Responsibility) จากภาคเอกชน เป็นทางเลือกในการบริหารจัดการอย่างอิสระมากขึ้น

-ปรับบทบาทจากตั้งรับตามผู้เช่าเดิมที่เป็นสัญญาระยะยาวเป็นการปฏิรูปการให้เช่าพื้นที่ตามอัตราประโยชน์ที่สอดคล้องกับยุคสมัยขึ้น เน้นการมีส่วนร่วมพัฒนาจากผู้เช่าเดิมเพื่อพักอาศัย ทบทวนสัญญากับผู้เช่าที่มีปัญหาการใช้ประโยชน์ที่ดินผิดประเภท พิจารณาไม่ต่อสัญญาตามความเหมาะสม

-พิจารณาปรับเปลี่ยนวางผังใหม่ตามแนวทางเคหาการในกรณีที่ดินผู้เช่าเดิม สร้างเขตพื้นที่ถนนและพื้นที่สาธารณะโดยรอบโบราณสถาน เพิ่มพื้นที่สีเขียวและวางระบบสุขาภิบาลอย่างถูกสุขลักษณะโดยความร่วมมือกับเทศบาลมากขึ้นเมื่อมีการจัดสรรเป็นพื้นที่ท่องเที่ยวบางส่วนแล้ว

-เป็นผู้นำในการปฏิรูปที่ดินเพื่อประโยชน์สูงสุดต่อทุกฝ่าย มุ่งสู่การเพิ่มพื้นที่สีเขียวสาธารณะเพื่อการท่องเที่ยว พัฒนาคุณภาพชีวิตและคัดสรรผู้เช่าที่เหมาะสมจากการมีส่วนร่วมในการพัฒนา ศึกษาได้จากการดำเนินงานของสำนักงานทรัพย์สินพระมหากษัตริย์ในพื้นที่เช่าที่มีศักยภาพการท่องเที่ยวพร้อมชุมชน โดยคงคุณค่าของพื้นที่เดิมสู่การใช้ประโยชน์ที่เหมาะสมกับยุคสมัยได้เป็นอย่างดี

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานเชียงใหม่

-เพิ่มการท่องเที่ยว10วัดร้างนาร่องบนในแผนที่การท่องเที่ยว

-จัดกิจกรรมเปิดตัวการท่องเที่ยววัดร้างด้วยกิจกรรมเพื่อสุขภาพ อาทิเช่นการเดิน วิ่ง และปั่นจักรยานเที่ยวชมพร้อมชิมอาหารไปตามเส้นทาง กระตุ้นการท่องเที่ยวด้วยความร่วมมือกับกลุ่มธุรกิจตลอดเส้นทางในเมืองเก่าที่เชื่อมทั้งวัดร้างและไม่วัดร้างเข้าด้วยกันได้

-ส่งเสริมการเชื่อมโยงวัดร้างนาร่องกับการท่องเที่ยววัดที่มีชื่อเสียงเดิมใกล้เคียง

-เพิ่มข้อมูลสื่อความหมายวัดร้างบนฐานข้อมูลออนไลน์ขององค์กร นาร่องสู่การพัฒนาแผนการท่องเที่ยววัดร้างในจังหวัดอื่นได้ เช่นอยุธยา นนทบุรี เชียงแสน

-ทำการตลาดเปิดพื้นที่การท่องเที่ยวใหม่ตามเส้นทางที่มีวัดร้างตั้งอยู่ สามารถเชื่อมโยงกับร้านค้าภาคธุรกิจโดยรอบให้เข้ามาจัดกิจกรรมแคมเปญต่างๆได้ เนื่องจากเป็นเขตเมืองเก่าที่มีนักท่องเที่ยวในพื้นที่เดิมอยู่แล้ว เกิดการกระตุ้นเศรษฐกิจตามตรอกซอกซอยให้มากขึ้น

-บรรจุการท่องเที่ยววัดร้างบนแผนที่ท่องเที่ยว เชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวเดิม โดยมี 10วัดนาร่องพร้อมดำเนินการ

-ปรับบทบาทแผนการตลาดเชิงรุกระยะสั้นตามฤดูกาลสู่ระยะยาวที่ยั่งยืนที่สัมพันธ์กัน

-ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงคุณภาพเพื่อคนทุกคนให้มากขึ้น จากเดิมที่เน้นกลุ่มมหาชนที่เน้นแต่ปริมาณ

-ส่งเสริมการท่องเที่ยวที่มีรากฐานบนความเข้าใจเมืองเก่าอย่างแท้จริง เนื่องจากเป็นเมืองขนาดเล็กที่ต้องรองรับผู้คนจำนวนมากตลอดเวลา ควรมีการวางแผนการท่องเที่ยวแบบช้าๆและลึกซึ้งในเขตเมืองเก่ามากขึ้น เพื่อรักษากลิ่นอายความเป็นเมืองโบราณสู่การมาเที่ยวช้านักท่องเที่ยวกลุ่มคุณภาพ

-ส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบบูรณาการมากขึ้น อาทิเช่น เน้นผสานประโยชน์จากเส้นทางท่องเที่ยววัดร้างเข้ากับภาคธุรกิจตลอดเส้นทาง การสร้างแคมเปญ การสร้างเกม การสร้างแผนที่ท่องเที่ยวที่หลากหลายตามพฤติกรรมนักท่องเที่ยวที่เปลี่ยนไปอย่างรวดเร็วที่ผสานกับระบบออนไลน์ให้มากขึ้น

-ส่งเสริมการตลาดระดับเมืองร่วมมือกับเทศบาลนครเชียงใหม่ในการประสานภาคธุรกิจและบริการเข้าด้วยกัน อาทิเช่น การสร้างบัตรChiang Mai Pass, การประสานกับรถเมล์RTCที่เชื่อมต่อสนามบินสู่ในกลางเมืองเก่าให้เที่ยวแต่ละวัดทั้งร้างและไม่ร้างได้อย่างไม่จำกัดแบบHop on & Hop Off เป็นต้น

หอศิลป์วัฒนธรรมเมืองเชียงใหม่

-เนื่องจากหอศิลป์เองมีเจดีย์ร้างที่ทรงคุณค่าและเป็นหนึ่งในวัดร้างนำร่องเพื่อการท่องเที่ยว เสนอให้เน้นเจดีย์วัดอินทิลสู่การเรียนรู้วัฒนธรรมกลางแจ้งมากขึ้น

-พัฒนาเป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์เพื่อการสักการะของพื้นที่

-เชื้อเชิญบุคคลภายนอกเข้ามาศึกษาเรียนรู้และบูชาเจดีย์ได้มากขึ้น เนื่องจากอยู่บริเวณถนนคนเดินวันอาทิตย์ ส่วนกลางวันเป็นเส้นทางท่องเที่ยวตามปกติ

-เพิ่มการเน้นคุณค่าของเจดีย์สู่ฐานข้อมูลออนไลน์

-นำเจดีย์เป็นต้นแบบของการออกแบบของที่ระลึกของหอศิลป์ลักษณะต่างๆ อาทิเช่น เสื้อ กระเป๋า และแม่เหล็กติดตู้เย็นสำหรับนักท่องเที่ยว เป็นต้น เป็นการโปรโมทการท่องเที่ยวเชียงใหม่ทางอ้อม

-เน้นเจดีย์ให้เป็นสิ่งที่ต้องดูของนิทรรศการ เพิ่มการสื่อความหมายเจดีย์ทั้งระบบออนไลน์และออฟไลน์ อาทิเช่น คิวอาร์โค้ดและผู้บรรยายนำชม เป็นต้น

-ปรับเปลี่ยนบทบาทเชิงรับสู่เชิงรุกให้มากขึ้น โดยมีเจดีย์วัดอินทิลเป็นหัวใจหลักในการเล่าเรื่องได้ เนื่องจากเป็นสิ่งเดิมแท้สิ่งเดียวที่ยังเหลืออยู่ในพื้นที่อย่างสมบูรณ์ที่สุด กลยุทธ์เชิงรุกได้แก่ การทำการตลาด การเชื่อมโยงกับภาคธุรกิจและบริการ การเชื่อมเข้ากับพิพิธภัณฑ์ทั่วเมืองเชียงใหม่ในลักษณะเครือข่าย รวมถึงการระดมทุนจากภาคเอกชนในการบริจาคเพื่อพัฒนา สามารถเรียนรู้จากการปฏิรูปพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติอัมสเตอร์ดัม (Rijksmuseum) ประเทศเนเธอร์แลนด์ เป็นกรณีศึกษาสู่การประยุกต์ใช้ได้เป็นอย่างดี

-เพิ่มนิทรรศการสื่อความหมายเกี่ยวกับวัดร้างโดยเฉพาะ เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เข้าใจภาพรวมและเอกลักษณ์เฉพาะของวัดร้างเมืองเชียงใหม่ได้ดียิ่งขึ้น แสดงให้เห็นตามปรากฏการณ์จริงมากกว่าเป็นปัญหา

-เป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยววัดร้างทั่วเมืองเก่าเชียงใหม่ได้ เนื่องจากอยู่ใจกลางเมืองในเขตหอศิลปวัฒนธรรมเมืองเชียงใหม่หลังอนุสาวรีย์สามกษัตริย์ อีกทั้งได้รับการคัดเลือกเป็นวัดร้างนาร่องที่พร้อมต้อนรับการท่องเที่ยวได้ทันทีอีกด้วย เหมาะสมกับเป็นจุดเริ่มต้นบนแผนที่และจุดจลกรยานเพื่อการท่องเที่ยว

(2) หน่วยงานเอกชน ภาคธุรกิจและบริการเพื่อท่องเที่ยวในเมืองเก่าเชียงใหม่ ประกอบด้วย กลุ่มที่พัก, ร้านอาหาร, สปา, บริษัทนำเที่ยว, รถเช่า, และร้านของที่ระลึก เป็นต้น

กลุ่มที่พัก

-มีส่วนร่วมเป็นผู้สนับสนุนในการอนุรักษ์และดูแลรักษาวัดร้างที่อยู่ใกล้เคียงได้ สามารถบริจาคเพื่อการลดหย่อนภาษีและขอติดตั้งป้ายสนับสนุนโครงการได้ตามระเบียบของหน่วยงานราชการที่ดูแล ได้แก่เขตโบราณสถานดำเนินการกับกรมศิลปากร เขตโฉนดที่ดินวัดร้างดำเนินการกับสำนักงานพระพุทธศาสนาเชียงใหม่ หากเป็นพื้นที่สาธารณะนอกเขตโฉนดดำเนินการกับหน่วยงานของเทศบาลตามพื้นที่ที่รับผิดชอบ

-นำเจดีย์วัดร้างใกล้เคียงมาออกแบบเป็นตราสัญลักษณ์และใช้เป็นจุดหมายตาเพื่อส่งเสริมธุรกิจได้

-ที่พักแต่ละแห่งโดยเฉพาะอย่างยิ่งโฮสเทลและเกสเฮ้าส์ขนาดเล็ก สามารถให้ข้อมูลสื่อความหมายและที่ตั้งวัดร้างใกล้เคียงที่เดินไปเที่ยวได้อย่างสะดวกผ่านตรอกซอยซอยต่างๆ

-เป็นจุดเริ่มต้นของแผ่นพับแนะนำวัดร้างและคิวอาร์โคดเพื่อศึกษาข้อมูลอย่างละเอียดได้เพิ่มเติมบนฐานข้อมูลออนไลน์

-สามารถออกแบบตกแต่งให้เข้ากับวัดร้างข้างเคียงเพื่อสร้างเอกลักษณ์ทางธุรกิจได้ เช่นเปิดมุมมองให้เห็นเจดีย์ได้มากขึ้น เป็นต้น

-เป็นจุดเริ่มต้นการท่องเที่ยวเมืองเก่าได้ตั้งแต่การเลือกทำเลของนักท่องเที่ยว สามารถใช้เป็นจุดแข็งเพื่อส่งเสริมทางธุรกิจได้

-ธุรกิจที่พักขนาดเล็กสำหรับนักท่องเที่ยวกลุ่มแบกเป้ในปัจจุบันได้ตั้งอยู่ใจกลางเมืองเก่าและแทรกตัวอยู่ระหว่างวัดที่ร้างและไม่ร้างอยู่แล้ว ตรอกซอยที่รถยนต์ไม่สามารถเข้าถึงได้จึงต้องอาศัยการเดินทางโดยการเชื่อมเส้นทางต่างๆ ทำให้เป็นที่นิยมและมีศักยภาพสู่การท่องเที่ยววัดร้างเมื่อได้พัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวอย่างเต็มที่ สะดวกต่อการเข้าถึงด้วยระบบGPSบนโทรศัพท์มือถือแบบสมาร์ตโฟน

-ที่พักควรมีส่วนในการสร้างความประทับใจต่อนักท่องเที่ยวในทุกระดับ โดยใช้อัตลักษณ์ของถิ่นที่ช่วยส่งเสริมการสื่อความหมายทางอ้อม กรณีศึกษาได้แก่โรงแรมอิมพีเรียลแมงป่องระดับ5ดาว ได้ทำการดูแลตกแต่งวัดข้างห้องร้างข้างเคียงเป็นสวนสาธารณะอย่างดี มีการล้อมรั้วและเปิดปิดเป็นเวลา ดูแลความปลอดภัยและจัดไฟส่องสว่างอย่างเหมาะสมเป็นสวนของโรงแรม เจดีย์และวิหารเดิมยังคงอยู่สมบูรณ์และมีป้ายสื่อ

ความหมายเพื่อการศึกษาได้อย่างครบถ้วน เป็นตัวอย่างการคงอยู่ร่วมกันเพื่อการใช้งานสมัยใหม่ได้เป็นอย่างดี วัตถุประสงค์จึงมีผู้ใช้อย่างต่อเนื่องและไม่ร้างสิ้นบรรยากาศศักดิ์สิทธิ์เช่นวัดร้างอื่น

กลุ่มร้านอาหารและเครื่องดื่ม

-มีส่วนร่วมเป็นผู้สนับสนุนในการอนุรักษ์และดูแลรักษาวัดร้างที่อยู่ใกล้เคียงได้ สามารถบริจาคเพื่อการลดหย่อนภาษีและขอติดตั้งป้ายสนับสนุนโครงการได้ตามระเบียบของหน่วยงานราชการที่ดูแล ได้แก่เขตโบราณสถานดำเนินการกับกรมศิลปากร เขตโฉนดที่ดินวัดร้างดำเนินการกับสำนักงานพระพุทธศาสนาเชียงใหม่ หากเป็นพื้นที่สาธารณะนอกเขตโฉนดดำเนินการกับหน่วยงานของเทศบาลตามพื้นที่ที่ได้รับผิดชอบ

-นำเจดีย์วัดร้างใกล้เคียงมาออกแบบเป็นตราสัญลักษณ์และใช้เป็นจุดหมายตาเพื่อส่งเสริมธุรกิจได้

-ให้ข้อมูลสื่อความหมายและที่ตั้งวัดร้างใกล้เคียงที่เดินไปเที่ยวได้อย่างสะดวกผ่านตรอกซอยซอยต่างๆ

-เป็นจุดเริ่มต้นของแผ่นพับแนะนำวัดร้างและคิวอาร์โค้ดเพื่อศึกษาข้อมูลอย่างละเอียดได้เพิ่มเติมบนฐานข้อมูลออนไลน์

-สามารถออกแบบตกแต่งให้เข้ากับวัดร้างข้างเคียงเพื่อสร้างเอกลักษณ์ทางธุรกิจได้ ดังจะเห็นกรณีศึกษาได้จากร้านกาแฟติดกับวัดเชียงของ ออกแบบให้ลูกค้าเข้าไปสัมผัสเจดีย์ได้อย่างใกล้ชิด ส่วนร้านเครื่องเงินบนถนนวัวลายซึ่งเช่าที่ดินวัดร้างมาอย่างช้านาน ปัจจุบันปรับปรุงส่วนฐานเจดีย์โดยรอบและขายเครื่องเงินไปด้วยในตัว เป็นต้น เป็นการปรับเปลี่ยนจากพื้นที่ปิดสู่พื้นที่เปิดเพื่อต้อนรับนักท่องเที่ยวและสื่อความหมายได้ดีขึ้น

-เป็นอีกกลุ่มธุรกิจที่เป็นปัจจัย4ที่นักท่องเที่ยวจำเป็นต้องใช้บริการ โดยมีต้นทุนจากอาหารไทยนานาชนิดและวัฒนธรรมร้านกาแฟที่เป็นเอกลักษณ์ของเชียงใหม่ การออกแบบตกแต่งร้านที่เน้นเอกลักษณ์ล้านนา ล้วนมีส่วนในการสื่อความหมายทางอ้อมสู่วัดร้างที่อยู่ใกล้เคียงทุกย่านได้เช่นกัน โดยเฉพาะร้านที่อยู่ใกล้เคียง นอกจากเน้นการออกแบบพิเศษแล้ว ยังช่วยทำนุบำรุงได้เองอย่างต่อเนื่องอีกด้วย

กลุ่มธุรกิจสปา

-มีส่วนร่วมเป็นผู้สนับสนุนในการอนุรักษ์และดูแลรักษาวัดร้างที่อยู่ใกล้เคียงได้ สามารถบริจาคเพื่อการลดหย่อนภาษีและขอติดตั้งป้ายสนับสนุนโครงการได้ตามระเบียบของหน่วยงานราชการที่ดูแล ได้แก่เขตโบราณสถานดำเนินการกับกรมศิลปากร เขตโฉนดที่ดินวัดร้างดำเนินการกับสำนักงานพระพุทธศาสนาเชียงใหม่ หากเป็นพื้นที่สาธารณะนอกเขตโฉนดดำเนินการกับหน่วยงานของเทศบาลตามพื้นที่ที่ได้รับผิดชอบ

-นำเจดีย์วัดร้างใกล้เคียงมาออกแบบเป็นตราสัญลักษณ์และใช้เป็นจุดหมายตาเพื่อส่งเสริมธุรกิจได้

-ให้ข้อมูลสื่อความหมายและที่ตั้งวัดร้างใกล้เคียงที่เดินไปเที่ยวได้อย่างสะดวกผ่านตรอกซอยซอยต่างๆ

-เป็นจุดเริ่มต้นของแผ่นพับแนะนำวัดร้างและคิวอาร์โคดเพื่อศึกษาข้อมูลอย่างละเอียดได้เพิ่มเติมบนฐานข้อมูลออนไลน์

-สามารถออกแบบตกแต่งให้เข้ากับวัดร้างข้างเคียงหรือย่านโบราณสถานเพื่อสร้างเอกลักษณ์ทางธุรกิจได้ ดังจะเห็นกรณีศึกษาได้จากการออกแบบสปาในเขตเมืองเก่าเวียงกุมกามที่พยายามดึงอัตลักษณ์ของเมืองเก่าเข้ามาใช้สร้างบรรยากาศสปาเพื่อการพักผ่อนอย่างเต็มที่ นอกจากจะตั้งอยู่บนพื้นที่โบราณแล้ว ยังอยู่ห่างจากวัดร้างแต่ละด้าน 100-300 เมตร เป็นต้น

-เป็นกลุ่มธุรกิจที่ถูกค้าส่วนใหญ่เป็นชาวต่างชาติที่มีกำลังซื้อสูง เน้นศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นต้นทุนมาอย่างต่อเนื่อง ได้รับการสนับสนุนสู่สปาโลกโดยการเผยแพร่การนวดออกไปในวงกว้าง ปัจจุบันจึงเป็นคุณค่าที่จับต้องไม่ได้ที่สำคัญในยุคปัจจุบัน ดังนั้นการสื่อความหมายและสนับสนุนซึ่งกันและกันระหว่างวัดโดยรอบและธุรกิจสปาในเมืองเก่าจึงเป็นช่องทางให้กลุ่มนักท่องเที่ยวคุณภาพได้รู้จักกับคุณค่าของวัดร้างได้

กลุ่มธุรกิจน้ำเที่ยว

-มีส่วนร่วมเป็นผู้สนับสนุนในการอนุรักษ์และดูแลรักษาวัดร้างที่อยู่ใกล้เคียงได้ สามารถบริจาคเพื่อการลดหย่อนภาษีและขอติดตั้งป้ายสนับสนุนโครงการได้ตามระเบียบของหน่วยงานราชการที่ดูแล ได้แก่ เขตโบราณสถานดำเนินการกับกรมศิลปากร เขตโฉนดที่ดินวัดร้างดำเนินการกับสำนักงานพระพุทธศาสนาเชียงใหม่ หากเป็นพื้นที่สาธารณะนอกเขตโฉนดดำเนินการกับหน่วยงานของเทศบาลตามพื้นที่ที่รับผิดชอบ

-เพิ่มโปรแกรมการเยี่ยมชมวัดร้างเพิ่มขึ้น ทำได้ทั้งผนวกเข้ากับเส้นทางน้ำเที่ยวเดิมและพาชมเกี่ยวกับวัดร้างโดยเฉพาะ สามารถจัดได้ง่ายเนื่องจากกระจายตัวอยู่ในย่านต่างๆ ครอบคลุม

-ให้ข้อมูลสื่อความหมายและที่ตั้งวัดร้างใกล้เคียงที่เดินไปเที่ยวได้อย่างสะดวกผ่านตรอกซอยซอยต่างๆ

-เป็นจุดเริ่มต้นของแผ่นพับแนะนำวัดร้างและคิวอาร์โคดเพื่อศึกษาข้อมูลอย่างละเอียดได้เพิ่มเติมบนฐานข้อมูลออนไลน์

-สร้างเส้นทางน้ำเที่ยวที่ละเอียดขึ้นจากการเดินชมไปแต่ละย่านทั้งกลางวันและกลางคืน ดังที่ปัจจุบันมีความนิยมพาชมอาหารท้องถิ่นและบรรยากาศช่วงกลางคืนมากขึ้นเนื่องจากอากาศช่วงกลางวันร้อนเกินไป เป็นต้น

-สามารถสร้างเส้นทางท่องเที่ยวได้อย่างหลากหลายมากขึ้น ได้แก่ เที่ยวไปตามทางทั่วไปและเป็นการเฉพาะ อาทิเช่น เรื่องวัด เรื่องอาหาร เรื่องประวัติศาสตร์ และเรื่องรูปแบบเจดีย์ เป็นต้น

-มีส่วนอย่างมากในการสื่อความหมายทางตรงต่อนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างชาติ การเพิ่มวัดร้างนำร่องลงไปบนแผ่นน้ำเที่ยวและความเข้าใจที่ถูกต้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งทัศนคติต่อวัดร้างของไกด์เองจะมีผล

อย่างมากต่อความเข้าใจของผู้มาเยือนจากถิ่นอื่น ดังนั้นทัศนคติที่ดีจะเกิดขึ้นได้จำเป็นต้องบรรจุเรื่องวัดร้าง เชียงใหม่ในการฝึกอบรมผู้ประกอบการนำเที่ยวเพื่อสอบบใบอนุญาตอย่างเป็นทางการด้วย

-การสร้างแผนที่ท่องเที่ยวเกี่ยวกับวัดร้างในเมืองเก่าเพิ่มเติม เป็นการสร้างโอกาสทางธุรกิจที่ดี เนื่องจากสามารถเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวเดิมได้ง่าย อยู่ในทำเลที่ดี อีกทั้งเป็นความเดิมแท้ทางประวัติศาสตร์ที่นักท่องเที่ยวกลุ่มคุณภาพให้ความสนใจ กลุ่มนี้จะไปบอกต่อผ่านการรีวิวและแชร์ข้อมูลออกไป ทั้งแบบปากต่อปากและระบบออนไลน์ ซึ่งข้อมูลเหล่านี้ส่งผลอย่างสูงต่อการตัดสินใจมาเที่ยวเชียงใหม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มประชากร Gen Z ที่นิยมการเข้าชมออนไลน์ผ่าน IG และเชื่อถือผู้ทรงอิทธิพลออนไลน์ (Influencers) มากกว่านักวิชาการอย่างเห็นได้ชัด ธุรกิจท่องเที่ยวที่เกี่ยวกับคนรุ่นใหม่ที่มีพฤติกรรมบริโภคที่เปลี่ยนไปอย่างรวดเร็วจึงเปิดโอกาสและมุมมองใหม่สู่การท่องเที่ยวสถานที่แปลกใหม่เช่นวัดร้างด้วยเช่นกัน

กลุ่มธุรกิจรถเช่า

-มีส่วนร่วมเป็นผู้สนับสนุนในการอนุรักษ์และดูแลรักษาวัดร้างที่อยู่ใกล้เคียงได้ สามารถบริจาคเพื่อการลดหย่อนภาษีและขอติดตั้งป้ายสนับสนุนโครงการได้ตามระเบียบของหน่วยงานราชการที่ดูแล ได้แก่เขตโบราณสถานดำเนินการกับกรมศิลปากร เขตโฉนดที่ดินวัดร้างดำเนินการกับสำนักงานพระพุทธศาสนา เชียงใหม่ หากเป็นพื้นที่สาธารณะนอกเขตโฉนดดำเนินการกับหน่วยงานของเทศบาลตามพื้นที่ที่รับผิดชอบ

-นำเจดีย์วัดร้างใกล้เคียงมาออกแบบเป็นตราสัญลักษณ์และใช้เป็นจุดหมายตาเพื่อส่งเสริมธุรกิจได้

-ให้ข้อมูลสื่อความหมายและที่ตั้งวัดร้างใกล้เคียงที่เดินไปเที่ยวได้อย่างสะดวกผ่านตรอกซอยต่างๆ

-เป็นจุดเริ่มต้นของการสร้างเส้นทางท่องเที่ยวตามทางเลือกของพาหนะที่ให้บริการ เช่นจักรยานและมอเตอร์ไซค์ที่เที่ยวได้ละเอียดต่างกัน เป็นต้น

-เป็นจุดเริ่มต้นของการเดินทางในระยะทางที่ไกลและรวดเร็วขึ้น กินอาณาเขตออกไปนอกเขตเมืองเก่าได้ ดังนั้นการให้ข้อมูลเส้นทางแผนที่วัดร้างโดยรอบรัศมีเมืองเก่าจึงเป็นโอกาสในการพัฒนาเพื่อการท่องเที่ยวเครือข่ายไปจนถึงอำเภอรอบนอกได้ในอนาคต

-ธุรกิจรถเช่าประกอบด้วยรถยนต์ มอเตอร์ไซค์และจักรยาน มีทั้งบริษัทของท้องถิ่นและสากล นักท่องเที่ยวสามารถใช้บริการได้ตั้งแต่จุดเชื่อมต่อสนามบิน สถานีรถไฟ และโดยรอบสี่เหลี่ยมเชียงใหม่การให้ข้อมูลผ่านแผ่นพับและออนไลน์เพื่อการนำทางที่ดีจึงเป็นสิ่งสนับสนุนการตัดสินใจเที่ยวได้เพิ่มขึ้น แม้ว่ากลางเมืองเก่าจะมีวัดร้างตั้งอยู่รวมกันมากที่สุด กระจายตัวออกมาโดยรอบอีกเป็นจำนวนมากเช่นกัน วัดร้างจำนวนไม่น้อยจำเป็นต้องเข้าถึงโดยรถ อาทิเช่น วัดร้างในเขตดินดอยสุเทพที่ได้รับการประกาศเป็นโบราณสถานแต่ยังไม่ถูกจัดการท่องเที่ยวเนื่องจากอยู่ในเขตป่าสงวนเพาะพันธุ์วัวแดง เป็นต้น

กลุ่มของที่ระลึก

-มีส่วนร่วมเป็นผู้สนับสนุนในการอนุรักษ์และดูแลรักษาวัดร้างที่อยู่ใกล้เคียงได้ สามารถบริจาคเพื่อการลดหย่อนภาษีและขอติดตั้งป้ายสนับสนุนโครงการได้ตามระเบียบของหน่วยงานราชการที่ดูแล ได้แก่ เขตโบราณสถานดำเนินการกับกรมศิลปากร เขตโฉนดที่ดินวัดร้างดำเนินการกับสำนักงานพระพุทธศาสนาเชียงใหม่ หากเป็นพื้นที่สาธารณะนอกเขตโฉนดดำเนินการกับหน่วยงานของเทศบาลตามพื้นที่ที่ได้รับผิดชอบ

-นำเจดีย์วัดร้างใกล้เคียงมาออกแบบเป็นตราสัญลักษณ์และใช้เป็นจุดหมายตาเพื่อส่งเสริมธุรกิจได้

-ให้ข้อมูลสื่อความหมายและที่ตั้งวัดร้างใกล้เคียงที่เดินไปเที่ยวได้อย่างสะดวกผ่านตรอกซอยซอยต่างๆ

-สามารถออกแบบตกแต่งให้เข้ากับวัดร้างข้างเคียงทางธุรกิจและสร้างบรรยากาศของย่านให้เข้มข้นยิ่งขึ้น

-นำเจดีย์และวัดร้างข้างเคียงเป็นแรงบันดาลใจในการสร้างของที่ระลึกของเมืองเก่าได้หลากหลายยิ่งขึ้น อาทิเช่น เสื้อ หมวก กระเป๋า ยาม และแถบمهเหล็กติดตู้เย็น เนื่องจากปัจจุบันนิยมทำรูปประติมากรรมและพระธาตุดอยสุเทพเป็นทุนเดิมทางวัฒนธรรมของเมืองเก่าอยู่แล้ว

-รูปแบบเจดีย์ทั้งร้างและไม่ร้างอันหลากหลายเป็นเอกลักษณ์เพียงอย่างเดียวสามารถสร้างเป็นชุดของที่ระลึกเพื่อการท่องเที่ยวเพื่อการสะสมได้อย่างไม่จำกัด ตามจำนวนวัดในเขตเมืองเก่าที่แต่ละวัดมีรูปแบบที่ไม่ซ้ำกัน

-เป็นจุดเริ่มต้นของแผ่นพับแนะนำวัดร้างและคิวอาร์โค้ดเพื่อศึกษาข้อมูลอย่างละเอียดได้เพิ่มเติมบนฐานข้อมูลออนไลน์

-ลักษณะพิเศษของธุรกิจกลุ่มของที่ระลึกเดิมจำเป็นต้องมีการตั้งร้านขายในทำเลที่มีนักท่องเที่ยวเดินผ่านหรือบนถนนคนเดิน ปัจจุบันมีช่องทางเพิ่มเติมผ่านการสั่งซื้อออนไลน์ออกไปอย่างกว้างขวางมากขึ้น โดยเฉพาะของที่ระลึกขนาดเล็กจากการท่องเที่ยวเป็นการสื่อความหมายที่ส่งต่อออกไปทั่วโลกได้อย่างสะดวก มีน้ำหนักเบา และใช้งานในชีวิตประจำวันได้ ของที่ระลึกถูกใช้เป็นของฝากให้แก่นักท่องเที่ยวที่ยังไม่เคยเดินทางไปแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆและอาจมีส่วนในการตัดสินใจเที่ยวมากขึ้นในอนาคต ดังนั้นกลุ่มธุรกิจนี้ยังคงมีความสำคัญต่อไป ควรได้รับการออกแบบพัฒนาให้หลากหลายขึ้นอย่างจริงจัง สร้างความประทับใจและเก็บสะสม มีแบบใหม่ที่เกิดค้นออกมาอย่างต่อเนื่องโดยใช้นักวิจัยและนักออกแบบมืออาชีพ

- การสร้างของที่ระลึกสามารถทำได้ทั้งเป็นตัวแทนจังหวัดและวัดแต่ละวัด โดยอาจต่อยอดจากวิธีคิดเรื่องกฐินผ้าป่าและการให้เข้าวัดถวญมนต์เพื่อสร้างและปฏิสังขรณ์ศาสนสถาน เปลี่ยนของที่ระลึกเดิมให้เป็นวัตถุมงคลได้ ดังกรณีศึกษาที่ศาลเจ้าและวัดที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวในประเทศญี่ปุ่น ผลิตของที่ระลึกทางศาสนาเป็นมอศคอตและการจำหน่ายเครื่องรางที่มีความศักดิ์สิทธิ์ ส่วนศาลเจ้าเงินที่ฮ้องกงมีการจำหน่ายด้ายแดงเพื่อขอ

พหาคู่ ทำให้ขยายกลุ่มลูกค้าสู่นักท่องเที่ยวจีนที่เป็นลูกค้าหลักต่อไปได้อีกมาก หากพัฒนาให้ของที่ระลึกมีความศักดิ์สิทธิ์และขอพรได้ นำมาปรับใช้สู่วัดต่างๆในเมืองเชียงใหม่เพื่อการปรับตัวได้ตามความเหมาะสม

(3)ชุมชนท้องถิ่น ประกอบด้วยชุมชนแท้, ชุมชนเทียม, ภาคประชาสังคม, องค์กรทางพุทธศาสนา

ชุมชนแท้

-มีศักยภาพสูงในการแสวงหาความร่วมมือในการพัฒนาวัดร้างใกล้เคียง เนื่องจากมีความเดิมแท้ทั้งชาติพันธุ์และการตั้งถิ่นฐานมาแต่เดิมมากกว่า การมีส่วนร่วมสามารถเริ่มต้นที่ผู้นำชุมชนและการประชุมที่วัดใกล้เคียงที่มีเครือข่ายทางศาสนารองรับอีกระดับหนึ่ง ซึ่งมีแนวโน้มที่จะสำเร็จมากขึ้น

-ศักยภาพจากชุมชนแท้ ประกอบด้วยสมาชิกชุมชน กลุ่มแม่บ้าน คณะศรัทธา วัด รวมถึงกลุ่มอาชีพในชุมชน กลุ่มเหล่านี้ในบางชุมชนเป็นกลุ่มที่สืบเชื้อสายมาจากบรรพบุรุษที่ถูกกวาดต้อนมาตั้งรกรากและวัดต่างๆ คือศูนย์กลางชุมชนตามวิถีเดิมของไต่ยวนในสิบสองปันนา การตั้งต้นจากชุมชนแท้เพื่อการพัฒนาวัดร้างใกล้เคียงให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวไม่เพียงทำให้วัดร้างมีความยั่งยืนยิ่งขึ้น แต่ยังเป็นการฟื้นฟูความเดิมแท้ทางชาติพันธุ์ของชุมชนโดยรอบที่เป็นองค์ประกอบของเมืองเก่าที่มีชีวิต

-จะเป็นกลุ่มที่ตั้งรกรากเดิมรอบพื้นที่โดนวัดร้าง บางแห่งยังมีสภาพเป็นชุมชนดั้งเดิมและบางแห่งได้เปลี่ยนเป็นห้างร้านอาคารแถวเปลี่ยนเจ้าของเป็นคนภายนอกพื้นที่ตามการเปลี่ยนแปลงของยุคสมัยและทำเล ในส่วนที่ยังคงสภาพชุมชนเดิมของเมืองเก่าจึงควรได้รับการรักษาไว้เป็นหลักฐานความเดิมแท้ของเมืองต่อไป กลุ่มนี้จะมีความเข้าใจและเป็นแหล่งข้อมูลจากเจ้าของพื้นที่ได้อีกด้วย ดังนั้นกลุ่มนี้จะมีส่วนในการสื่อความหมายเกี่ยวกับวัดร้างต่อนักท่องเที่ยวได้อีกทางหนึ่ง จากการพบปะพูดคุยอย่างไม่เป็นทางการ

-ปัจจุบันประชากรผู้สูงอายุมีแนวโน้มที่จะสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง กลุ่มนี้คือกลุ่มที่พักอาศัยที่บ้านมากที่สุด ในเวลากลางวันเป็นประจำ การสร้างกลุ่มไกด์ท้องถิ่นจากแต่ละชุมชนจะช่วยสร้างกิจกรรมที่ปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกันต่อนักท่องเที่ยว ทำให้เกิดสุขภาวะในแต่ละชุมชนเพิ่มขึ้น อีกทั้งให้ข้อมูลต่อนักท่องเที่ยวได้ถูกต้องที่สุดตามประสบการณ์จริง ดังกรณีศึกษาการให้คนชราในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการส่งเสริมการท่องเที่ยวและเป็นไกด์ท้องถิ่นในไต้หวันและประเทศญี่ปุ่น ซึ่งทำให้นักท่องเที่ยวสัมผัสถึงความเดิมแท้ได้ลึกซึ้งกว่า

-เยาวชนในพื้นที่ที่สัมพันธ์กับโรงเรียนโดยรอบ เป็นอีกทางเลือกหนึ่งในการสื่อความหมายต่อนักท่องเที่ยวและฝึกฝนภาษาต่างประเทศเพื่อบูรณาการกับวิชาต่างๆ มีการจัดอบรมและเป็นไกด์มือสมัครเล่นนำชมโดยเจ้าของพื้นที่ได้

-นอกจากการสื่อความหมายแล้ว การดูแลรักษาสภาพแวดล้อมแต่ละวันยังสามารถทำได้เองอีกด้วย ทั้งจากจิตอาสาจนถึงผลักดันให้เกิดการจ้างงานบุคลากรจากชุมชน อาทิเช่นความสะอาดทั่วไป ใส่ปุ๋ยจัดสวน ตัดแต่งกิ่งใหม่ เป็นต้น

-สร้างความเข้มแข็งของชุมชนและเป็นผู้ดำเนินการพัฒนาพื้นที่วัดร้างเพื่อประโยชน์ใช้สอยระดับชุมชนได้ อาทิเช่นเครื่องเล่นของเด็กและโซนออกกำลังกายสำหรับผู้สูงอายุ เป็นต้น

-ติดต่อประสานงานกับกลุ่มชุมชนเทียมเพื่อการพัฒนาและประสานประโยชน์ทั้งสองกลุ่มเข้าด้วยกันมากขึ้น แสวงหาการมีส่วนร่วมเพื่อประโยชน์ร่วมกันในระดับชุมชน พัฒนาสู่การกำหนดนโยบายบริหารจัดการเมื่อพัฒนากลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมในอนาคต

ชุมชนเทียม

-สามารถมีส่วนร่วมเป็นผู้สนับสนุนในการอนุรักษ์และดูแลรักษาวัดร้างที่อยู่ใกล้เคียงได้ แม้ว่าจะเป็นชุมชนที่เกิดขึ้นใหม่ตามนโยบายให้เช่าที่ดินวัดร้างเพื่อการอยู่อาศัย เดิมเป็นกลุ่มคนจากอำเภอรอบนอกเข้ามาจับจองอยู่อาศัยตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ ทำให้เกิดการจ้างงานมากขึ้นแทนที่ภาคเกษตร การเข้ามาตั้งบ้านเรือนใหม่จึงไม่มีความเกี่ยวข้องกับความเดิมแท้ของวัดร้าง ปัจจุบันตั้งบ้านเรือนเป็นชุมชนด้วยวัสดุมั่นคงและเปลี่ยนเป็นสัญญาเช่าระยะยาว20ปีที่ต่อสัญญาได้อย่างต่อเนื่อง การยกเลิกสัญญาหรือปฏิรูปผู้เช่าจำเป็นต้องมีเหตุอันควรอันเป็นอำนาจของสำนักงานพระพุทธศาสนาเชียงใหม่เป็นผู้ดูแล ดังนั้นผู้เช่าแต่ละชุมชนจึงมีศักยภาพไม่เท่ากัน บางชุมชนกลายเป็นชนชั้นกลางและมีระบบสาธารณูปโภคพื้นฐานอย่างดีจากเทศบาลเนื่องจากใกล้ถนนหลัก บางชุมชนตั้งอยู่ไกลจากถนนใหญ่เข้าไปในชอกชอยยากแก่การเข้าถึงจากการบริการของเทศบาล จึงยังมีสภาพสิ่งแวดล้อมที่ไม่เหมาะสมอีกหลายชุมชนด้วยกัน การพัฒนาวัดร้างและพื้นที่โดยรอบโดยความร่วมมือกับชุมชนเทียมที่เช่าที่ดินวัดร้างโดยตรง จึงเป็นการแก้ปัญหาทางกายภาพและคุณภาพชีวิตเพื่อเปิดพื้นที่สู่การท่องเที่ยวได้อย่างตรงจุด อีกทั้งเป็นการแก้ปัญหาทางสังคมและลดอาชญากรรมในพื้นที่ปิดได้อีกทางหนึ่งที่ส่งผลต่อเมืองในภาพรวมที่จับต้องได้

-การพัฒนาพื้นที่กับชุมชนเทียม จำเป็นต้องคำนึงถึงปัจจัย2ประการได้แก่ 1)การคัดกรองผู้เช่าเพื่อการต่อสัญญาเชิงคุณภาพมากขึ้น และ 2) การสร้างความมั่นคงในสิทธิการอยู่อาศัย การดำเนินงานควรเริ่มจากชุมชนที่มีปัญหาเสื่อมโทรมเพื่อเป็นตัวอย่างในการพัฒนาคุณภาพชีวิตต่อไปอย่างต่อเนื่อง เมื่อคัดกรองผู้เช่าที่มีประวัติที่ดี เช่นไม่ค้ำค่าเช่าบนชั้นศาลและไม่ใช้ที่ดินผิดประเภทเพื่อให้เช่าช่วงแล้ว ดำเนินการขั้นต่อไปโดยการออกแบบวางผังใหม่ตามหลักเคหการเพื่อให้ชุมชนเดิมได้อยู่อาศัยตามเดิมให้มากที่สุด อาจจัดโซนพักอาศัยให้อยู่ร่วมกันในแนวตั้งตามแนวทางโครงการมั่นคง ทำให้เกิดพื้นที่ว่างโดยรอบรัศมีของเจดีย์เพื่อจัดเป็นพื้นที่สาธารณะสีเขียวเพื่อการท่องเที่ยวได้ตามความเหมาะสม โดยเฉพาะการเปิดมุมมองเจดีย์เพื่อสะดวกในการเข้าถึงและถูกมองเห็นได้ การพัฒนาเคหการในพื้นที่วัดร้างลักษณะนี้สามารถศึกษาความสำเร็จได้จากโครงการบ้านมั่นคง, สำนักงานทรัพย์สินพระมหากษัตริย์, และการดำเนินการฟื้นฟูวัดของมูลนิธิธรรมธาตุอยุธยา เพื่อการประยุกต์ตามเป้าหมายการสร้างแหล่งท่องเที่ยวใหม่ได้อีกมาก

- มีส่วนร่วมในการสื่อความหมายและบริหารจัดการในพื้นที่วัดร้างได้เช่นกัน ในอนาคตเมื่อได้ปรับปรุงพื้นที่ใหม่ตามหลักเคหการ จัดระเบียบผู้เช่า มีสภาพแวดล้อมดีขึ้นและกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่ สมาชิก

ชุมชนเทียมจะกลายเป็นชุมชนแท้ที่มีความยั่งยืนต่อไปในอนาคตได้และมีบทบาทเช่นเดียวกับชุมชนชนแท้ที่กล่าวข้างต้นทุกประการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการดูแลรักษาสภาพแวดล้อมที่ควรจ้างคนในชุมชนดูแลและตั้งกองทุนเพื่อจัดสรรงบประมาณได้เองอย่างคล่องตัว เป็นต้น

-สร้างความเข้มแข็งของชุมชนและเป็นผู้ดำเนินการพัฒนาพื้นที่วัดร้าง ใฝ่ระวางการใช้สัญญาเช่าผิวดินประเภทด้วยตนเองเพื่อความปลอดภัยของชุมชน เช่นการให้คนต่างด้าวเช่าช่วงอย่างไม่เป็นระเบียบ การสร้างหอพักที่ไม่ได้รับอนุญาต โดยกำหนดระเบียบชุมชนเพื่อนำไปต่อรองกับการพัฒนาพื้นที่ทางเคหการในอนาคตเมื่อมีการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่

-สร้างความร่วมมือกับชุมชนแท้โดยรอบในการพัฒนาเพื่อประโยชน์ส่วนรวม โดยเน้นที่คุณค่าของโบราณสถานที่ต้องการพื้นที่ฉนวนและสาธารณะเพิ่ม ในอนาคตเมื่อมีนักท่องเที่ยวเข้ามาในพื้นที่มากขึ้นย่อมนำมาซึ่งการเติบโตทางธุรกิจและการสร้างงานในบริเวณโดยรอบยิ่งขึ้นด้วย สมาชิกชุมชนสามารถทำงานได้ใกล้บ้านและกลายเป็นแหล่งงานด้วยตัวชุมชนเอง

ภาคประชาสังคม

-มีส่วนร่วมเป็นผู้สนับสนุนในการอนุรักษ์และดูแลรักษาวัดร้างที่อยู่ใกล้เคียงได้ สามารถบริจาคเพื่อการลดหย่อนภาษีและขอติดตั้งป้ายสนับสนุนโครงการได้ตามระเบียบของหน่วยงานราชการที่ดูแล ได้แก่เขตโบราณสถานดำเนินการกับกรมศิลปากร เขตโฉนดที่ดินวัดร้างดำเนินการกับสำนักงานพระพุทธศาสนาเชียงใหม่ หากเป็นพื้นที่สาธารณะนอกเขตโฉนดดำเนินการกับหน่วยงานของเทศบาลตามพื้นที่ที่ได้รับผิดชอบ

-ภาคประชาสังคมประกอบด้วยกลุ่มคนที่รวมตัวกันด้วยความสมัครใจตามความสนใจและเป้าหมายเดียวกัน มีเป้าหมายเพื่อกิจการสาธารณะเพื่อประโยชน์แห่งส่วนรวม จึงประกอบด้วยคนจากหลายชุมชนและต่างสาขาอาชีพ มีความเชี่ยวชาญเฉพาะที่หลากหลาย อาจมีลักษณะที่เป็นทางการหรือไม่ก็ได้ อาทิเช่น เครือข่ายชุมชนเทศบาลนครเชียงใหม่, เครือข่ายชุมชนเมืองรักษ์เชียงใหม่, เครือข่ายผู้หญิงเชียงใหม่, ชมรมคนข้างม่อ, เครือข่ายบ้านชุมชนเมืองเย็น, เครือข่ายเขียว สวย หอม, ภาควิชาขับเคลื่อนเชียงใหม่จัดการตนเอง, สถาบันการจัดการทางสังคม, และสถาบันส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน แต่ละกลุ่มจะมีเครือข่ายของตนที่ทำงานสัมพันธ์กัน นอกจากนี้ยังมีเครือข่ายของแต่ละชุมชนตามการจัดของทางเทศบาลอีกจำนวนมาก ทำให้มีศักยภาพในการพัฒนาวัดร้างเป็นพื้นที่สาธารณะได้ในอนาคต ดังกรณีศึกษาที่11กลุ่มดังกล่าวดำเนินการทวงถามและตรวจสอบการพัฒนาพื้นที่ทัศนสถานหญิงเชียงใหม่อย่างต่อเนื่อง สามารถปรับใช้สู่การปฏิรูปพื้นที่วัดร้างในเมืองเก่าเพื่อความยั่งยืนในระยะยาวได้

-ประกอบขึ้นจากหลายกลุ่มมารวมกันตามเป้าหมายร่วมกัน มีบทบาทในฐานะเครือข่ายเพื่อสื่อความหมายและขยายผลไปสู่วัดร้างแห่งอื่นได้อีกมาก ปรากฏการณ์วัดร้างยังมีในเมืองอื่นอีกมากรอการพัฒนา

เป็นสถานที่ท่องเที่ยว โดยเฉพาะภาคเหนือและภาคกลางที่รวมกันเป็นกลุ่มในเขตเมืองที่พัฒนาได้ง่ายกว่า ตั้งอยู่อย่างโดดเด่น

-เมื่อการพัฒนาพื้นที่วัดร้างได้ถูกพัฒนาและมีผู้เห็นคุณค่ามากขึ้นอย่างต่อเนื่อง ควรตั้งกลุ่มและกองทุนเพื่อบริหารจัดการและค้นคว้าเกี่ยวกับวัดร้างเมืองเชียงใหม่โดยตรง พัฒนาสู่บุคคลที่มีคณะทำงานจากหลายภาคส่วนที่มีอิสระทางการเงินดำเนินงานในลักษณะมูลนิธิการกุศลที่ไม่หวังผลกำไร มีการระดมทุนผ่านการบริจาคได้

-ก่อตั้งกลุ่มเพื่อพัฒนาสู่การเป็นมูลนิธิเพื่อการศึกษาเกี่ยวกับวัดร้างโดยตรงและต่อเนื่อง เนื่องจากยังขาดข้อมูลและองค์ความรู้อีกมาก รวมถึงการจัดตั้งกองทุนเกี่ยวกับวัดร้างโดยเฉพาะที่แต่ละชุมชนสามารถตั้งเพื่อดูแลวัดร้างของตัวเองได้อีกด้วย รวมเป็นเครือข่ายชุมชนวัดร้างเพื่อผลักดันนโยบายระดับจังหวัดและรวมกลุ่มช่วยเหลือซึ่งกันและกันให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

องค์กรทางพุทธศาสนา

-องค์กรทางพุทธศาสนาของจังหวัดเชียงใหม่อาจเป็นคณะปกครองสงฆ์ วัดที่อยู่ใกล้เคียงกับวัดร้าง ร่วมกับถึงหน่วยงานราชการและสมาคมทางศาสนาที่เป็นนิติบุคคลล้วนมีศักยภาพในการอนุรักษ์และส่งเสริมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่ได้ องค์กรที่กล่าวถึงนี้สามารถออกดำเนินการทางด้านงบประมาณและกองทุนได้ผ่านทางรับเงินบริจาคจากพุทธศาสนิกชนและธุรกิจเอกชนต่างๆ ออกใบอนุโมทนาบัตรเพื่อการลดหย่อนภาษีได้ตามกฎหมายในหมวดทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ลดขีดจำกัดทางด้านงบประมาณจากภาครัฐฝ่ายเดียวในแต่ละปีได้เป็นอย่างดี

-มีคณะทำงานจากหลายภาคส่วนดำเนินงาน จึงมีศักยภาพเป็นเจ้าภาพดำเนินงานพัฒนาเกี่ยวกับวัดร้างได้อย่างคล่องตัว เป็นผู้นำกำหนดนโยบายและประสานงานกับหน่วยงานราชการได้ตามแนวทางศาสนา ดังกรณีศึกษาความสำเร็จจากมูลนิธิบรมธาตุศุขเทพที่ฟื้นฟูวัดร้างในเขตเมืองเก่าสำเร็จได้อย่างเป็นระบบ

-เป็นองค์กรทางศาสนาที่เกี่ยวข้องโดยตรงและสามารถสื่อความหมายในฐานะพื้นที่ศาสนสถานได้อย่างเต็มที่

-สร้างเครือข่ายวัดพี่เลี้ยงใกล้เคียงเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยว มีการสื่อความหมายเพิ่มเติมในวัดที่มีชื่อเสียงเดิม มีการวางแผนกลยุทธ์เพื่อการท่องเที่ยวในรูปแบบต่างๆ อาทิเช่น การซื้อบัตรผ่านประตูวัดดังของนักท่องเที่ยวอนุญาตให้เข้าชมวัดรองและวัดร้างข้างเคียงได้มากขึ้นด้วย เป็นต้น

-กรณีศึกษาความสำเร็จจากมูลนิธิบรมธาตุศุขเทพ ปรับการใช้งานพื้นที่วัดร้างเพื่อต้อนรับนักท่องเที่ยวได้อย่างเหมาะสมกับยุคสมัย เช่นเพิ่มเติมร้านค้ากาแฟ สนทนาธรรมภาษาอังกฤษ กิจกรรมสอนสมาธิ รายการวิทยุ และการสื่อความหมายออนไลน์กับเครือข่ายวัดต่างๆทั่วโลก เป็นต้น

- ส่งเสริมและเป็นผู้ดำเนินการพัฒนาวัดร้าง เพิ่มทางเลือกจากการฟื้นฟูวัดเป็นพื้นที่สาธารณะที่เป็นแหล่งเรียนรู้ สร้างกิจกรรมทางศาสนาตามประเพณีได้เพิ่ม รวมทั้งกิจกรรมทางศาสนาที่สัมพันธ์กับนักท่องเที่ยวนอกสถานที่ อาทิเช่น สอนศาสนา สอนการทำสมาธิ สอนวัฒนธรรมท้องถิ่นผ่านงานช่างต่างๆที่วัดนั้นเป็นศูนย์กลาง เป็นต้น

-องค์กรทางศาสนาแต่ละระดับสามารถมีบทบาทของตัวเองในการพัฒนาวัดร้างได้ อาทิเช่น วัดช้างเคียง วัดที่มีชื่อเสียงระดับจังหวัด และมูลนิธิการกุศลต่างๆในจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งมีทั้งที่เป็นพุทธแบบไทยและมหายานแบบจีน อาทิเช่น ศูนย์พิทักษ์พระพุทธศาสนาจังหวัดเชียงใหม่, พุทธสมาคมเชียงใหม่, ยูวพุทธสมาคมจังหวัดเชียงใหม่, มูลนิธิเชียงใหม่สามัคคีการกุศล, และมูลนิธิกวนอิมธรรมทานเชียงใหม่ เป็นต้น เป็นแนวทางในการพัฒนาและร่วมมือพัฒนาตามแนวทางความเชื่อทางศาสนาที่ไม่หวังผลกำไรต่อไป

บทที่ 2

การทบทวนเอกสารและวรรณกรรม

2.1 แนวคิด ทฤษฎี และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1.1 วัดร้างคืออะไร?

วัดร้าง คือ ศาสนสถานที่ถูกทิ้งร้างไม่ใช้งาน โดยทั่วไปมักหมายถึงบริเวณที่เป็นเขตวัดทั้งหมดของศาสนาพุทธ อาจจะเพิ่งเกิดขึ้นไม่นานหรือยาวนานหลายร้อยปีจนกระทั่งปัจจุบันและเหลือหลักฐานเพียงส่วนหลงเหลือเป็นหลักฐาน โดยอาจมีโฉนดและไม่มีโฉนดที่กำหนดพื้นที่แน่ชัดก็ได้เนื่องจากอาจเป็นวัดที่โบราณมากจนเหลือการอ้างอิงเพียงหนังสือโบราณและบันทึกทางตำนานจากการเล่าสืบกันมาแล้วบันทึกไว้ภายหลังก็มี

วัดร้างนั้นตามนิยามของสำนักพุทธศาสนาแห่งชาติ ซึ่งมีหน้าที่ดูแลโดยตรงเกี่ยวกับวัดและคณะสงฆ์ รวมทั้งรับผิดชอบโฉนดเกี่ยวกับวัดร้างทั้งหมด ได้อธิบายตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.2505 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2535 มาตรา 32 ทวิ กล่าวว่า

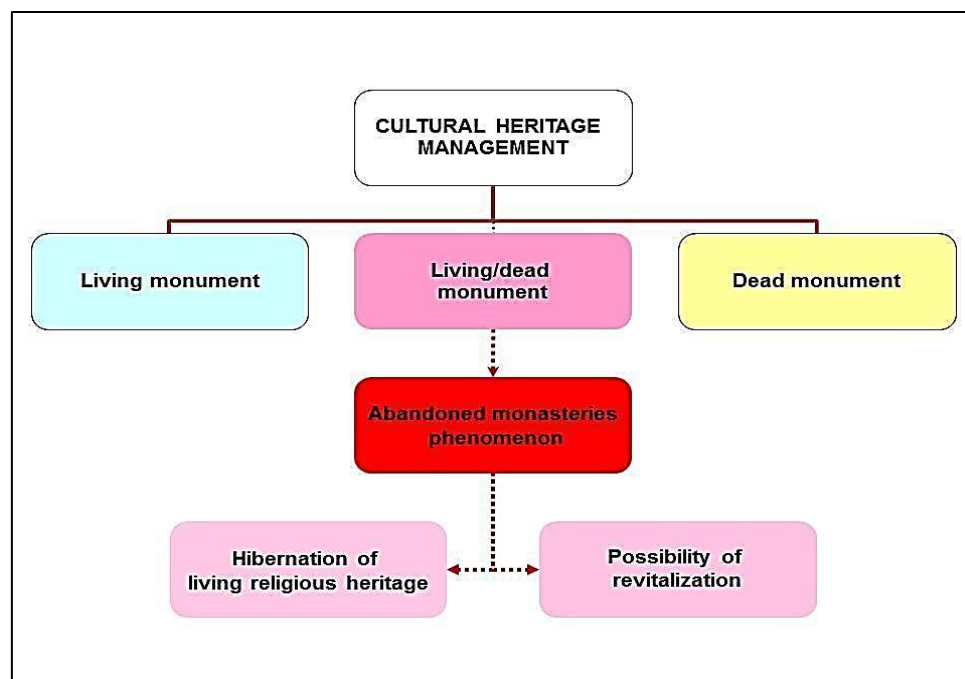
“วัดใดเป็นวัดร้างที่ไม่มีพระภิกษุอยู่อาศัย ในระหว่างที่ยังไม่มีการยุบเลิกวัดให้กรมการศาสนา (ปัจจุบันเปลี่ยนเป็นสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ) มีหน้าที่ปกครองดูแลรักษาวัดนั้น รวมทั้งที่วัด ที่ธรณีสงฆ์ และทรัพย์สินของวัดนั้นด้วย”

ที่มา: กองจัดการสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและศิลปกรรม, 2561

ด้วยเหตุนี้ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติจึงมีอำนาจในการดูแลวัดที่ขาดพระสงฆ์จำพรรษาได้ หากวัดนั้นโบราณก็สามารถสำรวจและออกโฉนดวัดร้างเป็นการเฉพาะได้เช่นกัน รวมถึงที่ดินที่เกี่ยวข้องที่เป็นธรณีสงฆ์ทั้งหมดด้วย โดยหากเกิดการทิ้งร้างมานานจนสภาพเปลี่ยนไปหมดสามารถจัดสรรเป็นที่ดินให้เข้าได้ในราคาถูกกว่าราคาตลาดและเป็นสัญญารายปีเพื่อสนับสนุนประชาชนให้ใช้เป็นที่ทำกินและอยู่อาศัยแต่ไม่สามารถโอนกรรมสิทธิ์ได้ ซึ่งการให้เข้าในลักษณะนี้จะมีโบราณสถานเหลืออยู่บางส่วน ในกรณีที่ไม่มีเหลือหลักฐานใดๆทางสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติสามารถพิจารณาให้เข้าในราคาประเมินตามท้องตลาดได้ โดยทั้งสองประเภทนี้จะคงความเป็นโฉนดวัดร้างต่อไปไม่เปลี่ยนแปลง เพราะวัดร้างในเมืองนั้นมักจะตั้งอยู่ในทำเลที่ดีที่สุดของย่านเสมอตามการใช้งานเดิม

ส่วนในความหมายทางทัศนะของชาวบ้านโดยทั่วไปเห็นว่า วัดร้างคือวัดที่ไม่มีพระภิกษุจำพรรษาและถูกทิ้งร้างเป็นที่ ไร่โคจร โดยเฉพาะทางภาคเหนือเห็นว่าเป็น “ชิต” คืออัมพมงคลไม่ควรไปยุ่งเกี่ยวและมีความเชื่อ

ว่าการใช้พื้นที่วัดร้างทำกิจการต่างๆล้วนไม่ดีทั้งสิ้น เป็นที่รกร้างที่เต็มไปด้วยภูตผีปีศาจ เต็มไปด้วยเชื้อโรคระบาด โดยเชื่อว่าวัดร้างและเจดีย์ที่ศักดิ์สิทธิ์ของโบราณนั้นได้เสกาศาอาคม “ยันต์” ต่างๆไว้เพื่อป้องกันอันตรายจากผู้รบกวน อาทิ ยันต์น้ำ(น้ำท่วมไหลบ่าออกมาจากเจดีย์), ยันต์ไฟ(มีไฟเกิดลุกขึ้นได้), และยันต์อิต (ทำให้ผู้บุกรุกและขโมยต่างๆหมดเรี่ยวแรง) เป็นต้น

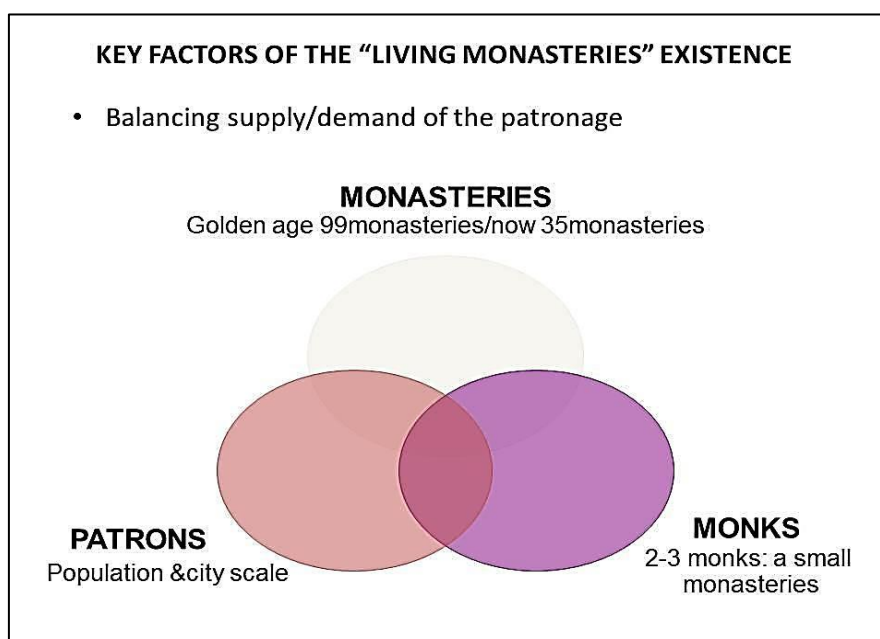
ภาพที่2.1 แสดงลักษณะการจัดการมรดกทางวัฒนธรรมของวัดร้าง

ในส่วนของเจดีย์ หรือ “พระธาตุ” ตามการเรียกของคนภาคเหนือ นั้น การมีฉัตรในส่วนบนสุดของเจดีย์นับเป็นตัวบ่งชี้การมีชีวิตของเจดีย์เช่นกัน เนื่องจากว่าเจดีย์ประธานนั้นเปรียบได้ดั่งเขาพระสุเมรุตามคติโบราณ และยังอุปมาถึงตัวองค์พระพุทธรเจ้าเองด้วย ดังนั้นหากต้องการฟื้นวัดให้กลับมาใช้งานได้อีกครั้ง เจดีย์ประธานจึงจำเป็นต้องยกฉัตรใหม่ด้วย

ส่วนในแง่มุขวิทยาการอื่นนั้น Thaisuntad (2008) ได้เสนอทฤษฎีในการเข้าใจปรากฏการณ์วัดร้างที่เกิดขึ้นอย่างไม่เคยมีมาก่อนว่า วัดร้างมีสถานะพิเศษที่ไม่เหมือนอนุสรณ์สถาน(Monument)ทั่วไปที่แบ่งออกเป็น “มีชีวิต” (Living Monument วัดและโบราณสถานโดยทั่วไปเก่าแก่แต่มีการใช้งานอย่างต่อเนื่อง) และ “ไม่มีชีวิต”(Dead Monument เช่น ซากโบราณสถานในอุทยานประวัติศาสตร์และโบราณสถานที่เหลือแต่หลักฐานไม่มีการใช้สอย) วัดร้างมีสถานะตรงกลางและเป็นพลวัตร กล่าวคือ ไม่มีชีวิตแต่ก็ไม่สาบสูญไป จึงเรียกสถานะนี้ว่าการ “จำศีลชั่วคราว”(Hibernation)เพื่อรอการฟื้นวัดเมื่อมีความพร้อมเพียงพอ เพราะวัดที่ร้างลงแต่เดิม สามารถฟื้นวัดได้ง่ายกว่าตั้งวัดขึ้นมาใหม่ เนื่องจากมีเอนดowmentวัดร้างค้างอยู่แล้วหากอยากฟื้นวัดด้วยกำลังศรัทธาก็สามารถทำได้โดยยกเลิกสัญญาเช่ารายปีล่วงหน้า

2.1.2 ทำไมวัดจึงร้าง?

สาเหตุของการร้างของศาสนสถานในพุทธศาสนามีหลายปัจจัยด้วยกัน อันเกี่ยวเนื่องสำคัญที่การขาดพระสงฆ์อยู่จำพรรษาอย่างต่อเนื่อง หากไม่ครบจำนวนตามพระวินัยจะไม่สามารถบวชพระใหม่ได้ ทำให้ปริมาณพระสงฆ์ไม่สัมพันธ์กับจำนวนวัด ดังนั้นการรับประกันความเสี่ยงต่อการร้างของวัดใดๆ คือการมีพระสงฆ์จำพรรษาเป็นสังกัดอย่างน้อย 1 รูป ส่วนเนรและโยมอุปัฏฐากนั้นเป็นปัจจัยสนับสนุนที่รองลงมา

ภาพที่ 2.2 ปัจจัยเรื่องอุปสงค์และอุปทานของวัดในเมืองเก่าเชียงใหม่

Thaisuntad (2008) ได้อธิบายสาเหตุสำคัญของปรากฏการณ์ศาสนสถานที่ยังคงอยู่อย่างเป็นสากลด้วยหลักอุปสงค์/อุปทานที่ไม่สอดคล้องกัน อีกทั้งไม่เกี่ยวข้องกับศาสนาใดเป็นการเฉพาะ ศาสนสถานใดๆ นั้นไม่อาจตั้งอยู่ได้อย่างโดดเด่นแต่จำเป็นต้องสัมพันธ์กับผู้ศรัทธาในศาสนานั้นๆ ซึ่งอาจเป็นชุมชนโดยรอบหรือการอุปถัมภ์ของผู้มีอำนาจก็ได้ หากการอุปถัมภ์ทรัพยากรไม่เพียงพอ ก็จำเป็นต้องร้างลง แม้ว่าส่วนใหญ่ศาสนสถานแต่ละแห่งล้วนมีองค์กรเครือข่ายคอยอุปถัมภ์ มีที่ดินและการลงทุนของแต่ละแห่งเพื่อให้เลี้ยงตัวได้บางส่วนอยู่แล้ว โดยเฉพาะบางแห่งอยู่ใจกลางเมืองอันเป็นทำเลที่สำคัญและมีมูลค่าทางเศรษฐกิจสูงก็ตาม เช่น โบสถ์คริสต์ในประเทศอังกฤษเป็นผู้ถือครองที่ดินจำนวนมหาศาลจนสมัยพระเจ้าเฮนรีที่ 8 จำเป็นต้องทำการปฏิรูปที่ดินกลับมาใช้งานและตั้งนิกายเฉพาะของตนขึ้นเพื่อการปฏิรูปทางศาสนาครั้งใหญ่ ที่ส่งผลมาจนถึงทุกวันนี้ ทำให้บางโบสถ์ตั้งแต่สมัยกลางขาดแคลนทรัพยากรลงโดยฉับพลันจึงจำเป็นต้องร้างลงและถูกผนวกเข้ากับคณะสงฆ์ที่ใหญ่กว่าเพื่อความอยู่รอด

ส่วนทางศาสนาพุทธของประเทศไทย ซึ่งมีทั้งโบราณสถานและจำนวนผู้นับถือมากที่สุด จึงมีการสร้างวัดจำนวนมากและต่อเนื่องในแต่ละสมัยเช่นกัน เนื่องจากตั้งมั่นมาอย่างยาวนานตั้งแต่พระเจ้าอโศกมหาราชในหลายส่วนของประเทศและหลากหลายนิกายด้วย จึงปรากฏศาสนสถานพุทธผสมฮินดูกลายเป็นโบราณสถาน

จำนวนไม่น้อย ซึ่งวัดร้างในลักษณะนี้พื้นสมัยไปมากจนเกินกว่าจะฟื้นฟูเป็นวัดขึ้นมาใหม่ได้ นับเป็นอนุสรณ์สถานที่ตายแล้ว(Dead monument)อย่างแท้จริง

ในบริบทของความเป็นวัดแบบเชียงใหม่ซึ่งมีเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมเฉพาะ Thaisuntad (2008)ได้เสนอปัจจัย3ประการที่เกี่ยวข้องกับปรากฏการณ์นี้ประกอบด้วยความสมดุลของจำนวนวัด, ผู้อุปถัมภ์(ศรัทธา วัด), และ จำนวนพระที่เป็นเอกภาพ หากมีปัจจัยที่กระทบจำนวนอย่างรุนแรงพอในระดับมหภาคก็ทำให้ร้างได้ ซึ่งการศึกษาพบว่าวัดที่มีขนาดเล็กจะเสี่ยงต่อการร้างก่อนเป็นลำดับ อธิบายเพิ่มเติมได้ดังนี้

2.1.2.1 จำนวนวัด วัดในเขตเมืองเก่ามีจำนวนมาก เนื่องจากเป็นศูนย์รวมแห่งอำนาจการปกครองที่สำคัญที่สุด โดยเฉพาะสี่เหลี่ยมคูเมืองเป็นพื้นที่สงวนไว้สำหรับราชวงศ์และวัดที่สำคัญที่สุดของเมือง ในเขตนี้หากไม่ใช่คุ้มของราชวงศ์ก็จะเป็นพื้นที่ของวัดทั้งสิ้น โดยจะไล่ลำดับขนาดและความสำคัญว่าเป็นวัดที่ผู้ใดสร้าง ตั้งแต่กษัตริย์จนถึงข้าราชการ, กลุ่มช่างและชาติพันธุ์ต่างๆในเขตคูเมืองชั้นนอกออกมา จากข้อมูลพบว่ามีถึง 99วัดเฉพาะในเขตกำแพงเมืองสี่เหลี่ยม ซึ่งปัจจุบันเหลือเพียงประมาณ35วัดเท่านั้นซึ่งวัดอื่นได้เปลี่ยนแปลงไปเป็นพื้นที่เอกชนและวัดร้างดังที่เห็นในปัจจุบัน เนื่องจากพื้นที่นี้เป็นพื้นที่ที่เต็มไปด้วยประวัติศาสตร์ที่ซ้อนทับกันมาอย่างต่อเนื่องไม่ขาดสายถึง700ปี

จำนวนวัดที่มีจำนวนมากผิดปกติในพื้นที่ที่จำกัดนี้อธิบายได้เหตุผลหลายประการ เหตุผลหนึ่งมาจากคตินิยมจากเมืองพุกามใกล้เคียงที่นิยมทำวัดขนาดใหญ่จำนวนมากนับพันเจดีย์ ในที่สุดเมืองก็ร้างและล่มสลายลงมาถึงทุกวันนี้ คตินิยมเรื่องการสร้างวัดเป็นทั้งการสืบทอดศาสนาให้มีหลักฐานหลงเหลือไปจนถึงยุคพระพุทธเจ้าพระองค์ต่อไปและเป็นการแสดงอำนาจทางการเมืองและบุญบารมีไปด้วยในตัว เนื่องจากผู้ที่สร้างวัดขึ้นได้จำเป็นต้องมีอำนาจและทรัพยากรเพียงพอ ผู้สร้างจึงมักเป็นข้าราชการและเชื้อพระวงศ์ระดับต่างๆ ในลักษณะวัดประจำตระกูลด้วยเช่นกัน ในทางตรงข้ามเป็นการลดทอนการสะสมเสบียงอาวุธเพื่อก่อการกบฏไปในตัวเพื่อความปลอดภัยของกษัตริย์แต่ละสมัยด้วย

วัดจำนวนมากที่หลงเหลือถึงปัจจุบันพบว่าส่วนใหญ่สร้างช่วงสมัยทองของล้านนาทางด้านศิลปะวิทยาการต่างๆ นั่นคือสมัยพระเจ้าติโลกราชที่มีความยิ่งใหญ่ทุกด้าน วัดที่สร้างก่อนโดยกษัตริย์และเชื้อพระวงศ์จึงมีขนาดใหญ่เต็มไปด้วยการตกแต่ง เมื่อสร้างต่อมาอย่างต่อเนื่องในขณะที่พื้นที่เมืองลดลงไปทุกที จนในที่สุดพบว่ามิวัดขนาดเล็กจำนวนมากที่มีพระสงฆ์จำพรรษาเพียง1-2รูปโดยพิจารณาได้จากขนาดของเจดีย์และอาณาเขต ซึ่งวัดขนาดเล็กนี้เองที่มีแนวโน้มจะร้างก่อนในทุกกรณี

วัดที่เพิ่มจำนวนขึ้นอย่างต่อเนื่องนี้เองที่เสี่ยงต่อการร้างลงเช่นเดียวกับกรณีเมืองพุกาม ซึ่งเป็นทั้งอิทธิพลและบทเรียนไปด้วยในตัว วัดที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจนเต็มพื้นที่ขยายออกไปสู่ด้านนอกซึ่งเป็นวัดของชาวเมืองที่มีฐานันดรต่ำกว่าก็เป็นไปตามคตินิยมนี้เช่นกัน เป็นลักษณะของวัดศูนย์กลางชุมชนที่ถูกกวาดต้อนมาเป็นวัดของกลุ่มช่างในราชสำนักจำนวนมากที่ผนึกกำลังกันแน่นหนาและพยายามรักษาอัตลักษณ์ของชุมชนในสิบสองปันนาดั้งเดิมให้มากที่สุด เมื่อถึงจุดหนึ่งความสมดุลของผู้ศรัทธาวัดจึงไม่เพียงพอเพราะจำนวนวัดที่มี

มากเกินไปและประชากรมีอัตราการเกิดที่ไม่เพิ่มเติม ซ้ำยังลดลงจากศึกสงครามแต่ละครั้งก็เป็นเหตุให้ร้างลงได้เช่นกัน

อนึ่ง แม้ว่าวัดโบราณเหล่านี้ผู้สถาปนาจะทราบถึงความเสี่ยงนี้เป็นอย่างดี แต่ละวัดมีการบันทึกไว้ว่ามีการเกณฑ์คนให้สังกัดกับวัดและกำหนดให้มิที่กลับมาเพื่อเก็บดอกผล มีที่ธรณีสงฆ์นอกเมืองและข้าวัดเป็นจำนวนมากเพื่อคอยอุปถัมภ์ มีการช่างและผลิตทางการเกษตร วัดโบราณจึงมีหลงข้าวของตนไว้รับข้าวจากนอกเมืองเก็บไว้ใช้บริโภคได้ตลอดปี อันเป็นหลักประกันมิให้วัดร้างลง ส่วนในวัดที่เล็กกว่าและมีข้าวัดที่มีทรัพยากรน้อยกว่าจึงมีความเสี่ยงพหุคูณเมื่อมีเหตุให้จำนวนประชากรเปลี่ยนแปลงอย่างกะทันหัน อาทิเช่น ศึกสงคราม เป็นต้น

2.1.2.2 จำนวนผู้อุปถัมภ์ (ศรัทธาวัด) ผู้อุปถัมภ์นี้หมายรวมถึงตั้งแต่การสืบตระกูลผู้สถาปนาวัดและผู้คนจำนวนมากที่ถูกอุทิศให้เป็น “ข้าวัด” เชิงหน้าที่ที่ต้องดูแลต่อไปอย่างต่อเนื่องสืบต่อไปจากรุ่นสู่รุ่น อีกกลุ่มหนึ่งได้แก่ผู้ศรัทธาที่เป็นพุทธศาสนิกชนโดยทั่วไปในสมัยต่างๆด้วย วัดในเขตเมืองเก่ามีลักษณะพิเศษที่เป็นวัดที่เกิดจากการจัดสรรพื้นที่ให้เฉพาะโดยผู้สถาปนามากกว่าวัดชาวบ้านที่เป็นศูนย์กลางของชุมชนโดยแท้จริง ดังนั้นในสมัยโบราณ พุทธศาสนิกชนจึงมีวัดของตนที่สืบตระกูลอุปถัมภ์กันมาในลักษณะสังกัดมิใช่วัดที่เปิดกว้างเป็นแหล่งท่องเที่ยวเช่นปัจจุบันของเมืองเชียงใหม่ แต่ละวัดจึงมีผู้ศรัทธาของตนจำนวนหนึ่งเป็นเฉพาะอยู่แล้ว ข้าวัดที่ถูกอุทิศให้ในเมื่อเวลาผ่านไปก็เพิ่มจำนวนขึ้นด้วยและถือเป็นภารกิจสำคัญที่ต้องทำนุบำรุงให้ยาวนานต่อไป ตามทฤษฎีนี้หากไม่มีการเปลี่ยนแปลงด้านประชากร แต่ละวัดก็มีแผนรองรับไว้เป็นอย่างดีในระยะยาวมิให้ร้างลงได้โดยง่าย

แต่ถึงกระนั้น วัดที่มีได้เกิดขึ้นจากชุมชนโดยรอบอุปถัมภ์อย่างแท้จริงก็ถือเป็นความเสี่ยงเช่นกัน ด้วยเหตุว่าเมืองเก่าทั้งชั้นในและชั้นนอกมีพื้นที่จำกัด จำนวนวัดมีมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งแต่ละวัดล้วนมีศาสนิกชนผู้อุปถัมภ์เป็นของตนเองอย่างหนาแน่น ทรัพยากรของชาวเมืองต่อวัดทั้งหมดของเมืองจึงมีอาจสอดคล้องกันได้ บางวัดสำคัญในเมืองนั้นข้าวัดอาจตั้งชุมชนอยู่ห่างไกลจากเมืองมาก มีหน้าที่ส่งข้าวให้วัดปีละครั้งทำให้เป็นการยากในการดูแลเอาใจใส่ที่ใกล้ชิด ชุมชนที่อยู่โดยรอบในเมืองทั้งหมดก็มีทรัพยากรส่วนตนจำกัดที่จะดูแลทุกวัดได้อย่างสมบูรณ์ครบถ้วน อีกทั้งเมืองเชียงใหม่บางสมัยมีนิกายทางศาสนาที่แตกต่างกันด้วยทำให้เกิดกลุ่มผู้อุปถัมภ์ตามนิกายเฉพาะนั้นซ้อนลงไปอีกชั้นหนึ่งด้วย ไม่ว่าจะเป็นนิกายสิงหล, ป่าแดง, และนิกายดั้งเดิม บางสมัยเป็นศูนย์กลางทางศาสนาพุทธที่รุ่งเรืองทางสังคายนาพระไตรปิฎก มีความนิยมบวชเป็นพระและเต็มไปด้วยพระสงฆ์จากต่างถิ่นเดินทางมาศึกษาหาความรู้ ในขณะที่บางสมัยกลับสร้างผู้คนจากภัยสงครามกับพม่าและศึกจากภายนอกต่างๆ

2.1.2.3 จำนวนพระ พระสงฆ์ของแต่ละวัดถือเป็นสิ่งสำคัญที่สุด ส่วนจำนวนที่สังกัดของแต่ละวัดก็สำคัญเช่นกัน เนื่องจากเกี่ยวข้องกับการทำสังฆกรรมต่างๆและการเพิ่มพระบวชใหม่ด้วย พระสงฆ์ถูกกำหนดอาวุโสด้วยจำนวนพรรษาเพื่อการบริหารองค์กรสงฆ์ให้ราบรื่นลดการขัดแย้ง อีกทั้งมีสิทธิเท่าเทียมกัน ประเทศ

ไทยทั่วทุกภาคมีประเพณีการบวชเป็นพระของชายไทยเมื่ออายุครบบวชเพื่อศึกษาความรู้และฝึกสมาธิจิตให้มีความสุขุมเยือกเย็น เมื่อสึกออกมาสังคมก็ให้เกียรติว่าเป็นคนมีความรู้ ไม่เป็น “คนดิบ” อีกต่อไปและถูกเรียกว่าทิด ส่วนภาคเหนือจะเรียกว่า “หนาน” ถือเป็นประเพณีนิยมของชายไทยทุกคนที่พึงปฏิบัติ โดยไม่อนุญาตให้สตรีบวชเป็นภิกษุณี

ประเพณีทางภาคเหนือมีเอกลักษณ์ที่ต่างออกไปอยู่บ้างและส่งผลต่อการร้างของวัดจำนวนมากในภูมิภาคด้วย ได้แก่การนิยมบวชเณรมากกว่าบวชพระเพราะได้ศึกษาหาความรู้ไปด้วยในตัว เมื่อสึกออกไปจะถูกเรียกว่า “น้อย” และกลับไปอยู่กับครอบครัวเพื่อเป็นกำลังสำคัญในภาคเกษตร ส่วนการบวชเป็นพระภิกษุ นั้นนิยมบวชตั้งแต่เด็กขยับจากเณรสู่พระเมื่ออายุครบบวช ไม่นิยมบวชตามประเพณีภาคกลาง พระภิกษุที่ได้รับความเคารพอย่างสูงในสังคมล้านนาคือพระที่บวชตั้งแต่เด็กมีพรรษายาวนานและยังไม่เคยสึกออกไปมีครอบครัวมีชีวิตทางโลกย์มาก่อน ซึ่งมีจำนวนไม่มากนัก

ศึกสงครามเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่จำนวนชายที่พร้อมจะบวชเป็นพระภิกษุน้อยลง เมื่อเปรียบกับจำนวนวัดในเขตเมืองเก่าและนอกเขตเมืองออกมาเต็มไปด้วยวัดจำนวนมาก เพศชายที่ลดลงจากศึกสงครามและการกวาดต้อนทำให้อัตราการเกิดน้อยลงด้วยเช่นกัน เมืองเชียงใหม่เป็นเมืองสำคัญเป็นที่ต้องการของพม่ามาโดยตลอด เป็นเมืองที่พม่าเมื่อจะเคลื่อนทัพไปตีกรุงศรีอยุธยาจะต้องเข้ายึดและเกณฑ์ทหารเชียงใหม่ลงไปด้วยเสมอ เป็นกลยุทธ์สะสมกำลังพลจากการตีเมืองต่างๆไปตลอดทางสู่อยุธยาทางใต้ ด้วยความที่เชียงใหม่ใกล้ชิดกับพม่าเช่นนี้จึงถูกปกครองอยู่เป็นร้อยปี วัฒนธรรมและผู้คนมีการผสมผสาน จนในที่สุดจึง “พินม่าน” ได้สำเร็จด้วยความช่วยเหลือของทัพสยามและผู้นำตระกูลเชื้อเจ็ดตนจากลำปางในสมัยต้นรัตนโกสินทร์

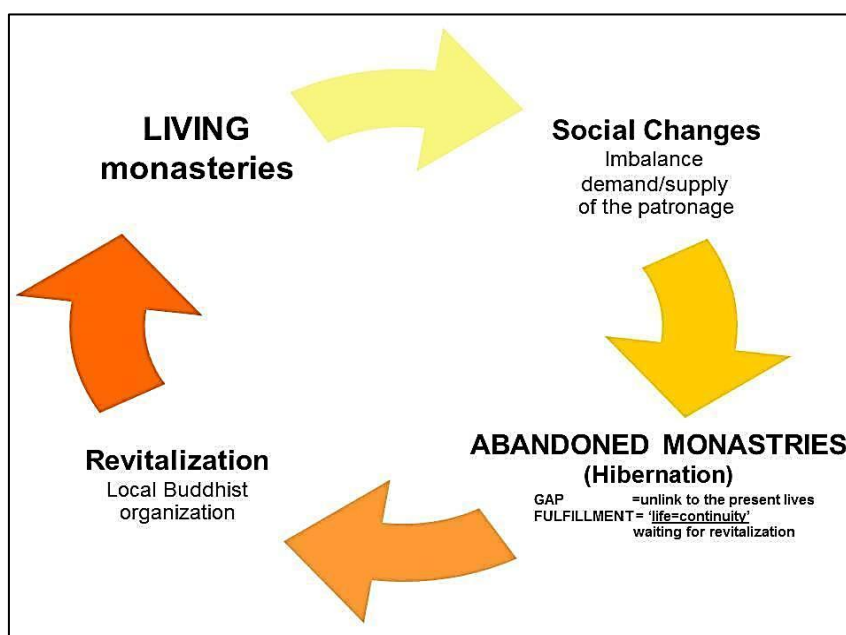
ทั้งนี้ช่วงราชวงศ์ติโลกราชได้เสื่อมลงพ้นจากสมัยทองของล้านนา พม่าจึงเข้าผนวกและให้เจ้ามาปกครอง ส่วนชาวเมืองเชียงใหม่ถูกเกณฑ์ไป เมืองเก่าเชียงใหม่เป็นพื้นที่รกร้างและแทบไม่เหลือผู้คนอยู่กลายเป็นเมืองร้าง ช่วงนี้เองที่ทำให้ขาดแคลนคนเมือง จนสมัยพินม่านของเจ้ากาวิละจึงได้เมืองกลับคืนและเกณฑ์คนมาอยู่ได้อีกครั้ง วัดจึงร้างลงสมัยนี้ไม่น้อย เนื่องจากขาดแคลนพระและคณะศรัทธาดูแล

2.1.3 วงจรชีวิตของวัดร้าง

สรรพสิ่งย่อมเสื่อมสลายและแตกดับ ความไม่เที่ยงแท้เป็นสัจจะแห่งพุทธศาสนา วัดร้างก็เช่นกัน หากมองในแง่ศาสนาย่อมมีชีวิตและควรถูกมองว่ามีชีวิตในการอนุรักษ์ด้วย สนับสนุนให้เปลี่ยนแปลงทัศนคติและวิธีดำเนินการเกี่ยวกับเรื่องนี้จากเดิม การอธิบายวัดร้างใดๆว่ามี “วงจรชีวิต” เช่นเดียวกับสิ่งมีชีวิตและมนุษย์ จะช่วยให้เข้าใจปรากฏการณ์วัดร้างได้กระจ่างขึ้น เนื่องจากมนุษย์นั่นเองที่ทำให้วัดร้างเหล่านี้มีลมหายใจในแต่ละสมัย

Thaisuntad (2008) ได้อธิบายเปรียบเทียบวัดร้างว่าเป็นเช่นเดียวกับสิ่งมีชีวิตในธรรมชาติตามหลักอนัตตา ที่ตั้งอยู่ ดับไปและไม่เที่ยง เริ่มคล้ายมนุษย์คนหนุ่มเมื่อกำเนิดและเติบโตมีพัฒนาการจนในที่สุดรุ่งเรือง

มีชีวิตวัยหนุ่มสำเร็จ เปรียบได้กับยุครุ่งเรืองมีชีวิตเป็น “วัดรุ่ง” คือวัดที่มีพระจำพรรษามีศรัทธาทำนุบำรุงอย่างต่อเนื่อง อันหมายถึงมีความสมดุลขององค์ประกอบของอุปสงค์-อุปทานไปได้ช่วงระยะเวลาหนึ่งซึ่งอาจจะเป็นร้อยปี จนเมื่อสภาพสังคมเปลี่ยนแปลงอย่างฉับพลันกระทบกับพุทธศาสนิกชนที่เคยอุปถัมภ์ ผู้คนหายไ้อย่างฉับพลัน อาทิเช่นภัยสงคราม, การถูกกวาดต้อน, และโรคระบาดที่เกิดขึ้นซ้ำๆหรือกระชั้นกันมากไป หรือเกิดจากการออกกฎระเบียบใหม่ที่ทำให้สังคมของวัดต้องถอยเปลี่ยนเปลี่ยนแปลง เช่นพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ใหม่ที่ควบคุมโดยส่วนกลางสมัยปฏิรูปเทศบาล ทำให้มีทั้งพระและผู้คนไม่เห็นด้วยพากันทิ้งเมืองออกไปในที่ห่างไกลเพื่อจะได้ไม่ต้องทำตามกฎดังกล่าว อันมีส่วนทำให้พระและคณะสงฆ์ลดลงอย่างรวดเร็ว เป็นต้น

ภาพที่ 2.3 วงจรชีวิตของวัดร้าง-วัดรุ่ง

ขั้นตอนนี้เปรียบเสมือนร่างกายประสบอุบัติเหตุหรือป่วยหนัก จนในที่สุดสู่อาการโคม่าและสลบไป เป็นเจ้าชายนิทรา มีแต่ร่างกายแต่ไร้ชีวิตจิตใจไปอย่างยาวนาน ร่างกายเมื่ออยู่เฉยก็เสื่อมโทรมลงไปตามกาลเวลาซึ่งอาจหลายร้อยปีต่อเนื่อง ขาดปฏิสัมพันธ์กับผู้คนเป็นระยะเวลานานจนสภาพความศักดิ์สิทธิ์ของศาสนสถานได้หายไป มีสภาพสลับลงดั่งจำศีล ซิพजरและลมหายใจแผ่วใกล้สิ้นใจตามสภาพของแต่ละวัดที่ไม่เหมือนกัน

สิ่งก่อสร้างที่แข็งแรงที่สุดและอยู่รอดนานที่สุดถึงปัจจุบัน ได้แก่เจดีย์ที่ทำด้วยอิฐและที่ดินอาณาเขตวัด จะถูกทำทะเบียนออกโฉนดวัดร้างอย่างจริงจังจากการสำรวจเมื่อหลังรัชกาลที่ 5 เป็นต้นมาก็พบว่าร้างไปและเปลี่ยนสภาพการใช้งานที่ดินไปเป็นส่วนใหญ่แล้ว เนื่องจากบางสมัยเมืองเชียงใหม่ก็ร้างเป็นป่าดงอยู่เป็นร้อยปีและขาดประชากรที่พำนักในเมืองติดต่อกัน

วัดที่เคยมีพระจำพรรษาและญาติโยมทำกิจกรรมทางศาสนาโดยตลอด เมื่อได้ร้างลงอย่างต่อเนื่องก็จะแปรผันตรงกับการเสื่อมสภาพทางกายภาพอย่างทวีคูณ ช่วงเวลาที่ “ร้าง” นี้อาจกินเวลานานหลายร้อยปี

และหายสาบสูญไปตลอดกาลก็มีมากในขั้นตอนนี้ วัดร้างในช่วงนี้จะ “ตาย” ก็โดยการถูกรุกที่เพื่อเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินและทำลายหลักฐานทั้งหมดให้หายไป เนื่องจากสมัยโบราณไม่มีโฉนดกำหนดขอบเขตแน่นอน สืบค้นได้แต่เพียงพัสสาวที่บันทึกสังกัดวัดต่อคณะสงฆ์ ซึ่งที่พบเก่าสุดก็แต่สมัยรัชกาลที่ 5 นอกนั้นก็มีกล่าวถึงในโครงคร่าวนิราศบ้าง แต่ก็ยังเป็นเพียงอรรถาธิบายตามเส้นทางจาริกแสวงบุญ มิได้ให้ข้อมูลตำแหน่ง, อาณาเขต, และข้อมูลสิ่งก่อสร้างที่ละเอียดแต่อย่างใด

รัชชชัย ทำทอง (2556) เนื่องจากวัดร้างในเขตคูเมืองชั้นในถือเป็นทำเลที่ดีที่สุดของเมือง อีกทั้งเป็นศูนย์กลางเศรษฐกิจการเมืองมาแต่โบราณ เมื่อเข้าสู่ยุคการปฏิรูปให้ทันสมัยนับแต่เทศาภิบาลเป็นต้นมาจึงต้องการที่ดินเพื่อทำอาคารราชการแบบส่วนกลางและโรงเรียนเป็นจำนวนมาก ที่ดินรกร้างมิได้ถูกใช้งานจึงถูกเปลี่ยนไปเป็นสถานที่ราชการ, โรงเรียน, บ้านเรือนเป็นจำนวนมาก โดยมีทั้งที่ยังเหลือและไม่เหลือ โบราณสถานเหลืออยู่เลยมากมาย พบได้จากการเทียบโฉนดวัดร้างที่สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติให้เช่ารายปีมาแต่ครั้งนั้น เช่นโรงเรียนยุพราชมีการเช่าที่วัดร้าง 2 วัดเพื่อผนวกเป็นโรงเรียนเป็นต้น โดยก่อนหน้านี้จะสำรวจออกโฉนดเพื่อให้เช่าและพัฒนาเช่นนี้ วัดร้างในเมืองเก่าได้สาบสูญจนกลายเป็นบ้านเรือนราษฎรเป็นส่วนใหญ่แล้ว จึงไม่สามารถหาตำแหน่งได้เจอ ปรากฏเพียงชื่อและจำนวนในเอกสารพัสสาวเท่านั้น ความเสื่อมโทรมจากการรุกที่ดินวัดร้างจะมากที่สุดช่วงที่คนจากที่อื่นอพยพเข้ามาหางานทำในเมืองมากขึ้นทุกปีตามการละทิ้งภาคเกษตรสู่การเป็นแรงงานรับจ้างในเมืองแบบใหม่ ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจฉบับต่างๆที่กำหนดให้เมืองเชียงใหม่เป็นศูนย์กลางของภูมิภาคเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน ทำให้หลายวัดแม้มีโฉนดวัดร้างและกฎหมายโบราณสถานของกรมศิลปากรช่วยป้องกันการรุกที่ แต่ก็มาทำการสำรวจและกำหนดเขตเข้าไปมาก ทำให้ถูกออกโฉนดเป็นของเอกชนไปแทบหมดสิ้นในทำเลที่ดีที่สุด บางแห่งจึงเหลือแต่เพียงเจดีย์โบราณถูกบีบอัดจากตึกแถวรอบซึ่งไม่น่าจะเกิดขึ้นได้ เพราะเขตโบราณสถานกำหนดเพียงรอบฐานเจดีย์เท่านั้นซึ่งน้อยเกินไป ดังกรณีวัดเชียงของตรงประตูเชียงใหม่ด้านทิศใต้ของเมือง เป็นต้น

สถานการณ์ร้างลงของศาสนสถานพุทธมีลักษณะพิเศษคือยังมีได้ตายลง แต่มีศักยภาพในการรื้อฟื้นได้ตามปัจจัยที่ต่างกันของแต่ละที่ อาทิเช่น ทำเล, คณะผู้ศรัทธา, และหลักฐานที่เหลือทางประวัติศาสตร์ เป็นต้น วัดร้างจึงอาจร้างติดต่อกันยาวนานหลายร้อยปีหรืออาจเพียงชั่วคราว ขึ้นอยู่กับช่วงเวลาและความเป็นได้ที่เหมาะสมในการฟื้นวัดให้กลับมามีชีวิตอีกครั้งหนึ่งโดยคนอีกหลายรุ่นต่อๆมาก็เป็นไปได้ ดังนั้นวิธีคิดและการอนุรักษ์ การทำให้วัดดำเนินการต่อไปได้ในระยะยาวจึงจำเป็นต้องปรับตัวให้เข้ากับยุคสมัยที่เปลี่ยนไปด้วย เนื่องจากตัววัดในเมืองเองได้อธิบายอุปสงค์/อุปทานไปแล้ว วิธีการเดิมย่อมมีความเสี่ยงที่จะร้างลงอีกในอนาคต ดังนั้นการจะฟื้นวัดขึ้นจึงต้องมีเกณฑ์และหลักฐานยืนยันต่อสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติแต่ละที่ด้วยว่าจะเป็นหลักประกันว่ามีผู้จิตศรัทธาเพียงพอที่จะไม่ทำให้ร้างลงอีก ซึ่งง่ายกว่าการขออนุญาตตั้งวัดใหม่อย่างมากเนื่องจากเคยเป็นวัดและมีโฉนดอ้างอิงในการบริหารจัดการได้เป็นอย่างดี

การแก้ปัญหาวัดร้างที่ตรงจุดก็คือการรื้อฟื้นให้เป็นวัดอีกครั้งหนึ่งตามวงจรชีวิต โดยการเติมเต็ม “ชีวิต-ความต่อเนื่อง” เข้าไปจากที่เคยขาดปฏิสัมพันธ์มาช้านาน นั่นคือการทำให้มีชีวิตขึ้นใหม่ในยุคปัจจุบัน

และให้ความเก่าแก่ของแต่ละวัดนั้นเป็นจุดแข็งในรูปของประวัติศาสตร์ตำนาน ผ่านการสื่อความหมายที่ทันสมัยเป็นระบบ วัดที่ฟื้นคืนใหม่จึงจำเป็นต้องปรับตัวและแสวงหาคณะศรัทธารูปแบบใหม่เข้ามาสนับสนุนด้วย อีกทั้งต้องดำเนินการเชิงรุก อาทิเช่น พัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ของเมือง, การรับเงินบริจาคจากนักท่องเที่ยวทั้งไทยและเทศ, และการเป็นศูนย์เรียนรู้ทางศาสนาแบบใหม่ให้กับชาวต่างชาติ เป็นต้น ซึ่งเป็นทางออกที่ปรับตัวเข้าสู่สมัยใหม่ของวัดที่ฟื้นคืนและต้องการผู้สนับสนุนใหม่เพิ่มเติม

ส่วนวัดร้างที่ศักยภาพไม่เพียงพอที่จะพัฒนารื้อฟื้นขึ้นเป็นวัดอีกครั้ง อาทิเช่นท่าเลและขนาดวัดเล็กเกินไป ศิลปกรรมและประวัติไม่ชัดเจนพอจะเป็นจุดแข็ง หรือแม้แต่ท่าเลไม่ส่งเสริมต่อการเป็นวัดอีกต่อไป วัดร้างลักษณะนี้สามารถพัฒนาพื้นที่ในลำดับที่ถดถอยมาเป็นขั้นๆตามความเหมาะสมสู่การเป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ของชุมชนและการเป็นสวนสาธารณะขนาดเล็กเพื่อเพิ่มพื้นที่สีเขียวให้เมืองเก่า หลายแห่งพัฒนาเป็นที่สาธารณะของชุมชนและพัฒนาเป็นสนามเด็กเล่น ซึ่งทำให้พื้นที่นั้นไม่ถูกปกปิดและมีความสัมพันธ์กับชุมชนได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับเยาวชนรุ่นใหม่เพื่อเป็นผู้อนุรักษ์และรักษาในรุ่นต่อไปเมื่อพวกเขาเติบโตขึ้น

ดังนั้นกล่าวได้ว่าแต่ละวัดร้างนั้นสามารถพัฒนาได้แตกต่างกันตามศักยภาพและบริบทของแต่ละแห่ง โดยหัวใจสำคัญคือการพัฒนาพื้นที่นั้นให้มีสภาพพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ทางศาสนาต่อไปอย่างต่อเนื่อง โดยไม่จำเป็นต้องฟื้นเป็นวัดอย่างสมบูรณ์ก็ได้ แต่เป็นการรื้อฟื้นให้แต่ละวัดนั้น “มีชีวิต” ขึ้นมาอีกครั้งจากการพัฒนาทางกายภาพ, กิจกรรม, การออกแบบ, และปรับให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่ไปด้วยในตัวเพื่อดึงดูดให้คนเข้ามาในพื้นที่ ทำให้วัดร้างใดๆนั้นไม่รกร้างและขาดคนอีกต่อไป แก้ปัญหาได้ทั้งปัญหาความเสื่อมโทรมของชุมชนและยังส่งเสริมให้เมืองมีรายได้จากการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงคุณภาพที่ยั่งยืนต่อไปอีกด้วย สอดรับกับการเตรียมตัวเป็นเมืองท่องเที่ยวในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพและแผนรองรับระยะยาวได้เป็นอย่างดี

2.1.4 ปัญหาการอนุรักษ์โบราณสถานของกรมศิลปากร

อำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติโบราณสถานฯ ได้มอบสิทธิสูงสุดแต่ผู้เดียวในการดูแลรักษาโบราณสถาน ถูกใช้อย่างยาวนานโดยขาดการกระจายอำนาจและความหลากหลายในวิธีการอนุรักษ์ โดยยึดมั่นกับกฎบัตรเวนิส (The Venice Charter 1964) ที่เน้นการถนอมรักษาตามความเดิมแท้ทางกายภาพ ในขณะที่ปัจจุบันมีกฎบัตรนานาชาติที่ทันสมัยเกิดขึ้นมาเป็นลำดับ ไม่ว่าจะเป็นกฎบัตรแห่งเมืองนารา(The Nara Document of Authenticity 1994) และกฎบัตรเมืองเบอร์รา (The Burra Charter 1981) ที่เพิ่มการพิจารณาเรื่องกิจกรรมและผู้ใช้มากขึ้น รวมทั้งคุณค่าในแง่มุมต่างๆที่เปิดโอกาสให้ชุมชนท้องถิ่นและกิจกรรมร่วมสมัยเข้ามาช่วยให้โบราณสถานได้ถูกใช้ มีปฏิสัมพันธ์กับผู้คนที่ต่อไปอย่างต่อเนื่อง มากกว่าการรักษาไว้ด้วยงบประมาณตามรอบความเสียหายอย่างเดียว

การรวมศูนย์ไว้ที่ศูนย์กลางในการขออนุญาตเพื่อทำการปรับปรุงและถนอมรักษาโดยเอกชนนับเป็นจุดอ่อนอีกประการหนึ่ง เนื่องจากใช้ระยะเวลายาวนานและขึ้นตรงต่ออธิบดีในการอนุมัติ เจ้าของโบราณสถานเอกชนรวมทั้งวัดที่เป็นเจ้าของไม่สามารถดำเนินการซ่อมแซมได้เองโดยพลการ การรู้สึกเป็นเจ้าของและหวง

แผนที่ได้ลงมือดูแลรักษาเองจากท้องถิ่นจึงเกิดขึ้นได้ยาก สิ่งก่อสร้างใดๆเมื่อถูกขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถานจึงถูกตัดขาดจากผู้คนโดยรอบไปโดยปริยาย อีกทั้งไม่ต้องการเกี่ยวข้องและริเริ่มพัฒนา ทั้งที่หน่วยงานท้องถิ่นน่าจะดำเนินการได้เองตามลำดับความสำคัญของโบราณสถานว่ามีความสำคัญระดับชาติ, จังหวัด, ย่าน, และชุมชน เป็นต้น อันจะทำให้โบราณสถานได้ถูกพัฒนาโดยงบประมาณท้องถิ่นได้อีกประการหนึ่ง

สุรสิทธิ์ ไกรสิน (2552) ปัญหาส่วนใหญ่ที่พบจากการทำงานที่รวมศูนย์คือการขาดงบประมาณที่เพียงพอในการดูแลรักษาโบราณสถานเชิงคุณภาพทั่วประเทศ อีกทั้งผ่านระบบการจ้างเหมาด้วยระเบียบพัสดุที่ช้าและยุ่งยาก ทำให้ไม่ทันการและจำเป็นต้องเร่งผลงานให้เสร็จตามปีงบประมาณ คุณภาพด้อยกว่าช่างฝีมือดั้งเดิมที่ทำด้วยใจมาก ดังจะเห็นวิกฤตศรัทธาด้านการอนุรักษ์ของกรมศิลปากรอยู่เป็นประจำทุกปี อีกทั้งช่างและวิธีการที่ใช้ขาดการเชื่อมโยงกับกระบวนการดั้งเดิมอย่างแท้จริง อาทิเช่นลายปูนปั้นของล้านนามีสูตรเฉพาะ แต่ใช้ช่างที่ใช้สูตรปูนเมืองเพชร เร่งทำและผิดเพี้ยนทำลายคุณค่าดั้งเดิม หลุดร่วงลงเมื่อส่งมอบงานแล้วไม่นานเป็นต้น แม้กระทั่งงานอนุรักษ์พระปรางค์วัดอรุณราชวรารามซึ่งมีความสำคัญสูงสุดระดับชาติ การอนุรักษ์ที่เพ่งแล้วเสร็จก็ทำลายลายถ้วยชามเดิมไปอย่างหมดสิ้น ขาดเอกลักษณ์เดิมที่จะส่งต่อคนรุ่นหลังได้ชมไปตลอดกาล

แท้จริงแล้วปัญหาการขาดงบประมาณและความประณีตเพียงพอ เกิดจากการรวมศูนย์ไว้ที่หน่วยงานเดียว ในบางแห่งได้รับการดูแลที่คุณภาพต่างกันเนื่องจากได้งบประมาณเสริมจากหน่วยงานอื่นด้วยตามนโยบายเร่งด่วน อาทิเช่น เรื่องการท่องเที่ยวและพระราชพิธี ในโบราณสถานที่รองลงมาจึงควรถูกจัดลำดับความสำคัญและมีทางเลือกด้านงบประมาณด้านอื่นมาช่วย ผ่านทางกลไกการลดหย่อนภาษีและภาษีเมืองจากนักท่องเที่ยวรายหัวและรายวัน ทางเลือกทางภาษีที่ให้เอกชนลดหย่อนภาษีได้ตามตามรอบปีควรได้รับการส่งเสริมให้มากขึ้นให้ครบรอบด้านมากขึ้น ตัวอย่างที่ประสบความสำเร็จได้แก่ การให้สนับสนุนการอนุรักษ์กลุ่มโบราณสถานวัดพระสิงห์ฯ จังหวัดเชียงใหม่จากกลุ่มห้างสรรพสินค้าระดับมหาชน ซึ่งมีงบประมาณทางด้าน CSR (Corporate Social Responsibility) ที่มุ่งเน้นตอบแทนสังคมด้วยสาธารณประโยชน์อยู่แล้ว ดังจะเห็นได้ว่าใช้งบประมาณจากราชการเพียงส่วนหนึ่งและส่วนใหญ่มาจากเอกชน ทำให้คุณภาพเป็นที่ยอมรับมากขึ้น เป็นโอกาสที่สำคัญในการระดมทุนจากเอกชนระดับต่างๆแม้แต่ร้านอาหารและการค้าขายที่อยู่รอบโบราณสถานนั้นๆที่เล็กที่สุดก็สามารถบริจาคเพื่อลดหย่อนภาษีได้ นำมาซึ่งความภูมิใจและการริเริ่มบำรุงรักษาได้เองโดยอัตโนมัติ

ความผิดพลาดในการอนุรักษ์อย่างต่อเนื่องในแต่ละปีนอกจากส่งผลความเชื่อมั่นต่อกรมศิลปากรเองในการซ่อมปฏิสังขรณ์ทางกายภาพแล้ว ทางด้านอื่นยิ่งขาดความเกี่ยวข้อง เนื่องจากจัดการได้ยากและไม่มีผู้เชี่ยวชาญ อาทิเช่น การเปิดโบราณสถานให้มีกิจกรรมทางประเพณีและศาสนาที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาโบราณสถานให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ทั้งประวัติศาสตร์และศิลปกรรมต่อนักท่องเที่ยวกลุ่มต่างๆ ล้วนสามารถออกแบบจัดการได้โดยถือเป็นการอนุรักษ์ที่ก้าวหน้า ไม่จำเป็นต้องรองบประมาณเสริมและให้เป็นหน้าที่ของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยเพียงอย่างเดียว เนื่องจากมีความ

เชี่ยวชาญทางการตลาดมิใช่การอนุรักษ์ที่ครบถ้วนยั่งยืน ความรับผิดชอบในส่วนต่างๆจึงถูกแบ่งออกจากกันมากเกินไป ขาดหน่วยงานที่ริเริ่มบูรณาการให้เกิดผลสำเร็จ ซึ่งผลรวมการอนุรักษ์สามารถเริ่มได้จากทุกหน่วยงานแม้แต่เอกชนและเทศบาลนครระดับต่างๆ ซึ่งมีงบประมาณของตัวเองและจัดการได้ตามระดับความสำคัญของโบราณสถานนั้นๆ

ฉัตรชัย ศุกระกาญจน์ (2548) ปัญหาการอนุรักษ์ที่เน้นทางกายภาพของกรมศิลปากรอีกประการหนึ่งได้แก่การมุ่งเน้นอนุรักษ์เฉพาะในเขตที่ประกาศเป็นโบราณสถานเท่านั้น โดยมีได้พิจารณาองค์ประกอบที่สัมพันธ์กับกับสิ่งแวดล้อมและชุมชนเมืองแต่อย่างใด อาทิเช่น การเปิดมุมมองและแนวแกนสู่การมองเห็นจากถนนหลัก, การจัดภูมิทัศน์และพืชพรรณ, และการเปิดโอกาสให้ชุมชนโดยรอบมีส่วนร่วมในการดูแลรักษา อาจเป็นลักษณะการดูแลความสะอาดและตัดวัชพืชรายปี จนก้าวสู่ผู้นำชุมชนระดมทุนจากห้างร้านและลูกบ้านเพื่อทำการอนุรักษ์ด้วยตนเองผ่านการคณะกรรมการจากกรมศิลปากร วิธีนี้สามารถส่งเสริมให้เกิดขึ้นได้โดยเริ่มจากโบราณสถานที่มีความสำคัญน้อยระดับชุมชน ซึ่งใช้งบประมาณไม่มากนักและทำได้อย่างรวดเร็ว ดังตัวอย่างความสำเร็จของชุมชนหมื่นเงินกองที่ทำการอนุรักษ์เจดีย์ร้างวัดช้างลานด้วยตนเองโดยร่วมมือกับเทศบาลและกรมศิลปากร รวมทั้งวิธีการอนุรักษ์ทางอ้อมที่ทางเทศบาลนครเชียงใหม่ได้ให้รางวัลต้นไม้ใหญ่ของชุมชนซึ่งขึ้นบริเวณเจดีย์วัดนี้ การให้รางวัลจะสร้างความภูมิใจต่อสมาชิกชุมชนได้เป็นอย่างดีและไม่ทำลายเพิ่มอีกต่อไป

2.1.5 ปัญหาเฉพาะของโบราณสถานวัดร้าง

การย้อนแย้งของอำนาจหน้าที่กับสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ เป็นจุดอ่อนอีกประการหนึ่งซึ่งเป็นอุปสรรคในการพัฒนาแบบครบวงจรเพื่อก้าวไปข้างหน้า โบราณสถานวัดร้างมีเอกลักษณ์เฉพาะเนื่องจากเป็นศาสนสถาน ไม่มีเจ้าของถือครองและมีความเป็นสาธารณะอยู่ในตัว อีกทั้งเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ที่จะต้องรักษาสภาพนั้นต่อไปให้ได้ด้วยจึงจะนำสู่ความยั่งยืน โดยจะเห็นได้ว่าเมื่อวัดร้างถูกดูแลในสภาพที่เหมือนอาคารสิ่งก่อสร้างทั่วไป ไร้ซึ่งความศักดิ์สิทธิ์ เมื่อนั้นสภาพที่ทรุดโทรมและการถูกทำลายทั้งโดยตรงและอ้อมจะเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ชาวบ้านและชุมชนเองเมื่อเห็นว่าเจดีย์ไร้ซึ่งความศักดิ์สิทธิ์เพราะเห็นว่าตายแล้วไม่มีชีวิตก็จะรื้อทิ้งและนำขยะไปทิ้ง รวมทั้งป้ายโฆษณาและสายไฟห้อยแปลงจากหน่วยงานราชการเองที่ลงมือติดตั้งเพราะกระทบกับชาวบ้านน้อยที่สุด ซึ่งประเด็นหลังนี้แท้จริงแล้วกรมศิลปากรมีอำนาจดูแลและสั่งรื้อถอนได้แต่เนื่องจากเป็นโบราณสถานที่ตั้งอยู่ในโฉนดวัดร้าง ทำให้ต้องประสานงานกับสำนักงานพระพุทธศาสนาในการปรับปรุงทางกายภาพโดยรวมด้วย ซึ่งเป็นพื้นที่ซ้อนทับทางความรับผิดชอบที่ต่างมุมมองกันนั่นเอง

กรณีศึกษาได้แก่ เจดีย์ร้างและบริเวณวัดหนองหญ้าแพรกเดิม ตั้งอยู่ใกล้สถานีดับเพลิงและสถานธนาอนุบาลของเทศบาลฯ ถัดจากสวนสาธารณะหนองบวหาด มีพื้นที่ตามโฉนดวัดร้างกว้างขวางตามแนวคูเมืองทางทิศใต้ ประกอบด้วย 2 ชุมชนอาศัยอยู่ร่วมกันโดยมีเจดีย์ร้างตั้งกลางเป็นการแบ่งเขต การอนุรักษ์ของกรมศิลปากรจะดำเนินการเฉพาะเขตโบราณสถานที่มีกำหนดให้เดินได้รอบเพื่อดูแลรักษา ส่วนพื้นที่ทั้งหมดทั้ง

ชุมชนและสภาพแวดล้อมล้วนอยู่ในการดูแลของสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดเชียงใหม่ อาคารที่ปิดบังมุมมองเจดีย์สู่ถนนเป็นการเข้าเพื่อสร้างอาคารโดยเทศบาลนครเชียงใหม่เอง ซึ่งน้อยคนจะทราบว่าโบราณสถานอยู่หลังอาคาร มีศักยภาพสูงในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว โดยปัจจุบันเหลือเพียงทางเดินแคบเพื่อเข้าสู่ชุมชน อีกทั้งข้างเจดีย์ทางทิศตะวันตก ถูกใช้เป็นทางสัญจรเข้าสู่หอพักเป็นประจำทุกวันอีกด้วย ซึ่งเป็นปรากฏการณ์ที่ไม่น่าเกิดขึ้นได้กับโบราณสถานที่เป็นหลักฐานสำคัญในการกล่าวอ้างเรื่องคุณค่าต่อการเป็นมรดกโลกของเมืองเชียงใหม่ที่จับต้องได้มากที่สุด

สุรสิทธิ์ ไกรสิน (2552) อีกลักษณะหนึ่งของโบราณสถานวัดร้างคือ มักถูกมองว่าตายแล้วขาดการเหลียวแลจากทุกฝ่ายมาอย่างต่อเนื่องแม้แต่สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติที่รับผิดชอบพื้นที่ เนื่องจากมีการดูแลวัดที่มีสถานะเป็นวัดปกติ มีพระจำพรรษาและกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง ซึ่งในความเป็นจริงทั้งร้างและไม่ร้างล้วนถือเป็นศาสนสถานที่มีความศักดิ์สิทธิ์ทั้งคู่ รวมทั้งมีคุณค่าทางประวัติศาสตร์และศิลปกรรมไม่แตกต่างกันเลย การจะพัฒนาทางกายภาพและส่งเสริมคุณค่าแบบครบวงจรจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องบูรณาการหลายหน่วยงาน และต้องทำเชิงรุกให้เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงของผู้ใช้ในปัจจุบันด้วย ซึ่งเชียงใหม่ในฐานะเมืองท่องเที่ยวอันดับต้นๆของโลก มีศักยภาพในการพัฒนาให้วัดร้างถูกใช้ประโยชน์เพื่อการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมคุณค่าทั้งต่อโบราณสถานเองและต่อเมืองเก่าเชียงใหม่ให้เป็นมรดกได้อีกมาก นำมาซึ่งรายได้ที่ยั่งยืนเป็นวัฏจักร ทวีผลทางการพัฒนาได้อย่างต่อเนื่องและทำให้วัดนั้นไม่ร้างอีกต่อไป เป็นการเผยแพร่มรดกทางวัฒนธรรมไปสู่สากลได้อีกทางหนึ่ง

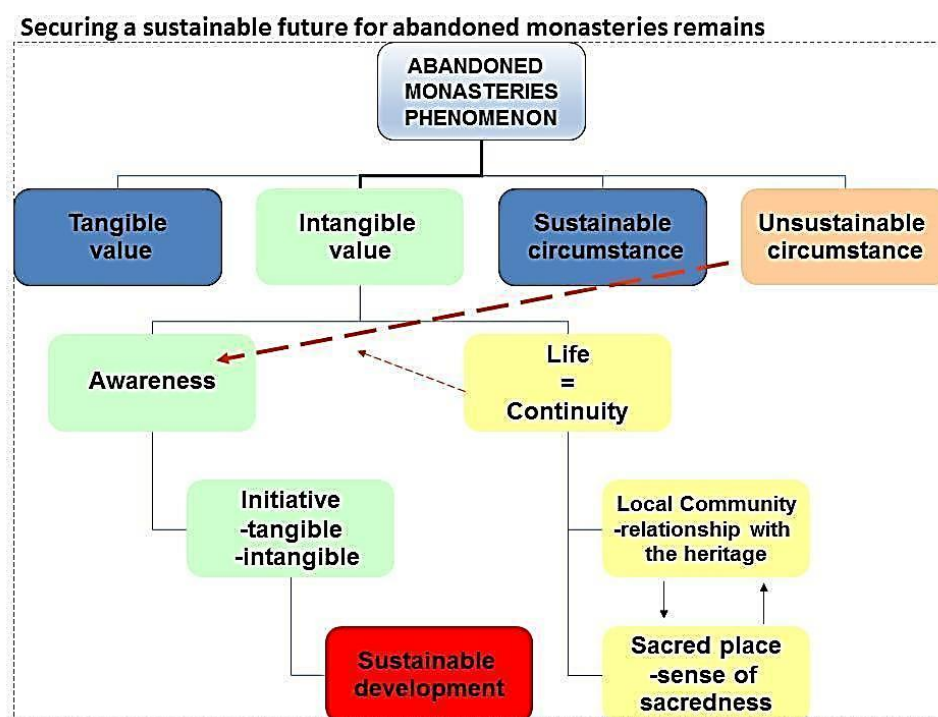
2.1.6 แนวคิดที่ยั่งยืนต่อการอนุรักษ์วัดร้าง

2.1.6.1 คุณค่าที่จับต้องได้ (Tangible value) หมายถึง คุณค่าที่จับต้องได้ทั้งหมดในเชิงกายภาพเป็นคุณค่าดั้งเดิมที่เราเข้าใจซึ่งสอดคล้องกับระบบการทำงานของกรมศิลปากร เป็นการบำรุงและถนอมรักษาความเสื่อมสลายทางกายภาพต่างๆ ที่ชัดเจนที่สุดคือการปฏิสังขรณ์ซ่อมแซมให้สมบูรณ์ การซ่อมแซมวัสดุและสิ่งแวดล้อมต่างๆ รวมทั้งทางด้านภูมิทัศน์ อาทิเช่น ทางด้านการระบายน้ำ, พืชพรรณ, และระบบการสัญจร เป็นต้น สามารถใช้บประมาณในการดูแลจัดการได้อย่างชัดเจนตามปีงบประมาณ คุณค่าที่จับต้องได้นี้สามารถวัดผลได้ทั้งด้านเศรษฐกิจและตัวเลขทางด้านการลงทุนรายปี ดังนั้นการพัฒนาตามคุณค่าที่จับต้องได้จึงเป็นวิธีการที่ง่ายที่สุดในการอนุรักษ์และมีขอบเขตตามปีงบประมาณ การทำงานถูกกำหนดช่วงเวลาอย่างชัดเจนจึงเป็นที่นิยมนำมาโดยตลอด ในปัจจุบันมีวิธีการทางเลือกในการพัฒนามากขึ้นและพบว่าคุณค่าที่จับต้องได้นั้นยังไม่ถึงพอที่จะทำให้เกิดความยั่งยืนได้ การตระหนักถึงปัญหานี้ในการประชุมนานาชาติหลายครั้งจึงได้พยายามสร้างกฎบัตรสากลเพื่อมุ่งสู่การอนุรักษ์ที่เหมาะสมกับถิ่นที่และบริบทเฉพาะที่หลากหลายได้ดียิ่งขึ้น

2.1.6.2 คุณค่าที่จับต้องไม่ได้ (Intangible value) หมายถึง คุณค่าที่จับต้องไม่ได้ทางกายภาพแต่มีความสำคัญเทียบเท่ากัน มีลักษณะนามธรรมที่เกี่ยวกับความรู้สึกซึ่งจับต้องได้ยากแต่มีอยู่จริง อาทิเช่น

ประเพณีที่ผู้คนมีปฏิสัมพันธ์กับโบราณสถานนั้นๆ เพลงพื้นบ้านหรือประเพณีที่ทำติดต่อกันมา คุณค่าที่จับต้องไม่ได้นี้เป็นสิ่งที่มีอยู่จริงแต่ถูกมองข้ามมาโดยตลอด

ปัจจุบันการอนุรักษ์สากลนิยมให้คนมีส่วนร่วมมากขึ้นเรื่อยๆ และให้คำนึงถึงคุณค่าทั้งสองประการไปพร้อมๆ กัน เปรียบได้กับความเป็นรูปธรรมและนามธรรมของสิ่งต่างๆ อาทิเช่น วัดร้างแห่งหนึ่งคุณค่าทางกายภาพก็คือการอนุรักษ์สิ่งก่อสร้างให้มีความสมบูรณ์สะอาด เอาวัชพืชออกและทำสิ่งใดๆ อันส่งเสริมให้คุณค่าดั้งเดิมเพิ่มขึ้นหรือไม่เสียหายลงไปอีก ส่วนคุณค่าที่จับต้องไม่ได้ของวัดร้างนั้นได้แก่ความสัมพันธ์กับผู้คนตระกูลที่เกี่ยวข้องชุมชนโดยรอบ, ประเพณีที่สืบทอดกันมา, และการใช้พื้นที่ร่วมกัน มีความเชื่อผิสาางร่วมกันผ่านทางเพลงพื้นบ้านและประเพณีที่ชุมชนนั้นเกี่ยวข้องกับด้วย เช่นวัดนั้นเป็นศูนย์กลางของชาติพันธุ์ไทลื้อแต่ได้รับการอนุรักษ์ด้วยเทคนิคและความเชื่อแบบภาคกลางแต่อย่างเดียวนับเป็นความผิดพลาด วัฒนธรรมของชาวไทลื้อไม่ว่าจะเป็นการทำบุญในแต่ละเดือน รวมทั้งเทคนิควิธีการก่อสร้างเฉพาะ สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นอัตลักษณ์สำคัญที่คนนอกชุมชนจะสามารถลงมืออนุรักษ์แทนได้

ภาพที่ 2.4 ทฤษฎีการแก้ปัญหาวัดร้างเพื่อความยั่งยืน

การที่จะทำให้เมืองเก่าและวัดร้างยั่งยืนจึงควรพิจารณาคุณค่าทั้ง 2 ประการ ทั้งคุณค่าที่จับต้องได้และไม่ได้ แสวงหาจุดบกพร่องแล้วจึงจะเติมความยั่งยืนเข้าไปด้วยการแก้ไขที่ถูกจุด โดยมีเป้าหมายก็คือการพัฒนาให้พื้นที่นั้นมีชีวิตขึ้นใหม่อีกครั้งหนึ่งโดยการเติม “ชีวิต” เข้าไปในหลายๆรูปแบบทั้งกายภาพและกิจกรรม ส่งเสริมให้ผู้คนมาเกี่ยวข้องโดยมีเป้าหมายปลายทางที่การรู้คุณค่า(Awareness) การรู้คุณค่านั้นสามารถเกิดขึ้นได้ทั้งทางตรงและทางอ้อมจากภายในของชุมชนสู่ระดับจังหวัดและระดับที่ใหญ่ขึ้นตามลำดับ เมื่อการรู้คุณค่าและรู้สึกเป็นเจ้าของเกิดขึ้น ทำให้เกิดความหวงแหนนำไปสู่การริเริ่มที่จะพัฒนาและรักษาด้วย

ตัวชุมชนเอง โดยมิได้พึ่งหน่วยราชการเป็นหลักอย่างที่เคย การริเริ่มจึงเป็นสิ่งสำคัญ จะเกิดขึ้นเมื่อชุมชนท้องถิ่นตระหนักได้ว่าวัดร้างและตัวเขามีส่วนเกี่ยวข้องซึ่งกัน ทำให้เมืองมีความตื่นตัวเพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนได้

2.1.6.3 แนวคิดการพัฒนาและบริหารจัดการวัดร้าง Thaisuntad (2008) พบว่าวัดร้างโดยทั่วไปของจังหวัดเชียงใหม่มีลักษณะที่คล้ายคลึงกัน ได้เสนอหลักพิจารณา4ประการ ดังนี้

2.1.6.3.1 การจัดการเชิงพื้นที่ (Zoning management) เป็นกระบวนการเบื้องต้นของการแบ่งเป็นโซน ได้แก่ พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์-พื้นที่นันทน-และพื้นที่ปศุสัตว์สาธารณะ ส่วนของการแบ่งบริบทของแต่ละวัดนั้นสามารถต่อรองพื้นที่ระหว่างกันได้เช่นวัดร้างในโรงเรียนหรือในโรงแรม จะพบว่าในบางโรงแรมที่เช่าที่วัดร้างนั้นได้จัดวัดร้างให้เป็นพื้นที่สีเขียวเป็นสวนสาธารณะและให้นักท่องเที่ยวได้มาเยี่ยมชม มีการดูแลอย่างดีพร้อมพืชพรรณอย่างสวยงาม อาทิเช่น โรงแรมดิเอ็มเพรส ย่านถนนลอยเคราะห์ เป็นต้น

2.1.6.3.2 การเชื่อมโยงกับบริบทปัจจุบันเสมอ (Linkable to present context) ข้อนี้จะแตกต่างจากวัดร้างทั่วไปในเมืองเก่าเชียงใหม่ได้แก่เสนอให้มีการใช้สอยผ่านการประยุกต์ใช้ให้ทันสมัยยิ่งขึ้นในส่วนที่ต่อรองได้ อาทิเช่น ถ้าเจดีย์โบราณเป็นแหล่งท่องเที่ยว สามารถจัดการออกแบบสวนสาธารณะของวัดให้เป็นที่พักผ่อนได้ ทำแหล่งเรียนรู้เป็นศูนย์โอท็อปหรือทำเป็นจุดพักระหว่างการเดินทางที่พักผ่อนได้ในตัวตามเส้นทางจักรยาน พัฒนาพื้นที่เชื่อมโยงกับการสื่อความหมายผ่านระบบออนไลน์ได้ทั้งแผนที่และQR code

การเชื่อมโยงผู้คนยังสามารถทำผ่านการปรับปรุงเป็นพื้นที่สีเขียวในเขตเมืองเก่าได้ด้วย โดยการจัดแต่งพืชพรรณเป็นร่มเงาเพื่อระบายความร้อนและเพิ่มการคัดกรองฝุ่นอากาศซึ่งเชียงใหม่มีค่ามลพิษสูงเกินค่ามาตรฐานในบางฤดูกาลทุกปีให้ผ่อนคลายลง โดยพื้นที่วัดร้างยังสามารถเพิ่มพื้นที่สีเขียวทั้งแบบสาธารณะและแบบพืชพรรณได้อีกไม่ต่ำกว่า40วัดทั้งในและนอกเขตเมืองเก่าอีก11ตำบล บางวัดมีพื้นที่เล็กมากก็สามารถจัดเป็นสวนที่ไม่เพียงช่วยทำให้อากาศดีขึ้นแต่ยังช่วยกันพื้นที่มิให้ถูกรุกรานอีกประการหนึ่งด้วย

2.1.6.3.3 การปรับให้เป็นพื้นที่เปิดและสถานที่พักผ่อน (Being open space and recreation) ดำเนินการตามแนวทางการจัดการพื้นที่ได้แก่ พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์-พื้นที่นันทน-และพื้นที่ปศุสัตว์ การปรับเป็นพื้นที่เปิด(Open space)สามารถเชิญผู้คนให้มองเห็นและเข้ามาใช้งานได้อย่างสะดวกขึ้น เป็นการปรับปรุงศักยภาพการเข้าถึงพื้นที่ได้อย่างเป็นระบบ การดำเนินการสามารถทำได้ตั้งแต่การเปิดพื้นที่การเปิดให้เป็นพื้นที่โล่งจนไปถึงการรื้ออาคารที่บดบังออกเท่าที่จำเป็น กลายเป็นพื้นที่เปิดสามารถรองรับคนจำนวนมาก และยังทำให้เกิดพื้นที่ว่างของเมืองได้ดีกว่าเดิมอีกด้วย เนื่องจากวัดร้างนั้นมักมีขนาดเล็กและอยู่ในชุมชนที่หนาแน่นแออัดของเมืองเก่า ทำให้เมืองได้พื้นที่โล่งสีเขียวเพิ่มขึ้นรวมทั้งสามารถทำกิจกรรมเบาได้ ปรับตัวเป็นศูนย์รวมของชุมชนได้ดีขึ้น

พาหนะที่เกี่ยวข้องล้วนมีความสำคัญเช่นกัน กำหนดให้ลดความเร็วและเคลื่อนที่ช้าลงด้วยการเดินและจักรยาน การปรับเปลี่ยนเป็นพื้นที่สาธารณะสามารถต้อนรับและเชิญคนได้ดีกว่าการทำให้วัดร้างนั้น

ถูกบดบังอย่างเห็นได้ชัด ตัวอย่างเช่นในกรณีของวัดเจติยเตงในที่อยู่ใจกลางชุมชนบริเวณข้างเผือกซอย 2 ห่างจากถนนหลักเพียงเล็กน้อย ชุมชนอยู่ร่วมกับฐานของเจติยขนาดใหญ่ได้ดีโดยปรับให้เป็นพื้นที่สาธารณะและสนามเด็กเล่น เป็นแหล่งนัดพบของชุมชนในตอนเย็นได้ การปรับเปลี่ยนวิธีนี้สามารถทำได้โดยคงการใช้งานแต่เพิ่มพื้นที่สาธารณะให้มากขึ้น ผ่านการขอคืนพื้นที่จากอาคารที่รูกล้ำโดยรอบโดยอิงตามโฉนดวัดร้างเดิม อย่างน้อยให้มีระยะจากรอบฐานเจติยออกมาให้เดินได้รอบและค่อยๆเพิ่มพื้นที่มากขึ้นเรื่อยๆในระยะยาว ส่วนการที่วัดร้างตั้งอยู่ในชุมชนและคนจากภายนอกเข้าถึงได้ลำบาก สามารถทำได้โดยพัฒนาและออกแบบเครือข่ายการท่องเที่ยวผ่านการเดินและจุดจอดจักรยาน

2.1.6.3.4 การรักษาความศักดิ์สิทธิ์ให้คงอยู่ (Sacred existing fulfillment) ข้อนี้เป็นส่วนที่เพิ่มขึ้นมาจากการบริหารจัดการโดยทั่วไปโดยมุ่งเน้นเรื่อง “คุณค่า” ของโบราณสถานนั้นๆ (Heritage significances) ทั้งคุณค่าที่จับต้องได้ (Tangible value) และที่จับต้องไม่ได้ (Intangible value) อย่างต่อเนื่อง โดยที่เราจะต้องทราบก่อนว่าพื้นที่และ สิ่งใดบ้างที่ต้องการการเติมเต็ม (Fulfillment) ยกตัวอย่างเช่นเจติยวัดพอนสร้อยหลังตลาดประตูเชียงใหม่ ห่างจากถนนเพียงไม่กี่เมตรแต่กลับถูกตึกแถวซึ่งเป็นที่ธรณีสงฆ์บดบัง แม้ว่ากรมศิลปากรให้ทำการรื้อถอนอาคารบ้านพักอาศัยบริเวณโดยรอบเจติยออกเป็นจำนวนมากแล้วแต่ก็ยังเกิดความไม่เหมาะสมทางสิ่งแวดล้อม เนื่องจากหลังตลาดติดกับบริเวณที่พักขยะและบริเวณโดยรอบยังถูกบดบังด้วยอาคารของตลาดที่ให้เข้าแผงขายของ

ความศักดิ์สิทธิ์นั้นสามารถต่อรองได้โดยแบ่งเป็นพื้นที่ใช้สอยและพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ ที่เข้มข้นไล่ลำดับออกไปสู่พื้นที่ปกติ การกำหนดให้ผู้คนรู้ขอบเขตความศักดิ์สิทธิ์สามารถทำได้โดยการกำหนดวัสดุที่ใช้ในการก่อสร้างที่ต่างกัน อาจมีการกันรั้วเพื่อแบ่งเป็นโซน กันขอบเขตและสอดประสานแต่ละโซนได้ด้วยการใช้พืชพรรณที่ต่างกันแทนวัสดุก่อสร้างก็เป็นทางเลือกหนึ่ง เพื่อลดความร้อนได้เป็นอย่างดี อาทิเช่น การทำไม้พุ่มระดับเอวเพื่อกันการเข้าถึงมิให้เกิดขึ้นง่ายเกินไป รวมถึงการสื่อความหมายด้วยป้ายประกาศต่างๆที่ออกแบบให้เหมาะสมเป็นระบบสากล ประกอบกับการทำพื้นที่โดยรอบเจติยให้มีความสะอาดเหมาะสมกับพื้นที่ที่ควรเคารพมิให้มีวัชพืชขึ้น การพัฒนาที่บูรณาการเป็นเครือข่ายที่ส่งเสริมความศักดิ์สิทธิ์ของพื้นที่นี้เองที่จะเป็นความหวังให้เกิดความยั่งยืนสู่การเป็นเมืองท่องเที่ยวได้สมบูรณ์แบบยิ่งขึ้น

2.1.7 ข้อมูลศักยภาพการท่องเที่ยวของวัดร้างในเมืองเก่าเชียงใหม่

2.1.7.1 ลักษณะพิเศษของการท่องเที่ยวในเมืองเก่า มีทุนทางวัฒนธรรมเดิมรอให้ต่อยอดอยู่แล้ว

มีลักษณะเฉพาะความเป็นเมืองเก่าที่ไม่สามารถเกิดขึ้นซ้ำได้อีก ไม่ว่าจะเป็นเส้นทาง ผังเมือง สถาปัตยกรรมและโบราณวัตถุที่ยังคงรอการขุดค้นอยู่ใต้ดิน

มีความแตกต่างชัดเจนจากวิถีชีวิตประจำวันของเมืองแบบทันสมัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งบรรยากาศเมืองเก่าและวิถีชีวิตอันเป็นสิ่งที่นักท่องเที่ยวต้องการมาสัมผัส นักท่องเที่ยวต้องการประสบการณ์ที่ต่างออกไปจากชีวิตประจำวันเดิม ไม่ว่าจะเป็นชาวต่างชาติหรือไม่ก็ตาม

2.1.7.2 คุณค่าของสถาปัตยกรรมในเมืองเก่า สามารถจำแนกเพื่อพิจารณาได้ 2 ประเภทคือ

- เป็นเมืองที่มีพัฒนาการซ้อนทับในอดีตมาจนถึงปัจจุบัน
- เป็นเมืองที่ถูกอนุรักษ์อย่างดีมาตั้งแต่ต้นโดยการควบคุม

โดยทั้งสองประเภทยังต่างจากความเป็น “อุทยานประวัติศาสตร์” ที่เป็นเมืองที่เคยเจริญรุ่งเรืองและถูกทิ้งร้าง ความเจริญได้ย้ายไปสร้างเมืองใหม่เช่นสุโขทัยและอยุธยาที่ถูกจำกัดขอบเขตและแบ่งโซนอย่างชัดเจนเพื่อการท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์

เมืองที่มีการใช้งานและพัฒนาการซ้อนทับอย่างต่อเนื่อง ไม่เคยย้ายออกไปจึงเป็นเมืองเก่าที่มีชีวิตและมีคุณค่าที่หลากหลาย ได้แก่พัฒนาการของเมืองดั้งเดิมตั้งแต่เริ่มต้นและรุ่งเรืองสูงสุด หลังจากนั้นจึงเสื่อมลงและเข้าสู่ยุคสมัยใหม่ ตัวอย่างของเมืองเหล่านี้ได้แก่เมืองเชียงใหม่ที่ควรมีวิธีการและนโยบายบริหารจัดการอนุรักษ์ที่ทันสมัยกว่าเมืองปกติ

คุณค่าทางสถาปัตยกรรมในเมืองเก่าในเมืองเชียงใหม่จึงมีความหลากหลายซ้อนทับระหว่างเก่ากับใหม่ที่ชัดเจน ต่างจากเมืองเก่าในยุโรปที่แสดงสาระของเมืองให้เป็นแบบแผนเดียวกันทั้งหมด แต่ควบคุมให้ชีวิตสมัยใหม่อยู่ร่วมกันโดยรักษาคุณค่าความเดิมแท้ไว้ได้ผ่านกฎหมายและเทศบัญญัติต่างๆ ส่วนในประเทศไทยนั้นยังมีการควบคุมและวางแผนในองค์รวมมาแต่เดิม จึงทำให้หลักฐานความเดิมแท้ทางกายภาพได้ถูกเปลี่ยนแปลงและหายสาบสูญไปมากอย่างมิอาจหวนคืน สิ่งที่ได้ทำคือ การรักษาบรรยากาศที่ส่งเสริมซึ่งกันและกันในองค์รวม อีกทั้งไม่เพิ่มการทำลายคุณค่าดั้งเดิมของเมืองเก่าให้มากไปกว่านี้

คุณค่าของเมืองเก่าอีกประการหนึ่งคือความมีชีวิตของเมืองอันประกอบไปด้วยผู้คนและกิจกรรม ทั้งที่เป็นจารีตและปรับใช้เพื่อให้ดำรงอยู่ร่วมกับวิถีชีวิตสมัยใหม่ได้ มีลักษณะพัฒนาการของเก่าในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่แนวความคิดการอนุรักษ์แบบตะวันตกมาถึงช้ากว่า อีกทั้งยังต้องเร่งปรับตัวเข้าสู่ยุคทันสมัยที่สิ่งต่างๆ เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในราว 100 ปีที่ผ่านมา

2.1.7.3 การอนุรักษ์ที่สัมพันธ์กับความเป็นเมืองเก่า ศิลปวัฒนธรรมเป็นที่ยอมรับอย่างมากในยุคปัจจุบัน จึงเห็นได้ว่าหน่วยงานต่างๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งทางภาครัฐและทางภาคเอกชน ได้หันมาให้ความสำคัญในประเด็นของการอนุรักษ์แหล่งโบราณสถานทางประวัติศาสตร์ อันเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่ปรากฏเป็นหลักฐานทางกายภาพมากขึ้น ซึ่งจะชี้ให้เห็นว่าการเปลี่ยนแปลงสังคมในยุคปัจจุบันเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว จึงส่งผลกระทบต่อวัฒนธรรมดั้งเดิมเป็นอย่างมาก ขณะเดียวกันกระแสความเปลี่ยนแปลงนี้ มีอิทธิพลต่อรูปแบบการพัฒนาของเมืองที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการใช้ประโยชน์ที่ดินและอาคารสิ่งปลูกสร้าง ซึ่งเป็นหนึ่ง

ในองค์ประกอบที่สำคัญของเมืองจึงส่งผลกระทบต่อโบราณสถานที่ยากต่อการหลีกเลี่ยง แต่ถึงแม้ที่ผ่านมาจะได้มีการวางแผนในการอนุรักษ์ แต่แนวทางการสงวนรักษาในอดีตจะให้ความสำคัญ มุ่งเน้นเฉพาะการสงวนรักษาโบราณสถาน และอาคารสำคัญทางประวัติศาสตร์ให้คงอยู่ในสภาพเดิมที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ ดังนั้น จึงจำเป็นที่จะต้องย้อนกลับไปพิจารณาถึงความหมายและแนวทางในการดำเนินการอนุรักษ์ที่มีประสิทธิภาพ และสามารถนำมาใช้ในการอนุรักษ์โบราณสถานของเมืองเชียงใหม่ได้อย่างเหมาะสมในสถานการณ์ปัจจุบัน

2.1.7.3.1 ความหมายของการอนุรักษ์ ตามมาตราที่ 10 และ 11 แห่งพระราชบัญญัติโบราณสถานฯ 2504 จากหัวข้อการอนุรักษ์โบราณสถาน ที่จะเป็นพื้นฐานที่สำคัญของการอนุรักษ์ที่เหมาะสมในภูมิทัศน์หรือสภาพการณ์ต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการอนุรักษ์ในรูปแบบใดก็ตาม เมื่อพิจารณาแล้วมีหลักการที่เกี่ยวข้อง 2 ข้อ ดังนี้

ข้อที่ 3 ได้ให้ความหมายของ “การอนุรักษ์” หมายความว่า การดูแล รักษา เพื่อให้คงคุณค่าไว้และให้หมายรวมถึง การป้องกันการรักษา การสงวน การปฏิสังขรณ์ และการบูรณะด้วย

ก. การสงวนรักษา หมายความว่า การดูแล รักษาไว้ตามสภาพของเดิมเท่าที่เป็นอยู่และป้องกันมิให้เสียหายต่อไป

ข. การปฏิสังขรณ์ หมายความว่า การทำให้กลับคืนสู่สภาพอย่างที่เคยเป็นมา

ค. การบูรณะ หมายความว่า การซ่อมแซม การปรับปรุงให้มีรูปทรงลักษณะกลมกลืนเหมือนของเดิมมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ แต่ต้องแสดงความแตกต่างของสิ่งที่มีอยู่เดิม และสิ่งที่ทำขึ้นใหม่

ข้อที่ 5 การอนุรักษ์โบราณสถานใดๆก็ตาม จะต้องคำนึงถึงภูมิทัศน์และสิ่งแวดล้อมโดยรอบโบราณสถานนั้นด้วย สิ่งใดที่จะทำให้คุณค่าของโบราณสถานนั้นๆ ให้ดำเนินการปรับปรุงให้เหมาะสมด้วย

เดชา บุญค้ำ(2537) ได้ให้ความหมายของการอนุรักษ์ว่า อนุรักษ์มีความหมายที่หลากหลายระดับปรับเปลี่ยนตามความเหมาะสม เป็นการเปิดโอกาสให้มนุษย์ได้มีการ "พัฒนา" อย่างถูกต้องเหมาะสม เพราะถ้าการอนุรักษ์หมายถึงเฉพาะเป็นเพียงการควบคุมเข้มงวด ห้ามแตะต้อง ห้ามเปลี่ยน ห้ามไปทุกอย่าง บ้านเมืองก็จะไม่เจริญ เมื่อมีอุปสรรคข้อห้ามมากเกินไปเกิดความต้องการสูง ก็จะเกิดการฝ่าฝืน ลักลอบ คอรัปชั่น และการทำลายขึ้น โดยยากที่จะควบคุมไว้ได้ ดังนั้นจึงได้มีวิวัฒนาการการอนุรักษ์ขึ้น ในรูปแบบที่มีความหมายและเข้มงวดในการปฏิบัติที่ต่างกันไป ซึ่งจะเน้นการอนุรักษ์ทางด้านภูมิสถาปัตยกรรมและสถาปัตยกรรมดังต่อไปนี้

การอนุรักษ์ (Conservation) หมายถึง กระบวนการสงวนรักษาที่ไม่เข้มงวด และเป็นลักษณะผ่อนคลายเป็นเพื่อปกป้องสิ่งแวดล้อมภูมิทัศน์ หรือสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ไว้ไม่ให้สูญหายหรือถูกเปลี่ยนแปลงไปโดยการใช้อยู่หรือการบริโภคที่ไม่เหมาะสมหรือกล่าวโดยหลักการคือ เป็นการพิทักษ์รักษาสภาพและเอกลักษณ์ไว้แต่ไม่หวงห้ามในการใช้

การพิทักษ์รักษา (Preservation) หมายถึง กระบวนการปกป้องโดย

- สร้างเสริมความมั่นคงถาวร

- สร้างใหม่ด้วยวิธีการและวัสดุดั้งเดิม

- รักษาสภาพเดิม หรือ

- ปรับปรุงสภาพและส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม ภูมิทัศน์หรืออาคารสถานที่ให้คงอยู่ตลอดไปอย่างถาวร ซึ่งการอนุรักษ์แบบนี้อาจผ่านการฟื้นฟูบูรณะที่ถูกต้องมาก่อนแล้วก็ได้ เป็นการอนุรักษ์ขั้นสูงสุดและเข้มงวดที่สุด ในเรื่องความแท้ดั้งเดิม

การบูรณะ (Restoration) หมายถึง บูรณะสิ่งแวดล้อมหรืออาคารสถานที่ที่เสื่อมโทรมหรือหมดสภาพขึ้นมาใหม่ให้มีรูปร่าง ลักษณะหน้าตาเหมือนเดิมโดยเลือกยุคที่เหมาะสม สภาพหรือรูปร่างลักษณะ รวมทั้งสไตล์ที่จะบูรณะให้เป็นไปนั้นจะต้องมีความถูกต้องอย่างเข้มงวดโดยการค้นคว้าวิจัยอย่างจริงจังและถูกต้องที่สุด

การฟื้นฟู/การปฏิสังขรณ์ (Rehabilitation) หมายถึง การฟื้นฟูสภาพของภูมิทัศน์อาคารหรือสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ให้กลับอยู่ในสภาพที่ใช้ประโยชน์ได้ ซึ่งปกติจะทำให้ในระดับเพียงการซ่อมแซมให้มีสภาพดีและอาจรวมถึงการปรับสภาพเพียงเล็กน้อยเพื่อให้สะดวกในการใช้งาน ระดับของการรักษาความแท้ดั้งเดิมเป็นรอง

การสร้างของเก่าขึ้นมาใหม่ (Reconstruction) หมายถึง การสร้างภูมิทัศน์หรืออาคารแบบดั้งเดิมขึ้นมาใหม่ จากอาคารหรือสถานที่ที่เป็นประวัติศาสตร์เดิมที่เสื่อมสูญไปแล้วโดยสร้างขึ้น ณ ที่ใดก็ได้ ไม่จำเป็นต้องเป็นที่เดิม แต่สร้างเหมือนเดิมทุกประการตั้งแต่ฐานตึกลงไป รูปแบบที่สร้างจะต้องเก็บและค้นคว้า วิจัยจากเอกสารหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ภาพถ่าย หรือภาพวาดเก่า ความแท้ขึ้นอยู่กับเอกสารหลักฐานและทุนทรัพย์เอื้ออำนวย เช่น อาคารพระที่นั่งสรรเพชญปราสาทในเมืองโบราณ เป็นต้น

การแปลความหมาย (Interpretation) หมายถึง การรักษาลักษณะดั้งเดิมของสิ่งแวดล้อม ภูมิทัศน์ และอาคาร สถานที่เก่าแก่ไว้โดยเพิ่มการใช้สอยอย่างใหม่ๆ ตามสถานะเศรษฐกิจยุคใหม่ การค้นคว้าวิจัยถือเป็นองค์ประกอบหลักของการออกแบบซึ่งจะต้องนำลักษณะและการใช้สอยใหม่มาใช้

การสงวนรักษา (Reservation) หมายถึง การสงวนไว้ใช้ประโยชน์ในภายหน้าซึ่งอาจเปลี่ยนแปลงไปจากสภาพเดิมเล็กน้อย หรือโดยสิ้นเชิงได้

2.1.7.3.2 สิ่งที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์ การศึกษาเมืองนั้นนอกจากจะต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับจินตภาพและองค์ประกอบทางกายภาพของเมือง ยังจะต้องคำนึงถึงสิ่งที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์ ซึ่งถือเป็นสิ่งที่มีความสำคัญอันดับแรกของการวางแผนเพื่อการอนุรักษ์เมือง เพื่อเป็นการกำหนดเป้าหมายและขอบเขตของสิ่งที่ควรอนุรักษ์

- *ลักษณะเฉพาะของเมือง (Character of town)* คือ สิ่งที่สำคัญอันดับแรกที่ควรแก่การอนุรักษ์ ซึ่งหมายถึงเอกลักษณ์เฉพาะ (Identity) ของเมืองที่เกิดจากภาพรวมที่ปรากฏในลักษณะทางกายภาพ ซึ่งเป็นการรวมตัวกันของกลุ่มอาคารหรือสิ่งปลูกสร้างอื่นๆ ที่ปรากฏอยู่ในเมือง หรือการใช้พื้นที่ในการทำกิจกรรมต่างๆ การแบ่งขอบเขตที่ดินด้วยถนนหรือลานโล่ง ซึ่งขนาดชุมชนหรือจำนวนประชากรถือเป็นส่วนหนึ่งของ

ความสำคัญในเอกลักษณ์ชุมชนเมืองด้วย (วิษณุ, 2535) โดยในการพิจารณาเอกลักษณ์ของเมืองจะอาศัยองค์ประกอบหลายๆอย่างมาประกอบกันที่จะทำให้เมืองนั้นมีลักษณะพิเศษแตกต่างออกไปจากเมืองอื่นๆ

- *สถาปัตยกรรม* เป็นสิ่งที่มองเห็นได้ง่ายและสร้างความประทับใจเป็นอันดับแรกก่อนที่จะให้ความสนใจพื้นที่โดยรอบ ซึ่งได้แก่ อาคาร หรือสิ่งปลูกสร้างอื่นๆ นับตั้งแต่ อนุสาวรีย์ สะพาน ประสาท พระราชวัง โบสถ์ วิหาร วัด หรือ ศาสนสถานอื่นๆ เป็นต้น สิ่งเหล่านี้หากปล่อยให้สภาพแวดล้อมที่ไม่ดีจะทำให้คุณค่าสถาปัตยกรรมลดลง ซึ่งงานด้านสถาปัตยกรรมถือเป็นองค์ประกอบส่วนหนึ่งที่มีความสำคัญต่อเอกลักษณ์ของเมือง โดยอาจจะเป็นตัวแทนเมืองหรือชุมชนก็ได้ อีกทั้งยังใช้เป็นตัวแทนของเมืองในยุคสมัยต่างๆที่สามารถบอกเล่าเรื่องราวและเหตุการณ์ ความสำคัญทางประวัติศาสตร์ ศิลปกรรม วัฒนธรรม ประเพณีของเมืองได้ โดยในการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมให้เกิดคุณค่าในระดับเมืองนั้นจะต้องพิจารณาองค์ประกอบเมืองและสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม ซึ่งถือว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งในฐานะเป็นสิ่งที่ส่งเสริมและรักษาคุณค่าให้ดำรงอยู่และมีความหมายยิ่งขึ้น แต่ในทางกลับกันหากสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับศิลปกรรมถูกทำลายหรือเสื่อมโทรมลง ย่อมส่งผลกระทบต่อคุณภาพและคุณค่าของศิลปกรรมด้อยลงจนหมดความหมายและด้อยคุณค่าลง

นอกจากนั้นขอบเขตของการอนุรักษ์พื้นที่ทางประวัติศาสตร์ ต้องให้เกิดความแน่ชัดเพื่อประโยชน์ในการบริหารพื้นที่ในการควบคุม การอนุรักษ์ การนำกลับมาใช้ประโยชน์ และการบำรุงรักษา ที่ตั้งของพื้นที่ทางประวัติศาสตร์หรือองค์ประกอบของพื้นที่ที่ปรากฏให้เห็นเด่นชัด แต่การกำหนดว่าพื้นที่นั้นจะครอบคลุมเพียงใดต้องอาศัยการตัดสินใจ จากลักษณะทางกายภาพของหลักฐาน ที่ปรากฏ ประกอบกับปัจจัยด้านอื่นๆ คือ ปัจจัยทางธรรมชาติ ปัจจัยทางประวัติศาสตร์ และปัจจัยทางวัฒนธรรม ซึ่งการปฏิบัติการอนุรักษ์ นั้นเป็นการยากที่จะสามารถบ่งบอกได้ว่าจะมีขอบเขตของการอนุรักษ์ที่แน่นอน เนื่องจากจะไปจำกัดการโตของเมืองและประชากรที่อยู่ในเมือง ซึ่งเมืองแต่ละเมือง ล้วนมีข้อจำกัดที่แตกต่างกันไปในทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ฯลฯ ซึ่งควบคู่ไปกับการพัฒนาและวิวัฒนาการของเมืองที่ไม่หยุดนิ่ง

ดังนั้นการกำหนดขอบเขตของการอนุรักษ์นั้น ควรศึกษาตามลักษณะเฉพาะของเมือง แต่อย่างไรก็ตามการกำหนดขอบเขตก็เป็นเรื่องสำคัญ Catanese(1979) ได้ให้แนวทางในการเลือกขอบเขตของการอนุรักษ์ให้เหมาะสมกับเมือง โดยสอดคล้องกับการพัฒนา โดยแบ่งกลุ่มไว้ 7 กลุ่มด้วยกัน

Fragment คือชิ้นส่วนซึ่งเคยเป็นส่วนหนึ่งของสถาปัตยกรรมที่ยังคงหลงเหลืออยู่ ในขณะที่องค์ประกอบใหญ่ได้เสื่อมสลายไปตามกาลเวลา หรือถูกทำลายเหลือเพียงสถาปัตยกรรมบางส่วน รวมทั้งประติมากรรม เช่น ชิ้นส่วนของอาคาร โบราณสถาน ประตูเมือง (City Gate) กำแพงเมือง (City Wall) Building คืออาคารทั้งหลัง เช่น บ้าน โบสถ์ วัด โรงละคร

Street Space เป็นการเก็บรักษาถนนทั้งสาย เพื่อรักษา Side Walk แต่ภายในอาคารจะเปลี่ยนหน้าที่ใช้สอยเพื่อรักษาภูมิทัศน์ของถนนทั้งสาย ให้ความสำคัญต่อเนื่องกัน ของรูปแบบอาคารที่อาจจะร่วมสมัยกัน ใช้วัสดุคล้ายกันมีรูปแบบอาคารเหมือนกัน เป็นต้น

Neighborhoods คือชุมชนที่มีกิจกรรม มีวิถีชีวิตดำเนินอยู่ร่วมกับชุมชนนั้นมาอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่ในอดีต ในเวลาใดเวลาหนึ่งสืบเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน

District คือย่านที่มีเอกลักษณ์ของตัวเอง หรือย่านที่มีกิจกรรมแตกต่างไปจากย่านอื่น เช่น ย่านท่าพระจันทร์ ย่านเยาวราช

Skyline การรักษาเส้นขอบฟ้า ในกรณีที่ไม่สามารถรักษาย่านทั้งย่านได้ เหลือเพียงอาคารเดี่ยวโดดๆ จึงต้องรักษาแนวเส้นขอบฟ้าเดิมได้โดยรอบ ไม่ให้เกิดอาคารหรือสิ่งปลูกสร้างอื่นมาดบังอาคารเดิม ทำให้เสียแนวเส้นขอบฟ้าของอาคารนั้น

Village & town เป็นการรักษาเมืองทั้งเมือง เช่น เกาะรัตนโกสินทร์ อยุธยา

ยุทธวิธีที่นิยมในการกำหนดเขตอนุรักษ์ โดยเฉพาะเมืองเก่าที่มีอยู่ในปัจจุบันมักจะเริ่มประกาศเขตอนุรักษ์ในใจกลาง และบริเวณโดยรอบส่วนของเมืองที่มีค่าสูงสุด มีแนวโน้มที่ผู้คนส่วนใหญ่จะเห็นความสำคัญที่ต้องอนุรักษ์ได้แล้วจึงค่อยๆ ขยาย พื้นที่ไปยังรอบนอก เพิ่มออกไปเรื่อยๆ จนสุดขอบเขตที่สมควรอนุรักษ์ในวงกว้างออกไปถึงเขตรอบนอกคูเมือง หรือกว้างกว่านั้นก็ได้ ถ้าหากพื้นที่นั้นมีคุณค่าต่อการอนุรักษ์ (อัจฉรี, 2538)

2.1.7.3.3 การพิจารณาคุณค่า (Value) ความสำคัญของเมืองเก่า การอนุรักษ์โบราณสถานนั้น จะต้องมีการประเมินคุณค่าของโบราณสถานในด้านต่างๆ ซึ่งถือเป็นขั้นตอนหนึ่งในการจัดทำโครงการอนุรักษ์เมืองประวัติศาสตร์ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการคัดเลือกโบราณสถานเพื่อการอนุรักษ์ ซึ่งสามารถลำดับความสำคัญของคุณค่าต่างๆ โดยคุณค่าที่คัดเลือกลักษณะนั้นจะใช้เป็นแนวทางในการกำหนดหลักเกณฑ์ในการขึ้นทะเบียนโบราณสถาน เพื่อใช้เป็นแนวทางในการสรุปกฎเกณฑ์เพื่อการประเมินคุณค่าของโบราณสถานในพื้นที่เขตเมืองเก่า จังหวัดเชียงใหม่ต่อไป

สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้สร้างเกณฑ์ในการพิจารณาคุณค่าโบราณสถานประเภทต่างๆ เป็นแบบประเมินให้คะแนนคุณค่าโบราณสถานประเภทต่างๆ ทั้ง 4 ประเภท โดยในแบบประเมินโบราณสถานประเภท ย่าน ชุมชนและเมืองประวัติศาสตร์ มีเกณฑ์และรายละเอียดในการให้คะแนนดังนี้

- ปัจจัยด้านประวัติศาสตร์

เป็นการพิจารณาความเกี่ยวข้องของแหล่งกับเหตุการณ์ หรือบุคคลสำคัญ โดยมีข้อพิจารณาจากวิธีการศึกษาและเขียนประวัติศาสตร์ (Historiography) เอกสารที่ใช้ เช่น พงศาวดาร จดหมายเหตุ บันทึกภาพถ่าย แผนที่ หรือแม้แต่การบอกเล่า ฯลฯ ซึ่งควรนำมาตรวจสอบ เพื่อหาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับแหล่งให้ได้มากที่สุด ในระยะเวลาต่อมาเรื่องราวทางประวัติศาสตร์อาจมีการเปลี่ยนแปลงได้หากมีหลักฐานใหม่ หรือมีข้อโต้แย้งเกิดขึ้น นับเป็นเรื่องปกติ สำหรับแหล่งที่มีคุณค่าในด้านประวัติศาสตร์ บางครั้งบริเวณที่เกี่ยวข้องอาจไม่ได้มีอาคารปลูกสร้างอยู่เลยก็ได้ อาทิ บริเวณซึ่งเดิมเป็นสนามรบ บริเวณที่เคยเป็นบ้านพักบุคคลสำคัญ แต่ปัจจุบันไม่ปรากฏอาคารเดิมบริเวณดังกล่าว คือแหล่งประวัติศาสตร์นั่นเอง

- ปัจจัยด้านโบราณคดี

เป็นการพิจารณาจากหลักฐานที่อยู่ใต้ดิน จึงต้องดำเนินการขุดค้น และพิสูจน์ด้วยกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ เพื่อค้นหาคำตอบที่ว่าในอดีตแหล่งนั้นเป็นอย่างไร โดยหลักฐานมักจะมีเกี่ยวข้องกับคนหรือกิจกรรมของคนในอดีตที่แสดงออกถึงอารยธรรมของคน ในหลายกรณีอาจไม่เกี่ยวข้องกับอาคารเลยก็ได้ ทั้งนี้ แหล่งประเภทนี้จัดได้ว่าเป็นแหล่งโบราณคดี

- ปัจจัยด้านการก่อสร้าง

เป็นการพิจารณาถึงโครงสร้างของอาคาร ซึ่งอาจจะมีคุณค่าโดดเด่น หรือรูปแบบที่สะท้อนถึงยุคของศิลปะและสถาปัตยกรรมหรืออาจเป็นอาคารที่ยังคงเหลืออยู่น้อยแห่ง หรือเป็นอาคารแห่งแรก ทั้งหมดนี้แสดงถึงแบบอย่างที่ดีที่สุดของยุคนั้น รวมทั้งพิจารณาในเรื่องของสุนทรียภาพศิลปกรรม ในหลายเรื่องต้องใช้วิชาการทางด้านประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรมมาช่วยเป็นตัวกำหนด

- ปัจจัยด้านอายุ

เป็นการพิจารณาถึงความเก่าแก่ของอาคาร ในทางสากลนิยมกำหนดอายุอาคารตั้งแต่ ๕๐ ปีขึ้นไปเป็นอาคารเก่า แต่ของประเทศไทยไม่ได้มีการกำหนดไว้ เนื่องจากเกณฑ์ในการเป็นโบราณสถานตามพระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๔ แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. ๒๕๓๕ ได้ให้คำนิยามของโบราณสถานไว้ว่า “อสังหาริมทรัพย์ซึ่งโดยอายุหรือโดยลักษณะแห่งการก่อสร้าง หรือโดยหลักฐานเกี่ยวกับประวัติของอสังหาริมทรัพย์นั้น เป็นประโยชน์ในทางศิลปะ ประวัติศาสตร์ หรือโบราณคดีทั้งนี้ ให้รวมถึงสถานที่ที่เป็นแหล่งโบราณคดี แหล่งประวัติศาสตร์ และอุทยานประวัติศาสตร์ด้วย” จะเห็นได้ว่าในคำนิยามดังกล่าวได้พิจารณาเรื่องอายุไว้ด้วยแต่ไม่ได้กำหนดว่าจะต้องมากกว่ากี่ปีจึงจะถือว่าเป็นโบราณสถาน

ดังนั้นการระบุเป็นการประกาศว่า อาคารสิ่งก่อสร้าง หรือสถานที่นั้นๆ มีคุณค่าและความสำคัญนั้นจะต้องประกอบด้วยคุณค่าที่โดดเด่นทั้ง 4 เกณฑ์ จึงเหมาะสมที่สามารถสู่กระบวนการวางแผนอนุรักษ์เมืองเก่า

2.1.7.3.4 หลักการอนุรักษ์เมืองประวัติศาสตร์ (Conservation of Historic Town)

หลักการของการอนุรักษ์คือการอนุรักษ์กับการเปลี่ยนแปลงเป็นสิ่งที่ต้องดำเนินไปควบคู่กัน เราไม่สามารถที่จะปฏิเสธการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในยุคสมัยต่างๆได้ ต้องผสมผสานระหว่างการเปลี่ยนแปลงใหม่กับโครงสร้างเก่าของเมือง ดังนั้นจะต้องสร้างการเปลี่ยนแปลงอย่างใหม่ที่ไม่ทำลายคุณค่าของเมืองเก่า ตลอดจนเอกลักษณ์ของเมืองประวัติศาสตร์ที่ต้องอนุรักษ์ไว้ นอกจากนั้นการอนุรักษ์จะต้องมีความสัมพันธ์กับชีวิตในสังคมด้วย กล่าวคือ การอนุรักษ์ไม่ใช่การปรับปรุงดัดแปลงอาคารขึ้นมา ดังนั้นการอนุรักษ์จะต้องมองถึงการรักษาสภาพแวดล้อมความมีชีวิตชีวาของเมือง ซึ่งหลักการสำคัญของการอนุรักษ์เมือง(เป็นรัฐ, 2552) มีดังนี้

- ความเป็นของแท้ (Authenticity)

แนวคิดเรื่องความเป็นของแท้ เป็นคุณสมบัติของมรดกทางวัฒนธรรมที่ปรากฏให้เห็นถึงความเป็นของแท้ดั้งเดิมตั้งแต่แรกสร้าง ที่ต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน และแสดงถึงความเปลี่ยนแปลงของช่วงอายุ ซึ่งการพิจารณาความเป็นของแท้นั้น แบ่งออกเป็น 4 ประเภท ได้แก่ ความแท้ที่เกี่ยวข้องกับรูปรูปทรง การออกแบบ

(ซึ่งรวมไปถึงฝีมือช่างและวัสดุ) ประโยชน์ใช้สอยและที่ตั้ง ดังนั้นการดำเนินการอนุรักษ์นั้นจะต้องคำนึงถึง ความเป็นของแท้ในทุกๆด้าน เพื่อให้คุณค่าทางมรดกสถาปัตยกรรมนั้นคงอยู่ต่อไป อย่างไรก็ตามคุณค่าของ มรดกวัฒนธรรมไม่ได้จำกัดอยู่เฉพาะส่วนที่ปรากฏให้เห็นเป็นกายภาพเท่านั้น แต่รวมไปถึงองค์ประกอบที่จับ ต้องไม่ได้เป็นส่วนสำคัญ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความหลากหลายและความพิเศษของวัฒนธรรม การรักษาความ แท้ของสิ่งที่จับต้องไม่ได้จึงควรคำนึงถึงคติความเชื่อ และขนบธรรมเนียมประเพณีที่ประสานการออกแบบและ การใช้สอยของสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรม ความเป็นของแท้ทางนามธรรม ได้แก่ คุณค่าด้านจิตวิญญาณ ความ เชื่อทางด้านศาสนา ความเกี่ยวเนื่องกับประวัติศาสตร์และกระบวนการสร้างสรรค์ของช่างโบราณ ซึ่ง จำเป็นต้องทำความเข้าใจเพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการอนุรักษ์ทางกายภาพต่อไป

- การเปลี่ยนแปลงที่น้อยที่สุด (Minimum intervention)

การเปลี่ยนแปลงนี้หมายถึงระดับของการอนุรักษ์ที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงลักษณะทางกายภาพ ของสถาปัตยกรรมหรือสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ หลักฐานสำคัญที่สามารถเล่าประวัติศาสตร์ของ สถาปัตยกรรมคือตัวอาคารนั่นเอง ดังนั้นการอนุรักษ์ไม่ควรไปทำลายหลักฐานที่สำคัญในการเล่าเรื่องจากอดีต Burra Charter ได้กล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงไว้ว่า “การอนุรักษ์ควรกระทำให้มากที่สุดเท่าที่จำเป็น แต่ให้มีการ เปลี่ยนแปลงน้อยที่สุดเท่าที่จะทำได้ เพื่อคงคุณค่าทางด้านประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมของสถานที่นั้นไว้”

- กระบวนการจดบันทึกและการเก็บข้อมูล

การจัดเก็บข้อมูลนั้นเป็นส่วนหนึ่งของขั้นตอนในการประเมินคุณค่าและจัดการดูแลรักษา สถาปัตยกรรมและสภาพแวดล้อม Burra Charter ได้ระบุไว้ว่า จะต้องมีการเก็บข้อมูลทางด้านกายภาพของ อาคาร ประโยชน์ใช้สอย ความหมายและข้อมูลด้านอื่นๆ ของอาคารก่อนที่จะทำการเปลี่ยนแปลงต่ออาคาร นั้นๆ นอกจากนั้นการเก็บข้อมูลยังช่วยให้คนรุ่นหลังได้ทราบถึงเรื่องราวเกี่ยวกับสถานที่นั้น ดังนั้นการเก็บ ข้อมูลจึงเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่อง และควรเป็นข้อมูลที่จะวิเคราะห์การใช้สอยของอาคารและสภาพแวดล้อมที่ สะท้อนให้เห็นถึงลักษณะการเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคม และวัฒนธรรม เศรษฐกิจในช่วงเวลาต่างๆ

- ประโยชน์ใช้สอยใหม่

หลักเกณฑ์ในการอนุรักษ์อาคารเพื่อให้มีการใช้สอยอย่างต่อเนื่อง คือการคงประโยชน์ใช้สอยเดิมของ อาคารนั้นไว้ แต่บางครั้งการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อม เป็นเหตุทำให้อาคารไม่สามารถคงประโยชน์ใช้ สอยเดิมไว้ได้ ฉะนั้นการอนุรักษ์เพื่อประโยชน์ใช้สอยใหม่ เป็นทางเลือกเดียวที่ทำให้อาคาร “มีชีวิต” ต่อไปได้ แต่ประโยชน์ใช้สอยใหม่อาจต้องเปลี่ยนแปลงทางกายภาพไปบ้าง ดังนั้น หลักการของอนุรักษ์ที่ดี คือการหา ประโยชน์ใช้สอยใหม่ที่เหมาะสมกับลักษณะทางกายภาพของอาคารเดิมและให้มีการเปลี่ยนแปลงน้อยที่สุด หรือหากว่าต้องมีการเปลี่ยนแปลงจะต้องไม่ทำลายคุณค่าเดิมในทุกๆด้าน และควรคำนึงถึงความเหมาะสมด้าน รูปลักษณ์และความหมายของอาคารเดิมด้วย

- การปรับเปลี่ยนโดยไม่สูญเสียภาพเดิม

การเปลี่ยนแปลงการใช้สอยอาคารเก่าอาจต้องมีโครงสร้างใหม่ต่อเติมเข้าไปในอาคารเดิม โครงสร้างใหม่นั้นควรจะไม่สามารถทำลายหรือเปลี่ยนแปลงโครงสร้างและรูปลักษณะของอาคารเดิม และเมื่อรีโอโครงสร้างใหม่ ออก (ในกรณีที่มีการปรับเปลี่ยนประโยชน์ใช้สอยอีกครั้ง) อาคารเดิมจะไม่เสียหาย

- ความสัมพันธ์ระหว่างบริเวณอนุรักษ์และพื้นที่แวดล้อม

พื้นที่สภาพแวดล้อมของสถานที่ประวัติศาสตร์นั้นมีความสำคัญ ดังนั้นถ้าสภาพแวดล้อมโดยรอบมีการเปลี่ยนแปลงหรือสูญหายไป ความสำคัญของพื้นที่อนุรักษ์อาจลดลงได้ ซึ่งกฎบัตรของเวนิส ได้ระบุไว้ว่า โบราณสถานไม่สามารถแยกออกจากพื้นที่ที่ตั้งได้ เพราะพื้นที่นั้นเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการสร้างสรรค์และประวัติศาสตร์ของโบราณสถาน นอกจากนี้พื้นที่ตั้งยังเป็นส่วนหนึ่งของทัศนียภาพของโบราณสถาน ซึ่งความสัมพันธ์นี้เป็นปัจจัยสำคัญที่มีคุณค่า ที่สร้างความประทับใจและเข้าใจในสถานที่นั้น

2.1.7.4 กฎบัตรระหว่างประเทศเพื่อการอนุรักษ์เมืองและชุมชนเมืองประวัติศาสตร์ (Washington Charter 1987) สภาการอนุสรณ์สถานระหว่างประเทศ (ICOMOS) ได้กำหนดกฎบัตร (Charter) ว่าด้วยการอนุรักษ์แหล่งมรดกประเภทต่างๆ และตรากฎบัตรตามชื่อเมืองที่ใช้ในการประชุมสัมมนา Washington Charter หรือกฎบัตรวอชิงตัน (กรมศิลปากร, 2535) เป็นกฎบัตรที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ประวัติศาสตร์และย่านประวัติศาสตร์ในเมือง (International Charter For the conservation of Historic Town and Urban Area) โดยมีหลักการและเหตุผลคือ เพื่อให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด การอนุรักษ์เมืองประวัติศาสตร์และย่านประวัติศาสตร์จะต้องใช้ความร่วมมือด้านการเมือง และการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมประกอบกันในการวางแผนทุกระดับของการวางแผนเมืองและการวางแผนภาค

มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับครอบคลุมพื้นที่ชุมชนประวัติศาสตร์ทั้งใหญ่และเล็ก ทั้งเมืองและใจกลางเมืองหรือย่านประวัติศาสตร์ รวมถึงสิ่งแวดล้อมของพื้นที่นั้นทั้งที่เป็นธรรมชาติ และที่มนุษย์สร้างขึ้น นอกเหนือจากบทบาทในฐานะที่เป็นเอกสารทางประวัติศาสตร์แล้ว พื้นที่เหล่านี้ยังเป็นแหล่งรวมคุณค่าของวัฒนธรรม ประเพณีนิยมของชุมชนด้วย ทุกวันนี้พื้นที่เหล่านี้หลายแห่งกำลังถูกคุกคาม ทำให้เสื่อมลงทางกายภาพ ทำให้เสียหาย หรือแม้แต่ถูกทำลาย จากผลกระทบของการพัฒนาเมืองอันเนื่องมาจากการอุตสาหกรรมในสังคมทุกแห่ง ซึ่งคุณลักษณะที่ควรสงวนรักษาไว้ประกอบด้วย ลักษณะทางประวัติศาสตร์ของเมือง และชุมชนเมืองและองค์ประกอบทางวัตถุและทางจิตใจซึ่งแสดงถึงลักษณะทางประวัติศาสตร์นี้โดยเฉพาะได้แก่

- รูปแบบแผนผังของเมืองที่เห็นได้จากการแบ่งพื้นที่ดินและโครงข่ายถนน
- ความสัมพันธ์ระหว่างอาคารและพื้นที่สีเขียวและพื้นที่โล่ง
- รูปลักษณะภายในและภายนอกของอาคารที่เห็นได้จากสัดส่วน ขนาด รูปแบบ การก่อสร้าง วัสดุสี และการตกแต่ง

- ความสัมพันธ์ระหว่างเมืองหรือชุมชนเมืองและแหล่งที่ตั้งที่แวดล้อมอยู่ทั้งที่เป็นธรรมชาติ และที่มนุษย์สร้างขึ้น

- การใช้สอยที่หลากหลายที่มีอยู่ในเมือง หรือชุมชนเมือง ตามกาลเวลาการกระทำ ใดๆก็ตามต่อคุณลักษณะดังกล่าวมาแล้วนั้นจะต้องคำนึงถึงความเป็นของดั้งเดิมของเมืองและชุมชนเมืองประวัติศาสตร์

ดังนั้น การใช้สอยและกิจกรรมใหม่ควรจะเข้ากันได้กับลักษณะของเมืองและชุมชนเมืองประวัติศาสตร์ การประยุกต์การใช้สอยพื้นที่เหล่านี้ให้เข้ากับวิถีชีวิตในปัจจุบันต้องมีการดำเนินการหรือการปรับปรุงสาธารณูปโภค สาธารณูปการด้วยความระมัดระวัง ซึ่งการปรับปรุงอาคารพักอาศัยควรเป็นวัตถุประสงค์พื้นฐานข้อหนึ่งของการอนุรักษ์ หรือหากมีความจำเป็นต้องก่อสร้างอาคารใหม่หรือต้องปรับปรุงอาคารที่มีอยู่แล้วควรเคารพต่อลักษณะขอบเขตที่วางเดิมของพื้นที่โดยเฉพาะอย่างยิ่งในแง่ของสัดส่วนและขนาดที่ดิน อีกทั้งควรเพิ่มเติมองค์ประกอบต่าง ๆ ที่สอดคล้องกลมกลืนกับสิ่งแวดล้อมเนื่องจากสิ่งเหล่านี้จะช่วยสร้างคุณค่าความสมบูรณ์ของพื้นที่ได้และต้องมีการควบคุมการจราจรภายในเมืองหรือชุมชนเมืองประวัติศาสตร์และวางผังกำหนดพื้นที่จอดรถเพื่อไม่ให้สิ่งเหล่านี้สร้างความเสียหายแก่สิ่งปลูกสร้างที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ หรือแก่สภาพแวดล้อมโดยรอบ และควรมีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน จัดให้มีแผนงานเผยแพร่ข้อมูลแก่ผู้อยู่อาศัยในพื้นที่โดยเริ่มจากเด็กในวัยเรียนควรสนับสนุนการปฏิบัติการขององค์กรต่างๆเพื่อป้องกันคุ้มครองมรดกวัฒนธรรมและมีมาตรการช่วยเหลือทางการเงินเพื่อการอนุรักษ์และบูรณะ

ก่อนดำเนินการวางแผนอนุรักษ์เมืองโบราณนั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นเมืองที่ถูกใช้ซ้อนทับกันมาอย่างต่อเนื่อง นอกจากจะต้องทราบพื้นฐานการบริหารเมืองที่ทันสมัยแล้ว ยังต้องการศึกษาเรื่องคุณค่าความเดิมแท้ของเมืองนั้นๆเสียก่อน ผ่านเอกสารหลักฐานต่างๆทั้งเป็นกายภาพจับต้องได้และที่เป็นกิจกรรมประเพณีรวมถึงประชากรและผู้ใช้ปัจจุบันว่ามีความสัมพันธ์ดั้งเดิมกับเมืองเพียงใด เช่นเป็นชาติพันธุ์ของเมืองเดิมหรือเพิ่งอพยพเข้ามาใหม่จากที่อื่นไม่นาน ดังนั้นสิ่งหนึ่งที่พิจารณาได้จึงเกี่ยวกับผู้คนว่ายังมีการสืบต่อความเป็นเมืองเก่าที่เป็นอัตลักษณ์ของเมืองนั้นเข้มข้นเพียงใด อาทิเช่นเป็นการสืบต่อด้วยประเพณีความเชื่อเดิมหรือเพื่อเป้าหมายการท่องเที่ยวตามเทศกาล ความเดิมแท้ของเมืองเก่าที่แท้จริงจึงควรเป็นไปตามจารีตเพื่อศาสนาและความภาคภูมิใจของคนในพื้นที่เป็นเป้าหมายแรก อันจะเป็นต้นทุนทางการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนขึ้นมาได้

ในกรณีที่มีการซ้อนทับของเมืองเก่าตั้งแต่อดีต-ปัจจุบัน ควรพิจารณาว่ายุคสมัยใดที่มีคุณค่าและหลักฐานเข้มข้นที่สุดจนเป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่นของเมืองนั้นๆ การวางแผนอนุรักษ์จึงแบ่งสัดส่วนการอนุรักษ์แต่ละสมัยได้ตามคุณค่าที่มีต่อเมืองนั้นสูงสุดไล่ลำดับลงมา

การวางแผนอนุรักษ์เมืองเก่าจึงควรเน้นที่ความมีชีวิตของแต่ละเมือง ซึ่งมีเอกลักษณ์ไม่เหมือนกัน ควรพิจารณาจากบริบทเฉพาะของเมืองนั้นทั้งเมืองก่อนแล้วจึงพิจารณาในรายละเอียดของแต่ละย่านและชุมชนว่าจะประสานเป็นเนื้อเดียวกันทั้งเมืองในแนวทางเดียวกันเพื่อให้เกิดความยั่งยืนของเมืองสูงสุด

2.1.7.5 การพัฒนาโบราณสถานในเมืองเก่าเพื่อการท่องเที่ยว คุณลักษณะเด่นด้านสถาปัตยกรรมของเมืองเชียงใหม่มีลักษณะที่สอดคล้องกับสภาพภูมิประเทศ มีหน้าที่ ประโยชน์ใช้สอยและความมั่นคงแข็งแรงเป็นส่วนสำคัญ และยังแสดงถึงเอกลักษณ์ศิลปกรรมล้านนาเข้าไว้ด้วยกัน โดยสถาปัตยกรรมล้านนาในเมืองเชียงใหม่มีวิวัฒนาการที่เกิดจากการผสมผสานของช่างศิลปสกุลต่างๆ เช่นลัวะ มอญ (ทวารวดี) เชียง

แสน สุโขทัย พม่า,รัตนโกสินทร์ ตลอดจนศิลปะจากตะวันตก เกิดเป็นรูปแบบเฉพาะของงานสถาปัตยกรรมในแต่ละยุคสมัย ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมประเพณี ในยุคนั้นๆ ได้อย่างชัดเจน สามารถแบ่งงานสถาปัตยกรรมในเมืองเชียงใหม่เป็น 5 ประเภท

ประเภทวัด

ปัจจุบันวัดที่ปรากฏทั้งในพื้นที่เมืองเก่าเชียงใหม่และบริเวณโดยรอบล้วนเป็นโบราณสถานที่แสดงถึงคุณค่าทางด้านประวัติศาสตร์และศิลปกรรมของเมืองเชียงใหม่ ซึ่งวัดเป็นโบราณสถานที่มีส่วนมากที่สุดเนื่องจากวัดในเมืองเชียงใหม่มีความสัมพันธ์ควบคู่กับพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของเมืองมาโดยตลอด ส่งผลให้โบราณสถานที่ก่อสร้างขึ้น ส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับศาสนา ปัจจุบันวัดในเขตเมืองเก่ามีจำนวนถึง 91 แห่ง ในจำนวนนี้บางส่วนกลายสภาพเป็นวัดร้างไปแล้ว ส่วนที่เหลืออยู่ยังใช้ประโยชน์ในสภาพดั้งเดิม หรือเจริญมากขึ้นกว่าเดิม

ประเภทกำแพงเมืองและคูเมือง

กำแพงเมืองและคูเมือง เป็นโบราณสถานที่สำคัญที่แสดงถึงองค์ประกอบและโครงสร้างทางกายภาพเกี่ยวข้องกับประวัติและเรื่องราวของเมืองเชียงใหม่ ปัจจุบันกำแพงเมืองและคูเมือง ได้รับการประกาศขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถานสำคัญระดับชาติแล้วมี 2 ส่วน คือ

- กำแพงเมืองและคูเมือง (ตำบลศรีภูมิ และตำบลพระสิงห์)

กำแพงเมืองและคูเมืองชั้นใน คือ ส่วนที่เป็นกำแพงเมืองและคูเมืองรูปทรงสี่เหลี่ยมเกือบจัตุรัสหรือเขตเมืองชั้นในซึ่งเป็นองค์ประกอบทางกายภาพที่สำคัญของเมืองเชียงใหม่และได้รับการขึ้นทะเบียนแล้ว ประกอบด้วย กำแพงเมือง แจ่ง ประตูเมืองและคูเมืองทั้ง 4 ด้าน

- กำแพงดินและคูเมือง (ตำบล หายยา)

กำแพงดินและคูเมืองชั้นนอก คือ แนวกำแพงดินอยู่ในเขตเมืองชั้นนอกเป็นองค์ประกอบทางกายภาพที่สำคัญรองลงมาจากเขตเมืองชั้นใน ส่วนโบราณสถานชั้นนอกที่สำคัญและได้รับการขึ้นทะเบียนแล้ว ประกอบด้วย แนวกำแพงดิน และคลองแม่ข่า

ประเภทช่วง

ช่วงในเมืองเชียงใหม่ เป็นองค์ประกอบทางกายภาพของเมืองโดยมีบทบาทเป็นพื้นที่โล่ง เพื่อรองรับกิจกรรมของเมืองทั้งในแง่การใช้สอย ตามพิธีกรรมหรือประเพณีต่างๆ อีกทั้งยังเป็นคติความเชื่อของชาวล้านนาอีกด้วย

ประเภทวัง หรือ คຸ້ມเจ้านาย

ตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่ เรียกที่อยู่ของเจ้าผู้ครองเมืองเชียงใหม่และล้านนาว่า หอค้า หรือ คຸ້ມหลวง ซึ่งตรงกับคำว่า พระราชวัง หรือ พระบรมมหาราชวังซึ่งหมายถึงที่ประทับของกษัตริย์ ส่วนคำว่า เวียงแก้วจะหมายถึงเขตพระบรมมหาราชวัง ส่วนคำว่า “คຸ້ມ” อาจหมายถึง หอค้า คือที่ประทับของเจ้าผู้ครองเมืองหรือจะหมายถึงที่อยู่ของเจ้านายก็ได้ ซึ่งในความหมายนี้จะตรงกับคำว่า “วัง” สำหรับตำแหน่งที่ตั้งของเวียงแก้ว จะอยู่ภายในกำแพงเมือง ในเขตทักขและชัยภูมิที่ดี ได้แก่บริเวณเมือง อายุเมือง เดชเมือง และ ศรีเมือง ซึ่งตรงกับ

บริเวณที่ตั้งของเรือนจำกลางจังหวัดเชียงใหม่เดิมภายในเวียงแก้วจะเป็นที่ตั้งของหอคำ และติดกันจะเป็นที่ตั้งของวัดในเขตพระราชฐาน คือ วัดสุทธาวาส(ที่ตั้งของวิทยาลัยเทคนิคเชียงใหม่ในปัจจุบัน) คล้ายกับอยุธยาและรัตนโกสินทร์ที่มีวัดในเขตพระราชฐานจากการสำรวจของสมโภธิ อ่องสกุล ในปี พ.ศ.2537 คุ่มภายในเขตกำแพงเมืองเชียงใหม่มีประมาณ 25 คุ่ม แบ่งออกได้เป็น 6 ประเภท(สมโภธิ, 2537) คือ

- คุ่มที่ยังคงได้รับการดูแลรักษาโดยทายาทเช่น คุ่มแจ้งหัวลิน (รินแก้ว) คุ่มราชสัมพันธ์วงศ์(สิงห์แก้ว) คุ่มบุรีรัตน์ (เจ้าหน่อเมือง)
- คุ่มที่ทายาทขายผู้อื่นแล้ว และยังคงได้รับการดูแลรักษา เช่น คุ่มเจ้าบุรีรัตน์ (มหาอินทร์) คุ่มเจ้าบุรีรัตน์ (เจ้าแก้วมุงเมือง) คุ่มเจ้าอุปราชสุริยวงค์ คุ่มเจดีย์งาม คุ่มเจ้าวงศ์ตะวัน
- คุ่มที่ทายาทหรือถวายวัด เช่น พระเจ้าอินทวิชยานนท์เจ้าหลวงองค์ที่ 7 (พ.ศ. 2413-2440) ให้หรือคุ่มหลวงกลางเวียงของพระเจ้ากาวิโลรสฯ เจ้าหลวงองค์ที่ 6 (พ.ศ. 2399-2413)ถวายวัดกิตติ ให้หรือคุ่มหลวงของพระเจ้ามโหตรประเทศเจ้าหลวงองค์ที่ 5 (พ.ศ. 2590-2397) ถวายวัดพันเตา
- คุ่มที่ทายาทมอบให้ทางราชการ แล้วถูกรื้อเหลือแต่บริเวณ เช่น บริเวณโรงเรียนยุพราชวิทยาลัย บริเวณศาลแขวง บริเวณวิทยาลัยอาชีวศึกษา บริเวณที่ตั้งสำนักงานเทศบาลนครเชียงใหม่
- คุ่มที่ทายาทขายผู้อื่น แล้วถูกรื้อไป เหลือแต่รูปภาพ เช่น คุ่มริมปิงของเจ้าแก้วนวรรฐ
- คุ่มที่มีแต่ภาพ คือ คุ่มเวียงแก้ว ซึ่งเข้าใจว่าเดิมตั้งที่บริเวณเรือนจำหรือทัณฑสถานหญิงคุ่มส่วนใหญ่ที่ยังคงอยู่ในปัจจุบัน เป็นคุ่มเจ้านายในสมัยหลัง มีรูปแบบสถาปัตยกรรมเป็นอาคารก่ออิฐถือปูน ผสมไม้ ได้รับอิทธิพลรูปแบบศิลปะตะวันตกผสมผสานเข้ามา เช่น คุ่มเจ้าบุรีรัตน์ คุ่มรินแก้ว

ประเภทบ้านพักอาศัย

มีวิวัฒนาการเรื่อยมาตามยุคสมัยสามารถจำแนก ได้ดังนี้

- เรือนเครื่องผูก มีโครงสร้างส่วนหลังคาคาน และตง ไข่มไผ่ เน้นไม้เนื้อแข็งขนาดเล็ก ฝาไม้ไผ่สาน หลังคามุงด้วยคาใบตองตึง การยึดโครงสร้างและตัวไม้ทั่วไปนิยมใช้ตอก และหวายเป็นตัวยึด
- เรือนชนบท เป็นอาคารพักอาศัยกึ่งถาวรรูปทรงและขนาดกระทัดรัด หลังคาลาดชัน ตัวอาคารยกสูงจากระดับดินพอประมาณ ได้ถุนเปิดโล่งก่อสร้างโดยใช้วัสดุที่ได้ภายในท้องถิ่น โครงสร้างหลัก เช่น เสา คาน ไข่มไผ่จริง ในขณะที่พื้นอาจเป็นแผ่นไม้หรือไม้ไผ่สับที่เรียกว่า ฟาก ผนังไม้ไผ่สานเป็นแผงยกขึ้นติดภายหลัง โครงหลังคาไม้ไผ่ มุงด้วยแฝกหรือใบตองตึงเย็บติดกันเป็นตับ
- เรือนไม้ อาคารพักอาศัยที่ทำจากไม้ หลังคาจั่วยาวและลาดชันเพื่อการระบายน้ำฝน ตัวเรือนยกสูงจากพื้นดินประมาณ 1.50 เมตร ช่องหน้าต่างและประตูไม่มากนัก ทำให้รูปทรงค่อนข้างป้อมและเตี้ย เป็นเอกลักษณ์ของเรือนล้านนา อาคารสร้างด้วยไม้ทั้งหลัง หลังคามุงกระเบื้องดินขอหรือแป้นเกล็ด
- เรือนกาแล มักสร้างเป็นเรือนไม้สักแฝดเรียงสองหลังร่วมพื้น ปลุกขนานและชิดกัน โดยมีรางน้ำ “ฮางริน” กันอยู่ เรือนไม้มีขนาดไม่เท่ากันหลังใหญ่ใช้เป็นห้องนอนและห้องรับแขกหรือเต็นหลังเล็กหรือเรือนครัวเป็นที่อยู่อาศัยและห้องครัวหลังคาทรงจั่วมุงด้วยดินขอ (กระเบื้องดินเผา) ฝาข้างเรือน ตอนล่างเอนเข้าข้างใน ตอนบนเอนออกนอกตัวเรือนไม้ ทำเป็นฝาดั้งฉากกับพื้นและเสาเรือนได้ถุนเรือนสูงสำหรับเก็บเครื่องมือ

เครื่องใช้ในการเกษตร ตั๊กหูกทอผ้า นอกชานมีร้านน้ำสำหรับตั้งหม้อน้ำต้ม มีองค์ประกอบต่างๆ คือ เติ่น อยู่ด้านจั่วตอนหน้าของเรือน มีหิ้งบูชาพระพุทธรูป หิ้งผีปู้ย่า (ผีบรรพบุรุษ) มีนอกชานอยู่ทั้งด้านหน้าและหลัง เรือนเรือนกาแลสร้างด้วยความประณีต มีการแกะสลักองค์ประกอบอาคารหลายจุด ด้วยลวดลายพื้นเมือง เช่น หำยาน-ไม้ปิดอยู่เหนือประตูห้องนอนสำหรับป้องกันภัยอันตราย ไม้ปิดหัวแปและอกไก่ กาแล-ไม้แบนเหลื่อมต่อจากปลายบนของบันลุ่ม ไขว้กันอยู่บนเหนือจั่ว เป็นลักษณะเฉพาะของเรือนกาแล

- เรือนแบบผสม เป็นเรือนที่สร้างขึ้นภายหลังจากที่มีคนอังกฤษเข้ามาในยุคค้าไม้ และมิชชัน-นารีอเมริกันเข้ามาในยุคเผยแผ่ศาสนา จึงได้รับอิทธิพลงานสถาปัตยกรรมแบบตะวันตก บางหลังก็ผสมกับรูปแบบเรือนล้านนาและศิลปะพม่า ออกมาเป็นอาคารไม้ทั้งหลัง หรือครึ่งตึกครึ่งไม้

- บ้านพักอาศัยรูปแบบสถาปัตยกรรมยุคโมเดิร์น (Modern Architecture) เกิดขึ้นในช่วงหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง มีแนวคิดที่ว่าวัสดุและหน้าที่เรือนพื้นถิ่น เรือนพักอาศัยที่ทำจากไม้ หลังคาจั่วยาว และลาดชันเพื่อการระบายน้ำฝน ตัวเรือนยกสูงจากพื้นดินช่องหน้าต่างและประตูไม่มากนัก ทำให้รูปทรงค่อนข้างป้อมและเตี้ย เป็นเอกลักษณ์ของเรือนล้านนา อาคารสร้างด้วยไม้ทั้งหลัง หลังคามุงด้วยวัสดุจากธรรมชาติ หรือกระเบื้องดินขอหรือแป้นเกล็ด เรือนพื้นถิ่นประยุกต์เรือนพักอาศัยแบบผสม เป็นเรือนที่สร้างขึ้นภายหลังจากที่มีคนอังกฤษเข้ามาในยุคค้าไม้ รวมถึงการติดต่อกับกรุงเทพฯ สะดวกขึ้น จึงได้รับอิทธิพลงานสถาปัตยกรรมแบบตะวันตก บางหลังก็ผสมกับรูปแบบเรือนล้านนาและศิลปะพม่า ออกมาเป็นอาคาร ไม้ทั้งหลังหรือครึ่งตึกครึ่งไม้ หลังคาลาดชันมุงด้วยกระเบื้องดินขอหรือแป้นเกล็ด

2.1.8 การประเมินศักยภาพวัดร้างเพื่อการท่องเที่ยว

เมื่อพิจารณาวางแผนจากภาพรวมในระดับเมืองแล้ว จึงทำการสำรวจและทำการศึกษาในรายละเอียดมากยิ่งขึ้น โดยสำรวจว่าได้มีการประกาศเป็นโบราณสถานและคุ้มครองโดยกฎหมาย อีกทั้งดูแลรักษาโดยองค์กรใดเป็นการเฉพาะ จัดทำการจำแนกประเภทและรวบรวมฐานข้อมูลในการดำเนินงานเพื่อจัดลำดับความสำคัญ โดยพิจารณาคุณค่าที่มีต่อเมืองไปตามลำดับ ได้แก่

- มีการใช้สอยหรือไม่ สอดคล้องหรือขัดแย้งกับการเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์
- การใช้สอยและกิจกรรมในปัจจุบันส่งเสริมคุณค่าดั้งเดิมหรือไม่ เนื่องจากจะเป็นต้นทุนเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวทั้งยั่งยืนและเพิ่มผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวได้ดียิ่งขึ้น อาทิเช่น เป็นศาสนสถาน พระราชวังหรือป้อมคูประตูเมืองเดิม ซึ่งในปัจจุบันได้ถูกรื้อถอนเปลี่ยนแปลงจนเหลือหลักฐานเพียงใต้ดิน เพื่อจะได้วางแผนจัดการความเสี่ยงต่อโบราณสถานมิให้เกิดขึ้นต่อไปในอนาคต
- ความเป็นไปได้ในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว เพื่อการท่องเที่ยวในระดับเมืองและระดับย่าน ชุมชนว่ามีความสัมพันธ์สอดคล้องกันได้อย่างไร เนื่องจากคุณค่าและความสำคัญไม่เท่ากันในแต่ละแห่ง การเปิดแหล่งท่องเที่ยวใหม่จึงจำเป็นต้องคำนึงถึงและแสวงหาความร่วมมือจากท้องถิ่นให้จัดการได้เองอย่างอิสระด้วย

- เคยมีการสื่อความหมายหรือไม่ รวมทั้งอำนวยความสะดวกต่อนักท่องเที่ยวบ้างหรือยัง ในกรณีที่ยังไม่เคยถูกประชาสัมพันธ์เลย ควรพิจารณาสิ่งที่ยังขาดและเร่งด่วนก่อน ดำเนินการให้สอดคล้องกับแผนงานที่ส่งเสริมคุณค่าความเป็นเมืองเก่าให้เป็นเป้าหมายที่สอดคล้องกันสู่องค์กรรวม

- การใช้งานตลอดมาส่งเสริมคุณค่าเมืองเก่าหรือไม่ ในกรณีที่โบราณสถานนั้นถูกใช้งานมาอย่างต่อเนื่องโดยไม่สัมพันธ์กับคุณค่าดั้งเดิม ควรพิจารณาปรับสัดส่วนให้เหมาะสมเพื่อส่งเสริมโบราณสถานนั้นก่อน อันจะส่งผลต่อระดับเมืองไปโดยปริยาย

การพิจารณาโบราณสถานสู่การเป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่จึงเกี่ยวข้องกับปัจจัยต่างๆเพื่อพัฒนาเป็นเกณฑ์ในการเลือกโบราณสถานเพื่อการพัฒนาโดยสังเขป อาทิเช่น การเสริมความมั่นคงโบราณสถาน การสื่อความหมาย การประชาสัมพันธ์ การตลาด พฤติกรรมนักท่องเที่ยวเดิมและที่กำลังจะมาเมื่อการพัฒนา การเพิ่มสิ่งอำนวยความสะดวกนักท่องเที่ยว การเข้าถึง ความปลอดภัย การให้แสงสว่าง กิจกรรมของผู้ใช้กับขอบเขตของโบราณสถานที่กำลังพัฒนา เป็นต้น

ตารางที่ 2.1 แสดงการจำแนกและจำนวนของโบราณสถานในเขตเมืองเก่า เชียงใหม่

พื้นที่	โบราณสถานที่ขึ้นทะเบียน			โบราณสถานที่ยังไม่ขึ้นทะเบียน			รวม
	ประเภทวัด	ประเภทกำแพงและคูเมือง	ประเภทอื่นๆ	ประเภทวัด	ประเภทกำแพงและคูเมือง	ประเภทอื่นๆ	
เขตอนุรักษ์เมืองเก่าชั้นใน							71
- โบราณสถานที่ใช้สอยอยู่	9	-	-	49	-	-	
- โบราณสถานร้าง	8	1	-	4	-	-	
เขตอนุรักษ์เมืองเก่าชั้นนอก							30
- โบราณสถานที่ใช้สอยอยู่	4	-	-	15	-	-	
- โบราณสถานร้าง	1	1	-	9	-	-	

2.1.9 ศักยภาพด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นวัดร้าง

การบริหารจัดการที่เป็นวัดร้างในเมืองเก่าเชียงใหม่ นั้น นอกจากจะประกอบด้วยองค์ประกอบพื้นฐานของแหล่งท่องเที่ยวทั่วไปแล้ว ด้วยบริบทเฉพาะที่มีได้เกิดโดยทั่วไป จึงควรคำนึงถึง ปัจจัยเหล่านี้เพิ่มเติมได้แก่

2.1.9.1 การมีส่วนร่วมจากชุมชนโดยรอบ เนื่องจากวัดร้างที่ต้องการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว มักอยู่ร่วมกับชุมชน นอกจากนี้จะถูกดูแลโดยสถานที่ราชการ ทำให้การเห็นชอบในการพัฒนามีความจำเป็น เพราะจะได้รับผลกระทบโดยตรง จากการสำรวจภาคสนามชุมชนที่เช่าที่ดินวัดร้างเพื่อสร้างบ้านเรือนอยู่อาศัยมานานนั้น มักให้ข้อมูลการสัมภาษณ์ที่ไม่ต้องการเปลี่ยนแปลงใดๆ เพราะเป็นผู้ได้รับผลกระทบโดยตรงจากการพัฒนาพื้นที่ ส่วนชุมชนที่เป็นชาวเมืองแท้ๆที่ไม่ได้เช่าที่ดินวัดร้างนั้นจะให้ข้อมูลสัมภาษณ์ที่ตรงข้าม เนื่องจากเป็นผู้มีกรรมสิทธิ์ที่ดินรอบวัดร้างออกมาแต่ดั้งเดิม ประเด็นนี้จึงควรถูกพิจารณาให้ชัดเจนต่างจากชุมชนโดยทั่วไป

2.1.9.2 การสร้างนโยบายจากล่างสู่บน (Bottom up policy) หลังจากจำแนกความเป็นชุมชนโดยรอบวัดร้างได้แล้ว การสร้างนโยบายจึงทำได้กระจ่างขึ้นตามการถือครองที่ดินและระยะเวลาในการอาศัยอยู่ในชุมชนนั้น ชุมชนที่เช่าที่ดินวัดร้างมีทั้งที่เช่าเพื่ออยู่อาศัยจริงและให้เช่าช่วง โดยได้รับสิทธิ์เช่าจากสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติต่อเนื่องกันมายาวนานในอัตราที่ต่ำเกินไปกว่ายุคสมัย กระบวนการตัดสินใจจึงควรแบ่งสัดส่วนน้ำหนักด้วยเกณฑ์ที่สร้างขึ้นเฉพาะแต่ละที่ เนื่องจากเป้าหมายในการพัฒนานั้นเริ่มจากผลประโยชน์ของชุมชนสู่การเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นเครือข่ายระดับเมือง มิใช่พัฒนาเพื่อคนกลุ่มเดียวแต่กลับต้องส่งเสริมซึ่งกันและกัน การที่นักท่องเที่ยวเข้าไปเยี่ยมชมวัดร้างในชุมชนควรเป็นความภาคภูมิใจและสร้างรายได้ตั้งแต่หน่วยเล็กสู่หน่วยที่ใหญ่ที่สุดในภาพรวมได้ด้วย

2.1.9.3 การกระจายรายได้ ชุมชนโดยรอบเจดีย์วัดร้างมักมีอาชีพรับจ้างทั่วไป มีรายได้ต่อครัวเรือนน้อย โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่เช่าที่ดินวัดร้าง การสร้างรายได้ให้แก่ชุมชนจึงเป็นได้ทั้งโดยตรงและอ้อม เช่นร้านอาหารและจิปาละหน้าบ้านเรือนตัวเอง หรือแม่แตงานฝีมือและหัตถกรรมท้องถิ่นก็สามารถทำได้หากมีนักท่องเที่ยวเพียงพอและแข่งขันกับร้านค้าปลีกของนายทุน ส่วนรายได้ทางอ้อมได้แก่ชุมชนและย่านมีชีวิตชีวาขึ้น เศรษฐกิจโดยรวมจากร้านค้าตึกแถวโดยรอบก็จะดีขึ้นในภาพรวมตามลำดับ อาทิเช่นบริษัทนำเที่ยวและร้านให้เช่าจักรยาน รวมทั้งวัดทั้งร้างและไม่ร้างในอาณาเขตใกล้เคียงก็จะช่วยส่งเสริมซึ่งกันและกันอย่างเป็นพลวัตร นำมาซึ่งการพัฒนาสุขภาพและสิ่งแวดล้อมโดยรวมจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ดีขึ้นด้วยเนื่องจากมีนักท่องเที่ยวเผยแพร่ภาพถ่ายและข้อมูลผ่านสื่อออนไลน์อย่างต่อเนื่อง

2.1.9.4 ความยั่งยืน (Sustainability) ด้วยการพัฒนาวัดร้างให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว คือการจัดการระยะยาวที่มุ่งเน้นทั้งประโยชน์ด้านการอนุรักษ์โบราณสถาน, ชุมชน, และการท่องเที่ยวของเมืองเก่าในภาพรวม ความยั่งยืนคือการมองภาพในอนาคตของวัดร้างและบริเวณโดยรอบที่ดีขึ้น ทั้งสิ่งแวดล้อมรอบ

โบราณสถานและชุมชนโดยรอบที่จะใช้พื้นที่วัดร้างนั้นเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจและเกิดรายได้จากการท่องเที่ยวได้อีกทางหนึ่ง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับศักยภาพแต่ละแห่งที่ไม่เท่ากัน

2.1.9.5 การมุ่งเน้นที่คุณค่า (Significance) คุณค่าของวัดร้างในเมืองเก่าเชียงใหม่ที่ดูคล้ายคลึงกันนั้น ควรได้รับการพิจารณาความโดดเด่นเพื่อการท่องเที่ยวตามหลักของกฎบัตรแห่งเมืองเบอร์ร่า (The Burra Charter 2013) ได้แก่ คุณค่าทางความงาม (Aesthetic value) คุณค่าทางประวัติศาสตร์ (Historic value) คุณค่าทางสังคม (Social value) และคุณค่าทางวิทยาศาสตร์ (Scientific value) โดยเลือกที่มีคุณค่าสูงสุด เพื่อออกแบบการสื่อความหมายต่อไปให้ชัดเจนขึ้น

2.1.10 การเชื่อมโยงตำแหน่งและเส้นทางวัดร้างเพื่อการท่องเที่ยว

เนื่องจากลักษณะเด่นของวัดร้างในเมืองเก่าเชียงใหม่คือจำนวนและขนาด ตั้งอยู่ตามย่านต่างๆโดยมีเหตุผลประกอบที่แตกต่างกันออกไป ได้แก่ตำแหน่งที่เป็นมงคล, ผู้สร้าง, และการเป็นศูนย์กลางของชุมชนที่อพยพเข้าใหม่ เป็นต้น ดังนั้นการสร้างเส้นทางท่องเที่ยวเพื่อเชื่อมวัดร้างต่างๆในลักษณะเส้นทางท่องเที่ยวจึงมีทางเลือกได้หลากหลาย ดังต่อไปนี้

2.1.10.1 ตามประวัติศาสตร์ อาทิเช่น เหตุการณ์สำคัญที่เกี่ยวข้องกับเมือง, สงคราม, การก่อสร้างเมือง และจุดประสงค์ในการสร้างวัดนั้น เป็นต้น

2.1.10.2 ตามรูปแบบศิลปะ ควรพิจารณาทั้งหมดไม่ว่าจะเป็นรูปแบบที่โดดเด่นตามสมัยและเทคนิควิธีการที่เป็นแบบอย่างเฉพาะ เช่นการสร้างเส้นทางท่องเที่ยวเจดีย์ที่สร้างสมัยพญาติโลกราช, พัฒนาการเจดีย์เหลี่ยมแบบพระธาตุดอยสุเทพ, การสืบค้นเจดีย์หมวดพิเศษในเขตเมืองเก่า, พัฒนาการเจดีย์ทรงลังกาในเมืองเชียงใหม่ เป็นต้น ส่วนรูปแบบวิหารนั้นวัดร้างต่างๆไม่มีหลงเหลือ สูญสลายไปหมดสิ้นเนื่องจากทำด้วยวัสดุไม้ แต่รูปแบบเทียบเคียงกันทั้งของเจดีย์และวิหารที่อื่นก็สามารถเชื่อมโยงเป็นเส้นทางท่องเที่ยวได้เช่นเดียวกัน นักท่องเที่ยวจะสามารถสร้างจินตภาพวัดร้างเมื่อครั้งยังไม่สร้างได้ดีขึ้น ได้แก่ รูปแบบวิหารแบบม้าต่างใหม่ และ โกงคิ้วนาง เป็นต้น

2.1.10.3 ตามนิเวศทางศาสนา ในเมืองเก่าเชียงใหม่อันเป็นศูนย์กลางอาณาจักรล้านนาอันกว้างใหญ่นั้น เป็นทั้งศูนย์รวมและแข่งขันของการเผยแพร่ศาสนาพุทธมาโดยตลอด เจริญรุ่งเรืองสูงสุดในสมัยพญาติโลกราชแห่งราชวงศ์มังราย ซึ่งเป็นยุคทองของทั้งศิลปกรรมและพุทธศาสนา มีการสังคายนาพระไตรปิฎกที่วัดเจ็ดยอด เมืองเชียงใหม่จึงต่างจากภาคกลางในการรับนิเวศทางศาสนาที่หลากหลายกว่ามาก มีทั้งนิกายสิงหล, นิกายวัดป่าแดง, และนิกายดั้งเดิมจากทมิฬที่ไชยที่เป็นแบบพุทธ-ผี มีการผสมผสานกับวัฒนธรรมดั้งเดิมผ่านรูปแบบเจดีย์ตามนิกายตนอย่างเป็นเอกลักษณ์ โดยแต่ละนิกายมีกลุ่มก้อนของตัวเองอย่างเข้มแข็ง แม้แต่นิกายวัดป่าแดงซึ่งเป็นวัดแบบอริยวาสี ตั้งอยู่เป็นนิคมบริเวณดินดอยสุเทพ มีเครือข่ายวัดขนาดเล็กจำนวนมาก ศูนย์กลางอยู่ที่เจดีย์ขนาดใหญ่วัดป่าแดงหลวง ก็มีรูปแบบเจดีย์ที่เป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่น

เด่นชัดเจน ดังนั้นการสร้างเส้นทางเชื่อมชมวัดร้างแบบนิยายเดียวกันนั้นนอกจากจะได้ศึกษารูปแบบศิลปะแล้ว ยังสามารถเชื่อมต่อกับวัดที่ร้างและไม่ร้างเข้าเป็นเนื้อเดียวกันตามแนวทางพุทธศาสนิกชนได้อีกทางหนึ่งด้วย

2.1.10.4 ตามวัดสำคัญใกล้เคียง สถาปัตยกรรมที่โดดเด่นและเป็นหลักฐานของการเป็นเมืองเก่า เชียงใหม่มากที่สุดได้แก่ศาสนสถานที่เป็นวัด วัดที่ยังมีพระสงฆ์จำพรรษาในเขตเมืองเก่าล้วนเป็นวัดสำคัญที่ผ่านการเกิดดับมาแล้วมากมาย ไม่ว่าจะเป็นสงครามกับพม่าและการปฏิรูปคณะสงฆ์จากส่วนกลางที่ทำให้หลายวัดจำต้องร้างลงชั่วขณะหนึ่ง วัดที่ใหญ่และสำคัญระดับเมืองที่กษัตริย์สร้างจะได้รับการฟื้นฟูก่อนเสมอ เนื่องจากตัวแทนการมีชีวิตของเมืองที่จับต้องได้ชัดเจนที่สุด มีลักษณะเป็นศูนย์รวมใจที่ผูกใจคนจำนวนมากเข้าไว้ด้วยกันได้ วัดในลักษณะนี้ได้แก่วัดพระสิงห์, วัดเจดีย์หลวง, และวัดเชียงมั่นเป็นต้น วัดที่สำคัญระดับเมืองนี้ จึงเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญที่สุดของเมืองเช่นกัน อันเนื่องมาจากทั้งขนาด, ท่าเล, และการเผยแพร่เป็นที่รู้จักออกไปตามสื่อต่างๆอย่างต่อเนื่องยาวนาน วัดเหล่านี้ในอดีตมักเป็นวัดที่เป็นเจ้าคณะปกครองวัดบวรวิสุทธิวงศาที่เล็กกว่าด้วย เมื่อวัดเล็กที่สุดร้างลงจึงมักถูกผนวกไปรวมกับวัดที่ใหญ่ขึ้นใกล้เคียง เมื่อทูลดโถมลงก็ให้มีการย้ายศิลปวัตถุไปเก็บไว้ที่วัดที่เป็นเจ้าคณะปกครองนั่นเอง

ดังนั้นการสร้างเส้นทางท่องเที่ยววัดร้างโดยผูกเข้ากับวัดสำคัญที่มีคนท่องเที่ยวหลักอยู่แล้ว จึงทำได้ตั้งแต่ปัจจัยเรื่องระยะทางและรูปแบบ เชื่อมโยงเข้าหาด้วยกันตามระยะรัศมีของวัดหลักสู่วัดรองที่ห่างออกมาเรื่อยๆ ทั้งนี้สัมพันธ์กับเวลาที่ใช้ในการเดินทางที่แปรผันตรงตามระยะทางด้วย ที่เป็นปัจจัยให้นักท่องเที่ยววัดหลักได้ตัดสินใจไปเยี่ยมชมวัดร้างที่อยู่ใกล้เคียงได้ง่ายขึ้น

2.1.10.5 ตามระบบเส้นทางสัญจร เส้นทางในเมืองเก่าเชียงใหม่มีมาแต่เดิมเป็นส่วนใหญ่ ดังจะเห็นลักษณะคดเคี้ยวเป็นถนนรองเข้าสู่แต่ละซอยบ้านอย่างสลับซับซ้อน ส่วนถนนหลักของพื้นที่ในเขตคูเมืองสี่เหลี่ยมที่เชื่อมจากด้านในสู่ประตูเมืองด้านนอกมาแต่โบราณ ได้แก่ ถนนราชดำเนินสู่ประตูท่าแพ, ถนนพระปกเกล้าเชื่อมจากประตูช้างเผือกทางทิศเหนือสู่ประตูเชียงใหม่ทางทิศใต้, และถนนสามล้านจากหน้าวัดพระสิงห์สู่ประตูสวนปรงทางทิศใต้ ความเจริญจึงเกาะตามถนนเหล่านี้มาแต่โบราณ ทั้งวัดที่สำคัญที่สุดของเมืองและวังของเจ้าผู้ครองนคร ดังนั้นวัดร้างที่ตั้งอยู่ใกล้ถนนเส้นหลักจึงมีศักยภาพการพัฒนาสูงกว่า เนื่องจากเข้าถึงได้ง่ายและเชื่อมโยงกับวัดหลักที่โด่งดังได้ง่ายขึ้นอีกด้วย

2.1.10.6 ตามทำเลที่สัมพันธ์กับเมือง ตามแนวทางPaul D Spreiregen สเปียร์เกน ได้ให้ความเห็นในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างสภาพภูมิประเทศกับภูมิทัศน์เมือง และสถาปัตยกรรมใน 3 รูปแบบ ได้แก่

ประการแรก ภูมิทัศน์เมืองที่ตอบรับกับสภาพภูมิประเทศทั้งในเชิงสุนทรียภาพและประโยชน์ใช้สอย

ประการที่สอง การประเมินความสัมพันธ์ และผลกระทบระหว่างงานสถาปัตยกรรมในเมืองกับพื้นที่ธรรมชาติ

ประการที่สาม การตัดสินใจว่าพื้นที่ใดควรปล่อยให้คงอยู่ตามธรรมชาติ เพื่อช่วยเสริมสร้างคุณค่าให้กับเมือง

ซึ่งพื้นที่เมืองเก่าเชียงใหม่มีจุดแข็งทางกายภาพและต้นทุนทางธรรมชาติสิ่งแวดล้อมอยู่มาก อีกทั้งเมืองเก่าได้รับการวางผังจากบทเรียนที่ผิดพลาดจากเวียงกุมกามมาก่อน ทำให้มีการระดมความรู้ที่ใหม่ทันสมัยที่สุดมาวางผังแก้ปัญหาเรื่องน้ำท่วมและระยะทางที่สัมพันธ์กัน อีกทั้งมีปรากฏการณ์ธรรมชาติและพื้นที่สีเขียวจากดอยสุเทพทางทิศตะวันตกที่โดดเด่น เมืองนี้จึงมีชื่อเสียงทางการท่องเที่ยวมาโดยตลอดอย่างมิใช่เหตุบังเอิญ มีต้นทุนเดิมที่ทำให้การพัฒนาวัดร้างนั้นสามารถเป็นไปได้ วัดร้างที่โดดเด่นตามแนวทางนี้ได้แก่ วัดตามนิยายวัดป่าแดง ซึ่งเป็นกลุ่มนิคมวัดแบบอรัญวาสี นิยมการพำนักอย่างสันโดษกับธรรมชาติ การสำรวจพบว่าวัดป่าแดงหลวงเป็นศูนย์กลางและยังพบวัดและเจดีย์ขนาดเล็กถูกสร้างกระจายตัวอยู่บริเวณตีนดอยสุเทพอีกเป็นจำนวนมากการขอการขุดสำรวจทางโบราณคดี เป็นต้น

2.1.10.7 ตามบริบทชุมชน วัดที่สร้างในกำแพงเมืองชั้นในและชั้นนอกมีความแตกต่างกันตามการใช้ประโยชน์ที่ดินเดิม ได้แก่ในเขตสี่เหลี่ยมสงวนไว้เป็นวัดและวังของชนชั้นสูงและเจ้ามาตั้งแต่สมัยราชวงศ์มังราย ส่วนในเขตกำแพงดินภายนอกนั้นกำหนดให้เป็นที่ตั้งชุมชนของเจ้าและผู้คนที่ถูกกวาดต้อนมาสมัยพื้นพม่าของเจ้ากาวิละ ทำให้เกิดวัดที่เป็นศูนย์กลางที่แปรผันตามตามจำนวนและขนาดของชุมชนด้วย

การสร้างเส้นทางท่องเที่ยววัดร้างไปตามชุมชนจึงเป็นการเล่าเรื่องที่น่าสนใจอีกแนวทางหนึ่งที่ย้อนรำลึกไปถึงรากเหง้าของชาวเชียงใหม่ปัจจุบันที่มีความหลากหลายของ “คนเมือง” จากชาวไตยวนจากหลายหมู่บ้านที่ถูกกวาดต้อนเข้ามาจากเหนือ มักตั้งชื่อวัดตามชื่อกลุ่มบ้านของตนซึ่งในสิบสองปันน่ายังคงเหลือชื่อให้อ้างอิงได้ เส้นทางท่องเที่ยวลักษณะนี้เหมาะกับเส้นทางจักรยานที่ลัดเลาะไปตามถนนเล็กในเขตกำแพงเมืองชั้นนอก ซึ่งแต่ก่อนเชื่อมแต่ละวัดเข้าด้วยกันจากการเดินเท้า ทำให้เหมาะสมมากกว่าการใช้รถยนต์ซึ่งทำให้เกิดปัญหาที่จอดรถไม่พอในปัจจุบัน บ้านและวัดจึงมีขนาดเล็กลงไปตามสัดส่วน วัดร้างลักษณะนี้มีจำนวนไม่น้อยสาบสูญไปจนเหลือแต่ที่ดินและในเอกสาร วัดที่อยู่ตามเส้นทางหลักจะมีอาณาเขตใหญ่กว่า อาทิวัดธาตुकกลาง (ร้าง)ที่ตั้งอยู่ริมถนนสุริยวงค์ในปัจจุบันที่มีเจดีย์ขนาดใหญ่ พื้นที่ตามโฉนดวัดร้างกว้างขวางหลายไร่ไปตามแนวถนน ภายหลังร้างลงและถูกให้เช่ากลายเป็นชุมชนอยู่เต็มพื้นที่ดังสภาพปัจจุบัน ทำให้ทราบได้ว่าเคยเป็นวัดที่สำคัญและมีขนาดใหญ่ที่สุดของย่าน ปัจจุบันขาดเอกสารอ้างอิงถึงความเป็นมาและการขุดค้นทางโบราณคดีอีกมาก

2.1.10.8 ตามผู้สร้าง วัดในเขตเมืองเก่าเชียงใหม่นอกจากถูกกำหนดโดยชนมาแต่เดิม ยังแปรผันตามฐานันดรผู้สร้างอีกด้วย ได้แก่ กษัตริย์, ราชวงศ์, ขุนนาง, กลุ่มอาชีพ, และชุมชนตามชาติพันธุ์ วัดจากผู้สร้างที่ต่างกันจึงเป็นตัวกำหนดขนาด, ที่ตั้ง, และการประดับตกแต่งไปด้วย วัดที่เกิดจากกษัตริย์สร้างจึงยิ่งใหญ่และตั้งอยู่ในทำเลกลางเมืองที่ดีที่สุดเสมอ ส่วนวัดของขุนนางจะแบ่งไปตามชั้นยศและตั้งชื่อตามตำแหน่งตน เป็นคติที่รับมาจากพุทธมหายานในการนิยมนิยามสร้างพระให้เป็นอนุสรณ์แห่งตระกูลตน ตำแหน่งตั้งแต่แสน,

หมื่น, พัน, และร้อยจึงปรากฏในชื่อวัดตามที่ต่างๆ ขนาดวัดแปรผันตามตำแหน่งที่ใหญ่ขึ้นตามลำดับ อาทิเช่น วัดแสนเมืองมา, วัดหมื่นตุม, วัดพันแหวน, และวัดร้อยข้อ(ลอยเคราะห์) ส่วนวัดตามกลุ่มอาชีพเป็นกลุ่มความเชี่ยวชาญเฉพาะที่รับใช้ราชสำนัก ทำให้มีสิทธิพิเศษในการอาศัยในเขตชั้นในของเมืองได้เพื่อสะดวกในการทำราชการ อาทิเช่นวัดพุกช้างและวัดพุกหงส์นั่นเอง ส่วนวัดตามชาติพันธุ์นั้นจะสร้างให้เป็นศูนย์รวมจิตใจชุมชนที่พลัดจากบ้านเกิดมาจากการกวาดต้อน ดังนั้นวัดในเมืองเก่าเชียงใหม่จึงมีความหลากหลายและเป็นทุนทางด้านการท่องเที่ยวด้วยจักรยานหลายเส้นทางได้ตามประสงค์ ทั้งนี้นอกจากตำแหน่งในการสร้างบนแผนที่แล้ว ความเดิมแท้ของแต่ละวัดในเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกันควรได้รับการสืบค้นและสื่อความหมายในลักษณะองค์ประกอบของเมืองเก่ามากขึ้น

2.1.10.9 ตามความสะดวก ได้แก่การเข้าถึงและสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐาน เป็นต้น เป็นไปตามกลุ่มนักท่องเที่ยวแต่ละกลุ่ม อาทิเช่น มาเป็นหมู่คณะโดยรถตู้ จำเป็นต้องอิงตามระบบถนนและที่จอดรถ ส่วนนักท่องเที่ยวที่เที่ยวอย่างอิสระด้วยการเดินและเช่าพาหนะ2ล้อก็จะเที่ยวแบบเจาะลึกได้มากกว่า ส่วนกลุ่มพุทธศาสนิกชนจำเป็นต้องมีพิธีกรรมการทำบุญและใช้เวลากับสถานที่นั้น มักเป็นกลุ่มผู้สูงอายุที่ต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกมากขึ้นเป็นพิเศษ

ดังนั้นการทำเส้นทางท่องเที่ยววัดร้างในเมืองเก่าเชียงใหม่ซึ่งมีขนาดเล็ก ออกแบบให้เชื่อมถึงกันได้โดยการเดินมาแต่ต้นเช่นเดียวกับยุคกลางของยุโรป(ตั้งเมืองศต.ที่14) ผังเมืองเต็มไปด้วยถนนขนาดเล็กที่ลัดเลาะไปทั่วกับเกวียน1เล่มที่ใช้ส่งข้าวจากที่นาของตนจากนอกเมืองเป็นประจำทุกปี อีกทั้งยังเป็นเขตพื้นที่สันทนาการประเภทศิลปวัฒนธรรมในเขตคูเมืองชั้นใน ควรลดการใช้พาหนะที่ใช้น้ำมันและส่งเสริมให้ใช้จักรยานให้มากขึ้น โดยเริ่มจากบางวันในสัปดาห์ตามที่โครงการถนนคนเดินได้เริ่มไว้ ส่งเสริมบรรยากาศของเมืองเก่าและการท่องเที่ยวด้วยจักรยานจะทำให้เข้าใจความเป็นเมืองเก่าได้ดียิ่งขึ้น เส้นทางจักรยานควรริเริ่มและใช้มากขึ้นในฤดูหนาวที่อากาศเย็นเหมาะสม ลดความแออัดคับคั่งของเสียงและปัญหาหมอกควันซึ่งวิกฤติเป็นประจำทุกปี การออกแบบเส้นทางท่องเที่ยวเมืองเก่าด้วยพาหนะที่ไม่ใช้น้ำมันเพื่อนักท่องเที่ยวต่างชาติจึงทำได้ง่ายและใช้งบประมาณไม่มาก เหมาะกับพฤติกรรมนักท่องเที่ยวที่นิยมพักในคูเมืองตามโฮสเทลและนิยมเช่าจักรยานเป็นทุนเดิม ซึ่งเป็นที่นิยมโดยนักท่องเที่ยวจีนในขณะนี้

2.1.11 องค์ประกอบเมืองโดยแนวคิด เควิน ลินช์ (Kevin Lynch)

ศาสตราจารย์ เควิน ลินช์ (Lynch, 1994) ได้ให้คำนิยาม "ภูมิทัศน์เมือง" ว่าเป็นการรวมองค์ประกอบในการรับรู้ของเมืองจากผู้พบเห็น ซึ่งประกอบไปด้วย องค์ประกอบหลัก 5 อย่าง ได้แก่ เส้นทาง (Paths) ขอบเขตพื้นที่ (Edges) ย่าน (Districts) จุดรวมกิจกรรม (Nodes) จุดสังเกต (Landmark) โดยองค์ประกอบทั้ง 5 ประการนั้น จะสร้างมโนทัศน์ในการรับรู้เมืองของผู้สังเกต หากสภาพแวดล้อมของเมืองมีการจัดองค์ประกอบที่เหมาะสม ก็จะทำให้เกิดจินตภาพที่ชัดเจน ส่งผลให้เมืองนั้นๆ จะสร้างความน่าประทับใจต่อผู้พบเห็นได้เป็นอย่างดี ซึ่งองค์ประกอบของภูมิทัศน์เมือง 5 ประการ ได้แก่

- เส้นทางสัญจร (Path) คือ เส้นทางทุกประเภทที่บุคคลใช้สัญจรไปมา เช่น ถนน ทางรถไฟ บาทวิถี ฯลฯ เส้นทางมักเป็นส่วนที่มีความสำคัญมาก เพราะขณะที่บุคคลได้เดินทางผ่านเส้นทาง ซึ่งจะได้มีโอกาสได้เห็นส่วนต่างๆของเมืองตามเส้นทางที่สัญจร

- ขอบเขตพื้นที่ (Edge) คือ แนวต่างๆ ตามสภาพกายภาพ เป็นองค์ประกอบที่มีลักษณะเป็นเส้นที่กำหนดขอบเขต บริเวณ อาจปรากฏเป็นเส้นกั้นส่วนหนึ่งจากอีกส่วนหนึ่ง

- ย่าน (District) คือ บริเวณที่มีลักษณะทางกายภาพชัดเจน โดยลักษณะทางกายภาพ รูปทรงของอาคาร รูปแบบการสัญจร และกิจกรรมหลักของพื้นที่มีเอกลักษณ์สามารถบ่งบอกถึงความเป็นย่านได้

- ศูนย์กิจกรรม (Node) คือ บริเวณที่มีกิจกรรมแต่ละประเภทเด่นชัด ที่มีการเคลื่อนไหวของกิจกรรมอยู่ตลอดเวลา มีความชัดเจนในการเป็นศูนย์กลางกิจกรรมของเมือง

- ที่หมายตา (Landmark) คือ จุดสังเกตที่ดึงดูดความสนใจ เป็นจุดเด่น มองเห็นได้ชัดทั้งในระยะใกล้และไกล

นอกจากองค์ประกอบพื้นฐานทั้ง 5 ที่ประกอบกันเข้าเป็นโครงสร้างของเมืองแล้ว ยังมีองค์ประกอบและปัจจัยย่อยๆอีกหลายประการ (วรรณศิลป์, 2538) ซึ่งเป็นผลที่ก่อให้เกิดความเป็นเมือง ได้แก่ รูปทรงที่ดิน และภูมิประเทศ (Landform) พืชพันธุ์ธรรมชาติ (Natural Verdue) ภูมิอากาศ (Climate) นอกจากนั้นยังรวมไปถึงเรื่องรูปร่าง ขนาดและความหนาแน่นของเมือง พื้นที่ว่างและที่เปิดโล่งในเมือง (Urban Space)

2.2 กรอบแนวคิด ทฤษฎีที่ใช้ในการวิจัย

2.2.1 กรอบแนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ในงานวิจัย

ปัจจัยนำเข้า

สถานการณ์/วิสัยทัศน์/ยุทธศาสตร์

1.การพัฒนาเมืองเก่าเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ยั่งยืน

-ศรีศุภร์ นิลกรรณ์ และคณะ. (2556). แผนงาน การจัดการท่องเที่ยวอย่างสร้างสรรค์เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของอัตลักษณ์ชุมชนลุ่มน้ำปาว. รายงานฉบับสมบูรณ์ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย(สกว.)

-ภักยมณี แก้วสง่า* และนิศาชล จันทน์ศรี (2012). การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ : ทางเลือกใหม่ของการท่องเที่ยวไทย, Suranaree J. Soc. Sci. Vol. 6 No. 1; June 2012 (91-109)

2.การพัฒนาเมืองเชียงใหม่เข้าสู่เมืองมรดกโลก

-บทสรุปผู้บริหาร โครงการปรับปรุงภูมิทัศน์พื้นที่มรดกทางวัฒนธรรม 10 เมืองเก่า สาธารณูปโภคใต้ดินเพื่อการท่องเที่ยวในเขตเมืองอนุรักษ์ เมืองเก่ากลุ่มที่1ตามมติคณะรัฐมนตรี

-คณะทำงาน. (2559). การพัฒนาขีดความสามารถของชุมชนท่องเที่ยวในพื้นที่กลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน 1 (จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดแม่ฮ่องสอน จังหวัดลำปาง และจังหวัดลำพูน) เพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจฐานราก,กระทรวงมหาดไทย

-ปริญญา เจียรณนิโชติชัย. (มปป.) ผังเมืองเฉพาะกับการอนุรักษ์เมืองประวัติศาสตร์ :กรณีศึกษามหานครปารีสและลอนดอน สำหรับการอนุรักษ์พื้นที่กรุงรัตนโกสินทร์กรุงเทพมหานคร, ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

-ฉัตรแก้ว สิมารักษ์และคณะ. (2549). แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดลำพูน รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย(สกว.)

3.การท่องเที่ยวประเภทวัดในเมืองเก่า

-สุพาดา สิริกุดตา และคณะ. (2557). แนวทางการพัฒนาถนนคนเดินเชิงสร้างสรรค์อย่างยั่งยืนในประเทศไทย: กรณีศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ และภูเก็ต, รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย(สกว.)

-พระมหาสุทิตย์ อาภากรโ (อบอุ้น)และคณะ. (2554). รูปแบบและเครือข่ายการเรียนรู้ของแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัดในประเทศไทย.รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย(สกว.)

-ภาคที่ 3.(มปป.). การบริหารจัดการวัดและศาสนสถาน สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ

-วัชรพงษ์ ชุมดวง. (2560), การพัฒนาผังแม่บทบูรณาการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างยั่งยืน พื้นที่พิเศษอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย-ศรีสัชนาลัย-กำแพงเพชร เชื่อมโยงเมืองเก่าบางขลัง-บางพนาน-ไตรตรังษ์, รายงานฉบับสมบูรณ์, เสนอต่อคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ

4.มูลค่าทางเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวเมืองเชียงใหม่

5.พฤติกรรมนักท่องเที่ยวทั่วไป

กระบวนการ

แนวคิด ทฤษฎีที่ใช้

1.ศักยภาพการท่องเที่ยวของวัดร้างในเมืองเก่าเชียงใหม่

-The International Council on Monuments and Sites (ICOMOS)

-The Venice Charter (1964)

-The Burra Charter (1981)

-บทสรุปผู้บริหาร โครงการปรับปรุงภูมิทัศน์พื้นที่มรดกทางวัฒนธรรม 10 เมืองเก่า สาธารณูปโภคใต้ดินเพื่อการท่องเที่ยวในเขตเมืองอนุรักษ์ เมืองเก่ากลุ่มที่1 ตามมติคณะรัฐมนตรี

-คณะทำงาน (2559). การพัฒนาขีดความสามารถของชุมชนท่องเที่ยวในพื้นที่กลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน 1 (จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดแม่ฮ่องสอน จังหวัดลำปาง และจังหวัดลำพูน) เพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจฐานราก,กระทรวงมหาดไทย

2.แนวทางบริหารจัดการการท่องเที่ยววัดร้างในเมืองเก่าเชียงใหม่

-Aplin,G. (2002). *Heritage: Identification, Conservation and Management*, Oxford University Press, Victoria

-Sanoff, H. (2000). *Community Participation Methods in Design and Planning*, John Wiley&Sons, Inc, New York

-ปริญญา เจียรณนิโชติชัย. มปป. ผังเมืองเฉพาะกับการอนุรักษ์เมืองประวัติศาสตร์ :กรณีศึกษามหานครปารีสและลอนดอนสำหรับการอนุรักษ์พื้นที่กรุงรัตนโกสินทร์กรุงเทพมหานคร, ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

3.แนวทางบริหารจัดการการท่องเที่ยววัดร้างในเมืองเก่าเชียงใหม่

-The Nara Document on Authenticity (1994)

-ICOMOS Charter for the Interpretation and Presentation of Cultural Heritage Sites" (2008)

-พระมหาสุทิตย์ อาภากรโ (อบอุ้น)และคณะ (2554). รูปแบบและเครือข่ายการเรียนรู้ของแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัดในประเทศไทย,รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

-ภาคที่ 3. (มปป.). การบริหารจัดการวัดและศาสนสถาน สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ

ผลลัพธ์

1.แบบจำลองคอมพิวเตอร์แต่ละวัดร้าง

-เพื่อเป็นข้อมูลอ้างอิงด้านรูปแบบและขนาด ตามเจดีย์ที่เลือก ทำให้สร้างข้อมูลสันนิษฐานได้ใกล้เคียงของจริงมากขึ้น

2.แนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวของวัดร้างในเมืองเก่าเชียงใหม่

-ค้นพบปัจจัยที่เกี่ยวข้องในการประเมินศักยภาพในมิติต่างๆเพื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่

-กำหนดศักยภาพที่เป็นจุดแข็งเพื่อขบั่นและจุดอ่อนที่ยังขาดเพื่อเพิ่มการวางแผนพัฒนา

3.แนวทางการจัดการการท่องเที่ยววัดร้างในเมืองเก่าเชียงใหม่

-ได้ปัจจัยที่เกี่ยวข้องในการบริหารจัดการในด้านต่างๆ

-กำหนดแนวทางพัฒนาการบริหารจัดการแต่ละด้านโดยมุ่งเน้นการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน

-ได้ข้อมูลพฤติกรรมนักท่องเที่ยวและนักท่องเที่ยวกลุ่มสนใจเฉพาะ ซึ่งต้องการจำนวนมากขึ้นจากกลุ่มนักท่องเที่ยวหลักเดิมที่มีอยู่แล้ว

-สร้างการสื่อความหมายเชื่อมโยงนักท่องเที่ยวหลักกลุ่มเดิมให้มีทางเลือกมากขึ้น

4.แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวใหม่ด้วยวัดร้าง

-ได้ปัจจัยที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาอย่างครบวงจร ทั้งทางกายภาพ สื่อความหมายและบริหารจัดการ โดยมุ่งเป้าที่การท่องเที่ยวที่จำเป็นต้องพัฒนาและปรับแผนให้ทันสมัยอย่างต่อเนื่อง

-การพัฒนาพื้นที่วัดร้างที่มีจำนวนมากในเขตเมืองเก่าเชียงใหม่ ไม่เพียงพัฒนาแต่ตัวศาสนสถานเอง แต่ยังทำให้คุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อมโดยรวมของเมืองดีขึ้นด้วย

-ได้แนวทางการพัฒนาตามพื้นที่นำร่องชุดแรก10วัด โดยจะต้องพัฒนาอย่างต่อเนื่องในแต่ละปี จนไม่เหลือวัดร้างที่มีสภาพไม่เหมาะสมอีกต่อไป

ผลผลิต

1.แหล่งข้อมูลอ้างอิงเพื่อการศึกษาเจดีย์แบบล้านนาได้ดีขึ้น ทั้งบนสถานที่จริงและฐานข้อมูลออนไลน์ อันจะช่วยส่งเสริมการสื่อความหมายสู่การท่องเที่ยวในระดับสากลได้ดีขึ้น

2. ศักยภาพในด้านต่างๆของวัดร้างถูกพัฒนาได้ตรงจุดและต่อเนื่องสู่การเพิ่มจำนวนแหล่งท่องเที่ยวใหม่ในแต่ละปี ไม่เพียงนำมูลค่าเพิ่มมาสู่เมืองในภาพรวมแล้วยังได้เรียนรู้การพัฒนาเพื่อเป็นกรณีศึกษาในแห่งอื่นของประเทศอีกด้วย

3.การบริหารจัดการคือกรลงมือปฏิบัติการอย่างต่อเนื่องในการพัฒนา ต่างจากเดิมที่เพียงพัฒนาแต่กายภาพตามช่วงเวลาแต่เพียงอย่างเดียว ดังนั้นการท่องเที่ยวอันเกี่ยวกับผู้คนจำนวนมากหลายภาคส่วนจึงจำเป็นต้องดำเนินการรวดเร็วทันสมัยตรงกลุ่มด้วย ซึ่งเดิมมีแผนรองรับแต่การท่องเที่ยวกลุ่มกระแสหลักแต่เพียงอย่างเดียว

4.เมื่อได้ลงมือพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่ให้สำเร็จจริงอย่างต่อเนื่อง นักท่องเที่ยวจะเพิ่มจำนวนขึ้นไม่เพียงจากกลุ่มกระแสหลัก แต่จะได้จากกลุ่มสนใจเฉพาะที่เป็นเชิงคุณภาพมากขึ้นด้วย นำความยั่งยืนสู่การแผนพัฒนาสู่มรดกโลกที่จับต้องได้และยั่งยืนในระยะยาว

5.เพิ่มจำนวนแหล่งท่องเที่ยวใหม่และนักท่องเที่ยวกลุ่มคุณภาพมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง บรรยากาศแห่งเมืองเก่าเดิมแท้ที่เต็มไปด้วยวัดควรถูกรื้อฟื้นกลับมาอย่างต่อเนื่องด้วยเช่นกัน

6.เนื่องจากพื้นที่วัดร้างส่วนใหญ่ถูกพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว อันเป็นพื้นที่สาธารณะนับเป็นการพัฒนาสิ่งแวดล้อมทั้งพื้นที่สีเขียวและพื้นที่โล่งได้ดีขึ้น เนื่องจากปัจจุบันประสบปัญหาหมอกควันที่เกิดจากการเผาเป็นประจำทุกปี อันจะมีส่วนในการลดค่าฝุ่นละอองในช่วงวิกฤตได้อีกทางหนึ่ง

ภาพที่ 2.3 กรอบแนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ในงานวิจัย

2.2.2 กรอบแนวความคิดของการวิจัย

2.2.2.1 การพัฒนาเมืองเก่าเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ยั่งยืน

- Aplin, G. (2002). *Heritage: Identification, Conservation and Management*, Oxford University Press, Victoria อัลพริน ผู้เขียนตำราดังกล่าวได้เปิดวิธีคิดใหม่ๆ ต่อโบราณสถาน เกี่ยวกับคุณค่าที่จับต้องได้ (Tangible Significance) และจับต้องไม่ได้ (Intangible Significance) ซึ่งแต่เดิมการอนุรักษ์มักเน้นที่การพัฒนาทางกายภาพแต่เพียงอย่างเดียว ขาดการมีส่วนร่วมของชุมชนและประเพณีวัฒนธรรมอันมี “คน” และชีวิตประจำวันของผู้คนเข้ามาเกี่ยวข้อง

อีกประการหนึ่งอัลพรินได้เสนอวิธีคิดเกี่ยวกับโบราณสถานในเรื่องมิติของเวลาอันเกี่ยวกับผู้คนจากรุ่นสู่รุ่น(อดีต/ปัจจุบัน/อนาคต) นิยมใช้คำว่า “มรดก” (Heritage) มากกว่า “สถานที่ทางประวัติศาสตร์” (Historic Sites) หรือ “โบราณสถาน” (Ancient Monuments) ซึ่งคุ้นเคยในสังคมไทยผ่านทางพระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ ปี 2504 และปรับปรุงเรื่อยมาจน

ปัจจุบันแนวคิดจากอัลพรินทั้งสองล้วนมีอิทธิพลต่อวิธีคิดต่อการวิจัยที่พยายามแสวงหาแนวคิดใหม่ที่แตกต่างกันจากวิธีคิดแบบราชการของกรมศิลปากรและสำนักพุทธศาสนาอันเป็นความรับผิดชอบโดยตรง

- Sanoff, H. (2000), *Community Participation Methods in Design and Planning*, John Wiley & Sons, Inc, New York ซานอฟฟ์ได้เสนอวิธีการมีส่วนร่วมของชุมชนเข้ามาเกี่ยวข้องกับการออกแบบและพัฒนาผ่านกระบวนการต่างๆ ผลงานวิจัยนี้เชื่อว่าการขาดการมีส่วนร่วมของชุมชนโดยปล่อยให้เป็นการกระทำที่ของทางราชการฝ่ายเดียวไม่สามารถนำไปสู่ความยั่งยืนได้

- รัชมนิ แก้วสง่า และนิศาชล จันทน์ศรี, (2012) การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ : ทางเลือกใหม่ของการท่องเที่ยวไทย, Suranaree J. Soc. Sci. Vol. 6 No. 1; June 2012 (91-109) ผู้วิจัยได้เสนอแนวทางการท่องเที่ยวที่ให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ

- ศรีสุกัร นิลกรรณ์ และคณะ, (2556), แผนงาน การจัดการท่องเที่ยวอย่างสร้างสรรค์เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของอัตลักษณ์ชุมชนลำปาง, รายงานฉบับสมบูรณ์ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย(สกว.) ผู้วิจัยได้เสนอแนวทางการท่องเที่ยวที่ให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานอัตลักษณ์ของถิ่นที่

2.2.2.2 การพัฒนาเมืองเชียงใหม่เข้าสู่เมืองมรดกโลก

- *The International Council on Monuments and Sites (ICOMOS)* เป็นองค์กรอิสระนานาชาติที่มุ่งส่งเสริมการอนุรักษ์มรดกทางสถาปัตยกรรม โดยมีตัวแทนและสาขาจากชาติต่างๆ เป็นสมาชิก มีการประชุมเพื่อบรรลุข้อตกลงและกฎบัตร (International Charter) เป็นประจำทุกปี อีกทั้งเป็นองค์กรที่สนับสนุนการขึ้นทะเบียนมรดกโลก (World Heritages Listing) จากชาติต่างๆ ต่อองค์การยูเนสโก (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization UNESCO)

- *The Venice Charter (1964)* องค์การช่างต้นได้ดำเนินการภายใต้กฎบัตรเวนิส ซึ่งเกี่ยวกับการอนุรักษ์ในทางปฏิบัติโดยตรง เป็นแม่แบบในการออกคู่มือการอนุรักษ์และกฎหมายเกี่ยวกับโบราณสถานของกรมศิลปากร การปรับเปลี่ยน พัฒนา ซ่อมแซม ทางกายภาพวัดร้างต่างๆในงานวิจัยนี้อยู่ภายใต้กฎบัตรนี้เช่นเดียวกัน ซึ่งเน้นที่ความเดิมแท้ (Authenticity) และการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพให้น้อยที่สุดเท่าที่จะทำได้

- *The Burra Charter (1981)* หรือกฎบัตรเบอร์รา ซึ่งเกิดจากการประชุมที่ประเทศออสเตรเลีย ได้พัฒนาแนวคิดและการปฏิบัติจากกฎบัตรเวนิส แต่ก้าวหน้ากว่าทางด้านการให้คุณค่า (Statement of Significances) มรดกทางสถาปัตยกรรมผ่านทางคุณค่า 4 ด้านเพื่อสนับสนุนการตัดสินใจและเป็นส่วนหนึ่งในตัวชี้วัดของงานวิจัยนี้ เช่น คุณค่าทางสังคม, วิทยาศาสตร์ และประวัติศาสตร์ เป็นต้น

- *The Nara Document on Authenticity (1994)* เช่นเดียวกับกฎบัตรทั้งสองข้างต้น เอกสารเรื่องความเดิมแท้แห่งเมืองนารา ประเทศญี่ปุ่น ยังคงเน้นหนักที่ความเดิมแท้ (Authenticity) ของมรดกทางสถาปัตยกรรม แต่เสนอความก้าวหน้าเกี่ยวกับบริบทเฉพาะของแต่ละชาติว่าควรนำมาประกอบในการตัดสินใจด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งโบราณสถานทางศาสนาของแต่ละศาสนา ควรได้รับการยืดหยุ่นเพื่อคงอยู่กับวิถีชุมชนดั้งเดิมเพื่อความยั่งยืน แม้ว่าจะขัดแย้งกับทฤษฎีการอนุรักษ์แบบตะวันตก เช่นการปรับเปลี่ยนวัสดุ, การทำให้คงสภาพใหม่ (Renewal) และการมีชีวิตอยู่เสมอแบบศาสนสถาน ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับงานวิจัยเรื่องวัดร้างในเชียงใหม่เป็นอย่างมาก

ข้อสรุปจากการประชุมและกฎบัตรต่างๆเหล่านี้สามารถเป็นมาตรฐานและข้อแนะนำ (Guidelines) สู่การอนุรักษ์ในแต่ละภาคส่วนสู่การปฏิบัติได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะวัดร้างในเขตเมืองเก่าเชียงใหม่ซึ่งมีความซับซ้อนในบริบทเมือง ศาสนา ความทันสมัย และโบราณสถาน

- คณะทำงาน. (2559). การพัฒนาขีดความสามารถของชุมชนท่องเที่ยวในพื้นที่กลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน 1 (จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดแม่ฮ่องสอน จังหวัดลำปาง และจังหวัดลำพูน) เพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจฐานราก,กระทรวงมหาดไทย

- ฉัตรแก้ว สิมารักษ์และคณะ. (2549). แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดลำพูน รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย(สกว.) เป็นผลงานวิจัยที่เสนอแนวทางท่องเที่ยวเมืองลำพูนที่มีการเปลี่ยนแปลงน้อย มีวัดในพื้นที่จำนวนมาก มีฐานะเป็นเมืองรองที่มีศักยภาพสูงเรื่องการบริหารจัดการวัดเมืองเพื่อการท่องเที่ยว

- บทสรุปผู้บริหาร โครงการปรับปรุงภูมิทัศน์พื้นที่มรดกทางวัฒนธรรม 10 เมืองเก่า สาธารณูปโภคใต้ดินเพื่อการท่องเที่ยวในเขตเมืองอนุรักษ์ เมืองเก่ากลุ่มที่1ตามมติคณะรัฐมนตรี เป็นโครงการนำร่องการปรับปรุงภูมิทัศน์ที่สามารถเห็นผลได้ชัดเจนและบูรณาการกัน

- ปริญญ์ เจียรณมิโชติชัย.(มปป.) ผังเมืองเฉพาะกับการอนุรักษ์เมืองประวัติศาสตร์ :กรณีศึกษามหานครปารีสและลอนดอนสำหรับการอนุรักษ์พื้นที่กรุงรัตนโกสินทร์กรุงเทพมหานคร, ภาควิชาการวางแผนภาค

และเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ผู้วิจัยได้เสนอการเปรียบเทียบพัฒนาการทางกฎหมายผังเมืองที่เหมาะสมกับแต่ละบริบทที่เป็นเมืองท่องเที่ยวระดับโลก เป็นเมืองโบราณที่เป็นศูนย์กลางความเจริญมาโดยตลอดจนถึงปัจจุบัน

2.2.2.3 การท่องเที่ยวประเภทวัดในเมืองเก่า

- พระมหาสุทิตย์ อาภากรโ (อบอูน) และคณะ. (2554). รูปแบบและเครือข่ายการเรียนรู้ของแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัดในประเทศไทย, รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย(สกว.) เนื่องจากวัดมีอยู่ทั่วประเทศจำนวนมาก ส่วนหนึ่งเป็นวัดที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญด้วย การสร้างเครือข่ายเชื่อมโยงระหว่างกันจะเป็นการแบ่งปันประสบการณ์ที่ดีในการพัฒนาสู่การท่องเที่ยวได้อย่างยั่งยืน ทั้งการอนุรักษ์และบริหารจัดการพุทธศิลป์และปูชนียสถานได้ดีขึ้น

- ภาคที่ 3 การบริหารจัดการวัดและศาสนสถาน สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ เป็นคู่มือการบริหารจัดการวัดที่เน้นวัดตามปกติมากกว่าวัดร้าง

- วัชรพงษ์ ชุมดวง. (2560). การพัฒนาผังแม่บทบูรณาการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างยั่งยืน พื้นที่พิเศษอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย-ศรีสัชนาลัย-กำแพงเพชร เชื่อมโยงเมืองเก่าบางช้าง-บางพาน-ไทรตรังษ์, รายงานฉบับสมบูรณ์, เสนอต่อคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ผู้วิจัยได้เสนอผังแม่บทการท่องเที่ยวแห่งใหม่ที่เชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวมรดกโลกเดิม สร้างโอกาสขยายตัวทางการท่องเที่ยวได้อีกมาก

- สุพาดา สิริกุดตา และคณะ. (2557). แนวทางการพัฒนาถนนคนเดินเชิงสร้างสรรค์อย่างยั่งยืนในประเทศไทย: กรณีศึกษา จังหวัดเชียงใหม่ และภูเก็ต, รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย(สกว.) ปัจจุบันถนนคนเดินในเมืองเก่าเชียงใหม่ได้กลายเป็นต้นแบบสู่เมืองอื่นๆ การฟื้นฟูอย่างกว้างขวาง ดำเนินการอย่างต่อเนื่องจนปัจจุบัน เกิดทั้งมูลค่าและทางเลือกใหม่ในการท่องเที่ยว อีกทั้งยังสร้างผลกระทบทั้งบวกและลบต่อชุมชนโดยรอบทุกสัปดาห์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งวัดจำนวนมากที่อยู่บนถนนคนเดินทั้งหมด

ตารางที่ 2.2 กรอบแนวคิดงานวิจัยที่ใช้กับโครงการ

กรอบแนวคิด แผนงานวิจัย	ความเชื่อมโยง	
	โครงการย่อย1	โครงการย่อย2
1.The International Council on Monuments and Sites (ICOMOS)	- มาตรฐานสากลเพื่อพิจารณาศักยภาพของวัดร้าง ซึ่งมีหลักการโดยทั่วไปและเฉพาะเรื่อง เช่นการสื่อความหมายและพิจารณาที่ตั้ง เป็นต้น - จุดแข็งของหน่วยงานนี้ได้แก่มีการพัฒนาแนวคิดผ่านการประชุมเป็นประจำทุกปี มีการศึกษาที่หลากหลายและเฉพาะถิ่นผ่านตัวแทนของประเทศต่างๆในการถกเถียงและส่งทางให้กันและกัน เนื่องจากเป็นองค์อิสระที่มีได้หวังผลกำไรและไร้การเมือง มุ่งเน้นการพัฒนาทางวิชาการที่เปิดกว้างเหมาะสมในการนำมาพิจารณาปัญหาของวัดร้างเมืองเชียงใหม่ที่ถูกพิจารณาโดยแนวทางเดียวมาโดยตลอด ไม่ยั่งยืนและขาดความเชื่อมโยงกับเมืองมาโดยตลอดทั้งที่มีคุณค่าสูงเป็นจุดแข็งที่ต่างจากเมืองเก่าอื่นอย่างเห็นได้ชัด	- มาตรฐานสากลที่ใช้เป็นแนวทางเปิดกว้างเพื่อพิจารณาวัดร้างให้ได้มาตรฐานสากลยิ่งขึ้น มีทางเลือกในการบริหารจัดการได้มากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวสู่ความยั่งยืนทั้งคุณภาพชีวิตของชาวเมืองและนักท่องเที่ยวที่มีคุณภาพมากขึ้นด้วย - ในส่วนโครงการย่อย1จะเป็นการคัดกรองและบ่งชี้คุณค่าของวัดร้างแต่ละแห่งว่าควรทำที่ใดและด้านใดบ้าง ส่งต่อมาสู่โครงการย่อย 2 ที่ลงมือปฏิบัติด้วยการบริหารจัดการที่เป็นพลวัตร ไม่หยุดนิ่งทั้งเชิงรับและรุกที่สัมพันธ์กับช่วงเวลา ดังนั้นเอกสารของหน่วยงานสากลนี้จึงมีให้ศึกษาจำนวนมากและทันสมัยเสมอเนื่องจากการประชุมอย่างต่อเนื่องเป็นประจำทุกปี นำกรณีศึกษามาปรับใช้กับวัดร้างได้อย่างทันสมัยเสมอผ่านเครื่องมือต่างๆ อาทิเช่นแอปพลิเคชันและสื่อออนไลน์ต่างๆ
2.The Venice Charter (1964)	- กฎบัตรสากลที่ใช้ในการอนุรักษ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกรมศิลปากรได้ใช้เป็นแม่แบบในการสร้างแนวทางและระเบียบในการอนุรักษ์สำหรับประเทศไทย - ในส่วนของศักยภาพวัดร้างเพื่อการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว ถือเป็นมาตรฐานเบื้องต้นสู่การต่อยอด ไม่เพียงพออีกต่อไปสำหรับการพัฒนาวัดร้างที่ซับซ้อนกว่าโบราณสถานปกติ จึงถูกปล่อยปละละเลยมาถึงปัจจุบัน	- เมื่อผ่านการคัดกรองและอนุรักษ์ตามแนวทางของโครงการย่อย1ที่เน้นทางกายภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกฎบัตรเวนิสอันเป็นแนวปฏิบัติของกรมศิลปากรอยู่แล้ว จะพบว่ากรณีวัดร้างเป็นเช่นเดียวกับโบราณสถานอื่นๆคือเมื่อถูกซ่อมแซมแล้วก็จะจบกระบวนการ ขาดการบริหารจัดการที่ต่อเนื่องเพื่อให้มีชีวิตและเชื่อมโยงกับสังคมในชีวิตประจำวัน กฎบัตรนี้เมื่อลงมือทำกับวัดร้างจึงเป็นจุดเริ่มต้นที่ดีเพื่อการต่อยอด

กรอบแนวคิด แผนงานวิจัย	ความเชื่อมโยง	
	โครงการย่อย1	โครงการย่อย2
		- ในส่วนของโครงการย่อย2นี้จะทำการศึกษา การบริหารจัดการสำหรับวัดร้างให้ครบวงจร โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาเป็นแหล่ง ท่องเที่ยวใหม่เพื่อมูลค่าทางเศรษฐกิจจากการ ท่องเที่ยว อีกทั้งยังเสริมคุณค่าความเป็นเมือง เก่าได้เป็นอย่างดี เป็นหลักฐานการมีอยู่ที่ ชัดเจนที่สุดแต่กลับถูกปล่อยปละละเลยที่สุด เช่นกัน
3.The Burra Charter (1981)	- กฎบัตรสากลของออสเตรเลียที่พัฒนาขึ้น โดยพิจารณาคุณค่าของวัดร้างได้ดีและ ครอบคลุมกว่าเดิมมาก โดยให้เริ่มพิจารณา ที่คุณค่าของวัดร้างก่อน ซึ่งเหมาะสม เนื่องจากบริบทและผู้ใช้เปลี่ยนไปตาม ระยะเวลาอย่างหลากหลายจากเมื่อแรก สร้างมา ศักยภาพการพัฒนาวัดร้างเมือง เชียงใหม่จึงไม่สามารถทำได้เพียงอนุรักษ์ ทางกายภาพเพียงอย่างเดียว กิจกรรมที่มี ชีวิตและสัมพันธ์กับผู้ใช้แต่ละสมัยจึงควร ได้รับการวางแผนด้วย - กฎบัตรนี้จึงช่วยในการพิจารณาคุณค่า และสร้างเกณฑ์ในการเลือก จัดลำดับ ความสำคัญก่อนหลังในการอนุรักษ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในงานวิจัยนี้มุ่งเป้าที่การ ท่องเที่ยว ศักยภาพจึงเป็นสิ่งสำคัญในการ พัฒนาเช่นกัน อาทิเช่น ท่าเล, พื้นที่ตาม โหนด, และความสมบูรณ์ของเจดีย์ที่จะดึง ดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาชมได้เป็นต้น	- กฎบัตรเบอร์รา เป็นเอกสารสารที่ก้าวหน้า ขึ้นกว่าเดิมในการอนุรักษ์มุ่งเน้นคุณค่าหลาย ด้านและความเดิมแท้ที่เป็นองค์รวมมากกว่า การพิจารณาแต่ประวัติศาสตร์ คุณค่าที่จับ ต้องไม่ได้ถูกพิจารณามากขึ้นกว่าเดิมอันเป็น สิ่งเข้าได้ยากในสังคมไทยหาแปลความหมาย มาอย่างตรงๆ แต่มีอยู่จริงมาแต่เดิมอยู่แล้ว ตามแนวทางสังคมตะวันตกของภูมิภาค - คุณค่าที่เป็นนามธรรมและจิตวิญญาณคือ หัวใจสำคัญของการอนุรักษ์ศาสนสถาน วัด ร้างจึงควรถูกพิจารณาทั้งทางกายภาพและ กิจกรรม บรรยายภาคว่าเป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์เป็น สิ่งที่ถูกหลงลืมมาโดยตลอด ซึ่งเมื่อซ่อมแซม แล้ว การบริหารจัดการที่ดีที่ทำให้พื้นที่นี้ยัง รู้สึกได้ถึงความเป็นศาสนสถานคือหัวใจสำคัญ สู่ความยั่งยืน การตระหนักรู้คุณค่าสามารถทำ ได้หลายช่องทางการสื่อความหมายทั้ง ทางตรงและอ้อมผ่านนวัตกรรมใหม่ล่าสุดใน ยุคปัจจุบันด้วยเช่นกันในฐานะแหล่งท่องเที่ยว ใหม่

กรอบแนวคิด แผนงานวิจัย	ความเชื่อมโยง	
	โครงการย่อย1	โครงการย่อย2
4.The Nara Document on Authenticity (1994)	- กฎบัตรสากลแห่งเมืองนาราที่เติมเต็มช่องว่างที่ขาดหายจากบริบทแบบตะวันออก ทั้งเรื่องจิตวิญญาณและการแปรเปลี่ยนของวัสดุที่มองต่างจากตะวันตก ทั้งความเดิมแท้และไม่จริง - การพิจารณาศักยภาพวัดร้างจึงได้ปรับใช้กฎบัตรนี้เพื่อพิจารณาและตั้งคำถามเรื่องความเดิมแท้และหลักของศาสนาพุทธที่สอนเรื่องอนัตตา ผ่านมุมมองศาสนิกชนท้องถิ่นที่นิยมการปฏิสังขรณ์ให้ใหม่อยู่เสมอเป็นตัวแทนของ “การมีชีวิต” ของเจดีย์ มากกว่าการอนุรักษ์ให้คงสภาพเดิมแบบของกรมศิลปากรแต่ขาดผู้บูชา เจดีย์ร้างทรงคุณค่าเหล่านี้เมื่อถูกอนุรักษ์แล้วจึงถูกมองว่าไร้ชีวิตและขาดการเชื่อมโยงกับผู้ใช้ในปัจจุบัน ช่องว่างเหล่านี้จึงควรใช้พิจารณาหาคักยภาพในงานวิจัยนี้	- กฎบัตรเมืองนารามีความก้าวหน้าและชูอัตลักษณ์ความเป็นตะวันออกซึ่งเหมาะสมกับประเทศไทยมากยิ่งขึ้น เปิดโอกาสให้ตีความคุณค่าทางศาสนาและงานช่างท้องถิ่น พร้อมทั้งพิธีกรรมทางศาสนาได้ถูกนำเข้ามาพิจารณาอย่างเห็นได้ชัด ดังจะเห็นว่าวัดในไทยนิยมรื้อของเก่าทิ้งและเรียสร้างของใหม่ที่ดีและใหญ่กว่าเดิม สะท้อนความมีชีวิตของศาสนิกชนในแต่ละสมัยมากกว่าที่จะยึดติดความเดิมแท้ ความเดิมแท้จึงไม่อดีตแต่อยู่ที่ปัจจุบันขณะตามแนวทางพุทธธรรมที่เน้นเกิดแก่เจ็บตายไม่เที่ยงแท้ อีกทั้งวัสดุที่สร้างก็ไม่คงทนถาวรเป็นทุนเดิม - ในกรณีเจดีย์วัดร้าง อยู่ได้คงทนมากที่สุดเนื่องจากใช้วัสดุที่คงทนดีที่สุดอันเป็นตัวแทนเขาพระเมรุและองค์พระพุทธรเจ้าโดยตรง ในเจดีย์จึงมักบรรจุพระธาตุและสิ่งล้ำค่าที่สุดไว้เป็นที่รวมความเป็นที่สุดของแต่ละวัด ดังนั้นในส่วนโครงการย่อย2 คือ การประยุกต์ใช้ทักษะบริหารจัดการเจดีย์และพื้นที่ของวัดที่ตกทอดมาถึงปัจจุบันให้ดีที่สุด ทั้งเรื่องการมีชีวิต, บรรยากาศ, และความยืดหยุ่นแห่งความเป็นตะวันออกตามหลักอนัตตาอีกด้วย ซึ่งไม่ใช่เรื่องง่ายและยากแก่ความเข้าใจของชาวตะวันตกไม่น้อย วิธีการและกระบวนการจึงต้องอิงตามวิทยาศาสตร์ท้องถิ่นเพิ่มเติมขึ้นมาจึงจะประสบความสำเร็จอย่างยั่งยืนยิ่งขึ้น

กรอบแนวคิด แผนงานวิจัย	ความเชื่อมโยง	
	โครงการย่อย1	โครงการย่อย2
5.ICOMOS Charter for the Interpretation and Presentation of Cultural Heritage Sites" (2008)	- การสื่อความหมายที่ถูกต้องเป็นสิ่งสำคัญยิ่งในการอนุรักษ์ ซึ่งมีถูกมองข้ามมาโดยตลอดและและไม่ได้เป็นวิชาการโดยตรง ในยุคสมัยใหม่มีกฎบัตรสากลมากมายให้ความสำคัญกับ “การสื่อความหมาย” ในรูปแบบต่างๆมากมายรวมทั้งมีการทำวิจัยอย่างเข้มข้น กฎบัตรในข้อ5นี้ช่วยในการพิจารณาเรื่องความเดิมแท้และคุณค่าของมรดกทางวัฒนธรรมใดๆว่าควรจะหลักการอย่างไรจึงถูกต้องเหมาะสม ดังนั้นจึงต้องระบุให้ได้เสียก่อนว่าคุณค่าและความเดิมแท้ของแต่ละแห่งที่นั่นคือสิ่งใดกันแน่ ทั้งที่จับต้องได้และไม่ได้ - ในการส่วนการศึกษา ศักยภาพวัดร้าง กฎบัตรนี้ช่วยให้กรอบการวิจัยพิจารณาถึงลักษณะพิเศษของวัดร้าง โดยเฉพาะอย่างยิ่งบริบทเชิงใหม่ในเขตเมืองว่ามีความพิเศษและสัมพันธ์กับเมืองอย่างมีนัยสำคัญ รูปแบบไหน อันจะนำไปสู่การวางแผนออกแบบการสื่อความหมายที่ถูกต้องเหมาะสมผ่านจุดแข็งที่จะพัฒนาสู่การเป็นแหล่งท่องเที่ยวได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุดคุ้มค่าแก่การงบประมาณพัฒนา - ศักยภาพวัดร้างผ่านการสื่อความหมายการพัฒนาทางกายภาพ อาทิเช่นการออกแบบสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆในพื้นที่, ชนิดของวัสดุ, และการออกแบบป้ายสื่อความหมายรวมทั้งวางผังชนิดพื้นพรรณของแต่ละโซนที่กำหนด เป็นต้น	- กฎบัตรสากลที่ช่วยเสนอแนะหลักการการสื่อความหมายสามารถประยุกต์ใช้ต่อการบริหารจัดการได้อย่างเต็มที่อีกทางหนึ่งด้วยการสื่อความหมายคือกระบวนการทั้งหมดที่มุ่งเพื่อให้ผู้รับสารได้ตระหนักถึงคุณค่าและความเดิมแท้ของพื้นที่นั้นๆ ไม่ว่าจะเป็นสภาพอดีตหรือการเชื่อมโยงสู่ปัจจุบันในฐานะส่วนหนึ่งชีวิตชาวเมืองและประวัติศาสตร์ของเมืองขึ้นมาได้ เป็นจิ๊กซอว์ที่ทำให้เป็นเมืองที่น่าภูมิใจขึ้นมาได้ ในปัจจุบัน ดังนั้นการวางแผนบริหารจัดการที่รู้ว่าวัดร้างแต่ละที่มีจุดแข็งอะไรนำเสนอจึงจำเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่ที่จะถูกกริวิวแบบปากต่อปากและข้อมูลออนไลน์ที่จะอยู่ค้างตลอดไป - การบริหารจัดการผ่านแนวทางของกฎบัตรนี้ได้แก่การอธิบายผ่านข้อมูลต่างๆทั้งโดยตรงและอ้อม ผ่านทั้งกิจกรรมและเทคโนโลยีที่ทำอย่างอย่างต่อเนื่อง อาทิเช่นเส้นทางท่องเที่ยวจักรยานที่ร้อยเรียงเรื่องราวเข้าหากัน หรือแม้กระทั่งการออกแบบเกมที่เชื่อมโยงเยาวชนให้เล่นบนแผนที่จริงด้วยการเชคอินเก็บแต้มผ่านข้อมูลคิวอาร์โค้ด เป็นต้น

กรอบแนวคิด แผนงานวิจัย	ความเชื่อมโยง	
	โครงการย่อย1	โครงการย่อย2
6.Aplin,G. 2002, Heritage: Identification, Conservation and Management, Oxford University Press, Victoria	- เอกสารที่เปิดทัศนคติต่อมรดกทางสถาปัตยกรรมที่กว้างและยืดหยุ่นกว่าเดิม เปิดโอกาสให้ตีความและอนุรักษ์ รวมทั้งเชื่อมโยงกับผู้ใช้ให้ครบวงจรด้วยผู้ใช้ที่แปรเปลี่ยนเชื่อมโยงด้วยการบริหารจัดการที่ทันสมัย ที่มุ่งเน้นที่เป้าหมายการส่งเสริมให้คุณค่าของมรดกดังกล่าวนั้นได้รับรู้สู่คนรุ่นต่อไปอย่างยั่งยืน มีทั้งการนำกลับมาใช้ใหม่และปรับปรุงเป็นแหล่งท่องเที่ยวของย่านและเมืองได้อย่างพึ่งพาอาศัยกัน โดยเฉพาะวัดร้างในเมืองเชียงใหม่ที่มีจำนวนมากและซับซ้อนในฐานะเมืองท่องเที่ยวอันดับ2ของประเทศไทยได้เป็นอย่างดี - คำว่า “มรดก” ตามความหมายของหนังสือเล่มนี้ดูจะเป็นสิ่งที่เข้าใจได้ยากกว่าคำว่า “โบราณสถาน”ตามความคุ้นชินของสังคมไทย คำแรกได้อธิบายมิติของเวลาที่มาบรรจบอยู่พร้อมกันของอดีต/ปัจจุบัน/และอนาคตเพื่อเป็นแนวทางในการอนุรักษ์ ส่งต่อให้คนรุ่นต่อไปทำอย่างต่อเนื่องไม่สิ้นสุด ส่วนโบราณสถานนั้นมีมิติของอดีตอย่างเดียวที่จะต้องเก็บรักษาไว้ตามพระราชบัญญัติโบราณสถานฯ การอนุรักษ์อย่างที่เป็นมาจึงเป็นการทำให้วัดร้างแต่ละแห่ง “ร้าง”ไปอย่างสมบูรณ์โดยขาดการบริหารจัดการนั่นเอง	- การบ่งชี้คุณค่าและอัตลักษณ์คือจุดเริ่มต้นเพื่อการอนุรักษ์ ส่วนการบริหารจัดการที่ดี, ต่อเนื่อง, และครบวงจรเป็นเครือข่ายจึงจะประสบความสำเร็จในภาพรวมของเมืองเก่าเชียงใหม่ที่เต็มไปด้วยวัดร้างอย่างเป็นเอกลักษณ์ด้วย - เนื่องจากงานวิจัยนี้เน้นการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวใหม่จากวัดร้างที่มีอยู่เดิม โครงการย่อย2 จึงไม่เพียงเน้นคุณค่าเดิมของพื้นที่เดิมที่เป็นศาสนสถาน พัฒนาสู่การท่องเที่ยวที่นำพากลุ่มผู้ใช้คุณภาพแบบใหม่เข้ามา การมุ่งเป้าสื่อความหมายให้นักท่องเที่ยวถูกกลุ่มจึงมีความสำคัญ จำเป็นต้องศึกษาวิธีการและกระบวนการที่เป็นสากลมากขึ้น เช่น นักท่องเที่ยวชาวตะวันตกและจีน กลุ่มคนไทยเป็นกลุ่มไหนและต้องอำนวยความสะดวกทางกายภาพในเรื่องใดบ้าง อาทิเช่นที่นั่งพักและทางสำหรับรถเข็นผู้สูงอายุ เป็นต้น

กรอบแนวคิด แผนงานวิจัย	ความเชื่อมโยง	
	โครงการย่อย1	โครงการย่อย2
7.Sanoff, H. 2000, Community Participation Methods in Design and Planning, John Wiley&Sons, Inc, New York	- เอกสารที่ได้อธิบายความหมายและเสนอแนะแนวทางในการทำโครงการใดๆ โดยให้ชุมชนมีส่วนร่วมเพื่อมุ่งสู่ความยั่งยืน และลดความขัดแย้ง โดยเฉพาะโครงการที่ส่งผลกระทบต่อผู้คนโดยรอบจำนวนมาก พร้อมทั้งมีกรณีศึกษาอธิบายอย่างดี - การประยุกต์ใช้สู่การศึกษาศักยภาพวัดร้างเมืองเชียงใหม่มีความจำเป็นตั้งค่านึงถึงชุมชนโดยรอบอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เนื่องจากมีชุมชนเกิดขึ้นโดยการเช่าที่ดิน โฉนดวัดร้างจำนวนมากและเจดีย์ร้างนั้นเป็นศูนย์กลางของชุมชนอย่างยาวนาน ติดต่อกันมา กระบวนการเจรจาต่อรอง เพื่อให้ได้ฉันทามติและได้ประโยชน์ทุกฝ่าย คือปัจจัยสำคัญที่ทำให้วัดร้างไม่ถูกพัฒนาให้เหมาะสมมาจนถึงปัจจุบัน เนื่องจากเห็นว่าเป็น “อุปสรรค” มากกว่า “ศักยภาพ” ของการพัฒนาทั้งตัวเจดีย์เองและก้าวสู่การเป็นแหล่งท่องเที่ยวในอนาคต - แนวทางของซานอฟ มีความจำเป็นและสามารถประยุกต์ใช้ในการพัฒนาวัดร้างได้เป็นอย่างดี ผ่านการมีส่วนร่วมในการออกแบบพัฒนาทางกายภาพ การต่อรองในการขอคืนพื้นที่ และการวางผังแบ่งโซนให้ดียิ่งขึ้นที่เป็นฉันทามติจากชุมชน พื้นที่โฉนดวัดร้างที่ดูแลผ่านการเช่าของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ เชียงใหม่ จึงสามารถทำได้โดยการยกเลิกสัญญาเช่าและรื้อสิ่งปลูกสร้าง การปรับปรุงภูมิทัศน์ทำได้ง่ายกว่าที่ดินเอกชน	- การมีส่วนร่วมกับชุมชนโดยรอบ รวมทั้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการระดมความคิด เพื่อพัฒนาในโครงการย่อย1ในการพัฒนาทางกายภาพนับว่าเป็นการเริ่มต้นการสื่อความหมายที่ชัดเจนต่อชุมชนตั้งแต่ต้นแล้ว ซึ่งจะเชื่อมโยงมาที่โครงการย่อย2 ไปด้วยพร้อมกัน - การบริหารจัดการผ่านทางกรอบคิดของซานอฟ ได้แก่การให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมอย่างเป็นประจำในการดูแลรับผิดชอบ ผ่านทางคณะกรรมการเฉพาะกิจ เพื่อพัฒนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งชุมชนที่วัดร้างนั้นตั้งอยู่ - การบริหารจัดการวัดร้างแต่ละแห่งจึงทำได้ตลอดเวลาและหลายระดับ ไม่ว่าจะเป็นเข้มข้นเพียงใดก็ควรให้ความสำคัญกับชุมชนที่ใกล้ชิดที่สุดเป็นหลักก่อนเสมอ อาทิเช่นการดูแลรักษาความสะอาดในกรณีที่เกิดเป็นสวนสาธารณะ การดูแลและตัดแต่งพืชพรรณเป็นประจำควรจ้างงานผ่านคนในชุมชนและมีงบประมาณจ่ายผ่านคณะกรรมการชุมชน ช่วยกันดูแล เป็นต้น หรือแม้แต่การปฏิสังขรณ์ในรอบหลายปีครั้งก็สามารถทำได้ผ่านบริบทแบบชาวบ้าน ทั้งงานปอยและงานฮอมกฐินผ้าป่าสมทบทุน เป็นต้น เมื่อคนในชุมชนได้มีส่วนร่วม จะนำไปสู่การรู้สึกเป็นเจ้าของและระวังรักษากันเองไปโดยปริยาย

กรอบแนวคิด แผนงานวิจัย	ความเชื่อมโยง	
	โครงการย่อย1	โครงการย่อย2
	กรณีศึกษาหลายแห่งแล้วตามแนวทาง โครงการบ้านมั่นคง ซึ่งชุมชนวัดร้างหลาย แห่งอยู่ในขั้นตอนการดำเนินงาน	

บทที่3

การดำเนินการวิจัย

แผนงานวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวใหม่ด้วยวัดร้างในเขตเมืองเก่าเชียงใหม่” เป็นโครงการวิจัยที่มุ่งศึกษาความเป็นได้ในการพัฒนาวัดร้างจำนวนมากในเมืองเก่าเชียงใหม่เพื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่ ประกอบด้วยโครงการย่อยได้แก่

โครงการย่อยที่1 "การศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวของวัดร้างในเมืองเก่าเชียงใหม่"

โครงการย่อยที่2 "การศึกษาแนวทางการบริหารจัดการการท่องเที่ยววัดร้างในเมืองเก่าเชียงใหม่"

โดยบูรณาการผลที่ได้จากการศึกษาศักยภาพและการบริหารจัดการ เพื่อคัดเลือกวัดร้างที่เหมาะสมจำนวนหนึ่งสู่การออกแบบพัฒนาตามระยะเวลา นำข้อมูลที่ได้มาดำเนินการวิเคราะห์สรุปผลเพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวใหม่ด้วยวัดร้างอย่างเป็นระบบและมีพลวัตร ระดมความร่วมมือจากทุกภาคส่วนเพื่อผลักดันการใช้พื้นที่วัดร้างใหม่ให้เกิดสาธารณประโยชน์สูงสุดและรักษาความเป็นโบราณสถานทางศาสนาที่ศักดิ์สิทธิ์ให้ยั่งยืนต่อไปได้

บทที่แล้วได้อธิบายถึงปรากฏการณ์และแนวคิดในปัจจุบันต่อวัดร้าง โดยเริ่มต้นจากความเข้าใจและตั้งสมมติฐานเพื่อแก้ปัญหา พิจารณาถึงคุณค่าทั้งในความเป็นโบราณสถานและเป็นองค์ประกอบของเมืองเก่า ศึกษาการอนุรักษ์ปัจจุบันและกฎบัตรสากลสู่การเชื่อมโยงให้พื้นที่นั้นมีผู้ใช้อย่างต่อเนื่องในลักษณะต่างๆ แสวงหาแนวทางการประยุกต์สู่การท่องเที่ยวเชียงใหม่ที่มีศักยภาพสูงและมีจุดเด่นทางศิลปวัฒนธรรมมาแต่เดิม ศึกษาการเพิ่มมูลค่าและผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวที่เป็นเอกลักษณ์สู่การเป็นเมืองมรดกโลก โดยให้วัดร้างจำนวนมากเหล่านั้นมีส่วนช่วยผลักดัน เนื่องจากมีจำนวนมากและยังคงความเดิมแท้มาอย่างต่อเนื่อง

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบมีเกณฑ์ (Criteria Sampling) ผสมกับการเลือกตัวอย่างแบบโควตา (Quota Sampling) กำหนดให้กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย

ตารางที่ 3.1 การเลือกประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การเลือกประชากรและกลุ่มตัวอย่าง จาก 10 วัดที่ถูกเลือกเพื่อทำการสัมภาษณ์และแบบสอบถาม	
1.ชุมชนโดยรวม 40 % (วัดร้างแต่ละวัด)	
1.1 ชุมชนแท้ (30%) - มีกรรมสิทธิ์ที่ดิน - พักอาศัย เกิดและเติบโต 10ปีขึ้นไป 1.2 ชุมชนเทียม (10%) - ไม่มีกรรมสิทธิ์ที่ดิน - เช้าเพื่อพักอาศัย - เช้าเพื่อการค้าและสำนักงาน	
ค่าน้ำหนัก (%) 100	40 % แบ่งออกเป็น - ชุมชนแท้ (30%) - ชุมชนเทียม (10%)
เกณฑ์	- รัศมีอย่างน้อย 500 เมตรจากศูนย์กลางเจดีย์ - สัดส่วนเพิ่มตามเส้นผ่านศูนย์กลางเจดีย์หรือเส้นทแยงมุมฐานเหลี่ยม
Key Informants	- หัวหน้าชุมชนหรือผู้แทน จำนวน 10 คน - หัวหน้ากลุ่มธุรกิจท้องถิ่น จำนวน 10 คน
จำนวนกลุ่มตัวอย่าง (คน) Natasi, B.K.and Schensul, S.L.(2005) “Contributions of qualitative research to validity of intervention research” Journal of School Psychology.43Z3X, 177-195	อย่างน้อย 100 คน ทำจริง 200 คน ได้แก่ - 10 ชุมชนๆละ 20 คน แบ่งเป็นชุมชนแท้ 15 คน ชุมชนเทียม 5 คน - เพิ่มสัดส่วนตามขนาด เส้นผ่านศูนย์กลางเจดีย์หรือเส้นทแยงมุมฐานเหลี่ยม

การเลือกประชากรและกลุ่มตัวอย่าง (ต่อ) จาก 10 วัดที่ถูกเลือกเพื่อทำการสัมภาษณ์และแบบสอบถาม	
2.นักท่องเที่ยวน 30 % (ไทย/ต่างชาติ)	
2.1 ไทย (5%) -เชียงใหม่ - ภาคเหนือ -กรุงเทพฯ - ที่อื่น 2.2 ต่างชาติ (25%) - จีน - AEC -เอเชีย - ยุโรป - สหรัฐ - ตะวันออกกลาง	
ค่าน้ำหนัก (%) 100	30 % แบ่งออกเป็น ไทย (5%) ต่างชาติ (25%)
เกณฑ์	- เก็บข้อมูล ณ วัดที่เป็นที่นิยมในเขตเมืองเก่าที่สุด - เก็บข้อมูล ณ วัดที่อยู่ที่เป็นที่นิยมใกล้กับวัดร้างที่ถูกเลือก พัฒนา รัศมีไม่เกิน 300 เมตรสำหรับการเดินและ 500 เมตร สำหรับจักรยาน
Key Informants	- นักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมายที่สามารถเข้าถึงระบบออนไลน์
จำนวนกลุ่มตัวอย่าง (คน) Natasi, B.K.and Schensul, S.L.(2005) “Contributions of qualitative research to validity of intervention research” Journal of School Psychology.43Z3X, 177-195	อย่างน้อย 30 คน ทำจริง 100 คน ได้แก่ - วัดยอดนิยมอย่างน้อย5คน ทำจริง 17 คน - วัดยอดนิยมใกล้วัดร้างอย่างน้อย 25 คน ทำจริง 83 คน - เพิ่มสัดส่วนตามขนาด เส้นผ่านศูนย์กลางเจดีย์หรือเส้นทแยง มุมฐานเหลี่ยม

การเลือกประชากรและกลุ่มตัวอย่าง (ต่อ) จาก 10 วัดที่ถูกเลือกเพื่อทำการสัมภาษณ์และแบบสอบถาม	
3.หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 20 % 3.1 มูลนิธินโยบายสาธารณะ 3.2 สถาบันอาชีวศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 3.3 บริษัท Northern Smile Travel 3.4 การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานเชียงใหม่ 3.5 หอศิลปวัฒนธรรมเมืองเชียงใหม่ เทศบาลนครเชียงใหม่ 3.6 สำนักงานการท่องเที่ยว เทศบาลนครเชียงใหม่ 3.7 สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดเชียงใหม่ 3.8 สำนักงานศิลปากรที่7 เชียงใหม่ กรมศิลปากร 3.9 มูลนิธิบรมธาตุคู่ดอยสุเทพ	
ค่าน้ำหนัก (%) 100	20 %
เกณฑ์	- อยู่ในเขตรับผิดชอบ - รับผิดชอบโดยตรง - ประจำจังหวัดเชียงใหม่มาแล้วอย่างน้อย 1 ปี
Key Informants	- ผู้อำนวยการหรือผู้ถูกมอบหมาย - เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องโดยตรง
จำนวนกลุ่มตัวอย่าง (คน) Natasi, B.K.and Schensul, S.L.(2005) “Contributions of qualitative research to validity of intervention research” Journal of School Psychology.43Z3X, 177-195	- ผู้บริหารอย่างน้อยหน่วยงานละ 1 คน ทำจริงรวม 19 คน
4.องค์กรศาสนาท้องถิ่น 10 % 4.1 มูลนิธิพระบรมธาตุคู่ดอยสุเทพ 4.2 เจ้าอาวาสวัดโลกโมฬี	
ค่าน้ำหนัก (%) 100	10 %
เกณฑ์	- เคยทำการฟื้นฟูวัดในเขตเมืองเก่าอย่างน้อย 1 วัดสำเร็จ - มีโครงการพัฒนาวัดร้างต่อเนื่องถึงปัจจุบัน

การเลือกประชากรและกลุ่มตัวอย่าง (ต่อ)	
จาก 10 วัดที่ถูกเลือกเพื่อทำการสัมภาษณ์และแบบสอบถาม	
2.นักท่องเที่ยว 30 % (ไทย/ต่างชาติ)	
Key Informants	- เลขานุการมูลนิธิธรรมชาตุดอยสุเทพ - กรรมการวัดพระธาตุดอยสุเทพราชวิหาร - เจ้าอาวาสวัดที่ประสบความสำเร็จจากการฟื้นฟูวัด
จำนวนกลุ่มตัวอย่าง (คน) Natasi, B.K.and Schensul, S.L.(2005) “Contributions of qualitative research to validity of intervention research” Journal of School Psychology.43Z3X, 177-195	- อย่างน้อยหน่วยงานละ 1 คน

หมายเหตุ ตารางนี้ใช้ต่อ 1 โครงการย่อย

ตารางที่ 3.2 นักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมาย ที่มาเยือนเชียงใหม่

พฤติกรรม	ไทย				ต่างชาติ					
	เชียงใหม่	ภาคเหนือ	กรุงเทพฯ	อื่นๆ	จีน	AEC	เอเชีย	ยุโรป	สหรัฐ	ตะวันออกกลาง
ระยะสั้น										
เข้าไปเยือนกลับ	/									
1-2 วัน		/								
3-5 วัน			/	/	/	/	/			/
6 วัน-14 วัน			/	/	/	/	/	/	/	
ระยะยาว (long stay)										
1-3 เดือน			/	/	/		/	/	/	

พฤติกรรม	ไทย				ต่างชาติ					
	เชียงใหม่	ภาคเหนือ	กรุงเทพฯ	อื่นๆ	จีน	AEC	เอเชีย	ยุโรป	สหรัฐ	ตะวันออกกลาง
4-6 เดือน							/	/	/	
6 เดือนขึ้นไป							/	/	/	

ที่มา: ปรับปรุงจาก กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2561

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ตลอดทั้งโครงการมีความแตกต่างกันแต่ออกแบบให้ทำไปพร้อมกันได้ ประกอบด้วย

- การสำรวจภาคสนาม ได้แก่ กล้องถ่ายภาพ โทรศัพท์แบบสมาร์ทโฟน สายวัด ตลับเมตร และเครื่องเขียนเพื่อการบันทึก ลงพื้นที่วัดร้างในเขตเมืองเก่าเชียงใหม่

- การศึกษาดูงาน ได้แก่ ผู้วิจัยเดินทางไปทดลองใช้ระบบในฐานะนักท่องเที่ยวของประเทศที่มีการท่องเที่ยวเป็นรายได้หลัก มีเมืองมรดกโลก และใช้เทคโนโลยีในการรองรับการท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืนต่อตัวโบราณสถานและเมือง โดยมีรายได้และผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวที่โดดเด่น ประเทศและเมืองที่ไปได้แก่ เยอรมนี (มิวนิคและเบอร์ลิน), เบลเยียม (บรัสเซลส์), เนเธอร์แลนด์ (อัมสเตอร์ดัม), และฝรั่งเศส (ปารีส) โดยเน้นที่การบริหารจัดการศาสนสถานสมัยกลางให้เกิดรายได้ ซึ่งเป็นสมัยเดียวกับยุครุ่งเรืองของเมืองเก่าเชียงใหม่

- การเปรียบเทียบกรณีศึกษา ได้แก่ การเปรียบเทียบกรณีศึกษาจากการเดินทางไปศึกษาดูงานเพื่อนำมาปรับใช้กับการพัฒนาวัดร้างให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่ ประเด็นที่ทำการเปรียบเทียบได้แก่ การอนุรักษ์ระบบขนส่งมวลชน การใช้แพลตฟอร์มออนไลน์เพื่อการท่องเที่ยว การใช้ AR (Augmented Reality) ระบบที่ปักและการจอง การนำปรับปรุงอาคารเก่าเพื่อนำมาใช้ใหม่ การเดินและใช้จักรยานในเมืองเก่าเพื่อการท่องเที่ยว เป็นต้น

- การสัมภาษณ์ ได้แก่ การสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาวัดร้างต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นชุมชน นักวิชาการ นักอนุรักษ์ ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และโดยเฉพาะนักท่องเที่ยวต่างประเทศที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย ณ สถานที่ท่องเที่ยวและสถานการณ์จริง

- การตอบแบบสอบถาม ได้แก่ การเตรียมคำถามล่วงหน้าเพื่อทำการสัมภาษณ์และบันทึกข้อมูล เป็นคำถามสำคัญที่ขับเคลื่อนงานวิจัยแต่ละโครงการ จากนักท่องเที่ยวต่างประเทศในสถานการณ์และสถานที่จริง

- การนำเสนอต่อชุมชน ได้แก่การนำผลงานการออกแบบปรับปรุงเบื้องต้นนำเสนอต่อที่ประชุมชุมชน เพื่อขอความคิดเห็นในการพัฒนาขั้นต่อไป หากไม่สามารถนำเสนอในที่ประชุมได้ให้ใช้วิธีนำเสนอรายบุคคลเพื่อถามความเห็นที่ละบ้านให้ครบตามจำนวนที่ต้องการ

- การจำลองสถานการณ์ผ่านเกม ได้แก่ การทดลองสมมติฐานและบันทึกผลการทดลองผ่านเกมที่จำลองสถานการณ์ มีการกำหนดตัวแปรเพื่อวัดผลพฤติกรรมการตัดสินใจ ทดลองกับผู้เข้าทดสอบว่าเป็นนักท่องเที่ยว ในช่วงเวลาเท่ากันของฤดูกาลท่องเที่ยวตามเวลาจริงของปี ผู้เข้าทดสอบอยู่ในช่วงอายุที่เป็นนักท่องเที่ยววัยรุ่นประเภทเที่ยวเอง พักในเมืองเก่าราคาย่อมเยา มีพาหนะและอุปกรณ์ให้เลือกภายใต้โจทย์เดียวกันในการตัดสินใจ ผลที่ได้นำมาใช้ในการวิเคราะห์พฤติกรรมนักท่องเที่ยวในการตัดสินใจแต่ละด้าน เพื่อให้ทำการวิจัยได้กระจ่างยิ่งขึ้น

ใช้เครื่องมือในการทดลองได้แก่ โจทย์เกม พาหนะ (เดิน จักรยาน มอเตอร์ไซด์ รถยนต์ ระบบขนส่งสาธารณะ) โทรศัพท์มือถือแบบสมาร์ทโฟน แผนที่เพื่อบันทึกเส้นทาง

เงื่อนไขในการทดลองได้แก่ ช่วงเวลา จำนวนสิ่งที่ต้องทำ การสร้างแผนที่ การใช้ QR Code การใช้ระบบนำทาง GPS การใช้จักรยาน Mobike

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

วิธีการเก็บข้อมูลประกอบด้วย

ตารางที่ 3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลโครงการ

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล	
แผนงาน "แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวใหม่ด้วยวัดร้างในเขตเมืองเก่าเชียงใหม่"	
ตรวจสอบขอบเขต	- โฉนดวัดร้าง - ขอบเขตที่เกิดขึ้นโดยพฤตินัย
รายการตรวจสอบ (Check lists)	- รังวัด - สภาพปัจจุบัน - ความเสี่ยงทางโครงสร้าง -การจัดการสิ่งแวดล้อม
สังเกตพฤติกรรม	- สมาชิกชุมชน - นักท่องเที่ยว

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล		
แบบสอบถาม		- สมาชิกชุมชน - นักท่องเที่ยววัดดัง - นักท่องเที่ยวกลุ่มคุณภาพ
สัมภาษณ์		- ผู้เชี่ยวชาญ - ผู้รับผิดชอบ
การประชุม	แบบจำลอง	- ตามข้อมูลสันนิษฐาน - ตามที่เป็นจริง
	กรณีศึกษา	ในประเทศ ต่างประเทศ - ประสบความสำเร็จ - ประสบความล้มเหลว
	จำลอง สถานการณ์	- ด้วยแบบจำลอง 2 มิติ - ด้วยแบบจำลอง 3 มิติ - แสดงจินตภาพเมื่อพัฒนาพื้นที่เรียบร้อยแล้ว
	การนำเสนอ	- พัฒนาวัดร้างที่มีศักยภาพทำได้ก่อน เป็นการนำเสนอให้เห็นจริง - ทดลองพัฒนาจริงบางส่วนให้ผู้ใช้ได้จินตนาการถึงภาพรวมที่จะเกิดขึ้นได้
เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล		
<u>โครงการย่อย1</u>		
"การศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวของวัดร้างในเมืองเก่าเชียงใหม่"		
ตรวจสอบขอบเขต	- โฉนดวัดร้าง - ขอบเขตที่เกิดขึ้นโดยพฤตินัย	
รายการตรวจสอบ (Check lists)	- รังวัด - สภาพปัจจุบัน - ความเสี่ยงทางโครงสร้าง - การจัดการสิ่งแวดล้อม	
สังเกตพฤติกรรม	- สมาชิกชุมชน - นักท่องเที่ยว	

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล		
แบบสอบถาม		- สมาชิกชุมชน - นักท่องเที่ยววัดดัง - นักท่องเที่ยวกลุ่มคุณภาพ
สัมภาษณ์		- ผู้เชี่ยวชาญ - ผู้รับผิดชอบ
การประชุม	แบบจำลอง	- ตามข้อมูลสันนิษฐาน - ตามที่เป็นจริง
	กรณีศึกษา	ในประเทศ - ต่างประเทศ - ประสบความสำเร็จ - ประสบความล้มเหลว
	จำลอง สถานการณ์	- ด้วยแบบจำลอง 2 มิติ - ด้วยแบบจำลอง 3 มิติ - แสดงจินตภาพเมื่อพัฒนาพื้นที่เรียบร้อยแล้ว
	การนำเสนอ	- พัฒนาวัดร้างที่มีศักยภาพทำได้ก่อน เป็นการนำเสนอให้เห็นจริง - ทดลองพัฒนาจริงบางส่วนให้ผู้ใช้ได้จินตนาการถึงภาพรวมที่จะเกิดขึ้นได้
เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล		
โครงการย่อย2 "การศึกษาแนวทางบริหารจัดการการท่องเที่ยววัดร้างในเมืองเก่าเชียงใหม่"		
ตรวจสอบขอบเขต		- โฉนดวัดร้าง - ขอบเขตที่เกิดขึ้นโดยพฤตินัย
รายการตรวจสอบ (Check lists)		- รังวัด - สภาพปัจจุบัน - ความเสี่ยงทางโครงสร้าง - การจัดการสิ่งแวดล้อม
สังเกตพฤติกรรม		- สมาชิกชุมชน - นักท่องเที่ยว

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล		
แบบสอบถาม		- สมาชิกชุมชน - นักท่องเที่ยววัดดัง - นักท่องเที่ยวกลุ่มคุณภาพ
สัมภาษณ์		- ผู้เชี่ยวชาญ - ผู้รับผิดชอบ
การประชุม	แบบจำลอง	- ตามข้อมูลสันนิษฐาน - ตามที่เป็นจริง
	กรณีศึกษา	ในประเทศ - ต่างประเทศ - ประสบความสำเร็จ - ประสบความล้มเหลว
	จำลอง สถานการณ์	- ด้วยแบบจำลอง 2 มิติ - ด้วยแบบจำลอง 3 มิติ - แสดงจินตภาพเมื่อพัฒนาพื้นที่เรียบร้อยแล้ว
	การนำเสนอ	- พัฒนาวัดร้างที่มีศักยภาพทำได้ก่อน เป็นการนำเสนอให้เห็นจริง - ทดลองพัฒนาจริงบางส่วนให้ผู้ใช้ได้จินตนาการถึงภาพรวมที่จะเกิดขึ้นได้

3.3.1 แผนงานวิจัย "แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวใหม่ด้วยวัดร้างในเขตเมืองเก่าเชียงใหม่"

1. ศักยภาพ นำผลที่ได้จากโครงการย่อย 1 มาทำการวิเคราะห์ต่อยอด
2. การบริหารจัดการ นำผลที่ได้จากโครงการย่อย 2 มาทำการวิเคราะห์ต่อยอด

3.3.2 โครงการย่อยที่1 "การศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวของวัดร้างในเมืองเก่าเชียงใหม่"

1. การสำรวจภาคสนาม วัดร้างในพื้นที่ศึกษารวม 31 วัดประกอบด้วย
 - การรังวัด
 - การสำรวจสิ่งแวดล้อม ระบบถนน พืชพรรณ สุขาภิบาล
 - การสำรวจบริบทและการใช้ประโยชน์ที่ดิน
 - การสำรวจและสังเกตพฤติกรรมผู้ใช้และพักอาศัยอยู่โดยรอบ

ต่อไปนี้

2. การเปรียบเทียบกรณีศึกษา ที่เกิดจากขึ้นจากการศึกษาดูงานในต่างประเทศ ในประเด็น

- การอนุรักษ์ ที่เกิดจากหน่วยงานท้องถิ่นและการมีส่วนร่วม
- การปรับใช้อาคารเก่า ที่เคยร้างปรักหักพังจากสงครามสู่การกลับมาใช้เพื่อการท่องเที่ยว
- การสร้างเส้นทางท่องเที่ยวด้วยการเดิน จักรยาน และขนส่งมวลชน
- การควบคุมการเข้าถึงของรถยนต์ในส่วนต่างๆของเมือง
- การสร้างบรรยากาศที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองเก่า

3. การสัมภาษณ์ ประกอบด้วย

- หัวหน้าชุมชน แผนการพัฒนาทางกายภาพ ระบบสุขภาพ คุณภาพชีวิต ผู้สูงอายุ
- สมาชิกชุมชน จากการนำเสนอชุมชน เคาะประตูบ้าน และสัมภาษณ์เชิงลึกผู้นำชุมชน
- นักท่องเที่ยวในประเทศและต่างประเทศ ณ สถานที่และช่วงเวลาที่มียกท่องเที่ยวมากที่สุดของปี เน้นเรื่องพฤติกรรมการท่องเที่ยว จุดเด่นของการเที่ยว และปัจจัยที่จะทำให้ไปเที่ยววัดร้างเมื่อได้รับการพัฒนาแล้ว

- หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เรื่องกฎหมายที่เกี่ยวข้อง วิธีการทำงานและบริหารงบประมาณ การเลือกวัดร้างเพื่อติดตั้งไฟสปอร์ตไลท์ การอนุรักษ์ แผนการต่อวัดร้างในอนาคตในฐานะเมืองท่องเที่ยว

4. การตอบแบบสอบถาม จากนักท่องเที่ยวต่างประเทศในสถานที่จริง รวม 200 คน ประกอบด้วย

- การเตรียมคำถามเพื่อถามและบันทึกข้อมูล
- บันทึกปัจจัยการตัดสินใจและกำหนดค่าคะแนน

5. การนำเสนอต่อชุมชน จำนวน 10 วัดนำร่อง ชุมชนละอย่างน้อย 10 คน ประกอบด้วย

- สอบถามความเห็นต่อแบบการพัฒนาเบื้องต้น สู่การเป็นแหล่งท่องเที่ยว
- ความต้องการเฉพาะของแต่ละชุมชน เช่น ร่มเงา ที่นั่ง ที่ออกกำลังกายผู้สูงอายุ เป็นต้น
- ปัญหาที่พบบ่อกับวัดร้าง เช่น การกันรั้ว การขยับถ่ายของสัตว์เลี้ยง น้ำขัง เป็นต้น

6. การจำลองสถานการณ์ผ่านเกม ประกอบด้วย

- การทดลองสถานการณ์ให้ผู้เข้าร่วมเป็นนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวเป็นครั้งแรก มีเวลาจำกัดสำหรับการเที่ยว 10 วัดร้างในเวลา 3 ชั่วโมง ตั้งแต่เวลา 9.00-12.00น. ในช่วง High Season ให้เลือกใช้พาหนะตามที่กำหนดโดยเริ่มจากจุดศูนย์กลางวัดสะดือเมืองเท่าเทียมกัน ผู้เข้าร่วมจะต้องวางแผนการเดินทางและเดินทางจริงโดยการเช็คคือนแต่ละจุดเป็นหลักฐาน หลังจากนั้นให้ลากเส้นสรุปการเดินทางแต่ละวัดว่าเลือกเส้นทางและใช้พาหนะอย่างไรจึงจะประสบความสำเร็จ

3.3.3 โครงการย่อยที่2 "การศึกษาแนวทางบริหารจัดการการท่องเที่ยววัดร้างในเมืองเก่าเชียงใหม่"

1. การสำรวจภาคสนาม ประกอบด้วย

- การสำรวจป้ายสื่อความหมายและแผนที่ท่องเที่ยวในสถานที่จริงทั้งของวัดร้างและวัดที่มีชื่อเสียง

- การสำรวจการเดินทาง จักรยาน และระบบขนส่งมวลชน

- การสำรวจย่านที่พักอาศัยที่ใกล้เคียงกับวัดร้างและวัดดัง

- การสำรวจพฤติกรรมนักท่องเที่ยวทั้งกลางวันและกลางคืนของนักท่องเที่ยวต่างชาติในช่วง

High Season

2. การสำรวจออนไลน์ ประกอบด้วย

- การสำรวจตามคำสำคัญเกี่ยวกับวัดร้างผ่านเว็บไซต์ค้นหา (Search engine)

- การสำรวจปัจจัย ความสนใจเกี่ยวกับวัดร้าง

- การสำรวจทัศนคติเกี่ยวกับวัดร้างผ่านกระบวนการรีวิวและแบ่งปัน (Review & share) ที่ส่งอิทธิพลต่อการตัดสินใจเที่ยว

- การสำรวจและทดสอบแพลตฟอร์มการท่องเที่ยวออนไลน์ อาทิเช่น เว็บไซต์ แอปพลิเคชัน คลิป และการรีวิวของยูทูบเบอร์ (YouTuber) ที่ส่งอิทธิพลต่อการตัดสินใจเที่ยว

3. การเปรียบเทียบกรณีศึกษา ประกอบด้วย

- การสื่อความหมายทางตรง ได้แก่ป้ายและฐานข้อมูลต่างๆ

- การสื่อความหมายทางอ้อม ได้แก่กลยุทธ์ทางการตลาด การสร้างมอสคอต การสร้างธีมการออกแบบของที่ระลึก การใช้แพคเกจจก-แลก-ลด-แถมสินค้าในย่านท่องเที่ยว

- การใช้แพลตฟอร์มออนไลน์ที่ครบวงจรเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยว

- การใช้แอปพลิเคชันและเว็บไซต์เพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยว

- การใช้ AR (Augment Reality) เพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยว

4. การสัมภาษณ์ ประกอบด้วย

- หัวหน้าชุมชน แผนการพัฒนาชุมชนในอนาคต สรุปปัญหาและโอกาสเพื่อการท่องเที่ยว
- สมาชิกชุมชน เรื่องการเข้าถึงของนักท่องเที่ยวต่างชาติ การเตรียมความพร้อม ทักษะทางภาษา ไกด์อาสาที่เป็นผู้สูงอายุ การฝึกฝนภาษาอังกฤษของเยาวชนในการต้อนรับนักท่องเที่ยว
- นักท่องเที่ยวทั้งในประเทศและต่างประเทศ ณ สถานที่และช่วงเวลาที่มียกท่องเที่ยวมากที่สุดของปี เรื่องจุดมุ่งหมายการมาเที่ยวเชิงใหม่ สาเหตุของการเลือก พฤติกรรม การหาข้อมูล การเลือกพาหนะ ระยะเวลาในการพักในเมืองเก่า การเลือกใช้แพลตฟอร์มออนไลน์ เว็บไซต์ แอปพลิเคชัน ระบบปฏิบัติการที่ใช้บนสมาร์ทโฟน เป็นต้น
- หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เรื่องการสื่อความหมาย แผนการท่องเที่ยว การพัฒนาแพลตฟอร์มการท่องเที่ยว การพัฒนาแอปพลิเคชัน แนวโน้มการท่องเที่ยวตามเส้นทางอาหารริมทาง ธุรกิจสปา ทักษะติดต่อการท่องเที่ยววัดร้าง เป็นต้น

5. การตอบแบบสอบถาม จากนักท่องเที่ยวต่างประเทศในสถานที่จริง รวม 200 คน ประกอบด้วย

- การเตรียมคำถามเพื่อถามและบันทึกข้อมูล
- บันทึกปัจจัยการตัดสินใจและกำหนดค่าคะแนน

6. การนำเสนอต่อชุมชน จำนวน 10 วัดนำร่อง ชุมชนละอย่างน้อย 20 คน รวม200คน ประกอบด้วย

- สอบถามความเห็นจากการนำเสนอการออกแบบเบื้องต้น สู่การบริหารจัดการเมื่อกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวในอนาคต
- ความต้องการเฉพาะของแต่ละชุมชน เรื่องการบริหารจัดการ เช่น การทำความสะอาด การบริหารเงินออม การรักษาความสะอาดหน้าบ้าน ไฟส่องสว่าง การจัดการขยะ ธุรกิจและสินค้าท้องถิ่นที่ต้องการขาย เป็นต้น
- ปัญหาที่พบบ่อยกับวัดร้าง เช่น การตัดแต่งวัชพืชบนเจดีย์ การซ่อมบำรุง การจัดภูมิทัศน์ เป็นต้น

7. การจำลองสถานการณ์ผ่านเกม ประกอบด้วย

- การทดลองสถานการณ์ให้ผู้เข้าร่วมเป็นนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวเป็นครั้งแรก มีเวลาจำกัดสำหรับการเที่ยว 10 วัดร้างในเวลา 3 ชั่วโมง ตั้งแต่เวลา 9.00-12.00น. ในช่วง High Season

- ทดสอบระบบ QR Codes

- ทดสอบการนำทางด้วยระบบ GPS จากสมาร์ทโฟนของผู้ทดสอบ

- ทดสอบข้อมูลเวลา พาหนะ ถนน และตำแหน่งบนฐานข้อมูลออนไลน์ สู่การปฏิบัติจริงของนักท่องเที่ยว

3.4 การวิเคราะห์และตรวจสอบข้อมูล

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) อันประกอบด้วย การวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลขั้นต้นและขั้นสูง โดยมีพิจารณาจากศักยภาพและการบริหารจัดการ เพื่อให้ได้แนวทางพัฒนาดังนี้

3.4.1 ขั้นต้น (Primary data analysis)

ได้แก่ การวิเคราะห์และต่อยอดจากข้อมูลปฐมภูมิ

3.4.1.1 โครงการย่อยที่1 "การศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวของวัดร้างในเมืองเก่าเชียงใหม่" ได้แก่

- ข้อมูลวัดที่มีศักยภาพเพื่อนำไปพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว

- ข้อมูลผลสรุปจากการจัดเวทีนำเสนอผลงานต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและชุมชน

- ข้อมูลพฤติกรรมนักท่องเที่ยวที่มาเชียงใหม่

- ข้อมูลระยะทางและเส้นทางการเข้าถึงที่เชื่อมโยงวัดร้างเข้าด้วยกัน เพื่อเสนอแนะการสร้าง

- ข้อมูลศักยภาพการท่องเที่ยวมรดกทางวัฒนธรรมของวัดร้างในเมืองเก่าเชียงใหม่ด้านกายภาพ ได้แก่ การเข้าถึง อุปสรรคในการเชื่อมโยง และจุดบอด

- ข้อมูลแนวทางการพัฒนาที่ดีในปัจจุบันและเป็นสากล

- ข้อมูลการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวใหม่ปัจจุบัน

- ข้อมูลบ่งชี้ปัญหาและอุปสรรคแนวทางการพัฒนาของวัดร้างในเมืองเก่าเชียงใหม่เพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยว

3.4.1.2 โครงการย่อยที่2 "การศึกษาแนวทางบริหารจัดการการท่องเที่ยววัดร้างในเมืองเก่าเชียงใหม่" ได้แก่

- ข้อมูลเส้นทางท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงกับย่านท่องเที่ยว
- ข้อมูลเส้นทางท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงกับถนนหลักและรอง
- ข้อมูลเส้นทางท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงกับวัดยอดนิยม
- ข้อมูลเส้นทางท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงกับรถโดยสารสาธารณะ
- ข้อมูลการจำลองสถานการณ์ผ่านเกมการท่องเที่ยววัดร้าง
- ข้อมูลการสร้างกลุ่ม (Facebook group) เพื่อบันทึกและเผยแพร่ข้อมูล
- ข้อมูลศักยภาพในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวใหม่ในเมืองเก่า
- ข้อมูลจุดแข็งและคุณค่าที่ควรส่งเสริมเพื่อพัฒนา
- ข้อมูลจุดอ่อนและความผิดพลาดในการพิจารณาเรื่องศักยภาพ
- ข้อมูลบ่งชี้ปัญหาและอุปสรรคเรื่องศักยภาพในการพัฒนาของวัดร้างในเมืองเก่าเชียงใหม่

เพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยว

3.4.1.3 แผนงานวิจัย "แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวใหม่ด้วยวัดร้างในเขตเมืองเก่าเชียงใหม่" ได้แก่

- ข้อมูลทางประวัติศาสตร์และประเภท
- ข้อมูลรังวัด แผนที่ และการสำรวจสิ่งแวดล้อม
- ข้อมูลตรวจสอบสภาพทางกายภาพ เช่น โครงสร้างและวัชพืช
- ข้อมูลสำรวจและบันทึกปัญหาทั้งหมดทั้งกายภาพและมีใช้กายภาพที่เกิดขึ้นใหม่
- ข้อมูลการบริหารจัดการที่ดีในปัจจุบันและเป็นสากล
- ข้อมูลการบริหารจัดการที่ดีและเหมาะสมกับการท่องเที่ยวในเมืองเก่าตามแนวทางมรดก

โลก

- ข้อมูลบ่งชี้ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาของวัดร้างในเมืองเก่าเชียงใหม่เพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยว

3.4.2 ขั้นสูง (Secondary data analysis)

ได้แก่ การวิเคราะห์และต่อยอดจากข้อมูลทุติยภูมิ

3.4.2.1 โครงการย่อยที่1 "การศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวของวัดร้างในเมืองเก่าเชียงใหม่" ได้แก่

- ข้อมูลร่างแนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวของวัดร้างในเมืองเก่าเชียงใหม่
- ข้อมูลเส้นทางท่องเที่ยวเชื่อมโยงวัดยอดนิยมที่ไม่ร้างกับวัดร้างที่ถูกพัฒนาใหม่
- ข้อมูลต้นแบบภาพจำลองทางภูมิทัศน์ของวัดร้าง เพื่อพัฒนาสู่การเป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่
- ข้อมูลการเปรียบเทียบศักยภาพ, ปัจจัย และเกณฑ์ระหว่างวัดที่ฟื้นฟูสำเร็จและวัดร้างสู่การเป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่
- ข้อมูลแนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวของวัดร้างในเมืองเก่าเชียงใหม่
- ข้อมูลแนวทางการพัฒนาวัดร้างที่เหมาะสมที่ดีและเป็นสากล
- ข้อมูลการพัฒนาวัดร้างให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่ที่ดี
- ข้อมูลบ่งชี้การแก้ปัญหาและความเป็นไปได้ในพัฒนาของวัดร้างในเมืองเก่าเชียงใหม่เพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยว

3.4.2.2 โครงการย่อยที่2 "การศึกษาแนวทางการบริหารจัดการการท่องเที่ยววัดร้างในเมืองเก่าเชียงใหม่" ได้แก่

- ข้อมูลแนวทางแพลตฟอร์มเฉพาะของแหล่งท่องเที่ยววัดร้าง
- ข้อมูลการสร้างเว็บไซต์ (Website) เพื่อเป็นฐานข้อมูล
- ข้อมูลการสร้างแอปพลิเคชัน (Application) เพื่อเป็นฐานข้อมูล
- ข้อมูลการสร้างคิวอาร์โค้ด (QR code) เพื่อนำทางและเชื่อมโยงสู่ฐานข้อมูล
- ข้อมูลการสร้างไลน์แอด (LINE@) เพื่อโต้ตอบข้อมูล
- ข้อมูลการสื่อความหมายบนรถโดยสารสาธารณะ

- ข้อมูลการสร้างสัญลักษณ์แทนวัดร้าง (Mascot) และแผนที่จินตภาพที่เข้าใจง่าย
- ข้อมูลการใช้ระบบรีวิวและแชร์ (Review & share) ตามแนวทางกลุ่ม SoLoMo
- ข้อมูลศักยภาพในการพัฒนาวัดร้างให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่สู่เมืองมรดกโลกที่ยั่งยืน
- ข้อมูลจุดแข็งและคุณค่าที่ควรส่งเสริมเพื่อพัฒนาวัดร้างให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่
- ข้อมูลจุดอ่อนและความผิดพลาดในการพิจารณาเรื่องศักยภาพวัดร้างสู่การเป็นแหล่ง

ท่องเที่ยว

- ข้อมูลบ่งชี้การแก้ปัญหาเรื่องศักยภาพในการพัฒนาของวัดร้างในเมืองเก่าเชียงใหม่เพื่อเป็น

แหล่งท่องเที่ยว

3.4.2.3 แผนงานวิจัย "แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวใหม่ด้วยวัดร้างในเขตเมืองเก่าเชียงใหม่" ได้แก่

- ข้อมูลแนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวของวัดร้างในเมืองเก่าเชียงใหม่
- ข้อมูลแบบจำลองคอมพิวเตอร์แต่ละวัดร้าง
- ข้อมูลการบริหารจัดการที่ดีในปัจจุบันและเป็นสากลของการพัฒนาวัดร้างให้เป็นแหล่ง

ท่องเที่ยวใหม่

- ข้อมูลการบริหารจัดการที่ดีและเหมาะสมกับการท่องเที่ยววัดร้างในเชียงใหม่ตามแนวทาง

มรดกโลก

- ข้อมูลแก้ปัญหาและความเป็นไปได้ในการพัฒนาของวัดร้างเชียงใหม่ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สร้างมูลค่าเพิ่มได้อย่างยั่งยืนในบริบทท้องถิ่น

3.5 การแปรผลข้อมูล เกณฑ์ และการให้ความหมาย

3.5.1 โครงการย่อยที่1 "การศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวของวัดร้างในเมืองเก่าเชียงใหม่" ได้แก่

3.5.1.1 ศักยภาพปัจจุบัน

การแปรผลข้อมูล

- การค้นหาศักยภาพที่โดดเด่นที่สุดของแต่ละวัด

เกณฑ์

- ควรมีความโดดเด่นอย่างน้อย1อย่างเพื่อให้จดจำได้ง่าย

การให้ความหมาย

- เพื่อเป็นเอกลักษณ์และจุดแข็งในการทำแผนประชาสัมพันธ์แต่ละวัดร้างเพื่อการท่องเที่ยว

3.5.1.2 การเลือกวัดที่มีศักยภาพ

การแปลผลข้อมูล

- การเลือกวัดที่มีศักยภาพสูงสุดเพื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่ก่อน

เกณฑ์

-แบ่งเป็นระยะต่างๆอาทิเช่น เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่น่ารองได้ทันทีไม่จำเป็นต้องพัฒนา –พัฒนาบางส่วนก่อน-ต้องพัฒนามาก

การให้ความหมาย

- วัดร้างที่พร้อมไปเที่ยวได้ทันทีควรมีการกันเขตโบราณสถานและมีพื้นที่ฉนวนเพียงพอต่อการเริ่มต้น สภาพแวดล้อมได้รับการดูแลอย่างดี มีความปลอดภัย ใกล้วัดอุดมสมบูรณ์และอยู่บนถนนเส้นหลัก เป็นต้น
- วัดจะถูกเลือกเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่น่ารองไปสู่วัดที่มีศักยภาพต่ำกว่าไปตามลำดับ จนในที่สุดวัดที่เสื่อมโทรมขาดการดูแลก็จะได้อานิสงฆ์ในระยะต่อมาด้วย นำไปสู่การพัฒนาวัดร้างอีกมากเป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่อย่างต่อเนื่องในอนาคต

3.5.1.3 การส่งเสริมศักยภาพที่เป็นจุดแข็ง

การแปลผลข้อมูล

-วัดร้างแต่ละแห่งล้วนมีจุดแข็งแตกต่างกันไป ควรตั้งเป้าหมายว่าจุดแข็งของวัดนั้นส่งเสริมการเป็นแหล่งท่องเที่ยวหรือไม่และทำแผนส่งเสริมให้โดดเด่นขึ้นอีกได้อย่างไรบ้าง

เกณฑ์

- เพิ่มปริมาณนักท่องเที่ยวและรายได้
- ความยั่งยืนและการสื่อความหมายคุณค่าของวัดร้างนั้นต่อเมืองเก่า

การให้ความหมาย

-ความยั่งยืนของนักท่องเที่ยวสู่การรื้อและมาเยือนซ้ำ จึงควรสร้างความประทับใจให้เกิดขึ้น เป็นความทรงจำที่ต้องการบอกต่อ

3.5.1.4 การแก้ไขศักยภาพที่เป็นจุดอ่อน

การแปลผลข้อมูล

-วัดร้างแต่ละแห่งล้วนมีจุดอ่อนเช่นกัน เป็นปัจจัยที่ควรได้รับการแก้ปัญหาและพัฒนาอย่างเร่งด่วน

เกณฑ์

-การถูกบดบัง

-กรรมสิทธิ์ที่ดินในการขยายพื้นที่พัฒนาในอนาคต

-ชุมชนโดยรอบวัดร้างที่เป็นชุมชนชนบทและเทียม ซึ่งมีทัศนคติที่ต่างกัน

การให้ความหมาย

-ตั้งอยู่ในทำเลดีเยี่ยมแต่ถูกสร้างอาคารประชิดติดบังจนไม่ถูกรับรู้จากสังคมมาอย่างยาวนาน

3.5.2 โครงการย่อยที่2 "การศึกษาแนวทางบริหารจัดการการท่องเที่ยววัดร้างในเมืองเก่าเชียงใหม่" ได้แก่

3.5.2.1 การบริหารจัดการในปัจจุบัน

การแปลผลข้อมูล

-การพิจารณาการบริหารจัดการปัจจุบันจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเรื่องการส่งเสริมการท่องเที่ยว

เกณฑ์

-การบริหารจัดการเพื่อการท่องเที่ยว

-ความสัมพันธ์กับชุมชน

-การขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถานแห่งชาติ

-กลไกทางภาษีเพื่อการอนุรักษ์

-การเป็นจุดหมายตา

การให้ความหมาย

-วัดร้างจะกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวได้ก็ต่อเมื่อถูกฟื้นฟูให้มีชีวิตอีกครั้งในรูปแบบที่หลากหลาย จึงจำเป็นต้องการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบใดเพื่อการท่องเที่ยว

-เกือบทั้งหมดแยกออกจากชุมชน ดูแลโดยกรมศิลปากรในการดูแลรักษาประจำปีและซ่อมแซมตามรอบการเสื่อมสภาพ ดูแลทั้งหมดไม่ว่าจะขึ้นทะเบียนโบราณสถานหรือไม่ จากการศึกษาพบว่า มีเพียงบางวัดเท่านั้นที่ลงมือบริหารจัดการด้วยตัวเองผ่านคณะกรรมการชุมชน

-ในกรณีที่ขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถานแห่งชาติจะได้รับการจัดสรรงบประมาณดีกว่า เนื่องจากมีคุณค่ามากกว่า พิจารณาตามความเร่งด่วนเป็นสำคัญ เนื่องจากงบประมาณจากทางราชการเพียงฝ่ายเดียวย่อมไม่เพียงพอทั้งปริมาณและคุณภาพของช่างฝีมือ

-การบริหารจากภาคเอกชนที่มีงบประมาณด้าน CSR (Corporate Social Responsibility) คือทางออกผ่านกลไกภาษีจากใบอนุญาตบัตร สามารถประยุกต์สู่การอนุรักษ์และพัฒนาวัดร้างจำนวนมากอย่างเป็นระบบในเมืองเก่าได้

-การตั้งเป็นมูลนิธิเพื่อทำภารกิจนี้โดยตรง มีคณะทำงานอาสาจากหลายภาคส่วนเพื่อการกุศลและเมืองโดยเฉพาะ เพื่อเป็นเครื่องมือในการรับรองการบริหารในฐานะนิติบุคคลได้

- วัดที่ถูกมองเห็นได้ง่ายบนถนนหลักแบบจุดหมายตา นอกจากจะทำให้บรรยากาศเมืองเก่าดีขึ้นแล้ว อาจถูกเลือกให้ติดไฟสปอร์ตไลท์ประดับ โดยเทศบาลจะรับผิดชอบดูแลระบบไฟฟ้าให้พื้นที่โดยรอบเจดีย์ ร้างนั้นสว่างขึ้นตลอดคืน ช่วยลดปัญหาอาชญากรรมและทัศนวิสัยทางจราจรยามค่ำคืนจากต้นใหญ่ได้อีกด้วย

3.5.2.2 การเลือกวัดเพื่อบริหารจัดการ

การแปลผลข้อมูล

-การเลือกวัดแต่ละชุดเพื่อการพัฒนา ก่อนหลัง เนื่องจากมีจำนวนมากและจำเป็นต้องใช้ทรัพยากรต่างๆ ให้คุ้มค่า ไม่สามารถบริหารจัดการเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวได้อย่างเต็มที่พร้อมกัน ทั้งนี้ต้องสอดคล้องกับการพัฒนาทางกายภาพด้วย

เกณฑ์

-มีคุณค่าโดดเด่น

-เที่ยวได้ทันที

-ใกล้วัดยอดนิคม

-ติดถนนหลัก

-มีรถเมล์ผ่าน

-ใกล้ถนนคนเดิน

-มีพื้นที่เพียงพอ

การให้ความหมาย

-การเลือกวัดนาร่องเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวให้เป็นที่รู้จักไปตามลำดับ เนื่องจากวัดร้างทั้งหมดมีศักยภาพไม่เท่ากัน วัดที่พร้อมที่สุดจะถูกพัฒนาทั้งทางกายภาพและบริหารจัดการ เพื่อเป็นตัวอย่างสู่วัดที่มีศักยภาพรองลงมาเพื่อการพัฒนาในอนาคต

3.5.2.3 การส่งเสริมการบริหารจัดการเป็นจุดแข็ง

การแปลผลข้อมูล

-การกำหนดจุดแข็งเพื่อนำมาผลักดันการท่องเที่ยวให้สำเร็จง่ายขึ้น โดยแต่ละวัดมีความโดดเด่นไม่เหมือนกัน

เกณฑ์

-ทำเลดี

-ขนาดของพื้นที่เพียงพอ

-ชุมชนเข้มแข็ง

-มีความเดิมแท้

-พื้นที่เมืองมีขอบเขตชัด

-มีองค์กรศาสนาที่เข้มแข็ง

-มีนักท่องเที่ยวมากเป็นทุนเดิม

-มีวัดที่โดดเด่นมากและใกล้กัน

การให้ความหมาย

-เนื่องจากแต่ละวัดมีจุดแข็งที่โดดเด่นไม่เหมือนกัน จุดแข็งแต่ละข้อสามารถขบขันเพื่อเน้นอัตลักษณ์ได้ทั้งความเป็นย่านของเมืองและรายละเอียดที่ต่างกันของแต่ละวัดได้อีกด้วย

3.5.2.4 การแก้ไขการบริหารจัดการที่เป็นจุดอ่อน

การแปลผลข้อมูล

-การกำหนดจุดอ่อนเพื่อนำมาแก้ไขปรับปรุงให้ดีขึ้น แต่ละวัดมีจุดอ่อนไม่เหมือนกัน ดังนั้นควรพิจารณาเปรียบเทียบจุดอ่อนและจุดแข็งของแต่ละวัดเพื่อประกอบการวางแผนกลยุทธ์การท่องเที่ยวแต่ละช่วงเวลาต่อไป

เกณฑ์

-ไม่มีการส่งเสริมการท่องเที่ยว

-ไม่มีการบำรุงรักษาอย่างเป็นระบบ

-ไม่มีการสื่อความหมายอย่างเป็นระบบ

-ไม่มีการบริหารจัดการเชิงรุก

การให้ความหมาย

-การทราบจุดอ่อนเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง เนื่องจากมักถูกมองข้ามและทำแผนพัฒนาได้ไม่ตรงจุด จุดอ่อนจึงมีหลายระดับเพื่อการพิจารณา ไม่ว่าจะเป็นระดับหน่วยงาน องค์กร และชุมชน สามารถเป็นได้ทั้งอำนาจตามกฎหมายของหน่วยงาน นโยบายระดับจังหวัด รวมถึงทัศนคติของผู้คน การแก้จุดอ่อนจึงต้องแก้อย่างบูรณาการไปพร้อมกันด้วย บางระดับไม่สามารถแก้ได้จากหน่วยงานใดงานหนึ่ง

3.5.3 แผนงานวิจัย "แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวใหม่ด้วยวัดร้างในเขตเมืองเก่าเชียงใหม่"
ได้แก่

3.5.3.1 การพัฒนาในปัจจุบัน

การแปลผลข้อมูล

-การเก็บข้อมูลเพื่อทราบสภาพปัจจุบันอย่างแท้จริง เพื่อหาแนวทางแก้ปัญหาที่เป็นลักษณะเฉพาะสู่การประยุกต์ให้สำเร็จตามเป้าหมายตามบริบทวัดร้างแต่ละแห่งได้อย่างเหมาะสม โดยแต่ละแห่งไม่จำเป็นต้องใช้วิธีและกระบวนการแบบเดียวกันตัว

เกณฑ์

ศักยภาพการพัฒนาในปัจจุบัน

-มีนักท่องเที่ยวมาเยี่ยมชมได้เองด้วยพาหนะ2ล้อ

-มีการจัดไฟส่องเสริมเจดีย์ยามค่ำคืน

-มีการแวดล้อมด้วยชุมชน

-มีหมดโนนด

-มีการสร้างสิ่งศักดิ์สิทธิ์บริเวณเจดีย์

การบริหารจัดการการพัฒนาในปัจจุบัน

-มีป้ายสื่อความหมายสภาพทรุดโทรม

-มีการจัดแสดงเกี่ยวกับวัดร้างโดยเฉพาะในหอศิลปวัฒนธรรมเมืองเชียงใหม่

-มีการอนุรักษ์และดูแลรักษาจากกรมศิลปากรประจำปี

แนวทางการพัฒนาในปัจจุบัน

-ทำให้ค้นหาที่ตั้งได้จากGoogle Maps

-ทำให้นักท่องเที่ยวมองเห็นได้ โดยเฉพาะยังตลวงเส้นทางถนนคนเดินวันเสาร์และอาทิตย์

-ทำให้ป้ายสื่อความหมายมีสภาพใหม่ พร้อมใช้งานทั้งบนที่จริงและออนไลน์ผ่านคิวอาร์โค้ด

-ทำให้มีรั้วและการดูแลอย่างดี ทั้งความปลอดภัย ความสะอาดและภูมิทัศน์

การให้ความหมาย

-วัดร้างแต่ละแห่งถูกคุ้มครองโดยพระราชบัญญัติโบราณสถานจากกรมศิลปากร แม้จะไม่ถูกประกาศเป็นรายชื่อก็ตาม ที่ตั้งและคุณค่าจึงเป็นปัจจัยที่กำหนดการบริหารจัดการในปัจจุบันด้วย ดังจะเห็นว่าได้รับการดูแลมากขึ้นเป็นพิเศษ อาทิเช่น มีไฟส่องสว่าง มีการล้อมรั้ว และมีสภาพใหม่

3.5.3.2 การเลือกวัดเพื่อพัฒนา

การแปลผลข้อมูล

-การศึกษาปัจจัยเพื่อให้ทราบเกณฑ์การเลือกวัดรางที่มีศักยภาพสูงตามลำดับเพื่อการพัฒนา โดยจะต้องพิจารณาทั้งเรื่องกายภาพ การบริหารจัดการในปัจจุบันที่เป็นไปได้ รวมไปถึงแนวโน้มเมื่อกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่ในอนาคตที่สอดคล้องกับพฤติกรรมผู้ใช้ใหม่

เกณฑ์

ศักยภาพการเลือกวัดเพื่อพัฒนา

- ประวัติศาสตร์ชัดเจน
- รูปแบบศิลปกรรมโดดเด่น
- เจดีย์มีขนาดใหญ่
- ตั้งอยู่ทำเลที่ดีที่สุด
- คงสภาพดีจากการบูรณะ

การบริหารจัดการการเลือกวัดเพื่อพัฒนา

- อยู่ติดถนน เทียบชมสะดวกและมีวัดอยู่ตลอดเส้นทาง บรรจุบนแผนที่ท่องเที่ยวได้ง่าย
- รองรับพาหนะจอดรถได้ครบทุกประเภท
- ถูกมองเห็นตลอดเวลาทั้งจากการท่องเที่ยวและสัญจรปกติ
- ใกล้ย่านที่พักนักท่องเที่ยว สถาบันการศึกษาและถนนคนเดินทั้งวันเสาร์และอาทิตย์
- เป็นที่จอดรถเมล์ท้องถิ่นมาแต่เดิม
- เชื่อมโยงได้หลายทาง ทั้งหลัก-รอง-และเกิดขึ้นจากพฤติกรรม

แนวทางพัฒนาการเลือกวัดเพื่อพัฒนา

-การพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวจะทำให้คุณภาพชีวิตของชุมชนดีขึ้น ไม่ว่าจะเป็นสิ่งแวดล้อมหรือรายได้

- มีพื้นที่ตามโฉนดมากเพื่อการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว
- มีอาณาเขตตามโฉนดกว้างขวางมากจนสุดถนน
- มีรถเมล์RTCผ่านเที่ยวชมแบบ Hop On & Hop Off ได้สะดวก

การให้ความหมาย

-การเลือกวัดร้างเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวจึงควรเลือกวัดที่พร้อมก่อนโดยใช้งบประมาณน้อยที่สุด แต่เน้นการเชื่อมโยงกับเครื่องมือและศักยภาพเดิมในแต่ละบริบทที่เป็นจุดแข็งอยู่แล้ว ด้วยกลยุทธ์ OtoO (Online to Offline strategy) ซึ่งมีเครื่องมือให้เลือกใช้มากกว่าแต่ก่อนมาก การดำเนินการอนุรักษ์และบริหารจัดการจึงจำเป็นต้องปรับตัวอย่างเร่งด่วนและดำเนินการเชิงรุกให้มากขึ้น

3.5.3.3 การส่งเสริมจุดแข็งในการพัฒนา

การแปลผลข้อมูล

-เนื่องจากแต่ละวัดร้างย่อมมีจุดแข็งที่ไม่เหมือนกัน ทั้งทางศักยภาพและการบริหารจัดการ บางแห่งมีความโดดเด่นเพียงประการเดียว ในขณะที่บางแห่งสามารถเพิ่มได้ด้วยเครื่องมือในการสื่อความหมายใหม่ไม่เคยมีมาก่อน ทำให้การเก็บข้อมูลและวิเคราะห์จากข้อมูลเก่าได้ทันสมัยไปโดยปริยาย การเปิดกว้างด้วยกลยุทธ์ใหม่ย่อมเปิดโอกาสในการพัฒนาได้มีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยเฉพาะกับพฤติกรรมนักท่องเที่ยว

เกณฑ์

ศักยภาพการส่งเสริมจุดแข็งในการพัฒนา

-ตั้งอยู่ในย่านที่พักและใกล้ถนนคนเดิน

-มีขนาดเจดีย์ที่ใหญ่ ฐานกว้าง เป็นจุดหมายตาได้อย่างดี

-เป็นจุดSelfie และCheck-in ประจำย่านได้

-ตั้งอยู่ในทำเลที่ดีและเป็นที่ยอดนิยม จัดไฟส่องสว่างยามค่ำคืนให้สวยงาม สามารถเที่ยวชมกลางคืนได้อย่างปลอดภัย

-เชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวเดิมที่ถูกใช้เป็นประจำ

-เจดีย์เป็นส่วนหนึ่งของสถานที่ราชการและเอกชน

-ตั้งอยู่หลังในทำเลที่มีศักยภาพพัฒนา

-ตัวเจดีย์เข้าถึงได้จากหลายเส้นทางทั้งจากถนนหลังและภายในโครงการ

-ตั้งอยู่ในทำเลที่ดี ถูกมองเห็นจากหลายทิศทาง

-ทำเลอยู่ติดกับหลักฐานของเมืองเก่าที่ใหญ่และชัดเจน เช่นประตูเมือง ป้อม

-ตั้งอยู่ประชิดถนน อีกทั้งห่างจากถนนสำคัญเพียงไม่กี่เมตร สามารถมองเห็นจากถนนหลัก

การบริหารจัดการการส่งเสริมจุดแข็งในการพัฒนา

-เน้นการท่องเที่ยววิชาการ

-เชื่อมโยงการศึกษาับสถานศึกษาใกล้เคียง

-ส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวที่พักใกล้เคียงมาเยี่ยมชมได้ง่าย

-เน้นเส้นทางท่องเที่ยววัดและวัดร้างในและนอกที่สัมพันธ์กัน

-ย้ายจุดจอดรถโดยสารท้องถิ่นให้ไกลออกไปจากวัดร้าง

-เน้นเส้นทางท่องเที่ยวบนถนนข้างเผือกได้ เนื่องจากมีวัดร้างหลายแห่งคุ้มค่ากับการมาเยือน

-ป้ายสื่อความหมายออกแบบพัฒนาได้อย่างเต็มที่ ให้เลือกวัดที่คาดว่าจะมีผู้เข้าชมที่สุดก่อน

-การพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวจะทำให้คุณภาพชีวิตของชุมชนดีขึ้น

-เชื่อมโยงเส้นทางหลักเพื่อการท่องเที่ยวสู่พระธาตุคุดยสุเทพ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และในกลางเมืองเก่าได้

-ขนาดของเจดีย์ ทำให้การวางแผนเส้นทางท่องเที่ยวได้ง่ายและคุ้มค่ากับการไปเยี่ยมชม

-ในกรณีถนนที่ประชิดเจดีย์เป็นเส้นทางลัด การสัญจรคับคั่งทุกวัน ถูกมองเห็นเห็นจากชาวเมืองเป็นประจำ เส้นทางลักษณะนี้เป็นโอกาสเพื่อการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวที่ใกล้ขึ้นสำหรับนักท่องเที่ยวในการสัญจร อีกทั้งยังทำให้เกิดการหมุนเวียนทางธุรกิจบนถนนท้องถิ่นเพิ่มขึ้นด้วย

แนวทางพัฒนาการส่งเสริมจุดแข็งในการพัฒนา

-ขอความร่วมมือออกแบบปรับปรุงอาคารประชิดให้มีรูปแบบและสีสันทัดกลมกลืนกับเจดีย์

-ติดต่อซื้ออาคารด้านข้างเพื่อเพิ่มพื้นที่ว่างให้เจดีย์ หรือทำการเช่าอาคารเพื่อปรับปรุงเป็นศูนย์สื่อความหมายเกี่ยวกับวัดร้าง

-มีพื้นที่ว่างเพียงพอและเหมาะสมกับการเป็นสถานที่ท่องเที่ยวพักผ่อน ทำการออกแบบให้เหมาะสมตามสัดส่วน สิ่งสำคัญคือการล้อมรั้วตามเขตโบราณสถาน-เพิ่มพื้นที่ถนน-และแบ่งโซนให้พื้นที่สาธารณะอยู่ด้านนอกสุดเพื่อการใช้งานในชีวิตประจำวันปกติได้

การให้ความหมาย

-การส่งเสริมจุดแข็งคือการพัฒนาปัจจัยที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวได้ยั่งยืนยิ่งขึ้นโดยเริ่มต้นจากสภาพปัจจุบันเป็นตัวตั้ง มีความสัมพันธ์กับบริบทโดยรอบในลักษณะต่างๆ การจะทำให้เจตีย์มีชีวิตขึ้นมาใหม่ได้ในกรณีที่ไม่พินให้เป้นวัดขึ้นมาอีกครั้ง ทำได้โดยการสร้างความสัมพันธ์กับชีวิตประจำวันของผู้คนในปัจจุบันเป็นลำดับแรก ลำดับต่อมาจึงให้นักท่องเที่ยวได้เข้ามาเรียนรู้ความสำคัญได้ต่อไป เกิดรายได้หมุนเวียนต่อท้องถิ่น เมื่อสถานที่ที่รกร้างเหล่านี้ถูกให้ความสำคัญ ผู้คนก็จะให้ความสำคัญในภาพรวมไปด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการรู้คุณค่าความศักดิ์สิทธิ์ นำไปสู่การอนุรักษ์ที่ยั่งยืนได้โดยอัตโนมัติ

3.5.3.4 การแก้ไขจุดอ่อนในการพัฒนา

การแปลผลข้อมูล

-การศึกษาถึงปัจจัยที่เป็นจุดอ่อนในลักษณะต่างๆทั้งตามศักยภาพเดิมและการบริหารจัดการตามที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

เกณฑ์

ศักยภาพการแก้ไขจุดอ่อนในการพัฒนา

- การรื้อถอนอาคารทรุดโทรมที่บดบังด้านหน้าเจตีย์ออกเพื่อเปิดมุมมอง
- เน้นการท่องเที่ยวด้วยพาหนะ2ล้อ ให้จอดจักรยานฝั่งตรงข้ามของถนนได้
- ควรให้ชุมชนโดยรอบเจตีย์ที่ว่างงานดูแลความสะอาดและภูมิทัศน์ให้สามารถเดินได้รอบ
- ในกรณีพื้นที่ตามโฉนดมีลักษณะสีเหลี่ยมผืนผ้า เมื่อรื้อถอนอาคารโดยรอบจะพัฒนาเป็นสวนสาธารณะขนาดเล็กเพื่อการท่องเที่ยวได้

การบริหารจัดการการแก้ไขจุดอ่อนในการพัฒนา

- กรณีถนนเล็กแคบ ให้ส่งเสริมการท่องเที่ยวด้วยพาหนะ2ล้อ ทำการออกแบบที่จอดจักรยาน
- กรณีไม่มีที่จอดรถ ทำให้เป็นอุปสรรคต่อการเที่ยวด้วยพาหนะ4ล้อ ให้เตรียมที่จอดรถของชุมชนที่อยู่ใกล้เคียงไว้ให้
- กรณีอยู่ในย่านการค้ามาแต่เดิม เต็มไปด้วยการสัญจรคับคั่ง สามารถแทนที่ด้วยการเดิน
- ขอความร่วมมืออาคารประชิดให้ปรับปรุงสภาพแวดล้อมโดยรอบเจตีย์ให้ดูใหม่สะอาด จอดรถได้
- จัดระเบียบผู้เช่าที่ดินวัดร้างให้เรียบร้อยขึ้น ทุกวัดควรมีการจัดการในเรื่องนี้อย่างเร่งด่วน

-ดูแลการเข้าช่วงและคนต่างด้าวนอกชุมชน ซึ่งทำให้ผู้เข้าใช้สิทธิ์ผิดสัญญาและทำให้ความเป็นชุมชนเดิมเสื่อมลงด้วย อาจเป็นสาเหตุของปัญหาและยาเสพติดได้

-ในกรณีตั้งอยู่ในเขตรั้วของสถานที่ราชการ ให้ประสานงานต้อนรับนักท่องเที่ยวตามเวลาราชการ

-กรณีที่ดินประชิดถนนโดยไม่มีรั้วกันและเขตถนน ควรล้อมรั้วและขอคืนถนนบางส่วน กันเขตตลอดแนวเจดีย์เป็นแนวป้องกันผลกระทบจากการจราจรให้ปลอดภัยขึ้นทุกฝ่าย

แนวทางพัฒนาการแก้ไขจุดอ่อนในการพัฒนา

-กรณีเป็นถนนที่มีการจราจรพลุกพล่าน ทำให้การสัญจรผ่านเร็วเกินไป ให้เพิ่มเครื่องกีดขวางบนถนนเพื่อลดความเร็ว

-กรณีมีอาณาเขตตามโฉนดน้อยเกินไปทำให้ถูกประชิดไม่เหมาะสม ควรติดต่อซื้ออาคารด้านข้างเพื่อเพิ่มพื้นที่ว่างให้เจดีย์ หรือทำการเช่าอาคารเพื่อปรับปรุงเป็นศูนย์สื่อความหมายเกี่ยวกับวัดร้าง

-กรณีอาคารแถวที่ถัดไปจากเจดีย์ มีอายุการใช้งานมากและทรุดโทรม อีกทั้งยังตั้งอยู่ในที่ดินวัดร้าง สามารถพิจารณาทุบขยายพื้นที่หรือจัดเป็นอาคารสื่อความหมาย ดดยใช้การออกแบบตกแต่งให้ดูใหม่เสมอได้

-ในกรณีที่ตั้งอยู่ในซอยเป็นถนนแคบที่รถยนต์สวนกันได้ยาก ทำการแก้ไขโดยการออกแบบทางเข้าและวัสดุประกอบให้เป็นเอกลักษณ์ นำทางเข้ามาสู่เจดีย์

-จุดอ่อนของเจดีย์อีกลักษณะหนึ่ง คือมักถูกมองข้ามและไม่เป็นที่รู้จักมากนัก ควรเชิดชูให้เป็นทั้งสิ่งศักดิ์สิทธิ์ประจำสถานที่และนำไปออกแบบเป็นสัญลักษณ์ มีการทำของที่ระลึกและโปรโมทการท่องเที่ยวให้เป็นเจดีย์สำคัญประจำเมืองที่พลาดไม่ได้ยามเมื่อมาเมืองเก่าเชียงใหม่

-กรณีถูกปิดล้อมโดยหอพักคนงาน มีสภาพไม่เหมาะสมกับการเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรทบทวนสัญญาเช่าและปรับปรุงสภาพแวดล้อม จัดภูมิทัศน์เพื่อเปิดมุมมองโดยเร่งด่วน

-ควรออกแบบเปิดรั้วให้เจดีย์เข้าถึงได้อย่างอิสระจากภายนอกแบบ

-กรณีเปิดรั้วของสถานที่ราชการให้เข้ามาชมมัสการเจดีย์ได้ง่ายขึ้น สามารถทำกำแพงซ้อนด้านในเพิ่มเพื่อความปลอดภัยได้ดียิ่งขึ้น กำแพงอาจเกิดจากวัสดุถาวรหรือการใช้องค์ประกอบทางภูมิทัศน์ป้องกันมิให้รुकล้ำในที่หวงห้ามได้ อาทิเช่น แนวต้นไม้ คุน้ำ ทางต่างระดับ เป็นต้น

-ในกรณีที่มีการประกาศเขตโบราณสถานน้อยเกินไป ทำให้มีถนนประชิดฐานเจดีย์ทุกด้าน ควรลดการเข้าถึงให้ผ่านได้เพียงพาหนะ2ล้อ เน้นการเดินและคัดกรองการเข้าถึงด้วยการจัดภูมิทัศน์ใหม่

-สนับสนุนการเดินเข้าเยี่ยมชมให้มากขึ้น จัดบริเวณโดยรอบเจดีย์เป็นพื้นที่ถนนโดยการเปลี่ยนถนนให้เป็นพื้นที่สีเขียวตามความเป็นไปได้

การให้ความหมาย

-จุดอ่อนในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่ประกอบด้วยการแก้ไขทางกายภาพและความเข้าใจของผู้เกี่ยวข้องแต่ละภาคส่วน การเสริมความเข้มแข็งจึงควรวางกลยุทธ์ให้มองวัดร้างว่าเป็นโอกาสทางธุรกิจมากกว่าปัญหาที่แก้ได้ยากต้องปกปิด การสร้างมูลค่าผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวจึงจะเกิดขึ้นได้ ซึ่งจะทำให้เมืองเก่ามีบรรยากาศที่เหมาะสมต่อการเป็นเมืองมรดกโลกมากขึ้น

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลและผลการวิจัย

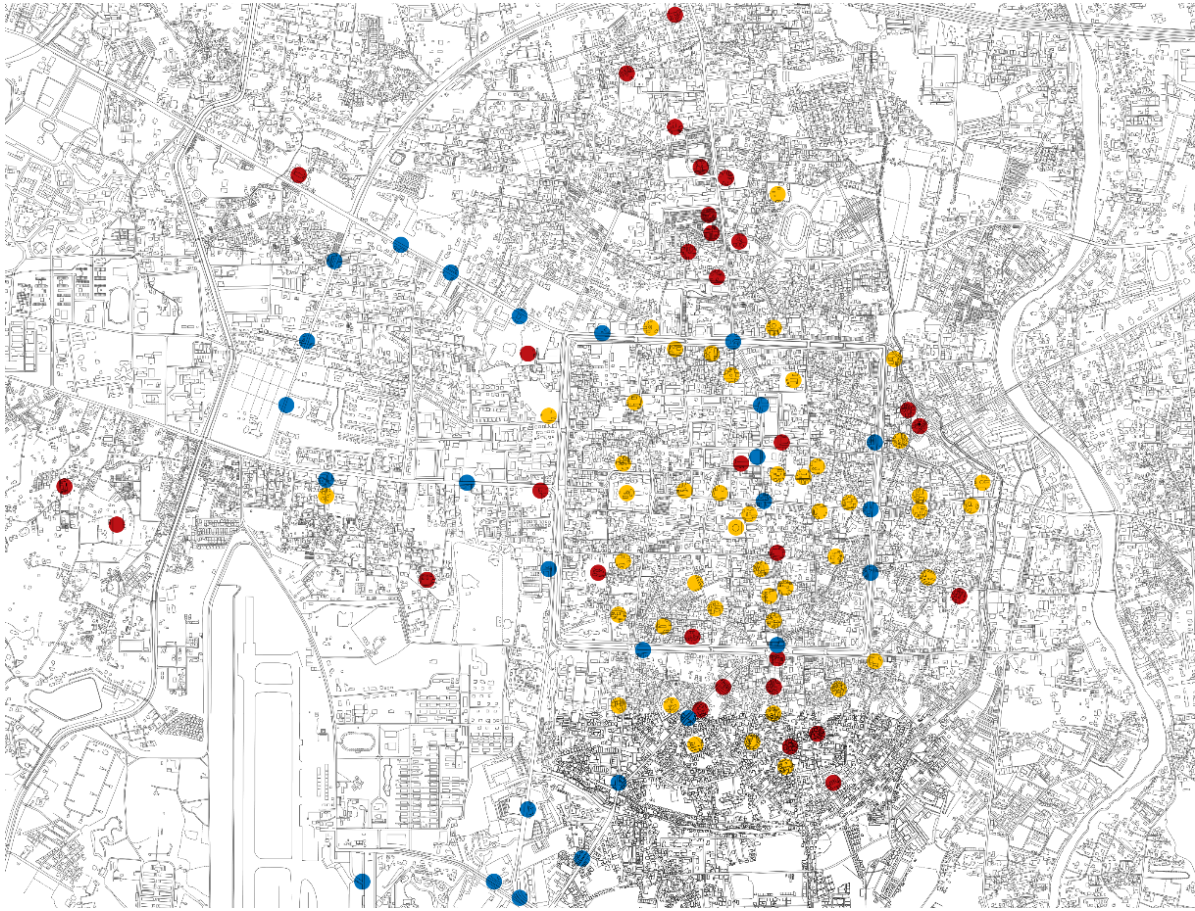
จากการสำรวจลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลลักษณะทางกายภาพของเจดีย์แต่ละวัดร้างพบว่า ลักษณะของเจดีย์วัดร้างนั้นมีรูปแบบทางศิลปะและสถาปัตยกรรมแตกต่างกันออกไปตามแต่ละยุคสมัยนิยม ซึ่งบางส่วนนั้นได้ถูกทำการบูรณะซ่อมแซม ปรับพื้นที่ให้สามารถเข้าถึงได้รอบ นอกเหนือจากการสำรวจลักษณะทางกายภาพเจดีย์แล้ว ศักยภาพของทำเลที่ตั้งนั้น ในอดีตเคยมีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตและชุมชนเมืองโบราณ ตามข้อมูลหลักฐานปรากฏว่าเจดีย์ร้างทั้งหมดนั้นล้วนแล้วแต่มีอายุทางประวัติศาสตร์มาตั้งแต่สมัยสร้างเมืองเชียงใหม่ 700 ปี อยู่ในพื้นที่มีศักยภาพสามารถก่อให้เกิดการพัฒนาได้ ดังภาพผังเมืองเชียงใหม่ อาคารทั้งหมดในบริเวณสี่เหลี่ยมคูเมืองและบริเวณโดยรอบ กายภาพของเมืองเชียงใหม่มีลักษณะเป็นสี่เหลี่ยมขนานกับทิศหลัก เดิมเมืองเชียงใหม่มีกำแพงเมืองโบราณล้อมรอบสี่เหลี่ยม แต่ละหัวมุมมีป้อมหรือ แจ่ง 4 มุม ประกอบไปด้วย แจ่งหัวลิน แจ่งกะด้า แจ่งศรีภูมิ และแจ่งกุ้เฮือง ประตูเมืองมีทั้งหมด 5 ประตู ได้แก่ ประตูท่าแพ ประตูช้างเผือก ประตูสวนดอก ประตูแสนปุง และ ประตูเชียงใหม่ ใช้งานตามพิธีการต่างๆ โดยประตูเมืองที่สมบูรณ์ที่สุดคือ ประตูท่าแพ บริเวณทิศตะวันออก

เมื่อแทนค่าวัดสำคัญทั้งหมดด้วยวงกลมสีแดง พบว่าวัดนั้นมีจำนวนมากที่เป็นเอกลักษณ์ของเมืองเชียงใหม่ กระจายตัวอยู่ทั่วพื้นที่ โดยเฉพาะบริเวณเส้นทางสำคัญที่นักท่องเที่ยวเลือกมาท่องเที่ยว ตัวอย่างเช่น ถนนคนเดินเชียงใหม่ ถนนคนเดินวัวลาย ย่านสะดือเมือง ย่านกาตหลวง ย่านช้างเผือก ย่านนิมมานเหมินท์ และถนนสุเทพ เป็นต้น

หากจำแนกวัดร้างด้วยวงกลมสีแดงและวัดที่ไม่ร้างด้วยวงกลมสีเหลือง พบว่าวัดที่ไม่ร้างนั้นมีจำนวนมากและตั้งอยู่ในบริเวณที่ใกล้เคียงกัน หรือแม้กระทั่งว่าบางวัดนั้น อยู่ตรงข้ามหรือติดกัน สิ่งเหล่านี้แสดงให้เห็นถึงการมีตัวตนและการสืบทอดมรดกทางวัฒนธรรมที่ยังคงมีอยู่ในปัจจุบัน จากภาพดังกล่าวสังเกตได้ว่าระหว่างเส้นทางนั้นมีวัดร้างซ่อนตัวอยู่เป็นระยะๆ นักท่องเที่ยวสามารถเข้าถึงได้ง่ายและกระจายตัวอยู่ทั่วทุกเส้นทาง มีศักยภาพสามารถสร้างเส้นทางท่องเที่ยวเชื่อมโยงเข้าด้วยกัน พัฒนาพื้นที่ของตนเองให้กลายเป็นพื้นที่สาธารณะ จุดพักเชื่อมต่อการท่องเที่ยว หรือแม้กระทั่งกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีพื้นที่รองรับนักท่องเที่ยวได้ จะทำให้เมืองเชียงใหม่มีสถานที่ท่องเที่ยวที่มากขึ้นทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ

เมื่อกำหนดค่าความสำคัญของเมืองในแง่มุมมองของการท่องเที่ยวจากจุดหมายที่นักท่องเที่ยวต้องการไปท่องเที่ยวด้วยสินค้าน้ำเงินดังภาพ พบว่าเส้นทางที่ผ่านและเป้าหมายที่ต้องการไปนั้นมากกว่า 80% ของการเดินทางจะต้องผ่านวัดร้างเสมอ หรืออยู่ในจุดใกล้เคียงที่สามารถเดินผ่านไปเยี่ยมชมได้ ดังนั้นการพัฒนาพื้นที่วัดร้างให้กลายเป็นสถานที่ท่องเที่ยวใหม่ มิได้ทำให้นักท่องเที่ยวต้องเดินทางด้วยความยากลำบากเพื่อไป

ท่องเที่ยวหรือต้องวางแผนล่วงหน้าเป็นระยะเวลานาน แต่เกิดจากการเกิดขึ้นตามเส้นทางการท่องเที่ยวที่มีอยู่เดิมและพัฒนาให้เกิดจุดหมายตาให้เพิ่มขึ้นและดีขึ้น

ภาพที่ 4.1 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างวัดร้าง, วัดไม่ร้าง, และแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ

จุดสีแดง หมายถึง ตำแหน่งวัดร้าง

จุดสีเหลือง หมายถึง แหล่งท่องเที่ยวประเภทวัดที่เป็นที่นิยม

จุดสีน้ำเงิน หมายถึง แหล่งท่องเที่ยวประเภทวัดประเภทต่างๆ

4.1 ข้อมูลทั่วไปวัดร้างเฉพาะที่ยังเหลือหลักฐานแยกตามกลุ่มการศึกษา ได้แก่

4.1.1 ข้อมูลทางประวัติศาสตร์และประเภท

ตารางที่ 4.1 ข้อมูลทางประวัติศาสตร์ของวัดร้างแต่ละประเภท

การจัดกลุ่ม	ชื่อวัด	ช่วงที่สร้าง (พ.ศ.)	ช่วงที่ร้าง	ปีที่ ฟื้นฟู สำเร็จ	รูปแบบ	การขึ้น ทะเบียน โบราณสถาน	การขึ้นทะเบียน โนนวัดร้าง
วัดร้างในเขตกำแพงเมือง							
สถานศึกษา, จุดหมายตา ของเมือง	วัดเชษฐา	2092-2094	ประมาณหก สิบกว่าปีตั้งแต่ สงครามโลก ครั้งที่2	-	ทรงระฆัง	27 ตุลาคม 2524	เลขที่3532, 16 สิงหาคม 2482
สถานศึกษา	วัดกิตติ	2047	2489, สงครามโลก ครั้งที่2	-	ทรงระฆัง	25 กรกฎาคม 2518	(1)เลขที่22947, 29 สิงหาคม 2518 (2)เลขที่23768 25 กรกฎาคม 2518
สถานศึกษา	วัดนาง เหลียว	คศต.ที่16 (พศต.ที่21)	2483, สงครามโลก ครั้งที่2	-	ทรงระฆัง	2530	เลขที่ 2827, 4 เมษายน 2515
สถานศึกษา	วัดหมื่น คอง	1985 (พศต.ที่20)	ไม่ชัดเจน	-	แบบพม่า (คศต.ที่ 19)	27 ตุลาคม 2524	เลขที่23973, 21 กุมภาพันธ์ 2519
ชุมชนแออัด	วัดช้างลาน	ไม่ชัดเจน, หรือก่อน 2440	ไม่ชัดเจน	-	ไม่ชัดเจน	-	เลขที่ 4875, 18 สิงหาคม 2482
ชุมชนแออัด	วัดหนอง หญ้าแพรก	คศต.ที่16 หรือก่อน 2100	สงครามโลก ครั้งที่2	-	ทรงระฆัง	22 เมษายน 2529	-

การจัดกลุ่ม	ชื่อวัด	ช่วงที่สร้าง (พ.ศ.)	ช่วงที่ร้าง	ปีที่ ฟื้นฟู สำเร็จ	รูปแบบ	การขึ้น ทะเบียน โบราณสถาน	การขึ้นทะเบียน โฉนดวัดร้าง
วัดร้างในเขตกำแพงเมือง (ต่อ)							
กระบวนการ ฟื้นวัด	วัดเจ็ดลิน	คศต.ที่15 หรือก่อน 2060	ก่อน 2470	2549	ทรง ปราสาท	22 เมษายน 2529	-
การจัดกลุ่ม	ชื่อวัด	ช่วงที่สร้าง (พ.ศ.)	ช่วงที่ร้าง	ปีที่ ฟื้นฟู สำเร็จ	รูปแบบ	การขึ้น ทะเบียน โบราณสถาน	การขึ้นทะเบียน โฉนดวัดร้าง
กระบวนการ ฟื้นวัด	วัดอินทขิล (สะดือ เมือง)	คศต.ที่14 (พศต.ที่19)	ช่วงพม่า ปกครอง (2122-2270)	2549	ทรงระฆัง (ขยาย ขนาด คศต.ที่ 15-16 th)	14 มีนาคม 2523	-
พื้นที่ พิพิธภัณฑ	*วัดสะดือ เมือง	คศต.ที่14 (พศต.ที่19)	ช่วงพม่า ปกครอง (2122-2270)	-	ทรง ปราสาท แปด เหลี่ยม	14 มีนาคม 2523	-
พื้นที่พาณิช ยกรรม	วัดพ่อน สร้อย	2031	คศต. 18	-	ทรง ปราสาท (ปลาย คศต.ที่ 16-ต้น คศต.ที่ 17)	-	-

การจัดกลุ่ม	ชื่อวัด	ช่วงที่สร้าง (พ.ศ.)	ช่วงที่ร้าง	ปีที่ ฟื้นฟู สำเร็จ	รูปแบบ	การขึ้น ทะเบียน โบราณสถาน	การขึ้นทะเบียน โฉนดวัดร้าง
วัดร้างนอกเขตกำแพงเมือง							
สถานศึกษา	วัดสังกา ราม	-	-	-	ไม่ชัดเจน	-	เลขที่ 4235, 17 สิงหาคม 2482
ชุมชนแออัด	*วัดเลา เสียง	คศต.ที่15 (พศต.ที่20)	-	-	ทรงระฆัง	22เมษายน 2529	เลขที่ 4223, 17 สิงหาคม 2482
กระบวนการ พื้นวัด	วัดยางกวง	คศต.ที่15 (พศต.ที่20)	-	-	ทรง ปราสาท แปด เหลี่ยม	24มกราคม 2523	-
จุดหมายตา ของเมือง	*วัดธาตุ กลาง	คศต.ที่16 (พศต.ที่21)	-	-	แบบพุ่ม ข้าว บิณฑ์	22เมษายน 2529	เลขที่4231, 17 สิงหาคม 2482
จุดหมายตา ของเมือง	*วัดหนอง หล่ม	-	-	-	ทรงระฆัง	22 เมษายน 2529	เลขที่23769, 25 กรกฎาคม 2518
จุดหมายตา ของเมือง	วัดร่มโพธิ์	คศต.ที่16 (พศต.ที่21)	-	-	ทรงระฆัง	22 เมษายน 2529	-
จุดหมายตา ของเมือง	วัดแสนเส้า	คศต.ที่14หลัง สมัยพระยาติ โลกราชมาถึง สมัยพระเมือง แก้ว	-	-	ทรงระฆัง	22 เมษายน 2529	เลขที่4212, 17 สิงหาคม 2482
เคหสถาน เอกชน	วัดกุ้เสือ	คศต.ที่16 (พศต.ที่21)	-	-	ทรงระฆัง	22เมษายน 2529	เลขที่5309, 17 สิงหาคม 2482

การจัดกลุ่ม	ชื่อวัด	ช่วงที่สร้าง (พ.ศ.)	ช่วงที่ร้าง	ปีที่ ฟื้นฟู สำเร็จ	รูปแบบ	การขึ้น ทะเบียน โบราณสถาน	การขึ้นทะเบียน โฉนดวัดร้าง
วัดร้างนอกเขตกำแพงเมือง (ต่อ)							
เคหสถาน เอกชน	วัดม่วงคำ	-	-	-	ไม่ชัดเจน	-	เลขที่5294, 17 สิงหาคม 2482
เคหสถาน เอกชน	วัดเมือง ยอง	-	-	-	ไม่ชัดเจน	-	เลขที่4178, 17 สิงหาคม 2482
เคหสถาน เอกชน	วัดละแกง	-	-	-	ไม่ชัดเจน	-	เลขที่4154, 17 สิงหาคม 2482
เคหสถาน เอกชน	วัดน้อย	-	-	-	ไม่ชัดเจน	-	เลขที่4265,
การดูแลของ เอกชน	วัดช้างช้อง	พ.ศ.1900	-	-	ทรง ปราสาท	-	-

หมายเหตุ * หมายถึง 10วัดร้างนาร่อง

ที่มา: รวบรวมโดยผู้วิจัย; ธนธร เหลี่ยมวานิช, 2553; อรุณรัตน์ วิเชียรเขียว, 2539

จากตารางก่อนหน้าทั้งสองได้แสดงข้อมูลประวัติศาสตร์และการขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถาน รวมถึงการแสดงรายละเอียดมากขึ้นของวัดร้างในย่านช้างเผือกซึ่งมีจำนวนมากที่สุด ข้อมูลดังกล่าวทำให้เข้าใจวัดร้างโดยรวมและ10วัดนาร่องได้ดังนี้

4.1.1.1 ศักยภาพ

- มีความหลากหลายของรูปแบบเจดีย์ ส่วนใหญ่เป็นเจดีย์ทรงกลม(ระฆัง)ซึ่งมีรายละเอียดปลีกย่อยไปอีกหลายแบบ ส่วนเจดีย์แบบอื่นได้แก่แบบเขียงใหม่แท้ แบบปราสาท แบบปราสาทยอดทรงกลมแบบทรงกลมช้างล้อม และแบบพิเศษเช่นที่วัดกุฎีเต้าเป็นต้น เจดีย์แต่ละแบบสามารถสร้างการสื่อความหมายและเส้นทางท่องเที่ยวเพิ่มเติมได้อีกมาก เช่น เส้นทางศึกษาเจดีย์ทรงปราสาทแบบพุกาม เส้นทางศึกษาเจดีย์เฉพาะแบบหริภุญไชย เป็นต้น

- มีเจดีย์แบบเชียงใหม่แท้ อันเป็นเอกลักษณ์ ได้แก่ พัฒนาการจากเจดีย์ทรงกลมเข้าสู่ความเป็นเหลี่ยมขลุ่ยขึ้น จนในที่สุดเป็นยอดแหลมเช่นเดียวกับเจดีย์บรมธาตุดอยสุเทพ เจดีย์รูปแบบนี้จึงถูกผลิตซ้ำตามวัดต่างๆ และพบได้มากที่สุดในจังหวัดเชียงใหม่ ดังนั้นจึงเป็นจุดเด่นอีกข้อหนึ่งที่น่าไปใช้ในการท่องเที่ยวศึกษารูปแบบเจดีย์ได้ เนื่องจากพัฒนาการของเจดีย์แบบสุโขทัยสู่แบบเชียงใหม่มีรูปแบบการพัฒนาที่หลากหลาย ทั้งแบบช่วงล้อมและเปลี่ยนฐานเจดีย์ให้มีความเป็นเหลี่ยมมากขึ้น รวมทั้งทรงปราสาทจากพุกามที่เข้ามาผสมผสานในรายละเอียดด้วย

- เจดีย์ร้างที่เก่าสุดมีช่วงเวลาใกล้เคียงกับการตั้งเมืองเชียงใหม่ คือ 700 ปี ได้รับอิทธิพลจากทั้งเชียงแสนและทวารวดี เจดีย์รุ่นแรกเริ่มตั้งเมืองสามารถศึกษาเทียบเคียงได้กับเวียงกุมกาม เจดีย์รุ่นเก่าที่พบในเขตเมืองเก่าปัจจุบันได้แก่ เจดีย์แปดเหลี่ยมวัดอินทิล และเจดีย์ของวัดอินทิลสะดือเมืองซึ่งภายในเป็นแปดเหลี่ยมเช่นกันแต่ถูกก่อออกเป็นทรงกลมในสมัยหลัง เจดีย์วัดอินทิลเป็นหนึ่งใน 10 วัดร้างนำร่องในงานวิจัยนี้เพื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่ สามารถสร้างเส้นทางท่องเที่ยวเรื่องเจดีย์แบบทวารวดีในเชียงใหม่ได้อีกเส้นทางหนึ่ง ส่งอิทธิพลสู่พัฒนาการเจดีย์ของวัดต่างๆ อาทิเช่น เจดีย์แปดเหลี่ยมวัดเจ็ดยอด เป็นต้น

- เจดีย์ร้างที่ใหม่สุดจะมีอายุประมาณ 500 ปี หรือช่วงสุดท้ายของราชวงศ์มังรายก่อนถูกพม่าปกครอง ดังนั้นการฟื้นฟ้อนสมัยทวารวดีเรื่อยมาจึงมีการสร้างวัดขึ้นใหม่ไม่มากนัก เน้นการฟื้นฟูวัดร้างให้กลับมาเป็นวัดรุ่งอีกครั้ง อีกทั้งขาดแคลนทรัพยากรจากการฟื้นฟูเมือง การบูรณะในสมัยหลังเป็นต้นมาจึงได้รับอิทธิพลพม่าและไทยใหญ่เข้าไปเจือปนด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งสมัยทำสัมปทานป่าไม้โดยอาณานิคมอังกฤษ เจดีย์ร้างจำนวนมากจึงถูกขยายขนาดให้ใหญ่ขึ้นและปรับเป็นแบบพม่า โดยเฉพาะอย่างยิ่งแบบเจดีย์ชเวดากอง ซึ่งย่อส่วนให้เล็กลง เช่นเจดีย์วัดหมื่นคองในโรงเรียนยุพราช เป็นต้น

- สาเหตุของการร้าง นำมาใช้เป็นจุดเด่นในการท่องเที่ยวได้ การร้างของวัดเชียงใหม่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมอย่างกะทันหัน ทำให้องค์ประกอบแห่งวัดขาดลงไม่มีพระจำพรรษาและผู้อุปถัมภ์ส่วนใหญ่จึงเกิดจากสงครามและภัยพิบัติ แม้กระทั่งการออกกฎหมายที่กระทบกับโครงสร้างของสังคมและสังคมชนที่รวมศูนย์กลาง ทำให้กลุ่มพระที่ยึดมั่นในจารีตเดิมได้หลีกหนีออกอยู่ในวัดชนบท จากตารางพบว่าเกิดจากสงครามโลกครั้งที่ 2 และอีกจำนวนหนึ่งร้างมาตั้งแต่สมัยพม่าปกครองที่ผู้คนถูกกวาดต้อนไปที่อื่นกลายเป็นเมืองร้าง ดังนั้นการท่องเที่ยววัดร้างผ่านสาเหตุจะนำไปสู่การฟื้นฟูหลายวัดต่อมาได้อีกด้วย ดังจะเห็นว่าวัดร้างล่าสุดในเขตเมืองเก่าที่ถูกฟื้นฟูสำเร็จ เกิดขึ้นเมื่อไม่กี่ปีที่ผ่านมา อาทิเช่น วัดปันเสา วัดเจ็ดลิน วัดอินทิลสะดือเมือง และวัดโลกโมฬี ซึ่งล้วนกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวยอดนิยมเพิ่มขึ้นในปัจจุบันแล้วนั่นเอง

- เจดีย์ร้างกับบริบทปัจจุบัน นำมาใช้เป็นจุดเด่นในการท่องเที่ยวได้ จากการศึกษาพบทั้งประเภทที่สอดคล้องและขัดแย้งกับความเป็นวัดดั้งเดิม ทั้งสองสามารถสร้างเนื้อหาการสื่อความหมายให้เป็นทางเลือกในการท่องเที่ยวได้มากขึ้น ที่สอดคล้องได้แก่การเช่าที่ดินเพื่อเป็นโรงเรียนที่ยังคงรักษาความศักดิ์สิทธิ์

ของเจดีย์สืบต่อมาได้ การเช่าที่ดินเพื่อเป็นสถานที่ราชการทำให้เจดีย์ได้รับการดูแลอย่างดีเช่นกัน ส่วนที่ขัดแย้งได้แก่การเช่าที่ดินเป็นเคหสถานเอกชนที่มีความเป็นส่วนตัว การใช้ที่ดินเป็นชุมชนที่หนาแน่น และการใช้ที่ดินปลูกสร้างอาคารประชิดบั้งเจดีย์มากเกินไปปิดทางเข้าหลักของวัดเดิม ทำให้เจดีย์ถูกซ่อนและบดบังจากสาธารณชนมาอย่างยาวนาน แม้แต่คนท้องถิ่นน้อยคนจะทราบที่ตั้งและความเป็นมา การดำรงอยู่ที่หลากหลายในปัจจุบันของวัดร้างเชียงใหม่จึงเป็นศักยภาพหนึ่งที่วางแผนการท่องเที่ยวได้อีกมาก

4.1.1.2 การบริหารจัดการ

- มีประเด็นให้สื่อความหมายได้มาก ไม่ว่าจะเป็นรูปแบบเจดีย์ สาเหตุที่ร้าง ประเด็นเกี่ยวกับการปกครองของพม่า200ปีทำให้เมืองร้าง ขนาดของเจดีย์และวัด ผังเมืองโบราณที่กำหนดเฉพาะวัดและวังเท่านั้น อยู่ในเขตสี่เหลี่ยมคูเมือง การแปรสภาพสู่การใช้งานปัจจุบันในรูปแบบต่างๆ เป็นต้น ประเด็นเหล่านี้ล้วนเปิดโอกาสให้สื่อความหมายเชื่อมโยงกับเมืองเก่าได้มาก ปรับใช้ให้เป็นผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวได้อย่างไม่จำกัด ไม่ว่าจะเป็นการออกแบบผลิตภัณฑ์เกี่ยวกับเชียงใหม่ ระบบป้ายเครื่องหมายต่างๆ รวมไปถึงรูปแบบอาคารที่เป็นเอกลักษณ์ของแต่ละย่านที่สัมพันธ์กับวัดมากขึ้น ธุรกิจสปา โฮสเทล โรงแรมต่างๆ รายละเอียดที่เพิ่มขึ้นจะนำความประทับใจสู่นักท่องเที่ยวคุณภาพและโน้มน้าวให้พำนักร่นานขึ้นด้วย

- วัดร้างกับบริบทปัจจุบันสามารถบูรณาการกันได้ จากการศึกษาพบวัดร้างดำรงอยู่ในลักษณะดังนี้ เป็นโรงเรียน สถานที่ราชการ ชุมชน พิพิธภัณฑสถาน จุฬามายตา และอยู่ในเคหสถาน บริบทที่อยู่ร่วมกันได้เป็นอย่างดีและสามารถเชื่อมโยงการท่องเที่ยวได้ดีขึ้น ได้แก่ วัดร้างที่อยู่ในพิพิธภัณฑสถานมีความเหมาะสมมากที่สุด รองลงมาจึงเป็นสถานที่ราชการและโรงเรียนระดับต่างๆ นักท่องเที่ยวสามารถเยี่ยมชมวัดร้างในสถานที่ราชการได้มากขึ้นเนื่องจากเป็นเมืองท่องเที่ยว ส่วนวัดร้างในหลายโรงเรียนสามารถเข้าชมได้โดยการขออนุญาต มีจำนวนมากที่เจดีย์ร้างอยู่บริเวณหน้ารั้วโรงเรียนมองเห็นได้จากภายนอก อาทิเช่นโรงเรียนพุทธิโสภณดำเนินกิจการบนที่ดินวัดเชษฐา(ร้าง)

โรงเรียนยุพราชวิทยาลัยเช่าที่ดินวัดร้าง2วัดเพื่อเชื่อมโรงเรียนให้เป็นผืนเดียวกัน ส่วนโรงเรียนอนุบาลเชียงใหม่เช่าที่ดินกว้างขวางของวัดกิตติซึ่งมีเจดีย์ที่มีขนาดใหญ่อยู่กลางที่ดิน จำเป็นต้องขออนุญาตเข้าไปเยี่ยมชม เป็นต้น วัดร้างที่สามารถเที่ยวได้เลยและเป็นวัดนาร่องในงานวิจัยนี้เพื่อการท่องเที่ยวได้แก่วัดอินทขิลในการดูแลของหอศิลปวัฒนธรรมเมืองเชียงใหม่

- วัดร้างกับที่ตั้งที่หลากหลายสามารถนำมาใช้วางแผนการท่องเที่ยวได้ ที่ตั้งที่หลากหลายเกิดจากตำแหน่งทางกายภาพและการกำหนดของแนวคิดทักขาศาสตร์ อันเป็นความเชื่อที่รับมาจากคัมภีร์มหาทักษาที่ว่าเมืองคือร่างกาย แต่ละส่วนของเมืองจึงเป็นทำหน้าที่ตามอวัยวะของร่างกายไปด้วย ไม่ว่าจะเป็นหัวทางทิศเหนือ และสะดือเมืองตรงกลาง โดยแต่ละทิศและประตูจะมีหน้าที่ที่ต่างกันด้วย แต่ละทิศจึงมีอาณาเขตของตัวเองและมีวัดที่ตั้งตามนั้นด้วย วัดที่สำคัญที่สุดเรียกว่าวัดตามทักษาเมือง ด้วยการกำหนดลักษณะนี้จึงทำให้แต่ละโซนของเมืองมีความหนาแน่นของวัดไม่เท่ากัน ซึ่งทำให้มีวัดร้างหนาแน่นไม่เท่ากันตามไปด้วย

ตัวอย่างที่ชัดเจนได้แก่ย่านหัวเวียงซึ่งเป็นถนนข้างเผือกที่มุ่งหน้าทางทิศเหนือ นั้น เป็นทิศมงคลที่เกี่ยวข้องกับกษัตริย์ จึงมีวัดจำนวนมากตลอดเส้นทางทางด้านทิศตะวันตกของถนน โดยหันหน้าวัดสู่ถนนทางทิศตะวันออก ส่วนฝั่งตรงข้ามจะน้อยกว่าเนื่องจากทางเข้าหลักของวัดจำเป็นต้องหันทางทิศตะวันตก ซึ่งเหลืออยู่เพียงวัดริมถนนและกลายเป็นวัดร้างมาอย่างยาวนาน ได้แก่ วัดเจดีย์แดงนอก วัดร้างส่วนใหญ่จึงตั้งอยู่ทิศตะวันตกของถนนทั้งสิ้นและมีวัดร้างนาร่องในงานวิจัยนี้วัดด้วยกัน ได้แก่ วัดป่าอ้อย วัดป่าตาล วัดปันสาท เป็นต้น ดังนั้นความเข้าใจในลักษณะนี้สามารถต่อยอดการสื่อความหมายและสร้างเป็นผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวระดับย่านได้อีกมากที่ไม่ซ้ำกับแหล่งท่องเที่ยวหลักระดับเมืองซึ่งมีนักท่องเที่ยวจำนวนมากในแต่ละวันอยู่แล้ว

- เจดีย์ร้างทั้งที่ขึ้นทะเบียนและไม่ขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถาน ล้วนถูกคุ้มครองโดยกฎหมายทั้งสิ้น แต่คุณภาพการอนุรักษ์ต่างกันไปตามคุณค่าของแต่ละแห่ง เนื่องจากกรมศิลปากรไม่สามารถจะขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถานระดับชาติได้ทั้งหมด การดูแลโบราณสถานซึ่งถูกจัดลำดับความสำคัญอยู่แล้ว ควรได้รับการดูแลเพิ่มเติมตามระดับคุณค่าที่ต่างกันด้วย ไม่ว่าจะเป็นระดับจังหวัด เมืองและย่าน เป็นต้น ควรได้รับเชิดชูดูแลจากหน่วยงานท้องถิ่นร่วมกับชุมชนโดยการส่งเสริมการท่องเที่ยว มากกว่าการปล่อยทิ้งไว้อย่างโดดเดี่ยวในการดูแลของกรมศิลปากรเพียงฝ่ายเดียวเช่นที่เป็นอยู่

4.1.1.3 แนวทางพัฒนา

- ทุกวัดร้างในปัจจุบันล้วนมีที่ดินเพื่อการพัฒนา ทั้งจากสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติที่เป็นผืนเดิมและกรมศิลปากรที่คุ้มครองโดยพระราชบัญญัติโบราณสถาน บางวัดร้างมีโฉนดที่กว้างขวางหลายไร่ในเมือง เช่นวัดเลาเสียงและวัดธาตุกลาง ทำให้มีโอกาสพัฒนาพื้นที่ได้อย่างมากในอนาคตเพื่อพัฒนาพื้นที่การท่องเที่ยวในเขตเมืองให้เพิ่มขึ้น ปัจจุบันพื้นที่ทั้งสองวัดเป็นส่วนหนึ่งของ10วัดนาร่องในงานวิจัยนี้ มีสภาพเป็นชุมชนหลายชุมชนบนที่ดินวัดร้าง ซึ่งมองจากภายนอกไม่สามารถจะทราบได้ว่าเป็นที่ดินวัดร้าง ตัวอย่างการพัฒนาพื้นที่ในอนาคตได้แก่ การเพิ่มพื้นที่โดยรอบเจดีย์ให้มากขึ้นเพื่อทำการออกแบบเป็นสวนสาธารณะ ทำเป็นพื้นที่สีเขียวที่อยู่ร่วมกับชุมชนดั้งเดิมแบบเคหการ เพื่อให้มีคุณภาพชีวิตดีขึ้น เป็นต้น

- สร้างเส้นทางท่องเที่ยวตามประวัติศาสตร์ได้หลากหลาย ประวัติศาสตร์700ปีของเมืองทำให้มีประเด็นที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวได้มาก วัดจำนวนมากเป็นเอกลักษณ์ของเมืองมาอย่างยาวนานปัจจุบันการท่องเที่ยวจึงเน้นแต่ประวัติศาสตร์ที่เป็นข้อมูลทั่วไปแต่ไม่มีการสื่อความหมายว่าสำคัญอย่างไร อีกทั้งนำประวัติศาสตร์มาทำให้เกิดมูลค่าเพิ่มจากผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวให้มากขึ้น ตัวอย่างประวัติศาสตร์ของเมืองและวัดร้างที่หลากหลายได้แก่ พัฒนาการของเจดีย์ในเมืองเก่าที่ได้อิทธิพลมาจากหลายแหล่งในแต่ละช่วงเวลา ไม่ว่าจะเป็นพุกาม เชียงแสน พม่า สุโขทัย และเชียงตุง ซึ่งทำให้เที่ยวได้สนุกขึ้นหากทำแผนที่และสร้างเป็นเกมค้นหาเก็บแต้มรูปแบบต่างๆ อีกตัวอย่างหนึ่งได้แก่เหตุผลของการสร้างและผู้สร้างวัดแต่ละวัดล้วนทำให้แต่ละวัดแตกต่างกันซึ่งส่งผลต่อแนวโน้มในการสร้างด้วย อาทิเช่น ผู้สร้างเป็นผู้นำระดับ “ร้อย” ซึ่งมีศักดิ์ไม่มาก วัด

จึงมีขนาดเล็กลงมาตามส่วน ทำให้มีพระจำพรรษาน้อยและเสียดที่จะร้างก่อนเป็นลำดับแรก เป็นต้น ดังนั้นการสร้างเส้นทางเที่ยววัดร้างที่สอดคล้องเป็นอิมเดียวกันจะทำให้มีทางเลือกมากขึ้นด้วย

- สนับสนุนการค้นคว้าและวิจัย จากการศึกษาพบว่าการศึกษเกี่ยวกับวัดร้างยังมีน้อยมากใน 10 ปีที่ผ่านมา เท่าที่พบเป็นการค้นคว้าจากเอกสารโบราณ แผนที่ ตำแหน่ง รูปแบบทางศิลปกรรม แต่การขุดค้นข้อมูลเพิ่มเติมทางโบราณคดีหรือการพิสูจน์หลักฐานทางวิทยาศาสตร์ยังขาดแคลน ที่พบอย่างต่อเนื่องมาจากการศึกษาตามหน้าที่ของกรมศิลปากรเป็นส่วนใหญ่ ทั้งที่ในความเป็นจริงในเขตเมืองเก่าก็นั้นเต็มไปด้วยโบราณสถานที่ควรขุดค้นอย่างต่อเนื่องแต่ละปีให้มากที่สุด โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเช่าที่ดินวัดร้างเพื่อก่อสร้างอาคารสมัยใหม่ มีการขุดเพื่อทำฐานรากและพบหลักฐานทางประวัติศาสตร์แทบทุกครั้ง หลักฐานได้สูญหายไปอย่างต่อเนื่อง บางชิ้นอาจมีความสำคัญที่เปลี่ยนความเข้าใจเดิมได้ ดังนั้นควรมีหน่วยงานอิสระที่เป็นมูลนิธิทำการค้นคว้าวิจัยอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งเป็นตัวตั้งตัวตีในการประสานงานอนุรักษ์และบริหารกองทุนให้ก้าวหน้าต่อไป

- สนับสนุนให้มีการขุดค้นทางโบราณคดีเพิ่มทุกปี ด้วยอำนาจหน้าที่ทางกฎหมายเป็นของกรมศิลปากรโดยตรง ในการดำเนินงานจะจ้างผู้รับเหมาเอกชนดำเนินงานโดยตั้งเป็นงบประมาณและกรรมการควบคุมงาน การสนับสนุนจึงทำได้ในลักษณะกองทุนที่ให้การสนับสนุนเชิงคุณภาพ ผลักดันให้เกิดการขุดค้นอย่างต่อเนื่องจากเดิม มีการจัดการฐานข้อมูลอย่างเป็นระบบบนแพลตฟอร์มออนไลน์และเป็นการเผยแพร่ข้อค้นพบใหม่อย่างต่อเนื่องเช่นกัน ถือเป็นการโปรโมทการท่องเที่ยววัดร้างทางอ้อมได้ เนื่องจากได้ให้ความสำคัญและข้อมูลได้รับการรับรู้ต่อสาธารณชนอย่างต่อเนื่อง ไม่ร้างเช่นที่ผ่านมา

- สร้างแผนที่ท่องเที่ยววัดร้างที่เชื่อมโยงกับวัดดังที่ถูกสร้างในสมัยเดียวกัน แผนที่ท่องเที่ยวสามารถทำได้อย่างหลากหลายเป็นทางเลือกให้นักท่องเที่ยว การเชื่อมโยงเพื่อพ่วงการท่องเที่ยวคือทางลัดให้ประสบความสำเร็จได้ง่ายขึ้น นักท่องเที่ยวประเภทเที่ยวเองได้เพิ่มจำนวนอย่างต่อเนื่องมากกว่ากลุ่มทัวร์ แม้แต่นักท่องเที่ยวเงินเองก็ได้มีข้อมูลนำเที่ยวมากขึ้นจนสามารถเที่ยวเองได้สะดวกขึ้นกว่าแต่ก่อนมาก อีกทั้งยังสามารถบินตรงออกนอกประเทศได้จากเชียงใหม่มากขึ้นรอการสร้างสนามบินใหม่ ดังนั้นแผนที่ท่องเที่ยวที่แท้จริงคือแผนที่ที่นักท่องเที่ยวกำหนดขึ้นเองเพื่อเป็นทางเลือกที่ดีที่สุดของตน การตัดสินใจว่าจะเที่ยวที่ใดบ้างนานเท่าไรจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ควรพิจารณาในการทำแผน

- สร้างศูนย์สื่อความหมายทางประวัติศาสตร์ที่สัมพันธ์กับรูปแบบเจดีย์ สื่อความหมายทางประวัติศาสตร์ และรวบรวมจัดแสดงวัตถุและโบราณวัตถุที่ขุดค้นพบ จากการศึกษาพบว่ามีความเป็นไปได้ใน 2 ลักษณะ ได้แก่ในสถานที่จริงที่เป็นอาคารเก่าของวัดร้างกับเป็นแพลตฟอร์มออนไลน์ ซึ่งมีข้อดีและข้อเสียแตกต่างกัน

แบบแรกสามารถคัดเลือกอาคารเก่าที่สร้างบนที่ดินวัดร้างมาปรับปรุงโดยไม่จำเป็นต้องทุบทิ้ง โดยให้เรือถอนออกเฉพาะที่จำเป็นจากการบดบัง ชั้นบนแต่ละชั้นจัดแสดงข้อมูลและวัตถุเกี่ยวกับวัดร้าง ส่วนชั้น

ล่างสุดเป็นร้านกาแฟพร้อมขายของที่ระลึก ทั้งหมดนี้ใช้การออกแบบในการทำให้พื้นที่มีชีวิตต่อกลุ่มคนรุ่นใหม่ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวสาธารณะขึ้นมาได้ ตัวอย่างที่เป็นไปได้ได้แก่ กลุ่มอาคารแถวที่ติดเจดีย์บนพื้นที่ของวัดป็นสาท อาคารเก่ามีความแข็งแรงและมีจุดตรงเป็นของตัวเอง รวมทั้งมีพื้นที่ต่อขยายอีกมาในอนาคตในบริเวณขนส่งช้างเผือกที่สามารถพัฒนาเป็นแหล่งจำหน่ายทางศิลปวัฒนธรรมที่ทันสมัย สามารถจัดรถโดยสารขนาดใหญ่ได้

แบบที่สอง สามารถทำร่วมกับแบบแรกได้และทำนาร่องได้ก่อน ได้แก่การเก็บข้อมูลเป็นศูนย์สื่อความหมายแบบออนไลน์ อันเป็นส่วนหนึ่งของแพลตฟอร์มการท่องเที่ยว บรรจุข้อมูลได้อย่างมหาศาลและละเอียดเท่าที่ต้องการ ทำเป็นระบบ3ภาษาได้แก่ ไทย อังกฤษ จีน เป็นต้น

4.1.2 ข้อมูลรังวัด แผนที่ และการสำรวจสิ่งแวดล้อม

จากตารางสรุปข้อมูลเพื่อใช้กับหัวข้อที่ 4.1.1, 4.1.2, 4.1.3 และ 4.1.4 นำข้อมูลมาใช้ดังต่อไปนี้

ศักยภาพ โครงการย่อยที่1 "การศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวของวัดร้างในเมืองเก่าเชียงใหม่"

- มีการสำรวจพิกัดแต่ไม่สามารถนำมาใช้ได้
- มีเอกสารการทำรังวัดและแผนที่อย่างหยาบๆ ไม่สามารถนำไปต่อยอดได้ ต้องสร้างรูปทรง3มิติขึ้นเอง
- มีการศึกษาและเขียนแบบสถาปัตยกรรมไว้เป็นบางเจดีย์
- ไม่มีการทำแผนที่วัดร้างอย่างเป็นระบบและทันสมัย

การบริหารจัดการ โครงการย่อยที่2 "การศึกษาแนวทางบริหารจัดการการท่องเที่ยววัดร้างในเมืองเก่าเชียงใหม่"

- การดูแลที่ดีที่เกิดจากเจดีย์อยู่ในการดูแลของหน่วยงานราชการ
- มีการสำรวจสิ่งแวดล้อมแต่เพียงหยาบๆ ไม่มีการวิเคราะห์เพื่อพัฒนาในภาพรวม
- ไม่มีการบริหารจัดการด้วยระบบออนไลน์
- ไม่มีการสื่อความหมายอย่างเป็นระบบ ส่วนใหญ่ป้ายในบริเวณจะชำรุด

แนวทางพัฒนา แผนงานวิจัย "แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวใหม่ด้วยวัดร้างในเขตเมืองเก่าเชียงใหม่"

- นำข้อมูลที่ได้ในปัจจุบันไปสร้างแบบจำลองคอมพิวเตอร์ ทำการศึกษาอย่างละเอียดผ่านการบันทึกในเจดีย์ร้างของแต่ละวัด

- เมื่อทำข้อมูลเป็นภาพกราฟิกและสามมิติที่เข้าใจง่ายแล้ว นำไปใช้ในแพลตฟอร์มท่องเที่ยวออนไลน์แบบData base

- ค้นคว้าและพัฒนาเกี่ยวกับรูปแบบพัฒนาการของเจดีย์อย่างต่อเนื่อง

4.1.3 ข้อมูลตรวจสอบสภาพทางกายภาพ เช่น โครงสร้างและวัชพืช

จากตารางสรุปข้อมูลทางกายภาพเพื่อใช้กับหัวข้อที่ 4.1.1, 4.1.2, 4.1.3 และ 4.1.4 นำข้อมูลมาใช้ดังต่อไปนี้

ศักยภาพ โครงการย่อยที่1 "การศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวของวัดร้างในเมืองเก่าเชียงใหม่"

- ไม่มีการสำรวจพืชพรรณและวัชพืชที่ขึ้นบนเจดีย์ มีการนำวัชพืชออกทุกปีหลังฤดูฝนจากการจ้างเหมา

- ส่วนใหญ่ได้รับการบูรณะโครงสร้างแล้ว

- เจดีย์ที่ได้รับการบูรณะแล้วสามารถทำแผนการท่องเที่ยวได้ทันที

การบริหารจัดการ โครงการย่อยที่2 "การศึกษาแนวทางการบริหารจัดการการท่องเที่ยววัดร้างในเมืองเก่าเชียงใหม่"

- ส่วนใหญ่การบริหารจัดการเกิดจากกรมศิลปากร มีการจัดการวัชพืชออกรายปีด้วยการจ้างเหมา

- ยังไม่มีระบบและวิธีการในการจัดการวัชพืชที่ขึ้นใหม่ทุกปี

- ยังไม่มีการศึกษาถึงเครื่องมือและวิธีการในการตรวจสอบสภาพโครงสร้างเจดีย์และสิ่งแวดล้อม

แนวทางพัฒนา แผนงานวิจัย "แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวใหม่ด้วยวัดร้างในเขตเมืองเก่าเชียงใหม่"

- ค้นคว้าและพัฒนาปัจจัยทางธรรมชาติที่ทำให้เจดีย์เสื่อมสลายเร็วกว่าปกติ

- มีมาตรการป้องกันการบดบังโบราณสถานจากสิ่งก่อสร้างโดยรอบที่เกิดขึ้นทีหลัง

- เจดีย์แต่ละแห่งที่กระจายตัวทั่วเมืองเก่าควรเป็นแหล่งเรียนรู้จริงนอกห้องเรียนได้

4.1.4 ข้อมูลสำรวจและบันทึกปัญหาทั้งหมดทั้งกายภาพและมิใช่กายภาพที่เกิดขึ้นใหม่

จากตารางสรุปข้อมูลทางกายภาพเพื่อใช้กับหัวข้อที่ 4.1.1, 4.1.2, 4.1.3 และ 4.1.4 นำข้อมูลมาใช้ดังต่อไปนี้

ศักยภาพ โครงการย่อยที่1 "การศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวของวัดร้างในเมืองเก่าเชียงใหม่"

- ขาดข้อมูลสำรวจที่ละเอียดทันสมัย ควรใช้เครื่องมือเพิ่ม
- สร้างโมเดล 3 มิติได้ดีขึ้น
- สร้าง AR ได้ดีขึ้น
- พิกัดตำแหน่ง เป็นกุญแจสำคัญที่ทำให้การท่องเที่ยววัดร้างเป็นไปได้
- การใช้ประโยชน์ที่ดินวัดร้างที่ส่งเสริมเจดีย์ควรรักษาไว้ ส่วนที่ทำลายควรคัดกรองแก้ไขให้ดีขึ้น
- ทำแผนการท่องเที่ยวแบบเชื่อมโยงกับวัดท่องเที่ยวหลักที่ใกล้ที่สุด เพื่อเป็นการสนับสนุนเครือข่ายโดยเงินบริจาคจากวัดดังใกล้เคียงควรถูกจัดสรรเพื่อดูแลวัดร้างได้เอง

การบริหารจัดการ โครงการย่อยที่2 "การศึกษาแนวทางบริหารจัดการการท่องเที่ยววัดร้างในเมืองเก่าเชียงใหม่"

- การบันทึกอย่างต่อเนื่องจะเห็นพัฒนาการได้อย่างชัดเจน
- ข้อมูลวิจัยทำให้ปรับเปลี่ยนแผนการดูแลรักษาประจำปีของเจดีย์ดีขึ้น
- ข้อมูลถนนหลัก-รอง ช่วยให้เห็นภาพรวมของปัญหา ช่วยให้วางแผนดำเนินงานกับผู้เกี่ยวข้องโดยรอบได้ดีขึ้น

แนวทางพัฒนา แผนงานวิจัย "แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวใหม่ด้วยวัดร้างในเขตเมืองเก่าเชียงใหม่"

- ข้อมูลถนนหลัก-รอง ช่วยสร้างเครือข่ายธุรกิจตลอดเส้นทางท่องเที่ยววัดร้าง แต่ละแห่งสามารถสร้างพื้นที่ของตัวเองได้
- พัฒนาแพลตฟอร์มฐานข้อมูล เพื่อต่อยอดการคิดค้นและพัฒนาให้ครบถ้วนทุกวัด
- พัฒนาแพลตฟอร์มแบบตลาด เพื่อเป็นศูนย์กลางร้านค้าและธุรกิจตลอดเส้นทางท่องเที่ยววัดร้างที่เชื่อมโยงกับเส้นทางวัดยอดนิยมปกติได้

ตารางที่ 4.2 สรุปข้อมูลกายภาพและรั้ววัดในพื้นที่ศึกษา จำนวน 46 วัด เหลือหลักฐาน 31 วัด

ชื่อวัดและพิกัด	ตารางข้อมูลทางกายภาพ เพื่อสนับสนุนข้อมูลในหัวข้อ 4.1.1, 4.1.2, 4.1.3 และ 4.1.4	
วัดร้างในเขตกำแพงเมือง		
1.วัดเชษฐา 18.785832, 98.988391	ขนาดรั้ววัด(เมตร)	7.7 x 7.7
	สภาพโครงสร้าง	ดี
	การเข้าถึง	รร.พุทธิโสภณ
	วัชพืช	น้อย
	สิ่งแวดล้อม	สี่แยกกลางเมือง
	ถนนหลัก-รอง	ถ.พระปกเกล้า - ถ.ราชมรรคา
	วัดท่องเที่ยวหลักที่ใกล้ที่สุดและระยะทาง	วัดเจติยหลวง
	จุดหมายตา	วัดเจติยหลวง
	การใช้ประโยชน์ที่ดิน	โรงเรียน
2.วัดกิตติ 18.784953, 98.985833	ขนาดรั้ววัด(เมตร)	16.0 x 16.0
	สภาพโครงสร้าง	ดีมาก
	การเข้าถึง	รร.อนุบาลเชียงใหม่
	วัชพืช	น้อย
	สิ่งแวดล้อม	ในโรงเรียน
	ถนนหลัก-รอง	ถ.ราชมรรคา - ถ.ราชมรรคา ซ.5
	วัดท่องเที่ยวหลักที่ใกล้ที่สุดและระยะทาง	วัดเจติยหลวง
	จุดหมายตา	วัดเจติยหลวง
	การใช้ประโยชน์ที่ดิน	โรงเรียน
3.วัดนางเหลียว 18.792529, 98.989140	ขนาดรั้ววัด(เมตร)	7.3 x 7.3
	สภาพโครงสร้าง	ดีมาก
	การเข้าถึง	รร.ยุพราช
	วัชพืช	ไม่มี
	สิ่งแวดล้อม	บ้านพักอาจารย์
	ถนนหลัก-รอง	ถ.ราชวิถีและ ถ.พระปกเกล้า – ถ.พระปกเกล้า ซ. 13
	วัดท่องเที่ยวหลักที่ใกล้ที่สุดและระยะทาง	วัดอินทิลสະตือเมือง
	จุดหมายตา	รร.ยุพราช
	การใช้ประโยชน์ที่ดิน	โรงเรียน

ชื่อวัดและพิกัด	ตารางข้อมูลทางกายภาพ เพื่อสนับสนุนข้อมูลในหัวข้อ 4.1.1, 4.1.2, 4.1.3 และ 4.1.4	
วัดร้างในเขตกำแพงเมือง (ต่อ)		
4.วัดหมื่นคอง 18.790916, 98.988480	ขนาดรั้ววัด(เมตร)	7.5 x 7.5
	สภาพโครงสร้าง	ดี
	การเข้าถึง	รร.ยุพราช
	วัชพืช	น้อย
	สิ่งแวดล้อม	ที่จอดรถจักรยานยนต์
	ถนนหลัก-รอง	ถ.ราชวิถีและ ถ.พระปกเกล้า – ถ.พระปกเกล้า ซ. 13
	วัดท่องเที่ยวหลักที่ใกล้ที่สุดและระยะทาง	วัดอินทขิลสะดือเมือง
	จุดหมายตา	รร.ยุพราช
	การใช้ประโยชน์ที่ดิน	โรงเรียน
5.วัดช้างลาน 18.784893,98.979815	ขนาดรั้ววัด(เมตร)	6.0 x 8.0
	สภาพโครงสร้าง	สิ้นสภาพ
	การเข้าถึง	ซ.สามล้านซ.3
	วัชพืช	มากและมีต้นไม้กาสะลองยักษ์ขึ้นยึดฐานไว้
	สิ่งแวดล้อม	กลางชุมชน
	ถนนหลัก-รอง	ถ.สามล้าน - ถ.สามล้านซอย3
	วัดท่องเที่ยวหลักที่ใกล้ที่สุดและระยะทาง	วัดพระสิงห์
	จุดหมายตา	วัดหมื่นเงินทอง
	การใช้ประโยชน์ที่ดิน	ชุมชน
6.วัดหนองหญ้าแพรก 18.781940,98.984405	ขนาดรั้ววัด(เมตร)	8.0 x 8.0
	สภาพโครงสร้าง	ปานกลาง
	การเข้าถึง	ซอยข้างสถานธนานุบาล
	วัชพืช	น้อย
	สิ่งแวดล้อม	กลางชุมชน
	ถนนหลัก-รอง	ถ.บำรุงบุรี - ถ.บำรุงบุรี ซ.2
	วัดท่องเที่ยวหลักที่ใกล้ที่สุดและระยะทาง	วัดเจ็ดริน
	จุดหมายตา	สถานดับเพลิงหน่วยประตู่เชียงใหม่
	การใช้ประโยชน์ที่ดิน	ชุมชนและอาคารเทศบาล

ชื่อวัดและพิกัด	ตารางข้อมูลทางกายภาพ เพื่อสนับสนุนข้อมูลในหัวข้อ 4.1.1, 4.1.2, 4.1.3 และ 4.1.4	
วัดร้างในเขตกำแพงเมือง (ต่อ)		
*7.วัดอินทขิล 18.789930,98.986894	ขนาดรั้ววัด(เมตร)	7.8 × 7.8
	สภาพโครงสร้าง	ดีมาก
	การเข้าถึง	หอศิลปวัฒนธรรมเมืองเชียงใหม่
	วัชพืช	น้อย
	สิ่งแวดล้อม	เป็นส่วนหนึ่งของหอศิลปวัฒนธรรมเมืองเชียงใหม่
	ถนนหลัก-รอง	ถ.ประปกเกล้า - ถ.อินทวโรรส
	วัดท่องเที่ยวหลักที่ใกล้ที่สุดและระยะทาง	วัดอินทขิลสะดือเมือง
	จุดหมายตา	อนุสาวรีย์สามกษัตริย์
	การใช้ประโยชน์ที่ดิน	พิพิธภัณฑ์
8.วัดพ่อนสร้อย 18.782198,98.988409	ขนาดรั้ววัด(เมตร)	8.0 × 8.0
	สภาพโครงสร้าง	ต้องปรับปรุง
	การเข้าถึง	ถนนพระปกเกล้าซอย2
	วัชพืช	ปานกลาง
	สิ่งแวดล้อม	เป็นส่วนหนึ่งของตลาด
	ถนนหลัก-รอง	ถนนพระปกเกล้า - ถนนพระปกเกล้าซอย2
	วัดท่องเที่ยวหลักที่ใกล้ที่สุดและระยะทาง	วัดเจ็ดลิน
	จุดหมายตา	ตลาดประตูเชียงใหม่
	การใช้ประโยชน์ที่ดิน	ตลาด
วัดร้างนอกเขตกำแพงเมือง		
9.วัดสังการาม 18.775222,98.991741	ขนาดรั้ววัด(เมตร)	8.7 × 28.8
	สภาพโครงสร้าง	ดี
	การเข้าถึง	วิทยาลัยนาฏศิลป์เชียงใหม่
	วัชพืช	น้อย
	สิ่งแวดล้อม	เป็นส่วนหนึ่งของวิทยาลัยนาฏศิลป์
	ถนนหลัก-รอง	ถ.สุริยวงศ์ - ถ.สุริยวงศ์ 5
	วัดท่องเที่ยวหลักที่ใกล้ที่สุดและระยะทาง	วัดยางกว
	จุดหมายตา	วัดยางกว และตลาดประตูคุ้ม
	การใช้ประโยชน์ที่ดิน	วิทยาลัย

ชื่อวัดและพิกัด	ตารางข้อมูลทางกายภาพ เพื่อสนับสนุนข้อมูลในหัวข้อ 4.1.1, 4.1.2, 4.1.3 และ 4.1.4	
วัดร้างนอกเขตกำแพงเมือง (ต่อ)		
*10.วัดเลาเลียง 18.777373,98.990529	ขนาดรั้ววัด(เมตร)	10.0 × 10.0
	สภาพโครงสร้าง	ปานกลาง
	การเข้าถึง	ซอยแคบ
	วัชพืช	น้อย
	สิ่งแวดล้อม	ชุมชนหนาแน่น
	ถนนหลัก-รอง	ถนนบ้านเชียงแสน2
	วัดท่องเที่ยวหลักที่ใกล้ที่สุดและระยะทาง	วัดศรีสุพรรณ
	จุดหมายตา	คูเมืองและประตูเชียงใหม่
	การใช้ประโยชน์ที่ดิน	ชุมชน
*11.วัดธาตุกลาง 18.77673298.989228	ขนาดรั้ววัด(เมตร)	16.2 × 16.2
	สภาพโครงสร้าง	ดี
	การเข้าถึง	ริมถนน
	วัชพืช	น้อย
	สิ่งแวดล้อม	ติดถนนและล้อมโดยชุมชน
	ถนนหลัก-รอง	ถนนสุริยวงศ์
	วัดท่องเที่ยวหลักที่ใกล้ที่สุดและระยะทาง	วัดยางกวาง
	จุดหมายตา	วัดธาตุคำ
	การใช้ประโยชน์ที่ดิน	เมืองและชุมชน
*12.วัดหนองหล่ม 18.792436,98.994987	ขนาดรั้ววัด(เมตร)	12.5 × 12.5
	สภาพโครงสร้าง	ปานกลาง
	การเข้าถึง	จากถนน 2 ด้าน
	วัชพืช	ปานกลาง
	สิ่งแวดล้อม	ถนนล้อม 2 ด้าน
	ถนนหลัก-รอง	ถนนมณีนพรัตน์
	วัดท่องเที่ยวหลักที่ใกล้ที่สุดและระยะทาง	วัดแสนฝาง
	จุดหมายตา	คูเมืองตะวันออก และแจ้งศรีภูมิ
	การใช้ประโยชน์ที่ดิน	เมืองและชุมชน

ชื่อวัดและพิกัด	ตารางข้อมูลทางกายภาพ เพื่อสนับสนุนข้อมูลในหัวข้อ 4.1.1, 4.1.2, 4.1.3 และ 4.1.4	
วัดร้างนอกเขตกำแพงเมือง (ต่อ)		
13.วัดร่มโพธิ์ 18.792476,98.995029	ขนาดรั้ววัด(เมตร)	7.7 × 7.7
	สภาพโครงสร้าง	ปานกลาง
	การเข้าถึง	ที่จอดรถและตรอกด้านข้าง
	วัชพืช	ปานกลาง
	สิ่งแวดล้อม	เป็นส่วนหนึ่งของอพาทเมนต์ ติดถนนเล็ก1 ด้าน
	ถนนหลัก-รอง	ถ.ชัยภูมิ - ถ.ชัยภูมิ1
	วัดท่องเที่ยวหลักที่ใกล้ที่สุดและระยะทาง	วัดแสนผาง
	จุดหมายตา	คูเมืองตะวันออก และประตูท่าแพ
	การใช้ประโยชน์ที่ดิน	เมืองและชุมชน
14.วัดแสนเส้า 18.779109,98.988639	ขนาดรั้ววัด(เมตร)	7.3 × 7.3
	สภาพโครงสร้าง	ปานกลาง
	การเข้าถึง	ริมถนนเห็นได้จากระยะไกล
	วัชพืช	มาก
	สิ่งแวดล้อม	ถูกรุกรานโดยร้านบริษัททัวร์
	ถนนหลัก-รอง	ถนนสุริยวงศ์
	วัดท่องเที่ยวหลักที่ใกล้ที่สุดและระยะทาง	วัดศรีสุพรรณ
	จุดหมายตา	คูเมืองทิศใต้ และถนนคนเดินวันเสาร์
	การใช้ประโยชน์ที่ดิน	ชุมชน
15.วัดกุ๋เสื่อ 18.779622,98.985914	ขนาดรั้ววัด(เมตร)	3.6 × 3.6
	สภาพโครงสร้าง	ต้องปรับปรุง
	การเข้าถึง	ร้านเครื่องเงิน
	วัชพืช	ปานกลาง
	สิ่งแวดล้อม	ปิดล้อมในบ้านและร้านค้า
	ถนนหลัก-รอง	ถ.วัวลาย
	วัดท่องเที่ยวหลักที่ใกล้ที่สุดและระยะทาง	วัดศรีสุพรรณ
	จุดหมายตา	คูเมืองทิศใต้ และถนนคนเดินวันเสาร์
	การใช้ประโยชน์ที่ดิน	ร้านค้า

ชื่อวัดและพิกัด	ตารางข้อมูลทางกายภาพ เพื่อสนับสนุนข้อมูลในหัวข้อ 4.1.1, 4.1.2, 4.1.3 และ 4.1.4	
วัดร้างนอกเขตกำแพงเมือง (ต่อ)		
16.วัดม่วงคำ 18.780582,98.987260	ขนาดรั้ววัด(เมตร)	6.6 x 6.6
	สภาพโครงสร้าง	ต้องปรับปรุง
	การเข้าถึง	ร้านเครื่องเงิน
	วัชพืช	ปกคลุมทั้งหมด
	สิ่งแวดล้อม	ปิดล้อมในบ้านและร้านค้า
	ถนนหลัก-รอง	ถ.วัวลาย
	วัดท่องเที่ยวหลักที่ใกล้ที่สุดและระยะทาง	วัดศรีสุพรรณ
	จุดหมายตา	คูเมืองทิดไต้ และถนนคนเดินวันเสาร์
	การใช้ประโยชน์ที่ดิน	ร้านค้า
17.วัดเมืองยอง 18.775661,98.992924	ขนาดรั้ววัด(เมตร)	-
	สภาพโครงสร้าง	สิ้นสภาพ
	การเข้าถึง	-
	วัชพืช	-
	สิ่งแวดล้อม	-
	ถนนหลัก-รอง	-
	วัดท่องเที่ยวหลักที่ใกล้ที่สุดและระยะทาง	-
	จุดหมายตา	-
	การใช้ประโยชน์ที่ดิน	ชุมชน
18.วัดละแกง 18.777928,98.994662	ขนาดรั้ววัด(เมตร)	-
	สภาพโครงสร้าง	สิ้นสภาพ
	การเข้าถึง	-
	วัชพืช	-
	สิ่งแวดล้อม	-
	ถนนหลัก-รอง	-
	วัดท่องเที่ยวหลักที่ใกล้ที่สุดและระยะทาง	-
	จุดหมายตา	-
	การใช้ประโยชน์ที่ดิน	ชุมชน

ชื่อวัดและพิกัด	ตารางข้อมูลทางกายภาพ เพื่อสนับสนุนข้อมูลในหัวข้อ 4.1.1, 4.1.2, 4.1.3 และ 4.1.4	
วัดร้างนอกเขตกำแพงเมือง (ต่อ)		
19.วัดน้อย 18.780235,98.989498	ขนาดรั้ววัด(เมตร)	-
	สภาพโครงสร้าง	สิ้นสภาพ
	การเข้าถึง	-
	วัชพืช	-
	สิ่งแวดล้อม	-
	ถนนหลัก-รอง	-
	วัดท่องเที่ยวหลักที่ใกล้ที่สุดและระยะทาง	-
	จุดหมายตา	-
	การใช้ประโยชน์ที่ดิน	ชุมชน
20.วัดช้างช้อง 18.783697,98.998047	ขนาดรั้ววัด(เมตร)	10.2 x 10.2
	สภาพโครงสร้าง	ดีมาก
	การเข้าถึง	โรงแรม
	วัชพืช	น้อย
	สิ่งแวดล้อม	เป็นสวนสาธารณะของโรงแรม
	ถนนหลัก-รอง	ถ.ลอยเคราะห์
	วัดท่องเที่ยวหลักที่ใกล้ที่สุดและระยะทาง	วัดช้างช้องใหม่ที่ย้ายไปอีกฝั่งของถนน
	จุดหมายตา	ไนท์บาซาร์
	การใช้ประโยชน์ที่ดิน	โรงแรม
*21.วัดเชียงทอง 18.781022,98.988528	ขนาดรั้ววัด(เมตร)	4.80 x 5.40
	สภาพโครงสร้าง	ต้องปรับปรุง
	การเข้าถึง	ติดถนน
	วัชพืช	น้อย
	สิ่งแวดล้อม	ปิดล้อม 3 ด้าน
	ถนนหลัก-รอง	ถ.ช้างหล่อ
	วัดท่องเที่ยวหลักที่ใกล้ที่สุดและระยะทาง	วัดศรีสุพรรณ
	จุดหมายตา	คูเมืองทิดไต้ และตรงข้ามประตูเชียงใหม่
	การใช้ประโยชน์ที่ดิน	เมือง

ชื่อวัดและพิกัด	ตารางข้อมูลทางกายภาพ เพื่อสนับสนุนข้อมูลในหัวข้อ 4.1.1, 4.1.2, 4.1.3 และ 4.1.4	
วัดร้างในเขต11ตำบลรอบนอก ได้แก่ ต. ช้างคลาน, ช้างเผือก, ช้างม่วย, หายยา, ศรีภูมิ, สุเทพ, หนองหอย, พระสิงห์, ป่าแดด, พ้าฮ่อม, วัดเกต (ต.ป่าแดด ต.พ้าฮ่อม ต.หายยา ต.วัดเกต ไม่พบหลักฐาน)		
22.วัดร้างในกงสุล ฝรั่งเศส 18.780880,99.003317	ขนาดรั้ววัด(เมตร)	ไม่สามารถเข้ารั้ววัดได้
	สภาพโครงสร้าง	สิ้นสภาพ
	การเข้าถึง	ในพื้นที่เคหสถาน
	วัชพืช	ปกคลุมหมด
	สิ่งแวดล้อม	เคหสถาน
	ถนนหลัก-รอง	ถ.เจริญประเทศ
	วัดท่องเที่ยวหลักที่ใกล้ที่สุดและระยะทาง	วัดชัยมงคล
	จุดหมายตา	กงสุลและสมาคมฝรั่งเศส
	การใช้ประโยชน์ที่ดิน	เคหสถาน
23.วัดร้างไม่ทราบชื่อใน สนามเทนนิสนันทศิริ 18.808601,98.976827	ขนาดรั้ววัด(เมตร)	ไม่สามารถวัดได้ ลักษณะเป็นกองอิฐ
	สภาพโครงสร้าง	สิ้นสภาพ
	การเข้าถึง	ในพื้นที่เคหสถาน
	วัชพืช	ปกคลุมหมด
	สิ่งแวดล้อม	สนามเทนนิสเก่าดูแลโดยเอกชน
	ถนนหลัก-รอง	ถ.ซูเปอร์ไฮเวย์ เชียงใหม่-ลำปาง
	วัดท่องเที่ยวหลักที่ใกล้ที่สุดและระยะทาง	วัดเจ็ดยอด
	จุดหมายตา	ศูนย์โตโยต้า
	การใช้ประโยชน์ที่ดิน	ที่ส่วนบุคคลและเคหสถาน
24.อุโบสถวัดช่วงสิงห์ เดิม 18.811496,98.979924	ขนาดรั้ววัด(เมตร)	6.5 x 8.0
	สภาพโครงสร้าง	พอใช้
	การเข้าถึง	จากถนนโดยรอบ
	วัชพืช	มาก
	สิ่งแวดล้อม	เกาะกลางถนน
	ถนนหลัก-รอง	ถ.สาย 2041
	วัดท่องเที่ยวหลักที่ใกล้ที่สุดและระยะทาง	ไม่มี
	จุดหมายตา	แยกช่วงสิงห์และโลตัสคำเที่ยง
	การใช้ประโยชน์ที่ดิน	อนุสรณ์สถานขนาดเล็ก

ชื่อวัดและพิกัด	ตารางข้อมูลทางกายภาพ เพื่อสนับสนุนข้อมูลในหัวข้อ 4.1.1, 4.1.2, 4.1.3 และ 4.1.4	
วัดร้างในเขต11ตำบลรอบนอก ได้แก่ ต. ช้างคลาน, ช้างเผือก, ช้างม่วย, หายยา, ศรีภูมิ, สุเทพ, หนองหอย, พระสิงห์, ป่าแดด, พ้าฮ่อม, วัดเกต (ต.ป่าแดด ต.พ้าฮ่อม ต.หายยา ต.วัดเกต ไม่พบหลักฐาน) (ต่อ)		
25.วัดส้มสุก (วิทยาลัยสารพัดช่าง) 18.803310,98.964927	ขนาดรั้ววัด(เมตร)	10.5 x 10.5
	สภาพโครงสร้าง	ดีมาก
	การเข้าถึง	ติดถนน
	วัชพืช	น้อย
	สิ่งแวดล้อม	อยู่ในวิทยาลัย ปิดล้อมโดยอาคาร 3 ด้าน
	ถนนหลัก-รอง	ถนนห้วยแก้ว
	วัดท่องเที่ยวหลักที่ใกล้ที่สุดและระยะทาง	วัดเจ็ดยอด
	จุดหมายตา	ห้างเมญ่าและวิทยาลัยสารพัดช่างเชียงใหม่
	การใช้ประโยชน์ที่ดิน	วิทยาลัย
26.วัดกู่เปี้ย 18.805445,98.983555	ขนาดรั้ววัด(เมตร)	4.6 x 4.6 สูง 4.5
	สภาพโครงสร้าง	ต้องปรับปรุง
	การเข้าถึง	ติดถนน
	วัชพืช	น้อย
	สิ่งแวดล้อม	ริมถนน ด้านหลังเป็นสถานบันเทิง
	ถนนหลัก-รอง	ถ.เวียงบัว
	วัดท่องเที่ยวหลักที่ใกล้ที่สุดและระยะทาง	วัดเจดีย์ปล่อง
	จุดหมายตา	ตลาดศิริวัฒนา
	การใช้ประโยชน์ที่ดิน	ตลาด
27.วัดเจดีย์แดงนอก 18.803294,98.985778	ขนาดรั้ววัด(เมตร)	12.84 x 12.62 สูง 9.0
	สภาพโครงสร้าง	ดีมาก
	การเข้าถึง	ติดถนน
	วัชพืช	ปานกลาง
	สิ่งแวดล้อม	ติดถนน ล้อมรั้วอย่างดี
	ถนนหลัก-รอง	ถ.ช้างเผือก
	วัดท่องเที่ยวหลักที่ใกล้ที่สุดและระยะทาง	วัดเจดีย์ปล่อง
	จุดหมายตา	ศรีสุกิจเชียงใหม่ นิวส์
	การใช้ประโยชน์ที่ดิน	ชุมชน ร้านค้า

ชื่อวัดและพิกัด	ตารางข้อมูลทางกายภาพ เพื่อสนับสนุนข้อมูลในหัวข้อ 4.1.1, 4.1.2, 4.1.3 และ 4.1.4	
วัดร้างในเขต11ตำบลรอบนอก ได้แก่ ต. ช้างคลาน, ช้างเผือก, ช้างม่วย, หายยา, ศรีภูมิ, สุเทพ, หนองหอย, พระสิงห์, ป่าแดด, พ้าฮ่อม, วัดเกต (ต.ป่าแดด ต.พ้าฮ่อม ต.หายยา ต.วัดเกต ไม่พบหลักฐาน) (ต่อ)		
28.วัดเจดีย์แดงใน 18.799733,98.984231	ขนาดรั้ววัด(เมตร)	16.0 x 16.0 สูง 4.0
	สภาพโครงสร้าง	สิ้นสภาพ
	การเข้าถึง	ประตูช้างเผือก
	วัชพืช	เพิ่งได้รับการตัดแต่ง
	สิ่งแวดล้อม	เนินอิฐขนาดใหญ่ศูนย์กลางชุมชน
	ถนนหลัก-รอง	ถ.ช้างเผือก ซ.4ก
	วัดท่องเที่ยวหลักที่ใกล้ที่สุดและระยะทาง	วัดกู่เต้า
	จุดหมายตา	อาคารก่อสร้างขนาดใหญ่ และร้านหมูกระทะเมี่ยงดง
	การใช้ประโยชน์ที่ดิน	ชุมชน
29.วัดช้างเผือก 18.811142,98.983433	ขนาดรั้ววัด(เมตร)	7.0 x 7.0
	สภาพโครงสร้าง	ดี
	การเข้าถึง	ประตูช้างเผือก
	วัชพืช	มาก
	สิ่งแวดล้อม	ที่จอดรถ ซีเอ็มคอมพิวเตอร์
	ถนนหลัก-รอง	ถ.ช้างเผือก
	วัดท่องเที่ยวหลักที่ใกล้ที่สุดและระยะทาง	วัดเจดีย์ปล่อง
	จุดหมายตา	ขนส่งช้างเผือก และเกาะกลางถนน
	การใช้ประโยชน์ที่ดิน	เมืองและชุมชน
*30.วัดปันสาท 18.800380,98.987086	ขนาดรั้ววัด(เมตร)	9.5 x 9.5 สูง 10.0
	สภาพโครงสร้าง	ดีมาก
	การเข้าถึง	ประตูช้างเผือก
	วัชพืช	น้อย
	สิ่งแวดล้อม	ส่วนหนึ่งของขนส่งช้างเผือก
	ถนนหลัก-รอง	ถ.ช้างเผือก
	วัดท่องเที่ยวหลักที่ใกล้ที่สุดและระยะทาง	วัดกู่เต้า
	จุดหมายตา	ขนส่งช้างเผือก
	การใช้ประโยชน์ที่ดิน	เมืองและชุมชน

ชื่อวัดและพิกัด	ตารางข้อมูลทางกายภาพ เพื่อสนับสนุนข้อมูลในหัวข้อ 4.1.1, 4.1.2, 4.1.3 และ 4.1.4	
วัดร้างในเขต11ตำบลรอบนอก ได้แก่ ต. ช้างคลาน, ช้างเผือก, ช้างม่วย, หายยา, ศรีภูมิ, สุเทพ, หนองหอย, พระสิงห์, ป่าแดด, พ้าฮ่อม, วัดเกต (ต.ป่าแดด ต.พ้าฮ่อม ต.หายยา ต.วัดเกต ไม่พบหลักฐาน) (ต่อ)		
31.วัดป่าคา 18.799736,98.985863	ขนาดรั้ววัด(เมตร)	8.8 x 8.8
	สภาพโครงสร้าง	ดีมาก
	การเข้าถึง	ซอยหลังโรงพิมพ์ช้างเผือก
	วัชพืช	ปกคลุมเต็มพื้นที่
	สิ่งแวดล้อม	ในบ้านเรือน
	ถนนหลัก-รอง	ถ.ช้างเผือก
	วัดท่องเที่ยวหลักที่ใกล้ที่สุดและระยะทาง	วัดกุ้เต้า
	จุดหมายตา	สี่แยกขนส่งช้างเผือก
	การใช้ประโยชน์ที่ดิน	เมืองและชุมชน
32.วัดป่าดู่ 18.803805,98.984966	ขนาดรั้ววัด(เมตร)	ไม่สามารถรั้ววัดได้เนื่องจากเป็นเคหสถาน
	สภาพโครงสร้าง	ต้องปรับปรุง
	การเข้าถึง	ซอยไม่ทรายชื่อ แยกจากถนนช้างเผือก
	วัชพืช	ปกคลุมเต็มพื้นที่
	สิ่งแวดล้อม	ในบ้านเรือนและเห็นได้จากที่จอดรถตลาด
	ถนนหลัก-รอง	ถ.ช้างเผือก
	วัดท่องเที่ยวหลักที่ใกล้ที่สุดและระยะทาง	วัดกุ้เต้า
	จุดหมายตา	ตลาดศิริวัฒนา
	การใช้ประโยชน์ที่ดิน	เคหสถานเอกชน
33.วัดป่าตาล 18.801515,98.985600	ขนาดรั้ววัด(เมตร)	8.5 x 8.5
	สภาพโครงสร้าง	ดี
	การเข้าถึง	ซอยข้างธนาคารไทยพาณิชย์สาขาช้างเผือก
	วัชพืช	น้อย
	สิ่งแวดล้อม	ริมถนนหลังธนาคารไทยพาณิชย์สาขาช้างเผือก
	ถนนหลัก-รอง	ซอยพงษ์สุวรรณ
	วัดท่องเที่ยวหลักที่ใกล้ที่สุดและระยะทาง	วัดกุ้เต้า
	จุดหมายตา	ธนาคารไทยพาณิชย์ สาขาช้างเผือก
	การใช้ประโยชน์ที่ดิน	เมืองและชุมชน

ชื่อวัดและพิกัด	ตารางข้อมูลทางกายภาพ เพื่อสนับสนุนข้อมูลในหัวข้อ 4.1.1, 4.1.2, 4.1.3 และ 4.1.4	
วัดร้างในเขต11ตำบลรอบนอก ได้แก่ ต. ช้างคลาน, ช้างเผือก, ช้างม่วย, หายยา, ศรีภูมิ, สุเทพ, หนองหอย, พระสิงห์, ป่าแดด, พ้าฮ่อม, วัดเกต (ต.ป่าแดด ต.พ้าฮ่อม ต.หายยา ต.วัดเกต ไม่พบหลักฐาน) (ต่อ)		
*34.วัดป่าอ้อย 18.800577,98.985336	ขนาดรั้ววัด(เมตร)	9.0 x 9.0
	สภาพโครงสร้าง	ดี
	การเข้าถึง	ช้างเผือกซอย 4
	วัชพืช	น้อย
	สิ่งแวดล้อม	ปิดล้อมโดยหอพักคนงาน ฐานถูกเทพูนหมดสิ้น
	ถนนหลัก-รอง	ถ.ช้างเผือก
	วัดท้องเที่ยวหลักที่ใกล้ที่สุดและระยะทาง	วัดกู่เต้า
	จุดหมายตา	ซอยเล็กขวามือเมื่อเข้ามาในช้างเผือกซอย3
	การใช้ประโยชน์ที่ดิน	เมืองและชุมชน
35.วัดพระเจ้าอมเมือง 18.798460,98.985667	ขนาดรั้ววัด(เมตร)	9.0 x 9.0
	สภาพโครงสร้าง	ดีมาก
	การเข้าถึง	โรงเรียนโกวิทอรัญเชียงใหม่
	วัชพืช	น้อย
	สิ่งแวดล้อม	ที่โล่ง ด้านติดถนนให้เข้าทำตลาดนัด
	ถนนหลัก-รอง	ถ.ช้างเผือก
	วัดท้องเที่ยวหลักที่ใกล้ที่สุดและระยะทาง	วัดกู่เต้า
	จุดหมายตา	โรงเรียนโกวิทอรัญเชียงใหม่
	การใช้ประโยชน์ที่ดิน	ชุมชน
36.วัดเกตน้อย ตำแหน่งตลาดเคลื่อน	ขนาดรั้ววัด(เมตร)	4.9 x 4.9
	สภาพโครงสร้าง	ต้องปรับปรุง
	การเข้าถึง	ย่านวัดเกต
	วัชพืช	ปกคลุมหมด
	สิ่งแวดล้อม	เคหสถาน
	ถนนหลัก-รอง	ถ.นายพล
	วัดท้องเที่ยวหลักที่ใกล้ที่สุดและระยะทาง	วัดเกตการาม
	จุดหมายตา	วัดเกตการาม
	การใช้ประโยชน์ที่ดิน	เคหสถานและชุมชน

ชื่อวัดและพิกัด	ตารางข้อมูลทางกายภาพ เพื่อสนับสนุนข้อมูลในหัวข้อ 4.1.1, 4.1.2, 4.1.3 และ 4.1.4	
วัดร้างในเขต11ตำบลรอบนอก ได้แก่ ต. ช้างคลาน, ช้างเผือก, ช้างม่วย, หายยา, ศรีภูมิ, สุเทพ, หนองหอย, พระสิงห์, ป่าแดด, ฟ้าฮ่อม, วัดเกต (ต.ป่าแดด ต.ฟ้าฮ่อม ต.หายยา ต.วัดเกต ไม่พบหลักฐาน) (ต่อ)		
37.วัดป่าตาล ใน โรงเรียนวัดโนนทัยพายัพ 18.784553,98.976513	ขนาดรั้ววัด(เมตร)	-
	สภาพโครงสร้าง	สิ้นสภาพ
	การเข้าถึง	-
	วัชพืช	-
	สิ่งแวดล้อม	-
	ถนนหลัก-รอง	-
	วัดท่องเที่ยวหลักที่ใกล้ที่สุดและระยะทาง	-
	จุดหมายตา	-
	การใช้ประโยชน์ที่ดิน	-
*38.วัดแสนตาห้อย 18.788641,98.977075	ขนาดรั้ววัด(เมตร)	8.85 x 8.76 สูง 9.0
	สภาพโครงสร้าง	ดีมาก
	การเข้าถึง	ริมถนน
	วัชพืช	น้อย
	สิ่งแวดล้อม	ทางเข้าและที่จอดรถของหอจดหมายเหตุติดถนนมองเห็นได้จากระยะไกล
	ถนนหลัก-รอง	ถ.สุเทพ
	วัดท่องเที่ยวหลักที่ใกล้ที่สุดและระยะทาง	วัดสวนดอก
	จุดหมายตา	หอจดหมายเหตุ
	การใช้ประโยชน์ที่ดิน	หอจดหมายเหตุ
*39.วัดป่าแดงหลวง 18.789053,98.953791	ขนาดรั้ววัด(เมตร)	17.35 x 17.35 สูง 12.5
	สภาพโครงสร้าง	ดีมาก
	การเข้าถึง	หอพัก
	วัชพืช	น้อย
	สิ่งแวดล้อม	ในซอยแคบ ถูกบดบังด้านหน้าแวดล้อมโดยชุมชน
	ถนนหลัก-รอง	ถ.ไม่ทราบชื่อ
	วัดท่องเที่ยวหลักที่ใกล้ที่สุดและระยะทาง	วัดอุโมงค์ฯ
	จุดหมายตา	สิ่งก่อสร้าง
	การใช้ประโยชน์ที่ดิน	ชุมชน

ชื่อวัดและพิกัด	ตารางข้อมูลทางกายภาพ เพื่อสนับสนุนข้อมูลในหัวข้อ 4.1.1, 4.1.2, 4.1.3 และ 4.1.4	
วัดร้างในเขต11ตำบลรอบนอก ได้แก่ ต. ช้างคลาน, ช้างเผือก, ช้างม่วย, หายยา, ศรีภูมิ, สุเทพ, หนองหอย, พระสิงห์, ป่าแดด, ฟ้าฮ่อม, วัดเกต (ต.ป่าแดด ต.ฟ้าฮ่อม ต.หายยา ต.วัดเกต ไม่พบหลักฐาน) (ต่อ)		
40.วัดป่าแดงมหาวิหาร เขื่อนป้อเลี้ยง 18.787488,98.956152	ขนาดรั้ววัด(เมตร)	ไม่สามารถวัดได้ มีสภาพเป็นกองอิฐ
	สภาพโครงสร้าง	สิ้นสภาพ
	การเข้าถึง	เป็นส่วนหนึ่งของโครงการเขื่อนป้อเลี้ยง ซอย 9 บ้านหลัง 5
	วัชพืช	ปกคลุมหมด
	สิ่งแวดล้อม	เป็นส่วนหนึ่งของอพาทณ์สำหรับต่างชาติ
	ถนนหลัก-รอง	ซอยบ้านหลังห้า 9
	วัดท่องเที่ยวหลักที่ใกล้ที่สุดและระยะทาง	วัดอุโมงค์ฯ
	จุดหมายตา	สไมล์แมนชั้น เชียงใหม่
	การใช้ประโยชน์ที่ดิน	โครงการที่พักของเอกชน
41.วัดพระเจ้าอัมโ หลังรพ.เชียงใหม่-ราม 18.794969,98.976401	ขนาดรั้ววัด(เมตร)	ไม่สามารถวัดได้
	สภาพโครงสร้าง	ต้องปรับปรุง
	การเข้าถึง	ซอย บุญเรืองเรืองฤทธิ์ 2
	วัชพืช	มาก
	สิ่งแวดล้อม	เป็นศูนย์กลางชุมชน
	ถนนหลัก-รอง	ถ.บุญเรืองฤทธิ์
	วัดท่องเที่ยวหลักที่ใกล้ที่สุดและระยะทาง	วัดปันเส้า
	จุดหมายตา	รพ.เชียงใหม่-ราม
	การใช้ประโยชน์ที่ดิน	ชุมชนที่เช่าที่ดินวัดร้างมีเจดีย์เป็น ศูนย์กลาง
42.วัดป่าอ้อย บ้านพัก อาจารย์โรงเรียนวัฒโนฯ 18.784399,98.971327	ขนาดรั้ววัด(เมตร)	-
	สภาพโครงสร้าง	สิ้นสภาพ
	การเข้าถึง	-
	วัชพืช	ปกคลุมหมด
	สิ่งแวดล้อม	-
	ถนนหลัก-รอง	-
	วัดท่องเที่ยวหลักที่ใกล้ที่สุดและระยะทาง	-
	จุดหมายตา	-
	การใช้ประโยชน์ที่ดิน	-

ชื่อวัดและพิกัด	ตารางข้อมูลทางกายภาพ เพื่อสนับสนุนข้อมูลในหัวข้อ 4.1.1, 4.1.2, 4.1.3 และ 4.1.4	
วัดร้างในเขต11ตำบลรอบนอก ได้แก่ ต. ช้างคลาน, ช้างเผือก, ช้างม่วย, หายยา, ศรีภูมิ, สุเทพ, หนองหอย, พระสิงห์, ป่าแดด, ฟ้าฮ่อม, วัดเกต (ต.ป่าแดด ต.ฟ้าฮ่อม ต.หายยา ต.วัดเกต ไม่พบหลักฐาน) (ต่อ)		
43.วัดเจติยกุล ในหมู่บ้านซีริลเลค 18.756568,98.951501	ขนาดรั้ววัด(เมตร)	8.85 x 8.85 สูง 9.33
	สภาพโครงสร้าง	ดีมาก
	การเข้าถึง	โครงการนันทวรรณ ซีริลเลค
	วัชพืช	น้อย
	สิ่งแวดล้อม	เป็นเจดีย์กลางน้ำของโครงการ
	ถนนหลัก-รอง	ถนนโครงการ
	วัดท่องเที่ยวหลักที่ใกล้ที่สุดและระยะทาง	ไม่มี
	จุดหมายตา	โครงการนันทวรรณ ซีริล เลค
	การใช้ประโยชน์ที่ดิน	กันเขตเป็นโบราณสถานกลางน้ำ
44.วัดสันมะมื่น ในหมู่บ้านซีริลเลค 18.750613,98.948826	ขนาดรั้ววัด(เมตร)	ไม่สามารถเข้ารั้ววัดได้
	สภาพโครงสร้าง	ดี
	การเข้าถึง	โครงการนันทวรรณ ซีริลเลค
	วัชพืช	ปกคลุมหมด
	สิ่งแวดล้อม	เป็นเจดีย์กลางน้ำของโครงการ
	ถนนหลัก-รอง	ถนนโครงการ
	วัดท่องเที่ยวหลักที่ใกล้ที่สุดและระยะทาง	ไม่มี
	จุดหมายตา	โครงการนันทวรรณ ซีริล เลค
	การใช้ประโยชน์ที่ดิน	โบราณสถานริมน้ำ ไม่สามารถเข้าถึงได้
45.วัดกุ๊ขาว ทางเข้าเวียงกุ่มกาม 18.749165,99.010221	ขนาดรั้ววัด(เมตร)	9.0 x 9.4 สูง 7.98
	สภาพโครงสร้าง	ดีมาก
	การเข้าถึง	ทางเข้าเวียงกุ่มกาม ถนนต้นยาง
	วัชพืช	น้อย
	สิ่งแวดล้อม	เป็นเจดีย์ติดถนนหลักหน้าทางเข้าเวียงกุ่มกาม
	ถนนหลัก-รอง	ถ.เชียงใหม่-ลำพูน
	วัดท่องเที่ยวหลักที่ใกล้ที่สุดและระยะทาง	วัดเจติยเหลี่ยม
	จุดหมายตา	ป้ายทางเข้าเวียงกุ่มกามและตัวเจดีย์เอง ถนนเชียงใหม่-ลำพูน
	การใช้ประโยชน์ที่ดิน	กันเขตเป็นโบราณสถาน

ชื่อวัดและพิกัด	ตารางข้อมูลทางกายภาพ เพื่อสนับสนุนข้อมูลในหัวข้อ 4.1.1, 4.1.2, 4.1.3 และ 4.1.4	
วัดร้างในเขต11ตำบลรอบนอก ได้แก่ ต. ช้างคลาน, ช้างเผือก, ช้างม่วย, หายยา, ศรีภูมิ, สุเทพ, หนองหอย, พระสิงห์, ป่าแดด, ฟ้าฮ่อม, วัดเกต (ต.ป่าแดด ต.ฟ้าฮ่อม ต.หายยา ต.วัดเกต ไม่พบหลักฐาน) (ต่อ)		
46.วัดพันเลา ในเวียงกุมกาม 18.751175,99.003559	ขนาดรั้ววัด(เมตร)	ไม่พบเจดีย์ เหลือแต่ผังวิหาร
	สภาพโครงสร้าง	ดี
	การเข้าถึง	ทางเข้าเวียงกุมกาม ถนนตันยาง
	วัชพืช	น้อย
	สิ่งแวดล้อม	เป็นโบราณสถานในเวียงกุมกาม
	ถนนหลัก-รอง	ถ.เชียงใหม่-ลำพูน
	วัดท่องเที่ยวหลักที่ใกล้ที่สุดและระยะทาง	วัดเจดีย์เหลี่ยม
	จุดหมายตา	ป้ายทางเข้าเวียงกุมกามและเจดีย์วัดกู่ขาว ถนนเชียงใหม่-ลำพูน
	การใช้ประโยชน์ที่ดิน	กันเขตเป็นโบราณสถาน

หมายเหตุ * หมายถึง 10 วัดนาร่องในงานวิจัยนี้

ที่มา: ธนธร เหลี่ยมวานิช(2553)และข้อมูลสำรวจโดยผู้วิจัย (ตุลาคม พศ.2561-มีนาคม พศ.2562)

4.2 ศักยภาพการท่องเที่ยวของวัดร้างในเมืองเก่าเชียงใหม่

4.2.1 แนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวของวัดร้างในเมืองเก่าเชียงใหม่

ตารางที่ 4.3 ศักยภาพของ 10 วัดร้างเพื่อการพัฒนา

วัดร้างที่ได้รับ การเลือก	ศักยภาพการท่องเที่ยว		ด้านพฤติกรรมนักท่องเที่ยว	
	Demand side	Supply side	ก่อนเดินทาง	หลังเดินทาง
1.วัดป่าแดง	- เคยเป็นศูนย์กลางนิภายวัดป่าแดง - เจดีย์มีเอกลักษณ์และใหญ่มาก - มีรูปแบบและปูนปั้นเหลืออยู่มาก	- ขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถานแล้ว - มีพุทธศาสนิกชนเห็นความสำคัญเนื่องจากเกี่ยวข้องกับเมืองเชียงใหม่ - มีวัดป่าแดงมหาวิหารอยู่ห่างออกไปเล็กน้อยสามารถผนวกให้ดูแลได้	- ศึกษาจากฐานข้อมูลออนไลน์	- ทราบบริบทวัดแบบธรรมาวาสและการเป็นศูนย์กลางนิภายศาสนาพุทธหนึ่งที่สำคัญของเชียงใหม่สมัยราชวงศ์มังราย
2.วัดธาตุกลาง	- ขนาดใหญ่อยู่ริมถนนพบได้ง่าย ถูกมองเห็นจากการสัญจรตลอดเวลา - เป็นทรงพุ่มข้าวบิณฑ์เพียงหนึ่งเดียวในเชียงใหม่ - มีโหนดกว้างใหญ่ถึง 4 ไร่ - ใกล้ถนนคนเดินวันอาทิตย์ - นักท่องเที่ยวค้นพบได้ง่ายที่สุด	- ขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถานแล้ว - ได้รับการอนุรักษ์แล้ว - พร้อมพัฒนาเชื่อมสู่ถนนคนเดิน - ชุมชนแท้โดยรอบเข้มแข็งและเห็นด้วยกับการพัฒนา - มีการจัดระเบียบและจัดพื้นที่โบราณสถาน	- ศึกษาจากฐานข้อมูลออนไลน์	- ทราบเจดีย์แบบพุ่มข้าวบิณฑ์หนึ่งเดียวของเชียงใหม่ที่ได้อิทธิพลจากสุโขทัย - ขนาดของเจดีย์บ่งชี้ว่าเคยเป็นวัดสำคัญและมีอาณาเขตกว้างใหญ่ที่สุดในย่านนี้เคยเป็นนิคมพระ

วัดร้างที่ได้รับ การเลือก	ศักยภาพการท่องเที่ยว		ด้านพฤติกรรมนักท่องเที่ยว	
	Demand side	Supply side	ก่อนเดินทาง	หลังเดินทาง
3.วัดเชียงทอง	- มีปูนปั้นและรูปแบบโดดเด่น - ถูกมองเห็นจากการสัญจรตลอดเวลา มีพาหนะและคนมองเห็นมากที่สุด	- ขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถานแล้ว - ปรากฏในสื่อต่างๆมากที่สุดจนเป็นที่รู้จักในวงกว้าง - เป็นเอกลักษณ์ของเมืองเชียงใหม่ที่อยู่ตรงข้ามประตูเชียงใหม่มาแต่โบราณตั้งแต่แรกสร้าง	- ศึกษาจากฐานข้อมูลออนไลน์	- ทราบถึงเจดีย์ที่เป็นจุดหมายตาตรงประตูเชียงใหม่ มีความเก่าแก่คู่กับเมือง
4.วัดป็นสาท	- อยู่ในทำเลที่ตีมองเห็นได้จากระยะไกล มีสถานะเป็นจุดหมายตามาแต่เดิม - ปูนปั้นและรูปแบบโดดเด่น มีความสมบูรณ์สูง - เป็นเอกลักษณ์เพียงหนึ่งเดียวของเมืองเก่าเชียงใหม่	- ขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถานแล้ว - ปรากฏในสื่อต่างๆมาก - อยู่ในบริเวณขนส่งช้างเผือกมาแต่เดิมและมีขนาดใหญ่ จึงมีสภาพเป็นจุดหมายตามาโดยตลอด	- ศึกษาจากฐานข้อมูลออนไลน์	- ทราบถึงจุดหมายตาสำคัญของประตูช้างเผือกและขนส่งช้างเผือก - ทราบศิลปกรรมแบบล้านนาที่ยังคงอยู่ หาได้ยากมาจนถึงปัจจุบัน
5.วัดเลาเสียง	- เจดีย์และโหนดมีขนาดใหญ่ รอคารพัฒนาได้มาก - อยู่ในทำเลที่เชื่อมต่อได้ง่าย	- ขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถานแล้ว - ตั้งอยู่ในละแวกที่เงียบสงบ ใกล้เคียงมีเจดีย์ทรงคุณค่าจำนวนมาก ควรได้รับการพัฒนาเป็นเส้นทางท่องเที่ยวเชื่อมโยง	- ศึกษาจากฐานข้อมูลออนไลน์	- ทราบถึงเจดีย์ท่ามกลางชุมชนที่มีที่ดินกว้างขวาง ซ่อนตัวอยู่ เคยเป็นวัดใหญ่มาก่อน

วัดร้างที่ได้รับ การเลือก	ศักยภาพการท่องเที่ยว		ด้านพฤติกรรมนักท่องเที่ยว	
	Demand side	Supply side	ก่อนเดินทาง	หลังเดินทาง
6.วัดอินทขิล	- อยู่ในทำเลที่ดีที่สุดในทิวทิศตะวันตกและวัดสะดือเมือง - รูปแบบเจดีย์มีเอกลักษณ์หนึ่งเดียวในเมืองเก่าเชียงใหม่	- ขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถานแล้ว - เนื่องจากอยู่ในตำแหน่งที่ดีที่สุดในเมืองและอยู่ในรั้วของหอศิลปวัฒนธรรมเมืองเชียงใหม่ จึงได้รับการสนับสนุนงบประมาณดูแลและมีนักท่องเที่ยวทุกวันจากวัดใกล้เคียงมาแต่เดิม	- ศึกษาจากฐานข้อมูลออนไลน์	- ทราบรูปแบบสถาปัตยกรรมแบบพหุภูมิไชยหนึ่งเดียวที่ยังเหลือ และถูกสร้างมาตั้งแต่ตั้งเมืองยุคแรกๆ - บริเวณที่เจดีย์ตั้งอยู่คือกลางเมืองที่เรียกว่าสะดือเมืองเช่นเดียวกับร่างกายมนุษย์ เป็นคตินิยมโบราณสมัยราชวงศ์มังราย เป็นที่ตั้งเสาอินทขิลที่เป็นรากความเชื่อเรื่องเสาหลักเมือง
7.วัดป่าอ้อย	- อยู่ในทำเลดีและรูปทรงสมบูรณ์เต็มองค์ - ห่างจากถนนหลักเล็กน้อยแต่ถูกบดบัง	- ขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถานแล้ว - ย่านช้างเผือกมีวัดร้างจำนวนมากที่สุดสามารถพัฒนาเป็นเส้นทางจักรยานในระยะใกล้ได้เนื่องจากอยู่ในตรอกชอกชอยไม่เหมาะกับพาหนะขนาดใหญ่	- ศึกษาจากฐานข้อมูลออนไลน์	- ทราบรูปแบบพัฒนาการองเจดีย์ก่อนที่จะเป็นพระธาตุดอยสุเทพ - ทราบภาพรวมของถนนช้างเผือกสมัยโบราณที่เป็นถนนสำคัญที่สุด มีความเกี่ยวข้องกับกษัตริย์ จึงมีวัดตั้งเรียงรายอยู่มากตลอดถนน ปัจจุบันกลายเป็นเจดีย์ร้างกระจาย
8.วัดแสนตอ ห้อย	- อยู่ในทำเลที่ดี เชื่อมถนนหลักหลายทาง มีการปรับพื้นที่พร้อมมองเห็นได้จากหลายมุมมอง	- ขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถานแล้ว - อยู่ในการดูแลของหน่วยราชการ บริเวณที่จอดรถสามารถเข้าไปเที่ยวชมได้	- ศึกษาจากฐานข้อมูลออนไลน์	- เจดีย์ที่เป็นจุดหมายตามาแต่โบราณจนถึงปัจจุบัน เคยเป็นวัดสำคัญตามเส้นทางจากประตูสวนดอกสู่วัดสวนดอก

วัดร้างที่ได้รับ การเลือก	ศักยภาพการท่องเที่ยว		ด้านพฤติกรรมนักท่องเที่ยว	
	Demand side	Supply side	ก่อนเดินทาง	หลังเดินทาง
8.วัดแสนตา ห้อย (ต่อ)	- มีลักษณะเป็น จุดหมายตามาแต่เดิม	ตามเวลาราชการ - ทางหน่วยงานยินดี ต้อนรับ		ซึ่งมีลักษณะเป็นเมืองทาง ศาสนาขนาดเล็ก
9.วัดหนอง หล่ม	- มีขนาดใหญ่และ ถนนล้อม2ด้าน - เชื่อมเข้าสู่ถนนหลัก ได้ 2 ทางในระยะใกล้ - นักท่องเที่ยว สามารถมาเยี่ยมชมได้ ง่าย	- ขึ้นทะเบียนเป็น โบราณสถานแล้ว - โดยรอบเจดีย์มีการตั้ง ศาลศักดิ์สิทธิ์และมีม้า หินพักผ่อน แสดงให้เห็น ว่าบริเวณได้รับการ เคารพในฐานะสิ่ง ศักดิ์สิทธิ์	- ศึกษาจากฐาน ข้อมูลออนไลน์	- ทราบถึงเจดีย์ขนาดใหญ่ ใกล้คูเมือง แสดงให้เห็นว่า เดิมมีอาณาเขตกว้างขวาง ไปตามสัดส่วน เคยเป็นวัด สำคัญของเมืองเก่ามาก่อน
10.วัดป่าตาล	- มองเห็นได้จากถนน หลัก - มีปูนปั้นและรูปแบบ ที่โดดเด่น	- ขึ้นทะเบียนเป็น โบราณสถานแล้ว - ตั้งอยู่ใกล้ธนาคารไทย พาณิชย์และห้างร้าน โดยรอบที่มีศักยภาพ ร่วมทำบุญทำนุบำรุงได้ หากมีเจ้าภาพที่ เหมาะสม	- ศึกษาจากฐาน ข้อมูลออนไลน์	- ทราบเจดีย์แบบล้านนา แท้ทรงปราสาทที่พบเห็น ได้น้อย มีปูนปั้นที่ยัง สมบูรณ์เหลืออยู่มาก เป็น ส่วนหนึ่งของถนน ข้างฝือกที่เป็นชัยภูมิที่ สำคัญที่สุดของเมือง

จากตารางที่ก่อนหน้านี้ ได้อธิบายความสัมพันธ์ของศักยภาพและพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวจากวัดร้าง
นำร่องทั้ง10วัด การวางแผนการท่องเที่ยวจึงต้องคำนึงปัจจัยทั้งสองส่วนนี้ให้สอดคล้องกันมากที่สุด ดังนี้

ศักยภาพ โครงการย่อยที่1 "การศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวของวัดร้างในเมืองเก่าเชียงใหม่"

ประกอบด้วย

- อยู่ในทำเลที่ดี ได้แก่ วัดอินทิล วัดปันสาท วัดแสนตาห้อย วัดเชียงทอง วัดธาตุดกลาง

- มีรูปแบบทางสถาปัตยกรรมที่โดดเด่น ได้แก่ วัดอินทิล วัดปันสาท วัดเชียงทอง วัดธาตุดกลาง วัดป่า
แดงหลวง วัดป่าตาล

- มีประวัติศาสตร์โดดเด่น สัมพันธ์กับเมืองเก่า ได้แก่ วัดอินทิล วัดเชียงทอง วัดป่าแดงหลวง
- สร้างเส้นทางท่องเที่ยวได้ง่าย ได้แก่ วัดอินทิล วัดเชียงทอง วัดป็นสาท วัดแสนตอห้อย วัดธาตุกลาง วัดหนองหล่ม วัดป่าตาล วัดป่าอ้อย
- มีลักษณะพิเศษ Amazing Chiang Mai ได้แก่ วัดเชียงทอง วัดป่าแดงหลวง วัดหนองหล่ม วัดป่าตาล วัดเลาเสียง วัดป่าอ้อย
- มีความเป็นจุดหมายตา ได้แก่ วัดป็นสาท วัดแสนตอห้อย วัดเชียงทอง วัดธาตุกลาง วัดหนองหล่ม
- เชื่อมต่อถนนคนเดินได้ ได้แก่ วัดอินทิล วัดเชียงทอง วัดธาตุกลาง วัดเลาเสียง
- มีความพร้อมทางกายภาพของสิ่งสนับสนุนการท่องเที่ยว อาทิเช่น ที่จอดรถ ไม่มีสิ่งกีดขวาง มีการล้อมรั้ว จัดสวน เป็นต้น ได้แก่ วัดอินทิล วัดป็นสาท วัดแสนตอห้อย

การบริหารจัดการ โครงการย่อยที่2 "การศึกษาแนวทางบริหารจัดการการท่องเที่ยววัดร้างในเมืองเก่าเชียงใหม่"

ประกอบด้วย

- มีระบบและป้ายสื่อความหมาย ได้แก่ วัดอินทิล วัดป็นสาท วัดแสนตอห้อย วัดธาตุกลาง วัดป่าตาล
- มีฐานข้อมูลออนไลน์ ได้แก่ วัดอินทิล วัดป็นสาท วัดเชียงทอง วัดแสนตอห้อย วัดธาตุกลาง วัดป่าแดงหลวง วัดป่าตาล วัดเลาเสียง
- มีระบบดูแลรักษาความสะอาดเป็นประจำ ได้แก่ วัดอินทิล วัดแสนตอห้อย
- มีระบบซ่อมบำรุงสุขภาพ ได้แก่ วัดอินทิล วัดป็นสาท วัดแสนตอห้อย
- มีการบรรจุในแผนที่นักท่องเที่ยว ได้แก่ วัดอินทิล วัดแสนตอห้อย วัดเชียงทอง วัดธาตุกลาง วัดป่าแดงหลวง
- มีการเชื่อมโยงกับธุรกิจใกล้เคียง ได้แก่ วัดเชียงทอง วัดหนองหล่ม

แนวทางพัฒนา แผนงานวิจัย "แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวใหม่ด้วยวัดร้างในเขตเมืองเก่าเชียงใหม่"

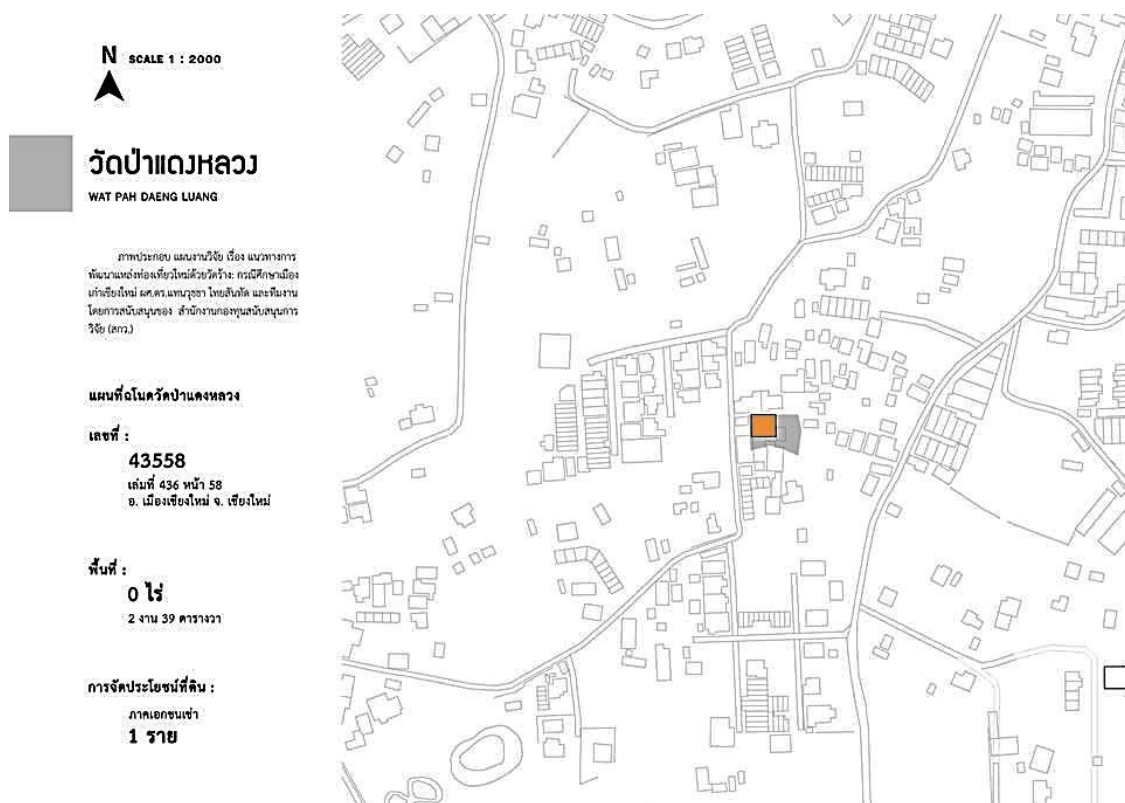
ที่จะดำเนินการเพิ่มในแต่ละวัด ประกอบด้วย

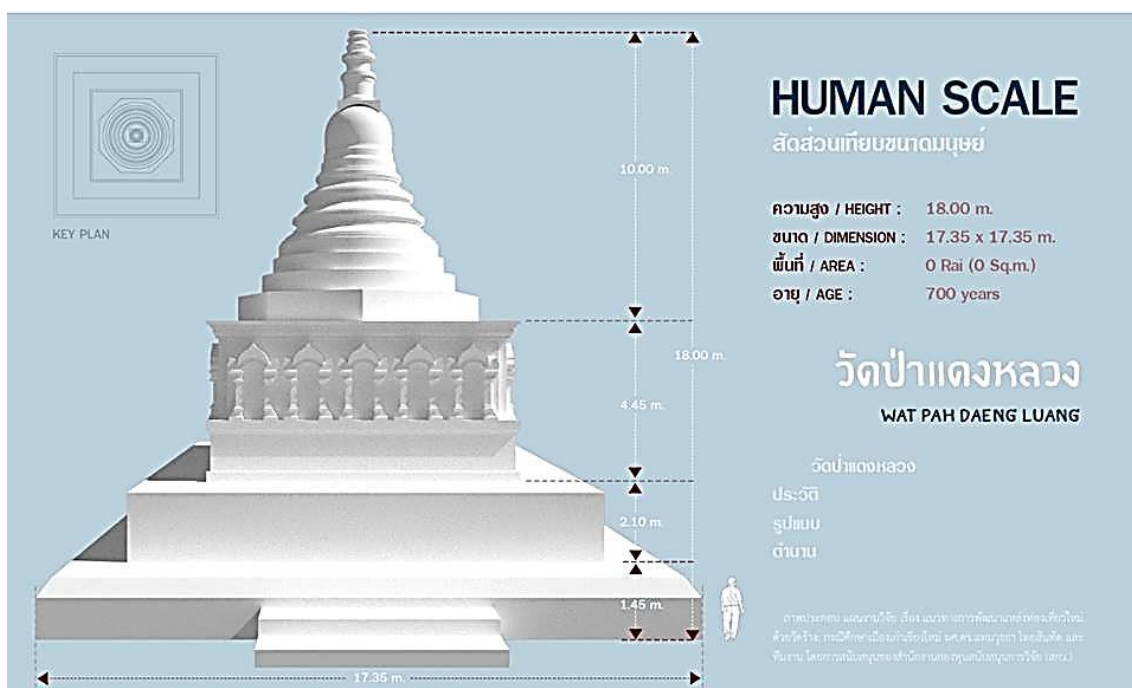
- กำหนดแผนการพัฒนาของแต่ละวัด โดยเลือกวัดนาร่องที่ทำได้ดีขั้นที่ก่อน ได้แก่ วัดอินทิล วัดป็นสาท วัดแสนตอห้อย วัดธาตุกลาง

อ้อย

- ปรับปรุงภูมิทัศน์ ได้แก่ วัดเชียงทอง วัดป่าแดงหลวง วัดหนองหล่ม วัดป่าตาล วัดเลาเสียง วัดป่าอ้อย
- เพิ่มสิ่งอำนวยความสะดวก ได้แก่ ทุกวัด
- พัฒนาสู่แพลตฟอร์มการท่องเที่ยวออนไลน์ ได้แก่ ทุกวัด
- มีหน่วยงานกลางรับผิดชอบ ในรูปแบบมูลนิธิและกองทุน ได้แก่ ทุกวัด
- มีการหารายได้จากการบริจาค ได้แก่ ทุกวัด
- มีการหารายได้จากกิจกรรมเดิน-วิ่ง-ปั่น ตามเส้นทางวัดร้าง ได้แก่ ทุกวัด

4.2.2 แบบจำลองคอมพิวเตอร์แต่ละวัดร้าง

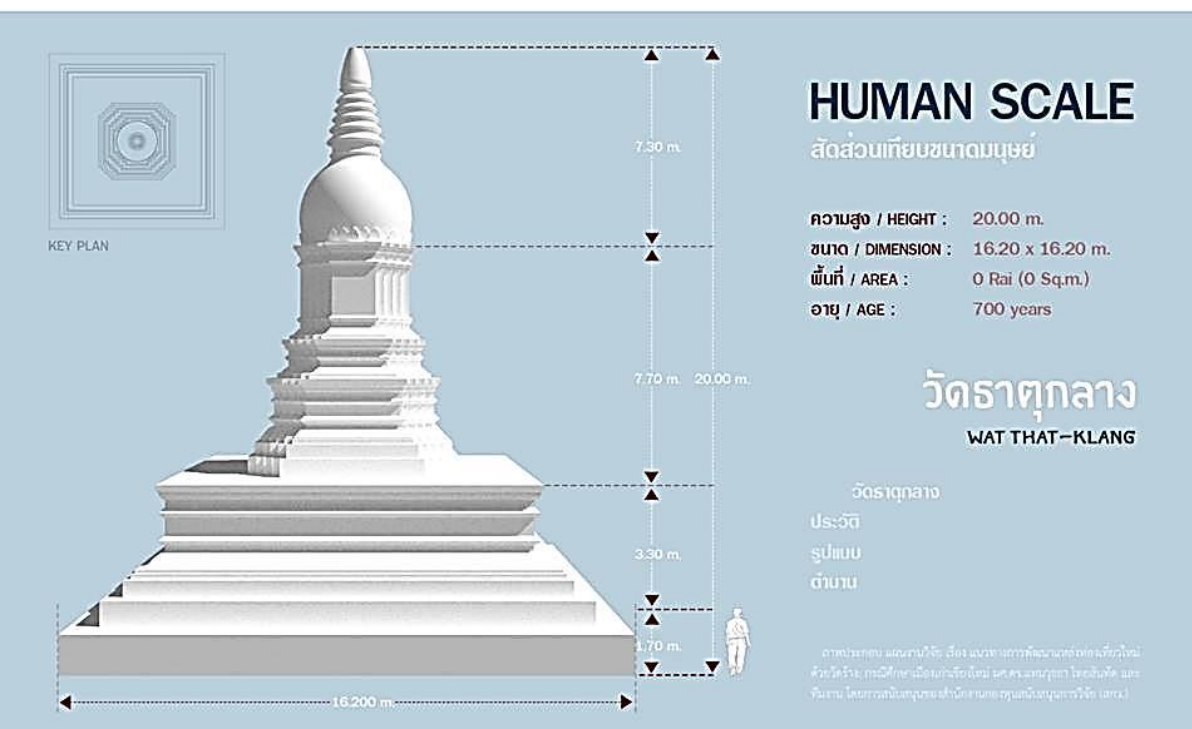

ภาพที่ 4.2 วัดป่าแดงหลวง

1.วัดป่าแดงหลวง

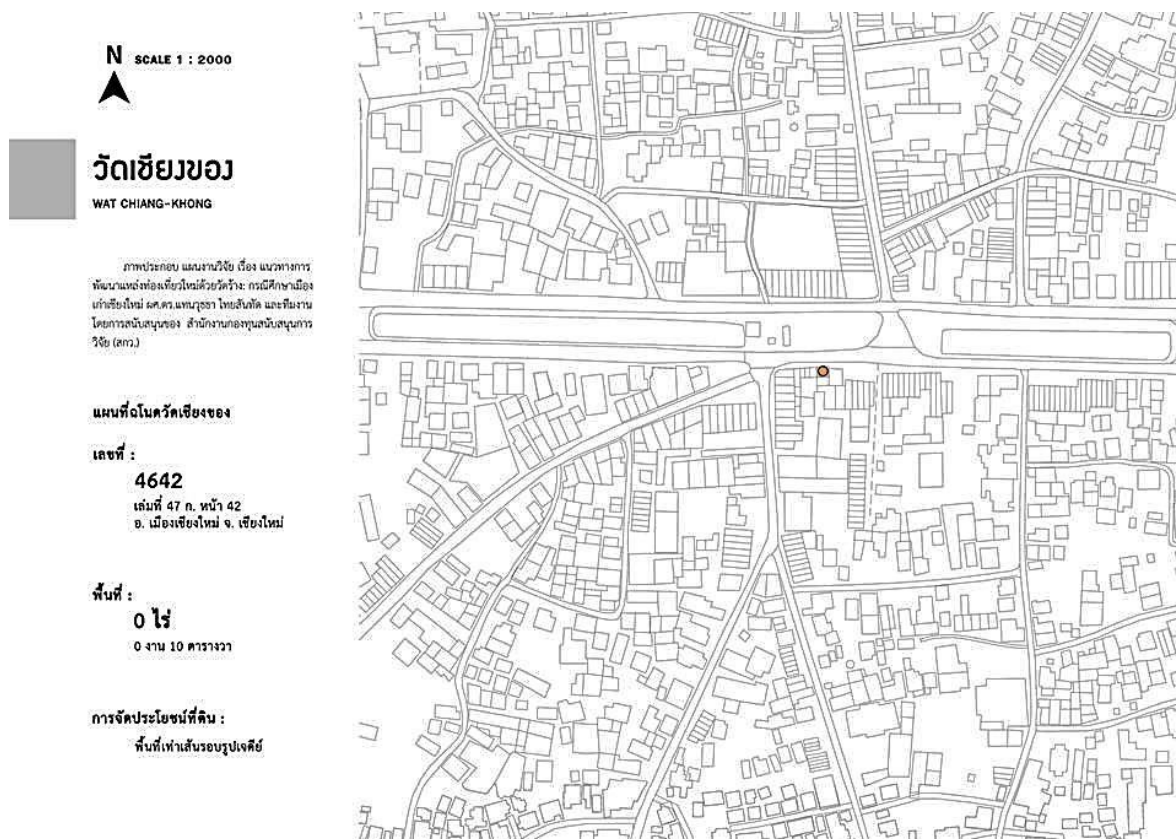
ที่ตั้ง	ตำบลสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
พิกัด	18.788964, 98.953918
พื้นที่ตามโฉนด	0-2-39 ไร่
ประเภท	ชุมชน
คุณค่า	- เป็นเจดีย์แบบสุโขทัยที่หาได้ยากขนาดใหญ่ มีลายปูนปั้นเหลืออยู่มาก อาจเคยมีช้างล้อมอยู่บริเวณฐานเจดีย์โดยรอบ - เป็นที่เก็บอัฐิพระราชบิดาและพระราชมารดาพญาติโลกราช

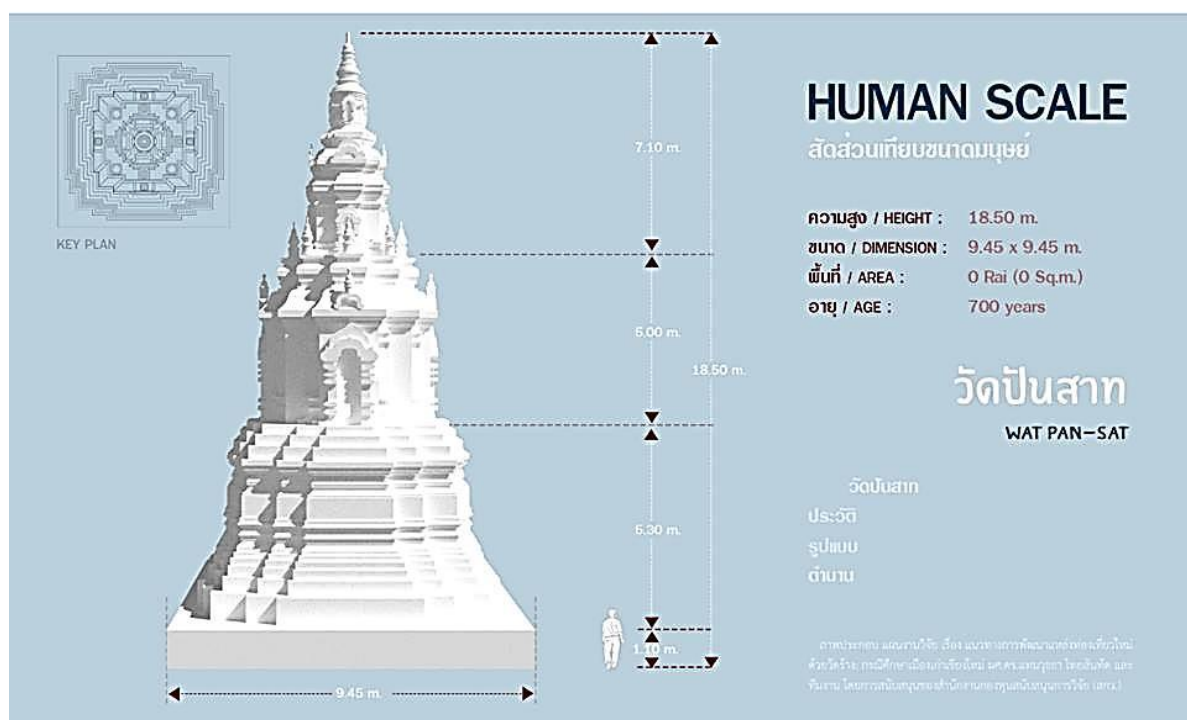
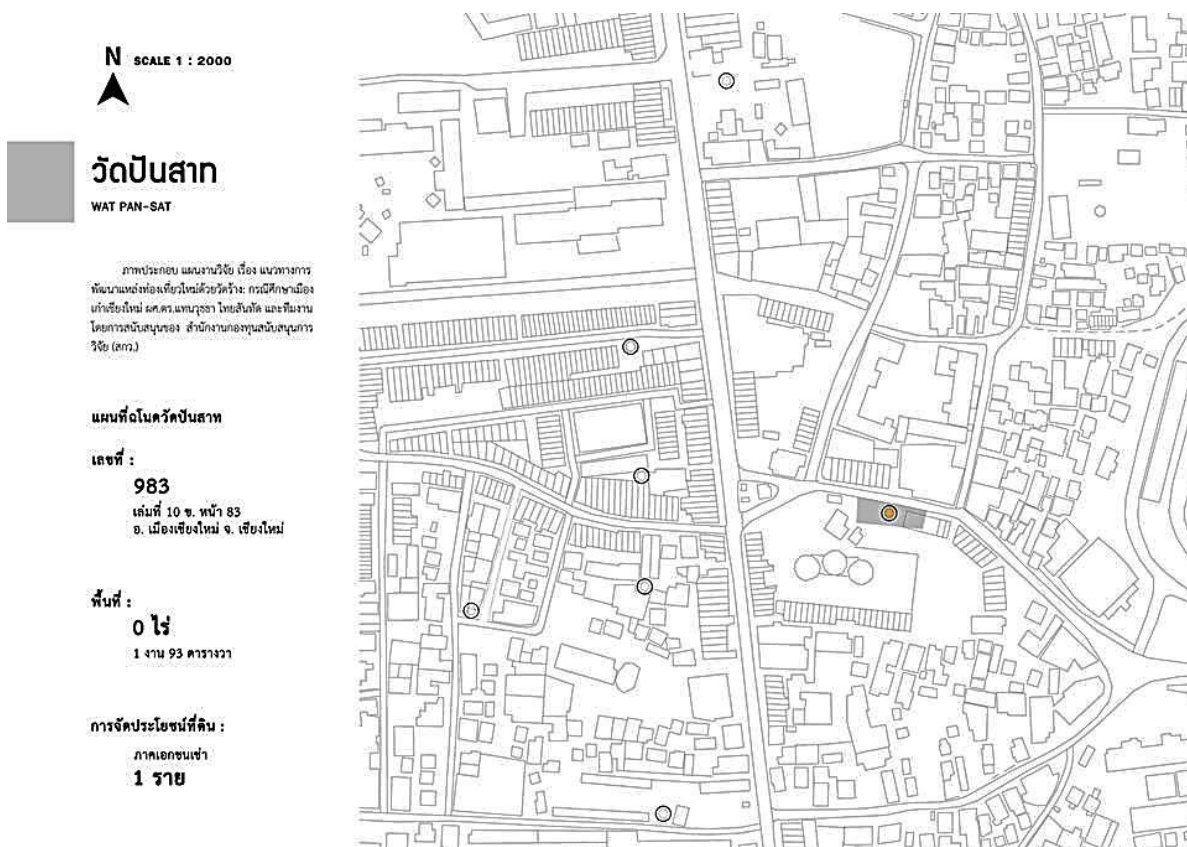

ภาพที่ 4.3 วัดธาตุกลาง

2.วัดธาตุกลาง

ที่ตั้ง	ถนนสุริยวงศ์ บ้านเงิน ตำบลหายยา อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
พิกัด	18.776726, 98.989243
พื้นที่ตามโฉนด	7-3-43 ไร่
ประเภท	ชุมชน
คุณค่า	- เป็นเจดีย์ทรงพุ่มข้าวบิณฑ์จากสุโขทัยหนึ่งเดียวในเมืองเชียงใหม่ - เป็นเจดีย์ขนาดใหญ่ มีที่ดินโฉนดกว้างขวางถึง 7 ไร่ แสดงถึงความสำคัญเดิมของวัดต่อพื้นที่ ซึ่งถนนปัจจุบันเกิดขึ้นภายหลัง

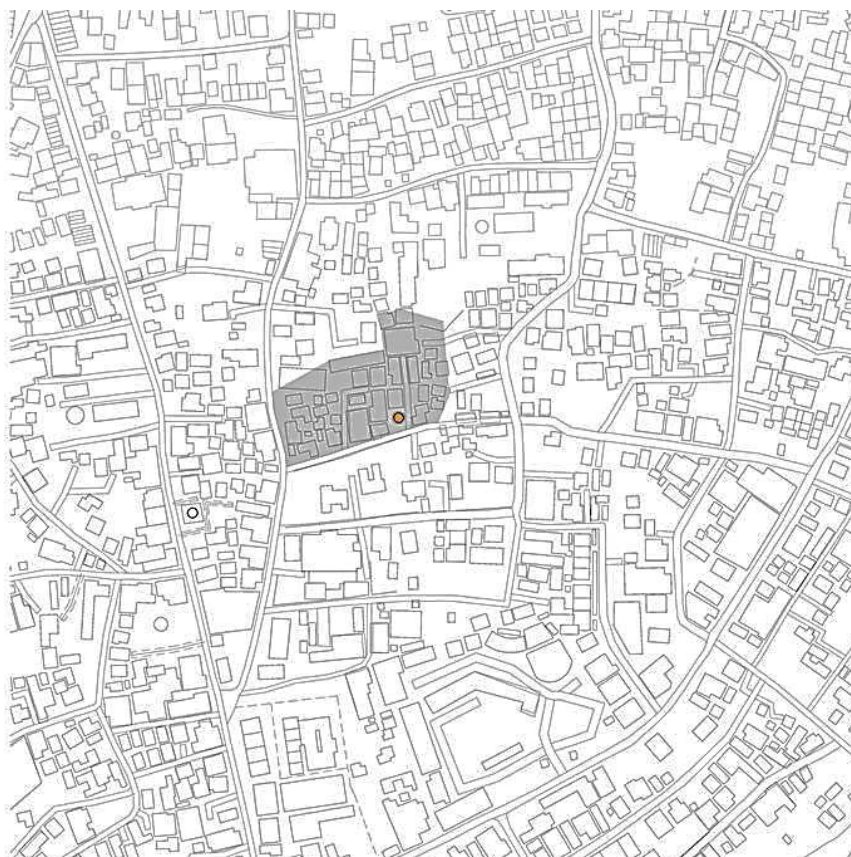
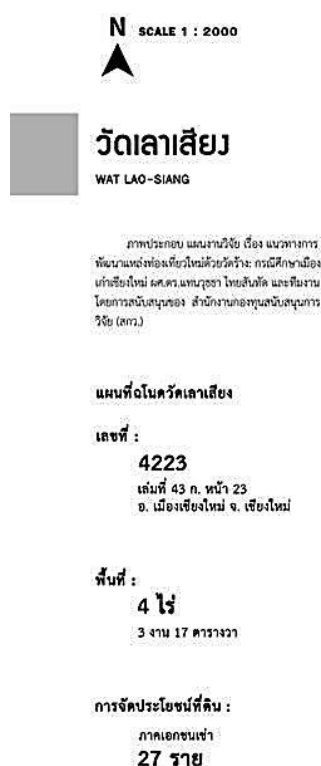

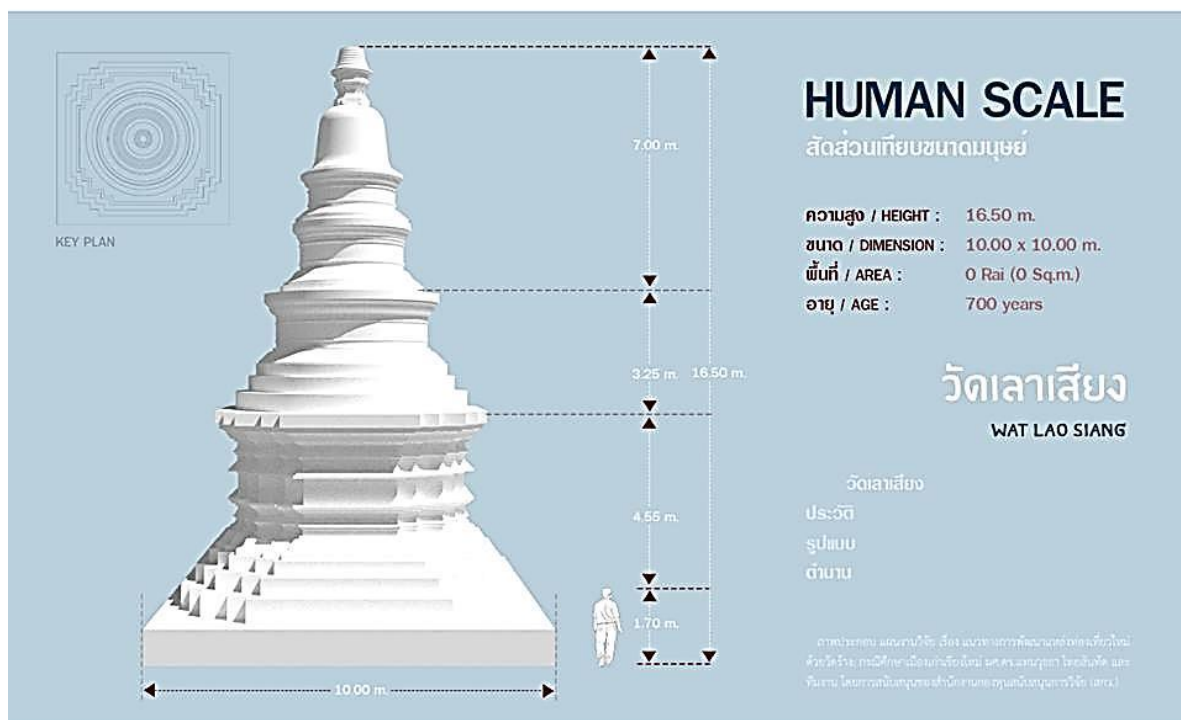

ภาพที่ 4.5 วัดปันสาท

4.วัดปันสาท

ที่ตั้ง	บริเวณสถานีขนส่งช้างเผือก ตำบลช้างเผือก อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
พิกัด	18.800402, 98.987027
พื้นที่ตามโฉนด	0-1-93 ไร่
ประเภท	ย่านเศรษฐกิจ
คุณค่า	- เป็นเจดีย์ทรงปราสาท มีซุ้มคูหา แต่ละด้านมียอดที่ยังไม่ได้ผสมกับอิทธิพลแบบประเพณีแบบสุโขทัยเข้ามาเจือปน เป็นตัวอย่างรูปแบบทรงปราสาทยอดแบบดั้งเดิมที่พบได้ยากและมีความสูงถึง 18.5 เมตร ทำให้เห็นได้จากระยะไกล - เป็นเจดีย์ที่มีคุณค่าสูงจากลวดลายปูนปั้นและรูปแบบที่ยังครบถ้วนสมบูรณ์ - ตั้งอยู่ในตำแหน่งที่เป็นจุดหมายตาของทั้งย่านและสถานีขนส่งช้างเผือกมาอย่างยาวนาน

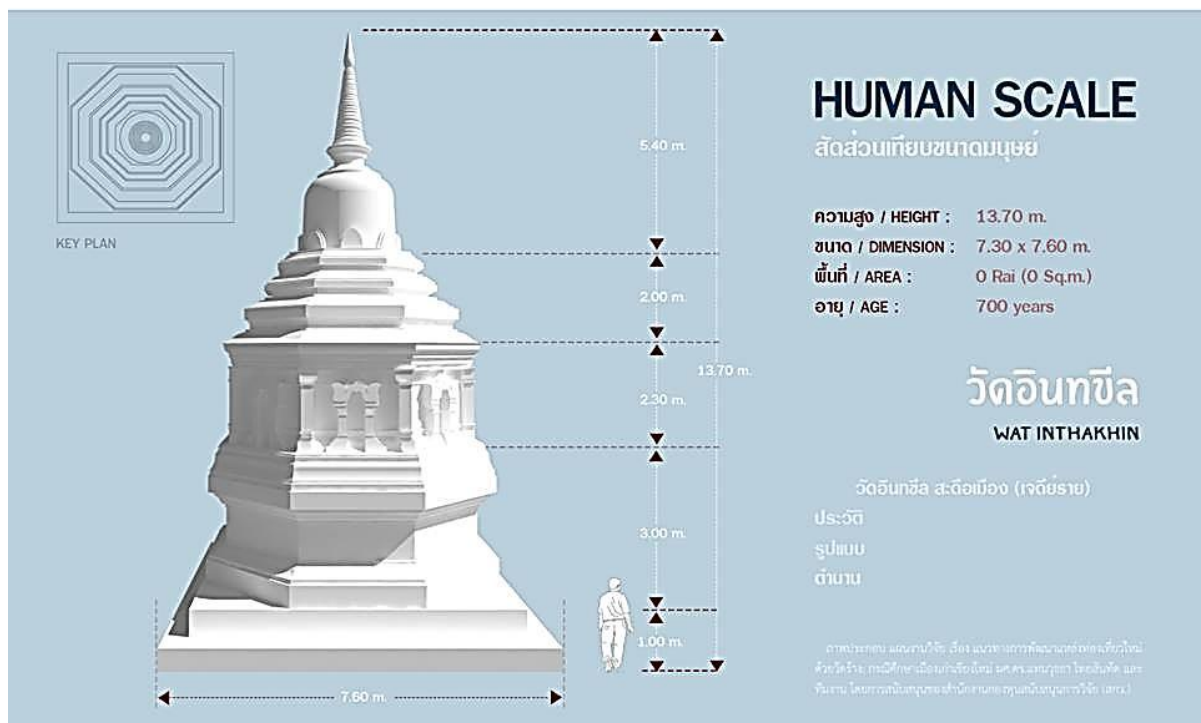
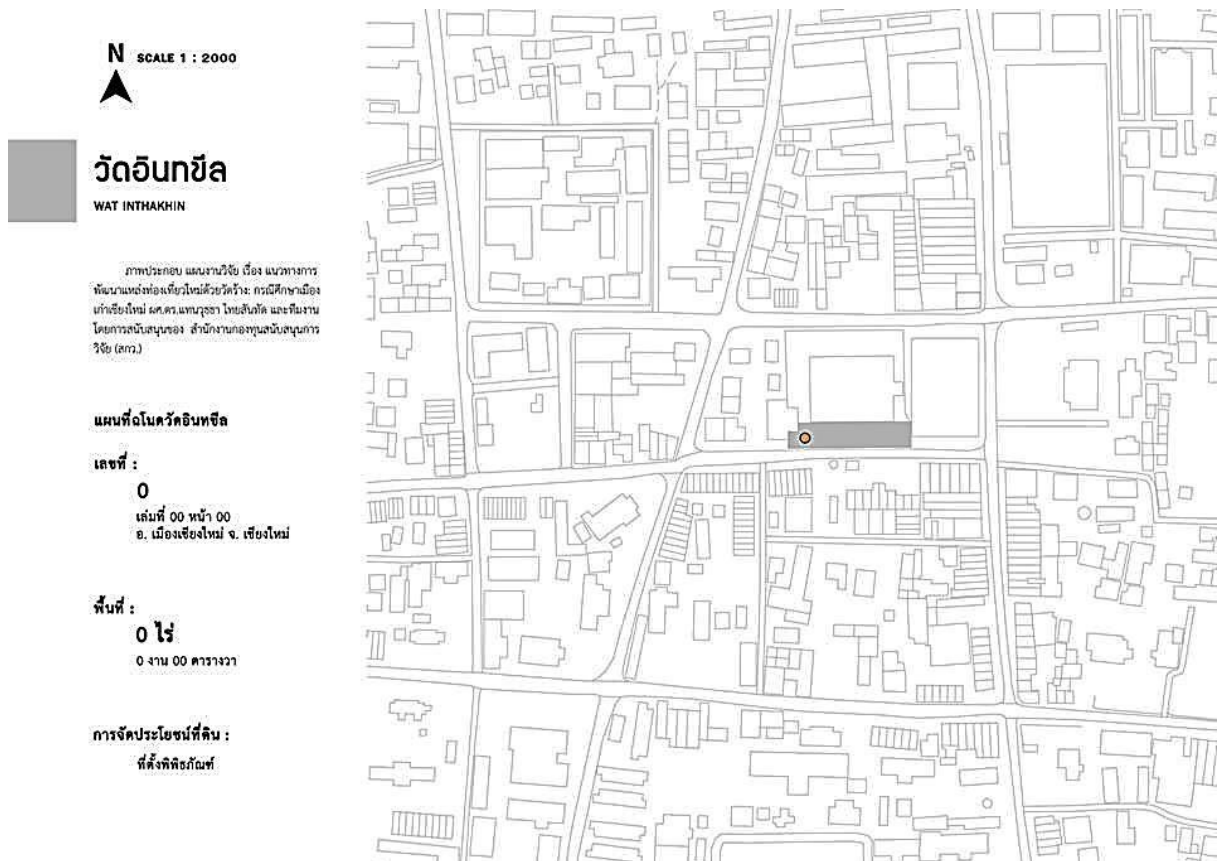

ภาพที่ 4.6 วัดเลาเสียง

5.วัดเลาเสียง

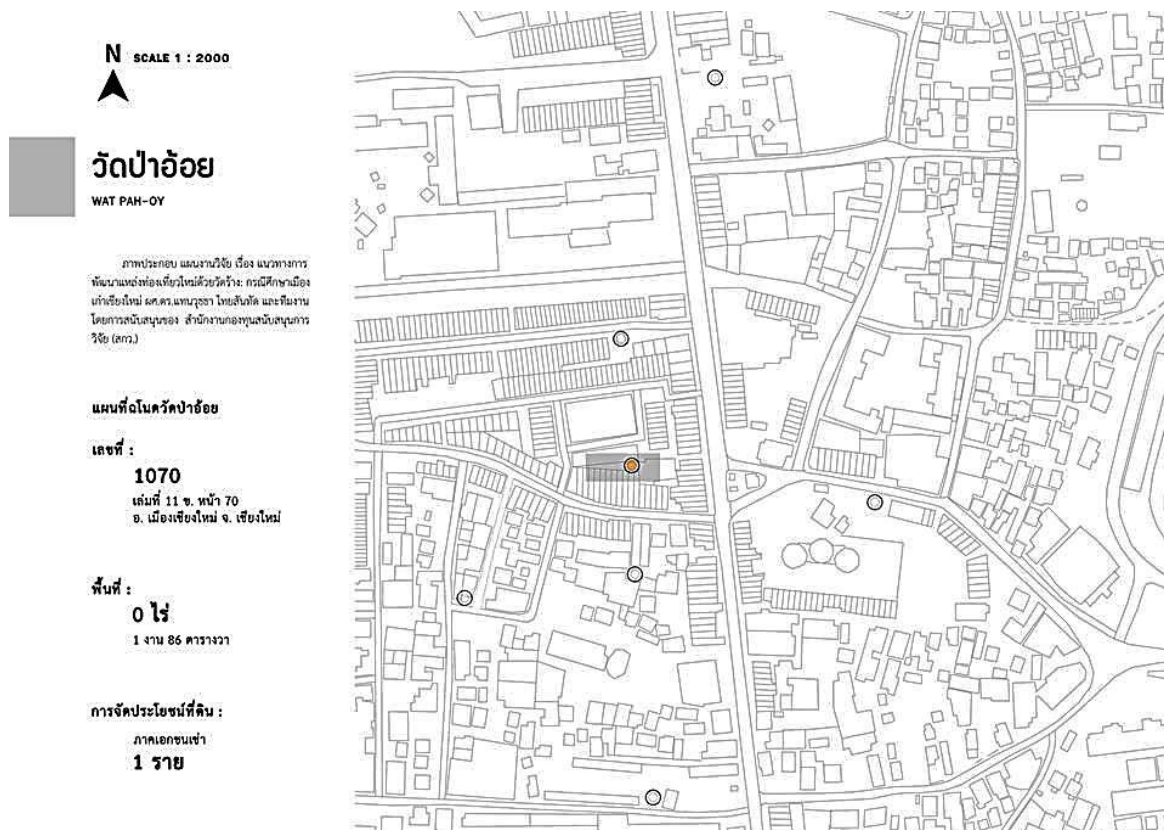
ที่ตั้ง	ถนนราชเชียงแสนซอย2ข. ตำบลหายยา อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
พื้นที่ตามโฉนด	4-3-17ไร่
ประเภท	ชุมชน
คุณค่า	- เป็นเจดีย์ขนาดกลาง แสดงพัฒนาการเจดีย์แบบสุโขทัยที่ผสมกับแบบพื้นเมือง - ด้วยขนาดของเจดีย์และโฉนดที่ดินวัดร้างที่กว้างขวางถึง 4 ไร่ ทำให้ทราบถึงความสำคัญของวัดกับย่านนี้เป็นอย่างดี

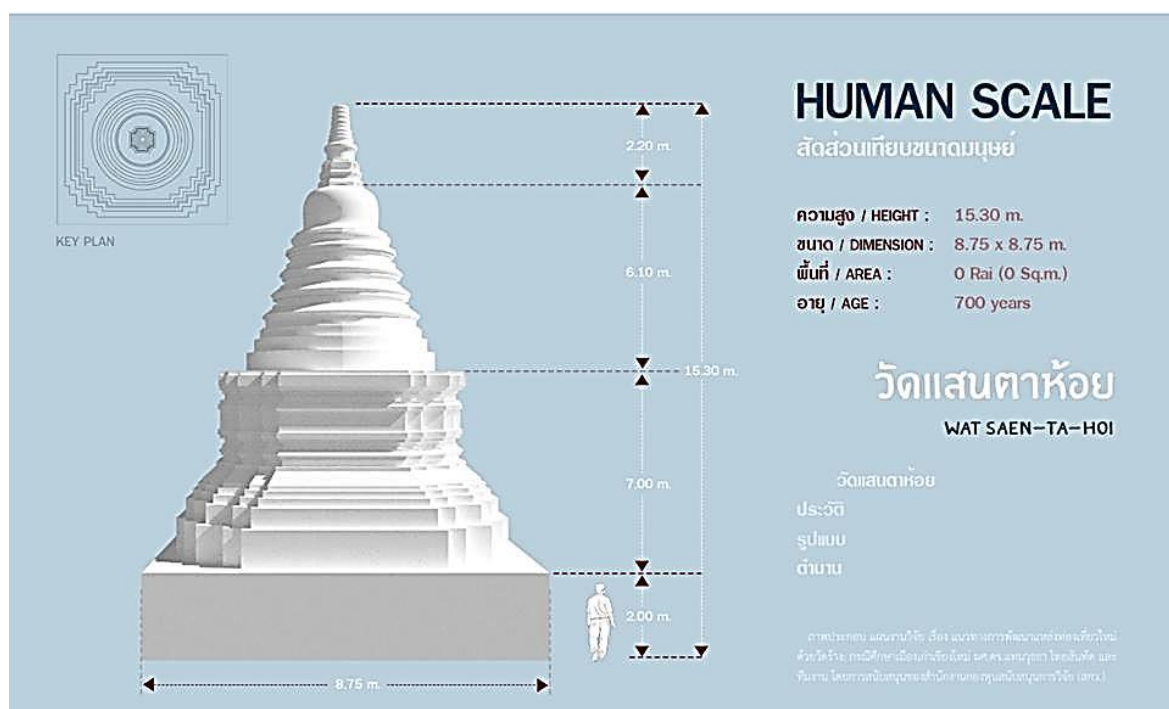

ภาพที่ 4.7 วัดอินทขิล

6.วัดอินทิล

ที่ตั้ง	บริเวณหอศิลปวัฒนธรรมเมืองเชียงใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
พิกัด	18.789914, 98.986921
พื้นที่ตามโฉนด	-
ประเภท	ราชการ/พิพิธภัณฑ
คุณค่า	- เป็นเจดีย์ที่มีคุณค่าสูงทางด้านประวัติศาสตร์และรูปแบบศิลปกรรม - ตั้งอยู่ในตำแหน่งของสะดือเมือง อันเป็นพื้นที่สำคัญที่สุดสมัยราชวงศ์มังราย - เป็นเจดีย์แปดเหลี่ยมแบบทริภุญชัย ซึ่งหาได้ยากแสดงถึงความเก่าแก่ย้อนไปถึงเมื่อแรกตั้งเมืองใหม่ แสดงให้เห็นถึงความเก่าแก่ของเจดีย์

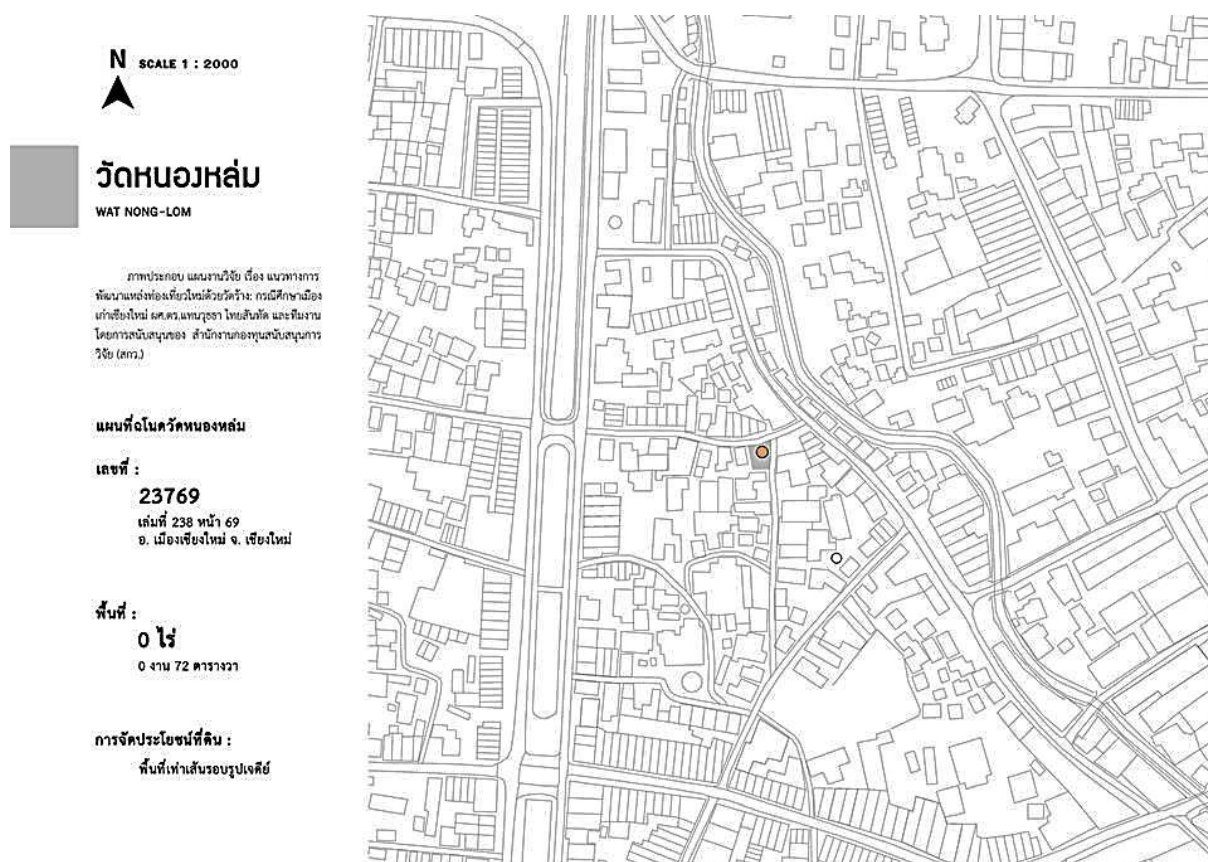

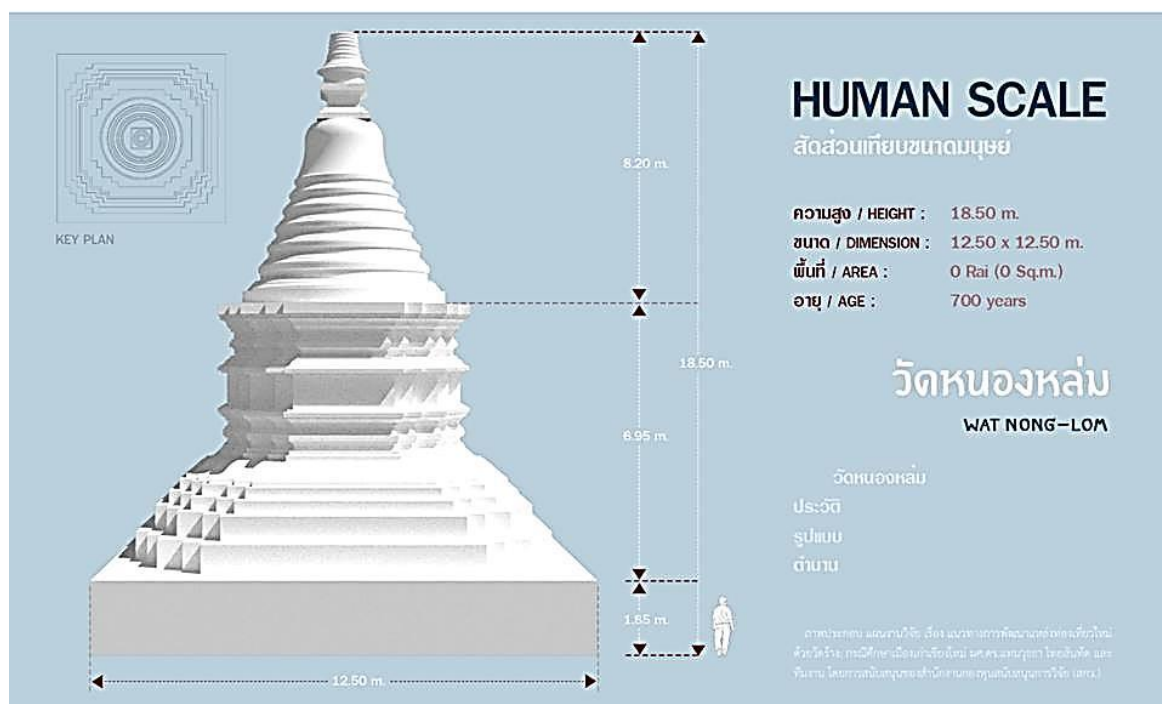

ภาพที่ 4.9 วัดแสนตาค่อย

8.วัดแสนตอห้อย

ที่ตั้ง	ในบริเวณหอดจดหมายเหตุเฉลิมพระเกียรติฯ ตำบลสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
พิกัด	18.788647, 98.977072
พื้นที่ตามโฉนด	0-2-48 ไร่
ประเภท	ราชการ/หอดจดหมายเหตุฯ
คุณค่า	- เป็นเจดีย์แบบผสมทรงระฆังด้านบนและแบบพื้นเมืองด้านล่างบริเวณฐานลงมา เป็นหลักฐานถึงพัฒนาการสู่เจดีย์แบบเชียงใหม่แท้ - ที่ตั้งของเจดีย์อยู่ในตำแหน่งสำคัญตรงข้ามประตูสวนดอก เป็นจุดเริ่มต้นสู่เวียงสวนดอกที่มีวัดสวนดอกเป็นศูนย์กลางเวียงทางศาสนาที่สำคัญ - เป็นเจดีย์ประจำหอดจดหมายเหตุฯและหอสมุดแห่งชาติเชียงใหม่ บรรยายภาคใต้ได้รับการอนุรักษ์อย่างเหมาะสม

ภาพที่ 4.10 วัดหนองหล่ม

9.วัดหนองหล่ม

ที่ตั้ง	ถนนศรีภูมิซอย3 ตำบลศรีภูมิ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
พิกัด	18.792426, 98.995010
พื้นที่ตามโฉนด	0-0-72 ไร่ เลขที่ 23769 เล่มที่238
ประเภท	ชุมชน
คุณค่า	- เป็นเจดีย์ขนาดใหญ่ที่มีความสำคัญ สูงถึง 18.50 เมตรแม้ยอดจะหักไปบางส่วน ส่วนฐานกว้างด้านละ 12.50 เมตร - ด้วยขนาดของเจดีย์ที่ใหญ่ ทำให้สันนิษฐานอาณาเขตของวัดว่าควรกินพื้นที่เกือบทั้งหมดของบริเวณ โดยถนนที่ขีดเจดีย์ทั้ง2ด้านนั้นน่าจะเกิดขึ้นภายหลังจากการเดิน แสดงให้เห็นว่าใช้สัจจุมายาวนานและเจดีย์นี้ถูกทิ้งร้างโดยไม่ได้รับการฟื้นฟู พื้นที่ที่สามารถพัฒนาได้จึงเหลือเพียง 72 ตารางวาเท่านั้น - มีรูปแบบเจดีย์ทรงระฆังแบบสุโขทัยที่ผสมผสานกับแบบพื้นเมือง

10.วัดป่าตาล

ที่ตั้ง	ซอยพงศ์สุวรรณ หลังธนาคารไทยพาณิชย์สาขาช้างเผือก ตำบลช้างเผือก อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
พิกัด	18.801456, 98.985326
พื้นที่ตามโฉนด	0-1-60 ไร่ เลขที่1071 เล่มที่11ข.หน้า71
ประเภท	ย่านเศรษฐกิจ
คุณค่า	- เป็นเจดีย์ทรงปราสาทยอดระฆังที่หาได้ยาก - มีลายปูนปั้นที่ยังสมบูรณ์เหลืออยู่มาก - ตั้งอยู่ทำเลที่เห็นสง่าจากระยะไกล เป็นจุดหมายตาของทั้งพื้นที่และชนส่ง ช้างเผือกมาอย่างช้านาน จึงมีความผูกพันแนบแน่นกับชาวเมือง เนื่องจาก ถูกมองเห็นได้ตลอดเวลา

4.3 แนวทางบริหารจัดการการท่องเที่ยววัดร้างในเมืองเก่าเชียงใหม่

4.3.1 แนวทางบริหารจัดการการท่องเที่ยววัดร้างในเมืองเก่าเชียงใหม่

จากการศึกษาพบว่าวัดร้างที่ยังมีเจดีย์เหลืออยู่มีจำนวนจำนวน 31 วัด จึงถูกสำรวจและเสนอแนวทางการบริหารจัดการที่มุ่งสู่การเป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่ โดยพิจารณา 10 วัดนำร่องผ่านความเป็นไปได้ในหลักบริหารจัดการท่องเที่ยว 6 ประการที่จะพัฒนาให้เกิดขึ้นในอนาคต ประกอบด้วย โปรแกรม, การเข้าถึง, สิ่งดึงดูด, ความสะดวก, กิจกรรม และการให้บริการ ทั้ง 10 วัดนำร่องยังมีไม่ครบถ้วน บางวัดพร้อมพัฒนาได้ทันที บางวัดต้องรอการพัฒนาตามแผน โดยระหว่างนั้นให้ทำจุดอ่อนเป็นจุดแข็งในการท่องเที่ยวได้ อาทิเช่นวัดป่าอ้อย ยังไม่สามารถทำการเข้าถึงและสิ่งอำนวยความสะดวกให้ได้ตามมาตรฐาน แต่ให้โปรโมทความพิเศษที่ถูกบดบังจากอาคารโดยรอบให้เป็นการค้นหาที่แปลกใหม่ของนักท่องเที่ยวกลุ่มที่สนใจความแตกต่างจากสถานที่ท่องเที่ยวปกติ การพัฒนาวัดร้างเป็นแหล่งท่องเที่ยวจึงมีเอกลักษณ์ในตัวบางประการที่ต่างจากแหล่งท่องเที่ยวโดยปกติ ซึ่งถือเป็น Amazing Chiang Mai ได้

การบริหารจัดการสามารถพิจารณาการครอบครองพื้นที่ ทั้งโดยทางกฎหมายและพฤตินัยได้ดังต่อไปนี้

- สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ดูแลเรื่องกรรมสิทธิ์ที่ดินโฉนดวัดร้าง ผ่านการให้เช่าเพื่อเป็นที่พักอาศัยและอาคารราชการต่างๆ สามารถบอกเลิกสัญญาและเปลี่ยนแปลงได้

- กรมศิลปากร ดูแลเฉพาะเขตโบราณสถานตามที่ออกประกาศเท่านั้น เน้นที่อาคารโบราณสถานและพื้นที่โดยรอบหากมีการค้นพบสิ่งก่อสร้างเพิ่มเติม สามารถระงับการก่อสร้างใหม่และขุดค้นเพิ่มเติมทางโบราณคดีได้

- เทศบาลนครเชียงใหม่ ดูแลเรื่องสุขาภิบาลในส่วนที่เป็นพื้นที่สาธารณะ ทั้งทางกฎหมายและอนุโลม อาทิเช่น ขยะ การระบายน้ำ และการตัดแต่งไม้ แต่เนื่องจากชุมชนที่เกิดจากการเช่ามีความสลับซับซ้อนทางกรรมสิทธิ์ ส่วนที่อยู่ใกล้พื้นที่สาธารณะของเมืองจึงได้รับการดูแลที่ดีกว่าส่วนที่อยู่ลึกที่สุดของชุมชน ทำให้ระบบสุขาภิบาลยังไม่ได้มาตรฐานเท่าเทียมกัน

- ชุมชนเทียม ดูแลเฉพาะส่วนบ้านเรือนของตน เป็นชุมชนหนาแน่นที่เกิดจากการเช่าที่ดินโฉนดวัดร้าง เป็นผู้ครอบครองจากการเช่าที่ดินโดยพุดินยชั่วระยะเวลาตามสัญญา กับสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ประกอบด้วยอาคารกึ่งถาวร อาคารถาวร และอาคารที่ดัดแปลงเป็นห้องเช่า สมาชิกชุมชนประกอบด้วยผู้อยู่อาศัยจริงตามสัญญาเช่าของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติและผู้เช่าช่วงที่เป็นคนภายนอก ปัจจุบันพบว่าเป็นคนต่างด้าวมากขึ้น มีลักษณะหลักเลียงการเปลี่ยนแปลง

- ชุมชนแท้ ดูแลพื้นที่โดยรอบวัดร้างออกมา ชุมชนดั้งเดิมโดยรอบวัดร้าง ถือกรรมสิทธิ์ที่ดินของตน และตั้งรกรากมาอย่างยาวนาน เป็นเจ้าของพื้นที่อย่างแท้จริงที่พยายามรักษาสภาพเดิมไว้ มีลักษณะตอบรับการพัฒนาในพื้นที่วัดร้างให้ดีขึ้น

ข้อมูลหลัก 6 ประการเพื่อพิจารณาศักยภาพ การบริหารจัดการ เพื่อให้ได้แผนพัฒนาของวัดร้างนำร่อง 10 วัด จึงบรรจุในตารางดังนี้

ตารางที่ 4.4 แนวทางการบริหารจัดการ 10 วัดร้างนาร่องตามหลัก 6 ประการ (6A)

แนวทางการบริหารจัดการ 10 วัดร้างนาร่องตามหลัก 6 ประการ (6A's)		
1.วัดป่าแดงหลวง 	Available Package โปรแกรม	- เส้นทางท่องเที่ยววัดป่า สำนักป่าแดงบริเวณดินดอยสุเทพ - ร่วมมือกับสถานศึกษาใกล้เคียงผ่านแพลตฟอร์ม Data base
	Accessibility การเข้าถึง	- ถนนเล็กสลับซับซ้อน ให้ติดป้ายบอกทางเพิ่มเติม - ใช้ GPS จากแพลตฟอร์มออนไลน์
	Attraction สิ่งดึงดูด	- เจดีย์มีรูปแบบโดดเด่นและขนาดใหญ่ - ลายปูนปั้น - เป็นเจดีย์ศูนย์กลางของนิยายวัดป่าแดง - เป็นเจดีย์ที่บรรจุอัฐิบรรพบุรุษของพญาติโลกราช
	Amenities ความสะดวก	- แวดล้อมด้วยโซนที่พักและอาหารเครื่องดื่ม - ใกล้มหาวิทยาลัยที่ใหญ่ที่สุดของเชียงใหม่
	Activities กิจกรรม	- เดิน-วิ่ง-จักรยานเส้นทางวัดร้างเป็นประจำทุกปี - เส้นทางท่องเที่ยววัดป่าดินดอยสุเทพ
	Ancillary Service การให้บริการ	- สร้างที่จอดรถจักรยาน ป้ายสื่อความหมาย ที่นั่งพักผ่อน ไฟส่องสว่างเพิ่ม - พัฒนาเป็นสวนสาธารณะในอนาคต
2.วัดธาตุกลาง 	Available Package โปรแกรม	- เส้นทางท่องเที่ยวกำแพงเมืองชั้นนอก - ร่วมมือกับร้านค้าและบริการตลอดเส้นทางผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์
	Accessibility การเข้าถึง	- ถนนหลักของเมือง จอดรถได้ - อยู่ติดถนนมองเห็นได้จากระยะไกล
	Attraction สิ่งดึงดูด	- เจดีย์มีรูปแบบโดดเด่นและขนาดใหญ่ - เป็นแบบเฉพาะแบบดอกพุ่มข้าวบิณฑ์หนึ่งเดียวในเมืองเก่า
	Amenities ความสะดวก	- แวดล้อมด้วยโรงแรม ที่พักและถนนคนเดินวันเสาร์ - เชื่อมต่อสู่คูเมืองได้ง่าย
	Activities กิจกรรม	- เดิน-วิ่ง-จักรยานเส้นทางวัดร้างเป็นประจำทุกปี - เส้นทางท่องเที่ยวกำแพงเมืองชั้นนอก

แนวทางการบริหารจัดการ10วัดรำนำร่องตามหลัก 6 ประการ (6A's) (ต่อ)		
	Ancillary Service การให้บริการ	- สร้างที่จอดรถจักรยาน ป้ายสื่อความหมาย ที่นั่งพักผ่อน ไฟส่องสว่างเพิ่ม - พัฒนาเป็นสวนสาธารณะในอนาคต
3.วัดเชียงทอง 	Available Package โปรแกรม	- เส้นทางท่องเที่ยวรอบคูเมืองและกำแพงเมืองชั้นนอก - รวมมือกับร้านค้าและบริการตลอดเส้นทางผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์
	Accessibility การเข้าถึง	- ตั้งอยู่ริมถนน ต้นทางสู่ถนนคนเดินว้าวลัยและตรงข้ามกับประตูเชียงใหม่
	Attraction สิ่งดึงดูด	- เจดีย์มีรูปแบบโดดเด่น - เจดีย์มีสิ่งแวดล้อมโดดเด่น หาดูได้ยาก
	Amenities ความสะดวก	- ตั้งอยู่บริเวณคูเมืองและประตูเชียงใหม่ เป็นตัวช่วยในการค้นหา
	Activities กิจกรรม	- เดิน-วิ่ง-จักรยานเส้นทางวัดร้างเป็นประจำทุกปี - เส้นทางท่องเที่ยวรอบคูเมืองและกำแพงเมืองชั้นนอก
	Ancillary Service การให้บริการ	- สร้างที่จอดรถจักรยาน ป้ายสื่อความหมาย ที่นั่งพักผ่อน ไฟส่องสว่างเพิ่ม - พัฒนาเป็นสวนสาธารณะในอนาคต
4.วัดปันสาท 	Available Package โปรแกรม	- เส้นทางท่องเที่ยวย่านช้างเผือกทางทิศเหนือของเมือง - รวมมือกับร้านค้าและบริการตลอดเส้นทางผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์
	Accessibility การเข้าถึง	- ติดถนนเห็นได้จากระยะไกล - อยู่ในสถานีขนส่งช้างเผือก เข้าถึงได้สะดวก
	Attraction สิ่งดึงดูด	- เจดีย์มีรูปแบบโดดเด่น พบได้น้อยและสมบูรณ์ - เจดีย์มีปูนปั้นที่สมบูรณ์เหลืออยู่มาก
	Amenities ความสะดวก	- ตั้งอยู่ในสถานีขนส่งเก่า จึงมีจอดรถเกินพอ
	Activities กิจกรรม	- เดิน-วิ่ง-จักรยานเส้นทางวัดร้างเป็นประจำทุกปี - เส้นทางท่องเที่ยวย่านช้างเผือกทางทิศเหนือของเมือง
	Ancillary Service การให้บริการ	- สร้างที่จอดรถจักรยาน ป้ายสื่อความหมาย ที่นั่งพักผ่อน ไฟส่องสว่างเพิ่ม - พัฒนาเป็นสวนสาธารณะในอนาคต

แนวทางการบริหารจัดการ10วัดรำนำร่องตามหลัก 6 ประการ (6A's) (ต่อ)		
5.วัดเลาเสียง 	Available Package โปรแกรม	- เส้นทางท่องเที่ยวกำแพงเมืองชั้นนอก - ร่วมมือกับร้านค้าและบริการตลอดเส้นทางผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์
	Accessibility การเข้าถึง	- ถนนเล็กสลับซับซ้อน ให้ติดป้ายบอกทางเพิ่มเติม - ใช้ GPS จากแพลตฟอร์มออนไลน์
	Attraction สิ่งดึงดูด	- เจดีย์มีสภาพแวดล้อมโดดเด่นใกล้ชุมชน - มีที่ตั้งหลบซ่อนอยู่ในซอย ทำให้ลึกลับในการค้นหา
	Amenities ความสะดวก	- แวดล้อมด้วยโรงแรม ที่พักและถนนคนเดินวันเสาร์ - เชื่อมต่อสู่คูเมืองได้ง่าย
	Activities กิจกรรม	- เดิน-วิ่ง-จักรยานเส้นทางวัดร้างเป็นประจำทุกปี - เส้นทางท่องเที่ยวกำแพงเมืองชั้นนอก
	Ancillary Service การให้บริการ	- สร้างที่จอดรถจักรยาน ป้ายสื่อความหมาย ที่นั่งพักผ่อน ไฟส่องสว่างเพิ่ม - พัฒนาเป็นสวนสาธารณะในอนาคต
6.วัดอินทขิล 	Available Package โปรแกรม	- เส้นทางท่องเที่ยวในสี่เหลี่ยมคูเมือง - ร่วมมือกับร้านค้าและบริการตลอดเส้นทางผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์
	Accessibility การเข้าถึง	- เข้าถึงได้ 2 ทาง ทั้งจากหอศิลปวัฒนธรรมเมืองเชียงใหม่ และด้านที่ติดถนน ฝั่งตรงข้ามเป็นวันอินทขิลสะดือเมืองที่ฟื้นฟูแล้ว
	Attraction สิ่งดึงดูด	- เจดีย์มีเอกลักษณ์แบบหริภุญไชยที่หาได้ยากในเชียงใหม่ - เป็นเจดีย์เก่าแก่มากตั้งแต่สร้างเมืองเชียงใหม่ และหออินทขิลสมัยพญามังราย
	Amenities ความสะดวก	- อยู่ติดถนนคนเดินวันอาทิตย์ - อยู่ในการดูแลของหอศิลปวัฒนธรรมเมืองเชียงใหม่ มีสิ่งอำนวยความสะดวกครบถ้วน
	Activities กิจกรรม	- เดิน-วิ่ง-จักรยานเส้นทางวัดร้างเป็นประจำทุกปี - เส้นทางท่องเที่ยวในสี่เหลี่ยมคูเมือง

แนวทางการบริหารจัดการ10วัดรำนำร่องตามหลัก 6 ประการ (6A's) (ต่อ)		
	Ancillary Service การให้บริการ	- สร้างที่จอดรถจักรยาน ที่นั่งพักผ่อนเพิ่ม - ปัจจุบันเป็นสวนที่เหมาะสมแล้ว เปิดให้สาธารณะชนเข้าใช้มากขึ้น
7.วัดป่าอ้อย 	Available Package โปรแกรม	- เส้นทางท่องเที่ยวย่านช้างเผือกทางทิศเหนือของเมือง - ร่วมมือกับร้านค้าและบริการตลอดเส้นทางผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์
	Accessibility การเข้าถึง	- ถนนเล็กสลับซับซ้อน ให้ติดป้ายบอกทางเพิ่มเติม - ใช้GPSจากแพลตฟอร์มออนไลน์
	Attraction สิ่งดึงดูด	- เจดีย์มีสภาพแวดล้อมโดดเด่น ปิดล้อมโดยหอฟัก - มีที่ตั้งหลบซ่อนอยู่ในซอย ทำให้ลึกลับในการค้นหา
	Amenities ความสะดวก	- เข้าถึงได้ 3 ทาง - มีตรอกเชื่อมสู่ถนนหลัก เดินเพียง 20 เมตร
	Activities กิจกรรม	- เดิน-วิ่ง-จักรยานเส้นทางวัดร้างเป็นประจำทุกปี - เส้นทางท่องเที่ยวย่านช้างเผือกทางทิศเหนือของเมือง
	Ancillary Service การให้บริการ	- สร้างที่จอดรถจักรยาน ป้ายสื่อความหมาย ที่นั่งพักผ่อน ไฟส่องสว่างเพิ่ม - พัฒนาเป็นสวนสาธารณะในอนาคต
8.วัดแสนตอห้อย 	Available Package โปรแกรม	- เส้นทางท่องเที่ยวถนนสุขุมวิทสวนดอกทางทิศตะวันตกของเมือง - ร่วมมือกับร้านค้าและบริการตลอดเส้นทางผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์
	Accessibility การเข้าถึง	- เข้าถึงได้จากทางเข้าเดียวกับหอจดหมายเหตุฯ ติดถนนสะดวกมีที่จอดรถ
	Attraction สิ่งดึงดูด	- เจดีย์อยู่ติดถนน เทียบและหาได้ง่าย - เป็นพื้นที่สีเขียวขนาดเล็ก พักผ่อนหย่อนใจได้ - สามารถเชื่อมโยงกับห้องสมุดและหอจดหมายเหตุได้
	Amenities ความสะดวก	- อยู่ติดถนนหลักเชื่อมที่อื่นได้ง่าย อาทิเช่น มข. ถ.นิมมานฯ - อยู่ในการดูแลของหอจดหมายเหตุฯ มีสิ่งอำนวยความสะดวกครบ
	Activities กิจกรรม	- เดิน-วิ่ง-จักรยานเส้นทางวัดร้างเป็นประจำทุกปี - เส้นทางท่องเที่ยวถนนสุขุมวิท ทางทิศตะวันตกของเมือง

แนวทางการบริหารจัดการ10วัดรำนำร่องตามหลัก 6 ประการ (6A's) (ต่อ)		
	Ancillary Service การให้บริการ	- สร้างที่จอดรถจักรยาน ป้ายสื่อความหมาย ที่นั่งพักผ่อนเพิ่ม - ปัจจุบันเป็นสวนที่เหมาะสมแล้ว เปิดให้สาธารณะชนเข้าใช้มากขึ้น
9.วัดหนองหล่ม 	Available Package โปรแกรม	- เส้นทางท่องเที่ยวภาคหลวงถนนท่าแพ ทิศตะวันออกของเมือง - ร่วมมือกับร้านค้าและบริการตลอดเส้นทางผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์
	Accessibility การเข้าถึง	- เข้าถึงได้ถึง 3 ทาง ได้แก่ภาคหลวง ทางไปถนนท่าแพ และคูเมืองใกล้แจ้งศรีภูมิ
	Attraction สิ่งดึงดูด	- เป็นเจดีย์ขนาดใหญ่ สร้างความประหลาดใจได้เมื่อนักท่องเที่ยวพบเห็น - อยู่ในทำเลที่เที่ยวได้หลายแห่งอย่างสิ้นไหล
	Amenities ความสะดวก	- แวดล้อมด้วยโรงแรมและที่พัก - เชื่อมต่อสู่คูเมืองได้ง่าย - เชื่อมต่อสู่ภาคหลวง แม่น้ำปิง และถนนท่าแพได้ง่าย
	Activities กิจกรรม	- เดิน-วิ่ง-จักรยานเส้นทางวัดร้างเป็นประจำทุกปี - เส้นทางท่องเที่ยวภาคหลวงถนนท่าแพ ทิศตะวันออกของเมือง
	Ancillary Service การให้บริการ	- สร้างที่จอดรถจักรยาน ป้ายสื่อความหมาย ที่นั่งพักผ่อน ไฟส่องสว่างเพิ่ม - พัฒนาเป็นสวนสาธารณะในอนาคต
10.วัดป่าตาล 	Available Package โปรแกรม	- เส้นทางท่องเที่ยวย่านช้างเผือกทางทิศเหนือของเมือง - ร่วมมือกับร้านค้าและบริการตลอดเส้นทางผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์
	Accessibility การเข้าถึง	- จากถนนรองที่แยกออกมาจากถนนช้างเผือก ห่างจากถนนใหญ่100 เมตร
	Attraction สิ่งดึงดูด	- เป็นเจดีย์ที่มีรูปแบบศิลปกรรมโดดเด่น - มีลายปูนปั้นสวยงามที่ยังสมบูรณ์อยู่มาก
	Amenities ความสะดวก	- เชื่อมต่อสู่เมืองเก่าและนอกเมืองได้ง่าย - ห่างจากถนนหลักเพียงเล็กน้อย ไม่ถูกบดบัง เห็นได้จากระยะไกล

แนวทางการบริหารจัดการ10วัดรำนำร่องตามหลัก 6 ประการ (6A's) (ต่อ)		
	Activities กิจกรรม	- เดิน-วิ่ง-จักรยานเส้นทางวัดร้างเป็นประจำทุกปี - เส้นทางท่องเที่ยวย่านข้างเผือกทางทิศเหนือของเมือง
	Ancillary Service การให้บริการ	- สร้างที่จอดรถจักรยาน ป้ายสื่อความหมาย ที่นั่งพักผ่อน ไฟส่องสว่างเพิ่ม - พัฒนาเป็นสวนสาธารณะในอนาคต

จากตาราง สามารถอธิบายเพิ่มเติมหลัก6ประการ สู่การพัฒนาวัดร้างให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่ได้ดังต่อไปนี้

4.3.1.1 โปรแกรม

- สร้างเส้นทางท่องเที่ยวไปตามย่าน สำรวจและทำแผนที่อย่างละเอียดด้วยการเดินไปตามตรอกซอกซอยต่างๆ ริววิวัฒน์ที่แอบซ่อนของคนท้องถิ่น เป็นการกระจายรายได้และทำให้แต่ละชุมชนสามารถสร้างเอกลักษณ์ชุมชนได้มากขึ้น สอดคล้องกับถนนและเส้นทางที่สลับซับซ้อนสลับกับที่พักนักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี รวมทั้งเชิญผู้เชี่ยวชาญมารีวิวและเผยแพร่ โดยให้อัปเดตอย่างต่อเนื่องอย่างน้อยปีละ1ครั้ง ทำให้คนท้องถิ่นได้เป็นเจ้าของธุรกิจจากการท่องเที่ยวได้ง่ายขึ้น อาทิเช่นร้านอาหารพื้นเมืองหรือเพิงหน้าบ้านที่เรียบง่าย เป็นต้น

- สร้างเส้นทางท่องเที่ยวตามลักษณะเฉพาะของย่านขึ้นมาเป็นจุดเด่น ดังลักษณะเฉพาะของย่านมาเป็นจุดแข็งให้ชัดเจน อาทิเช่นย่านวัดป่าแดงเป็นเนินสูงๆต่ำๆ เหมาะกับการเที่ยวด้วยจักรยาน ย่านถนนคนเดินให้ทำแผนที่เน้นการเดินทางที่ต้องละเอียดไปตามซอกซอยต่างๆผ่านการเดินจริง เชื่อมวัด ร้านอาหาร และที่พักเข้าด้วยกัน เส้นทางที่เลือกจะต้องเดินได้อย่างสบายไม่เปลี่ยว มีร่มเงา เป็นต้น

จากการศึกษาพบว่าแต่ละย่านมีความโดดเด่นที่หลากหลาย ทั้งที่เกิดมาแต่โบราณและที่เกิดจากพัฒนาการของเมืองภายหลัง อาทิเช่น ย่านการค้าโบราณของกาตหลวง ตลอดเส้นทางยังมีบรรยากาศร้านค้าและตึกแถวเก่าให้เที่ยวชมซื้อสินค้า อีกทั้งส่งเสริมให้อาคารเก่าถูกกลับมาใช้ ย่านวัวลายเป็นย่านการค้าเครื่องเงิน ย่านหลังมหาวิทยาลัยเชียงใหม่เป็นโซนการศึกษาและอาหารริมทางในช่วงกลางคืน เมื่อเข้าซอยแยกจะพบกับถนนคดเคี้ยวและเนินขึ้นลงตามสันฐานของดินโดยสุเทพ เป็นที่ตั้งของวัดป่าและที่พักที่ใกล้ชิดธรรมชาติ เป็นต้น ดังนั้นจึงสร้างเส้นทางให้นักท่องเที่ยวได้เลือกสรรได้ตรงตามความชอบได้มากขึ้นด้วย

- สร้างเส้นทางท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงกับวัดที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวหลักเดิม โดยการตั้งต้นที่วัดดังที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวเดิมช่วยผลักดันกับวัดร้างใกล้เคียงให้เกิดกิจกรรมการท่องเที่ยวร่วมกันมากขึ้น อีกทั้งยังช่วยเป็นวัดพี่เลี้ยงคอยดูแลเรื่องงบประมาณจากเงินบริจาคเพื่อพัฒนาได้อีกด้วย การสร้างเส้นทางลักษณะนี้จะทำให้วัดร้างแต่ละแห่งมีสังกัดเช่นเดียวกับการบริหารคณะสงฆ์ของวัดระดับต่างๆที่ปรับใช้ส่งเสริมการท่องเที่ยวในปัจจุบันได้ โดยอ้างอิงจากหลักฐานพัสสาโบราณที่มีการจัดระบบการปกครองของวัดใหญ่สู่วัดเล็ก

ประสานงานกับทางวัดตั้งและไค้ท้องถิ่นเพื่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวไปด้วยกัน โดยให้วัดใหญ่ที่มีทรัพยากรมากเป็นผู้สนับสนุนหลัก เครือข่ายวัดตั้งจะช่วยให้การท่องเที่ยววัดร้างเกิดขึ้นได้ การเริ่มต้นที่ง่ายที่สุดคือการขอติดตั้งป้ายสื่อความหมายการท่องเที่ยวและให้วัดตั้งมีกิจกรรมร่วมกับวัดร้างบริเวณอย่างต่อเนื่อง วัดร้างจะไม่ร้างอีกต่อไปและส่งเสริมให้ชาวเมืองมีทัศนคติที่ดีขึ้นด้วย

- สร้างเส้นทางท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงกับการพักผ่อน อาทิเช่น ร้านอาหาร กาแฟ ขนม สปา และนวดเป็นต้น จากข้อมูลสัมภาษณ์นักท่องเที่ยวต่างชาติในวัดหลักพบว่าวัตถุประสงค์การมาเชียงใหม่คือการพักผ่อน ดังนั้นการสร้างเส้นทางที่เน้นการผ่อนคลายผ่านไลฟ์สไตล์จึงเป็นทางเลือกที่เป็นตลาดกว้างสำหรับนักท่องเที่ยวทุกประเภท

- สร้างเส้นทางท่องเที่ยวช่วงกลางคืน เนื่องจากระยะหลังอุณหภูมิในช่วงกลางวันทุกฤดูกาลสูงขึ้นมาก ทำให้นักท่องเที่ยวออกมาเที่ยวช่วงกลางคืนมากขึ้น การจัดเส้นทางท่องเที่ยวจึงควรจัดให้เที่ยวเมืองเก่าและวัดร้างเช่นกัน จำเป็นต้องเพิ่มไฟส่องสว่างและคัดสรรวัดร้างที่ปลอดภัยเพื่อประชาสัมพันธ์ วัดร้างหลายแห่งได้รับการติดตั้งไฟส่องประดับสถาปัตยกรรมมาแต่เดิม ส่วนบางวัดเคยมีการติดตั้งแต่ปัจจุบันชำรุดสามารถเริ่มต้นที่เจดีย์ของวัดเหล่านี้เป็นลำดับแรก เนื่องจากตั้งอยู่ในจุดหมายตา

4.3.1.2 การเข้าถึง

- ติดถนนหลัก เพิ่มป้ายสื่อความหมายและจัดภูมิทัศน์ให้สะอาดสวยงาม
- ติดถนนรอง เพิ่มป้ายสื่อความหมายและจัดภูมิทัศน์ให้สะอาดสวยงาม หากอยู่ในซอยให้มีป้ายเพิ่มเติมที่ปากทาง พร้อมทั้งตรวจสอบพิกัด GPS ให้ถูกต้องไม่ผิดพลาด

- อยู่ในการดูแลของสถานที่ราชการ ติดต่อสถานที่ราชการเพื่ออำนวยความสะดวกนักท่องเที่ยวมากขึ้น อีกทางเลือกหนึ่งคือการแยกไว้ เพิ่มรั้วชั้นในเพื่อให้เจดีย์เป็นพื้นที่เปิดต้อนรับนักท่องเที่ยวมากขึ้นในกรณีที่เจดีย์อยู่ติดถนนที่เดินเที่ยวได้ทันที อาทิเช่นโรงเรียนพุทธโสภณที่ตั้งอยู่ปลายถนนคนเดินบนที่ดินวัดเชษฐา วิทยาลัยนาฏศิลป์เชียงใหม่ที่มีวัดสังการามอยู่ด้านหน้าและวัดร้างไม่ทราบชื่ออยู่ด้านใน เป็นต้น

- อยู่ในการดูแลของเอกชน ในกรณีเป็นเคหสถานสามารถทำได้ยากที่สุด หากเป็นอพาร์ทเมนต์หรือบริษัทต่างๆสามารถติดต่อเพื่อขอเปิดพื้นที่ต้อนรับนักท่องเที่ยวได้

- อยู่ในชุมชน ติดต่อหัวหน้าชุมชนเพื่อหาหรือความเป็นไปได้ในการเปิดชุมชนเพื่อต้อนรับนักท่องเที่ยว โดยเริ่มพัฒนาเรื่องทั่วไปก่อน ได้แก่ความสะอาด ขยะ ไฟส่องสว่าง ถนน และหน้าบ้านของแต่ละคนให้สะอาดเรียบร้อย เน้นการจ้างงานในชุมชนเพื่อการมีส่วนร่วม

- ใช้ระบบ GPS ช่วยนำทาง ทำการสำรวจและตรวจสอบพิกัด เพื่อบรรจุในแพลตฟอร์มออนไลน์ บูรณาการทั้งวัดร้างและห้างร้านทางธุรกิจท่องเที่ยวตลอดเส้นทาง

- เพิ่มตำแหน่งบน Google Maps ดำเนินการแจ้งความจำนงค์ปิกมุดที่ตั้งของวัดร้าง ทั้งชื่อภาษาอังกฤษและภาษาไทยเพื่อให้สามารถค้นหาเจอได้สะดวก แสดงภาพตัวอย่างให้ดูพอสังเขป

- เพิ่มป้ายบอกทางบริเวณหน้าปากทางและจุดตัด เพื่อความสะดวกในกรณีที่นักท่องเที่ยวไม่ได้ใช้การนำทางผ่านระบบออนไลน์ รวมทั้งร้านค้าต่างๆที่อยู่ใกล้เคียงควรทราบที่ตั้งของวัดร้างใกล้เคียงเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวได้ดีขึ้น อันจะทำให้มีลูกค้ามากขึ้นไปโดยปริยาย

4.3.1.3 สิ่งดึงดูด

- เจดีย์ จาก 10 วัดร้างนำร่องพบว่ามีรูปแบบแต่ละเจดีย์ไม่ซ้ำแบบ ประกอบด้วยแบบสุโขทัย ที่มีช้างล้อม แบบพุ่มข้าวบิณฑ์ แบบทรงปราสาทยอดแหลม แบบทรงปราสาทหลายยอด แบบทรงกลมซ้อนชั้นฐานเหลี่ยม แบบแปดเหลี่ยมหรือรูปไข่ แบบพระธาตุดอยสุเทพ ซึ่งมีรายละเอียดให้ศึกษาเพิ่มเติมได้อีกมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งลายปูนปั้นซึ่งหลายวัดยังเหลืออยู่มาก อาทิเช่น วัดปันสาทและวัดป่าตาล

- การดำรงอยู่กับบริบทปัจจุบัน แม้ว่าจะเป็นวัดร้างมาอย่างยาวนานหลายร้อยปีแต่ความเป็นศาสนสถานย่อมดำรงอยู่เสมอ การนำพื้นที่มาใช้ใหม่อย่างเป็นทางการจึงเริ่มตั้งแต่สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติออกโฉนดวัดร้างไว้และทำการเช่าเพื่อเป็นที่อยู่อาศัยและการเกษตร รวมถึงให้ราชการเช่าเพื่อปลูกสร้างอาคารสำนักงานในเนื้อที่ที่พอเหมาะ แต่ละวัดจึงดำรงอยู่อย่างหลากหลาย บ้างก็มีการจัดพื้นที่โดยรอบเจดีย์ให้เป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ต่อไป บ้างก็ไม่สนใจ เพียงเว้นที่บริเวณรอบมณฑลเขตโบราณสถานไว้เท่านั้น ตัวอย่างการคงอยู่ของเจดีย์ที่เหมาะสมสำหรับเป็นแหล่งท่องเที่ยวได้ทันทีได้แก่ วัดอินทิล วัดปันสาท วัดป่าตาล วัดแสนตอห้อย และวัดธาตุกลาง

- ความแปลกและขัดแย้งที่ไม่น่าเป็นไปได้อ Amazing Chiang Mai จากเดิมที่ถูกมองว่ามีสภาพไม่เหมาะสมไม่ควรเผยแพร่สู่สาธารณะเพื่อการท่องเที่ยว จึงถูกบดบังแอบซ่อนมาอย่างยาวนาน ปัจจุบันเมื่อเวลาเปลี่ยนไปและสื่อออนไลน์มีความก้าวหน้าและเชื่อมต่อกันอย่างรวดเร็ว พบว่าความแปลกเป็นเสน่ห์อย่างหนึ่งที่สามารถโปรโมทการท่องเที่ยวให้กับคนรุ่นใหม่ได้ จากการศึกษาพบว่าด้วยความก้าวหน้าของสื่อออนไลน์จากสมาร์ตโฟนทำให้เกิดนักท่องเที่ยวแนวใหม่ที่เรียกว่ากลุ่ม SoLoMo (Social Location Mobile) มีพฤติกรรมชื่นชอบการถ่ายภาพบันทึกแต่ละแห่งที่เดินทางไปทุกๆการเปลี่ยนแปลงบนสื่อสังคมออนไลน์ เป็นภาพถ่ายตนเอง ณ สถานที่จริงเพื่อแสดงว่าเดินทางไป พร้อมเขียนข้อความรีวิวที่เป็นความเห็นตน หากน่าสนใจก็จะถูกแชร์ออกไปอย่างต่อเนื่อง ทำให้สถานที่นั้นๆได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวมาเที่ยวเพิ่มมากขึ้นด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากผู้กระทำเป็นบุคคลที่มีชื่อเสียง

นักท่องเที่ยวกลุ่มย่อยอีกกลุ่มหนึ่งได้แก่กลุ่มที่ต้องการหลีกเลี่ยงการเที่ยวที่เป็นสูตรสำเร็จของอุตสาหกรรมท่องเที่ยว แต่มุ่งสู่การเที่ยวด้วยประสบการณ์จริงที่แปลกใหม่ของแต่ละที่ที่เดินทางไป สถานที่เหล่านั้นมักไม่ถูกโปรโมทจากหน่วยงานท่องเที่ยว ถูกปิดตายหรือแอบซ่อนไว้ ทำให้เกิดความตื่นเต้นในการไปเยี่ยมชมแบบปากต่อปากผ่านการรีวิวและแชร์ในกลุ่มที่มีความสนใจร่วมกัน กลุ่มนี้นิยมอาคารรกร้าง พื้นที่หวงห้ามหรือเรื่องเล่าท้องถิ่นให้ไปพิสูจน์เพื่อความตื่นเต้น ความนิยมท่องเที่ยวของชาวต่างชาติลักษณะนี้เองที่ปรับใช้กับการท่องเที่ยววัดร้างระหว่างการปรับปรุงพื้นที่ในระยะยาว โดยจะต้องเป็นวัดร้างที่มีความขัดแย้งกับบริบทโดยรอบอย่างสูงจนเมื่อเห็นแล้วเกิดความประหลาดใจได้ อาจตั้งเป็นแคมเปญ Amazing Chiang Mai

เพื่อโปรโมทรวมแหล่งท่องเที่ยวที่แปลกและต่างออกไปจากกระแสหลัก วัดร้างในลักษณะนี้ได้แก่ วัดป่าอ้อย วัดเชียงของ วัดเลาเสียง วัดป่าตาล และวัดหนองหล่ม

- การสื่อความหมาย ทำได้ทั้งบนที่จริงและสื่อแพลตฟอร์มออนไลน์ ได้แก่ การสร้างป้ายสื่อความหมาย ณ ที่จริง ให้ที่มีสภาพใหม่เสมอ อธิบายคุณค่าเจดียในด้านต่างๆไม่ว่าจะเป็นประวัติศาสตร์ ความงาม และความสัมพันธ์กับเมืองเก่า เป็นต้น แสดงแบบจำลองเจดียแบบเต็มจากข้อมูลสันนิษฐาน แสดงเป็นโมเดล 3 มิติและ AR (Augmented Reality) ที่สัมพันธ์กับพื้นที่จริงได้เมื่อเทคโนโลยีนี้มีต้นทุนที่ถูกลง ในอนาคตในสมาร์ตโฟนของนักท่องเที่ยวเมื่อเข้าใช้แพลตฟอร์มในสถานที่จริง จะสามารถมองเห็นภาพเสมือนเมืองเก่าเชียงใหม่ที่ซ้อนทับกับจุดที่ยืนอยู่ปัจจุบันได้เป็นอย่างดี เจดียที่ปรักหักพังจะถูกสร้างภาพว่าเคยมีรูปทรง บรรยากาศ และอาณาเขตให้เข้าใจได้ง่ายสำหรับทุกคนมากกว่าหนังสือ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเยาวชนรุ่นใหม่ที่มีความคุ้นเคยกับสื่อดิจิทัลออนไลน์มากที่สุด จะได้เปิดรับข้อมูลมากที่สุดเช่นกัน

4.3.1.4 ความสะดวก

- ท่าเล ข้อดีของวัดร้างแต่ละแห่งคือ มักตั้งอยู่ในทำเลที่ดีและเป็นศูนย์กลางของชุมชนเสมอ อันเป็นเหตุที่ถูกเช่าที่ดินเพื่อปลูกสร้างอาคารบดบังมาโดยตลอด ในทางกลับกันเมื่อจะพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่จึงสามารถเลือกวัดร้างที่มีเจดียติดถนนไว้การบดบังเพื่อนำร่องการท่องเที่ยวได้ด้วย ได้แก่ วัดธาตุกลาง วัดแสนดาห้อย วัดปันสาท

- ที่พัก ที่ตั้งวัดร้างในเขตเมืองเก่ามีความสอดคล้องกับแหล่งที่พักขนาดเล็กของนักท่องเที่ยวกลุ่มแบกเป้และต้องการพักระยะยาว อีกทั้งข้อมูลสัมภาษณ์ยังอธิบายว่าต้องการพักอาศัยในเมืองเก่าเพื่อสะดวกในการเที่ยวด้วยการเดินเป็นอันดับแรก ที่พักลักษณะนี้ได้แก่เกสเฮ้า โฮสเทล และโรงแรมขนาดเล็ก ในบางย่านจึงเต็มไปด้วยที่พักแวดล้อมวัดร้างจนนำไปตั้งเป็นโรงแรมเพื่อให้จดจำได้ง่าย อาทิเช่นวัดหนองหล่มที่ล่าสุดถูกแวดล้อมด้วยโรงแรมขนาดเล็กทั้งสองด้าน ด้านที่ใกล้ที่สุดสร้างเสร็จสมบูรณ์เมื่อไม่นานมานี้และใช้ศักยภาพของเจดียร้างอย่างเต็มที่ ได้แก่ The Chedi Home แสดงให้เห็นการอยู่ร่วมกันของวัดร้างและวิถีชีวิตประจำวันของเมืองท่องเที่ยวได้ดี

- แหล่งจับจ่ายใช้สอย วัดร้างหลายแห่งอยู่ใกล้แหล่งซื้อขาย มีตั้งแต่ตลาดโบราณจนถึงห้างสรรพสินค้า การอยู่ใกล้แหล่งช้อปปิ้งจะมีส่วนส่งเสริมซึ่งกันและกันเรื่องผู้ซื้อที่ต้องการเอกลักษณ์ของท้องถิ่นที่เป็นเอกลักษณ์ ตัวอย่างวัดร้างที่ตั้งอยู่ใกล้แหล่งช้อปปิ้งได้แก่ วัดอุ่มโธตั้งอยู่หลังห้างสรรพสินค้ากาดสวนแก้ว เจดียวัดฟอนสร้อยหลังตลาดประตูเชียงใหม่ เป็นต้น

- ที่จอดรถ อาณาบริเวณวัดร้างที่ไม่ได้รับการดูแลล้นรั้ว มักถูกใช้เป็นที่จอดรถเสมอทั้งจากชาวบ้านและห้างร้านต่างๆ พัฒนาการท่องเที่ยววัดร้างในระยะแรกจึงควรนำร่องจากวัดที่มีการเตรียมที่จอดรถไว้แล้วเนื่องจากเป็นสถานที่ราชการ หรือมีที่ว่างพอเพื่อจอดไปตามริมถนนได้ ซึ่งจะเป็นวัดที่เจดียอยู่ริมถนนและมองเห็นได้จากระยะไกลไปโดยปริยาย อาทิเช่น วัดแสนดาห้อยในการดูแลของหอจดหมายเหตุฯ วัดอินทิลในการดูแลของหอศิลปวัฒนธรรมเมืองเชียงใหม่ และวัดธาตุกลาง เป็นต้น ซึ่งทั้งสามวัดอยู่ในโครงการวิจัยนี้

- ถนนคนเดิน มี 2 เส้นทางในเขตเมืองเก่าอันเป็นแม่แบบของเมืองท่องเที่ยวอีกหลายเมืองทั่วประเทศ ได้แก่ ถนนคนเดินวันเสาร์วันอาทิตย์และถนนคนเดินวัดอาทิตย์จากประตูท่าแพ เส้นทางแรกจะอยู่ในเขตกำแพงเมืองชั้นนอกที่มีวัดร้างใกล้เคียงจำนวนมาก กล่าวเฉพาะใน 10 วัดนาร่องได้แก่ วัดเชียงทอง วัดเลาเสียงและวัดธาตุกลาง ส่วนเส้นทางที่สองจะอยู่ในกลางเมืองเก่าในทำเลที่ดีที่สุด มีวัดร้างในโครงการได้แก่ วัดอินทิลหลังอนุสาวรีย์สามกษัตริย์ ซึ่งมีถนนคนเดินเดินผ่านด้านหน้า

4.3.1.5 กิจกรรม

- กิจกรรมของเมือง เช่นถนนคนเดิน มีส่วนส่งเสริมให้เกิดการท่องเที่ยววัดร้างได้ง่ายขึ้น ถนนคนเดินในเมืองเก่ามีวัดร้างอยู่จำนวนมากและสามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่ที่ประสานกับการทำธุรกิจร่วมกันได้ทั้งสิ้น ดังตัวอย่างสองวัดร้างคู่เสียดิถุนันที่ถูกเช่าที่เพื่อทำเป็นบ้านพักอาศัยและร้านขายเครื่องเงินมาอย่างยาวนาน เจดีย์อยู่ในเขตบ้านและไม่สามารถมองเห็นได้จากภายนอก ปัจจุบันปรับปรุงรอบเจดีย์เป็นร้านกาแฟที่สามารถนั่งชมเจดีย์และต้อนรับนักท่องเที่ยวได้ดีขึ้น ดังนั้นวัดร้างที่มีศักยภาพสูงเช่นนี้จำนวนมากควรได้รับการพัฒนาเพื่อส่งเสริมซึ่งกันและกันมากขึ้น

- กิจกรรมทางศาสนาและจารีตประเพณี ที่สัมพันธ์กับวัดปกติและทำให้มีชีวิต อาทิเช่น งานปีใหม่เมืองสงกรานต์ล้านนา ที่แต่ละวัดมีประเพณีที่เข้มข้น วัดร้างของแต่ละชุมชนควรได้จัดกิจกรรมด้วยเช่นกัน จากการสำรวจในช่วงกิจกรรมพบว่ามีการวางแผนประเพณีบริเวณวัดร้างใกล้เคียงเพื่อบูชาและสร้างบรรยากาศเช่นกัน วัดช่าลานเป็นอีกตัวอย่างที่ดีในการอยู่ร่วมกับชุมชนโดยมีการพัฒนาพื้นที่ด้วยตนเองเป็นวัดย่อยของชุมชน มีการจัดกิจกรรมและบูรณะกันเองโดยกรมศิลปากรช่วยเหลือ เป็นต้น

- กิจกรรมที่จัดขึ้นตามกระแส เดิน-วิ่ง-จักรยานเส้นทางวัดร้างเป็นประจำทุกปี จะเป็นอีกเครื่องมือหนึ่งในการสื่อความหมายวัดร้างให้เป็นที่รู้จักได้มากขึ้น โดยเน้นเส้นทางตามวัดร้างเพื่อเก็บแต้มและสแกนบาร์โค้ด สร้างกระแสการอนุรักษ์แบบใหม่ที่คนรุ่นใหม่และเยาวชนจะมีส่วนร่วมได้มากขึ้น

4.3.1.6 การให้บริการ

- ป้ายสื่อความหมาย ณ ที่ตั้งด้วยป้าย จากการสำรวจพบว่ามีทั้งที่เคยมีป้ายและไม่เคยมีมาก่อน วัดร้างที่เคยมีป้ายแสดงให้เห็นว่าเคยถูกคัดเลือกเพื่อทำการนาร่องพัฒนา ปัจจุบันมีสภาพชำรุดเป็นส่วนใหญ่ ดังนั้นการทำป้ายสื่อความหมายในสถานที่จริงจึงมีความจำเป็น เนื่องจากเป็นบรรยากาศจริงที่จะสร้างความประทับใจกับนักท่องเที่ยวและคนทั่วไปได้ง่ายที่สุด การปรับปรุงป้ายในครั้งใหม่จึงควรให้มีความทันสมัยและใหม่เสมอ มีการเชื่อมโยงกับคิวอาร์โค้ดเพื่อสแกนเพิ่มเติมที่เลือกภาษาได้ ข้อมูลที่ไม่สามารถใส่ได้เพียงพอจะสามารถใส่ได้ไม่จำกัดในแพลตฟอร์มออนไลน์เพื่อผู้สนใจได้อย่างเต็มที่ ส่วนวัดที่ยังไม่เคยมีป้ายและมีพื้นที่ไม่เพียงพอในการติดตั้ง ให้ทำแต่เพียงป้ายขนาดเล็กพร้อมบาร์โค้ด ทำให้ประหยัดงบประมาณและอัปเดตข้อมูลต่างได้สะดวกรวดเร็วกว่ามาก

- การสื่อความหมายบนฐานข้อมูลออนไลน์ ได้แก่การจัดทำแพลตฟอร์มการท่องเที่ยวสองระยะ ระยะแรกให้ทำเป็นฐานข้อมูลวัดร้างในลักษณะต่างๆเพื่อการค้นคว้าและนำทางไปที่จริงให้สำเร็จก่อนเพื่อทำการท่องเที่ยวได้ทันที ส่วนต่อมาได้แก่การทำแพลตฟอร์มตลาดที่เป็นศูนย์รวมธุรกิจที่เกี่ยวกับการ

ท่องเที่ยวตลอดเส้นทางท่องเที่ยววัดร้าง เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมในพันธมิตรทางธุรกิจและเพิ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการดูแลรักษาวัดร้างตลอดเส้นทางได้ยั่งยืนยิ่งขึ้น

- QR Codes เป็นเครื่องมือการเชื่อมโยงข้อมูลที่สุดวาทที่สุดในปัจจุบัน รวดเร็วและใช้งบประมาณต่ำ สามารถเชื่อมไปที่ฐานข้อมูลเกี่ยวกับวัดร้างตรงหน้าผ่านการสแกนเพียงครั้งเดียว นอกจากนี้ยังเชื่อมโยงนำทางบนแผนที่ไปวัดร้างอื่นได้ง่าย สามารถประยุกต์ใช้ได้ไม่จำกัดและนักท่องเที่ยวจำเป็นต้องมีสมาร์ทโฟน

- GPS เป็นเครื่องมือที่สำคัญที่สุดในงานวิจัยเกี่ยวกับตำแหน่งที่แท้จริงของวัดร้างแต่ละแห่ง เนื่องจากนำทางได้ดีมีความผิดพลาดน้อย การเที่ยววัดร้างก่อนหน้านี้จึงไม่สามารถเป็นไปได้ ในงานวิจัยนี้จึงเลือกเครื่องมือด้วยระบบดังกล่าวผ่านเว็บไซต์ Google Maps ที่ได้รับความนิยมสูงสุดและเป็นแอปพลิเคชันพื้นฐานที่สมาร์ทโฟนทุกเครื่องมือ ให้ทุกคนสามารถทดลองใช้ได้ด้วยความง่ายและรวดเร็วที่สุด

- ร่วมมือกับร้านค้าและบริการตลอดเส้นทางผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ เพื่อการเป็นที่รวมของนักท่องเที่ยวสู่สินค้าและบริการที่เกี่ยวข้องกับเส้นทางท่องเที่ยววัดร้างอย่างแท้จริง เป็นโครงการระยะยาวที่จำเป็นต้องประสานงานแต่ละธุรกิจเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของแผนที่ ยังมีจำนวนมากยิ่งประสบความสำเร็จ โดยผู้ดูแลระบบจะต้องหมั่นสำรวจการมีอยู่ของร้านค้าต่างๆให้ทันสมัยตลอดเวลาด้วย

- สิ่งอำนวยความสะดวกของแหล่งท่องเที่ยว ไม่ว่าจะเป็นที่จอดรถจักรยาน ม้านั่ง รมเงา และไฟส่องสว่าง

- การบริการของสวนสาธารณะ เช่นการจัดสวน การนำออกกำลังกายและกิจกรรมกลางแจ้ง เป็นต้น

สรุปแนวทางการบริหารจัดการวัดร้างกับเส้นทางท่องเที่ยวตามย่านต่างๆที่แปรผันตามช่วงเวลาดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4.5 แนวทางการบริหารจัดการวัดร้างกับเส้นทางท่องเที่ยวตามย่าน R1-6

แนวทางการบริหารจัดการวัดร้างกับเส้นทางท่องเที่ยวตามย่าน R1-6		
R1 ย่านคูเมือง เส้นทางประวัติศาสตร์ วัดร้าง6วัด วัดนาร่อง1วัด -วัดอินทขิล	ระยะที่1 ทำได้ทันที	- ติดตั้งป้ายสื่อความหมายให้ครบทุกแห่ง - สร้างแพลตฟอร์มฐานข้อมูล (Data base) - เทียววัดร้างในเขตนี้ได้ทันที ได้แก่ วัดอินทขิล - เชื่อมโยงวัดดัง
	ระยะที่2 เร่งด่วน	- สร้างแพลตฟอร์มตลาด (Market place) - สร้างพันธมิตรทางธุรกิจเพื่อบรรจุในแพลตฟอร์มออนไลน์ตลอดเส้นทางย่านคูเมือง - เชื่อมโยงเข้ากับการท่องเที่ยวในสี่เหลี่ยมคูเมือง
	ระยะที่3 ปานกลาง	- จัดกิจกรรมนำชมวัดร้าง ด้วยการเดิน-วิ่ง-จักรยาน อย่างต่อเนื่องทุกปี ในย่านพร้อมเทียววัดดัง - อัปเดตธุรกิจและบริการตลอดเส้นทางท่องเที่ยววัดร้างเป็นประจำ - สร้างเครือข่ายการเที่ยวด้วยจักรยานและเดิน กับไกด์นักท่องเที่ยวต่างชาติไปตามเส้นทางวัดร้าง - เป็นเส้นทางที่เหมาะสมและปลอดภัยที่สุด
	ระยะที่4 ระยะยาว	- พัฒนาเป็นแหล่งเรียนรู้และสวนสาธารณะ เน้นความศูนย์กลางเมืองเก่า มีที่เทียวหนาแน่นมากที่สุด โดยเฉพาะถนนคนเดินท่าแพ
R2 ย่านช้างเผือก เส้นทางเศรษฐกิจ วัดร้าง10วัด วัดนาร่อง3วัด -วัดป็นสาท -วัดป่าอ้อย -วัดป่าตาล	ระยะที่1 ทำได้ทันที	- ติดตั้งป้ายสื่อความหมายให้ครบทุกแห่ง - สร้างแพลตฟอร์มฐานข้อมูล (Data base) - เทียววัดร้างในเขตนี้ได้ทันที ได้แก่ วัดป็นสาท - เชื่อมโยงวัดดัง
	ระยะที่2 เร่งด่วน	- สร้างแพลตฟอร์มตลาด (Market place) - สร้างพันธมิตรทางธุรกิจเพื่อบรรจุในแพลตฟอร์มออนไลน์ตลอดเส้นทางย่านช้างเผือก - เชื่อมโยงวัดดัง - เชื่อมโยงการศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ - ศึกษาการบริหารจัดการผ่านมูลนิธิและกองทุนเพื่อดูแลวัดร้าง รับเงินบริจาคจากธุรกิจเอกชนโดยรอบเพื่อให้ลดหย่อนภาษีประจำปีและ CSR ได้

แนวทางการบริหารจัดการวัดร้างกับเส้นทางท่องเที่ยวตามย่าน R1-6		
	ระยะที่3 ปานกลาง	- จัดกิจกรรมนำชมวัดร้าง ด้วยการเดิน-วิ่ง-จักรยาน อย่างต่อเนื่องทุกปี ในย่าน มีวัดร้างมากที่สุด - อำนวยความสะดวกและบริการตลอดเส้นทางท่องเที่ยววัดร้างเป็นประจำ - สร้างเครือข่ายการเที่ยวด้วยจักรยานและเดิน กับไกด์นักท่องเที่ยวต่างชาติไปตามเส้นทางวัดร้าง - เป็นเส้นทางที่เหมาะสมและปลอดภัยที่สุด
	ระยะที่4 ระยะยาว	- พัฒนาเป็นแหล่งเรียนรู้และสวนสาธารณะ เน้นการเป็นย่านทั่วเวียงที่เกี่ยวกับเกษตรกรรมและเติบโตเป็นย่านธุรกิจที่สำคัญจนถึงปัจจุบัน - เป็นย่านที่มีวัดร้างมากที่สุด เนื่องจากเป็นพื้นที่ๆเป็นมงคลตามความเชื่อดั้งเดิม
R3 ย่านสวนดอก เส้นทางศิลปะสมัยใหม่ วัดร้าง3วัด วัดนาร่อง2วัด -วัดแสนตาส้อย -วัดป่าแดง	ระยะที่1 ทำได้ทันที	- จัดตั้งป้ายสื่อความหมายให้ครบทุกแห่ง - สร้างแพลตฟอร์มฐานข้อมูล (Data base) - เที่ยววัดร้างในเขตนี้ได้ทันที ได้แก่ วัดแสนตาส้อย - เชื่อมโยงวัดดัง
	ระยะที่2 เร่งด่วน	- สร้างแพลตฟอร์มตลาด (Market place) - สร้างพันธมิตรทางธุรกิจเพื่อบรรจุในแพลตฟอร์มออนไลน์ตลอดเส้นทางย่านสวนดอก - เชื่อมโยงวัดดัง - เชื่อมโยงวัดสวนดอก รพ.มหาราชนครเชียงใหม่ หอศิลปปมช. ย่านจับจ่ายใช้สอย ถนนศรีมังคลาจารย์และนิมมานเหมินท์
	ระยะที่3 ปานกลาง	- จัดกิจกรรมนำชมวัดร้าง ด้วยการเดิน-วิ่ง-จักรยาน อย่างต่อเนื่องทุกปี ในย่าน พร้อมเที่ยววัดสวนดอกและถนนนิมมานเหมินท์ - อำนวยความสะดวกและบริการตลอดเส้นทางท่องเที่ยววัดร้างเป็นประจำ - เชื่อมโยงการเรียนรู้กับมหาวิทยาลัยเชียงใหม่
	ระยะที่4 ระยะยาว	- พัฒนาเป็นแหล่งเรียนรู้และสวนสาธารณะที่เน้นความเป็นเวียงสวนดอก นิภาลัยวัดป่าแดง และจุดหมายตาประตูดอก - เวียงสวนดอกยังเหลือกำแพงเมืองให้ท่องเที่ยวได้และคงสภาพดี

แนวทางการบริหารจัดการวัดร้างกับเส้นทางท่องเที่ยวตามย่าน R1-6		
R4 ย่านสุเทพ เส้นทางทัศนียภาพ วัดร้าง2วัด ไม่มีวัดนาร่อง	ระยะที่1 ทำได้ทันที	- ติดตั้งป้ายสื่อความหมายให้ครบทุกแห่ง - สร้างแพลตฟอร์มฐานข้อมูล (Data base)
	ระยะที่2 เร่งด่วน	- สร้างแพลตฟอร์มตลาด (Market place) - สร้างพันธมิตรทางธุรกิจเพื่อบรรจุในแพลตฟอร์มออนไลน์ตลอดเส้นทางย่านถนนสุเทพ - เชื่อมโยงวัดดัง - เชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยววัดพระธาตุดอยสุเทพ ห้างสรรพสินค้าเมญา โครงการ The One นิมมานเหมินท์
	ระยะที่3 ปานกลาง	- จัดกิจกรรมนำชมวัดร้าง ด้วยการเดิน-วิ่ง-จักรยาน อย่างต่อเนื่องทุกปี ในย่าน พร้อมเที่ยวเมญา นิมมานเหมินท์ ตลาดนัดเสื้อผ้าหน้าซ. - อปเดตธุรกิจและบริการตลอดเส้นทางท่องเที่ยววัดร้างเป็นประจำ - เชื่อมโยงการเรียนรู้กับมหาวิทยาลัยเชียงใหม่และราชชมงคลเจ็ดยอด
	ระยะที่4 ระยะยาว	- พัฒนาเป็นแหล่งเรียนรู้และสวนสาธารณะ เน้นเส้นทางท่องเที่ยววัดพระธาตุดอยสุเทพสี่เหลี่ยมคูเมืองทางแจ้งหัวลิน
R5 ย่านกาดหลวง เส้นทางการค้าโบราณ วัดร้าง3วัด วัดนาร่อง1วัด -วัดหนองหล่ม	ระยะที่1 ทำได้ทันที	- ติดตั้งป้ายสื่อความหมายให้ครบทุกแห่ง - สร้างแพลตฟอร์มฐานข้อมูล (Data base)
	ระยะที่2 เร่งด่วน	- สร้างแพลตฟอร์มตลาด (Market place) - สร้างพันธมิตรทางธุรกิจเพื่อบรรจุในแพลตฟอร์มออนไลน์ตลอดเส้นทางย่านกาดหลวง - เชื่อมโยงวัดดัง - เชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวกาดหลวง แม่น้ำปิง กำแพงดิน คลองแม่ข่า ประตูป่าแพและวัดดงบนถนนท่าแพ
	ระยะที่3 ปานกลาง	- จัดกิจกรรมนำชมวัดร้าง ด้วยการเดิน-วิ่ง-จักรยาน อย่างต่อเนื่องทุกปี ในย่าน พร้อมเที่ยวกาดหลวง กำแพงดิน ถ.ท่าแพ ประตูท่าแพ - อปเดตธุรกิจและบริการตลอดเส้นทางท่องเที่ยววัดร้างเป็นประจำ - สร้างเครือข่ายการเที่ยวด้วยจักรยานและเดิน กับไกด์นักท่องเที่ยวต่างชาติไปตามเส้นทางวัดร้าง
	ระยะที่4 ระยะยาว	- พัฒนาเป็นแหล่งเรียนรู้และสวนสาธารณะ เน้นเส้นทางเชื่อมระหว่างกาดหลวงและถนนท่าแพ

แนวทางการบริหารจัดการวัดร้างกับเส้นทางท่องเที่ยวตามย่าน R1-6		
R6 ย่านหอยยา วัดร้าง7วัด วัดนาร่อง3วัด -วัดธาตุกลาง -วัดเลาเสียง -วัดเชียงทอง	ระยะที่1 ทำได้ทันที	- ติดตั้งป้ายสื่อความหมายให้ครบทุกแห่ง - สร้างแพลตฟอร์มฐานข้อมูล (Data base) - เทียววัดร้างในเขตนี้ได้ทันที ได้แก่วัดธาตุกลาง - เชื่อมโยงวัดดัง
	ระยะที่2 เร่งด่วน	- สร้างแพลตฟอร์มตลาด (Market place) - สร้างพันธมิตรทางธุรกิจเพื่อบรรจุในแพลตฟอร์มออนไลน์ตลอดเส้นทางย่านหอยยา - เชื่อมโยงวัดดังและเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยว
	ระยะที่3 ปานกลาง	- จัดกิจกรรมนำชมวัดร้าง ด้วยการเดิน-วิ่ง-จักรยาน อย่างต่อเนื่องทุกปี ในย่าน - อปเดตธุรกิจและบริการตลอดเส้นทางท่องเที่ยววัดร้างเป็นประจำ - สร้างเครือข่ายการเที่ยวด้วยจักรยานและเดิน กับไกด์นักท่องเที่ยวต่างชาติไปตามเส้นทางวัดร้าง
	ระยะที่4 ระยะยาว	- พัฒนาเป็นแหล่งเรียนรู้และสวนสาธารณะ เน้นการท่องเที่ยวย่านกำแพงเมืองชั้นนอกทางทิศใต้ที่มีวัดร้างมากและเที่ยวถนนคนเดินวันเสาร์วันอาทิตย์

จากตารางแสดงแนวทางการบริหารจัดการวัดร้างกับเส้นทางท่องเที่ยวตามย่าน R1-6 ที่สัมพันธ์กับวัดร้างทั้ง31วัด โดยมี10วัดนาร่องกระจายตัวอยู่ตามย่านต่างๆ ย่านคูเมือง ช้างเผือก สวนดอก สุเทพ กาดหลวง และหอยยาที่มีลักษณะเฉพาะไม่ซ้ำกัน การพัฒนาวัดร้างให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่ จึงจำเป็นต้องสัมพันธ์กับความเป็นย่านด้วย เนื่องจากย่านเองได้คัดกรองกลุ่มและพฤติกรรมนักท่องเที่ยวที่เข้ามาในพื้นที่ ควรดึงศักยภาพเอกลักษณ์ของแต่ละย่านมาขับเคลื่อนให้เกิดความน่าประทับใจสูงสุดเพื่อการท่องเที่ยว พิจารณาทั้งศักยภาพและบริหารจัดการ นำไปสู่แนวทางการพัฒนาได้ดังต่อไปนี้

ระยะที่1 ทำได้ทันที

วัดนาร่อง ได้แก่ วัดอินทขิล วัดปันสาท วัดแสนตอห้อย วัดธาตุกลาง

- วัดในกลุ่มนี้ล้วนมีความพร้อมจากการดูแลของหน่วยงานราชการมาก่อน จึงดำเนินการพัฒนาให้ผลได้อย่างรวดเร็ว ได้แก่ การติดตั้งป้ายสื่อความหมายสร้างแพลตฟอร์มฐานข้อมูล (Data base) และการเชื่อมโยงวัดที่มีชื่อเสียงเดิม

ระยะที่2 เร่งด่วน

- วัดในกลุ่มนี้จำเป็นต้องใช้เวลาในการพัฒนาระยะหนึ่งก่อนจึงค่อยเข้าสู่ระยะที่1ได้

- ระยะที่ 2 ดำเนินการพัฒนา ได้แก่ การสร้างสร้างแพลตฟอร์มตลาด (Market place) สร้างพันธมิตรทางธุรกิจเพื่อบรรจุในแพลตฟอร์มออนไลน์ตลอดเส้นทาง

ระยะที่3 ปานกลาง

- วัดในกลุ่มนี้จำเป็นต้องผ่านการพัฒนาในระยะที่ 1 และ 2 จึงจะเข้าสู่ระยะที่ 3 ได้

- ระยะที่ 3 ดำเนินการพัฒนา ได้แก่ จัดกิจกรรมนำชมวัดร้างด้วยการเดิน-วิ่ง-จักรยานอย่างต่อเนื่องทุกปีในย่านพร้อมเที่ยววัดดัง อัปเดตธุรกิจและบริการตลอดเส้นทางท่องเที่ยววัดร้างเป็นประจำ อีกทั้งสร้างเครือข่ายการเที่ยวด้วยจักรยานและเดินกับไกด์นักท่องเที่ยวต่างชาติ

ระยะที่4 ระยะยาว

- ระยะที่ 4 ดำเนินการพัฒนา ได้แก่ การพัฒนาเป็นแหล่งเรียนรู้และสวนสาธารณะตามบริบทที่เหมาะสมของแต่ละแห่ง

4.3.2 ข้อมูลตำแหน่งและออกแบบระบบที่เชื่อมโยงกับจุดหมายตาและส่วนประกอบเมืองตามแบบของKevin Lynch

เส้นทางสัญจร (Path) คือ ระบบถนนในระดับต่างๆ จนถึงทางเดินที่เกิดขึ้นตามพฤติกรรม ในเมืองเก่าเชียงใหม่จึงเต็มไปด้วยเส้นทางสัญจรเป็นเครือข่ายโยงใยแบบเมืองยุคกลาง ที่ปัจจุบันบางส่วนไม่สามารถเข้าถึงได้ด้วยรถยนต์ เนื่องจากถนนโบราณเกิดจากการเดินสามารถแทนที่ด้วยพาหนะ 2 ล้อได้ดีที่สุด

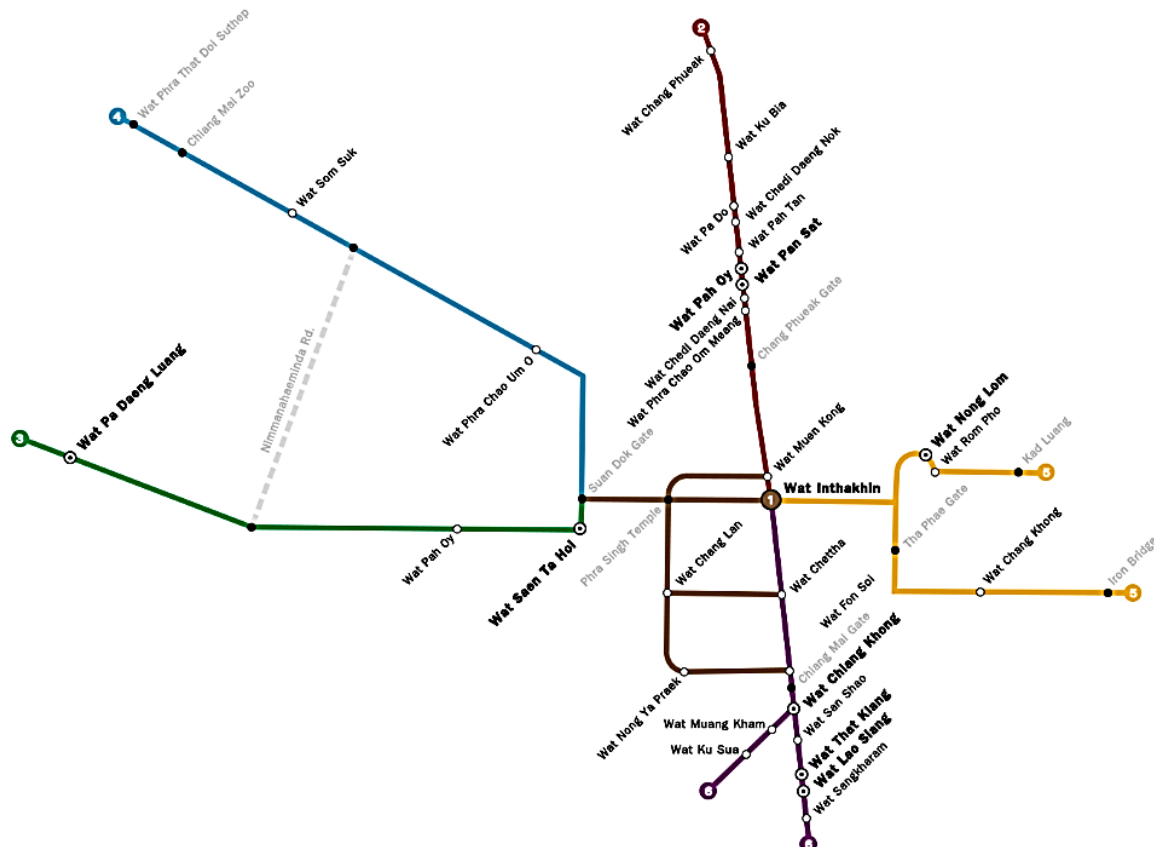
ขอบเขตพื้นที่ (Edge) คือ สิ่งที่ทำให้เกิดการแบ่งขอบเขตแต่ละส่วนออกจนรับรู้ได้ ในเมืองเก่าที่เห็นได้ชัดเจนคือกำแพงเมืองและคูเมือง ส่วนในพื้นที่วัดร้างอาจเกิดจากอาคารที่เข้ามาประชิด

ย่าน (District) คือพื้นที่ส่วนหนึ่งของเมืองที่มีลักษณะร่วมกันบางประการอย่างได้ชัด เช่นย่านทำเครื่องเงินวัลลาย เกิดจากเป็นที่ตั้งรกรากของกลุ่มช่างและพ่อค้ามาชุมนุมกัน เป็นต้น การเป็นย่านจึงมีส่วนส่งเสริมการท่องเที่ยวได้ดีกว่าการเที่ยวเป็นแห่งๆอย่างโดดเดี่ยว การท่องเที่ยวเป็นย่านจึงทำให้แต่ละส่วนช่วยส่งเสริมกันให้เที่ยวอย่างสิ้นไหล ส่งเสริมการรับรู้อย่างซ้ำๆมากกว่าการเร่งรีบไปเที่ยวแต่ละแห่ง

ศูนย์กิจกรรม (Node) คือ การเป็นที่รวมของกิจกรรมและผู้คน ทั้งตลอดเวลาและบางเวลา การเป็นศูนย์รวมกิจกรรมจะเกิดขึ้นได้อย่างสมบูรณ์จากการยอมรับของผู้ใช้ จนกลายเป็นเรื่องปกติอย่างต่อเนื่องจนกลายเป็นองค์ประกอบของเมืองไปโดยปริยาย มีหลายแห่งและระดับต่างๆกันได้ สามารถออกแบบให้เกิดขึ้นได้ เช่น ลานอนุสาวรีย์สามกษัตริย์และช่วงประตูท่าแพ เป็นต้น

ที่หมายตา (Landmark) คือ เป็นส่วนประกอบที่สำคัญของเมืองที่ทำให้นักท่องเที่ยวไม่หลงทางและรู้ตำแหน่งของตน ส่วนชาวเมืองเป็นสิ่งที่รู้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของเมืองและย่าน เจดีย์ร้างขนาดใหญ่บางแห่งที่ตั้งอยู่ที่เดิมมายาวนานหลายร้อยปี จึงเป็นภาพจำจากคนแต่ละรุ่นจนไม่สามารถแยกออกจากเมืองได้

เมื่อนำวัดร้างทั้งหมด 31 วัด หมดลงบนแผนที่ พบว่าตำแหน่งของวัดร้างกระจายตัวเรียงกันไปตามย่านและเส้นทางประวัติศาสตร์ แหล่งท่องเที่ยวดังที่อธิบายมาเบื้องต้น 6 ย่านสำคัญ โดยบริเวณย่านช้างเผือกมีจำนวนวัดร้างมากที่สุด ย่านหายยา ย่านคูเมือง ย่านสวนดอก ย่านกาดหลวง และย่านสุเทพ มีจำนวนเรียงลำดับกันลงมา สันนิษฐานจากข้อมูลว่าเป็นชุมชนเดิมอาศัยอยู่มาก่อน และเป็นเส้นทางมงคลที่คนสมัยก่อนใช้เดินทางออกนอกเมือง

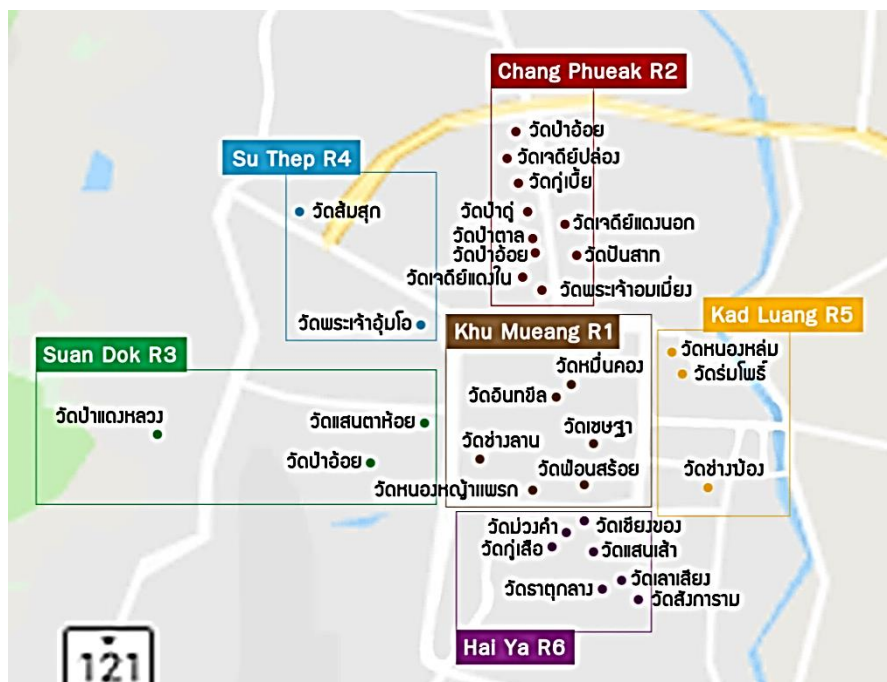

ภาพที่ 4.12 แผนที่จินตภาพเส้นทางท่องเที่ยววัดร้างตามย่านแสดงด้วยโซนสี

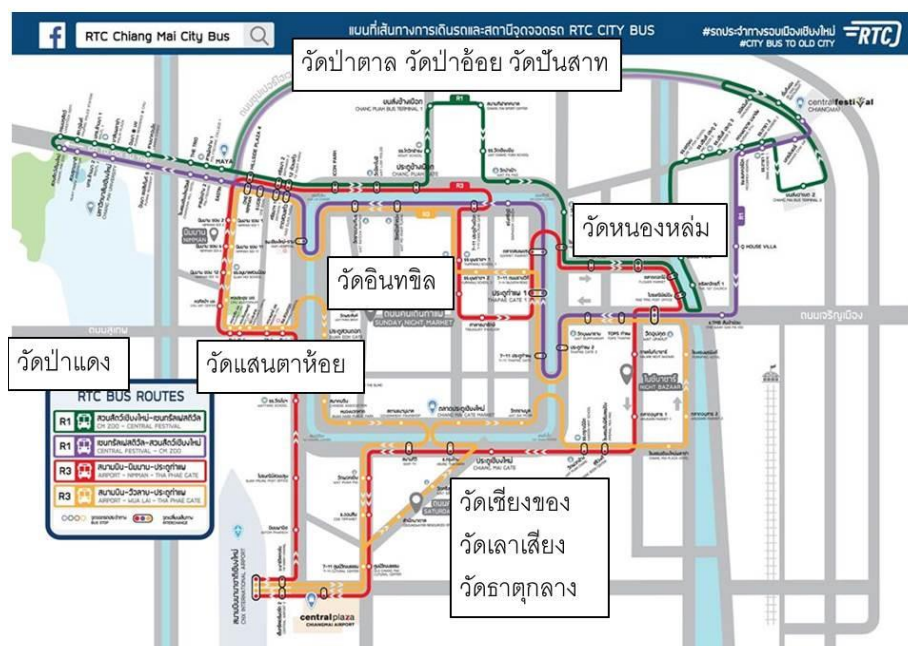
ภาพแสดงเส้นทางท่องเที่ยววัดร้างตามย่านต่างๆจากใจกลางเมืองเก่าออกมาแต่ละย่านภายนอก โดยวางแผนเริ่มต้นจากวัดอินทิลซึ่งอยู่บริเวณหอศิลปวัฒนธรรมเมืองเชียงใหม่และอนุสาวรีย์สามกษัตริย์ เป็นจุดตั้งต้นที่ง่ายที่สุดในการเริ่มต้นการท่องเที่ยวตั้งแต่การเดินและจักรยานในเขตเมืองเก่า และพาหนะทางเลือกมากขึ้นด้วยมอเตอร์ไซค์ รถยนต์ และระบบขนส่งมวลชนตามรัศมีที่ไกลออกไปตามความเหมาะสม

- เส้นสีน้ำตาล - เส้นทางประวัติศาสตร์ ภายในคูเมือง ประกอบไปด้วยวัดร้าง 6 วัด
- เส้นสีแดง - เส้นทางเศรษฐกิจ ย่านช้างเผือก ประกอบไปด้วยวัดร้าง 10 วัด
- เส้นสีฟ้า - เส้นทางทัศนียภาพธรรมชาติ สุเทพ ประกอบไปด้วยวัดร้าง 2 วัด

- เส้นสีเขียว - เส้นทางศิลปะสมัยใหม่ สวนดอก ประกอบไปด้วยวัดร้าง 3 วัด
- เส้นสีม่วง - เส้นทางสกุลช่างสำคัญ หายยา วัวลาย ประกอบไปด้วยวัดร้าง 7 วัด
- เส้นสีเหลือง - เส้นทางการค้าโบราณ กาดหลวงไนซ์บาช่า ประกอบไปด้วยวัดร้าง 3 วัด

ภาพที่ 4.13 ภาพแสดงวัดร้างทั้งหมดที่อยู่บนย่านแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญทั้ง 6 ย่าน

ที่มา ปรับปรุงจาก <https://www.facebook.com/pg/rccmcitybus/posts/> เข้าถึงเมื่อ 6

พฤษภาคม 2562

ภาพที่ 4.14 การเที่ยววัดร้างนำร่องตามจุดจอดรถโดยสารRTC

ด้วยศักยภาพของเมืองเชียงใหม่ การท่องเที่ยวตามสถานที่สำคัญของนักท่องเที่ยวสามารถแบ่งประเภทการท่องเที่ยวและย่านต่างๆ ตามที่เป็นอยู่ปัจจุบันและความสนใจของนักท่องเที่ยวได้ดังนี้

ย่านคูเมือง R1 สีนํ้าตาล เป็นย่านประวัติศาสตร์, ศิลปวัฒนธรรม, สะดือเมือง, และเป็นศูนย์กลางของเมืองเชียงใหม่ทั้งหมด เป็นที่เชื่อมโยงผู้คนเมืองเชียงใหม่มาช้านาน พื้นที่เต็มไปด้วยร่องรอยหลักฐานทางประวัติศาสตร์แต่ละยุคสมัย ในอดีตเป็นที่อยู่ของเจ้า ขุนนาง และข้าราชการเป็นส่วนใหญ่ รายล้อมด้วยวัดเก่าแก่ที่มีชื่อเสียง บ้านโบราณ คุ่มเจ้า สถานที่ท่องเที่ยวสถาปัตยกรรมเชิงประวัติศาสตร์ พิพิธภัณฑ์ และบรรยากาศแบบล้านนา เป็นศูนย์กลางเมืองเก่าที่ใช้เป็นจุดเริ่มต้นในการท่องเที่ยวได้สะดวกที่สุด ได้แก่ อนุสาวรีย์สามกษัตริย์ที่อยู่ใกล้เคียงกับวัดอินทขิลในงานวิจัยนี้

วัดร้างในย่านนี้ได้แก่ วัดหมื่นคอง วัดอินทขิล วัดเชษฐา วัดช้างลาน วัดพ่อนสร้อย และวัดหนองหญ้าแพรก

ย่านช้างเผือก R2 สีแดง ย่านอาหาร, เศรษฐกิจ, พาณิชยกรรม, และเป็นส่วนต่อขยายจากเมืองเก่าทางทิศเหนือ อยู่บริเวณรอบนอกคูเมืองเชื่อมกับประตูช้างเผือก เป็นแหล่งย่านอาหารยามเย็นที่มีชื่อเสียงโด่งดังในไกด์บุ๊กของนักท่องเที่ยวไทยและต่างชาติที่ต้องมาลองชิม ย่านช้างเผือก(ท่ารถช้างเผือก)แต่เดิมเป็นย่านขนส่งรถประจำทางสาธารณะ รถโดยสารออกไปทางอำเภอรอบนอกและต่างจังหวัด จึงทำให้กายภาพของย่านนี้เป็นเส้นทางเศรษฐกิจอีกทั้งเป็นเส้นทางหลักเชื่อมเมืองภายในกับเมืองภายนอกเข้าด้วยกัน เป็นพื้นที่ขยายตัว

ของเมืองในยุคแรก หากเดินผ่านเส้นทางนี้จะพบอาคารพาณิชย์สมัยใหม่ ช่วงยุคโมเดิร์นของเชียงใหม่ยุคแรกๆ สองข้างทางรูปทรงแปลกตา เป็นย่านที่มีจำนวนวัดร้างต่อพื้นที่หนาแน่นที่สุด หากนักท่องเที่ยวมีเวลาน้อย สามารถเลือกเฉพาะย่านนี้ได้

วัดร้างในย่านนี้ได้แก่ วัดป่าอ่อน วัดช้างเผือก วัดกู่เปี้ย วัดป่าดู่ วัดป่าคา วัดป่าตาล วัดเจดีย์แดงใน วัดเจดีย์แดงนอก วัดปันสาท วัดป่าอ้อย วัดพระเจ้าอมเมือง

ย่านสวนดอก R3 สีเขียว ย่านนักศึกษา มหาวิทยาลัย แพชั่น และศิลปะสมัยใหม่ แหล่งรวมสถานที่จับจ่ายใช้สอยของวัยรุ่น นักศึกษา อยู่บริเวณรอบนอกคูเมืองทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ โดยเริ่มจากประตูสวนดอกมุ่งสู่มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ แต่เดิมพื้นที่เป็นที่รกร้างแต่ถูกพัฒนาการใช้ประโยชน์ควบคู่ไปกับการพัฒนามหาวิทยาลัย ให้รองรับนักศึกษา 2-3 สถาบัน ย่านนี้จะพบเห็นร้านค้าทันสมัยตกแต่งตามยุคและความชอบส่วนตัวของเจ้าของธุรกิจยุคใหม่เรียงตามท้องถนน เป็นตลาดนัดแหล่งรวมวัยรุ่นและร้านอาหารที่เชื่อมไปยังถนนนิมมานเหมินท์และศิริมิ่งคลาจารย์ เป็นแหล่งรวมร้านอาหารร้านค้าที่เป็นเอกลักษณ์และงานฝีมือ อีกทั้งเป็นย่านความหรูหราที่สุดของเชียงใหม่ที่เชื่อมต่อการเดินทางเป็นหลักอีกด้วย

วัดร้างในย่านนี้ได้แก่ วัดป่าแดงหลวง วัดแสนตอห้อย วัดป่าอ้อย

ย่านสุเทพ R4 สีฟ้า ย่านการท่องเที่ยวธรรมชาติ อยู่บริเวณรอบนอกคูเมือง ทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือ เชื่อมจากมุมเมืองบริเวณแจ้งหัวริน หากกล่าวถึงการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติของเชียงใหม่ เส้นทางอนุรักษ์ดอยสุเทพ เป็นสถานที่สำคัญที่นักท่องเที่ยวต่างขึ้นไปสักการะพระธาตุดอยสุเทพและชมทัศนียภาพเมืองเชียงใหม่ทั้งหมดจากยอดเขาค่ายกับการขึ้นโตเกียวทาวเวอร์ (Tokyo tower) และหอไอเฟล (Eiffle tower) ที่เป็นแลนด์มาร์คสำคัญของเมืองนั้นๆตามมุมมองของนักท่องเที่ยว ถนนเส้นนี้จึงมีปลายทางที่ดอยสุเทพและผ่านมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ทางด้านหน้า อีกทั้งเป็นที่ตั้งของสวนสัตว์เชียงใหม่ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวพักผ่อนวันหยุดของครอบครัว มีห้างสรรพสินค้าเมญาเป็นจุดหมายตาเชื่อมระหว่างถนนสุขุมวิทไฮเวย์กับถนนนิมมานเหมินท์ บริเวณย่านนี้สามารถเดินและใช้จักรยานท่องเที่ยวได้สะดวก เป็นย่านที่มีจำนวนวัดร้างน้อยที่สุด

วัดร้างในย่านนี้ได้แก่ วัดส้มสุก วัดพระเจ้าอุ้มโอ

ย่านกาดหลวง และไนซ์บาซ่า R5 สีเหลือง ย่านการค้าโบราณ แม่น้ำปิงสายสำคัญที่ไหลผ่านยาวตลอดแนว มีบทบาทต่อวิถีชีวิตชาวเมือง การค้า ล่องเรือขนส่งสินค้า อยู่บริเวณรอบนอกคูเมืองทางทิศตะวันออก อยู่ใกล้กับประตูท่าแพ อาคารเวดล้อมที่เป็นอาคารพาณิชย์ผสมกับโกดัง กาดหลวงเป็นตลาดนัดกลางวันโบราณของชาวเชียงใหม่ที่อยู่ทางด้านบน ประตูท่าแพในสมัยก่อนที่มีสินค้าแทบทุกประเภทขายรวมกันที่นี่ เป็นศูนย์กลางกระจายสินค้าทั้งสินค้าปลีกและสินค้าส่ง ไม่ว่าจะเป็น อาหารสด อาหารคาวหวาน ผลไม้ ดอกไม้ ผ้าเครื่องนุ่งห่ม อุปกรณ์เครื่องครัว ภาชนะพลาสติก อุปกรณ์ไฟฟ้า อัญมณี เครื่องจักรสาน เป็น

แหล่งรวมคนหลายเชื้อสาย ไทย จีน ชาวไทยภูเขา ที่เข้ามาแลกเปลี่ยนสินค้ากัน สังเกตได้จากสินค้าที่นำมาขายและการแต่งกายของพ่อค้าแม่ค้า ปัจจุบันเป็นจุดต่อรถสาธารณะและแหล่งท่องเที่ยวยอดนิยมที่นักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชมเพื่อซื้อสินค้าของฝาก ส่วนไนท์บาร์ชา เป็นตลาดกลางคืน ทางด้านล่างของประตูท่าแพที่รวมของฝากงานแฮนด์เมคเชียงใหม่ ให้นักท่องเที่ยวจับจ่ายใช้สอยคึกคักตลอดทั้งวัน

วัดร้างในย่านนี้ได้แก่ วัดหนองหล่ม วัดร่มโพธิ์ วัดช้างช้อง

ย่านหายยา วัวลาย R6 สีม่วง ย่านชุมชนชาง เป็นแหล่งรวมสกุลช่างพื้นเมืองที่ถูกกวาดต้อนมาจากสิบสองปันนามาแต่เดิม วิถีชุมชนดั้งเดิมอยู่บริเวณรอบนอกคูเมืองทางด้านทิศใต้เชื่อมกับประตูเชียงใหม่ มีชื่อเสียงเรื่องเครื่องเงิน ตลาดค้าขายเครื่องเงินของมีค่าโบราณของชนชั้นสูง เครื่องประดับบอภัยฐานะ เจ้านายล้านนา มีแหล่งเรียนรู้การทำเครื่องเงิน พิพิธภัณฑ์ชุมชนที่นักท่องเที่ยวมาเยี่ยมชมซื้อสินค้าเครื่องเงินและขายออกสู่ตลาดชาวต่างชาติ ปัจจุบันปรากฏหลักฐานวัดต่างๆที่มีเครื่องเงินประดับในเชียงใหม่ล้วนแล้วแต่เป็นฝีมือของสกุลช่างที่นี่และเส้นทางนี้ทุกวันเสาร์มีกิจกรรมถนนคนเดินวัวลาย กำหนดให้ขายสินค้าประเภทท้องถิ่นที่ออกแบบพัฒนา มีการขายอาหารพื้นเมืองและเครื่องเงินให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวยามเย็นอีกด้วย เป็นย่านที่มีวัดร้างจำนวนมากและอยู่ใกล้ชิดกัน บางวัดมีขนาดใหญ่คุ้มค่ากับการไปเยือน

วัดร้างในย่านนี้ได้แก่ วัดม่วงคำ วัดเชียงทอง วัดกุสุมาวัน วันแสนเสาร์ วัดเลาเสียง วัดสังการาม วัดธาตุกลาง

4.3.3 ข้อมูลตำแหน่งและออกแบบระบบที่เชื่อมโยงกับเส้นทางหลัก-รอง

ความสัมพันธ์ระหว่างที่ตั้งวัดร้างทั้งหมดล้วนสัมพันธ์กับถนนในเมืองเก่า วัดที่สำคัญที่สุดและก่อตั้งโดยราชวงศ์จะตั้งอยู่ในถนนเส้นหลักระดับเมืองเสมอเช่นวัดพระสิงห์และวัดเจดีย์หลวง ส่วนวัดร้างนั้นมักเป็นวัดที่สำคัญรองลงมาจนถึงเล็กที่สุด จึงตั้งอยู่ในถนนระดับที่รองลงมาตามลำดับ วัดร้างในทำเลที่ดีที่สุดจึงมักถูกเช่าเพื่อสร้างอาคารแถวบดบัง ส่วนในทำเลรองลงมา มักตั้งอยู่กลางชุมชนและเคหสถาน เนื่องจากแปรผันตามอาณาเขตและทิศทางการตั้งวิหารทางทิศตะวันออกด้วย

ดังนั้นการพิจารณาความสำคัญของระดับถนนในการสร้างเส้นทางท่องเที่ยวจึงเป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่ควรคำนึงถึง เนื่องจากเกี่ยวข้องกับขนาดมาตรฐานถนนในการเข้าถึงและสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ถนนเส้นหลักมีผู้ใช้สอยมากจึงมีห้างร้านและพาณิชยกรรมตั้งอยู่มาก เข้าถึงได้ง่ายและถูกมองเห็นได้ตลอดเวลา ในขณะที่วัดร้างที่ตั้งอยู่บนถนนที่รองลงมาควรวางแผนช่วยให้การท่องเที่ยวเกิดขึ้นได้สะดวกขึ้น เช่นการจัดพาหนะในการเข้าถึงและการบอกตำแหน่งบนแผนที่ทั้งออนไลน์และกระดาษต้องเพิ่มความพิถีพิถันมากขึ้นด้วยเช่นกัน

ตารางที่ 4.6 เส้นทางท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงกับถนนหลักระดับเมือง, ถนนหลักระดับย่าน, และถนนรอง

ชื่อวัดที่ถูกเลือกเพื่อพัฒนาและพิกัด	ข้อมูลทางกายภาพที่เชื่อมโยงถนนหลักรอง			
	ถนนหลักของเมือง	ถนนหลักของย่าน	ถนนรอง	จุดหมายตา
1.วัดป่าแดงหลวง 18.789053, 98.953791 	ถ.สุเทพ สถานที่ท่องเที่ยวใกล้เคียง - วัดสวนดอก - มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ - ถ.นิมมานเหมินท์ - วัดอุโมงค์ฯ	ถ.ซอยบ้านใหม่หลัง มอ 2	ถ.ไม้ทราบซื่อ	- TLC Center
2.วัดธาตกลาง 18.776732, 98.989228 	ถ.วัวลาย สถานที่ท่องเที่ยวใกล้เคียง - วัดศรีสุพรรณ - ถนนคนเดินวัวลายวันเสาร์	ถ.สุริยวงษ์	ถ.ราชเชียงใหม่ 1 ถ.ซอยนันทาราม 5	- วัดธาตุดำ - วัดยางกวาง
3.วัดเชียงทอง 18.781022, 98.988528 	ถ.ราชเชียงใหม่ สถานที่ท่องเที่ยวใกล้เคียง - ตลาดประตูเชียงใหม่ - คลังไฟฟ้า - ถนนคนเดินวัวลายวันเสาร์	ถ.วัวลาย	ถ.นันทาราม	- คูเมืองทิดใต้ - ตรงข้ามประตูเชียงใหม่ - ถนนคนเดินวัวลายวันเสาร์

ชื่อวัดที่ถูกเลือกเพื่อพัฒนาและพิักัด	ข้อมูลทางกายภาพที่เชื่อมโยงถนนหลักรอง			
	ถนนหลักของเมือง	ถนนหลักของย่าน	ถนนรอง	จุดหมายตา
4.วัดปันสาท 18.800380, 98.987086 	ถ.ช้างเผือก สถานที่ท่องเที่ยวใกล้เคียง - ตลาดช้างเผือก - อนุสาวรีย์ช้างเผือก - ม.ราชภัฏเชียงใหม่ - วัดกุ้เต้า	ถ.สนามกีฬา	ถ.ช้างเผือกซอย 2	- สถานีขนส่งช้างเผือก
5.วัดเลาเสียง 18.777373, 98.990529 	ถ.สุริยวงศ์ สถานที่ท่องเที่ยวใกล้เคียง - ถนนคนเดินเดินวัวลาย - วัดดาวดิงส์ - วัดเมืองมาง	ถ.ราชเชียงใหม่ 1	ถ.ราชเชียงใหม่ 2 ข	- วัดธาตุดุค้ำ
6.วัดอินทขิล 18.789930, 98.986894 	ถ.พระปกเกล้า สถานที่ท่องเที่ยวใกล้เคียง - โชนพิพิธภัณฑท์ของเมืองโดยรอบ - วัดดวงดี - วัดเจ็ดลิน - วัดเจติยหลวง	ถ.อินทวโรรส	ถ.อินทวโรรส	- อนุสาวรีย์สามกษัตริย์ - หอศิลปวัฒนธรรมเมืองเชียงใหม่

ชื่อวัดที่ถูกเลือกเพื่อพัฒนาและพิทักษ์	ข้อมูลทางกายภาพที่เชื่อมโยงถนนหลักรอง			
	ถนนหลักของเมือง	ถนนหลักของย่าน	ถนนรอง	จุดหมายตา
7.วัดป่าอ้อย 18.800577, 98.985336 	ถ.ช้างเผือก สถานที่ท่องเที่ยวใกล้เคียง - ตลาดช้างเผือก - อนุสาวรีย์ช้างเผือก - ม.ราชภัฏเชียงใหม่ - วัดกุเต้า	ถ.ช้างเผือก ซ.4	ถ.ส่วนบุคคล	- อนุสาวรีย์ช้างเผือก
8.วัดแสนตาส้อย 18.788641, 98.977075 	ถ.สุเทพ สถานที่ท่องเที่ยวใกล้เคียง - วัดทุ่งยู - แหล่งอาหาร - วัดพระสิงห์ - วัดปราสาท	ถ.บุญเรืองฤทธิ์	ถ.ส่วนบุคคล	- ประตูดอก - หอดจดหมาย เหตุ เณริมพระเกียรติ - โรงพยาบาล มหาราชนคร เชียงใหม่
9.วัดหนองหล่ม 18.792436, 98.994987 	ถ.ชัยภูมิ สถานที่ท่องเที่ยวใกล้เคียง - พิพิธภัณฑ์พื้นถิ่น ล้านนา - ย่านมูลเมือง - วัดชมพู - วัดอุทัยคำ - ย่าน ถ.ช้างม่อย - วัดชัยศรีภูมิ - ย่านที่พัก	ถ.ชัยภูมิ ซอย1	ถ.สิทธิวงษ์	- คูเมือง ตะวันออก และแจ้งศรีภูมิ - Chedi Home

ชื่อวัดที่ถูกเลือกเพื่อพัฒนาและพิทักษ์	ข้อมูลทางกายภาพที่เชื่อมโยงถนนหลักรอง			
	ถนนหลักของเมือง	ถนนหลักของย่าน	ถนนรอง	จุดหมายตา
10.วัดป่าตาล 18.801515, 98.985600 	ถ.ช้างเผือก สถานที่ท่องเที่ยวใกล้เคียง - ตลาดธานีนาทร์ - อนุสาวรีย์ช้างเผือก - ม.ราชภัฏเชียงใหม่ - วัดกุเต้า - วัดเจดีย์แดงนอก	ถ.ซอยพงษ์สุพรรณ	ถ.ส่วนบุคคล	- ธนาครไทยพาณิชย์ สาขาช้างเผือก

จากตารางข้างต้นได้อธิบายความสัมพันธ์ของ 10 วัดร่วมนำร่องต่อถนนหลัก ถนนรอง และจุดหมายตาของเมืองเก่า ถนนหลักเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดจุดหมายตาเนื่องจากมีความสัมพันธ์กับคนจำนวนมาก วัดร้างที่ตั้งอยู่บนถนนหลักจึงได้รับอิทธิพลเรื่องทำเลไปโดยปริยาย สามารถฟื้นฟูและพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวได้ง่ายกว่าถนนรอง ถนนรองแนวโน้มน่าจะสัมพันธ์กับชุมชนมากกว่าระดับเมือง วัดร้างในถนนรองจึงมีขนาดเล็กและสร้างง่ายกว่าด้วยเช่นกัน เมื่อทำการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่จึงต้องคำนึงถึงขนาดถนน สิ่งแวดล้อม และชุมชนที่เกี่ยวข้องด้วยเช่นกัน วัดร้างที่ตั้งอยู่บนถนนหลักจึงควรเลือกพัฒนาเป็นวัดนำร่องก่อนเพื่อการเข้าถึงของนักท่องเที่ยวและวางแผนเส้นทางได้สะดวก เมื่อสำเร็จแล้วจึงพ่วงสู่วัดร้างบนถนนรองได้สะดวกขึ้น ถนนหลักของเมืองกับถนนหลักของย่านย่อมสนับสนุนการท่องเที่ยววัดร้างได้ต่างกัน เนื่องจากถนนหลักของย่านก็คือถนนรองระดับเมืองไปตามลำดับนั่นเอง ดังนั้นเพื่อการประยุกต์ใช้สู่การพัฒนาจึงขออธิบายความสำคัญของถนนหลัก2ระดับ ซึ่งล้วนมีจุดแข็งเพื่อการท่องเที่ยว ดังต่อไปนี้

(วัดที่อยู่บนถนนรอง จำนวน3วัด ได้แก่ วัดป่าแดง วัดเลาเสียง วัดป่าอ้อยไม่นำมาพิจารณา)

4.3.3.1 ศักยภาพ

โครงการย่อยที่1 "การศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวของวัดร้างในเมืองเก่าเชียงใหม่"

ถนนหลักของเมือง ได้แก่ วัดอินทขิล วัดปันสาท วัดแสนตอห้อย วัดเชียงทอง ก่อให้เกิดผลดังนี้

- ทำเลดีที่สุด โดยเฉพาะวัดปันสาทและวัดเชียงทองที่เป็นจุดหมายตาด้วย

- เชื่อมต่อกับวัดยอดนิมที่สูงสุดของเมืองได้ โดยเฉพาะวัดแสนตาท้อยและวัดอินทิลที่ใกล้กับวัดพระสิงห์ วัดเชียงมั่น และวัดเจ็ดยอด

- เชื่อมต่อกับกิจกรรมระดับเมืองได้ โดยเฉพาะวัดอินทิล ที่อยู่ด้านหลังอนุสาวรีย์สามกษัตริย์ เป็นที่จัดกิจกรรมของเมืองอย่างเป็นทางการ

- เป็นทางสัญจรของนักท่องเที่ยวทุกคน โดยเฉพาะวัดแสนตาท้อยและวัดเชียงของ

- มีระบบขนส่งมวลชนรองรับเสมอ โดยเฉพาะวัดป็นสาท วัดแสนตาท้อย วัดเชียงของ

ถนนหลักของย่าน ได้แก่ วัดหนองหล่ม วัดป่าตาล ก่อให้เกิดผลดังนี้

- มีความเต็มแน่นมากกว่า ไม่ว่าจะเป็นชุมชนหรือวัดใกล้เคียง โดยเฉพาะวัดหนองหล่ม

- เป็นทางสัญจรและแหล่งที่พักของนักท่องเที่ยวแบบแบกเป้ ซึ่งมีจำนวนมากและพักอาศัยนาน โดยเฉพาะวัดหนองหล่ม

- สัญจรได้ด้วยการเดินและจักรยาน ซึ่งอยู่ใกล้ที่พักและเที่ยวได้อย่างต่อเนื่อง ได้แก่ ทุกวัดในกลุ่ม

4.3.3.2 การบริหารจัดการ

โครงการย่อยที่2 "การศึกษาแนวทางบริหารจัดการการท่องเที่ยววัดร้างในเมืองเก่าเชียงใหม่"

ถนนหลักของเมือง ได้แก่ วัดอินทิล วัดป็นสาท วัดแสนตาท้อย วัดเชียงของ ก่อให้เกิดผลดังนี้

- เชื่อมต่อกับร้านค้าและธุรกิจที่ดีที่สุดของเมืองได้ โดยเฉพาะวัดอินทิล

- สร้างเส้นทางท่องเที่ยวได้สะดวกและคุ้มค่า โดยเฉพาะวัดอินทิล วัดป็นสาท วัดเชียงของ

- ถูกจัดลำดับเป็นอันดับแรกทางนโยบายเสมอ โดยเฉพาะวัดป็นสาท วัดแสนตาท้อย วัดเชียงของ

- ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานรัฐได้มากกว่า โดยเฉพาะวัดอินทิล

- ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานเอกชนได้มากกว่า โดยเฉพาะวัดเชียงของ

- ใช้ทรัพยากรส่วนกลางได้สะดวกกว่าในระบบสาธารณูปโภคต่างๆ โดยเฉพาะวัดอินทิล และวัดแสนตาท้อย

- ทำการสื่อความหมายเพื่อสร้างผลกระทบต่อคนได้มากกว่า โดยเฉพาะวัดปณาสาท วัดเชียง
ของ

- ทำการตลาดเพื่อสร้างผลกระทบต่อคนได้มากกว่า โดยเฉพาะวัดเชียงของ วัดปณาสาท

ถนนหลักของย่าน ได้แก่ วัดหนองหล่ม วัดป่าตาล ก่อให้เกิดผลดังนี้

- ร้านค้าและธุรกิจภายในย่านจะมีความผูกพันกับพื้นที่มากกว่า โดยเฉพาะวัดหนองหล่ม

- เชื่อมต่อกับกิจกรรมระดับชุมชน ที่มีความเดิมแท้และกลุ่มเล็กกว่า โดยเฉพาะวัดหนองหล่ม

- สร้างเส้นทางท่องเที่ยวได้ละเอียดขึ้นในระดับย่าน สามารถเดินได้ทั่วและกระจายรายได้ได้ดีกว่า ได้แก่ ทุกวัดในกลุ่ม

- ถูกจัดอันดับเป็นความสำคัญของแต่ละเขตและชุมชน เป็นผู้ที่ได้ประโยชน์อย่างแท้จริง โดยเฉพาะวัดป่าตาล

- ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานท้องถิ่น ทำให้มีรายละเอียดมากกว่า โดยเฉพาะวัดป่าตาล

- ได้รับการสนับสนุนจากร้านค้าและธุรกิจใกล้เคียงส่งเสริมให้มีความห่วงหาพันและผูกพันกับท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะวัดป่าตาล

- ใช้ทรัพยากรของย่านและชุมชนร่วมกัน ทำให้มีปฏิสัมพันธ์และรักษาความเป็นชาวเมืองดั้งเดิมได้ต่อไป ได้แก่ ทุกวัดในกลุ่ม

- ทำการสื่อความหมายเพื่อสร้างผลกระทบในระดับชุมชนและรากหญ้า ซึ่งมีจำนวนมากที่สุดและเป็นรากฐานความยั่งยืนที่ดีที่สุดเช่นกัน ได้แก่ ทุกวัดในกลุ่ม

- ทำการตลาดเพื่อสร้างผลกระทบระดับชุมชนและรากหญ้า ทำให้เกิดสัมพันธ์และวงจรแลกเปลี่ยนสินค้าในชุมชนได้อย่างต่อเนื่อง ได้แก่ ทุกวัดในกลุ่ม

4.3.3.3 แนวทางพัฒนา

แผนงานวิจัย "แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวใหม่ด้วยวัดร้างในเขตเมืองเก่าเชียงใหม่"

ถนนหลักของเมือง ได้แก่ วัดอินทิล วัดปณาสาท วัดแสนตอห้อย วัดเชียงของ ก่อให้เกิดผล
ดังนี้

- โปรโมทการท่องเที่ยวนำร่องได้ทันที โดยเฉพาะวัดอินทิล วัดปณาสาท วัดแสนตอห้อย

- ทำการพัฒนาก่อน โดยเฉพาะวัดเชียงของ

- เชื่อมโยงกับวัดดังได้ทันที โดยเฉพาะ วัดอินทขิล วัดแสนตอห้อย วัดเชียงทอง
 - ทำแผนที่ท่องเที่ยว ได้แก่ ทุกวัดในกลุ่ม
 - แพลตฟอร์มออนไลน์เพื่อการท่องเที่ยว ได้แก่ ทุกวัดในกลุ่ม
 - แพลตฟอร์มเชื่อมโยงธุรกิจตลอดเส้นทางการท่องเที่ยววัดร้างได้แก่ ทุกวัดในกลุ่ม
- ถนนหลักของย่าน ได้แก่ วัดหนองหล่ม วัดป่าตาล ก่อให้เกิดผลดังนี้
- โปรโมทการท่องเที่ยวระดับย่านที่ละเอียดแบบเดินและจักรยาน ได้แก่ ทุกวัดในกลุ่ม
 - เตรียมความพร้อมระหว่างวัดผลการท่องเที่ยวร่องวัดร้างระดับเมือง โดยเฉพาะวัดป่า

ตาล

- เชื่อมโยงกับวัดดังได้ทันที ได้แก่ ทุกวัดในกลุ่ม
- ทำแผนที่ท่องเที่ยว ได้แก่ ทุกวัดในกลุ่ม
- แพลตฟอร์มออนไลน์เพื่อการท่องเที่ยว ได้แก่ ทุกวัดในกลุ่ม
- แพลตฟอร์มเชื่อมโยงธุรกิจตลอดเส้นทางการท่องเที่ยววัดร้าง โดยเฉพาะวัดหนองหล่ม

4.4 แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวใหม่ด้วยวัดร้าง

4.4.1 แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวใหม่ด้วยวัดร้าง

- ประเมินด้วยผลคะแนน ในระดับต่างๆ ตั้งแต่การคัดกรองจากวัดร้างทั้งหมด 46 วัดในขอบเขตที่ศึกษา มาเป็น 31 วัดที่ยังมีหลักฐานเหลืออยู่ และคัดกรองให้ได้ 10 วัดนำร่อง จนกระทั่งในขั้นสุดท้ายทำการประเมินด้านศักยภาพและบริหารจัดการเพื่อจัดลำดับค่าคะแนนสูงสุดที่เหมาะสมกับการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวตามลำดับ

- จัดลำดับหาจุดอ่อนเพื่อแก้ไข ข้อดีของการจัดลำดับและแสดงผลคะแนนแต่ละด้านจะทำให้สามารถวิเคราะห์จุดอ่อนและจุดแข็งในด้านต่างๆซึ่งแต่ละวัดมีไม่เหมือนกันออกมาได้ชัดเจนขึ้น อาทิเช่นวัดเชียงทองมีจุดเด่นทางด้านทำเลและจุดหมายตา แต่มีจุดอ่อนอย่างยิ่งเรื่องพื้นที่พัฒนาโดยรอบในอนาคต ในขณะที่ความแปลกจากการถูกอาคารชนบททั้งสองด้านกลับสร้างความน่าสนใจต่อนักท่องเที่ยวแบบ Amazing Chiang Mai ได้

- จัดลำดับเพื่อกำหนดระยะเวลาพัฒนาแต่ละขั้นตอน เนื่องจากทรัพยากรด้านต่างๆเป็นสิ่งที่มีความจำกัด ไม่ว่าจะเป็นเวลา งบประมาณ และแรงงาน จึงไม่สามารถพัฒนาวัดร้างได้พร้อมกันทั้งหมด งานวิจัยนี้จึงได้

กำหนดช่วงการพัฒนาเป็น4ระยะได้แก่ ทำได้ทันที เร่งด่วน ปานกลาง และระยะยาว โดยจัดลำดับแต่ละวัดให้เหมาะสม แต่ละวัดล้วนมี4ระยะของการพัฒนาทั้งกายภาพ สื่อความหมายและแนวทางการพัฒนาโดยรวม วัดที่สามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่ได้ทันทีจะถูกเน้นมากที่สุด เนื่องจากการเริ่มต้นที่ทำไดยากที่สุดของทั้งโครงการ เมื่อมีการเริ่มต้นที่ดีแล้ว การสนับสนุนจากแต่ละฝ่ายจะมากขึ้นตามความสำเร็จแต่ละขั้น โดยจะต้องพัฒนาทั้งเครื่องมือและเครือข่ายต่อยอดอย่างต่อเนื่องที่ตอบสนองด้วยผลประโยชน์จึงจะประสบความสำเร็จเป็นอย่างดี อาทิเช่น การสร้างแพลตฟอร์มการท่องเที่ยวเส้นทางวัดร้างร่วมกับพันธมิตรธุรกิจและร้านค้าตลอดเส้นทาง และการรับบริจาคจากเอกชนเพื่อคืนกำไรให้สังคมตามแนวทาง CSR (Corporate Social Responsibility) จะต้องเตรียมหน่วยงานรับรองเรื่องเอกสารเพื่อลดหย่อนภาษีประเภท การศึกษา ศาสนา ศิลปวัฒนธรรมให้ครบวงจรไว้ด้วย เป็นต้น

- จัดลำดับความสำคัญของเมืองเพื่อการดูแล การพัฒนา4ระยะคือการก้าวสู่สิ่งใหม่ที่ดีกว่าในการเป็นแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งระหว่างกระบวนการนั้นจะต้องมีระบบการดูแลรักษา (Maintenance) ตามวัน เดือน ปี และฤดูกาลเป็นพิเศษด้วย ซึ่งจะต้องใช้ทรัพยากรเพิ่มขึ้นทั้งแรงงาน การทำความสะอาด เก็บขยะ จัดสวน สิ่งเหล่านี้ควรกำหนดใน TOR (Term Of Reference) ว่าต้องใช้คนในชุมชนเท่านั้นเพื่อความรู้สึกเป็นเจ้าของหวงแหนในระยะยาวได้

- สร้างระบบการบริหารจัดการ ก่อน-กำลัง-หลัง ค่าคะแนนของวัดร้างด้านต่างๆจะถูกนำมาพิจารณาในการจัดระบบด้านต่างๆ การมองภาพจึงควรกำหนดเป็น “ก่อน-กำลัง-หลัง”การพัฒนา ซึ่งจะมองระยะเวลากว้างกว่าการพัฒนา4ระยะที่อยู่ในช่วงเพียง “กำลัง”พัฒนาเท่านั้น เนื่องจากสิ่งที่ทำการพัฒนาในแต่ละวันล้วนทำเพื่อส่งต่อให้คนรุ่นหลังดูแลต่อไปอีกยาวนาน เช่นเดียวกับวัดร้างแต่ละวัดที่ดำรงอยู่มาได้ถึง 700 ปีสู่ปัจจุบัน

- จัดทำรายการตรวจสอบ (Checklist) เพื่อดูแลรักษา การดูแลรักษาตามระยะวัน เดือน ปี และฤดูกาลนั้น แต่ละช่วงย่อมมีรายละเอียดในการทำไม่เหมือนกัน แต่ละช่วงเวลาจึงต้องสร้างรายการตรวจสอบเฉพาะเจาะจงยิ่งขึ้นเพื่อประสิทธิภาพสูงสุด อาทิเช่น รายวัน ประกอบด้วยการกวาดและเก็บขยะพื้นที่โดยรอบ รายเดือนเป็นการจ่ายค่าดูแลพื้นที่และค่าขยะเทศบาล รายฤดูกาลเป็นการตัดแต่งต้นไม้และวัชพืชที่ขึ้นหลังหน้าฝน ส่วนรายปีเป็นการตรวจสอบสิ่งชำรุดและระบบหล่อตไปส่องสว่าง เป็นต้น

ตารางที่ 4.7 ตารางสรุปคะแนนแต่ละวัดเพื่อการเป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่

แนวทางประเมิน และ Checklists	การพัฒนาสู่การเป็นแหล่งท่องเที่ยววัดของ10วัดนาร่อง (5 มากที่สุด 4 มาก 3 ปานกลาง 2 น้อย 1 น้อยที่สุด และ 0 ไม่มี) x 2										
	ศักยภาพ					การบริหารจัดการ					คะแนน รวม100
	A*	B*	C*	D*	E*	F*	G*	H*	I*	J*	
1.วัดป่าแดงหลวง 	3	2	2	4	2	3	3	3	2	4	56
	6	4	4	8	4	6	6	6	4	8	
2.วัดธาตุกลาง 	4.5	2.5	4.5	3	3	3	2.5	2.5	2	2	63
	9	9	9	6	6	6	5	5	4	4	
3.วัดเชียงทอง 	5	2	4	4.5	1	3.5	4	3	2	4	66
	10	4	8	9	2	7	8	6	4	8	
4.วัดปิ่นสาท 	5	4	4.5	4	4	3	2.5	3	3.5	3	73
	10	8	9	8	8	6	5	6	7	6	
5.วัดเลาเลียง 	1	1.5	2.5	3	2	1.5	2	1	1.5	1	37
	2	3	5	9	4	3	4	2	3	2	

แนวทางประเมิน และ Checklists	การพัฒนาสู่การเป็นแหล่งท่องเที่ยววัดของ10วัดนาร่อง (5 มากที่สุด 4 มาก 3 ปานกลาง 2 น้อย 1 น้อยที่สุด และ 0 ไม่มี) × 2										
	ศักยภาพ					การบริหารจัดการ					คะแนน รวม100
	A*	B*	C*	D*	E*	F*	G*	H*	I*	J*	
6.วัดอินทิล 	5	4.5	4.5	5	5	5	4	4	3.5	4	39
	10	9	9	10	10	10	8	8	7	8	
7.วัดป่าอ้อย 	1	1	2	3	1	0	0	3	1	1	26
	2	2	4	6	2	0	0	6	2	2	
8.วัดแสนตอห้อย 	5	4.5	4.5	4	5	3	3	2	2	3	72
	10	9	9	8	10	6	6	4	4	6	
9.วัดหนองหล่ม 	4.5	2	3	3.5	2	2	2.5	3	2	1	54
	9	4	6	7	4	4	5	9	4	2	
10.วัดป่าตาล 	3	2.5	3	3.5	2.5	3	1.5	2.5	2.5	2.5	53
	6	5	6	7	5	6	3	5	5	5	

หมายเหตุ

A* หมายถึง ท่าเลที่ตั้ง

B* หมายถึง สิ่งอำนวยความสะดวก

C* หมายถึง ระบบสัญญาณและการเข้าถึง

D* หมายถึง เส้นทางท่องเที่ยว

E* หมายถึง การจัดภูมิทัศน์ และพื้นที่สาธารณะ

F* หมายถึง การสื่อความหมาย

G* หมายถึง PR การตลาด

H* หมายถึง การเชื่อมโยงเครือข่าย

I* หมายถึง การกระจายรายได้

J* หมายถึง การใช้สื่อออนไลน์

ตารางที่ 4.8 ตารางสรุปเรียงตามลำดับคะแนนเพื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่

อันดับคะแนน วัดร้างนาร่อง	ศักยภาพ	บริหารจัดการ	แนวทางพัฒนา
1. วัดอินทขิล	48	41	89
2. วัดปันสาท	43	30	73
3. วัดแสนดาห้อย	46	26	72
4. วัดเชียงของ	33	33	66
5. วัดธาตุกลาง	39	24	63
6. วัดป่าแดง	26	30	56
7. วัดหนองหล่ม	30	24	54
8. วัดป่าตาล	29	24	53
9. วัดเลาเสียง	23	14	37
10. วัดป่าอ้อย	16	10	26

จากตารางข้างต้นได้แสดงคะแนนในส่วนศักยภาพและบริหารจัดการเพื่อพิจารณาถึงแนวทางพัฒนาได้กระจ่างขึ้น แสดงให้เห็นถึงจุดอ่อนและจุดแข็งเพื่อการพัฒนาได้กระจ่างขึ้น ดังนี้

4.4.1.1 ศักยภาพ

โครงการย่อยที่1 "การศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวของวัดร้างในเมืองเก่าเชียงใหม่"

วัดที่มีคะแนนสูงสุด ได้แก่

- วัดอินทขิล โดดเด่นเรื่องทำเล และอยู่ในการดูแลของหอศิลปวัฒนธรรมเมืองเชียงใหม่ มีสภาพแวดล้อมดีเยี่ยม ศิลปกรรมมีความเดิมแท้สูงและสมบูรณ์ตามสภาพเดิม เป็นรูปแบบที่หาได้ยากคงเหลือเพียงหนึ่งเดียวในเขตเมืองเก่า จึงสามารถโปรโมทเพื่อการท่องเที่ยวได้ทันทีเพียงเพิ่มป้ายสื่อความหมาย อีกทั้งสามารถเปิดพื้นที่ด้านทิศตะวันออกเพื่อแสดงฐานรากวิหารเพิ่มเติมได้

- วัดแสนดาห้อย โดดเด่นเรื่องทำเลและอยู่ในการดูแลของหอจดหมายเหตุฯ มีการจัดภูมิทัศน์อย่างดีพร้อมป้ายสื่อความหมาย ได้รับเลือกให้ติดตั้งไฟสปอร์ตไลท์เพื่อความงามของเมืองยามค่ำคืน เป็นวัดที่พร้อมโปรโมทเป็นที่สถานที่ท่องเที่ยวได้ทันที

- วัดป็นสาท โดดเด่นเรื่องสภาพแวดล้อมที่ไร้การบดบัง มีสภาพเป็นจุดหมายตามาโดยตลอด ปลายทางป็นสมบรูณ์เป็นเอกลักษณ์สูง ตั้งอยู่ในบริเวณท่ารถขนส่งช้างเผือกเดิมจึงมีพื้นที่รองรับการจอดรถและพัฒนาได้อีกมาก เป็นวัดที่พร้อมโปรโมทการท่องเที่ยวได้ทันที

วัดที่มีคะแนนต่ำสุด ได้แก่

- วัดป่าอ้อย เนื่องจากถูกปิดล้อมแทบทุกด้าน ไม่สามารถเห็นได้เต็มองค์จากด้านใดด้านหนึ่ง บริเวณฐานเจดีย์ถูกเพปูนทับและมีร่องรอยการขุดหาสมบัติเป็นโพรงใหญ่ 3 จุด กลายเป็นส่วนหนึ่งของหอพักคนงาน ตั้งอยู่ในโครงการเอกชนที่ยังไม่ได้โอนพื้นที่สาธารณะเป็นของเทศบาล จึงมีปัญหาเรื่องถนนและสภาพแวดล้อมมาโดยตลอด

- วัดเลาเสียง ตั้งอยู่ในชุมชนและสภาพแวดล้อมยังไม่ได้รับพัฒนาเท่าที่ควร ถูกคุมคามทั้งการจอดรถและขยะรีไซเคิล การเข้าถึงต้องแยกจากถนนเข้าซอยเล็ก ถนนแคบไม่สามารถจอดได้สะดวก เจดีย์มีขนาดปานกลางและไม่มีลายประดับตกแต่ง การเข้าไปเที่ยวจึงยังไม่สะดวก เหมาะสำหรับการท่องเที่ยวแบบ Amazing Chiang Mai ที่เน้นความแปลกสำหรับนักท่องเที่ยวกลุ่มเฉพาะระหว่างรอการอนุรักษ์ระยะยาว เนื่องจากมีพื้นที่ตามโฉนดกว้างขวางและมีขอบเขตติดถนน

- วัดป่าแดง เป็นเจดีย์ที่ตั้งอยู่ห่างไกลจากเมืองเก่า จัดกลุ่มท่องเที่ยวกับวัดร้างด้วยกันได้ยาก เส้นทางท่องเที่ยวจำเป็นต้องห่างจากถนนใหญ่เข้าไปในถนนแคบ ไม่สามารถจอดรถได้ ถูกบดบังอย่างต่อเนื่อง สภาพแวดล้อมยังไม่ได้ได้รับการพัฒนา ไม่มีระบบขนส่งมวลชนผ่าน เหมาะกับการท่องเที่ยวแบบผจญภัย Amazing Chiang Mai ที่เน้นความแปลกใหม่ อาทิเช่น แบบตามการเก็บแค้นไปตามหาวัดร้างตามลายแทงในที่ต่างๆ เป็นต้น

4.4.1.2 การบริหารจัดการ

โครงการย่อยที่2 "การศึกษาแนวทางบริหารจัดการการท่องเที่ยววัดร้างในเมืองเก่าเชียงใหม่"

วัดที่มีคะแนนสูงสุด ได้แก่

- วัดอินทิล นอกจากจะโดดเด่นทางกายภาพแล้วยังสามารถพัฒนาต่อยอดได้อีกมาก ทางการบริหารจัดการ เนื่องจากตั้งอยู่ในหอศิลปวัฒนธรรมเมืองเชียงใหม่ จึงมีนักท่องเที่ยวที่สนใจศิลปวัฒนธรรมทั้งชาวไทยและต่างประเทศมาเที่ยวชมอยู่แล้ว เป็นส่วนหนึ่งของพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิต สื่อความหมายได้ตรงเป้า มีประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการตั้งเมืองเชียงใหม่ ทั้งสะดือเมืองแห่งแรกและพัฒนารองเจดีย์ก่อนการมาถึงของอิทธิพลสุโขทัย เป็นเจดีย์ที่ตั้งอยู่บนถนนคนเดินวันอาทิตย์ สามารถมองเห็นได้จากยวดยานตลอดทั้งวัน จึงปรากฏในฐานะข้อมูลออนไลน์อย่างต่อเนื่อง ในอนาคตสามารถเปิดแสดงฐานรากใต้ดินเพื่อการศึกษาและสื่อความหมายเพื่อเป็นจุดเด่นของพิพิธภัณฑ์และเมืองเก่าได้

- วัดเชียงทอง เป็นวัดที่ถูกมองเห็นจากท่าเลติเยียมตรงข้ามประตูเชียงใหม่และอยู่หัวถนนคนเดินวันเสาร์ย่านวัวลาย มีรูปแบบศิลปกรรมเป็นเอกลักษณ์ขนาดเล็ก ถูกขนานนามจากอาคารประชิดจนกลายเป็นจุดเด่นที่ถูกเผยแพร่ออกไปจนเป็นที่รู้จักในวงกว้าง สามารถต่อยอดการสื่อความหมายและตลาดได้อีกมากจากประวัติศาสตร์และถนนคนเดิน เป็นที่จอตระตึงทั้งท้องถิ่นและสมัยใหม่ เป็นเจดีย์ร้างที่เป็นที่รู้จักมากที่สุดจนเป็นตัวแทนของวัดร้างในเชียงใหม่ได้ทั้งหมด มักได้รับเลือกเป็นภาพที่สะท้อนปัญหาเมืองเก่าของเชียงใหม่ ชื่อของเจดีย์นี้ยังปรากฏในการเอกสารพื้นเมืองหลายแห่งด้วยกัน แสดงให้เห็นถึงความโดดเด่นเป็นที่รู้จักแบบจุดหมายตามาโดยตลอดจนถึงปัจจุบัน

- วัดป็นสาทและวัดป่าแดง(ได้คะแนนเท่ากัน) ทั้งสองวัดเป็นวัดที่มีความโดดเด่นทางศิลปกรรม มีลายปูนปั้นที่ยังชัดเจนสมบูรณ์เหลืออยู่มาก วัดป็นสาทโดดเด่นทางการเป็นจุดหมายตาของเจดีย์ขนาดใหญ่ ตั้งอยู่ในย่านช้างเผือกที่มีจำนวนวัดร้างต่อพื้นที่หนาแน่นที่สุดจึงจัดกลุ่มเส้นทางการท่องเที่ยวได้ง่าย ส่วนวัดป่าแดงโดดเด่นเรื่องประวัติศาสตร์พัฒนาการของเจดีย์และบรรจุนิเวศของบุคคลสำคัญของกษัตริย์เชียงใหม่ เป็นศูนย์กลางของชุมชนพระป่าจึงยังมีเจดีย์บริวารรอการสำรวจในป่าดอยสุเทพอีกมาก สามารถจัดการท่องเที่ยวแบบผจญภัยและเชื่อมโยงการศึกษาในมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ได้เป็นอย่างดี

วัดที่มีคะแนนต่ำสุด ได้แก่

- วัดป่าอ้อย เป็นวัดที่มีภูมิทัศน์ไม่เหมาะสมรอการพัฒนา ตั้งอยู่หลังตึกแถวไม่สามารถมองเห็นได้จากถนนใหญ่ มีเพียงตรอกให้เดินเข้าถึง การสื่อความหมายและการตลาดทำได้ยากเนื่องจากขาดการอ้างอิงจากเอกสารโบราณ เป็นเจดีย์ขนาดปานกลางตามแนวทางพระบรมธาตุดอยสุเทพ ตั้งอยู่หลังธุรกิจวัสดุก่อสร้างจึงบูรณาการเส้นทางท่องเที่ยวกับธุรกิจได้น้อย จำเป็นต้องดำเนินการพัฒนาพื้นที่ก่อนสำหรับนักท่องเที่ยวทั่วไป ในทางตรงข้ามเหมาะกับกลุ่มนักท่องเที่ยวนอกกระแสที่นิยมความแปลกใหม่ เน้นความตื่นเต้นและเที่ยวด้วยตนเอง สามารถพัฒนาเป็นการท่องเที่ยวแบบ Amazing Chiang Mai ได้อีกแห่งหนึ่งระหว่างรอการพัฒนาพื้นที่ระยะยาว

- วัดเลาเสียง เป็นวัดท่ามกลางชุมชนที่ต้องแยกจากถนนหลักเข้าไป ตั้งอยู่ห่างจากแหล่งท่องเที่ยวอื่นในย่านถนนคนเดิน ทำให้ระยะทางเพิ่มขึ้นในการเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยว ขาดหลักฐานอ้างอิงทางประวัติศาสตร์จึงทำการสื่อความหมายได้น้อยลง

- วัดป่าตาล วัดหนองหล่ม และวัดธาตุกลาง (ได้คะแนนเท่ากัน) ทั้ง 3 วัดนี้ได้คะแนนต่ำรองลงมา โดยมีลักษณะที่เป็นจำเป็นอย่างยิ่งแก่ปัญหาการบริหารจัดการดังนี้ วัดป่าตาลตั้งอยู่ในซอยท่ามกลางอาคารแถวประกอบกิจการ บรรยายาศโดยรอบไม่นำสู่บรรยากาศสงบแบบโบราณสถานเต็มไปด้วยความขัดแย้งกับกิจการในปัจจุบัน ทำการตลาดและสื่อความหมายได้ยากเนื่องจากขาดหลักฐานอ้างอิง วัดหนองหล่มเป็นเจดีย์ขนาดใหญ่ที่ถูกแวดล้อมด้วยอาคารและถนน ไม่พบในสื่อออนไลน์ ส่วนวัดธาตุกลาง เป็นวัดขนาดใหญ่ที่มีพื้นที่ตามโฉนดกว้างขวางหลายไร่ แต่ไม่มีการบริหารจัดการใดๆ

4.4.1.3 แนวทางพัฒนา

แผนงานวิจัย "แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวใหม่ด้วยวัดร้างในเขตเมืองเก่าเชียงใหม่"

วัดที่มีคะแนนสูงสุด ได้แก่

- วัดอินทิล เป็นวัดที่มีคะแนนสูงสุดถึง 83 คะแนนและสูงสุดทั้งหมวดศักยภาพและการบริหารจัดการ เป็นวัดที่สามารถโปรโมตนำร่องเพื่อการท่องเที่ยวได้ทันที มีความพร้อมทุกด้านทั้งในปัจจุบันและพัฒนาเข้าสู่แพลตฟอร์มออนไลน์เพื่อการท่องเที่ยวได้อย่างดีเยี่ยมเต็มไปด้วยจุดแข็ง

- วัดปันสาท เป็นวัดที่ได้คะแนนรวมเป็นอันดับ 2 ด้วยคะแนนรวม 73 คะแนน เป็นอีกวัดที่คุ้มค่าต่อการไปเยี่ยมชม ทั้งคุณค่าศิลปกรรมและทำเลที่ดีมีที่จอดรถจำนวนมาก สามารถทำแผนที่เส้นทางท่องเที่ยววัดร้างในย่านช้างเผือกได้เองเนื่องจากอยู่ใกล้กันหมด เนื่องจากตั้งอยู่ในขนส่งช้างเผือกเก่าจึงมีศักยภาพในการพัฒนาได้อีกมาก

- วัดแสนตอห้อย เป็นวัดร้างอีกแห่งที่ได้รับการดูแลภูมิทัศน์อย่างดี จากที่เคยมีไม้ใหญ่ปกคลุมจนมองแทบไม่เห็นเจดีย์จากระยะไกล ปัจจุบันกรมศิลปากรได้เข้ามาตัดออกและพัฒนา เจดีย์จึงได้เปิดเผยต่อสาธารณะได้อย่างชัดเจนริมถนน มีที่จอดรถ ป้ายสื่อความหมาย และห้องน้ำบริการจากหอจดหมายเหตุ

วัดที่มีคะแนนต่ำสุด ได้แก่

- วัดป่าอ้อย เป็นวัดที่ได้คะแนนต่ำสุด 26 คะแนน ต่ำสุดทั้งด้านศักยภาพและการบริหารจัดการ เป็นเจดีย์ที่ถูกปิดล้อมทุกด้าน อีกทั้งที่ดินเดิมที่เชื่อมจากถนนช้างเผือกกลายเป็นตึกแถวขายวัสดุก่อสร้าง การบริหารจัดการเรื่องสุขาภิบาลทำได้จำกัดเช่นกันเนื่องจากเป็นที่ดินเอกชน สภาพปัจจุบันจึงยังไม่พร้อมเป็นวัดต้นแบบเพื่อการท่องเที่ยว

- วัดเลาเสียง เป็นวัดท่ามกลางชุมชนที่ได้คะแนนรองลงมาที่ 37 คะแนน เนื่องจากสถานที่ตั้งอยู่ท่ามกลางชุมชนและต้องเข้าซอย ทำให้มีลักษณะชุมชนปิด นักท่องเที่ยวไม่ถูกต้อนรับเท่าที่ควร

- วัดป่าตาล เป็นวัดที่ห่างจากถนนใหญ่และมีบ่อน้ำที่สมบูรณ์อยู่อีกมาก แต่มีอุปสรรคเรื่องสิ่งแวดล้อมอาคารและไม่มีรั้วกัน ทำให้ต้องใช้เวลาในการปรับปรุงมากขึ้นด้วย

สรุปแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวใหม่ด้วยวัดร้างตาม 4 ระยะเวลา ได้ดังนี้

ตารางที่ 4.9 แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวใหม่ด้วยวัดร้างตาม 4 ระยะเวลา

ช่วงเวลา และวัด นำร่อง	แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวใหม่ด้วยวัดร้างตาม 4 ระยะเวลา	
	การปรับปรุงทางกายภาพ	การบริหารจัดการ
ระยะที่1 ทำได้ทันที (ปีที่1) -วัดอินทขิล - วัดปันสาท -วัดแสนตาห้อย -วัดธาตุกลาง	- ตรวจสอบหมดเขตโบราณสถาน - กันเขตตามพื้นที่หมด เพื่อเป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ - สร้างพื้นที่ถนนโดยรอบ - สร้างพื้นที่กิจกรรมสาธารณะชั้นนอกสุดจากศูนย์กลางเจดีย์ - พัฒนาทางกายภาพที่ไม่ต้องขอพื้นที่คืนก่อน ได้แก่ ความสะอาด, วัชพืช, และขยะ, เป็นต้น - แก้ไขสิ่งบดบัง ทำความสะอาดให้ดูใหม่ - จัดไฟส่องสว่างเจดีย์ให้สวยงามยามค่ำคืน - ทำที่จอดรถจักรยาน - ทำที่นั่งพักและร่มเงา - ทำที่ออกกำลังกายให้ชุมชน - ให้พื้นที่ทั้งหมดถูกใช้งานไม่เป็นหยัารก - ป้องกันสุนัขเข้าไปถ่ายมูล - ให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการดูแล โดยเฉพาะการตั้งกองทุนเพื่อดูแลรักษาเป็นประจำ - จ้างคนในชุมชนดูแลซ่อมแซมเพื่อสร้างงานและรายได้	- สำรวจพฤติกรรมนักท่องเที่ยวและแนวโน้ม - สำรวจแหล่งข้อมูลในการค้นคว้าของนักท่องเที่ยวกลุ่มต่างๆ - สำรวจอุปสงค์และย่านที่นักท่องเที่ยวปัจจุบันนิยมไปเพื่อการเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยว - ศึกษาระยะจากวัดร้างและย่านท่องเที่ยว เพื่อวางแผนเส้นทางท่องเที่ยวด้วยการเดินและจักรยาน เช่นการเป็นพันธมิตรกับ MOBIKE - ศึกษาการสื่อความหมายสำหรับนักท่องเที่ยวต่างชาติที่เข้าใจง่าย - ศึกษาการสื่อความหมายเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวกับเมืองเก่า - การติดตั้งป้ายสื่อความหมายในที่จริง - สร้างแพลตฟอร์มฐานข้อมูล (Data base) - การเชื่อมโยงวัดตั้ง - ใช้ฐานข้อมูลออนไลน์ - นำทางด้วย QR code - โปรโมทเป็นวัดนำร่องเพื่อการท่องเที่ยวจากความพร้อมทางภูมิทัศน์เป็นลำดับที่ 1

ช่วงเวลา และวัด นำร่อง	แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวใหม่ด้วยวัดร้างตาม 4 ระยะเวลา	
	การปรับปรุงทางกายภาพ	การบริหารจัดการ
ระยะที่2 เร่งด่วน (ปีที่2-3) ขยายพื้นที่ ฉนวน -วัดเชียงของ -วัดหนองหล่ม -วัดป่าแดง -วัดเลาเสียง	- ดำเนินการขอพื้นที่คืนตามโฉนดและสัญญาเช่าของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ - เจริญรับฟังความเห็นชุมชนแท้และการขอพื้นที่คืนจากชุมชนเทียม นำข้อมูลมาออกแบบวางผังพัฒนา - ออกแบบวางผังใหม่ เสนอชุมชนให้ความเห็น - จัดหางบประมาณและการระดมทุนจากทางเลือกต่างๆ - แบ่งเป็นเฟสการพัฒนา 2-5 ปี - ระยะที่ 2 ทำการเพิ่มพื้นที่ฉนวนและสาธารณะออกมาจากรัศมีเจดีย์มากขึ้นตามความเป็นไปได้ของผังใหม่ - ระยะนี้จำเป็นต้องประสานงานกับกรมศิลปากร, สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, เทศบาล, องค์การศาสนาที่มีกองทุน, และชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติให้ยกเลิกสัญญาเช่าตามที่ย้ายเขต มีการจ่ายค่ารื้อถอนจากองค์การกุศลผ่านกองทุนต่างๆ - แหล่งเงินทุนเพื่อบริหารจัดการรื้อถอนและปรับภูมิทัศน์ ได้แก่เงินวัดยอดนิมต่างๆ, เงินบริจาคจากเอกชนเพื่อ CSR และลดหย่อนภาษี, ภาษีนักท่องเที่ยวรายคืนที่ปักในเมืองเก่า เป็นต้น	- ทำแผนสื่อความหมายและกลยุทธ์ทางการตลาด ในการประชาสัมพันธ์ - จัดทำเว็บและแอปพลิเคชัน เพื่อเป็นฐานข้อมูลออนไลน์ที่เชื่อมโยงได้ผ่านโทรศัพท์มือถือ - ทำการสื่อความหมายด้วยป้ายและคิวอาร์โค้ดบนฐานข้อมูลออนไลน์ - เชื่อมโยงกับ GPS บนโทรศัพท์มือถือนำทาง - สร้างพันธมิตรทางธุรกิจเพื่อบรรจุในแพลตฟอร์มออนไลน์ตลอดเส้นทาง - โปรโมทเป็นวัดนำร่องเพื่อการท่องเที่ยวลำดับที่ 2 (เชื่อมโยงย่าน-ถนนหลัก-วัดยอดนิม-รถเมล์) - กลยุทธ์เชิงรุกออนไลน์ ตามแหล่งข้อมูลชาวต่างชาติ ตามแนวทางรีวิวและแชร์ - ดูแลแพลตฟอร์มแบบฐานข้อมูล (Data base) - เริ่มพัฒนาแพลตฟอร์มแบบตลาด(Market place)

ช่วงเวลา และวัด นำร่อง	แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวใหม่ด้วยวัดร้างตาม 4 ระยะเวลา	
	การปรับปรุงทางกายภาพ	การบริหารจัดการ
ระยะที่3 ปานกลาง (4-5 ปี) สวนสาธารณะ ระดับชุมชน -วัดป่าตาล - วัดอินทขิล -วัดปันสาท -วัดแสนตาห้อย -วัดป่าแดง - วัดเลาเสียง	- จัดเป็นพื้นที่สวนสาธารณะ เพื่อกันเขตไปในตัว - ออกแบบอาคารที่สร้างใหม่ให้โดดเด่นและดูใหม่ ไม่เหมือนวัดปกติ - ให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกและปลอดภัยให้นักท่องเที่ยว อาทิเช่น ที่จอดรถจักรยาน, ทางลาด, ที่นั่งนักท่องเที่ยว อาทิเช่น ที่จอดรถจักรยาน, ทางลาด, ที่นั่งพัก, รมเงา, และไฟส่องสว่าง - ขยายพื้นที่ดินอย่างต่อเนื่องและทำการออกแบบจัดโซนให้อยู่ร่วมกับชุมชนเดิมที่ตั้งมันบนที่ดินแล้วโดยทำเป็นที่พักแนวตั้งวัดร้างจะต้องสร้างงานและรายได้ให้อยู่ร่วมกันได้อย่างยั่งยืน - การบริหารกองทุนและสร้างงานดูแลรักษาและซ่อมแซมโดยคนในชุมชน - ในกรณีติดกับอาคารประชิดด้านข้างของเอกชนนอกโฉนด หากไม่สามารถซื้อคืนได้ให้พิจารณาขอเช่าระยะยาวเพื่อทำพิพิธภัณฑ์จัดแสดงวัดร้างของย่านและชุมชนนั้นๆ	- เชื่อมโยงการดูแลจากการมีส่วนร่วมกับชุมชนแท้โดยรอบและวัดใกล้เคียงที่ใกล้ที่สุด ให้มีการจัดตั้งกรรมการร่วมและกองทุนดูแล รวมทั้งงบประมาณจากการทำบุญเดิมที่มีอยู่แล้ว - ให้วัดร้างที่พัฒนาแล้วแต่ละที่เป็นสวนสาธารณะของชุมชน จัดกิจกรรมตามประเพณีได้ - ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สร้างรายได้เพิ่มให้ชุมชนได้ - จัดกิจกรรมนำชมวัดร้างด้วยการเดิน-วิ่ง-จักรยานอย่างต่อเนื่องทุกปีในย่านพร้อมเที่ยววัดดัง - อับเดตธุรกิจและบริการตลอดเส้นทางท่องเที่ยววัดร้างเป็นประจำ - สร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวด้วยจักรยานและเดินกับไกด์นักท่องเที่ยวต่างชาติ - เส้นทาง เดิน-วิ่ง-ปั่นจักรยานระยะใกล้ โซนทิศใต้ของของเมือง - พัฒนาแพลตฟอร์มที่สมบูรณ์ทั้งแบบฐานข้อมูลและตลาดให้อยู่ร่วมกันได้

ช่วงเวลา และวัด นำร่อง	แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวใหม่ด้วยวัดร้างตาม 4 ระยะเวลา	
	การปรับปรุงทางกายภาพ	การบริหารจัดการ
ระยะที่4 ระยะยาว (ปีที่ 6 ขึ้นไป) สวนสาธารณะ ระดับเมือง -วัดธาตุกลาง	- พัฒนาและติดตามผลตอบรับ ดำเนินการตามแผนการพัฒนา 2-5 ปี - ในระยะที่ 4 นี้วัดร้างที่ถูกพัฒนาไม่จำเป็นต้องพัฒนาเป็นระดับเมืองเสมอไป ให้พิจารณาตามความเป็นไปได้ตามโฉนดและตำแหน่ง - ดำเนินการอย่างต่อเนื่องและแสวงหาเครือข่ายในวงกว้าง - การพัฒนาเป็นสวนสาธารณะระดับเมืองที่มีเจดีย์วัดร้างขนาดใหญ่เป็นศูนย์กลาง เช่นเดียวกับอนุสรณ์สถาน มีการแสดงการขุดค้นฐานรากวิหารและอาคารประกอบอื่นให้เยี่ยมชม จึงเป็นทางเลือกที่เหมาะสมโดยจัดโซนแก้ปัญหาผู้อาศัยเดิม จำแนกสิทธิ์ผู้เช่าเชิงคุณภาพ อาจจัดให้อยู่ร่วมกันในแนวตั้งได้ - เมื่อ 10 วัดนำร่องได้รับผลตอบรับที่ดี เริ่มดำเนินพัฒนาวัดร้างที่มีศักยภาพถัดมาอีก 10 วัด	- ให้มีการกระจายรายได้ที่เกิดจากแหล่งท่องเที่ยวใหม่นี้ โดยสร้างงานในชุมชนให้มากที่สุด ตั้งแต่การก่อสร้างทางกายภาพจนถึงการดูแลรักษาประจำวัน เช่น ความสะอาด, ตัดแต่ง, วัชพืช และไฟส่องสว่าง เป็นต้น - การพัฒนาเป็นแหล่งเรียนรู้และสวนสาธารณะตามบริบทที่เหมาะสมของแต่ละแห่ง - เป็นศูนย์เรียนรู้ในสวนสาธารณะระดับต่างๆ - เป็นศูนย์สื่อความหมาย พิพิธภัณฑ์ ค้นคว้าและพัฒนา รวมถึงขายของที่ระลึกเกี่ยวกับวัดร้าง

กิจวัตรตามรอบ		
วัน	- ดูแลความสะอาดทั่วไป	- ดูแลระบบออนไลน์ ตอบคำถามและความเห็นผ่านแอดมิน
เดือน	- จัดตั้งจัดสวนตามฤดูกาลให้ดูใหม่เสมอ - ตกแต่งสถานที่ตามประเพณีพื้นเมือง เช่น ยี่เป็งและปีใหม่เมือง	- ดูแลระบบและขยายเครือข่ายอย่างต่อเนื่อง - เพิ่มการอบรมและสื่อความหมายผ่านป้ายและเว็บด้วยภาษาจีน
กิจวัตรตามรอบ		
ปี	- ซ่อมแซมตามระยะเวลาที่โบราณสถานผู้พัก - ซ่อมแซมดูแลสิ่งก่อสร้างที่เกิดขึ้นให้มีสภาพใหม่เสมอ	- ดูแลระบบและขยายเครือข่ายอย่างต่อเนื่อง - เชื่อมโยงเครือข่ายสู่นักท่องเที่ยวต่างชาติผ่านภาษาอังกฤษ โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาษาจีนที่เป็นนักท่องเที่ยวหลักที่เติบโตอย่างต่อเนื่อง - เชื่อมโยงเครือข่ายสู่นักท่องเที่ยวต่างชาติผ่านเครือข่ายอนุรักษ์และความสนใจเฉพาะทางศาสนาให้กว้างขึ้นในแต่ละปี

จากตารางข้างต้น สามารถสรุปสาระของการพัฒนา 10 วัดร้างนำร่องตามช่วงเวลาที่เหมาะสมได้ดังนี้

ระยะที่1 ทำได้ทันที (ปีที่1)

วัดนำร่อง ได้แก่ วัดอินทขิล วัดปันสาท วัดแสนตอห้อย วัดธาตุกลาง

- เป็นวัดที่มีความพร้อมในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวได้ทันที เพิ่มเติมอีกเล็กน้อย

ระยะที่2 เร่งด่วน (ปีที่2-3) ขยายพื้นที่ฉนวน

ได้แก่ วัดเชียงทอง วัดหนองหล่ม วัดป่าแดง วัดเลาเสียง

- เป็นวัดที่มีปัญหาเร่งด่วนจากการขาดพื้นที่ฉนวนและรั้วกันจากการถูกคุกคาม

ระยะที่3 ปานกลาง (4-5 ปี) สวนสาธารณะระดับชุมชน

ได้แก่ วัดป่าตาล วัดอินทขิล วัดปันสาท วัดแสนตอห้อย วัดป่าแดง วัดเลาเสียง

- เป็นวัดที่มีพื้นที่ตามโฉนดวัดร้างที่เพียงพอต่อการเป็นสวนสาธารณะระดับชุมชน

ระยะที่4 ระยะยาว (ปีที่6ขึ้นไป) สวนสาธารณะระดับเมือง

ได้แก่ วัดธาตุกลาง

- เป็นวัดที่มีพื้นที่ตามโฉนดวัดร้างที่เพียงพอต่อการเป็นสวนสาธารณะระดับเมือง

บทที่5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผลการวิจัย

ในบทก่อนหน้าได้อธิบายถึงข้อมูลในการลงพื้นที่สำรวจจำนวนมาก ผ่านการเปรียบเทียบวัดทั้งหมดในพื้นที่ศึกษาเพื่อทำความเข้าใจในปรากฏการณ์วัดร้างในภาพรวม วิเคราะห์หาค่าศักยภาพเพื่อพัฒนาสู่การเป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่ ศึกษาการบริหารจัดการในปัจจุบันที่สัมพันธ์กับบริบทโดยรอบ โดยเชื่อมโยงกับจุดหมายตาและเส้นทางในเมืองเก่าผ่านระบบนำทางออนไลน์ที่มีความผิดพลาดน้อย เปิดโอกาสให้บูรณาการกับแหล่งท่องเที่ยวเดิมได้อย่างสะดวก เสนอแนวทางการคัดเลือกวัดร้างจำนวนหนึ่งที่มีความโดดเด่นและเป็นตัวแทนวัดที่ลักษณะเดียวกันเพื่อทำการศึกษาที่ลึกซึ้งขึ้นผ่านการออกแบบและทดลองกับผู้ใช้ อีกทั้งนำเสนอภาพจำลองสันนิษฐานของเจดีย์และสร้างขอบเขตตามแนวคิดที่ดินจากการสืบค้น เพื่ออ้างอิงการพัฒนาที่สามารถดำเนินการได้จริงตามความเป็นไปได้แต่ละช่วงเวลา ในขณะเดียวกันวัดร้างแต่ละแห่งมีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างกันออกไป ดังจะอธิบายเพิ่มเติมผ่านวัดร้างในภาพรวมและเน้นที่10วัดร้างนำร่อง ได้แก่ วัดอินทิล วัดปันสาท วัดแสนตอห้อย วัดเชียงทอง วัดธาตุกลาง วัดป่าแดงหลวง วัดหนองหล่ม วัดป่าตาล วัดเลาเสียง และวัดป่าอ้อยที่เลือกทำการศึกษาย่างละเอียดดังต่อไปนี้

5.1.1 วัดอุปสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวของวัดร้างในเมืองเก่าเชียงใหม่

ศักยภาพการพัฒนาวัดร้างในเมืองเก่าเชียงใหม่ ประกอบด้วย การพัฒนาในปัจจุบัน, การเลือกวัด, การส่งเสริมจุดแข็ง, และการแก้ไขจุดอ่อน

5.1.1.1 การพัฒนาในปัจจุบัน จากการศึกษาวัดร้าง10วัดร้างนำร่อง ประกอบด้วย

- มีนักท่องเที่ยวมาเยี่ยมชมได้เองด้วยพาหนะ2ล้อ ได้แก่วัดร้างที่ตั้งอยู่ในเมืองเก่า บนถนนเส้นหลักและเป็นเส้นทางท่องเที่ยวยอดนิยม การนิยมใช้พาหนะ2ล้อเกิดจากนักท่องเที่ยวต่างชาติสามารถเช่าได้สะดวก ไม่จำเป็นต้องใช้ใบอนุญาตขับขี่ จะทำให้เดินทางได้เร็วและไกลมากกว่าเดิน อีกทั้งยังหลบเข้าถนนรองที่เล็กแคบเพื่อหลีกเลี่ยงการจราจรอันคับคั่งได้ด้วย เป็นผลดีต่อวัดร้างจำนวนมากที่ยากแก่การเข้าถึงจากพาหนะ4ล้อซึ่งใหญ่เกินไปที่จะจอดในถนนแคบได้ ตัวอย่างวัดร้างลักษณะนี้ได้แก่ วัดช้างลาน วัดป่าแดง วัดเลาเสียง และ วัดป่าอ้อย เป็นต้น

- มีการจัดไฟส่งเสริมเจดีย์ยามค่ำคืน วัดร้างเหล่านี้จะตั้งอยู่ในบริเวณที่คนมองเห็นได้หลายทิศทาง จึงได้รับเลือกให้ติดตั้งไฟเพื่อสร้างบรรยากาศให้เมืองเก่าในเวลาค่ำคืน เป็นเจดีย์ที่มีความสูงและลวดลายสวยงาม

ทางเทศบาลจึงดูแลเป็นพิเศษ อาทิเช่น วัดแสนตอห้อย วัดปันสาธ และวัดเชษฐาหน้าโรงเรียนพุทธิโสภณ เป็นต้น

- มีชุมชนแวดล้อม วัดร้างหลายแห่งตั้งอยู่ท่ามกลางชุมชนที่อพยพเข้ามาใช้ที่ดินวัดร้างเพื่ออยู่อาศัย พอนานเข้าจึงได้จัดระเบียบเป็นการเช่าระยะยาวและมีเลขที่บ้านเพื่อติดตั้งไฟฟ้าและประปาได้ ข้อดีคือเจดีย์ร้างเป็นศูนย์กลางชุมชน หลายแห่งพยายามรักษาให้เป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ สามารถใช้ป็นสิ่งยึดเหนี่ยวทางจิตใจ และรณรงค์ให้ช่วยกันรักษาดูแลได้อย่างดี ในทางกลับกันการอยู่กลางชุมชนที่หนาแน่นทำให้กลายเป็นพื้นที่ปิด คนภายนอกเข้าถึงได้ยากและแปลกหน้า ทำให้ความเคยชินนำไปสู่การคุกคามเจดีย์อย่างรู้เท่าไม่ถึงการณ์ได้ง่าย วัดร้างท่ามกลางชุมชนเป็นศักยภาพสนับสนุนการท่องเที่ยวได้แก่ วัดช้างลาน วัดธาตุกลาง วัดพระเจ้าอุ้มโอ และวัดเลาเสียง เป็นต้น สามารถพัฒนาการท่องเที่ยวเป็นเส้นทางเดินเท้าและจักรยานเพื่อเที่ยววัดในชุมชนที่หลบซ่อนอยู่ได้ ทำให้เกิดการสร้างรายได้และชุมชนเปิดรับคนภายนอกมากขึ้น

- มีหมุดโดนด เป็นหลักฐานเขตโบราณสถานอันมีผลสำคัญทางกฎหมาย มักฝังเป็นจุดโดยรอบฐานเจดีย์ที่ห่างออกมาเล็กน้อย รอบหมุดโดนดเป็นเขตสำคัญในการพัฒนาต่อโดยเฉพาะการล้อมรั้วเพื่อป้องกันการคุกคามทั้งโดยตั้งใจและรู้เท่าไม่ถึงการณ์ ใช้อ้างสิทธิ์ในการขยายพื้นที่พัฒนาได้เป็นอย่างดี การมีหมุดโดนดปรากฏจึงเป็นเครื่องมือป้องกันโบราณสถานที่สำคัญที่ทำให้รักษาสภาพได้ยั่งยืนมาโดยตลอดสู่การท่องเที่ยว โดยต่างจากขอบเขตตามโดนดวัดร้างเนื่องจากคุ้มครองเฉพาะโบราณสถานเท่านั้น เจดีย์ลักษณะนี้ได้แก่ วัดหนองหล่ม วัดธาตุกลาง และวัดร่มโพธิ์ เป็นต้น

- มีการสร้างสิ่งศักดิ์สิทธิ์บริเวณเจดีย์ที่ชุมชนดูแลกันเอง มีวัดร้างหลายแห่งเป็นเช่นนั้นเอง มักเกิดในชุมชนที่แวดล้อมหนาแน่น มีความเป็นศูนย์กลางชุมชนและรักษาบรรยากาศอันศักดิ์สิทธิ์ไว้ได้ รวมถึงสถานศึกษาหลายแห่ง โดยยังมีการพิธีกรรมและการสักการะอยู่บ้างตามเทศกาลต่างๆ อาทิเช่น วัดช้างลานที่ชุมชนพยายามจะอนุรักษ์กันเอง วัดสัมสุกในวิทยาลัยสารพัดช่างเชียงใหม่ วัดกิตติ เจดีย์ขนาดใหญ่ในโรงเรียนอนุบาลเชียงใหม่ เป็นต้น

- มีป้ายสื่อความหมายสภาพทรุดโทรม ใช้งานไม่ได้ วัดร้างหลายวัดมีลักษณะเช่นนี้ทำให้พัฒนาการท่องเที่ยวได้ยาก อีกทั้งเป็นการทำให้วัดร้างมากขึ้นอีกด้วย การมีป้ายสื่อความหมายแสดงถึงการถูกขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถานแห่งชาติ อาทิเช่น วัดปันสาธและวัดธาตุกลาง เป็นต้น

- มีห้องนิทรรศการในหอศิลป์จัดแสดงเกี่ยวกับเจดีย์นี้โดยเฉพาะ ได้แก่เจดีย์แปดเหลี่ยมของวัดอินทขิลที่เป็นส่วนหนึ่งของหอศิลป์วัฒนธรรมเมืองเชียงใหม่ เป็นวัดร้างเพียงหนึ่งเดียวที่มีลักษณะเช่นนี้ ในขณะที่วัดเชียงของมีอาคารประดิษฐานทั้งสองด้าน การจัดนิทรรศการในอาคารที่ประดิษฐานเจดีย์จนมีลักษณะเป็นปฏิปักษ์ หากไม่สามารถซื้อคืนเพื่อขยายพื้นที่ได้ ให้ทำการเช่าอาคารประดิษฐานเป็นศูนย์สื่อความหมายของวัดร้างนั้น โดยปรับอาคารให้มีความกลมกลืนกับเจดีย์เป็นสำคัญ

- มีการอนุรักษ์และดูแลรักษาจากกรมศิลปากรตามรอบ ตามเจดีย์ที่ได้ถูกขึ้นทะเบียนโบราณสถาน ส่วนที่ไม่ได้ขึ้นจะได้รับการดูแลรองลงมาตามสภาพ เจดีย์ที่ถูกขึ้นทะเบียนไว้จึงมีความเสี่ยงน้อยกว่า

- ค้นหาที่ตั้งได้จาก Google Maps จากการศึกษาพบว่านักท่องเที่ยวต่างชาติจะใช้การสืบค้นออนไลน์เป็นหลักในการวางแผนและตัดสินใจท่องเที่ยว โดยจะวางแผนศึกษาเส้นทางก่อนเดินทางมาแล้ว ดังนั้นการเพิ่มตำแหน่งวัดร้างทั้ง 31 วัดลงบนแผนที่พร้อมข้อมูลพอสั่งเซปเป็นภาษาอังกฤษจะช่วยให้การสืบค้นและเข้าถึงได้ง่ายขึ้น อันเป็นหัวใจที่ทำให้การท่องเที่ยววัดร้างเป็นไปได้

- มีนักท่องเที่ยวมองเห็นตลอดเวลาเนื่องจากอยู่ในทำเลถนนคนเดิน มี 2 เส้นทางได้แก่ถนนคนเดินวันเสาร์วันอาทิตย์และถนนคนเดินวันอาทิตย์ประตูท่าแพ วัดร้างที่สามารถเชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวบนถนนคนเดินได้จะช่วยเพิ่มเวลาในการเที่ยวช่วงกลางวันได้อย่างปลอดภัยด้วย อาทิเช่น วัดอินทขิล วัดเชิงของ วัดธาตุกลาง เป็นต้น

- มีป้ายสื่อความหมายในสภาพใหม่ การจัดทำป้ายสื่อความหมายเจดีย์ร้างที่เป็นโบราณสถานมีมาอย่างต่อเนื่องตามงบประมาณการพัฒนาและสนับสนุนจากเอกชนในวาระพิเศษต่าง เช่น เชียงใหม่ครบรอบการตั้งเมือง 700 ปี เป็นต้น ป้ายสื่อความหมายเกือบทั้งหมดสร้างโดยกรมศิลปากรโดยใช้วัสดุที่กลมกลืน จาการสำรวจพบว่าส่วนใหญ่มีสภาพเก่าและชำรุด ขาดงบประมาณซ่อมบำรุงให้ใหม่เสมอมาอย่างยาวนาน เป็นป้ายที่ให้ข้อมูลโดยทั่วไป ในวาระนี้การปรับปรุงจึงควรซ่อมและสร้างให้มีสภาพใหม่พร้อมใช้งาน ติดตั้งคิวอาร์โค้ดเพื่อเชื่อมโยงกับข้อมูลได้ครบถ้วนบนสมาร์ทโฟนของนักท่องเที่ยวทุกคน

- มีรั้วและยามดูแลอย่างดี วัดร้างที่อยู่ร่วมกับสถานที่ราชการมีศักยภาพเรื่องภูมิทัศน์ ต้นไม้ถูกตัดแต่งเปิดให้เห็นเจดีย์จากถนนได้อย่างสมบูรณ์ เนื่องจากเป็นความสะอาดเรียบร้อยของหน่วยงานที่รับผิดชอบสถานที่นั้นๆ ด้วย จึงทำให้ประสานงานเพื่อทำการท่องเที่ยวได้ง่ายขึ้น อาทิเช่นวัดแสนตอห้อย วัดอินทขิล และวัดสังการามในวิทยาลัยนาฏศิลป์เชียงใหม่ เป็นต้น

5.1.1.2 การเลือกวัด จากการศึกษา10วัดร้างนำร่อง ควรเลือกวัดร้างที่มีลักษณะเหล่านี้ให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ เพื่อเป็นแนวทางคัดกรองให้ได้วัดที่มีศักยภาพสูงสุดในการพัฒนาจากทรัพยากรที่จำกัด เป็นการพัฒนานำร่องเพื่อเป็นต้นแบบสู่วัดอื่นๆต่อไปตามมระดับ

- ประวัติศาสตร์ชัดเจน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเกี่ยวกับเมือง ความเป็นต้นแบบ และที่ส่งอิทธิพลต่อคนหมู่มาก วัดร้างลักษณะนี้ได้แก่ วัดป่าแดงหลวงและวัดอินทขิล เป็นต้น

- รูปแบบศิลปกรรมโดดเด่น มีลายปูนปั้นที่สมบูรณ์เป็นเอกลักษณ์ มีทิวทัศน์เชิงช่างที่หาได้ยาก วัดร้างลักษณะนี้ได้แก่ วัดปิ่นสาท วัดอินทขิล วัดธาตุกลาง เป็นต้น

- เจดีย์มีขนาดใหญ่ เจดีย์มีขนาดใหญ่มาก สันนิษฐานว่าพื้นที่โดยรอบทั้งหมดล้วนเป็นวัดเดิมแปรผันตามขนาดของเจดีย์ประธาน วัดร้างลักษณะนี้ได้แก่ ได้แก่ วัดหนองหล่ม วัดธาตุกลาง วัดป่าแดงหลวง เป็นต้น
- ตั้งอยู่ทำเลที่ดีที่สุด ทั้งในอดีตและปัจจุบัน วิเคราะห์ได้จากจุดตัดของถนนหลักและย่านธุรกิจกลางเมืองในปัจจุบัน วัดร้างลักษณะนี้ได้แก่ วัดเชียงทอง วัดปันสาท วัดแสนต่าย เป็นต้น
- คงสภาพดีจากการบูรณะเรียบร้อยแล้ว จากการดำเนินงานของกรมศิลปากร ปัจจุบันทั้ง10วัดนาร่องอยู่ในสภาพโครงสร้างที่มั่นคงแข็งแรง
- อยู่ติดถนน เทียบชมสะดวกและมีวัดอยู่ตลอดเส้นทาง สร้างเส้นทางท่องเที่ยวได้ง่ายและคุ้มค่า วัดร้างลักษณะนี้ได้แก่ วัดธาตุกลาง วัดแสนต่าย วัดเชียงทอง วัดปันสาท เป็นต้น
- รองรับพาหนะจตุรถได้ครบทุกประเภท พิจารณาจากสภาพปัจจุบันและความเป็นไปได้ในการขยายพื้นที่ในอนาคต วัดร้างลักษณะนี้ได้แก่ วัดปันสาท วัดอินทิล วัดแสนต่าย เป็นต้น
- ถูกมองเห็นตลอดเวลาทั้งจากการท่องเที่ยวและสัญจรปกติ มีลักษณะเป็นจุดหมายตามาแต่เดิม ปัจจุบันไร้สิ่งบดบังโดดเด่นมองเห็นได้จากระยะไกล วัดร้างลักษณะนี้ได้แก่ วัดธาตุกลาง วัดปันสาท วัดเชียงทอง เป็นต้น
- ใกล้ย่านที่พักนักท่องเที่ยว สถาบันการศึกษาและถนนคนเดินวันเสาร์/อาทิตย์ เพื่อความสะดวกจากการเที่ยวด้วยการเดิน การเชื่อมต่อแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่งบนเส้นทางท่องเที่ยว สร้างความต่อเนื่องไปตลอดเส้นทางและมีทางเลือกมากในแต่ละจุดตัด ทำให้เที่ยวได้อย่างอิสระไม่น่าเบื่อ วัดร้างลักษณะนี้ได้แก่ วัดอินทิลบริเวณถนนคนเดินวันอาทิตย์ วัดเชียงทองบริเวณถนนคนเดินวันเสาร์ วัดปันสาทบนเส้นทางใกล้เคียงกับมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ วัดป่าแดงหลวงใกล้เคียงกับมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เป็นต้น
- เป็นที่จอดรถเมล์ท้องถิ่นมาแต่เดิม ทำให้เป็นที่รู้จักกว้างขวาง อาทิเช่นท่ารถวัดเชียงทองและท่ารถช้างเผือกที่มีวัดปันสาทตั้งอยู่ เป็นต้น
- เชื่อมโยงได้หลายทาง มีความสัมพันธ์กับย่านและจุดตัดของถนนระดับต่างๆ เพิ่มทางเลือกในการสัญจรและการรับรู้ได้อย่างครบถ้วน วัดร้างลักษณะนี้ได้แก่ วัดอินทิล วัดปันสาท วัดหนองหล่ม วัดป่าตาล เป็นต้น
- การพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวจะทำให้คุณภาพชีวิตของชุมชนดีขึ้น ไม่ว่าจะเป็นสิ่งแวดล้อมหรือรายได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งวัดที่แวดล้อมใกล้ชิดกับชุมชน วัดร้างลักษณะนี้ได้แก่ วัดป่าอ้อย วัดเลาเสียง วัดป่าแดงหลวง เป็นต้น

- มีพื้นที่ตามโฉนดเพียงพอเพื่อการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว ทั้งในปัจจุบันและการต่อขยายในอนาคต วัดร้างลักษณะนี้ได้แก่ เกือบทุกวัด ยกเว้น วัดเชียงทอง วัดป่าอ้อย วัดหนองหล่ม ที่มีพื้นที่ตามการประกาศเขตโบราณสถานเพียงรอบฐานเจดีย์เท่านั้น ในขณะที่พื้นที่โฉนดวัดร้างมีเพียงวัดป่าอ้อยที่มีพื้นที่ไม่เพียงพอต่อการพัฒนาเช่นกัน

- มีอาณาเขตตามโฉนดกว้างขวางมากจนสุดถนน เต็มไปด้วยชุมชน ได้แก่วัดธาตุกลางและวัดเลาเสียง

- มีรถเมล์ RTC ผ่านเที่ยวชมแบบ Hop On & Hop Off ได้สะดวก อาทิเช่น วัดเชียงทองที่เชื่อมโยงวัดใกล้เคียงได้หลายวัด เป็นต้น

5.1.1.3 การส่งเสริมจุดแข็ง

- ตั้งอยู่ในย่านที่พักและใกล้ถนนคนเดินวันเสาร์/อาทิตย์ ส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวที่พักใกล้เคียงมาเยี่ยมชมได้ง่าย

- มีขนาดเจดีย์ที่ใหญ่ ฐานกว้าง เป็นจุดหมายตาได้ดี อาทิเช่น วัดธาตุกลางและวัดหนองหล่ม

- เป็นจุด Selfie และ Check-in ประจำย่านได้

- ตั้งอยู่ในทำเลที่ดีและเป็นที่ยอมรับ จัดไฟส่องสว่างยามค่ำคืนให้สวยงาม สามารถเที่ยวชมกลางคืนได้อย่างปลอดภัยต่างจากที่อื่น อาทิเช่นวัดแสนตอห้อย, วัดปันสาท, และวัดธาตุกลาง

- เชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวกับถนนคนเดินวันเสาร์/อาทิตย์ได้ง่าย ได้แก่ กลุ่มวัดร้างในเขตกำแพงดินทางทิศใต้ของเมือง

- ปัจจุบันเจดีย์เป็นส่วนหนึ่งของหอศิลปวัฒนธรรมเมืองเชียงใหม่ ได้แก่ วัดอินทิล

- ตั้งอยู่หลังตึกแถวบนถนนช้างเผือกและตรงข้ามกับอนุสาวรีย์ช้างเผือกซึ่งเป็นทำเลที่มีศักยภาพพัฒนา ได้แก่ วัดป่าอ้อย

- ตัวเจดีย์เข้าถึงได้จากหลายเส้นทางทั้งจากถนนหลังและภายในโครงการ ได้แก่ วัดป่าอ้อยที่มีศักยภาพพัฒนาได้ในอนาคต

- ตั้งอยู่ในทำเลที่ดี ถูกมองเห็นจากหลายทิศทาง อีกทั้งเชื่อมต่อกับประตูสวนดอกเพียงเดินข้ามถนนได้ ได้แก่ วัดเชียงทองซึ่งถูกมองเห็นได้ตลอดเวลาจากการสัญจรบนถนนเส้นหลัก

- ทำเลอยู่ติดกับคูเมืองทิศตะวันออกใกล้กับแจ้งศรีภูมิซึ่งเป็นหลักฐานสำคัญของเมืองเก่า มีศักยภาพพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวได้ ได้แก่ วัดหนองหล่ม

- ตั้งอยู่ประชิดถนน อีกทั้งห่างจากถนนสำคัญเพียงไม่กี่เมตร สามารถมองเห็นจากถนนหลัก ทำให้มีศักยภาพสูง ได้แก่ วัดธาตุกลาง, วัดแสนตอห้อย, และวัดป่าตาล เป็นต้น
- เน้นการท่องเที่ยวเชิงวิชาการ
- เชื่อมโยงเชิงการศึกษา กับสถาบันสถานศึกษาใกล้เคียง ได้แก่ วัดป่าแดงตั้งอยู่ใกล้มหาวิทยาลัยเชียงใหม่และวัดร้างย่านช้างเผือกที่ตั้งอยู่ใกล้มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ เป็นต้น
- ส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวที่พักใกล้เคียงมาเยี่ยมชมได้ง่าย
- เน้นเส้นทางท่องเที่ยววัดและวัดร้างนอกกำแพงเมือง
- ย้ายจุดจอดรถเมล์ท้องถิ่นให้ไกลออกไป ได้แก่ วัดเชียงทอง
- เน้นเส้นทางท่องเที่ยวบนถนนช้างเผือกได้ เนื่องจากมีวัดร้างหลายแห่งคุ้มค่ากับการมาเยือนตามเส้นทางท่องเที่ยว
- ป้ายสื่อความหมายออกแบบพัฒนาได้อย่างเต็มที่ เนื่องจากมีผู้ใช้งานจำนวนมาก ให้เลือกวัดที่คาดว่าจะมีผู้ใช้มากที่สุดก่อน
- การพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวจะทำให้คุณภาพชีวิตของชุมชนดีขึ้น
- เชื่อมโยงเส้นทางหลักเพื่อการท่องเที่ยวสู่พระธาตุดอยสุเทพ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และในกลางเมืองเก่าได้สะดวก ได้แก่ วัดร้างตลอดเส้นทางจากเมืองเก่าสู่มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ประกอบด้วยวัดแสนตอห้อย วัดสัมสูก และวัดป่าแดงหลวง เป็นต้น
- ขนาดของเจดีย์ ทำให้การวางแผนเส้นทางท่องเที่ยวได้ง่ายและคุ้มค่ากับการไปเยี่ยมชม
- ถนนที่ประชิดเจดีย์เป็นเส้นทางลัดสู่อีกย่านของเมืองในช่วงเวลาเร่งด่วนจึงมีการสัญจรคับคั่งต่อเนื่องเจดีย์จึงถูกเห็นจากชาวเมืองเป็นประจำ ซึ่งง่ายต่อการวางแผนเส้นทางท่องเที่ยวด้วย ได้แก่ วัดป่าตาลย่านช้างเผือก
- ติดต่ออาคารด้านข้างเพื่อเพิ่มพื้นที่ว่างให้เจดีย์ หรือทำการเช่าอาคารเพื่อปรับปรุงเป็นศูนย์สื่อความหมายเกี่ยวกับวัดร้างของย่าน ได้แก่ วัดเชียงทอง เพื่อขยายพื้นที่โดยรอบฐานเจดีย์ให้กว้างขึ้น
- มีพื้นที่ว่างเพียงพอและเหมาะสมกับการเป็นสถานที่ท่องเที่ยวพักผ่อน
- ขอความร่วมมือออกแบบปรับปรุงอาคารประชิดให้มีรูปแบบและสีสันทัดกลมกลืนกับเจดีย์ ได้แก่ วัดเชียงทอง ให้มีการพัฒนาขึ้นอย่างต่อเนื่อง

5.1.1.4 การแก้ไขจุดอ่อน

- รื้อถอนอาคารทรุดโทรมที่บดบังด้านหน้าเจดีย์ออกเพื่อเปิดมุมมอง ได้แก่ เจดีย์วัดป่าแดงหลวง
- เน้นการท่องเที่ยวด้วยพาหนะ 2 ล้อ ให้จอดจักรยานฝั่งตรงข้ามของถนนได้ ตัวอย่างที่ชัดเจนที่สุดคือวัดเชียงทองที่มีพื้นที่จำกัดที่สุด
- ให้ชุมชนโดยรอบเจดีย์ที่ว่างงานดูแลความสะอาดและภูมิทัศน์โดยรอบเจดีย์ให้สามารถเดินรอบได้สะดวก ได้แก่ชุมชนวัดเลาเสียง
- พื้นที่ตามโหนด มีลักษณะสีเหลี่ยมผืนผ้า เมื่อรื้อถอนอาคารโดยรอบจะพัฒนาเป็นสวนสาธารณะขนาดเล็กเพื่อการท่องเที่ยวได้ อาทิเช่น วัดป่าแดงและวัดเลาเสียงที่เชื่อมโยงกับภายนอกชุมชนได้ทันที เป็นต้น
- ถนนเล็กแคบ ให้ส่งเสริมการท่องเที่ยวด้วยพาหนะ 2 ล้อ ทำการออกแบบที่จอดจักรยาน
- ไม่มีที่จอดรถ ทำให้เป็นอุปสรรคต่อการเที่ยวด้วยพาหนะ 4 ล้อ ให้เตรียมที่จอดรถของชุมชนที่อยู่ใกล้เคียงไว้ให้ ชัดเจนที่สุดที่วัดเชียงทอง, วัดหนองหล่ม, วัดธาตุกลาง, วัดเลาเสียง, และวัดป่าอ้อย เป็นต้น
- อยู่ในย่านการค้ามาแต่เดิม เต็มไปด้วยการสัญจรคับคั่ง สามารถแทนที่ด้วยการเดิน ได้แก่วัดร้างย่านช้างเผือกทั้งหมด
- ขอความร่วมมืออาคารประชิดให้ปรับปรุงสภาพแวดล้อมโดยรอบเจดีย์ให้ดูใหม่สะอาด จอดรถได้เพื่อการต้อนรับนักท่องเที่ยว
- จัดระเบียบผู้เช่าที่ดินวัดร้างจากสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติให้เรียบร้อยขึ้น ทุกวัดควรมีการจัดการในเรื่องนี้อย่างเร่งด่วน
- ดูแลการเช่าช่วงและคนต่างด้าวนอกชุมชน ซึ่งทำให้ผู้เช่าใช้สิทธิผิดสัญญาและทำให้ความเป็นชุมชนเดิมเสื่อมลงด้วย อาจเป็นสาเหตุของปัญหาและยาเสพติดได้
- จุดอ่อนคือตั้งอยู่ในเขตรั้วของสถานที่ราชการ เป็นที่จอดรถของหอบจตมหายเหตุฯ ทำให้ไม่สามารถเข้าเยี่ยมชมได้สะดวก ให้ประสานหน่วยงานเพื่ออำนวยความสะดวกและต้อนรับนักท่องเที่ยวอย่างเต็มที่ในเวลาราชการ ได้แก่ วัดร้างในโรงเรียนต่างๆ เช่น โรงเรียนอนุบาลเชียงใหม่, โรงเรียนพุทธโสธร, วิทยาลัยนาฏศิลป์เชียงใหม่ และโรงเรียนยุพราช เป็นต้น
- จุดอ่อนที่ควรแก้ไขพัฒนาคือประชิดถนนโดยไม่มีรั้วกั้นและเขตถนน ทำให้มีรถบรรทุกและรถชุดมาจอดเป็นประจำ ส่งผลต่อฐานรากเจดีย์และภูมิทัศน์ไม่เหมาะสมอย่างยิ่ง ควรล้อมรั้วและขอคืนถนนบางส่วนและกันเขตตลอดแนวเจดีย์ให้เป็นพื้นที่สีเขียวเพื่อการท่องเที่ยว พบได้ชัดเจนที่สุดที่วัดป่าตาลย่านช้างเผือก

- เป็นถนนที่มีการจราจรพลุกพล่าน ทำให้สัญจรข้ามผ่านเร็วเกินไป ให้เพิ่มเส้นอุปสรรคบนถนนเพื่อลดความเร็ว
- มีอาณาเขตตามโฉนดน้อยเกินไปทำให้ถูกประชิดไม่เหมาะสม ต่อไปควรติดต่อซื้ออาคารด้านข้างเพื่อเพิ่มพื้นที่ว่างให้เจดีย์ หรือทำการเช่าอาคารเพื่อปรับปรุงเป็นศูนย์สื่อความหมายเกี่ยวกับวัดร้าง
- อาคารแถวที่ถัดไปจากเจดีย์ มีอายุการใช้งานมากและทรุดโทรม อีกทั้งยังตั้งอยู่ในที่ดินวัดร้าง สามารถพิจารณาทุบขยายพื้นที่หรือจัดเป็นอาคารสื่อความหมายเกี่ยวกับวัดป็นสาท, ย่าน, และเครือข่ายวัดร้างตามจุดต่างๆได้ทั่วเมืองเก่าเชียงใหม่ได้เป็นอย่างดี
- เนื่องจากตั้งอยู่ในซอยเป็นถนนแคบที่รถยนต์สวนกันได้ยาก ทำการแก้ไขโดยการออกแบบทางเข้าและวัสดุประกอบให้เป็นเอกลักษณ์ นำทางเข้ามาสู่เจดีย์
- จุดอ่อนของเจดีย์อีกลักษณะหนึ่ง คือมักถูกมองข้ามและไม่เป็นที่รู้จักมากนัก ได้แก่เจดีย์วัดอินทิล ขาดการสื่อความหมายที่ทรงพลังทั้งที่เป็นเจดีย์สำคัญมาตั้งแต่ตั้งเมืองของพญามังราย หอศิลป์ฯควรเชิดชูให้เป็นทั้งสิ่งศักดิ์สิทธิ์ประจำสถานที่และสัญลักษณ์ มีการทำของที่ระลึกและโปรโมทการท่องเที่ยวให้เป็นเจดีย์สำคัญประจำเมืองที่พลาดไม่ได้ยามเมื่อมาเมืองเก่าเชียงใหม่
- ถูกปิดล้อมโดยหอพักคนงาน มีสภาพไม่เหมาะสมกับการเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ เจดีย์มีร่องรอยการขูดเจาะเข้าไปหาสมบัติถึงสามจุด ฐานถูกเพปูนทับ กรมศิลปากรและสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติควรทบทวนสัญญาเช่าและปรับปรุงสภาพแวดล้อม ได้แก่ วัดป่าอ้อยย่านช้างเผือก
- ควรออกแบบเปิดรั้วให้เจดีย์เข้าถึงได้อย่างอิสระจากภายนอกแบบสวนสาธารณะ ได้แก่ วัดอินทิล ซึ่งตั้งอยู่ในเส้นทางถนนคนเดิน
- รั้วของสถานที่ราชการสามารถทำซ้อนอีกชั้นหนึ่งด้านในเพื่อความปลอดภัยได้ดีขึ้น เป็นทางเลือกในการบริหารจัดการในอนาคต ได้แก่ วัดอินทิล และ วัดแสนตอห้อย เป็นต้น
- จุดอ่อนคือการประกาศเขตโบราณสถานน้อยเกินไป ทำให้มีถนนประชิดฐานเจดีย์ทุกด้าน อีกทั้งขาดที่จอดรถ จึงจอดรอบฐานเจดีย์เป็นประจำซึ่งไม่เหมาะสม ควรปิดการจราจรให้ผ่านได้เพียงพาหนะ 2 ล้อ ได้แก่ เจดีย์วัดหนองหล่ม
- สนับสนุนการเดินเข้าเยี่ยมชมให้มากขึ้น จัดบริเวณโดยรอบเจดีย์เป็นพื้นที่ถนนโดยการเปลี่ยนถนนให้เป็นพื้นที่สีเขียวตามความเป็นไปได้ ได้แก่ วัดหนองหล่มที่ควรพัฒนาให้เป็นสวนสาธารณะเพื่อการเดินและจักรยาน

ตารางที่ 5.1 แนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวของ 10 วัดร้างน่าน

ชื่อวัดที่ถูกเลือก เพื่อพัฒนา	แนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวของ 10 วัดร้างน่าน			
	การพัฒนาในปัจจุบัน	การเลือกวัด	การส่งเสริมจุดแข็ง	การแก้ไขจุดอ่อน
1. วัดป่าแดงหลวง 	- มีการอนุรักษ์และดูแลรักษาจากกรมศิลปากรตามรอบ	- ประวัติศาสตร์ชัดเจน - รูปแบบศิลปกรรมที่โดดเด่น	- เน้นการท่องเที่ยวเชิงวิชาการ	- ถนนเล็กแคบ ให้ส่งเสริมการท่องเที่ยวด้วยพาหนะ 2 ล้อ
	- มีนักท่องเที่ยวมาเยี่ยมชมเองด้วยพาหนะ 2 ล้อ	- เจดีย์มีขนาดใหญ่	- เชื่อมโยงการศึกษากับมหาวิทยาลัย เชียงใหม่และสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล ล้านนา	- รื้อถอนอาคารทรุดโทรมที่บดบังด้านหน้าเจดีย์ออกเพื่อเปิดมุมมอง
	- ค้นหาที่ตั้งได้จาก Google Maps	- ใกล้แหล่งที่พักและสถาบันการศึกษา	- ส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวที่พักใกล้เคียงมาเยี่ยมชมได้ง่าย	- ให้ชุมชนโดยรอบเจดีย์ที่ว่างงานดูแลความสะอาดและภูมิทัศน์โดยรอบเจดีย์ให้สามารถเดินรอบได้สะดวก
		- เชื่อมโยงได้หลายทาง		
		- คงสภาพดีจากการบูรณะเรียบร้อยแล้ว		

ชื่อวัดที่ถูกเลือก เพื่อพัฒนา	แนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวของ10 วัดร้างน่าน			
	การพัฒนาในปัจจุบัน	การเลือกวัด	การส่งเสริมจุดแข็ง	การแก้ไขจุดอ่อน
2.วัดธาตกลาง 	- มีการอนุรักษ์และดูแลรักษาจากกรมศิลปากรตามรอบ	- ประวัติศาสตร์ชัดเจน	- เน้นเส้นทางท่องเที่ยววัดและวัดร้างในกำแพงเมืองชั้นนอก	- เป็นถนนที่มีการจราจรพลุกพล่านทำให้สัญจรข้ามผ่านเร็วเกินไป
	- ค้นหาที่ตั้งได้จาก Google Maps - มีนักท่องเที่ยวมาเยี่ยมชมเองด้วยพาหนะ2ล้อ	- รูปแบบศิลปกรรมโดดเด่น เป็นเจดีย์ทรงพุ่มข้าวบิณฑ์แห่งเดียวในเมืองเชียงใหม่	- ตั้งอยู่ในย่านที่พักและใกล้ถนนคนเดินวันเสาร์ ส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวที่พักใกล้เคียงมาเยี่ยมชมได้ง่าย	- ไม่มีที่จอดรถ ทำให้เป็นอุปสรรคต่อการเที่ยวด้วยพาหนะ4ล้อ - ทำการออกแบบที่จอดรถจักรยาน
		- มีอาณาเขตตามโฉนดกว้างขวางมากจนสุดถนน เต็มไปด้วยชุมชน	- มีขนาดเจดีย์ที่ใหญ่ฐานกว้าง เป็นจุดหมายตาได้อย่างดีเนื่องจากตั้งอยู่ครึ่งทางของถนน	
		- อยู่ติดถนน เที่ยวชมสะดวกและมีวัดอยู่ตลอดเส้นทาง สร้างเส้นทางท่องเที่ยวได้ง่ายและคุ้มค่า	- เป็นจุด Selfie และ Check-in ประจำย่านได้	
		- คงสภาพดีจากการบูรณะเรียบร้อยแล้ว		

ชื่อวัดที่ถูกเลือก เพื่อพัฒนา	แนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวของ10 วัดร้างน่าน			
	การพัฒนาในปัจจุบัน	การเลือกวัด	การส่งเสริมจุดแข็ง	การแก้ไขจุดอ่อน
3.วัดเชียงของ 	- มีการอนุรักษ์และดูแลรักษาจากกรมศิลปากรตามรอบ	- ประวัติศาสตร์ชัดเจน	- ขอความร่วมมือออกแบบปรับปรุงอาคารประดิษฐานรูปแบบและสีสันทัดกลมกลืนกับเจดีย์	- มีอาณาเขตตามโฉนดน้อยเกินไปทำให้ถูกประชิดไม่เหมาะสมต่อไปควรติดต่อซื้ออาคารด้านข้างเพื่อเพิ่มพื้นที่ว่างให้เจดีย์ หรือทำการเช่าอาคารเพื่อปรับปรุงเป็นศูนย์สื่อความหมายเกี่ยวกับวัดร้าง
		- รูปแบบศิลปกรรมโดดเด่น		
		- สภาพแวดล้อมโดดเด่น		
	- ค้นหาที่ตั้งได้จาก Google Maps	- ตั้งอยู่ทำเลที่ดีที่สุดถูกมองเห็นตลอดเวลาทั้งจากการท่องเที่ยวและสัญจรปกติ	- ติดต่อซื้ออาคารด้านข้างเพื่อเพิ่มพื้นที่ว่างให้เจดีย์ หรือทำการเช่าอาคารเพื่อปรับปรุงเป็นศูนย์สื่อความหมายเกี่ยวกับวัดร้าง	- เน้นการท่องเที่ยวด้วยพาหนะ2ล้อ ให้จอดจักรยานฝั่งตรงข้ามของถนนได้
	- มีนักท่องเที่ยวมองเห็นตลอดเวลาเนื่องจากอยู่ในทำเลถนนคนเดิน	- เป็นที่จอดรถเมล์ท้องถิ่นมาแต่เดิม ทำให้เป็นที่รู้จักกว้างขวาง	- ย้ายจุดจอดรถเมล์ท้องถิ่นให้ไกลออกไป	- ทำการออกแบบที่จอดรถจักรยาน
		- มีรถเมล์ RTC ผ่านเที่ยวชมแบบ Hop On & Hop Off ได้สะดวก		

ชื่อวัดที่ถูกเลือก เพื่อพัฒนา	แนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวของ10 วัดรำนำร่อง			
	การพัฒนาในปัจจุบัน	การเลือกวัด	การส่งเสริมจุดแข็ง	การแก้ไขจุดอ่อน
4.วัดปันสาท 	- มีการอนุรักษ์และดูแลรักษาจากกรมศิลปากรตามรอบ	- ประวัติศาสตร์ชัดเจน	- เน้นเส้นทางท่องเที่ยวบนถนนช้างเผือกได้ เนื่องจากมีวัดร้างหลายแห่ง คุ่มค่ากับการมาเยือนตามเส้นทางท่องเที่ยว	- อยู่ในย่านการค้ามาแต่เดิม เต็มไปด้วยการสัญจรคับคั่ง ฝุ่นควัน และอากาศไม่ส่งเสริมสามารถแทนที่ด้วยการเดิน
		- รูปแบบศิลปกรรมโดดเด่น		
		- สภาพแวดล้อมโดดเด่น		
	- มีป้ายสื่อความหมายสภาพทรุดโทรม ใช้งานไม่ได้ - มีการจัดไฟส่งเสริมเจดีย์ยามค่ำคืน	- คงสภาพดีจากการบูรณะเรียบร้อยแล้ว - มีลายปูนปั้นที่สมบูรณ์	- ตั้งอยู่ในทำเลที่ดีและเป็นที่ยอมรับ จัดไฟส่องสว่างยามค่ำคืนให้สวยงาม สามารถเที่ยวชมกลางคืนได้อย่างปลอดภัยต่างจากที่อื่น	- ขอความร่วมมืออาคารประชิดให้ปรับปรุงสภาพแวดล้อมโดยรอบเจดีย์ให้ดูใหม่สะอาด จอดรถได้เพื่อการต้อนรับนักท่องเที่ยว
	- ค้นหาที่ตั้งได้จาก Google Maps	- มีพื้นที่ตามโฉนดมากเพื่อการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว - ตั้งในบริเวณขนส่งช้างเผือก ทำให้รองรับพาหนะจอดรถได้ครบทุกประเภท - เป็นจุดหมายตาของย่าน นักท่องเที่ยวสามารถเข้าถึงได้ง่าย		- อาคารแถวที่ถัดไปจากเจดีย์ มีอายุการใช้เวลานานและทรุดโทรม อีกทั้งยังตั้งอยู่ในที่ดินวัดร้าง สามารถพิจารณาทุบขยายพื้นที่หรือจัดเป็นอาคารสื่อความหมายเกี่ยวกับวัดปันสาท, ย่าน และเครือข่ายวัดร้างตามจุดต่างๆได้ทั่วเมืองเก่าเชียงใหม่ได้เป็นอย่างดี

ชื่อวัดที่ถูกเลือก เพื่อพัฒนา	แนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวของ10 วัดร้างน่าน			
	การพัฒนาในปัจจุบัน	การเลือกวัด	การส่งเสริมจุดแข็ง	การแก้ไขจุดอ่อน
5.วัดเลาเสียง 	- มีการอนุรักษ์และดูแลรักษาจากกรมศิลปากรตามรอบ	- คงสภาพดีจากการบูรณะเรียบร้อยแล้ว	- เชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวกับถนนคนเดินย่านวัวลายวันเสาร์ได้ง่าย	- เนื่องจากตั้งอยู่ในซอยเป็นถนนแคบที่รถยนต์สวนกันได้ยากทำการแก้ไขโดยการออกแบบทางเข้าและวัสดุประกอบให้เป็นเอกลักษณ์ นำทางเข้ามาสู่เจดีย์
	- แวดล้อมด้วยชุมชน	- ใกล้ย่านที่พักนักท่องเที่ยวและถนนคนเดินวันเสาร์ - เป็นหลักฐานพัฒนาการเจริญแบบทรงกลมฐานเหลี่ยม - มีอาณาเขตกว้างขวางพอต่อการพัฒนาเต็มพื้นที่ในอนาคต	- การพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวจะทำให้คุณภาพชีวิตของชุมชนดีขึ้น	- จัดระเบียบผู้เช่าที่ดินวัดร้างจากสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติให้เรียบร้อยขึ้น - ดูแลการเช่าช่วงและคนต่างด้าวนอกชุมชนซึ่งทำให้ผู้เช่าใช้สิทธิผิดสัญญาและทำให้ความเป็นชุมชนเดิมเสื่อมลงด้วย อาจเป็นสาเหตุของปัญหาและยาเสพติดได้
		- การพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวจะทำให้คุณภาพชีวิตของชุมชนดีขึ้น ไม่ว่าจะเป็นสิ่งแวดล้อมหรือรายได้		

ชื่อวัดที่ถูกเลือก เพื่อพัฒนา	แนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวของ 10 วัดร้างนาร่อง			
	การพัฒนาในปัจจุบัน	การเลือกวัด	การส่งเสริมจุดแข็ง	การแก้ไขจุดอ่อน
		- ทำให้มีการจัดระเบียบผู้เช่าที่ดินวัดร้างจากสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติให้เรียบร้อยขึ้น		
6.วัดอินทิล 	- มีการอนุรักษ์และดูแลรักษาจากกรมศิลปากรตามรอบ	- ประวัติศาสตร์ชัดเจน - รูปแบบศิลปกรรมโดดเด่น	- ปัจจุบันเจดีย์เป็นส่วนหนึ่งของหอศิลปวัฒนธรรมเมืองเชียงใหม่ ฝั่งตรงข้ามเป็นวัดอินทิลเดิมเพียงรั้วกัน สามารถเพิ่มการสื่อความหมายและเปิดรับนักท่องเที่ยวมากขึ้นจากการขยายรั้วให้เป็นพื้นที่สีเขียวของเมืองเพื่อให้รับกับวิหารที่สร้างขึ้นใหม่กลางถนนได้เป็นอย่างดีเนื่องจากมีประวัติศาสตร์ร่วมกัน	- จุดอ่อนของเจดีย์นี้คือมักถูกมองข้ามและไม่เป็นที่รู้จักมากนัก ขาดการสื่อความหมายที่ทรงพลังทั้งที่เป็นเจดีย์สำคัญมาตั้งแต่ตั้งเมืองของพญามังราย หอศิลป์ฯ ควรเชิดชูให้เป็นทั้งสิ่งศักดิ์สิทธิ์ประจำสถานที่และสัญลักษณ์ มีการทำของที่ระลึกและโปรโมทการท่องเที่ยวให้เป็นเจดีย์สำคัญประจำเมืองที่พลาดไม่ได้ยามเมื่อมาเมืองเก่าเชียงใหม่
	- มีห้องนิทรรศการในหอศิลป์ฯ จัดแสดงเกี่ยวกับเจดีย์นี้โดยเฉพาะ	- สภาพแวดล้อมโดดเด่น		
	- มีการจัดไฟส่งเสริมเจดีย์ยามค่ำคืน - ค้นหาที่ตั้งได้จาก Google Maps	- มีรถเมล์ RTC ผ่านเที่ยวชมแบบ Hop On & Hop Off ได้สะดวก - คงสภาพดีจากการบูรณะเรียบร้อยแล้ว		

ชื่อวัดที่ถูกเลือก เพื่อพัฒนา	แนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวของ10 วัดร้างน่าน			
	การพัฒนาในปัจจุบัน	การเลือกวัด	การส่งเสริมจุดแข็ง	การแก้ไขจุดอ่อน
7.วัดป่าอ้อย 	- มีการอนุรักษ์และดูแลรักษาจากกรมศิลปากรตามรอบ	- รูปทรงโดยรวมยังครบถ้วน	- ตั้งอยู่หลังตึกแถวบนถนนข้างเผือกและตรงข้ามกับอนุสาวรีย์ช้างเผือกซึ่งเป็นทำเลที่มีศักยภาพพัฒนา	- ถูกปิดล้อมโดยหอพักคนงาน มีสภาพไม่เหมาะสมกับการเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ เจดีย์มีร่องรอยการขูดเจาะเข้าไปหาสมบัติถึงสามจุด ฐานถูกเทปูนทับกรมศิลปากรและสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติควรทบทวนสัญญาเช่าและปรับปรุงสภาพแวดล้อม
		- มีรถเมล์ RTC ผ่านเที่ยวชมแบบ Hop On & Hop Off ได้สะดวก	- ตัวเจดีย์เข้าถึงได้จากหลายเส้นทางทั้งจากถนนหลังและภายในโครงการ	- พื้นที่ตามโหนด มีลักษณะสี่เหลี่ยมผืนผ้าเมื่อรีดถนนอาคารโดยรอบจะพัฒนาเป็นสวนสาธารณะขนาดเล็กเพื่อการท่องเที่ยวได้

ชื่อวัดที่ถูกเลือก เพื่อพัฒนา	แนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวของ10 วัดร้างน่าน			
	การพัฒนาในปัจจุบัน	การเลือกวัด	การส่งเสริมจุดแข็ง	การแก้ไขจุดอ่อน
8.วัดแสนตาท้าย 	- มีการอนุรักษ์และดูแลรักษาจากกรมศิลปากรตามรอบ	- คงสภาพทั้งเจดีย์และวิหารทางทิศตะวันออก	- ตั้งอยู่ในทำเลที่ดี ถูกมองเห็นจากหลายทิศทาง อีกทั้งเชื่อมต่อกับประตูสวนดอกเพียงเดินข้ามถนน	- จุดอ่อนคือตั้งอยู่ในเขตรั้วของสถานที่ราชการ เป็นที่จอดรถของหอจดหมายเหตุ ทำให้ไม่สามารถเข้าเยี่ยมชมได้สะดวก
	- มีป้ายสื่อความหมายในสภาพใหม่	- มีรถเมล์ RTC ผ่านเที่ยวชมแบบ Hop On & Hop Off ได้สะดวก	- เชื่อมโยงเส้นทางหลักเพื่อการท่องเที่ยวสู่พระธาตุดอยสุเทพ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และในกลางเมืองเก่าได้สะดวก	- ควรออกแบบเปิดรั้วให้เจดีย์เข้าถึงได้อย่างอิสระจากภายนอกแบบสวนสาธารณะ
	- มีการจัดไฟส่องเสริมเจดีย์ยามค่ำคืน	- คงสภาพดีจากการบูรณะเรียบร้อยแล้ว	- มีพื้นที่ว่างเพียงพอและเหมาะสมกับการเป็นสถานที่ท่องเที่ยวพักผ่อนได้	- รั้วของสถานที่ราชการทำซ้อนด้านในเพื่อความปลอดภัยได้ดียิ่งขึ้น
	- มีรั้วและยามดูแลอย่างดี			
	- ดันไม้ถูกตัดแต่งเปิดให้เห็นเจดีย์จากถนนได้อย่างสมบูรณ์			

ชื่อวัดที่ถูกเลือก เพื่อพัฒนา	แนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวของ 10 วัดร้างนาร่อง			
	การพัฒนาในปัจจุบัน	การเลือกวัด	การส่งเสริมจุดแข็ง	การแก้ไขจุดอ่อน
9.วัดหนองหล่ม 	- มีการอนุรักษ์และดูแลรักษาจากกรมศิลปากรตามรอบ	- เจดีย์มีขนาดใหญ่มากสันนิษฐานว่าพื้นที่โดยรอบทั้งหมดจรดคูเมืองล้วนเป็นวัดเดิม	- ทำเลอยู่ติดกับคูเมืองทิศตะวันออกใกล้กับแจ้งศรีภูมิซึ่งเป็นหลักฐานสำคัญของเมืองเก่า มีศักยภาพพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวได้	- จุดอ่อนคือการประกาศเขตโบราณสถานน้อยเกินไป ทำให้มีถนนประชิดฐานเจดีย์ทุกด้าน อีกทั้งขาดที่จอดรถ จึงจอดรอบฐานเจดีย์เป็นประจำซึ่งไม่เหมาะสมควรปิดการจราจรให้ผ่านได้เพียงพาหนะ 2 ล้อ
	- มีป้ายสื่อความหมายสภาพทรุดโทรม ใช้งานไม่ได้	- มีรถเมล์RTCผ่านเที่ยวชมแบบ Hop On & Hop Off ได้สะดวก	- ขนาดของเจดีย์ ทำให้การวางแผนเส้นทางท่องเที่ยวได้ง่ายและคุ้มค่ากับการไปเยี่ยมชม	- สนับสนุนการเดินเข้าเยี่ยมชมให้มากขึ้น จัดบริเวณโดยรอบเจดีย์เป็นพื้นที่นันทนาการโดยการเปลี่ยนถนนให้เป็นพื้นที่สีเขียวตามความเป็นไปได้
	- มีหมุดโอนด	- คงสภาพดีจากการบูรณะเรียบร้อยแล้ว		
	- มีการสร้างสิ่งศักดิ์สิทธิ์บริเวณเจดีย์ที่ชุมชนดูแลกันเอง			

ชื่อวัดที่ถูกเลือก เพื่อพัฒนา	แนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวของ10 วัดรำนำร่อง			
	การพัฒนาในปัจจุบัน	การเลือกวัด	การส่งเสริมจุดแข็ง	การแก้ไขจุดอ่อน
10.วัดป่าตาล 	- มีการอนุรักษ์และดูแลรักษาจากกรมศิลปากรตามรอบ	- ประวัติศาสตร์ชัดเจน	- ตั้งอยู่ประชิดถนน อีกทั้งห่างจากถนนสำคัญเพียงไม่กี่เมตร สามารถมองเห็นจากถนนหลัก ทำให้มีศักยภาพสูง - ถนนที่ประชิดเจดีย์เป็นเส้นทางลัดสู่อีกย่านของเมืองในช่วงเวลาเร่งด่วนจึงมีการสัญจรคับคั่งต่อเนื่อง เจดีย์จึงถูกเห็นจากชาวเมืองเป็นประจำ ซึ่งง่ายต่อการวางแผนเส้นทางท่องเที่ยวด้วย	- จุดอ่อนที่ควรแก้ไขพัฒนาคือประชิดถนนโดยไม่มีรั้วกั้นและเขตฉนวน ทำให้มีรถบรรทุกและรถชุดมาจอดเป็นประจำ ส่งผลต่อฐานรากเจดีย์และภูมิทัศน์ไม่เหมาะสมอย่างยิ่ง ควรล้อมรั้วและขอคืนถนนบางส่วนและกันเขตตลอดแนวเจดีย์ให้เป็นพื้นที่สีเขียวเพื่อการท่องเที่ยว
	- มีป้ายสื่อความหมายสภาพทรุดโทรม ใช้งานไม่ได้	- รูปแบบศิลปกรรมโดดเด่น		
		- มีรถเมล์RTCผ่านเที่ยวชมแบบ Hop On & Hop Off ได้สะดวก		
		- คงสภาพดีจากการบูรณะเรียบร้อยแล้ว		

5.1.2 วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารจัดการการท่องเที่ยววัดร้างในเมืองเก่า เชียงใหม่

แนวทางการจัดการการท่องเที่ยววัดร้างในเมืองเก่า ประกอบด้วย กายภาพ, การสื่อความหมาย, ศูนย์สื่อความหมาย, การเชื่อมโยงวัดยอดนิยม, การจัดตั้งมูลนิธิและกองทุน, พื้นที่สาธารณะ, และชุมชน

5.1.2.1 กายภาพ การเตรียมพัฒนาวัดร้างเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยว ทำได้โดยการจัดลำดับและกลุ่มเพื่อทำการเลือกวัดที่มีสภาพพร้อมนำร่องการท่องเที่ยวก่อน 10 จาก 31 วัดจึงถูกเลือก โดยมี 4 วัดที่สามารถเที่ยวได้ทันที ในลำดับรองลงมาให้การพัฒนาไปตามลำดับ กำหนดเวลา 5 ปีคือเป้าหมายในการพัฒนาระยะยาว มีเป้าหมายให้แต่ละวัดได้กลายเป็นพื้นที่สาธารณะและมีการจัดโซนให้เหมาะสม มีศูนย์สื่อความหมายรองรับการท่องเที่ยวและเป็นพื้นที่สีเขียวให้ต่อชุมชนและเมืองได้

สิ่งจำเป็นต่อการวิจัยพัฒนากายภาพวัดร้างให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวในอนาคต คือการเพิ่มสิ่งอำนวยความสะดวก ความปลอดภัย และการสื่อความหมายที่มี QR Code มีที่จอดรถยนต์และจัดภูมิทัศน์ทั่วบริเวณใหม่ โดยให้ขยายพื้นที่จากใจกลางเจดีย์ออกไปอย่างต่อเนื่องทั้งพื้นที่ถนนและพื้นที่สาธารณะ โดยในปลายทางบางวัดอาจเป็นพื้นที่สาธารณะของชุมชน ขณะที่บางวัดมีพื้นที่มากพอที่จะเป็นสวนสาธารณะระดับเมืองได้ เช่นวัดธาตุกลางที่มีอาณาเขตตามโฉนดกว้างขวางหลายไร่ เป็นต้น

5.1.2.2 การสื่อความหมาย เป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งในการวางแผนการท่องเที่ยวแหล่งใหม่สามารถทำได้ทั้งทางตรงและทางอ้อม มีเป้าหมายที่การรู้คุณค่าของวัดร้างในการรับรู้ของนักท่องเที่ยว นำไปสู่ความประทับใจในการริ้วและแร่ออกไปในวงกว้าง นำมาซึ่งการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนมากขึ้นในการเที่ยวศาสนสถานและเมืองเก่าได้ดีขึ้น ในปัจจุบันนักท่องเที่ยวยุคใหม่มีพฤติกรรมที่เปลี่ยนไปตามยุคสมัย จากข้อมูลสัมภาษณ์พบว่าข้อมูลการท่องเที่ยวเชียงใหม่ทั้งหมดล้วนได้จากการค้นคว้าฐานข้อมูลออนไลน์ตั้งแต่ก่อนออกเดินทางเพื่อตัดสินใจ การเข้าถึงระบบออนไลน์เป็นพฤติกรรมใหม่ที่เปลี่ยนการท่องเที่ยวผ่านหนังสือไกด์บุคม้าเป็นโทรศัพท์มือถือแบบสมาร์ทโฟนแทน ทำให้ทุกคนสามารถเชื่อมต่อกับฐานข้อมูลที่ใหญ่ที่สุดได้ตลอดเวลาไร้พรมแดน ด้วยเหตุนี้ การวิจัยเพิ่มเติมการท่องเที่ยวจึงจำเป็นต้องใช้กระบวนการแบบใหม่ในการดำเนินงานด้วยในลักษณะของแพลตฟอร์มที่ครบวงจร โดยแบ่งเป็น 2 ลักษณะดังนี้

- แพลตฟอร์มฐานข้อมูล เหมาะสำหรับการเริ่มต้นของวัดร้างสู่แหล่งท่องเที่ยว เนื่องจากยังขาดข้อมูลการค้นคว้าและพัฒนาอีกมาก จึงควรมีพื้นที่รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับวัดร้างแต่ละแห่งให้เพิ่มพูนขึ้นอย่างต่อเนื่อง ได้แก่การศึกษาและรวบรวมข้อมูลทางกายภาพ ประวัติศาสตร์ และการเชื่อมต่อกับเมืองเก่าว่ามีความสำคัญอย่างไร นำเสนอสู่สาธารณชนทั้งภาษาไทยและต่างประเทศ

- แพลตฟอร์มแบบตลาด เหมาะกับการพัฒนาในขั้นต่อมาเมื่อมีฐานข้อมูลพอสมควรแล้วให้ดำเนินการติดต่อหาพันธมิตรทางธุรกิจตลอดเส้นทางท่องเที่ยววัดร้าง ได้แก่ร้านอาหารและบริการ โรงแรม สปา เซารถและร้านนวดเป็นต้น นำมารวมเข้าไว้ด้วยกันแบบศูนย์กลางการติดต่อที่ให้ประโยชน์สูงสุดกับนักท่องเที่ยว ให้มีการให้สิทธิพิเศษแพคเกจลดราคาและแลกของการสะสมแต้มกับนักท่องเที่ยวต่างถิ่นได้ต่อไปอย่างหลากหลาย

5.1.2.3 ศูนย์สื่อความหมาย เนื่องจากวัดร้างในเมืองเชียงใหม่ยังขาดการให้ข้อมูลสื่อความหมายอีกมากทั้งนักท่องเที่ยวและชาวเมืองท้องถิ่น ขาดเอกสารหลักฐานการค้นคว้าและให้ความสำคัญมาโดยตลอด อีกทั้งข้อจำกัดและถูกปิดบังจากอาคารสมัยใหม่ หลบซ่อนอยู่ใจกลางชุมชนที่ปิดล้อม มิใช่เส้นทางสาธารณะหลักที่จะพบเห็นได้โดยง่าย การวางแผนให้มีศูนย์สื่อความหมายเกี่ยวกับวัดร้างโดยเฉพาะจึงมีความจำเป็นและเป็นการเน้นย้ำความมีชีวิตให้กลับมาได้อีกครั้งหนึ่ง เป็นการเปลี่ยนทัศนคติและสร้างผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวใหม่ จากต้นทุนความเดิมแท้ของเมืองที่สาบสูญ

ศูนย์สื่อความหมายไม่จำเป็นต้องสร้างขึ้นใหม่และใช้งบประมาณ โดยมีแนวคิดการปรับปรุงอาคารเก่าที่อยู่นิคมวัดร้างเดิมซึ่งอยู่ท่ามกลางที่เต็มไปด้วยความเก่าแก่และปัญหาอาคารที่ประชิดกับเจดีย์ของเอกชนนอกเขตและเขตโบราณสถานที่ไม่สามารถซื้อคืนได้ ให้ดำเนินการขอเช่าเพื่อปรับปรุงเป็นส่วนสนับสนุนเจดีย์แทน การออกแบบปรับปรุงคือการแก้ปัญหาที่สามารถส่งเสริมองค์เจดีย์ให้มีคุณค่ามากขึ้นได้ ตัวอย่างแบบแรกได้แก่อาคารแถวหลายอาคารที่ปลูกสร้างบนที่ดินโฉนดวัดปันสาท เป็นชุดอาคารเก่าที่ทรุดโทรมพร้อมที่จอดรถด้านหลัง สามารถทำการพัฒนาเป็นศูนย์สื่อความหมายของวัดร้างย่านช้างเผือกซึ่งมีจำนวนมากที่สุดได้ ส่วนกรณีอาคารประชิดของเอกชนมีการศึกษาได้แก่เจดีย์วัดเชียงของที่ถูกประชิดจากอาคารพาณิชย์ทั้งสองด้านอย่างไม่เหมาะสม เนื่องจากมิได้มีโฉนดวัดร้างคุ้มครอง แต่ดำรงอยู่ได้จากการประกาศเขตโบราณสถานโดยรอบเจดีย์เท่านั้น เป็นไปในแนวทางเดียวกับวัดอินทิลลสะตือเมืองที่เป็นวัดร้างที่ฟื้นฟูขึ้นใหม่ ทำการซื้ออาคารพาณิชย์ที่ติดบังตลอดแนวเพื่อปรับปรุงให้เป็นสำนักงานและที่พักของพระภิกษุแทนที่จะรื้อสร้างใหม่ ออกแบบปรับปรุงภายนอกใหม่การตกแต่งแบบล้านนาเพื่อให้ความกลมกลืนเป็นวัดที่กลมกลืนกันไปตลอดแนว เป็นการปรับตัวเป็นวัดที่ทันสมัยและเป็นแหล่งท่องเที่ยวไปในตัว

ศูนย์สื่อความหมายสามารถเป็นได้ทั้งระดับย่านและของตัววัดแต่ละวัด มีโครงสร้างเพื่อการเก็บข้อมูลจัดแสดง มีส่วนการค้นคว้าและพัฒนา ห้องสมุด ห้องบรรยายเสวนาในกิจกรรมต่างๆ ในส่วนชั้นบนส่วนชั้นล่างทำเป็นร้านค้ากาแฟและขายของที่ระลึก รวมทั้งนิทรรศการหมุนเวียนเพื่อดึงนักท่องเที่ยวให้มาเที่ยวได้ง่ายขึ้นพร้อมทั้งสร้างรายได้เพื่อบริหารจัดการ ของที่ระลึกให้ทำการออกแบบจากวัดร้างให้ใช้ในชีวิตประจำวันและสะสมเป็นชุดได้ ออกแบบให้มีขนาดเล็กและน้ำหนักเบาเน้นการสื่อความหมายกับชาวต่างชาติ เป็นการสื่อความหมายทางอ้อมที่นักท่องเที่ยวจะนำกลับไปประเทศของตนได้

5.1.2.4 การเชื่อมโยงวัดยอตนิยม เป็นทั้งกระบวนการและกลยุทธ์ จากการศึกษาพบว่า สถานที่ท่องเที่ยวที่มีมากที่สุดในเมืองเก่าคือวัด อีกทั้งนักท่องเที่ยวสนใจในรูปแบบสถาปัตยกรรมที่แปลกออกไปจากความคุ้นเคยเดิมมากที่สุด รองลงไปคือผู้คน อาหาร และบรรยากาศที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะ ดังนั้นในแต่ละวันวัดที่โด่งดังของเมืองจึงมีนักท่องเที่ยวไปเยือนจำนวนมากตลอดทั้งวัน รวมทั้งในเวลาของถนนคนเดินวันเสาร์และอาทิตย์ที่วัดจำนวนมากตลอดเส้นทางสามารถเที่ยวในเวลาว่างคืนเพิ่มได้ วัดยอตนิยมของเมืองจึงมีหลายระดับและตำแหน่งในการเลือกเพื่อใช้ในการเชื่อมโยงวัดร้างเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่ได้ง่ายขึ้น

การเชื่อมโยงวัดร้างกับวัดยอตนิยมที่อยู่ใกล้เคียง ได้แนวคิดที่จำลองมาจากคณะสงฆ์โบราณ จากพบว่าวัดใหญ่จะปกครองและคอยช่วยเหลือวัดที่เล็กกว่าลงไปตามลำดับในเรื่องต่างๆ มีการบันทึกไว้เสมอว่าเมื่อวัดเล็กได้ร้างลง มักจะตกไปอยู่ในการดูแลของวัดที่ใหญ่กว่าข้างเคียงโดยการย้ายสิ่งมีค่าไปรักษาไว้ ปรับใช้สู่การท่องเที่ยวในปัจจุบันให้วัดยอตนิยมเป็นวัดที่เลี้ยงสนับสนุนการท่องเที่ยวเพิ่มเติมกับวัดร้างบริเวณโดยรอบ มีการสื่อความหมายและเป็นศูนย์กลางข้อมูล การบริจาคและการช่วยเหลือพัฒนาด้านต่างๆ เป็นทางเลือกในการช่วงเริ่มต้นของการตั้งกองทุนเพื่อพัฒนาวัดร้างแต่ละวัดผ่านการออกใบอนุโมทนาบัตรเพื่อลดหย่อนภาษีได้ ส่วนในมุมมองของนักท่องเที่ยวนั้นเมื่อไปเที่ยววัดยอตนิยมและพบการสื่อความหมายถึงวัดร้างบริเวณข้างเคียง สอดคล้องกับแพลตฟอร์มข้อมูลการท่องเที่ยวออนไลน์ จะพบว่าสามารถเดินไปเที่ยวเพิ่มเติมได้สะดวกและพบเจอเส้นทางใหม่ที่แปลกออกไป ทำให้เกิดการเติบโตทางเศรษฐกิจในถนนเส้นรองเพิ่มไปตลอดทางได้อีกด้วย

5.1.2.5 การจัดตั้งมูลนิธิและกองทุน จากการศึกษาพบว่าปัญหาการพัฒนาและอนุรักษ์วัดร้างที่สำคัญเกิดจากการแบ่งส่วนราชการในการรับผิดชอบ อีกทั้งความรับผิดชอบนั้นไม่ดำเนินการในลักษณะเชิงรุก ขาดหน่วยงานที่จะเป็นเจ้าภาพเพื่อประสานงานเกี่ยวกับการพัฒนาวัดร้างได้ครบวงจรจากหลายภาคส่วน การศึกษาข้อมูลสัมภาษณ์และติดตามผลในระยะ 10 ปีที่ผ่านมาพบว่าผลสำเร็จความก้าวหน้าของวัดร้างในการฟื้นฟูและปรับปรุงสภาพแวดล้อมชุมชนมิได้เกิดจากหน่วยงานราชการ แต่เกิดจากการดำเนินงานในลักษณะมูลนิธิตามแนวทางพุทธศาสนา ได้แก่มูลนิธิพระบรมธาตุศุภเทษที่มีนโยบายฟื้นฟูวัดร้างที่มีศักยภาพสูงในเมืองเก่า มีผลงานวัดที่ร้างที่ฟื้นฟูสำเร็จแล้วจำนวนมาก อาทิเช่น วัดเจ็ดลิน วัดโลกโมฬี วัดเจดีย์ปล่อง วัดปันเส้า วัดยางกวง เป็นต้น มีกระบวนการคัดสรรวัดและแก้ปัญหาผู้เช่าที่ดินวัดร้างที่เป็นชุมชนหนาแน่นให้ย้ายออกไปได้เป็นอย่างดีโดยการจ่ายค่าชดเชยและขนย้าย แต่ละวัดใช้เวลาในการฟื้นฟูราว 1-2 ปี โดยเวลาส่วนใหญ่คือการต่อรองและย้ายชุมชนเพื่อทำการปรับสภาพตามโฉนดให้กลับมาเป็นวัดอีกครั้งหนึ่งงบประมาณที่ใช้มาจากการดำเนินงานของมูลนิธิและการบริจาคเพื่อสาธารณกุศลในแต่ละปี จากข้อมูลสัมภาษณ์เจ้าอาวาสและเลขานุการมูลนิธิพบว่ามีการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ สามารถปรับใช้กับการก่อตั้งมูลนิธิวัดร้างเชียงใหม่เพื่อบริหารกองทุน หน้าที่สำคัญที่สุดคือเป็นหน่วยงานเจ้าภาพที่ทำการศึกษาและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ประสานงานการอนุรักษ์และท่องเที่ยววัดร้างอย่างเป็นระบบด้วยการสื่อความหมายที่ทันสมัย ดำเนินการจัดหาทุน บริหารกองทุน และรับเงินบริจาคที่สามารถออกใบอนุโมทนาบัตร มีการประชุม

คณะทำงานเป็นประจำเพื่อผลักดันให้วัดร้างจำนวนมากถูกพัฒนาเพื่อชาวเมืองได้ใช้อย่างแท้จริงในรูปของพื้นที่สาธารณะสีเขียว ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ได้ในเวลาเดียวกัน ซึ่งเป็นโครงการระยะยาวที่จำเป็นต้องได้รับการช่วยเหลือจากมูลนิธิพระบรมธาตุศุภชัยในพระบรมราชูปถัมภ์ในระยะเริ่มต้น

5.1.2.6 พื้นที่สาธารณะ การปรับเปลี่ยนพื้นที่วัดร้างให้เป็นสวนสาธารณะระดับต่างๆเป็นโครงการระยะยาวเพื่อฟื้นฟูพื้นที่จำนวนหลายไร่ทางประวัติศาสตร์ให้กลับมาเป็นพื้นที่สีเขียวของชาวเมืองและพัฒนาการท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี มีส่วนในการพอกอากาศจากหมอกควันพิษ PM2.5 ที่รุนแรงขึ้นในช่วงเดือนมีนาคมถึงพฤษภาคมที่ส่งผลกระทบต่อการท่องเที่ยวอย่างไม่เคยมีมาก่อน

พื้นที่สาธารณะเป็นการสืบทอดการใช้งานเดิมของวัดเดิมให้มากที่สุด เปิดรับให้ทุกคนเข้ามาใช้พื้นที่ได้โดยไม่แบ่งชนชั้นวรรณะ พื้นที่ตามโฉนดวัดร้างแต่ละวัดมีศักยภาพไม่เท่ากัน บางวัดกว้างใหญ่มากตลอดทั้งย่านเป็นที่อยู่ของ 4 ชุมชนเช่นวัดธาตุกลาง บางแห่งเป็นโรงเรียนและสถานที่ราชการ พื้นที่วัดร้างที่ควรได้รับการพัฒนาเป็นพื้นที่สวนสาธารณะระดับต่างๆคือพื้นที่วัดร้างที่เป็นชุมชนแออัด ลักษณะพื้นที่ปิดและเป็นปัญหาสังคม สุขภาพไม่ดีต่างๆ อีกทั้งการลงภาคสนามล่าสุดพบว่ามีการใช้ประโยชน์ที่ดินผิดประเภทและสัญญา กับสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติจำนวนมาก ผู้เช่าเดิมได้ปรับปรุงเป็นห้องเช่าและย้ายออกไป กลายเป็นชุมชนต่างด้าวมากขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ ปัญหาส่วนใหญ่ของการใช้พื้นที่วัดร้างเกิดจากการปล่อยปละละเลยของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติเป็นส่วนใหญ่ ไม่ว่าจะเป็นการสวมสิทธิ์ การเช่าช่วง การติดค้ำค่าเช่าในชั้นศาล ตลอดจนการใช้ที่ดินผิดประเภทโดยไม่มีการสุ่มตรวจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสร้างอาคารประชิดโบราณสถานมากเกินไป รวมไปถึงเป็นแหล่งอาชญากรรมและยาเสพติดมาโดยตลอด การพัฒนาระยะยาวเรื่องพื้นที่สาธารณะสู่การท่องเที่ยวจึงควรเริ่มที่ชุมชนที่มีปัญหามากที่สุดก่อนเพื่อให้การพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเจดีย์เป็นไปได้อย่างขึ้น ตัวอย่างชุมชนปิดที่อยู่ร่วมกับวัดร้างได้แก่ พื้นที่วัดหนองหญ้าแพรกมี 2 ชุมชน พื้นที่วัดพระเจ้าอุ้มโอเป็นชุมชนขนาดเล็กที่พัฒนาได้ง่าย พื้นที่ชุมชนวัดเลาเสียงที่สามารถพัฒนาได้กว้างขวางมาถึงถนนเส้นหลัก พื้นที่วัดช้างลานในเมืองชั้นใน และพื้นที่วัดธาตุกลางที่กว้างใหญ่ตลอดทั้งย่าน สามารถพัฒนาเต็มพื้นที่ให้เป็นสวนสาธารณะระดับเมืองที่เมืองเชียงใหม่ยังขาดได้ ส่งเสริมการออกกำลังกายและเพิ่มอัตราส่วนพื้นที่สีเขียวต่อประชากรให้ได้มาตรฐาน โดยระหว่างการพัฒนาพื้นที่แต่ละแห่งนั้นจะได้จัดการขุดค้นทางโบราณคดีบริเวณวัด เพื่อองค์ความรู้ใหม่ที่ยังขาด วัดอุโบสถที่ค้นพบให้มีการจัดแสดงอย่างเป็นระบบ ส่งเสริมการท่องเที่ยววัดร้างเชิงประวัติศาสตร์และการขุดค้นทางโบราณคดีได้อีกมาก

5.1.2.7 ชุมชน ประกอบด้วยชุมชนแท้และชุมชนเทียม การวิจัยในอนาคตจึงควรจำแนกความเป็นได้ในการพัฒนาที่เริ่มจากชุมชนให้กระจ่างเสียก่อน ทั้งแนวโน้มและทัศนคติต่อการพัฒนาเพื่อลดความขัดแย้ง การเจรจาประชุมควรตั้งเป้าว่าชุมชนจะมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นจากการท่องเที่ยวได้อย่างไร มากกว่าชุมชนจะต้องเสียอะไร การเตรียมความพร้อม อบรมและพัฒนาแต่ละชุมชนสามารถเริ่มได้จากหน้าบ้านแต่ละบ้านให้สะอาดน่ามอง มีข้อตกลงระหว่างกันเกี่ยวกับระยะถอยจากเจดีย์ มีแผนกระจายรายได้ในการดูแลความสะอาดเจดีย์ จัดสวนและเก็บขยะ มีการอบรมมัคคุเทศก์อาสาเป็นเยาวชนและผู้สูงอายุได้ฝึกการใช้

ภาษาอังกฤษ รวมถึงการฝึกหัดคนรุ่นใหม่ในชุมชนในการเป็นผู้ดูแลระบบแพลตฟอร์มออนไลน์เพื่อการท่องเที่ยวของแต่ละชุมชนได้เองอีกด้วย ทศนคติจากชุมชนจึงมีส่วนสำคัญต่อการพัฒนาเป็นอย่างมาก ผู้ประสานงานจะต้องศึกษาความเป็นได้ในการเจรจาต่อรองในเรื่องนี้เป็นอย่างดี การวิจัยในอนาคตจึงสามารถพัฒนาแบบมีส่วนร่วมได้อีกขั้นหนึ่ง ซึ่งจะเป็นการสร้างชุมชนที่มีความภูมิใจ นำไปสู่การอนุรักษ์และอยู่ร่วมกับโบราณสถานได้อย่างยั่งยืน

5.1.3 วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวใหม่ด้วยวัดร้าง

การพิจารณาปัจจัย ช่วงเวลา, การปรับปรุงทางกายภาพ, การบริหารจัดการ, และแนวทางการพัฒนา เพื่อใช้กับกรณีศึกษา 10 วัดร้างนำร่อง ได้แก่ วัดอินทขิล วัดปันสาท วัดแสนตาห้อย วัดเชียงทอง วัดธาตุกลาง วัดป่าแดงหลวง วัดหนองหล่ม วัดป่าตาล วัดเลาเสียง และวัดป่าอ้อย สรุปด้วยตารางดังต่อไปนี้

ตารางที่ 5.2 แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวใหม่ด้วย10 วัดร้างน่านรอง

ช่วงเวลา และวัดน่านรอง ตามลำดับ คะแนน	แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวใหม่ด้วย10 วัดร้างน่านรอง		
	การปรับปรุงทาง กายภาพ	การบริหารจัดการ	แนวทางการพัฒนา
ระยะที่1 ทำได้ทันที (ปีที่1) เพิ่มสิ่งอำนวยความสะดวก การสื่อความหมาย สร้างแพลตฟอร์มฐานข้อมูล (Data base) จัดตั้งมูลนิธิวัดร้างเมืองเชียงใหม่และกองทุน			
1.วัดอินทขิล	- เพิ่มที่จอดรถจักรยาน - ป้ายสื่อความหมาย QR Code	- ประสานงานหอศิลปวัฒนธรรมเมืองเชียงใหม่ - โปรโมทการท่องเที่ยวกลุ่ม SoLoMo - สร้างแพลตฟอร์มฐานข้อมูล (Data base)	- โปรโมทการท่องเที่ยวด้วยแผนที่ท่องเที่ยว4วัดน่านรอง - เชื่อมโยงเครือข่ายหอศิลป์ใกล้เคียง - เชื่อมโยงวัดอินทขิลสะดือเมือง วัดดวงดี วัดปราสาท วัดพระสิงห์ - จัดตั้งมูลนิธิวัดร้างเมืองเชียงใหม่และกองทุน
2.วัดปันสาธ	- เพิ่มที่จอดรถจักรยาน - ป้ายสื่อความหมาย QR Code	- ประสานงานหน่วยงานสถานีรถไฟโดยสารแห่งที่1 ข้างเพือก - โปรโมทการท่องเที่ยวกลุ่ม SoLoMo - สร้างแพลตฟอร์มฐานข้อมูล (Data base)	- โปรโมทการท่องเที่ยวด้วยแผนที่ท่องเที่ยว4วัดน่านรอง - เชื่อมโยงเครือข่ายการศึกษาใกล้เคียง - เชื่อมโยงวัดกู่เต้า - จัดตั้งมูลนิธิวัดร้างเมืองเชียงใหม่และกองทุน
3.วัดแสนตาค้อย	- เพิ่มที่จอดรถจักรยาน - ป้ายสื่อความหมาย QR Code	- ประสานงานหอจดหมายเหตุแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติฯ - โปรโมทการท่องเที่ยวกลุ่ม SoLoMo - สร้างแพลตฟอร์มฐานข้อมูล (Data base)	- โปรโมทการท่องเที่ยวด้วยแผนที่ท่องเที่ยว 4 วัดน่านรอง - เชื่อมโยงเครือข่ายโรงพยาบาลมหาราชนครเชียงใหม่ - ทำการตลาดกลุ่มนักท่องเที่ยวต่างชาติที่ไปถนนนิมมานเหมินท์ - เชื่อมโยงวัดสวนดอก - จัดตั้งมูลนิธิวัดร้างเมืองเชียงใหม่และกองทุน

ช่วงเวลา และวัดนําร่อง ตามลำดับ คะแนน	แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวใหม่ด้วย10 วัดร้างนําร่อง		
	การปรับปรุงทาง กายภาพ	การบริหารจัดการ	แนวทางการพัฒนา
4.วัดเชียงของ	-	- โปรโมทการท่องเที่ยว กลุ่ม Amazing Chiang Mai - สร้างแพลตฟอร์ม ฐานข้อมูล (Data base)	- จัดตั้งมูลนิธิวัดร้างเมืองเชียงใหม่และ กองทุน
5.วัดธาตุกลาง	- เพิ่มที่จอดรถจักรยาน - ป้ายสื่อความหมาย QR Code	- ประสานงานชุมชนวัด ธาตุคำ - โปรโมทการท่องเที่ยว กลุ่ม SoLoMo - สร้างแพลตฟอร์ม ฐานข้อมูล (Data base)	- โปรโมทการท่องเที่ยวด้วยแผนที่ ท่องเที่ยว 4 วัดนําร่อง - เชื่อมโยงเครือข่ายที่พักราคาประหยัด ใกล้เคียง - เชื่อมโยงถนนคนเดินวันเสาร์วันอาทิตย์ - เชื่อมโยงวัดธาตุคำ วัดยางทอง วัด หมื่นสาร วัดศรีสุพรรณ - จัดตั้งมูลนิธิวัดร้างเมืองเชียงใหม่และ กองทุน - จัดตั้งคณะกรรมการชุมชนเพื่อดูแล
6.วัดป่าแดง	-	- โปรโมทการท่องเที่ยว กลุ่มSoLoMo - โปรโมทการท่องเที่ยว	- จัดตั้งมูลนิธิวัดร้างเมืองเชียงใหม่และ กองทุน - จัดตั้งคณะกรรมการชุมชนเพื่อดูแล
7.วัดหนองหล่ม	-	กลุ่ม Amazing Chiang	- จัดตั้งมูลนิธิวัดร้างเมืองเชียงใหม่และ กองทุน
8.วัดป่าตาล	-	Mai	- จัดตั้งมูลนิธิวัดร้างเมืองเชียงใหม่และ กองทุน
9.วัดเลาเสียง	-	- สร้างแพลตฟอร์ม ฐานข้อมูล (Data base)	- จัดตั้งมูลนิธิวัดร้างเมืองเชียงใหม่และ กองทุน - จัดตั้งคณะกรรมการชุมชนเพื่อดูแล
10.วัดป่าอ้อย	-		- จัดตั้งมูลนิธิวัดร้างเมืองเชียงใหม่และ กองทุน

ช่วงเวลา และวัดนําร่อง ตามลำดับ คะแนน	แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวใหม่ด้วย10 วัดร้างนําร่อง		
	การปรับปรุงทาง กายภาพ	การบริหารจัดการ	แนวทางการพัฒนา
ระยะที่2 เร่งด่วน (ปีที่2-3) ขยายพื้นที่ถนน สร้างแพลตฟอร์มแบบตลาด(Market place) บริหารมูลนิธิวัดร้างเมือง เชียงใหม่และกองทุนให้เกิดดอกผล			
1.วัดอินทขิล	-	- ประสานรเมล์ RTC เรื่องจุดจอดและตัวแบบ เหมาเพื่อ Hop on & Hop Off - สร้างแพลตฟอร์มแบบ ตลาด (Market place)	- โปรโมทการท่องเที่ยวด้วยแผนที่ ท่องเที่ยวให้ครบ10วัดนําร่อง - บริหารมูลนิธิวัดร้างเมืองเชียงใหม่และ กองทุน - ระดมทุนเพื่อมูลนิธิจากแนวทางการ ทำบุญ ผ้าป่า ฮอมปอย ปอยหลวง - ระดมทุนเพื่อมูลนิธิจากกิจกรรมการ เดิน-วิ่ง-ปั่นตามเส้นทางท่องเที่ยววัดร้าง - พัฒนาช่องทางการลดหย่อนภาษีและ งบCSRกับองค์กรเอกชน
2.วัดปันสาท	-		
3.วัดแสนต่าย	-		
4.วัดเชียงทอง	- กันพื้นที่โดยรอบและ ล้อมรั้ว - เพิ่มที่จอดรถจักรยาน - ป้ายสื่อความหมาย QR Code - พัฒนาผังตรงข้ามให้ เป็นแหล่งอาหาร - ย้ายที่จอดรถโดยสาร ไปผังตรงข้าม	- ประสานงานอาคาร ข้างเคียง - ประสานงานรถโดยสาร ท้องถิ่นเพื่อทำการย้ายไป ฝั่งตรงข้าม - ประสานรเมล์ RTC เรื่องจุดจอดและตัวแบบ เหมาเพื่อ Hop on & Hop Off - ประสานงาน คณะกรรมการถนนคนเดิน วันเสาร์ถนนวัวลาย - สร้างแพลตฟอร์มแบบ ตลาด (Market place)	- โปรโมทการท่องเที่ยวด้วยแผนที่ ท่องเที่ยวให้ครบ 10 วัดนําร่อง - เชื่อมโยงวัดศรีสุพรรณและถนนคน เดินวัวลาย

ช่วงเวลา และวัดนําร่อง ตามลำดับ คะแนน	แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวใหม่ด้วย10 วัดร้างนําร่อง		
	การปรับปรุงทาง กายภาพ	การบริหารจัดการ	แนวทางการพัฒนา
5.วัดธาตุกลาง	- เพิ่มพื้นที่ถนน โดย การขอพื้นที่คืน ระยะที่ 1	- ประสานงาน คณะกรรมการถนนคนเดิน วันเสาร์ถนนวัวลาย - สร้างแพลตฟอร์มแบบ ตลาด (Market place)	- โปรโมทการท่องเที่ยวด้วยแผนที่ ท่องเที่ยวให้ครบ10วัดนําร่อง - บริหารมูลนิธิวัดร้างเมืองเชียงใหม่และ กองทุน - ระดมทุนเพื่อมูลนิธิจากแนวทางการ ทำบุญ ผ้าป่า ฮอมปอย ปอยหลวง - ระดมทุนเพื่อมูลนิธิจากกิจกรรมการ เดิน-วิ่ง-ปั่นตามเส้นทางท่องเที่ยววัดร้าง - พัฒนาช่องทางการลดหย่อนภาษีและ งบ CSR กับองค์กรเอกชน
6.วัดป่าแดง	- กั้นพื้นที่โดยรอบและ ล้อมรั้ว - เพิ่มที่จอดรถจักรยาน - ป้ายสื่อความหมาย QR Code - รื้อถอนอาคาร ด้านหน้า เพื่อเปิด มุมมองและการเข้าถึง - จัดภูมิทัศน์ตามพื้นที่ที่ มีอยู่เดิม - เพิ่มพื้นที่ถนน โดย การขอพื้นที่คืน ระยะที่1	- ประสานงานวัดป่าแดง มหาวิหาร - ประสานกรรมการชุมชน วัดป่าแดง - สร้างแพลตฟอร์มแบบ ตลาด (Market place)	- โปรโมทการท่องเที่ยวด้วยแผนที่ ท่องเที่ยวให้ครบ10วัดนําร่อง - เชื่อมโยงวัดอุโมงค์ วัดป่าแดงมหา วิหาร วัดร้างเปิง มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ช่วงเวลา และวัดนําร่อง ตามลำดับ คะแนน	แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวใหม่ด้วย10 วัดร้างนําร่อง		
	การปรับปรุงทาง กายภาพ	การบริหารจัดการ	แนวทางการพัฒนา
7.วัดหนองหล่ม	- กั้นพื้นที่โดยรอบและล้อมรั้ว - เพิ่มที่จอดรถจักรยาน - ป้ายสื่อความหมาย QR Code - จัดภูมิทัศน์ตามพื้นที่ที่มี	- ประสานงานกลุ่มที่พักและโรงแรมโดยรอบ - สร้างแพลตฟอร์มแบบตลาด (Market place)	- โปรโมทการท่องเที่ยวด้วยแผนที่ท่องเที่ยวให้ครบ 10 วัดนําร่อง - เชื่อมโยงวัดชัยศรีภูมิ วัดแสนฝาง วัดเขตวัน และวัดบนถนนท่าแพ - เชื่อมโยงกาดหลวงและถนนท่าแพ
8.วัดป่าตาล	- กั้นพื้นที่โดยรอบและล้อมรั้ว - เพิ่มที่จอดรถจักรยาน - ป้ายสื่อความหมาย QR Code	- ประสานงานกับกลุ่มธุรกิจจากอาคารพาณิชย์โดยรอบ - สร้างแพลตฟอร์มแบบตลาด (Market place)	- โปรโมทการท่องเที่ยวด้วยแผนที่ท่องเที่ยวให้ครบ 10 วัดนําร่อง - เชื่อมโยงวัดกู่เต้า
9.วัดเลาเสียง	- จัดภูมิทัศน์ตามพื้นที่ที่มีอยู่เดิม - เพิ่มพื้นที่ถนน โดยการขอพื้นที่คืนระยะที่1	- ประสานคณะกรรมการถนนคนเดินวันเสาร์ถนนวัวลาย - สร้างแพลตฟอร์มแบบตลาด (Market place)	- โปรโมทการท่องเที่ยวด้วยแผนที่ท่องเที่ยวให้ครบ 10 วัดนําร่อง - เชื่อมโยงวัดดาวดิงส์ วัดศรีสุพรรณ วัดหมื่นสาร วัดธาตุคำ วัดยางทอง
10.วัดป่าอ้อย		- ประสานงานกรรมการชุมชน - ประสานงานหอพักที่ปิดล้อม - ประสานงานสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ - สร้างแพลตฟอร์มแบบตลาด (Market place)	- โปรโมทการท่องเที่ยวด้วยแผนที่ท่องเที่ยวให้ครบ 10 วัดนําร่อง - เชื่อมโยงวัดกู่เต้าและวัดโลกโมฬี

ช่วงเวลา และวัดนําร่อง ตามลำดับ คะแนน	แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวใหม่ด้วย 10 วัดร้างนําร่อง		
	การปรับปรุงทาง กายภาพ	การบริหารจัดการ	แนวทางการพัฒนา
ระยะที่ 3 ปานกลาง (4-5 ปี) สวนสาธารณะระดับชุมชน แพลตฟอร์มสมบูรณ์ทั้งแบบฐานข้อมูลและตลาด บริหาร มูลนิธิวัดร้างและกองทุนให้เกิดดอกผล			
1.วัดอินทขิล	-	- แพลตฟอร์มสมบูรณ์ทั้ง แบบฐานข้อมูลและตลาด	- โปรโมทการท่องเที่ยวด้วยแผนที่ ท่องเที่ยวเพิ่มอีก 10 วัด - บริหารมูลนิธิวัดร้างเมืองเชียงใหม่และ กองทุน - ระดมทุนเพื่อมูลนิธิจากแนวทางการ ทำบุญ ผ้าป่า ฮอมปอย ปอยหลวง - ระดมทุนเพื่อมูลนิธิจากกิจกรรมการ เดิน-วิ่ง-ปั่นตามเส้นทางท่องเที่ยววัดร้าง - พัฒนาช่องทางการลดหย่อนภาษีและ งบ CSR กับองค์กรเอกชน
2.วัดปันสาท	-		
3.วัดแสนต่าย	-		
4.วัดเชียงทอง	-		
5.วัดธาตุกลาง	- เพิ่มพื้นที่ฉนวน โดย การขอพื้นที่คืน ระยะที่ 2		
6.วัดป่าแดง	- กันพื้นที่โดยรอบและ ล้อมรั้วและติดตั้งป้าย สื่อความหมาย		
7.วัดหนองหล่ม	- เริ่มปิดการจราจรบาง วันและเวลา ส่งเสริม การเดินและจักรยาน - พัฒนาเป็นพื้นที่ สาธารณะระดับชุมชน บางวันและเวลา สอดคล้องกับถนนคน เดิน		
8.วัดป่าตาล	- กันพื้นที่โดยรอบและ ล้อมรั้วและติดตั้งป้าย สื่อความหมาย - เพิ่มพื้นที่ฉนวน โดย การขอพื้นที่คืน ระยะที่ 2 - พัฒนาเป็นสวน สาธารณะระดับชุมชน		

ช่วงเวลา และวัดนําร่อง ตามลำดับ คะแนน	แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวใหม่ด้วย 10 วัดร้างนําร่อง		
	การปรับปรุงทาง กายภาพ	การบริหารจัดการ	แนวทางการพัฒนา
9.วัดเลาเสียง 10.วัดป่าอ้อย	- เพิ่มพื้นที่นํวน โดย การขอพื้นที่คืน ระยะที่ 2 - พัฒนาเป็นสวนสา ธารณระดับชุมชน		
ระยะที่ 4 ระยะยาว (ปี 6 ขึ้นไป) สวนสาธารณะระดับเมือง การเป็นศูนย์สื่อความหมาย ขยายเครือข่ายแพลตฟอร์ม เพิ่มอีก 10 วัดจนครบ 31 วัด ขยายเครือข่ายมูลนิธิวัดร้างและกองทุนจนครบ 31 วัดและขยายสู่จังหวัดภาคเหนืออื่น ต่อไป			
1.วัดอินทิล	-	- ขยายเครือข่าย แพลตฟอร์มให้ครบทั้ง 31 วัดในเขตเมืองเก่า - เตรียมขยายเครือ แพลตฟอร์มเข้าสู่วัดร้าง ภาคเหนือและเมืองรอง	- โปรโมทการท่องเที่ยวด้วยแผนที่ ท่องเที่ยวให้ครบทั้ง 31 วัดในเขตเมือง เก่า - บริหารมูลนิธิวัดร้างเมืองเชียงใหม่และ กองทุน - ระดมทุนเพื่อมูลนิธิจากแนวทางการ ทำบุญ ผ้าป่า หอมปอຍ ปอຍหลวง - ระดมทุนเพื่อมูลนิธิจากกิจกรรมการ เดิน-วิ่ง-ปั่นตามเส้นทางท่องเที่ยววัดร้าง - พัฒนาช่องทางการลดหย่อนภาษีและ งบ CSR กับองค์กรเอกชน - โปรโมทการท่องเที่ยวด้วยแผนที่ ท่องเที่ยวให้ครบ 31 วัดในเขตเมืองเก่า - เตรียมขยายเครือข่ายแพลตฟอร์มเข้าสู่วัด ร้างภาคเหนือและเมืองรอง

ช่วงเวลา และวัดนําร่อง ตามลำดับ คะแนน	แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวใหม่ด้วย10 วัดร้างนําร่อง		
	การปรับปรุงทาง กายภาพ	การบริหารจัดการ	แนวทางการพัฒนา
2.วัดปันสาท	-	- ขยายเครือข่ายแพลตฟอร์มให้ครบทั้ง31 วัดในเขตเมืองเก่า - เตรียมขยายเครือข่ายแพลตฟอร์มเข้าสู่วัดร้างภาคเหนือและเมืองรอง	- โปรโมทการท่องเที่ยวด้วยแผนที่ท่องเที่ยวให้ครบทั้ง 31 วัดในเขตเมืองเก่า - บริหารมูลนิธิวัดร้างเมืองเชียงใหม่และกองทุน - ระดมทุนเพื่อมูลนิธิจากแนวทางการทำบุญ ผ้าป่า ฮอมปอย ปอยหลวง - ระดมทุนเพื่อมูลนิธิจากกิจกรรมการเดิน-วิ่ง-ปั่นตามเส้นทางท่องเที่ยววัดร้าง - พัฒนาช่องทางการลดหย่อนภาษีและงบ CSR กับองค์กรเอกชน - ปรับใช้อาคารพาณิชย์ที่ประชิดเจดีย์และอยู่บนโฉนดวัดร้าง ทำเป็นศูนย์สื่อความหมายวัดร้างในย่านช้างเผือก ซึ่งมีวัดร้างหนาแน่นที่สุด - ขึ้นบนเป็นการจัดแสดงและพิพิธภัณฑ์ชั้นล่างเป็นร้านกาแฟและของที่ระลึกเกี่ยวกับวัดร้างของย่าน
3.วัดแสนตาค้อย	-		- โปรโมทการท่องเที่ยวด้วยแผนที่ท่องเที่ยวให้ครบทั้ง 31 วัดในเขตเมืองเก่า - บริหารมูลนิธิวัดร้างเมืองเชียงใหม่และกองทุน - ระดมทุนเพื่อมูลนิธิจากแนวทางการทำบุญ ผ้าป่า ฮอมปอย ปอยหลวง - ระดมทุนเพื่อมูลนิธิจากกิจกรรมการเดิน-วิ่ง-ปั่นตามเส้นทางท่องเที่ยววัดร้าง - พัฒนาช่องทางการลดหย่อนภาษีและงบ CSR กับองค์กรเอกชน

ช่วงเวลา และวัดนําร่อง ตามลำดับ คะแนน	แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวใหม่ด้วย10 วัดร้างนําร่อง		
	การปรับปรุงทาง กายภาพ	การบริหารจัดการ	แนวทางการพัฒนา
4.วัดเชียงของ	-	- ขยายเครือข่ายแพลตฟอร์มให้ครบทั้ง31วัดในเขตเมืองเก่า - เตรียมขยายเครือข่ายแพลตฟอร์มเข้าสู่วัดร้างภาคเหนือและเมืองรอง	- โปรโมทการท่องเที่ยวด้วยแผนที่ท่องเที่ยวให้ครบทั้ง 31 วัดในเขตเมืองเก่า - บริหารมูลนิธิวัดร้างเมืองเชียงใหม่และกองทุน - ระดมทุนเพื่อมูลนิธิจากแนวทางการทำบุญ ผ้าป่า ฮอมปอย ปอยหลวง - ระดมทุนเพื่อมูลนิธิจากกิจกรรมการเดิน-วิ่ง-ปั่นตามเส้นทางท่องเที่ยววัดร้าง - พัฒนาช่องทางการลดหย่อนภาษีและงบ CSR กับองค์กรเอกชน - เช่าตึกประชิดข้างเคียงทำเป็นศูนย์สื่อความหมายวัดร้างในย่านนั้นทาราม วัวลาย - ขึ้นบนเป็นการจัดแสดงและพิพิธภัณฑ์ชั้นล่างเป็นร้านกาแฟและของที่ระลึกเกี่ยวกับวัดร้างของย่าน
5.วัดธาตุกลาง	- เพิ่มพื้นที่ถนน โดยการขอพื้นที่คืน ระยะที่ 3 - พัฒนาเป็นสวนสาธารณะระดับเมือง		- โปรโมทการท่องเที่ยวด้วยแผนที่ท่องเที่ยวให้ครบทั้ง31วัดในเขตเมืองเก่า - บริหารมูลนิธิวัดร้างเมืองเชียงใหม่และกองทุน - ระดมทุนเพื่อมูลนิธิจากแนวทางการทำบุญ ผ้าป่า ฮอมปอย ปอยหลวง - ระดมทุนเพื่อมูลนิธิจากกิจกรรมการเดิน-วิ่ง-ปั่นตามเส้นทางท่องเที่ยววัดร้าง - พัฒนาช่องทางการลดหย่อนภาษีและงบ CSR กับองค์กรเอกชน
6.วัดป่าแดง	-		
7.วัดหนองหล่ม	-		
8.วัดป่าตาล	-		
9.วัดเลาเสียง	-		
10.วัดป่าอ้อย	-		

ช่วงเวลา

5.1.3.1 ระยะที่1 ทำได้ทันที (ปีที่1) เพิ่มสิ่งอำนวยความสะดวก การสื่อความหมาย สร้างแพลตฟอร์มฐานข้อมูล (Data base) จัดตั้งมูลนิธิวัดร้างและกองทุน

วัดนาร่อง ได้แก่ วัดอินทขิล วัดปิ่นสาท วัดแสนตอห้อย วัดธาตุกลาง

- เป็นวัดที่มีความพร้อมในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวได้ทันที พัฒนาเพิ่มเติมอีกเล็กน้อย
- เพิ่มที่จอดรถจักรยาน
- ป้ายสื่อความหมาย QR Code

การบริหารจัดการ

- ประสานงานหน่วยงาน/ผู้ใช้พื้นที่
- โปรโมทการท่องเที่ยวกลุ่ม SoLoMo
- สร้างแพลตฟอร์มฐานข้อมูล (Data base)

แนวทางการพัฒนา

- โปรโมทการท่องเที่ยวด้วยแผนที่ท่องเที่ยว4วัดนาร่อง
- เชื่อมโยงเครือข่ายการใช้พื้นที่ที่เกี่ยวข้องในปัจจุบัน เช่น โรงเรียน โรงพยาบาล ชุมชน เป็นต้น
- เชื่อมโยงวัดยอดนิยมใกล้เคียง
- เชื่อมโยงถนนคนเดินวันเสาร์/อาทิตย์
- เชื่อมโยงเครือข่ายที่พักใกล้เคียง
- จัดตั้งคณะทำงานตามบริบทปัจจุบันเพื่อดูแล เช่น ชุมชน หน่วยงานราชการ เป็นต้น
- จัดตั้งมูลนิธิวัดร้างเมืองเชียงใหม่และกองทุน

5.1.3.2 ระยะที่2 เร่งด่วน (ปีที่2-3) ขยายพื้นที่ฉนวน สร้างแพลตฟอร์มแบบตลาด (Market place) บริหารมูลนิธิวัดร้างและกองทุนให้เกิดดอกผล

- เพิ่มพื้นที่ฉนวน โดยการขอพื้นที่คืน ระยะที่1

การบริหารจัดการ

- ประสานรถเมล์ RTC เรืองจุดจอดและตัวแบบเหมาเพื่อ Hop on & Hop Off
- ประสานงานคณะกรรมการถนนคนเดิน
- สร้างแพลตฟอร์มแบบตลาด(Market place)

แนวทางการพัฒนา

- โปรโมทการท่องเที่ยวด้วยแผนที่ท่องเที่ยวให้ครบ10วัดนาร่อง
- บริหารมูลนิธิวัดร้างเมืองเชียงใหม่และกองทุน
- ระดมทุนเพื่อมูลนิธิจากแนวทางการทำบุญ ผ้าป่า สอมปอย ปอยหลวง
- ระดมทุนเพื่อมูลนิธิจากกิจกรรมการเดิน-วิ่ง-ปั่นตามเส้นทางท่องเที่ยววัดร้าง
- พัฒนาช่องทางการลดหย่อนภาษีและงบCSRกับองค์กรเอกชน

5.1.3.3 ระยะที่3 ปานกลาง (4-5 ปี) สวนสาธารณะระดับชุมชน แพลตฟอร์มสมบูรณ์ทั้งแบบฐานข้อมูลและตลาด บริหารมูลนิธิวัดร้างและกองทุนให้เกิดดอกผล

- เพิ่มพื้นที่ฉนวน โดยการขอพื้นที่คืน ระยะที่ 2

การบริหารจัดการ

- ได้แพลตฟอร์มสมบูรณ์ทั้งแบบฐานข้อมูลและตลาด

แนวทางการพัฒนา

- โปรโมทการท่องเที่ยวด้วยแผนที่ท่องเที่ยวเพิ่มอีก 10 วัด
- บริหารมูลนิธิวัดร้างเมืองเชียงใหม่และกองทุน
- ระดมทุนเพื่อมูลนิธิจากแนวทางการทำบุญ ผ้าป่า ฮอมปอย ปอยหลวง
- ระดมทุนเพื่อมูลนิธิจากกิจกรรมการเดิน-วิ่ง-ปั่นตามเส้นทางท่องเที่ยววัดร้าง
- พัฒนาช่องทางการลดหย่อนภาษีและงบ CSR กับองค์กรเอกชน

5.1.3.4 ระยะที่4 ระยะยาว (ปีที่6ขึ้นไป) สวนสาธารณะระดับเมือง การเป็นศูนย์สื่อความหมาย ขยายเครือข่ายแพลตฟอร์มเพิ่มอีก 10 วัดจนครบ 31 วัด ขยายเครือข่ายมูลนิธิวัดร้างและกองทุนจนครบ 31 วัดและขยายสู่จังหวัดภาคเหนืออื่นต่อไป

การบริหารจัดการ

- ขยายเครือข่ายแพลตฟอร์มให้ครบทั้ง 31 วัดในเขตเมืองเก่า
- เตรียมขยายเครือข่ายแพลตฟอร์มสู่วัดร้างภาคเหนือและเมืองรอง

แนวทางการพัฒนา

- โปรโมทการท่องเที่ยวด้วยแผนที่ท่องเที่ยวให้ครบทั้ง 31 วัดในเขตเมืองเก่า
- บริหารมูลนิธิวัดร้างเมืองเชียงใหม่และกองทุน
- ระดมทุนเพื่อมูลนิธิจากแนวทางการทำบุญ ผ้าป่า ฮอมปอย ปอยหลวง
- ระดมทุนเพื่อมูลนิธิจากกิจกรรมการเดิน-วิ่ง-ปั่นตามเส้นทางท่องเที่ยววัดร้าง
- พัฒนาช่องทางการลดหย่อนภาษีและงบ CSR กับองค์กรเอกชน
- ปรับใช้อาคารพาณิชย์ที่ประชิดเจดีย์และอยู่บนโฉนดวัดร้าง ทำเป็นศูนย์สื่อความหมาย ขึ้นบนเป็นการจัดแสดงและพิพิธภัณฑ์ ชั้นล่างเป็นร้านกาแฟและของที่ระลึกเกี่ยวกับวัดร้างของย่าน
- โปรโมทการท่องเที่ยวด้วยแผนที่ท่องเที่ยวให้ครบ 31 วัดในเขตเมืองเก่า
- เตรียมขยายเครือข่ายแพลตฟอร์มสู่วัดร้างภาคเหนือและเมืองรอง

5.2 อภิปรายผล

5.2.1ระบบการพัฒนอย่างต่อเนื่อง Deming circle(PDCA)

การกำหนดกลยุทธ์เพื่อพัฒนาการบริหารจัดการเป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่ เนื่องจากไม่เคยมีมาก่อน จึงกำหนดวงจรการควบคุมคุณภาพ Deming cycle (Shewhart cycle) PDCA ดังนี้

ตารางที่ 5.3 ระบบการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวใหม่ด้วยวัดร้างอย่างต่อเนื่อง

ปัจจัย	1.PLAN ก่อนการท่องเที่ยว - วางแผนจากข้อมูล, ตั้งสมมติฐาน และ ความคาดหวัง	2.DO ระหว่างการท่องเที่ยว - นำข้อมูลมาใช้จริง, พิสูจน์สมมติฐาน, และความ คาดหวัง
วัดร้างและ ชุมชน	- เตรียมความพร้อม ด้วยการฝึกอบรมและ แบ่งความรับผิดชอบ - จัดการเรื่องดูแลรักษาความสะอาด, สวน, ไฟส่องสว่าง และสุขาภิบาล	- สมาชิกชุมชนสามารถให้ข้อมูลเบื้องต้นได้ทุกคนเมื่อ ถูกนักท่องเที่ยวถาม - จัดการเรื่องดูแลรักษาความสะอาด, สวน, ไฟส่อง สว่างและสุขาภิบาล
นักท่องเที่ยว	- ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับเมืองเก่าเชียงใหม่จาก สื่อต่างประเทศ - อ่านรีวิวประสบการณ์นักท่องเที่ยวที่เคยไป - บรรจุการเที่ยวชมวัดร้างลงในแผน - หาตำแหน่งเส้นทางที่สอดคล้องกับที่พัก	- เที่ยววัด ย่านและสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญ - ลำดับต่อมาจึงเที่ยววัดรองและวัดร้าง เป็นการเที่ยว แบบไม่เร่งรีบ - เที่ยววัดร้างใกล้ที่พัก เนื่องจากสะดวกและกระชับ เวลาได้ดี สามารถเดินหรือใช้จักรยานได้
การสื่อ ความหมาย	- เตรียมข้อมูลบนแหล่งออนไลน์แอปพลิเค ชันและเว็บไซต์ให้ทันสมัย - อบรมสมาชิกชุมชนและผู้เกี่ยวข้อง - เตรียมข้อมูลป้ายสัญลักษณ์และ QR code ในสถานที่จริง - เพิ่มทางเลือก และข้อมูลให้ไกด์ท้องถิ่น - เว็บไซต์ที่พักเอกชน จะต้องมียอดข้อมูลวัดร้างที่อยู่ ใกล้ที่สุด	- ที่พักในเขตคูเมืองจะมีข้อมูลแผนที่แม่แบบ โบรชัวร์เกี่ยวกับเส้นทางท่องเที่ยววัดร้าง - มีข้อมูลออนไลน์กับสถานที่จริง นำทางด้วย GPS - เตรียมข้อมูลป้ายสื่อความหมายและภาษา มีQR code ในสถานที่จริง - ได้ใช้งานจริงทั้งระบบอย่างครบถ้วน ได้แก่ ฐานข้อมูล , การนำทาง และการสร้างภาพเสมือน (AR) - ข้อมูลที่ใช้ทันสมัยและป้ายบนสถานที่จริงมีสภาพใหม่ เสมอ ไม่เหลืองหรือหักพัง
การตลาด	- ประสานงานส่วน ททท. และท่องเที่ยวของ เทศบาลนคร - ผลักดันให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวของแต่ละ ชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งชุมชนที่เข้าที่วัด ร้างอยู่อาศัย ควรจะเป็นเหมือนข้าววัดที่ถูก กลั่นมาให้ดูแลรักษาวัดตามวิธีแบบโบราณ - ผลักดันให้การท่องเที่ยววัดร้างถูกโปรโมท	- ร่วมมือกับเอกชน สร้างแพคเกจและแคมเปญ ท่องเที่ยวผ่านการแลกแต้ม เช่นการใช้บริการเครือข่าย โทรศัพท์มือถือ - ให้เอกชนสนับสนุนงบประมาณในการสร้างป้ายสื่อ ความหมาย - ประสานงานกับร้านให้เช่าจักรยานออนไลน์

ปัจจัย	1.PLAN ก่อนการท่องเที่ยว ➡ - วางแผนจากข้อมูล, ตั้งสมมติฐาน และ ความคาดหวัง	2.DO ระหว่างการท่องเที่ยว - นำข้อมูลมาใช้จริง, พิสูจน์สมมติฐาน, และความคาดหวัง ↓
	ร่วมไปกับวัดยอดนิยมในลักษณะทางเลือกรองบริเวณใกล้เคียง - ให้ตรงกลุ่มลูกค้าและฤดูกาล - ร่วมมือกับเอกชน สร้างแพ็คเกจและแคมเปญท่องเที่ยวผ่านการแลกแต้ม เช่นการใช้บริการเครือข่ายโทรศัพท์มือถือ	
ปัจจัย	↑ 4. ACT ตัดสินใจเที่ยวครั้งใหม่ - พัฒนาปรับแก้ข้อผิดพลาดจากครั้งก่อน - เที่ยวซ้ำหรือหาที่ใหม่	← 3.CHECK หลังการท่องเที่ยว - ประเมินคุณภาพข้อมูล, สมมติฐาน และความคาดหวัง (เกินหวัง-สมหวัง-ผิดหวัง)
วัดร้างและชุมชน	- ผู้เกี่ยวข้องโดยเฉพาะหัวหน้าชุมชนรู้คุณค่าและจัดให้ลูกบ้านเตรียมความพร้อมต้อนรับนักท่องเที่ยวในแต่ละช่วงของปี ให้มีวาระการประชุมติดตามผลทุกครั้ง	- เก็บข้อมูลเพื่อวิพากษ์และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง กำหนดให้เป็นวาระการประชุมทุกเดือน - ดูแลจัดสวนให้สวยงามสะอาดทุกวันตลอดเวลา ในฐานะพื้นที่สีเขียวของชุมชนที่ทุกคนมาใช้ได้
นักท่องเที่ยว	- มีการแชร์และรีวิวผ่านสื่อและภาษาต่างๆ โดยนักท่องเที่ยวแต่ละกลุ่มมีความสนใจแตกต่างกัน เช่นนักท่องเที่ยวจีนเข้าใจบริบทพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ทางพุทธศาสนาได้ดีกว่าชาวตะวันตก การให้ความเห็นผ่านสื่อแต่ละกลุ่มจึงแตกต่างกันด้วย - ติดตามกระแสและผลกระทบทั้งดีและไม่ดีในแต่ละช่วงเวลา เช่นอุบัติเหตุและวินาศภัย เป็นต้น	- ต้องให้นักท่องเที่ยวเกิดความประทับใจเมื่อกลับไป - เกิดการรีวิวเสมอ ไม่ว่าผลจะดีหรือไม่ดี - กรณีประทับใจจะเกิดการแชร์, รีวิว และมาเที่ยวอีกครั้ง รับรู้ได้ในวงกว้าง - กรณีไม่ประทับใจ จะเกิดการแชร์และรีวิวไปตามความรุนแรงจากเบาไปหาหนัก กรณีที่รุนแรงที่สุดที่พึงระวังคือความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินบนแหล่งท่องเที่ยววัดร้าง
การสื่อความหมาย	- เตรียมข้อมูลค้นคว้าเพื่ออัปเดตเรื่องที่เกี่ยวข้องอย่างสม่ำเสมอ - มีการจัดพื้นที่แสดงข่าวสารใหม่ที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่อง เช่นการขุดค้นโบราณคดีใหม่, การฟื้นวัด, และการเล่าเรื่องใหม่ๆ - ใช้การออกแบบในมอสคอต, แผนที่ และของที่ระลึกที่ออกมาใหม่อย่างสม่ำเสมอทุกปี	- เตรียมพื้นที่ออนไลน์ให้รีวิวและให้คำแนะนำแก่นักท่องเที่ยวคนใหม่ - เชิญชวนคนดังให้มาเที่ยวและรีวิวแนะนำตามเส้นทางท่องเที่ยวอาหาร, จับจ่ายใช้สอย และวัดดัง - ประเมินผลนักท่องเที่ยวว่าเข้าใจคุณค่าวัดร้างมากขึ้นหรือไม่ ความคาดหวังเมื่อเที่ยวเสร็จแล้วเป็นอย่างไร มีจุดบอดผิดพลาดตรงไหน

ปัจจัย	 4. ACT ตัดสินใจเที่ยวครั้งใหม่ - พัฒนาปรับแก้ข้อผิดพลาดจากครั้งก่อน - เที่ยวซ้ำหรือหาที่ใหม่	 3.CHECK หลังการท่องเที่ยว - ประเมินคุณภาพข้อมูล, สมมติฐาน และความคาดหวัง (เกินหวัง-สมหวัง-ผิดหวัง)
การตลาด	- มุ่งเป้าที่นักท่องเที่ยวใหม่และเที่ยวซ้ำ (revisit) - มุ่งเป้ากลุ่มเที่ยวซ้ำ ผ่านการจัดเทศกาลที่ต่างออกไปแต่ละช่วงของปี โดยให้วัดร้างเกี่ยวข้องกับเทศกาลทางศาสนา จะทำให้มาเที่ยวซ้ำได้หลายครั้ง - ร่วมมือกับเอกชน สร้างแพ็คเกจและแคมเปญท่องเที่ยวผ่านการแลกแต้ม เช่น การใช้บริการเครือข่ายโทรศัพท์มือถือ	- ลิงค์ข้อมูลเข้ากับเว็บไซต์ท่องเที่ยวและการจองที่พักชั้นนำ - กรณีประทับใจ สนับสนุนให้เกิดการแชร์และรีวิว โดยการให้รางวัลรูปแบบต่างๆ - กรณีไม่ประทับใจ หาสาเหตุให้พบและพิจารณาแก้ไข หากเกิดจากแหล่งท่องเที่ยววัดร้างบริหารจัดการได้ ล้มเหลว อาทิอุบัติเหตุและความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน เป็นต้น

Plan วางแผน ก่อนการท่องเที่ยว

- วางแผนจากข้อมูล, ตั้งสมมติฐาน และความคาดหวัง

Do ปฏิบัติตามแผน ระหว่างการท่องเที่ยว

- นำข้อมูลมาใช้จริง, พิสูจน์สมมติฐาน และความคาดหวัง

Check ตรวจสอบการปฏิบัติตามแผน หลังการท่องเที่ยว

- ประเมินคุณภาพข้อมูล, สมมติฐาน และความคาดหวัง (เกินหวัง-สมหวัง-ผิดหวัง)

Act ปรับปรุงแก้ไข ตัดสินใจเที่ยวครั้งใหม่

- พัฒนาปรับแก้ข้อผิดพลาดจากครั้งก่อน
- เที่ยวซ้ำหรือหาที่เที่ยวใหม่

5.2.1.1 ศักยภาพการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

- ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับเมืองเก่าเชียงใหม่จากสื่อต่างประเทศ
- อ่านรีวิวประสบการณ์นักท่องเที่ยวที่เคยไป
- บรรจุการท่องเที่ยววัดร้างลงไปในแผน
- หาตำแหน่งและเส้นทางที่สอดคล้องกับที่พัก
- เที่ยววัดร้างใกล้ที่พัก เนื่องจากสะดวกและกระชับเวลาได้ดี สามารถเดินหรือใช้จักรยานได้

5.2.1.2 การบริหารจัดการการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

- จัดการเรื่องดูแลรักษาความสะอาด, สวน, ไฟส่องสว่าง และสุขาภิบาล
- สมาชิกชุมชนสามารถให้ข้อมูลเบื้องต้นได้ทุกคนเมื่อถูกนักท่องเที่ยวถาม
- ที่พักในเขตคูเมืองจะมีข้อมูลแผนที่แม่พบโบราณวัตถุเกี่ยวกับเส้นทางท่องเที่ยววัดร้าง
- เปรียบเทียบข้อมูลออนไลน์กับสถานที่จริง นำทางด้วย GPS
- เตรียมข้อมูลป้ายสื่อความหมายและภาษา มี QR code ในสถานที่จริง
- ข้อมูลที่ใช้ทันสมัยและป้ายบนสถานที่จริงมีสภาพใหม่เสมอ ไม่เหลืองหรือหักพัง
- ประสานงานกับร้านให้เช่าจักรยานออนไลน์และ Mobike
- ผู้เกี่ยวข้องโดยเฉพาะหัวหน้าชุมชนรู้คุณค่าและจัดให้ลูกบ้านเตรียมความพร้อมต้อนรับนักท่องเที่ยวในแต่ละช่วงของปี ให้มีวาระการประชุมติดตามผลทุกครั้ง
- เก็บข้อมูลเพื่อวิพากษ์และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง กำหนดให้เป็นวาระการประชุมทุกเดือน
- ดูแลจัดสวนให้สวยงามสะอาดทุกวันตลอดเวลา ในฐานะพื้นที่สีเขียวของชุมชนที่ทุกคนมาใช้ได้
- มีการแชร์และรีวิวผ่านสื่อและภาษาต่างๆ โดยนักท่องเที่ยวแต่ละกลุ่มมีความสนใจแตกต่างกัน เช่นนักท่องเที่ยวจีนเข้าใจบริบทพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ทางพุทธศาสนาได้ดีกว่าชาวตะวันตก การให้ความเห็นผ่านสื่อแต่ละกลุ่มจึงแตกต่างกันด้วย
- ติดตามกระแสและผลกระทบทั้งดีและไม่ดีในแต่ละช่วงเวลา เช่นอุบัติเหตุและวินาศภัย เป็นต้น
- ต้องให้นักท่องเที่ยวเกิดความประทับใจเมื่อกลับไป
- เกิดการรีวิวเสมอ ไม่ว่าผลจะดีหรือไม่ดี
- กรณีประทับใจจะเกิดการแชร์, รีวิว, และมาเที่ยวอีกครั้ง รับรู้ได้ในวงกว้าง
- เตรียมข้อมูลค้นคว้าเพื่ออัปเดตเรื่องที่เกี่ยวข้องอย่างสม่ำเสมอ
- มีการจัดพื้นที่แสดงข่าวสารใหม่ที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่อง เช่นการขุดค้นโบราณคดีใหม่, การฟื้นวัด และการเล่าเรื่องใหม่ๆ

- มุ่งเป้าที่นักท่องเที่ยวใหม่และเที่ยวซ้ำ (Revisit)
- มุ่งเป้ากลุ่มเที่ยวซ้ำ ผ่านการจัดเทศกาลที่ต่างออกไปแต่ละช่วงของปี โดยให้วัดร้างเกี่ยวข้องกับเทศกาลทางศาสนา จะทำให้มาเที่ยวซ้ำได้หลายครั้ง

5.2.1.3 แนวทางการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

- เตรียมความพร้อม ด้วยการฝึกอบรมและแบ่งความรับผิดชอบ
- เตรียมข้อมูลบนแหล่งออนไลน์แอปพลิเคชันและเว็บไซต์ให้ทันสมัย
- อบรมสมาชิกชุมชนและผู้เกี่ยวข้อง
- เตรียมข้อมูลป้ายสัญลักษณ์และ QR code ในสถานที่จริง
- เพิ่มข้อมูลให้ไกด์ท้องถิ่น สร้างทางเลือกเพิ่ม
- เว็บไซต์ที่פקเอกชน จะต้องมืข้อมูลวัดร้างที่อยู่ใกล้ที่สุด
- ได้ใช้งานจริงทั้งระบบอย่างครบถ้วน ได้แก่ ฐานข้อมูล, การนำทาง และการสร้างภาพเสมือน (AR Augmented Reality)
- ประสานงานส่วนการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) และท่องเที่ยวของเทศบาลนคร
- ผลักดันให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวของแต่ละชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งชุมชนที่เข้าที่วัดร้างอยู่อาศัย ควรจะเป็นเหมือนข้าววัดที่ถูกกลปนาให้ดูแลรักษาวัดตามวิธีแบบโบราณ
- ผลักดันให้การท่องเที่ยววัดร้างถูกโปรโมทรวมไปกับวัดยอดนิยมในลักษณะทางเลือกเพิ่มเติมบริเวณใกล้เคียงที่ใช้เวลาเที่ยวเพิ่มเติมเพียงเล็กน้อย
- ร่วมมือกับเอกชน สร้างแพ็คเกจและแคมเปญท่องเที่ยวผ่านการแลกแต้ม เช่นการใช้บริการเครือข่ายโทรศัพท์มือถือ
- ให้เอกชนสนับสนุนงบประมาณในการสร้างป้ายสื่อความหมาย
- ใช้การออกแบบในมอสคอต, แผนที่ และของที่ระลึกรูปแบบต่างๆที่ออกมาใหม่อย่างสม่ำเสมอทุกปี
- เตรียมพื้นที่ออนไลน์ให้รีวิวและให้คำแนะนำ เพื่อนักท่องเที่ยวกใหม่

- เชิญชวนคนดังให้มาเที่ยวและรีวิวแนะนำตามเส้นทางท่องเที่ยวอาหาร, จั๊ปปายใช้สอย, และวัดดัง
- ประเมินผลนักท่องเที่ยวว่าเข้าใจคุณค่าวัดร้างมากขึ้นหรือไม่ ความคาดหวังเมื่อเที่ยวเสร็จแล้วเป็นอย่างไร มีจุดอ่อนผิดพลาดตรงไหน
- ลิงค์ข้อมูลเข้ากับเว็บไซต์ท่องเที่ยวและการจองที่พักชั้นนำ

5.3 ข้อเสนอแนะ

สรุปการพัฒนาวัดร้างในเมืองเก่าเชียงใหม่ตามวัตถุประสงค์โครงการ

5.3.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

-จัดเตรียมหน่วยงานกลางเพื่อเป็นแม่ข่ายเกี่ยวกับวัดร้างโดยเฉพาะ มีหน้าที่ติดต่อประสานงานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้าด้วยกันและผลักดันอย่างต่อเนื่อง

-หน่วยงานกลางจำเป็นต้องมีคณะกรรมการจากหลายภาคส่วนในลักษณะคณะทำงานเฉพาะกิจ เพื่อการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน เป็นโครงการระดับจังหวัดเพื่อกำหนดนโยบายที่คล่องตัว เกิดผลดีต่อการอนุรักษ์และการบริหารจัดการที่เชื่อมโยงกับศักยภาพการท่องเที่ยวเดิมของเมือง

-คณะทำงานเฉพาะกิจเรื่องวัดร้างอาจดำเนินการในลักษณะมูลนิธิหรือองค์กรที่ไม่แสวงหาผลกำไร จัดตั้งกองทุนเพื่อศาสนาและศิลปวัฒนธรรม อำนวยความสะดวกต่อการลดหย่อนภาษีจากภาคเอกชนได้ ทำให้มีการบริหารจัดการที่เป็นระบบ เป็นอิสระจากการพึ่งพาเพียงงบประมาณรัฐ เป็นต้นแบบในการบริหารจัดการเมืองเก่าที่มีวัดร้างจำนวนมากแห่งอื่นได้ อาทิเช่น นนทบุรี เชียงแสน และอยุธยา เป็นต้น

-การแก้ปัญหาที่ดีที่สุดสำหรับวัดร้างคือการทำให้วัดนั้นไม่ร้างผ่านการใช้ประโยชน์ที่ดินใหม่ ได้แก่ การส่งเสริมพื้นที่เพื่อประโยชน์สาธารณะเพื่อให้คนเข้ามามีส่วนร่วมให้มากที่สุด โดยยังรักษาพื้นที่สำคัญแห่งความเป็นศาสนสถานไว้ได้ ปรับเปลี่ยนวัดร้างที่เคยเป็นพื้นที่ปิดให้เป็นพื้นที่เปิด ปรับเปลี่ยนเป็นทั้งพื้นที่สวนสาธารณะระดับต่างๆ เป็นอนุสรณ์สถานและแหล่งท่องเที่ยวไปตามลำดับ

-การกำหนดโซนเพื่อการพัฒนามีความสำคัญ ได้แก่ พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์/พื้นที่ฉนวน/และพื้นที่สาธารณะ เพื่อให้เกิดการใช้ประโยชน์ที่ดินที่ส่งเสริมคุณค่าเดิมของพื้นที่สูงสุด สัดส่วนระหว่างแต่ละโซนจึงออกแบบพัฒนาให้มากขึ้นได้อย่างต่อเนื่องในระยะยาว ดังนั้นพื้นที่วัดร้างแต่ละแห่งจึงวางแผนพัฒนาได้อย่างมีเอกลักษณ์ตามย่านและบริบทโดยรอบได้ อาทิเช่น ย่านการค้าและการศึกษา เป็นต้น

-ชุมชนเดิมได้พื้นที่สีเขียวสาธารณะเพื่อพักผ่อนหย่อนใจ มีสิ่งแวดล้อมดีขึ้น เนื่องจากดัชนีพื้นที่สีเขียวต่อประชากรปัจจุบันยังขาดอยู่มาก ดังนั้นเมืองเก่าเชียงใหม่ในองค์กรรวมจึงได้ประโยชน์ตามพื้นที่วัดร้างจำนวน

มากเช่นกันตามแนวทางวรนาค การพัฒนาวัดร้างจึงมิใช่เพียงการอนุรักษ์ทางกายภาพโบราณสถาน แต่ยังเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเมืองด้วย

-แผนพัฒนาและการบริหารจัดการระยะยาววัดร้างในเขตเมืองเก่าเชียงใหม่มีส่วนอย่างมากในการสนับสนุนให้เชียงใหม่เป็นเมืองมรดกโลกประเภทศิลปวัฒนธรรม เนื่องจากมีความเดิมแท้ที่มีศักยภาพสูงทางคุณค่าระดับเมือง เป็นหลักฐานที่ชัดเจนถึงความรุ่งเรืองที่ควรได้รับการพัฒนาอย่างเร่งด่วน สามารถบูรณาการหลายศาสตร์และภาคส่วนเข้าด้วยกัน ไม่ว่าจะเป็นนโยบาย การออกแบบ การบริหารจัดการ การตลาด ธุรกิจ ท้องถิ่น เคหการ และพุทธศาสนิกชนท้องถิ่น ซึ่งจะส่งผลกระทบยาวทางการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน นำมาสู่รายได้และการจ้างงานที่เพิ่มขึ้นระดับจังหวัด รักษาอัตราการเติบโตของผลิตภัณฑ์มวลรวมได้อย่างต่อเนื่อง

-อนาคตที่ยั่งยืนของวัดร้างคือการพัฒนาให้ไม่ร้างอีกต่อไปในทางใดทางหนึ่ง นั่นคือการวางแผนให้มีการใช้ประโยชน์ที่ดินในลักษณะต่างๆที่สร้างสรรค์และสนับสนุนความยั่งยืนให้เกิดขึ้น การมีทางเลือกที่มากขึ้นจะมีส่วนให้นักท่องเที่ยวคุณภาพมีปริมาณที่มากขึ้นด้วยเช่นกัน ได้แก่ กลุ่มที่สนใจศิลปวัฒนธรรม สถาปัตยกรรม และการเรียนรู้ ซึ่งกลุ่มนี้จะเดินทางเข้ามาไม่มากแต่ต่อเนื่องตลอดทั้งปี ต่างจากกลุ่มหาชนที่มาเยือนตามฤดูกาลและเทศกาลต่างๆตามการโปรโมทการท่องเที่ยว ในกรณีที่มิมีปัจจัยภายนอกเข้ามารบกวนจะทำให้เกิดการมาเยี่ยมเยือนอย่างฉับพลัน ส่งผลต่อยอดรายได้ที่ตกลงและจำเป็นต้องวางแผนกระตุ้นการท่องเที่ยวระยะสั้นอยู่บ่อยครั้ง อนึ่ง การมีนักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมเยือนมากเกินไปในบางช่วงเวลาย่อมส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตชาวเมืองอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ อาทิเช่นการจราจรและการจัดการขยะ เป็นต้น

- การปรับปรุงที่ดินวัดร้างในเมืองเก่าเชียงใหม่เป็นพื้นที่สาธารณะสำหรับทุกคน นอกจากจะกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่แล้ว ยังเป็นการพัฒนาเคหการของพื้นที่ให้เป็นระเบียบเรียบร้อยมากขึ้นอีกด้วย ส่งผลดีต่อทั้งสิ่งแวดล้อม สุขภาพและผู้ที่เช่าได้เป็นอย่างดี ลดความขัดแย้งและปัญหาทางสังคม อาทิ อาชญากรรมและยาเสพติด รวมทั้งการป้องกันคนต่างด้าวที่เข้ามาเช่าช่วงเป็นที่พักอาศัยมากเกินไป ทำให้ระบบชุมชนเดิมอ่อนแอลงและควบคุมความปลอดภัยต่อนักท่องเที่ยวได้ยากอีกด้วย

-การส่งเสริมให้แต่ละชุมชนบริหารจัดการวัดร้างของตน โดยศึกษาให้ชัดเจนระหว่างชุมชนแท้และชุมชนเทียมแต่ละแห่งนั้นมีข้อตกลงและสัมพันธ์กับเป็นชุมชนในลักษณะใด มีทั้งชุมชนที่รวมตัวกันเองตามสิทธิที่ดินและที่เทศบาลเป็นคนจัดให้ มีหัวหน้าชุมชนคอยดูแลตามกระบวนการของทางเทศบาลที่มีการประชุมและสามารถจัดสรรงบประมาณได้อย่างเป็นระบบ ซึ่งมีศักยภาพการพัฒนาพื้นที่วัดร้างและสุขภาพโดยรอบด้วย

-องค์กรพุทธศาสนา ประกอบด้วยองค์กรสงฆ์โดยตรงและกลุ่มมูลนิธิที่ส่งเสริมทางศาสนาที่มีเครือข่ายทั้งประเทศสู่ต่างประเทศ การมีส่วนร่วมจากองค์กรทางศาสนาท้องถิ่นจะมีส่วนผลักดันสู่ความเป็นไปได้มากขึ้นจากความเข้าใจบริบทอย่างถ่องแท้ การฟื้นฟูให้กลับมาเป็นวัดอีกครั้งผ่านการบริจาคร่วมกันยังคงดำเนินการอย่างต่อเนื่องทั้งในเมืองและชนบท การปรับใช้การอนุโมทนาบุญลักษณะนี้เข้ากับการบริหารจัดการวัดร้างใหม่

เพื่อสาธารณประโยชน์ย่อมมีความเป็นไปได้ โดยพิจารณาต้นทุนเดิมเรื่องความศรัทธาทางศาสนาที่มีอยู่แล้วสู่การประยุกต์ใช้ที่สร้างสรรค์และใช้การได้จริงเพื่อคนทุกคนได้ดียิ่งขึ้น

5.3.2 ข้อเสนอแนะในการบริหารจัดการพื้นที่

-หน่วยงานกลางมีลักษณะที่เปิดกว้างรับฟังความคิดเห็นในการพัฒนา ผ่านการมีส่วนร่วมจากสาธารณชนให้มากที่สุด อาทิเช่นการพัฒนาพื้นที่วัดร้างจากการประกวดแบบ เป็นต้น

-การเปลี่ยนทัศนคติที่มีต่อวัดร้างเป็นกุญแจสำคัญที่จะทำให้การพัฒนาวัดร้างเกิดขึ้นได้อย่างก้าวกระโดด อีกทั้งมีการใช้งานใหม่ได้อย่างต่อเนื่องกับคนรุ่นใหม่ได้ การพัฒนาทางกายภาพนอกจากจะรักษาให้มีความเดิมแท้ของโบราณสถานแล้ว บรรยากาศแห่งศาสนสถานที่คงความศักดิ์สิทธิ์ยังเป็นสิ่งจำเป็นอีกด้วย การกำหนดโซนพื้นที่จึงต้องกำหนดกิจกรรมของผู้ใช้ให้สอดคล้องด้วยเช่นกัน

-การท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงใหม่กลายเป็นรายได้หลักมาอย่างยาวนานแต่กลับได้รับผลกระทบจากปัจจัยภายนอกอย่างต่อเนื่องในช่วงที่ผ่านมา อาทิเช่น เศรษฐกิจโลกชะลอตัว โรคระบาด และปัญหาหมอกควันที่หนักและยาวนานขึ้นทุกปี การมาเที่ยวเชียงใหม่จะต้องเริ่มต้นที่เมืองเก่าก่อนเสมออันเป็นศูนย์กลางทั้งการบิน รถโดยสาร และรถไฟ การพัฒนาพื้นที่วัดร้างจำนวนมากให้กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่ที่พักผ่อนได้จึงเป็นทางเลือกที่คุ้มค่ากับการลงทุนระยะยาว ส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวเดิมพำนักรานขึ้นและมีการรองรับกับพฤติกรรมนักท่องเที่ยวสมัยใหม่ได้ดีขึ้น อาทิเช่นการท่องเที่ยวที่ใส่ใจสิ่งแวดล้อม การนิยมพักกลางเมืองในโฮสเทลขนาดเล็ก การนิยมเที่ยวจากการหาข้อมูลออนไลน์ด้วยตนเอง การนิยมชิมอาหารท้องถิ่นและสปาที่มีการออกแบบด้วยวัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นต้นว่า โดยเฉพาะการท่องเที่ยวเมืองเก่าด้วยการเดิน นอกจากจะทำให้เที่ยววัดร้างที่แอบซ่อนตามตรอกซอกซอยได้ละเอียดขึ้นแล้ว ยังส่งเสริมให้ธุรกิจตามเส้นทางนั้นได้เติบโตและกระจายรายได้ตามไปด้วย

-ผู้ใช้ใหม่ได้แก่นักท่องเที่ยวจากที่อื่นได้เข้ามาใช้พื้นที่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักท่องเที่ยวต่างชาติจะทำได้ทำการรีวิวและส่งต่อผ่านสื่อออนไลน์ได้อย่างกว้างขวาง เป็นทั้งสถานที่พักผ่อนและแหล่งเรียนรู้เพื่อการท่องเที่ยวไปในตัว เปิดพื้นที่ท่องเที่ยวในเขตเมืองเก่าได้อย่างต่อเนื่อง นอกจากส่งเสริมนักท่องเที่ยวกลุ่มทั่วไปให้มากขึ้นแล้ว ยังเป็นการเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวกลุ่มคุณภาพได้เพิ่มขึ้นอีกด้วย

-อีกทางเลือกหนึ่งคือการปรับปรุงพื้นที่วัดร้างเป็นแหล่งท่องเที่ยวตามมาตรฐานสากล จะทำให้ตอบสนองนักท่องเที่ยวคุณภาพและสูงอายุทั้งในและนอกประเทศได้ดีขึ้น สิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็นได้แก่การออกแบบเพื่อคนทั้งมวล(Universal Design) ซึ่งพื้นที่สาธารณะพึงมีการจัดเตรียมไว้ อาทิเช่น ทางลาด การปรับระดับเพื่อเก้าอี้ล้อเลื่อนคนพิการ การบริหารจัดการและจัดไฟส่องสว่างให้มีสภาพพร้อมใช้ปลอดภัยเสมอ สิ่งเหล่านี้ล้วนส่งเสริมให้ผู้ด้อยโอกาสและผู้สูงอายุได้เข้ามาใช้พื้นที่เพิ่มขึ้นสอดคล้องกับการก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุในปัจจุบัน

-ชุมชนในพื้นที่ได้แก่ชุมชนแท้และชุมชนเทียม การบริหารจัดการและการต่อรองเชิงพื้นที่เพื่อคุณค่าสูงสุด ทั้งต่อโบราณสถานและชุมชนแท้ควรได้รับการพิจารณาสูงสุด ชุมชนแท้และเทียมมีความแตกต่างกันที่ความเดิมแท้ของการตั้งรกรากดั้งเดิมของแต่ละย่าน ซึ่งมีการกวาดต้อนมาตั้งบ้านเรือนตามกลุ่มชาติพันธุ์และกลุ่มอาชีพ แต่ละชุมชนมีวัดเป็นศูนย์กลางอันเป็นตัวสร้างอัตลักษณ์ของย่านมาโดยตลอด เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้วัดโบราณในเชียงใหม่มีจำนวนมากและขนาดเล็กตามชุมชนนั้นๆไปด้วย การให้วัดร้างเป็นศูนย์กลางเพื่อการพัฒนาจึงเป็นการพัฒนาหรือฟื้นฟูอัตลักษณ์เดิมของย่านและชุมชนเดิมด้วย ส่วนชุมชนเทียมนั้นเกิดขึ้นตามการให้เช่าที่ดินวัดร้างซึ่งเป็นคนที่อื่นอพยพเข้ามาใหม่ จึงมีความรู้คุณค่าของพื้นที่น้อยกว่าและปัจจุบันมีการใช้ประโยชน์ที่ดินผิดวัตถุประสงค์ไปมากแล้ว การวางแผนพัฒนาจึงควรทบทวนสิทธิตามสัญญาของผู้เช่าต่อการใช้ประโยชน์อย่างเร่งด่วน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในย่านที่มีมูลค่าเศรษฐกิจสูงและมีศักยภาพทางการท่องเที่ยวสามารถเปรียบเทียบกรณีศึกษาการพัฒนาพื้นที่เช่าอย่างมีส่วนร่วม ที่ตอบรับการท่องเที่ยวสมัยใหม่ได้จากการฟื้นฟูย่านและให้ผู้เช่าได้มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ของสำนักงานทรัพย์สินพระมหากษัตริย์ อาทิเช่น ย่านท่าช้าง ท่าพระจันทร์ ท่าเตียน และเยาวราช ซึ่งมีทั้งผู้เช่าแต่ดั้งเดิมสืบต่อจากบรรพบุรุษ ผู้อาศัยแฝง และการเช่าช่วงทางธุรกิจจำนวนมาก การพัฒนาทางกายภาพและทบทวนผู้เช่านี้นอกจากจะทำให้ทำคุณค่าของย่านได้รับการฟื้นฟูแล้ว สุขภาพและการป้องกันอัคคีภัยของชุมชนจะได้รับการพัฒนาให้คุณภาพชีวิตของย่านและเมืองดีขึ้นตามลำดับด้วย

-อีกทางเลือกหนึ่งเพื่อการพัฒนาพื้นที่วัดร้างที่ชุมชนเป็นศูนย์กลางได้แก่โครงการบ้านมั่นคงของสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (มหาชน) หรือ พอช.ที่ส่งเสริมให้แต่ละชุมชนที่เช่าที่ดินวัดร้างพัฒนาตัวเองได้ มีเป้าหมายหลักที่การพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ได้มาตรฐานตามหลักเคหการ ส่งเสริมการออมเงินและมีส่วนร่วมในการออกแบบวางผังด้วยตนเอง ทางหน่วยงานเป็นที่ปรึกษาและช่วยผลักดันประสานงานกับหน่วยงานราชการต่างๆให้คล่องตัวยิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการช่วยเหลือออกแบบวางผัง การก่อสร้างและการบริหารงบประมาณที่เป็นระบบ โดยจะต้องประสานงานกับสำนักงานพระพุทธศาสนาเชียงใหม่อย่างใกล้ชิด

-เชื่อมต่อเป็นเครือข่ายวัดร้างที่เชื่อมโยงกับการแบ่งเขตหัวหน้าชุมชนของเทศบาล การแบ่งเขตชุมชนเกิดจากเทศบาลนครเชียงใหม่ จัดสรรการดูแลไปตามเขตแขวงต่างๆที่ละเอียดขึ้น แต่ละชุมชนมีการเลือกหัวหน้าชุมชนอย่างเป็นทางการเพื่อทำหน้าที่ประสานกับหน่วยงานรัฐ ชุมชนเหล่านี้เกิดขึ้นจากการแบ่งเขตพื้นที่ปกครองและประชากรมากกว่าชุมชนชาติพันธุ์และวัฒนธรรมดั้งเดิม จึงมีทั้งที่สอดคล้องและขัดแย้งกันอยู่บ้าง เช่นบางชุมชนประกอบขึ้นด้วยเขตที่พักอาศัยหลายครัวเรือนแต่ส่วนติดถนนกลับเป็นย่านธุรกิจและโรงแรมซึ่งแตกต่างอย่างเห็นได้ชัด ซึ่งธุรกิจเหล่านี้ใช้ระบบถนนและสาธารณูปโภคโคจรร่วมกัน บางแห่งสร้างงานให้ชุมชนโดยรอบและบางแห่งกลับใช้ถนนสาธารณะเพื่อประโยชน์ทางธุรกิจในการจอดรถจนกลายเป็นความเคียด การสัญจรของชุมชนด้านในจึงจำยอมและทำให้การเข้าไปเยี่ยมชมวัดร้างยากขึ้นไปด้วย ดังนั้นการพิจารณาเรื่องผลประโยชน์ของชุมชนกับโบราณสถานวัดร้างจึงต้องพิจารณาอย่างถี่ถ้วนมากกว่าเพียงชุมชนของทางเทศบาลแต่เพียงอย่างเดียว การพัฒนาพื้นที่วัดร้างเป็นแหล่งท่องเที่ยวจึงควรมองเห็นเป็น

“โอกาส”ต่อทุกฝ่ายมากกว่าเพียงการจัดการซากปรักหักพังไปตามรอบปีงบประมาณในการซ่อมบำรุงอย่างที่เคยเป็นมาโดยตลอด

-เชื่อมต่อเป็นเครือข่ายวัดร้างที่เชื่อมโยงกับวัดปกติตามการปกครองคณะสงฆ์ แต่ละวัดที่มีพระสงฆ์จำพรรษาล้วนมีสังกัดและเขตการปกครองตามลำดับมาแต่โบราณ แม้แต่ละวัดจะเป็นนิติบุคคลที่มีอิสระในตัวเอง แต่ก็มีลำดับชั้นของวัดที่ไม่เท่ากันในการบริหารจัดการจากทางภาครัฐด้วย การให้วัดระดับต่างๆที่ถูกดูแลโดยเจ้าคณะปกครองฝ่ายสงฆ์จะมีส่วนช่วยดูแลสนับสนุนวัดร้างที่ถูกพัฒนาใหม่ได้ด้วยเช่นเดียวกับวัดพี่เลี้ยง มีลักษณะเป็นเครือข่ายที่ดูแลสนับสนุนกันไปตามลำดับ โดยเฉพาะอย่างยิ่งวัดที่อยู่ใกล้กับวัดร้างแต่ละแห่งควรมีส่วนร่วมในการพัฒนาและส่งเสริมเป็นสาธารณกุศล หากเป็นวัดที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวยอดนิยมควรสนับสนุนงบประมาณจากการบริจาคสู่วัดข้างเคียงในการซ่อมบำรุงยิ่งขึ้นตามสัดส่วน ส่งเสริมการสื่อความหมายวัดร้างใกล้เคียงแต่ละแห่งให้เป็นที่รู้จัก ดังที่วัดข้างเคียงแต่เดิมจะเป็นธรรมาวาสที่เล็กกว่าที่ร้างลงในเรื่องต่างๆเป็นอย่างดีมาแต่โบราณ

-เชื่อมต่อเป็นเครือข่ายวัดร้างที่เชื่อมโยงกับกลุ่มธุรกิจของย่านโดยรอบ พื้นที่วัดร้างที่ถูกพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่จะไม่สามารถประสบความสำเร็จได้หากไม่เชื่อมโยงกับธุรกิจโดยรอบ เนื่องจากถนนหนทางต่างๆคือเครื่องมือในการนำทางนักท่องเที่ยวเข้ามาได้อย่างต่อเนื่องไม่เป็นพื้นที่เปลี่ยวมากเกินไป วางแผนให้ส่งเสริมซึ่งกันตลอดเส้นทางโดยเน้นที่การเดินทางและจักรยานที่ทำให้เที่ยวแต่ละย่านได้ละเอียดขึ้นเพื่อการกระจายรายได้ ลดการใช้รถยนต์ที่ไม่สอดคล้องกับความเป็นเมืองเก่าและพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวที่พักรกลางเมืองและนิยมการเดินทางมากที่สุด การเชื่อมโยงกับภาคธุรกิจโดยรอบทำได้ทั้งทางตรงผ่านแผ่นพับและป้ายสื่อความหมายที่เพิ่มขึ้นในที่จริง ทางอ้อมได้แก่การเชื่อมโยงกับเครือข่ายออนไลน์ทางธุรกิจต่างๆให้เป็นที่รู้จักให้มากที่สุดโดยวิธีต่างๆ

-ภาคธุรกิจการค้าโดยรอบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่พักอาศัยกลางเมืองขนาดเล็ก จากการศึกษาพบว่านักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างชาติปัจจุบันนิยมเลือกพักอาศัยกลางเมืองที่ท่องเที่ยวได้ง่ายมากที่สุด ส่งผลให้เลือก “การเดินทาง” เพื่อเที่ยวเนื่องจากเมืองมีขนาดเล็ก มีร้านค้าและถนนคนเดินเชื่อมเข้าหากันอย่างต่อเนื่องเที่ยวได้ง่ายทั้งเมืองต่างจากที่อื่นที่อยู่กระจุกเป็นย่าน ที่พักอาศัยขนาดเล็กประเภทโฮสเทลจึงได้รับความนิยมสูงสุดในขณะนี้ รวมถึงโรงแรมขนาดเล็กและการให้เช่าห้องพักประเภทต่างๆผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ เช่น Airbnb และ Agoda ซึ่งมีที่ตั้งให้เลือกอย่างละเอียดสอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยวมากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ ตำแหน่งกลางเมืองและย่านท่องเที่ยวจึงยังเป็นปัจจัยที่ถูกเลือกเพื่อการเดินทางที่สะดวกสูงสุดซึ่งแปรผันตามราคาที่สูงขึ้นด้วยเช่นกัน ดังนั้นการเชื่อมโยงวัดร้างที่อยู่ใกล้เคียงกับที่พักระดับต่างๆเหล่านี้จึงมีความเป็นไปได้ในการสื่อความหมายต่อกลุ่มนักท่องเที่ยวเป้าหมายที่ง่ายที่สุด ดังจะเห็นว่าวัดร้างบางแห่งตั้งอยู่ท่ามกลางแหล่งที่พักนักท่องเที่ยว โดยใช้ชื่อเจดีย์มาเป็นชื่อโรงแรมเพื่อให้จดจำได้ง่าย เป็นต้น

-ภาคการศึกษาโดยรอบ พื้นที่วัดร้างหลายแห่งนอกจากถูกเช่าเป็นสถาบันการศึกษาอย่างยาวนานแล้ว หลายแห่งยังใกล้ชิดกับสถานศึกษาระดับต่างๆอีกด้วยแต่กลับไม่เป็นที่รู้จักจากนักเรียนนักศึกษาแต่อย่างใด การสร้างความยั่งยืนต่อพื้นที่วัดร้างทางศิลปวัฒนธรรมและชุมชนท้องถิ่นโดยรอบจึงสามารถทำได้ผ่านการเชื่อมโยงสู่กิจกรรมการเรียนรู้ของสถาบันการศึกษาที่มีเยาวชนท้องถิ่นจำนวนมากกำลังศึกษาอยู่ เพื่อที่อนาคตจะได้เป็นผู้ใหญ่ที่รู้คุณค่าในการดูแลเอาใจใส่โบราณสถานเหล่านี้ต่อไปอย่างเข้าใจลึกซึ้งยิ่งขึ้น การศึกษาแต่ละระดับล้วนมีการเรียนทางด้านศิลปกรรมและสถาปัตยกรรมของเมืองเชียงใหม่อยู่แล้วผ่านทางหลักสูตรท้องถิ่นที่เปิดกว้างมากขึ้น วัดร้างใกล้เคียงสถานศึกษาจึงควรได้รับการส่งเสริมให้เป็นพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิตสู่การเรียนรู้ไม่สิ้นสุดนอกห้องเรียน อีกทั้งเป็นสวนสาธารณะที่เหมาะสมต่อการเรียนรู้บรรยายภายนอกห้องเรียนบนสถานที่จริงได้อีกด้วย

-ภาคประชาสังคมเชียงใหม่ ประกอบด้วยการรวมกลุ่มที่มีเป้าหมายร่วมกัน มีการติดต่อประสานกันเป็นเครือข่ายในเรื่องต่างๆ ในส่วนศิลปวัฒนธรรมมีหลายกลุ่มด้วยกันโดยปราศจากผลกำไรเพื่อผลักดันประเด็นต่างๆ ให้ก้าวหน้าขึ้นโดยอาสาสมัครจากบุคคลอาชีพต่างๆ อาทิเช่น ภาคีคนฮักเมืองเชียงใหม่, มูลนิธิสถาบันพัฒนาเมือง, โฮงเฮียนสืบสานล้านนา, ภาคีพื้นบ้าน ย่าน เวียงเชียงใหม่, เครือข่ายชุมชนเมืองรักษ์เชียงใหม่, กลุ่มสถาปนิก คน.ใจ.บ้าน, และกลุ่มเครือข่าย เชียงใหม่เขียว สวย หอม เป็นต้น โดยกลุ่มเหล่านี้สนใจประเด็นต่างๆ ทางสังคมเมืองเชียงใหม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่เมืองเก่าที่ร่วมกันผลักดันสู่การเป็นมรดกโลก มีศักยภาพในการพัฒนาวัดร้างในเมืองเก่าและเป็นประเด็นที่ให้ความสนใจเป็นอย่างยิ่ง

5.3.3 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยในอนาคต

ทำเล

-เป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว ควรเลือกพัฒนาวัดร้างที่อยู่ทำเลที่ดี สะดวกในการเดินทางและเชื่อมโยงกับย่านท่องเที่ยวปกติเพื่อนำร่องก่อน เนื่องจากวัดร้างในเมืองเก่ามีถึง 31 วัดไม่สามารถพัฒนาพร้อมกันได้ทั้งหมด แต่ให้วัดร้างนำร่องเชื่อมโยงไปหาเครือข่ายใกล้เคียงแต่ละวัดได้ง่ายขึ้น ปัจจัยส่งเสริมได้แก่

- ถนน เส้นทางหลักในการสัญจรและเส้นทางท่องเที่ยวย่อมมีศักยภาพสูงสุด เนื่องจากเพิ่มเวลาจากแหล่งท่องเที่ยวหลักเพียงเล็กน้อย โน้มนำให้ตัดสินใจเที่ยวเพิ่มที่วัดร้างใกล้เคียงได้ง่ายขึ้น อีกทั้งถนนหลักยังมีระบบอำนวยความสะดวกมากกว่า สะดวกในการจอดรถและการเข้าถึงมากที่สุดสำหรับนักท่องเที่ยวแบบกรู๊ปทัวร์ ในทางกลับกันทั้งถนนเส้นหลักและรองตลอดเส้นทางเต็มไปด้วยร้านค้าร้านอาหาร ทำให้มีความต่อเนื่องในการเดินเที่ยวไม่จำเป็นต้องใช้รถยนต์สำหรับนักท่องเที่ยวแบบเที่ยวเอง

- *วัดยอตนิยมข้างเคียง* เนื่องจากในเขตเมืองเก่าล้วนเต็มไปด้วยวัด เมื่อวัดจำนวนหนึ่งร้างลงจึงสามารถเชื่อมโยงกับวัดที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวในปัจจุบันได้โดยง่าย เมืองมีขนาดเล็กทำให้แต่ละวัดตั้งอยู่ใกล้กัน เชื่อมต่อกันได้หมดด้วยการเดินและจักรยานได้อย่างไม่เร่งรีบ

คุณค่า เป็นปัจจัยสำคัญทั้งในการวางแผนการท่องเที่ยวและการสื่อความหมาย ข้อมูลเบื้องต้นจากสื่อจึงมีความจำเป็นในการตัดสินใจเที่ยววัดร้างตั้งแต่ยังไม่ออกเดินทาง เมื่อทราบคุณค่าแต่ละด้านจึงทำการจำแนกความสำคัญของวัดร้างแต่ละแห่งและทำการส่งเสริมจุดแข็งให้เข้มข้นขึ้น อีกทั้งจับกลุ่มเพื่อส่งเสริมกันและกันได้อีกด้วย

- *ศิลปกรรม* จากการข้อมูลสัมภาษณ์พบว่าความงามทางสถาปัตยกรรมเป็นปัจจัยสำคัญในการตัดสินใจมาเที่ยวในเขตเมืองเก่า ลักษณะที่เป็นเอกลักษณ์และมีจำนวนมากล้วนเป็นปัจจัยส่งเสริมเพื่อความต่อเนื่องในการเที่ยวและทำให้พักอาศัยในเขตเมืองนานขึ้น จากการสอบถามว่าหากมีการโปรโมทการท่องเที่ยววัดร้างก็มีความสนใจที่จะไปเยี่ยมชม ดังนั้นการคัดเลือกวัดร้างเพื่อพัฒนาสู่การท่องเที่ยวแต่ละช่วงเวลาจึงควรคำนึงถึงความโดดเด่นเรื่องความงามเป็นอันดับแรก เนื่องจากสร้างความประทับใจได้ง่ายที่สุดและทำให้เกิดการถ่ายภาพเผยแพร่ออกไปในวงกว้างทางสังคมออนไลน์ได้อย่างต่อเนื่อง เป็นการโปรโมทการท่องเที่ยวทางอ้อมและไม่จำเป็นต้องใช้งบประมาณแต่อย่างใด

- *ประวัติศาสตร์* จุดแข็งอีกข้อหนึ่งของการท่องเที่ยวเมืองเก่าเชียงใหม่คือประวัติศาสตร์ที่ยาวนานกว่า 700 ปี มีการใช้งานเมืองในฐานะศูนย์กลางของอาณาจักรอันกว้างใหญ่มาโดยตลอดไม่ขาดสายในตำแหน่งเดิม ทำให้มีการสั่งสมทั้งประวัติศาสตร์และหลักฐานทางประวัติศาสตร์จำนวนมาก จากการศึกษาพบว่าวัดในเมืองเก่าถูกสร้างส่วนใหญ่ในยุคทองของล้านนาสมัยพญาติโลกราชมากที่สุด วัดร้างจำนวนมากจึงเป็นหลักฐานความเดิมแท้ของเมืองที่ชัดเจนที่สุดด้วย วัดร้างในพื้นที่ศึกษาที่เก่าที่สุดได้แก่เจดีย์วัดอินทิลที่สร้างด้วยรูปแบบหริภุญไชย อันแสดงให้เห็นว่าเป็นเจดีย์ที่เก่ามาตั้งแต่ตั้งเมืองเชียงใหม่ ดังนั้นแต่เพียงจัดลำดับความเก่าแก่ของเจดีย์เพียงอย่างเดียวก็มีจุดแข็งในการพัฒนาการท่องเที่ยวแล้ว

-ประวัติศาสตร์ด้านอื่นที่ส่งเสริมการท่องเที่ยว ได้แก่ในด้านที่เกี่ยวกับเมืองและกษัตริย์ ซึ่งวัดร้างนั้นเป็นส่วนหนึ่งของเหตุการณ์ด้วย ทำให้ส่งเสริมการท่องเที่ยวต่อนักท่องเที่ยวในประเทศได้ดี อาทิเช่นวัดป่าแดงที่เป็นศูนย์กลางของนิายป่าแดงที่สำคัญทางศาสนา อีกทั้งยังเป็นเจดีย์บรรจุอัฐิพระบิดาและมารดาของพญาติโลกราชอีกด้วย ส่วนการสื่อความหมายสำหรับชาวต่างชาติ ควรใช้ประวัติศาสตร์ส่งเสริมตามแต่ละกลุ่มด้วย อาทิเช่น ชาวตะวันตกจะต้องเปรียบเทียบกับยุคกลางของยุโรป ชาวอเมริกันจะต้องเชื่อมโยงกับช่วง 200 ปีที่ผ่านมาและสงครามเวียดนาม ในขณะที่นักท่องเที่ยวจีนจะตรงกับสมัยราชวงศ์หยวนที่ทางตอนเหนือถูกคุกคามจากชาวมองโกล เป็นต้น

- *สังคม* วัดร้างกับคุณค่าทางสังคม ได้แก่วัดร้างแต่ละแห่งนั้นมีความสัมพันธ์และส่งเสริมความเป็นเมืองเก่าเชียงใหม่ที่เป็นเอกลักษณ์อย่างไรบ้าง อาทิเช่น เจดีย์อินทิลเป็นหลักฐานของเสดือเมืองในสมัย

ราชวงศ์มังราย เจดีย์วัดเชษฐาเป็นหลักฐานการมาปกครอง 2 เมืองของพระไชยเชษฐาทั้งเชียงใหม่และหลวงพระบาง เจดีย์วัดโลกโมฬีเป็นเจดีย์ที่เคยมีเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ของล้านนาและอยุธยา เป็นต้น

บริบท

-สิ่งแวดล้อมปัจจุบันและการใช้ประโยชน์ที่ดินโดยรอบวัดร้างมีความสำคัญมาก บางวัดขัดแย้งและบางวัดสามารถส่งเสริมซึ่งกันและกันได้ วัดร้างย่อมเป็นศาสนสถานเสมอ การแปรเปลี่ยนสิ่งแวดล้อมโดยรอบจึงควรมีการแบ่งโซนให้ชัดเจนระหว่างพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์โดยรอบเจดีย์ พื้นที่ฉนวนและพื้นที่สาธารณะ โดยแบ่งสัดส่วนตามความเหมาะสม อย่างน้อยที่สุดพื้นที่โดยรอบเจดีย์ควรถูกล้อมรั้วป้องกันและมีพื้นที่ฉนวนป้องกันการคุกคาม การส่งเสริมการท่องเที่ยววัดร้างแต่ละแห่งจึงควรคำนึงถึงการพัฒนาทางกายภาพเพื่อรักษาบรรยากาศความเป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ด้วย ดังนั้นวัดร้างในปัจจุบันต่อบริบทโดยรอบจึงมีทั้งกลมกลืนและขัดแย้งที่กลมกลืนมักเป็นบริบทสถานศึกษาและสถานที่ราชการที่ยังรักษาพื้นที่เจดีย์ให้น่าเคารพ ส่วนที่ขัดแย้งมักเกิดในชุมชน การถูกบดบังจากอาคารพาณิชย์ และการถูกปิดล้อมจากเคหสถานเอกชน ตัวอย่างได้แก่วัดป่าตุ้มในรั้วบ้านที่อยู่ติดกับที่พักขยะของตลาดศิริวัฒนา วัดป่าคาถูกกำแพงพาดผ่านเจดีย์อย่างละครึ่ง วัดร่มโพธิ์เป็นส่วนหนึ่งของรั้วพาดเม่นต์ เป็นต้น วัดร้างกับบริบททั้งสองแบบนี้สามารถทำแผนการท่องเที่ยวได้ โดยมีกลุ่มรองรับที่สนใจต่างกัน การที่นักท่องเที่ยวได้เห็นและเผยแพร่ออกไปมากจะเป็นการสื่อความหมายทางอ้อมและเป็นการอนุรักษ์ด้วยสื่อสังคมออนไลน์อีกรูปแบบหนึ่ง

-ไม่ว่าจะส่งเสริมหรือขัดแย้งกับวัดร้าง ล้วนสามารถส่งเสริมการท่องเที่ยวได้ เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงอย่างฉับพลันเป็นเรื่องที่เป็นไปได้ยาก การดำรงอยู่ร่วมกันอย่างยั่งยืนจึงเป็นทางเลือกในการพัฒนาระยะยาว หยุคการเพิ่มขึ้นของบริบทที่ขัดแย้งกับวัดร้างเป็นการเริ่มต้นที่ดีที่สุด การบริหารจัดการพื้นที่โดยรอบวัดร้างจึงเป็นปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นทุกวันเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวให้เกิดขึ้นได้ อาทิเช่นวัดร้างในบริบทของสถานศึกษา มีการประสานงานกับต้นสังกัดเพื่อต้อนรับนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ โดยให้เป็นส่วนหนึ่งของการเรียนการสอนไปในตัวในภาษาต่างๆ โดยนักท่องเที่ยวสามารถติดต่อได้ทั้งทางโรงเรียนและจองคิวออนไลน์ได้ผ่านการบริหารจัดการของทางโรงเรียนให้เกิดผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาและความยั่งยืนของเจดีย์ได้อีกด้วย โรงเรียนในลักษณะนี้ล้วนอยู่ในทำเลที่ดีของวัดนั้นๆมาก่อนนั่นเอง อาทิเช่นโรงเรียนยุพราชวิทยาลัย มีวัดร้างภายในถึง 2 วัด ได้แก่วัดหมื่นครองบริเวณด้านหน้าและวัดนางเหลียวทางด้านใน เป็นต้น ส่วนบริบทที่ขัดแย้งแต่จำเป็นต้องอยู่ร่วมกันเพื่อการการพัฒนาในระยะยาวได้แก่บริเวณอาคารด้านข้างวัดเชียงทอง ที่ปัจจุบันปรับปรุงเป็นร้านกาแฟ โดยปรับพื้นที่ด้านล่างให้เปิดโล่งเพื่อตีลมกาแฟพร้อมชมเจดีย์ได้อย่างใกล้ชิด อีกทั้งเป็นการเปิดพื้นที่โดยรอบฐานเจดีย์ให้เข้าทำนุบำรุงได้ง่ายขึ้นด้วย

ชุมชน

-ตามที่ที่ดินวัดร้างทั่วประเทศมีนโยบายให้ราษฎรได้เช่าในราคาถูกเพื่อปลูกสร้างอาคารพักอาศัยและเพื่อทำการเกษตรเป็นหลัก วัดร้างในเมืองเชียงใหม่จึงถูกเช่าระยะยาวเป็นสำนักงาน เป็นบ้าน เป็นโรงแรมและ

เป็นชุมชนที่อยู่กันอย่างหนาแน่น ปัจจุบันจึงอยู่ร่วมกับชุมชนเป็นส่วนใหญ่หากมีพื้นที่มากและอยู่ห่างจากถนนเส้นหลัก ชุมชนจึงมีส่วนสำคัญในการท่องเที่ยววัดร้างด้วย เนื่องจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียโดยตรง จากการศึกษาพบว่าวัดร้างประเภทนี้จะดำรงอยู่ท่ามกลางชุมชนแท้และชุมชนเทียม ต่างกันที่ความเดิมแท้ของการตั้งรกรากเป็นสำคัญซึ่งทำให้ทัศนคติต่อการพัฒนาที่ดินวัดร้างต่างกันด้วย ชุมชนเทียมเกิดจากการเช่าที่ดินระยะยาวและปลูกสร้างอาคารถาวรที่ไม่สามารถขายเป็นมรดกได้ ทำให้กลุ่มนี้หลีกเลี่ยงการเปลี่ยนแปลงในพื้นที่กลัวว่าจะต้องย้ายไปอยู่ที่อื่น อีกทั้งจากการลงสำรวจพื้นที่ล่าสุดพบว่าเป็นที่อยู่ของผู้เช่าต่างด้าวหลายแห่งด้วยกันซึ่งผิดวัตถุประสงค์แห่งการเช่าที่ทำต่อสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ การวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวจึงเป็นไปยากขึ้น อาทิเช่นวัดธาตุดงกลามมีพื้นที่ตามโฉนดหลายไร่และกลายเป็นที่ตั้งของ 4 ชุมชน การประชุมกรรมการชุมชนทำที่วัดธาตุดงกลามได้รับความร่วมมืออย่างดีและต้องการพัฒนาพื้นที่เป็นที่พักผ่อนออกกำลังกายสำหรับผู้สูงอายุของชุมชน ในขณะที่ชุมชนที่เช่าที่ดินมักไม่สนใจและปฏิเสธในการให้ข้อมูลสัมภาษณ์ ดังนั้นการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่จึงต้องประสานงานให้ชุมชนเหล่านี้มีส่วนร่วมด้วย เป็นไปในทิศทางเดียวกับชุมชนวัดป่าแดงที่ต้องการให้บริเวณเจดีย์ถูกพัฒนาแต่ให้ความเห็นว่าเป็นไปไม่ได้ยาก จำเป็นต้องมีผู้นำที่ทำเรื่องนี้อย่างเข้มแข็งจึงจะเป็นไปได้ การท่องเที่ยวจึงควรให้สัมผัสกับชุมชนและกระจายรายได้ในพื้นที่ อย่างน้อยในการจ้างบุคคลที่ว่างงานในชุมชนในการดูแลทำความสะอาด อีกทั้งมีไกด์อาสาจากชุมชนเพื่อต้อนรับนักท่องเที่ยวต่างชาติให้ได้ด้วย

- การส่งเสริมจากชุมชนเพื่อการท่องเที่ยว สามารถทำได้โดยการเตรียมความพร้อมทางด้านการดูแลรักษาความสะอาด ตัดแต่งต้นไม้ เก็บขยะ จัดหน้าบ้านของสมาชิกแต่ละคนให้เรียบร้อยส่งเสริมองค์เจดีย์ มีการเตรียมการเรื่องกองทุนเพื่อจ้างสมาชิกที่ว่างงานและไกด์อาสาที่เป็นผู้สูงอายุในชุมชน นอกจากนี้ยังมีการเตรียมความพร้อมเรื่องต่างประเทศให้เยาวชนได้ฝึกฝนกับเจ้าของภาษาอีกด้วย ตัวอย่างการพัฒนาสมาชิกชุมชนเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีได้แก่ชุมชนวัดช่างลานที่สังกัดกับชุมชนหมื่นเงินทอง เป็นต้น ส่วนชุมชนที่สามารถเตรียมความพร้อมเพื่อต้อนรับนักท่องเที่ยวที่มาชมเจดีย์ในทำเลที่ดีของเมืองได้แก่ วัดหนองหญ้าแพรกที่มีเจดีย์ตรงกลางมี 2 ชุมชนอาศัยอยู่ วัดพระเจ้าอู่หม่อกลางชุมชนขนาดเล็กที่เหมาะสมกับการท่องเที่ยวด้วยการเดินได้ เป็นต้น

การสัญจร

-การสัญจรเป็นปัจจัยที่สำคัญอีกสิ่งหนึ่งที่ทำให้การท่องเที่ยวเป็นไปได้ การเที่ยววัดร้างแต่เดิมเต็มไปด้วยอุปสรรคเนื่องจากการค้นหาตำแหน่งเป็นไปได้อย่างยาก อีกทั้งยังโดนบดบังจากอาคารโดยรอบ วัดร้างที่มีศักยภาพสูงจึงได้ฟื้นฟูก่อนไปตามลำดับ จนเมื่อเทคโนโลยีการอ้างอิงตำแหน่งด้วยระบบ GPS ได้กลายเป็นอุปกรณ์พื้นฐานในชีวิตประจำวัน การเที่ยววัดร้างจึงเป็นไปได้โดยสะดวกจากการนำทางผ่านปัจจัยต่อไปนี้

ถนน

- จำแนกเป็นถนนหลักและถนนรอง ที่ตั้งแหล่งท่องเที่ยวและวัดที่โด่งดังที่สุดมักจะอยู่บนถนนเส้นหลักของเมืองเสมอ อาทิเช่นถนนราชดำเนินที่เชื่อมจากประตูท่าแพสู่วัดพระสิงห์อันเป็นเส้นถนนคนเดินวันอาทิตย์อีกด้วย ถนนพระปกเกล้าเป็นถนนที่เชื่อมประตูช้างเผือกทางทิศเหนือสู่ประตูเชียงใหม่ทางทิศใต้ เป็นเส้นที่ผ่านอนุสาวรีย์สามกษัตริย์ที่เป็นศูนย์กลางเมืองอีกด้วย ดังนั้นวัดร้างที่อยู่บนถนนเส้นหลักจึงเดินทางได้สะดวกและเชื่อมโยงกับวัดดั้งเดิมได้ง่ายที่สุดอีกด้วย ทั้งนี้ถนนเส้นหลักจะอำนวยความสะดวกให้พาหนะทุกชนิดสามารถเข้าถึงได้ ตัวอย่างวัดร้างบนถนนเส้นหลักในเขตคูเมืองเชียงใหม่ได้แก่ วัดอินทิล ส่วนถนนเส้นหลักในคูเมืองชั้นนอกที่เป็นกำแพงดิน อาทิเช่นถนนวัวลายที่เป็นเส้นทางถนนคนเดินวันเสาร์ มีวัดร้างได้แก่วัดกุสุมา ถนนสุริยวงษ์มีวัดร้างได้แก่ วัดธาตุกลาง เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม ถนนรองมักมีขนาดเล็กลงเป็นลำดับ อีกทั้งยังไม่เชื่อมต่อไปไกลจากย่านหนึ่งไปสู่อีกย่านหนึ่ง เป็นถนนโบราณที่เกิดจากการเดินเป็นหลัก ทำให้มีวัดร้างที่แอบซ่อนอยู่ตามถนนเส้นรองรอการสำรวจและไปเที่ยวได้เช่นกัน วัดร้างในเส้นทางรองที่เข้าถึงได้สะดวกที่สุดจากพาหนะ 2 ล้อ มีความกว้างเพียงรถยนต์สวนกันได้ จึงเหมาะกับการทำเส้นทางเที่ยวด้วยการเดินและจักรยานมากที่สุด ตัวอย่างวัดร้างลักษณะนี้ได้แก่ วัดเลาเสียง วัดป่าอ้อย วัดเจดีย์แดงใน วัดป่าแดง วัดกุเป๊ย วัดหนองหล่ม วัดช่างลาน วัดร่มโพธิ์ และวัดพอนสร้อย เป็นต้น ซึ่งวัดเหล่านี้มีผู้รู้จักน้อยมากแม้แต่กับชาวเมืองเชียงใหม่แท้ก็ตาม

พาหนะ

-สำหรับนักท่องเที่ยวแล้วสามารถเลือกได้ดังนี้ เดิน จักรยาน มอเตอร์ไซค์เช่า รถยนต์เช่า และระบบขนส่งสาธารณะ จากการสัมภาษณ์พบว่านิยมการพักในเขตเมืองเก่าเพื่อจะเดินได้สะดวกมากที่สุด รองลงมาคือการใช้จักรยานเนื่องจากไม่ต้องใช้ใบอนุญาตในการเช่าขี่ และมอเตอร์ไซค์ตามลำดับ ส่วนขนส่งสาธารณะที่นิยมมากที่สุดคือรถสี่ล้อแดง ซึ่งได้รับการร้องเรียนมาโดยตลอดเรื่องคุณภาพการบริการ ช่วงที่ผ่านมามีนิยมใช้บริการ Grab Taxi ผ่านแอปพลิเคชันและมีข้อพิพาทกับสี่ล้อแดงเรื่องการแย่งผู้โดยสารมาตลอดเช่นกัน ทำให้ระบบขนส่งสาธารณะมีความล้มเหลว ทางเลือกล่าสุดได้แก่รถเมล์ RTC ที่เกิดขึ้นเพื่อรองรับผู้โดยสารจากท่าอากาศยานนานาชาติ แต่ด้วยระยะเวลาแต่ละคั่นนานเกินไป จึงไม่ได้รับความนิยมทั้งนักท่องเที่ยวและชาวเมือง แม้จะมีเส้นทางเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องก็ตาม

ด้วยเหตุดังกล่าว วัดร้างในเขตเมืองขนาดเล็กจึงสามารถเชื่อมโยงได้ด้วยการเดินและจักรยานได้ เนื่องจากตั้งอยู่ใกล้ย่านที่พักและกระจายตัว ทำให้เดินเที่ยวได้จากที่พักราคาประหยัดแบบเกสเฮ้าท์และโฮสเทลได้เป็นอย่างดี การเที่ยววัดร้างจึงไม่จำเป็นต้องใช้รถยนต์ สามารถเดินได้อย่างต่อเนื่องเพราะมีร้านอาหารและบริการแทรกสลับกับวัดดังไปตลอดเส้นทาง การวางแผนการท่องเที่ยววัดร้างจึงควรตั้งต้นจากการเดิน เช่นเดียวกับนักท่องเที่ยว จะทำให้มีโอกาสพัฒนาในส่วนจุดบอดของแต่ละส่วนของเมืองได้ดียิ่งขึ้นด้วย

ขนส่งสาธารณะ

- มีบริการคือรถเมล์ RTC รถเมล์ของเทศบาล แท็กซี่เชียงใหม่และรถสี่ล้อแดง ทางเลือกในการท่องเที่ยววัดร้างที่เป็นไปได้มากที่สุดจึงอยู่ที่การพัฒนารถเมล์ RTC ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น พร้อมทั้งเข้าแคมเปญส่งเสริมการท่องเที่ยวด้วยบัตร Chiang Mai Pass ดูแลโดยเทศบาล เพื่อให้สามารถใช้ขึ้นรถเมล์ได้ไม่จำกัดตามเวลาที่กำหนด สร้างการท่องเที่ยววัดร้างแบบ Hip on & Hip Off คือขึ้นและลงเที่ยววัดร้างไม่จำกัดเส้นทางตามเวลาที่กำหนด ตัวอย่างได้แก่จุดหยุดรถวัดเชียงของบริเวณวัดร้างพอดี้ จากจุดนี้สามารถเดินเที่ยวถนนคนเดินวันเสาร์และวัดร้างในย่านนี้ได้อีกหลายวัดด้วยกัน เป็นต้น

ที่พัก

-เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับนักท่องเที่ยวที่ไม่สามารถขาดได้ ธุรกิจการให้บริการที่พักจึงมีทางเลือกนักท่องเที่ยวตั้งแต่เกสเฮ้าส์ โฮสเทล และโรงแรมระดับดาวต่างๆ รวมไปถึงที่พักผ่านแอปพลิเคชันของเจ้าของห้องเองผ่านเว็บไซต์ Air b&b และ Agoda ในกลุ่มการท่องเที่ยวด้วยตนเอง ส่วนในกรู๊ปทัวร์จีนจะมีโรงแรมในพันธมิตรของตัวเองโดยเฉพาะ จากการลงพื้นที่สัมภาษณ์ในแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัดในเมืองเก่าพบว่านิยมพักที่พักราคาย่อมเยาในเมือง เป็นกลุ่มนิยมการท่องเที่ยวด้วยตนเองและอยู่ในรุ่นหนุ่มสาวที่สามารถเดินได้อย่างแข็งแรง สอดคล้องกับการเปิดพื้นที่วัดร้างเพื่อต้อนรับการท่องเที่ยว เนื่องจากย่านที่พักราคาประหยัดของนักท่องเที่ยวตะวันตกจะกระจายตัวอยู่ตามตรอกซอกซอยและถนนรองอยู่แล้ว ทำให้เดินเชื่อมต่อกันเพื่อท่องเที่ยวได้อย่างต่อเนื่องโดยไม่ต้องใช้ทางหลัก อีกทั้งไม่มีพาหนะ สามารถเที่ยวได้ทุกที่ผ่านการนำทางด้วย GPS ตัวอย่างย่านที่พักได้แก่ ย่านมูลเมือง ถนนราชดำเนิน ย่านนันทาราม วัดเกต และนิมมานเหมินท์ เป็นต้น

บรรณานุกรม

เอกสารอ้างอิงงานวิจัย

ไทย

กนก เย็นขุนทด. พรพิศ เหล่าพาณิชย์พิทักษ์. มปป. รายงานการวิจัยเรื่อง การศึกษาพฤติกรรมกา
ท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่. สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขต ภาควิชา

คณะทำงาน. (2559). การพัฒนาขีดความสามารถของชุมชนท่องเที่ยวในพื้นที่กลุ่มจังหวัดภาคเหนือ
ตอนบน 1 (จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดแม่ฮ่องสอน จังหวัดลำปาง และจังหวัดลำพูน) เพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจ
ฐานราก.กระทรวงมหาดไทย

ฉัตรแก้ว สิมารักษ์และคณะ. (2549). แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดลำพูน รายงานวิจัย
ฉบับสมบูรณ์

ฉัตรชัย ศุกระกาญจน์. (2548). ท้าวช้าง พระเงิน เจดีย์ยักษ์ สามวัดร้างกลางเมืองนคร. มหาวิทยาลัย
ราชภัฏนครศรีธรรมราช

ชนัญ วงษ์วิภาค. (2547). การจัดการทรัพยากรทางวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน,
กรุงเทพ: คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร

ดวงจันทร์ อาภาวิชชุรัตน์ เจริญเมือง. (2549). เชียงใหม่เมืองยั่งยืน: กรณีเมืองในหุบเขา. สถาบันวิจัย
สังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

เดชา บุญค้ำ. การอนุรักษ์กับการพัฒนา. อาษา ปีที่31 เล่มที่59 (มีนาคม 2537) :68-73.

แผนยุทธา ไทยสันต. (2555). วัดร้าง ปัญหาและโอกาสสำหรับเมืองเก่าเชียงใหม่. โดยการสนับสนุน
จากสภาวิจัยแห่งชาติ(วช.)

แผนยุทธา ไทยสันต. (2559). แนวทางการพัฒนาทางกายภาพของวัดร้างในเมืองเก่าเชียงใหม่. โดย
การสนับสนุนสำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา โครงการส่งเสริมการวิจัยในอุดมศึกษา(HERP2558)

ธวัชชัย ทำทอง. (2556). การจัดการวัดร้างในเขตเมืองเก่าเชียงใหม่ วิทยานิพนธ์:
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ธีรวดี จำเดิม. (2549). ผลกระทบการท่องเที่ยวที่มีต่อชุมชนเวียงกุมกาม อำเภอสารภี จังหวัด
เชียงใหม่. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

บทสรุปผู้บริหาร โครงการปรับปรุงภูมิทัศน์พื้นที่มรดกทางวัฒนธรรม 10 เมืองเก่า สาธารณูปโภคได้
ดินเพื่อการท่องเที่ยวในเขตเมืองอนุรักษ์ เมืองเก่ากลุ่มที่1ตามมติคณะรัฐมนตรี

ประสิทธิ์ สว่างศรี. มปป.. แนวทางการจัดการพื้นที่โบราณสถานเมืองเชียงแสนผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนและท้องถิ่น. คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ผังเมืองและนฤมิตรศิลป์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

ปริญญ์ เจริญนิชิตชัย. มปป. ผังเมืองเฉพาะกับการอนุรักษ์เมืองประวัติศาสตร์ :กรณีศึกษามหานครปารีสและลอนดอนสำหรับการอนุรักษ์พื้นที่กรุงรัตนโกสินทร์กรุงเทพมหานคร. ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปิ่นรัชฎ์ กาญจนะจิตติ. (2552). การอนุรักษ์มรดกสถาปัตยกรรมและชุมชน. โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พระมหาสุทิตย์ อาภากร (อบอู่)และคณะ. (2554). รูปแบบและเครือข่ายการเรียนรู้ของแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัดในประเทศไทย. รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย(สกว.)

ภัณณิ แก้วสง่า และนิศาชล จำนงศรี. 2012 การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ : ทางเลือกใหม่ของการท่องเที่ยวไทย. Suranaree J. Soc. Sci. Vol. 6 No. 1; June 2012 (91-109)

ภัณณิ แก้วสง่าและนิศาชล จำนงศรี. (2555). การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ทางเลือกใหม่การท่องเที่ยวไทย. สาขาเทคโนโลยีสังคม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

ภาคที่ 3. มปป. การบริหารจัดการวัดและศาสนสถาน สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ

มหาวิทยาลัยมหิดล(สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาชนบท คณะสิ่งแวดล้อมและทรัพยากร)และมหาวิทยาลัยศิลปากร คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์).(2537). โครงการอนุรักษ์และจัดการสิ่งแวดล้อมเมืองเก่า. กรุงเทพฯ

มาฆะ ชิตตะสังคะและคณะ. มปป. การศึกษาการพัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่ภาคเหนือตอนบน กรณีศึกษา เชียงราย เชียงใหม่ และแม่ฮ่องสอน

ราณี อิศัยกุลและ ชัชพล ทรงสุ นทรวง 2554 การท่องเที่ยวที่ไร้ความเร่งรีบเพื่อสร้างการเรียนรู้ผ่านการสื่อความหมายสำหรับ นักท่องเที่ยวสูงอายุชาวยุโรป รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย(สกว.)

วรภัทร ปริญญพรหม. 2557. การศึกษารูปแบบออนไลน์แพลตฟอร์มกับผู้ทรงอิทธิพลบนสื่อออนไลน์ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าของผู้บริโภค. บัณฑิตวิทยาลัยการจัดการและนวัตกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี

วรรณศิลป์ พิรพันธุ์. (2538).องค์ประกอบเมือง. กรุงเทพฯ : ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วัชรพงษ์ ชุมดวง. (2560). การพัฒนาผังแม่บทบูรณาการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างยั่งยืน พื้นที่พิเศษอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย-ศรีสัชนาลัย-กำแพงเพชร เชื่อมโยงเมืองเก่าบางช้าง-บางพาน-ไตรตรังษ์. รายงานฉบับสมบูรณ์. เสนอต่อคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ

วัชรวิวรรณ ศศิณลิน. (2549). การจัดกิจกรรมเพื่อการท่องเที่ยว กรณีศึกษากิจกรรมถนนคนเดินใน จังหวัดเชียงใหม่. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

วิบูลย์ รัศมิภูมิ. "การอนุรักษ์โบราณสถาน โบราณวัตถุ: ปัญหาและแนวทางแก้ปัญหา" ในการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประเทศไทย (กรุงเทพมหานคร : ม.ป.ท. 2535) หน้า 215

วิบูลย์ เหลียวรุ่งเรือง. (2552). การอนุรักษ์และจัดการมรดกทางวัฒนธรรม: โครงการความร่วมมือ ระหว่าง5มหาวิทยาลัยและกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย

วิระพล ทองมาและคณะ. (2554). การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน ของชุมชนชาวจีนในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่ฮ่อง อำเภอดอยหล่อ จังหวัดเชียงใหม่ .มหาวิทยาลัยแม่โจ้

ศรีศุภกร นิลกรรณ์ และคณะ. (2556). แผนงาน การจัดการท่องเที่ยวอย่างสร้างสรรค์เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของอัตลักษณ์ชุมชนลำปาง. รายงานฉบับสมบูรณ์ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย(สกว.)

สมโชติ อ๋องสกุล "หอคำและคุ้มในนครเชียงใหม่" วารสารเมืองโบราณ ปีที่ 22 ฉบับที่ 1 - ก.ค.-ก.ย. พ.ศ. 2539 หน้า 89-98

สุพาดา สิริกุตตา และคณะ. (2557).แนวทางการพัฒนาถนนคนเดินเชิงสร้างสรรค์อย่างยั่งยืนในประเทศไทย: กรณีศึกษา จังหวัดเชียงใหม่ และภูเก็ต. รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย(สกว.)

สุภาวณี ทรงพรพาณิชย์. (2549). การสังเคราะห์และยกระดับองค์ความรู้งานวิจัยการท่องเที่ยว โดยชุมชนภาคเหนือ. สนับสนุนโดยสกว. ฝ่ายวิจัยท้องถิ่น

สุรพล ดำริห์กุล และวรลัญญ์ บุญยสุรัตน์. (2540). รายงานการพัฒนาและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทางโบราณสถานเมืองเชียงใหม่. คณะวิจิตรศิลป์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

สุรสวัสดิ์ สุขสวัสดิ์. หม่อมหลวง 2539. การศึกษาปัญหาทางการอนุรักษ์โบราณสถานและวัดเมืองเชียงใหม่.กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนการวิจัยแห่งชาติ

สุรสิทธิ์ ไกรสิน. (2552). วัดร้างในภาคอีสาน : การศึกษาวิถีชีวิตแนวทางการฟื้นฟูและพัฒนาวัดร้างโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

อภิชาติ อวจำปา. (2556). มาตรการทางกฎหมายในการอนุรักษ์โบราณสถานของไทย. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

อรุณรัตน์ วิเชียรเขียว. (2539). วัดร้างในเวียงเชียงใหม่. สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

อรุณรัตน์ วิเชียรเขียวและสุรพล ดำริห์กุล. (2529). วัดร้างในเวียงเชียงใหม่. สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

อจจรี ชาญประโคน.(2538). อ้างถึงในณวรรณ์ สายเชื้อ . “แนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาท้องถิ่น กรณีศึกษาเมืองสงขลา”. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2541). หน้า 45.

Eng

Antony J. Catanese and James C. Snyder, *Introduction to Urban Planning* (New York: McGraw-Hill ; 1979), pp.304 -309.

Aplin,G. (2002), *Heritage: Identification, Conservation and Management*, Oxford University Press, Victoria

Charoenwongsa, P. (1995), ‘Authenticity: does it really matter much?, in *Nara Conference on Authenticity in relation to the World Heritage Convention, November 1-6, 1994, Nara, Japan*, ed. N. E. Larsen, Tapir Publishers, Trondheim

Inaba, N.(2003), ‘The Ise shirine and the Gion festival’ , in *Conservation of Living Religious Heritage*, eds., H., Stovel, N. Stanley-Price & R. Kilick, Papers from the ICCROM 2003 forum on living religious heritage: conserving the sacred, ICCROM 2005, Rome

Larsen, N. E. (ed.) (1995), *Nara Conference on Authenticity in relation to the World Heritage Convention, November 1-6, 1994, Nara, Japan*, Tapir Publishers, Trondheim

Lynch, Kevin, (1994).*The Image of the City*, USA: Cambridge, MIT Press

Natasi, B.K.and Schensul, S.L.(2005) “Contributions of qualitative research to validity of intervention research” *Journal of School Psychology*.43Z3X, 177-195

Spreiregen , Paul. D. 1965 *Urban Design: The Architecture of Towns and Cities*, McGraw-Hill

Sanoff, H. (2000), *Community Participation Methods in Design and Planning*, John Wiley&Sons, Inc, New York

Stovel, H., Stanley-Price, N.& Kilick, R. 2003(eds), *Conservation of Living Religious Heritage*, Papers from the ICCROM 2003 forum on living religious heritage: conserving the sacred, ICCROM 2005, Rome

Thaisuntad, T. (2008), *Securing a sustainable future for Chiang Mai’s historical ruins: a case study of nine abandoned wat within the city’s walls*, Dissertation, Silpakorn University

Wijesuriya, G. (2003), ‘The past is in the present: perspective in caring for Buddhist heritage sites in Sri Lanka’, in *Conservation of Living Religious Heritage*, eds. H., Stovel, N. Stanley-Price, & R. Kilick , Papers from the ICCROM 2003 forum on living religious heritage: conserving the sacred, ICCROM 2005, Rom

ข้อมูลออนไลน์

อีก 10 ปีข้างหน้า "ท่องเที่ยวไทย" จะเป็นอย่างไร?. [ออนไลน์].

แหล่งที่มา: <http://www.admissionpremium.com/content/1379> (19 พฤษภาคม 2561)

กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย.[ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://district.cdd.go.th/>(19 พฤษภาคม 2561)

สถานการณ์การท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่.[ออนไลน์].

แหล่งที่มา: <https://www.matichon.co.th/news/434967/>(19 พฤษภาคม 2561)

กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. [ออนไลน์].

แหล่งที่มา: https://www.mots.go.th/more_news.php?cid=411(19 พฤษภาคม 2561)

กองจัดการสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและศิลปกรรม. การเสนออนุรักษ์สถานแหล่งต่างๆและภูมิทัศน์วัฒนธรรมของเชียงใหม่ นครหลวงของล้านนาเข้าสู่บัญชีรายชื่อเบื้องต้น.[ออนไลน์].

แหล่งที่มา: <http://www.onep.go.th/nced/?p=1232>(19 พฤษภาคม 2561)

ชนัญ วงษ์วิภาค, มปป, [ออนไลน์]. การท่องเที่ยววัฒนธรรมยุคหลังสมัยใหม่(*Postmodern Tourism*), แหล่งที่มา: <https://www.slideshare.net/chaloempornchantong/postmodern-tourism>(19 พฤษภาคม 2561)

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก. วัดตามกลุ่มใน 11 ตำบลนอกเขตกำแพงเมือง

1. ต.ช้างคลาน	2. ต.ช้างเผือก	3. ต.ช้างม้อย	4. ต.พระสิงห์	5. ต.ศรีภูมิ	6. ต.สุเทพ	7. ต.หนองหอย
 -วัดร้าง ในกงสุล ฝรั่งเศส	2.1 วัดที่มีหลักฐาน -วัดร้างไม่ทราบชื่อใน สนามเทนนิสนันทพร -อุโบสถวัดช่วงสิงห์เดิม -วัดส้มสุก สารพัดช่าง -วัดกุเปี้ย -วัดเจดีย์แดงนอก -วัดเจดีย์แดงใน -วัดช้างเผือก -วัดเชียงโสม เจดีย์ปล่อง -วัดป็นสาท -วัดป่าคา -วัดป่าคู้ -วัดป่าตาล -วัดป่าอ้อย -วัดพระเจ้าอมเมือง 2.2 วัดที่ไม่มีหลักฐาน ☐ -วัดศรีบุญเรือง ☐ -วัดแสนขาน	 -วัดเกต น้อย ☐ -วัดกุ้งแดง (ไม่มีหลักฐาน)	☐ -วัดป่าตาล ในโรงเรียนวัด โนนทัยพายัพ	 -วัดแสนดา ห้อย หอ จดหมายเหตุฯ	 -วัดป่าแดงหลวง -วัดป่าแดงมหา วิหาร เอือนป้อเลี้ยง -วัดป็นเสา -วัดพระเจ้าอู่โ หลังรพ.เชียงใหม่-ราม -วัดป่าอ้อย บ้านพักอาจารย์ โรงเรียนวัด โนฯ -วัดเจดีย์กุด ใน หมู่บ้านชีวิลเลค -วัดสันมะมื่น ใน หมู่บ้านชีวิลเลค	 -วัดกู่ขาว ทางเข้าเวียงกุม กาม -วัดพันเลา ในเวียงกุมกาม

หมายเหตุ ต.ป่าแดด ต.ฟ้าฮ่าม ต.หายยา ต.วัดเกต ไม่พบหลักฐาน

- สัญลักษณ์
- วัดร้างพื้นที่ชุมชนแออัด
 - วัดร้างในเขตพาณิชย์กรรม
 - วัดร้างในทำเลที่เป็นจุดหมายตาอันสัมพันธ์กับเมือง
 - วัดร้างในเคหสถาน
 - วัดร้างในการดูแลของรัฐ/เอกชน
 - ☐ วัดที่ไม่มีหลักฐานเหลืออยู่

ภาคผนวก ข. วัดร้างตามกลุ่มในเขตกำแพงเมือง

1. วัดร้างในสถานศึกษาได้แก่

วัดเชษฐา

- โรงเรียนพุทธโศภณ ถ.พระปกเกล้า ต.พระสิงห์ อ.เมืองเชียงใหม่ จ.เชียงใหม่

วัดกิตติ

- โรงเรียนอนุบาลเชียงใหม่ อ.เมืองเชียงใหม่ จ.เชียงใหม่

วัดนางเหลียว

- โรงเรียนยุพราชวิทยาลัย บริเวณที่พักรถโดยสาร อ.เมืองเชียงใหม่ จ.เชียงใหม่

วัดหมื่นคอง

- โรงเรียนยุพราชวิทยาลัย อ.เมืองเชียงใหม่ จ.เชียงใหม่

วัดสังการาม

- วิทยาลัยนาฏศิลป์เชียงใหม่ ต.หายยา อ.เมืองเชียงใหม่ จ.เชียงใหม่

2. วัดร้างในชุมชนแออัดได้แก่

วัดช่างลาน

- ชุมชนหมื่นเงินกอง ทิศตะวันตกของวัดหมื่นเงินกอง ต.พระสิงห์ อ.เมืองเชียงใหม่ จ.เชียงใหม่

วัดหนองหญ้าแพรก

- ชุมชนหนองหญ้าแพรก หลังสถานีดับเพลิงช้างเผือก ถ.บำรุงบุรี อ.เมืองเชียงใหม่ จ.เชียงใหม่

วัดเลาเสียง

- ถนนราชเสียงแสน ซ.1ก. ต.หายยา อ.เมืองเชียงใหม่ จ.เชียงใหม่

3. วัดร้างในกระบวนการฟื้นฟูวัดได้แก่

วัดเจ็ดลิน

- วัดหนองเจ็ดลิน ถ.พระปกเกล้า ต.พระสิงห์ อ.เมืองเชียงใหม่ จ.เชียงใหม่

วัดอินทิล(สะดือเมือง)

- วัดอินทิล(สะดือเมือง) ต.ศรีภูมิ อ.เมืองเชียงใหม่ จ.เชียงใหม่

วัดยางกวง

- วัดยางกวง ถ.สุริยวงศ์ ต.หายยา อ.เมืองเชียงใหม่ จ.เชียงใหม่

4.วัดร้างในพื้นที่พาณิชย์กรรมได้แก่

วัดพอนสร้อย(ร้าง)

- หลังตลาดประตูเชียงใหม่ ถ.พระปกเกล้าซอย2 อ.เมืองเชียงใหม่ จ.เชียงใหม่

5.วัดร้างในพื้นที่พิพิธภัณฑ์ได้แก่

วัดสะดือเมือง

- หอศิลปวัฒนธรรมเมืองเชียงใหม่ อ.เมืองเชียงใหม่ จ.เชียงใหม่

6.วัดร้างในทำเลที่เป็นจุดหมายตากับเมือง

วัดเชษฐา

- โรงเรียนพุทธโศภณ ถ.พระปกเกล้า ต.พระสิงห์ อ.เมืองเชียงใหม่ จ.เชียงใหม่

วัดเชียงทอง

- ตรงข้ามประตูเชียงใหม่ ต.พระสิงห์ อ.เมืองเชียงใหม่ จ.เชียงใหม่

วัดธาตุกลาง

- ถนนสุริยวงศ์ บ้านเงิน ต.หายยา อ.เมือง จ.เชียงใหม่

วัดหนองหล่ม

- ถนนศรีภูมิซอย3 ต.ศรีภูมิ อ.เมืองเชียงใหม่ จ.เชียงใหม่

วัดร่มโพธิ์

- ถนนช้างม่อย ซอย3 ต.ช้างม่อย อ.เมือง จ.เชียงใหม่

วัดแสนเสา

- ถ.สุริยวงศ์ ต.หายยา อ.เมืองเชียงใหม่ จ.เชียงใหม่

7.วัดร้างในเคหสถานเอกชน

วัดกุสุมา

- อยู่ในบริเวณร้านพรสวรรค์ ซิวเนียร์ ถ.ววลาย ต.หายยา อ.เมืองเชียงใหม่ จ.เชียงใหม่

วัดม่วงคำ

- หลังร้านพิมพ์ไพรินทร์เครื่องเงิน ถ.ววลาย ต.หายยา ม.2 อ.เมือง จ.เชียงใหม่

วัดเมืองยอง

- ต.หายยา อ.เมืองเชียงใหม่ จ.เชียงใหม่

วัดละแกง

- ต.หายยา อ.เมืองเชียงใหม่ จ.เชียงใหม่

วัดน้อย

- ต.หายยา อ.เมืองเชียงใหม่ จ.เชียงใหม่

8.วัดร้างในการดูแลของเอกชน

วัดช้างฮ้อง

- ถ.กำแพงดิน ติดกับโรงแรมอิมพีเรียลแม่ปิง อ.เมืองเชียงใหม่ จ.เชียงใหม่

ภาคผนวก ค. รายชื่อ 10 วัดร้างเพื่อการพัฒนา

วัดป่าแดงหลวง	วัดธาตुकกลาง	วัดเชียงทอง	วัดปันสาท	วัดเลาเสียง
				
WAT PA DAENG LUANG	WAT THAT-KLANG	WAT CHIANG-KHONG	WAT PAN-SAT	WAT LAO SIANG
วัดอินทขิล	วัดป่าอ้อย	วัดแสนตาห้อย	วัดหนองหล่ม	วัดป่าตาล
				
WAT INTAKHIN	WAT PAH-OY	WAT SAEN-TA-HOI	WAT NONG-LON	WAT PAH-TAN

1. วัดป่าแดงหลวง

ที่ตั้ง	ตำบลสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
พิกัด	18.788964, 98.953918
ทะเบียนโบราณสถาน	ในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 98 ตอน 177/27 ตค.2524
ทะเบียนวัดร้าง	-
พื้นที่ตามโฉนด	0-2-39 ไร่
การใช้ประโยชน์ที่ดิน	เอกชนเช่า 1 ราย
ประเภท	ชุมชน

2. วัดธาตุกกลาง

ที่ตั้ง	ถนนสุริยวงศ์ บ้านเงิน ตำบลหายยา อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
พิกัด	18.776726, 98.989243
ทะเบียนโบราณสถาน	ในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 103 ตอน 65/22 เมษ.2529

ทะเบียนวัดร้าง เลขที่ผ.ทส.96/485 เลขที่โฉนด 4231

พื้นที่ตามโฉนด 7-3-43 ไร่

การใช้ประโยชน์ที่ดิน เอกชนเช่า 85 ราย

ประเภท ชุมชน

3.วัดเชียงทอง

ที่ตั้ง สามแยกประตูเชียงใหม่ ตำบลพระสิงห์ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

พิกัด 18.780998, 98.988536

ทะเบียนโบราณสถาน ในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 103 ตอน 65/22 เมษ.2529

ทะเบียนวัดร้าง เลขที่ ผ.ทส.105/494 เลขที่โฉนด 5642

พื้นที่ตามโฉนด 0-0-10 ไร่

การใช้ประโยชน์ที่ดิน ไม่มีการใช้ประโยชน์ สภาพเป็นเจดีย์

ประเภท ย่านเศรษฐกิจ

4.วัดปิ่นสาท

ที่ตั้ง บริเวณสถานีขนส่งช้างเผือก ตำบลช้างเผือก อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

พิกัด 18.800402, 98.987027

ทะเบียนโบราณสถาน ในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 96 ตอน 167/25 กย. 2522

ทะเบียนวัดร้าง เลขที่ผ.ทส. 50/421 เลขที่โฉนด 983

พื้นที่ตามโฉนด 0-1-93 ไร่

การใช้ประโยชน์ที่ดิน เอกชนเช่า 1 ราย

ประเภท ย่านเศรษฐกิจ

5.วัดเลาเสียง

ที่ตั้ง ถนนราชเชียงใหม่ 2ข. ตำบลหายยา อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

พิกัด	18.777331, 98.990575
ทะเบียนโบราณสถาน	ในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 103 ตอน 65/22 เมษ.2529
ทะเบียนวัดร้าง	เลขที่ฟ.ทส. 95/484 เลขที่โฉนด 4223
พื้นที่ตามโฉนด	4-3-17ไร่
การใช้ประโยชน์ที่ดิน	เอกชนเช่า 27 ราย
ประเภท	ชุมชน

6.วัดอินทิล

ที่ตั้ง	บริเวณหอศิลปวัฒนธรรมเมืองเชียงใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
พิกัด	18.789914, 98.986921
ทะเบียนโบราณสถาน	ในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 97 ตอน 41/14 มีค.2523
ทะเบียนวัดร้าง	เลขที่ ฟ.ทส. 108/501 เลขที่โฉนด 4952
พื้นที่ตามโฉนด	-
การใช้ประโยชน์ที่ดิน	ปัจจุบันเป็นส่วนหนึ่งของหอศิลปวัฒนธรรมเมืองเชียงใหม่ เดิมเป็นวัดเดียวกับวัดอินทิล(สะดือเมือง) แต่ถูกแยกจากกันด้วยถนนอินทวโรรส
ประเภท	ราชการ/พิพิธภัณฑ

7.วัดป่าอ้อย

ที่ตั้ง	หลัง ห้างหุ้นส่วนจำกัดอุรุวิศการคำ ตำบลช้างเผือก อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
พิกัด	18.800608, 98.985335
ทะเบียนโบราณสถาน	ในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 103 ตอน 65/22 เมษ.2529
ทะเบียนวัดร้าง	-
พื้นที่ตามโฉนด	0-1-86 ไร่ เลขที่ 1070 เล่มที่ 11ข. หน้า 70
การใช้ประโยชน์ที่ดิน	เอกชนเช่า 1 ราย

ประเภท ย่านเศรษฐกิจ

8.วัดแสนตอห้อย

ที่ตั้ง ในบริเวณหอจดหมายเหตุเฉลิมพระเกียรติฯ ตำบลสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

พิกัด 18.788647, 98.977072

ทะเบียนโบราณสถาน ในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 103 ตอน 65/22 เมษ.2529

ทะเบียนวัดร้าง เลขที่ฟ.ทส. 82/456 เลขที่โฉนด 3318

พื้นที่ตามโฉนด 0-2-48 ไร่

การใช้ประโยชน์ที่ดิน เป็นที่ตั้งหอจดหมายเหตุแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ เชียงใหม่

ประเภท ราชการ/หอจดหมายเหตุฯ

9.วัดหนองหล่ม

ที่ตั้ง ถนนศรีภูมิซอย3 ตำบลศรีภูมิ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

พิกัด 18.792426, 98.995010

ทะเบียนโบราณสถาน ในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 103 ตอน 65/22 เมษ.2529

ทะเบียนวัดร้าง -

พื้นที่ตามโฉนด 0-0-72 ไร่ เลขที่ 23769 เล่มที่ 238

การใช้ประโยชน์ที่ดิน ไม่มีการใช้ประโยชน์ที่ดิน สภาพเป็นเจดีย์

ประเภท ชุมชน

10.วัดป่าตาล

ที่ตั้ง ซอยพงศ์สุวรรณ หลังธนาคารไทยพาณิชย์สาขาข้างเผือก ตำบลข้างเผือก อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

พิกัด 18.801456, 98.985326

ทะเบียนโบราณสถาน ในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 98 ตอน 177/27 ตค.2524

ทะเบียนวัดร้าง -

พื้นที่ตามโฉนด 0-1-60 ไร่ เลขที่ 1071 เล่มที่ 11ข. หน้า 71

การใช้ประโยชน์ที่ดิน เอกชนเช่า 4 ราย

ประเภท ย่านเศรษฐกิจ

ภาคผนวก ง. แบบฟอร์มการประเมินศักยภาพวัดร้าง

ศักยภาพของวัด.....พิกัด.....วัดที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียง														
1.....2.....3.....														
ด้านคุณค่า	ด้านการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว													
ตามกฎบัตรเบอร์ร่า	ทางกายภาพ (Intangible value : จับต้องได้)									ไม่ใช่งายภาพ (Intangible value:จับต้องไม่ได้)				
Burra Charter 2013	ความ เดิม แท้	สถา ปัตยกรรม	การ เข้าถึง	ความ ปลอดภัย	ระ ยะ ทาง	ทำ เล	ระบบ ขนส่ง	สิ่ง อำนวยความสะดวก	สิ่ง แวดล้อม	กิจ กรรม	ชุมชน	การสื่อ ความ หมาย	PR และ การ ตลาด	พหุ กรรม นัก ท่องเที่ยว
1.วิทยา ศาสตร์														
2.สังคม														
3.ประวัติ ศาสตร์														
4.สุนทรีย ศาสตร์														

ภาคผนวก จ. รายนามผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย

1. ผู้ช่วยวิจัยระดับปริญญาโท

นาย ฉัตรชัย กันทวงศ์

สถาปนิก

นางสาว นุจรินทร์ ศรีวิเศษ

ภูมิสถาปนิก

2. ผู้ช่วยวิจัยระดับปริญญาตรี

นาย สาณพัฒน์ ปิยธรรมรงค์ชัย ภูมิสถาปนิก

นางสาว จุติมา จันทะราช ภูมิสถาปนิก

3. นักศึกษา สส.บ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการออกแบบสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยแม่โจ้

3.1 นักศึกษาชั้นปีที่5 ออกแบบพัฒนาทางกายภาพขั้นต้น

นายเสกฐวุฒิ เผือกผกา	นางสาวภาพิมล ทองเพ็ญ
นายอนุรักษ์ ธีโร	นางสาวนันทน์ สุขไพศาล
นางสาวเขมิกา เอี่ยมสำอางค์	นางสาววรรธน์ มั่นจิตต์
นางสาวจรรวณ บุญสม	นางสาววิภาดา ลิ้มเปี่ยมสุข
นางสาวชนากานต์ น้อยพิทักษ์	นายศานติ พรหมแก้ว
นายณัฐศรัณย์ กันธะวงศ์	นายภัทรกร ย่างอนันต์
นายณัฐวัฒน์ คำจันทร์	นายอัมรินทร์ ดาสีทธิ์
นายถิรยุ อังกุลสานต์	นางสาวอินทรา บุญชัยวงศ์
นางสาวธิดารัตน์ ผ่องแผ้ว	นายเอกปรัชญา आयुยืน
นายธิตี อาชาคม	นางสาวเปมิกา ทิพย์สถาพร
นายธีรภมร ศรีกิตติพงษ์	นางสาวเปรมหทัย ดวงเพชร
นางสาวเบญจมาศ ศรีสุรักษ์	นางสาวพลอยไพลิน พาณิชย์เจริญ
นางสาวปาริสา เขียวประสิทธิ์	นางสาวพสุธร อุทธกั๋ง
นางสาวพัฒน์วี สิงห์พิเศษ	

3.2 นักศึกษาชั้นปีที่4 ลงพื้นที่สัมภาษณ์นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติพร้อมคลิป

นายณัฐศรัณย์ กันธะวงศ์	นางสาวภัทรนิษฐ์ นิมิตรกุลวัฒน์
นายภัทรกร ย่างอนันต์	นางสาวมูทิตา เสริมศรี
นายกิตติพงษ์ ดิษฐบรรจง	นางสาวชราภรณ์ มีเกษ
นายเกียรติภูมิ ทองวิเศษ	นางสาววรัญญา มธุรส
นางสาวจุฑารัตน์ ทศการ	นายสันต์ สุระชัย
นางสาวชนิสรา หงษ์เส็ง	นายวิทวัส ป้องแก้วน้อย
นางสาวณัฏฐา ฉัตรกุลกวิน	นายจุฑิชัย ใจเสมอ
นางสาวณัฐกาน เลห์เหลี่ยม	นางสาวศุภวัลย์ รื่นเรืองวงศ์
นางสาวณัฐธิดา เกตุสุวรรณ	นางสาวอภิญา จองสุรีย์ภาส
นางสาวณัฐนรี ไหมวงศ์	นางสาวบัณฑิตพรพรรณ ดอกแก้ว
นายทีปกร พูนสวัสดิ์มงคล	นางสาวบุญรอด ดวงจันทร์
นายธนวัฒน์ ถิ่นสอน	นายพรกฤษณะ กระแสทรัพย์เจริญ
นายพันธุ์วิเศษ พันธุ์วุฒิ	

3.3 นักศึกษาชั้นปีที่3

เตรียมข้อมูลแบบสอบถามภาษาอังกฤษและสัมภาษณ์

นายคุณิพล พุ่มเพชร	นายนราธิป ราตรี
นายตรีทิมา ทองสงฆ์	นางสาวนิรมล บุญเทพ
นายปฏิพล ไชยวงศ์	นางสาวเบญญาภา นาหิรัญ
นายปิยะพงษ์ บังศรี	นางสาวปิ่นรส แกมจำรัส
นายแมนสรวง ปันสุข	นางสาวปัทมาภรณ์ มุกอวัตร
นางสาวลลิตา เปี่ยมสุข	นายพงศธร พชรพงษ์ศักดิ์
นายวศกรณ์ รีละออง	นายพชร อรรถทวิสิน
นายอุกฤษฏ์ สิบรัมย์	นายพิศรีย์ อาบุบากา
นายจิรัฐติกาล อ่อนตา	นางสาวรัตติยา คำขาว
นางสาวจุฑามาศ โชติรัตน์	นายวิรัช โทแก้ว
นางสาวชัยยุยานุช ใจหล้า	นางสาวศิวินันท์ อาณู
นางสาวชุตติกาญจน์ วันทนา	นางสาวสวดีศรี ม่วงคุ้ม
นายณวรรธน์ วรารีกุล	นางสาวสิริธยา ดนัย
นางสาวณัฐนรี อาคะมา	นายธราเทพ สมบุตร
นายณัฐพงศ์ ปิยพันธุ์	นางสาวธัญญาเรศ อุดะกะ
นายณัฐวัฒน์ ปลอดภัย	นายณรพัทธ์ สว่างแก้ว
นายธนกฤต แก้วร่วมวงศ์	นางสาวสิริรัตน์ สุวรรณ
นายเสกสรรค์ ฉันทะธรรม	

3.4 นักศึกษาชั้นปีที่2

ออกแบบแผนที่และมอสคอต พร้อมคลิปแนะนำวัดร้าง

นายก้องภพ ฉัตรชัยสถาพร	นางสาวเยาวเรศ พลเพียร
นางสาวชญาณี โคตรโยธี	นางสาวรมย์ธิดา ปทุมาสุดร
นางสาวชมสกากร เรือนขมภู	นายรัฐภูมิ สุธาลักษณ์
นายชุตติพงษ์ ฉลภิญโญ	นายโรตม วงศ์สาย
นายญาณพันธ์ แก้วกุนทน	นางสาวศุภกานต์ สิทธิสาร
นางสาวฐานิดา ชุมหพิบูลรัตน์	นายสมพร บุญชาติ
นายณัฐวัฒน์ สุโรพันธ์	นางสาวสิรินิจ มีชูเกตุ
นายธนพนธ์ จินใจ	นางสาวสุดารัตน์ บุญนะ
นางสาวธัญญารัตน์ ตังมโนชู	นางสาวสุกิสรา เตชนันท์
นางสาวธิดาวรรณ ชันธนิต	นายหริณทร์ มลิซ้อน
นางสาวเบญจรัตน์ ยานะคำ	นางสาวอนุธิดา พุสยาภา
นายพชร สารภิรม	นายอนุศิษฐ์ ข้าเหมื่อน
นางสาวพัชรพรรณ ศรีชู	นายพันธกานต์ มุทธาสุพงศ์
นางสาวภวิกา เนื่องกันทา	

3.5 นักศึกษาชั้นปีที่1

รังวัดและสำรวจเจดีย์และสิ่งแวดล้อมโดยรอบ

นางสาวชยุดา หยูจีน	นางสาวพิมพ์พิชญ์ชา นาคดิลก
นางสาวชลดา คำแหง	นางสาวกัญญาภัค ณ สุวรรณ
นางสาวชุตินันท์ พัฒนศิริเลิศ	นางสาวกิตติวรา ชุมปัญญา
นายโชคทวี ปาลี	นายจิรพนธ์ ต้อนรับ
นางสาวณัชชา ชันคำ	นางสาวประณัยยา จันแรง
นางสาวธัญญาเรศ จิตรอารี	นางสาวปิยะฉัตร พรหมชาติ
นางสาวเพชรน้ำผึ้ง ต่านปาน	นางสาวพรนภา งามศิริ
นางสาวมาริษา ระลึก	นางสาวรัตนพร อ่อนตะวงศ์
นายวัลลภ พัน	นายอติศ งานสุจริต
นายสมรักษ์ หมื่อแล	นายอัคเดช สมศรี
นางสาวสโรชา เกตุวัตร	นางสาวอาทิตย์ยา ระวังยศ
นางสาวสุรตนา เมืองคง	นายอภิสิทธิ์ บิลแหละ
นางสาวสุรางค์รัตน์ สุษะใจ	

ภาคผนวก จ.รายนามผู้เข้าร่วมการนำเสนอแบบการปรับปรุงเบื้องต้น ในที่ประชุมกลุ่มย่อยชุมชน

1.วัดป่าแดง วันที่21 ตุลาคม 2561 สถานที่ ที่ประชุมกลุ่มแม่บ้านหน้าวัดป่าแดงมหาวิหาร

ดลพร จิโน 45/1	สวย ลงสำ 71/72 ม. 14
รัตนา เต่าชัยยะ 71/64	สมศักดิ์ศรี อ้นบางเขน 66/3
สุภาพ ใจคำ 71/43	สุธิสา ปิงใจ 71/51
กรรณิการ์ บุญศรี 71/47	วรรณภา ไชยววรรณะ 127/4
จันทร์ทิพย์ อินตา 71/44 ม.14	สำรวย แสงสว่าง 71/36
รุ่งฟ้า พรหมดีเทพ 71/12	สุวรรณา รัตนาเพียร 71/59
อุ้นเรือน ปินตา 41/1	
สุนีย์ โชคสมัย 160/3 ม.14	
ทวีปยาบุญ ธีระไค้คิยะวิม 160/3 ม.14	
สุวรรณ บัวคำ 45/1 ม.14	

2.วัดธาตุกลาง วันที่22 ตุลาคม 2561 สถานที่ ศาลาประชุมวัดธาตุคำ

ออมสิน อภิวงส์	จำเรียง เยสุวรรณ
พินนวล ไชยธนา	มณี ดวงวิสัย
พงษ์อมรรรัตน์ เรืองเดช	จันทร์ทิพย์ คำดีบ
ยุพิน เทพวงศ์	ดวงคำ เพชรรัตน์
จินตนา อินทวงศ์	ศรีนวล ฮวดเจริญ
เกื้อกุล พรประสาท	มี อนุจา
เยาวเรศ ศิริกุล	เอื้อมใจ เลื่อมพราย
พรรณิ ปุณณจิตต์	แปร มะโนใจ
เยาวรัตน์ สีนสืบผล	อัมมรา อินตะฟู
กัลยา วิจิตตระกูลถาวร	

3.เขียงทอง วันที่ 26 ตุลาคม 2561 สถานที่ ร้านค้าและชุมชนโดยรอบ

- เอกสารลงนามสูญหาย

4.ปั่นสาท วันที่ 7 พฤศจิกายน 2561 สถานที่ รถโดยสารแห่งที่ 1 ขนส่งช้างเผือก

- เอกสารลงนามสูญหาย

5.เลาเสียง วันที่ 22 ตุลาคม 2561 สถานที่ นำเสนอแต่ละบ้านในชุมชน

- เอกสารลงนามสูญหาย

6.วัดอินทขิล วันที่ 3 พฤศจิกายน 2561 สถานที่ วัดสะดือเมืองและชุมชน

สมพงษ์ แซ่เจี๋ย	ชญ.ธิดาภรณ์ จะตะ
รัตนใจ เมธานิพัทธ์	จันธิมา จันโต
พระเคน แก้ววิไล	ธวัชชัย พึ่งพุทธรักษ์
สามเณร พุนแน่น ลุงนุก	เสาร์ ปัญญา
สามเณร ศุภร์ ลุงดี	อินท์ พรหมแปง
สามเณร สุราคร จันทร	แสวง ไชยชนะอนันท์
สามเณร ตัน จองแสง	เปรมยุดา อภิวงส์
ชญ.สิริกัลยา ขมเจริญ	สิทธิชัย อาของ
สมชาย จูเปาะ	เอกสิทธิ์ กิตติอริยะกุล
ธรกฤต กิตติขมนัย	กุลทรัพย์ นิมิตรสกุลพัฒน์

7.วัดป่าอ้อย วันที่3 พฤศจิกายน 2561 สถานที่ นำเสนอแต่ละบ้านในชุมชน

สุดใจ อินแถลง (ผู้นำชุมชน)	ปราณีต แกลงเรียบ
จอมศรีณย์กร จันทฤทธิ์นิช	ยศศักดิ์ เพชรคง
พิมพ์คณิต พงศ์ธนาภัก	พัชรี พินตาธรรม
นานาชาติ จะแสง	สัจด์ เจริญสง
อรรณพ จันคณา	วรวิมล ยะอนันต์
สุกิจ แจ้งสว่าง	วรางคณา ยะอนันต์
อรชร แจ้งสว่าง	นวลจันทร์ จันทประเสริฐ
พล ฐานนิยม	อำไพพรรณ แซ่เดชะ
ประสิทธิ์ สัณญารักษ์	นพรุจ สหรัฐ
สิทธิโชค ลักษณะ	

8.วัดแสนต่าย วันที่ 17 ตุลาคม 2561 สถานที่ หอสมุดเฉลิมพระเกียรติฯ

วิศว กษัตริย์สวัสดิ์	ชรบูลย์ มิตรมโนชัย
ฐิตินันท์ จารุจินดา	ดช.พงษ์อนันต์ มิตรมโนชัย
พิมพ์สุธัญญาวัชชัย	วรรณภา ปรีโน
พิมพ์สวาท จิตวรรณภา	สตรี ไชยวรรณ
สุภาพร ปันมะ	วิศว กษัตริย์สวัสดิ์
สิทธิธา วรรณชัย	นันทิ กุลนันทิ
ศราวุฒ มานิตย์	นงลักษณ์ ไชยอะโน

9.วัดหนองหล่ม วันที่ 18 ตุลาคม 2561 สถานที่ สอบถามแต่ละบ้านในชุมชน

สุริย์รัตน์ ถ่านคำ	ภูริศา เรื่องสุวรรณ
โกเฮียง แซ่ลี	บุญส่ง สอยโว
สุสิณ ชันธสีมา	มะลิ มาตสด
บุญส่ง ชันธสีมา	แดง โสภา
ทองใบ อินทร์สี	นันทนันท์ ศรีบุญเรือง
นพพร อินทร์สี	ปัทมวรรณ มหิทธิ
ทวีป ไชยโม	อุรัสยา มั่นใจมาก
อารยา หิรัญคำ	จารุวรรณ มากยก
ร.ต. ประกอบ หิรัญคำ	จันทน์ผา บัวละวงศ์
อ้อย ณ วรรณดี	ณัฐพล ศุภฤทธิ์

10.ป่าตาล วันที่ 26 ตุลาคม 2561สถานที่ สอบถามแต่ละห้างร้าน อาคารแถวโดยรอบ

- เอกสารลงนามสูญหาย

ภาคผนวก ข. ภาพการประชุมนำเสนอผลงานปรับปรุงที่สมบูรณ์

- จากการประชุมกลุ่มย่อยและการนำเสนอแบบเคาะประตูบ้าน

1.วัดป่าแดง สถานที่ ที่ประชุมกลุ่มแม่บ้านหน้าวัดป่าแดงมหาวิทยาลัย

2.วัดธาตุกลาง สถานที่ ศาลาประชุมวัดธาตุคำ

3.วัดเชียงทอง สถานที่ ร้านค้าและชุมชนโดยรอบ

4.วัดป็นสาท สถานที่ ร้านค้าและชุมชนโดยรอบ

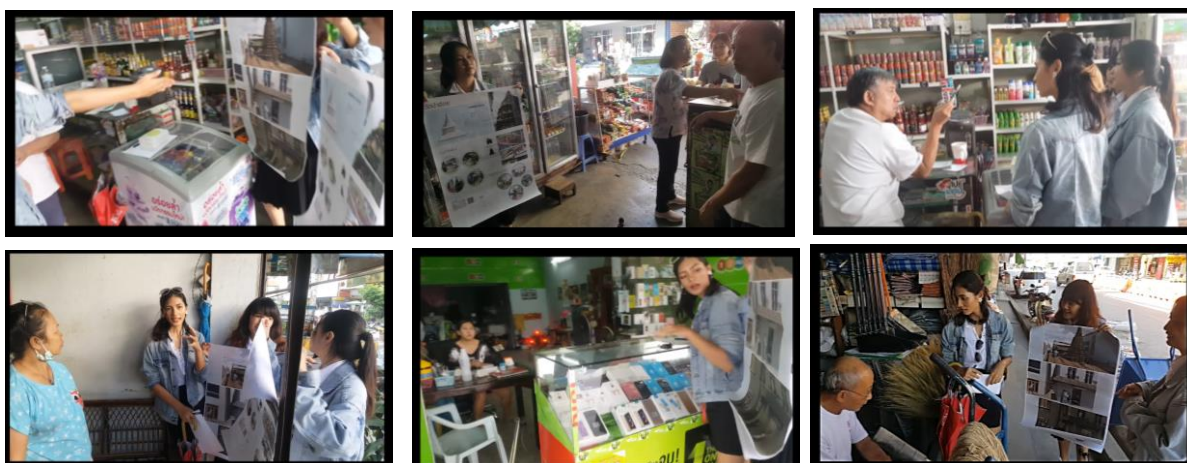
5.วัดเลาเสียง สถานที่ นำเสนอแต่ละบ้านในชุมชน

6.วัดอินทพิล สถานที่ วัดสะดือเมืองและชุมชน

7.วัดป่าอ้อย สถานที่ นำเสนอแต่ละบ้านในชุมชน

8.วัดแสนตอห้อย สถานที่ หอสมุดเฉลิมพระเกียรติฯ

9.วัดหนองหล่ม สถานที่ สอบถามแต่ละบ้านในชุมชน

10.วัดป่าตาล สถานที่ นำเสนอแต่ละบ้านในชุมชน

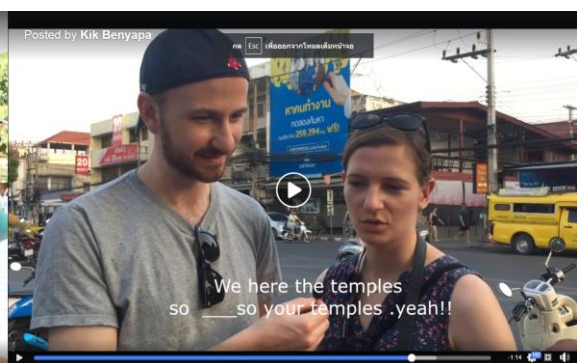
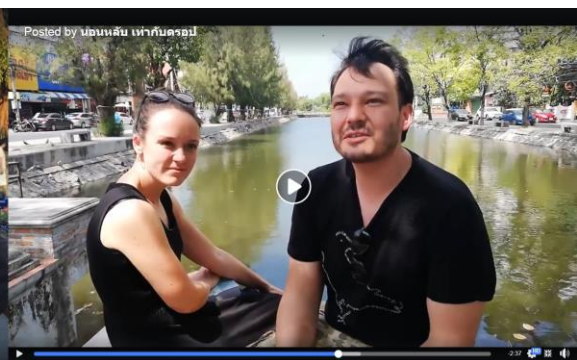
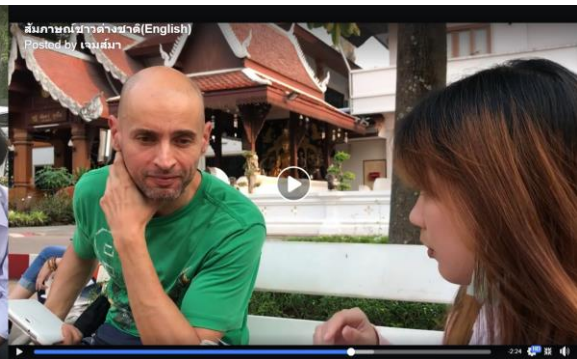
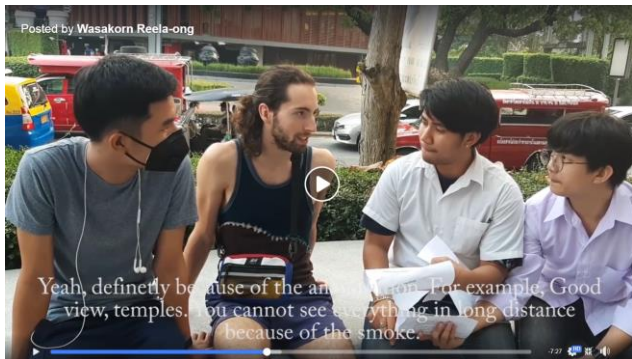
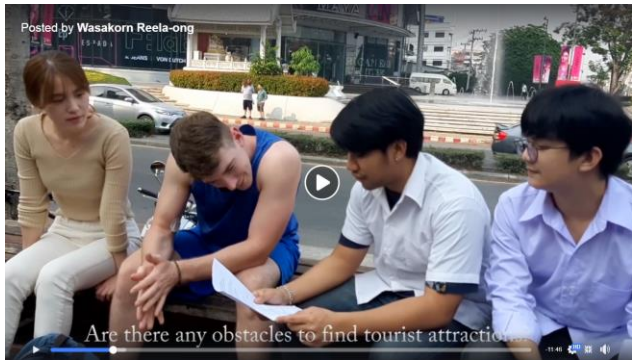

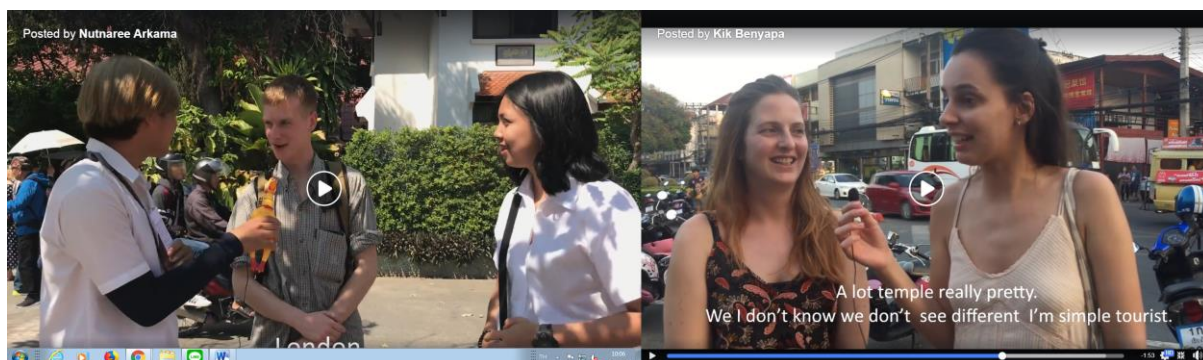
ภาคผนวก ข. การลงพื้นที่สัมภาษณ์นักท่องเที่ยวในช่วงHigh season(ธันวาคม 2561-มกราคม 2562) ของเมืองเก่าเชียงใหม่

- วัดหลักในการท่องเที่ยวเดิม ได้แก่ วัดพระสิงห์ วัด เจดีย์หลวง วัดเชียงมั่น และประตูท่าแพ

-สถานที่ท่องเที่ยวใกล้เคียงกับ10วัดรังกานำร่องตามรัศมีที่กำหนด เช่น สวนบวหาด คูเมือง และเมรุ

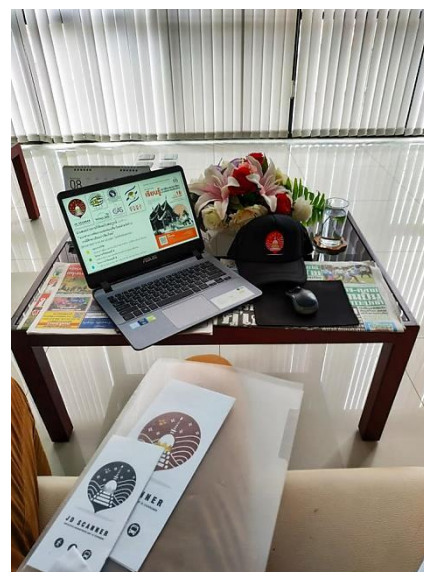
ชื่อ/อายุ/เพศ/ อาชีพ/งาน อดีต/ประเทศ	ที่สัมภาษณ์	คำถาม	คำตอบ
คนที่ ชื่อ อายุ เพศ อาชีพ ประเทศ	วัดเจดีย์หลวง วัดพระสิงห์ วัดเชียงมั่น	-พักเชียงใหม่กี่วัน ตั้งใจไปไหนบ้าง	
		-มาเที่ยวเชียงใหม่เพราะอะไรดึงดูดมากที่สุด	
		-มองเชียงใหม่อย่างไร	
		-ได้รับข้อมูลจากสื่ออะไร	
		-จุดมุ่งหมายในการมาเที่ยว คืออะไร	
		-การท่องเที่ยววัดมีปัญหาอะไรบ้าง ต้องการให้สนับสนุนอะไรเพิ่ม	
		-การสื่อความหมายเกี่ยวกับวัดเพียงพอหรือไม่	
		-เส้นทางจักรยาน ควรปรับปรุงอย่างไร	
		-การเช่าจักรยาน เป็นอย่างไรบ้าง ทำให้ถึงเลือก(ถ้าใช้)	
		-การจราจรในเมืองเก่าเป็นอย่างไร สามารถหาวัดที่ต้องการเที่ยวได้สะดวกไหม	
	วัดตั้งที่อยู่ใกล้เคียงแต่ละ วัดร้าง (มีวัดร้าง10 วัด)รัศมีไม่เกิน300 เมตรสำหรับการเดิน และ 500 เมตร สำหรับจักรยาน	-คิดว่าการท่องเที่ยวประเภทวัดในเมืองเก่าเป็นอย่างไร	
		-ทราบหรือไม่ว่าในเมืองเก่านี้ มีวัดปกติและวัดร้าง(abandoned temple)	
		-หากพัฒนาวัดร้างเป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่ เช่นสวนสาธารณะ จะไปเที่ยวไหม ต้องการ อะไรเพิ่มเติม	
		-ใช้สื่อออนไลน์หรือไม่ ใช้อะไรในการค้นข้อมูล(application, website, page)	
		-สื่อออนไลน์เกี่ยวกับการเที่ยวเมืองเก่าเชียงใหม่ใช้การได้หรือไม่ ควรปรับปรุงอะไร	
		-การใช้ภาษาต่างประเทศและสัญลักษณ์ต่างๆสำหรับการท่องเที่ยวประเภทวัด เพียงพอ หรือไม่ พบอุปสรรคอะไรบ้าง	
		-เลือกใช้พาหนะอะไรในการสัญจรว่าดีที่สุดสำหรับการเที่ยวในเมืองเก่า	
		-ขนส่งสาธารณะในเมืองเก่าสามารถใช้เที่ยววัดต่างๆได้หรือไม่	

ภาคผนวก ณ. การนำเสนอผลงานวิจัยและหาหรือแนวทางการใช้ประโยชน์จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่

วัน เดือน ปี	หน่วยงาน	ทำหนังสือถึง
ศ.16 สค 62 - 10.00 น.	การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานเชียงใหม่	ผู้อำนวยการการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงาน เชียงใหม่ - นางปิ่นนาถ เจริญผล - รอง ผอ. นายสรสรเสริญ ศีตีสาร
อ.20 สค.62 - 10.00 น.	หอศิลปวัฒนธรรมเมืองเชียงใหม่ เทศบาลนครเชียงใหม่	หอศิลปวัฒนธรรมเมืองเชียงใหม่ - ผอ.นางสุวารี วงษ์ทองแก้ว
อ.27สค.62 - 10.00น	เทศบาลนครเชียงใหม่ - สำนักงานการท่องเที่ยวเทศบาล นครเชียงใหม่	นายกเทศมนตรีนครเชียงใหม่ สำนักงานการท่องเที่ยวเทศบาลนครเชียงใหม่ - นางวไลลักษณ์ สุขประเสริฐ หัวหน้างานพัฒนาและ ส่งเสริมการท่องเที่ยว
พ.2ตุลาคม.62 - 13.00น.	สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด เชียงใหม่ ศูนย์ราชการ เชียงใหม่	ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดเชียงใหม่ - นายธีรพงษ์ อินทร์พันธุ์ ผอ.สำนักฯ - นายสนั่น ช่างปรุง นักวิชาการศาสนาชำนาญการ
จ.23กย.62 - 10.00น	สำนักศิลปากรที่7เชียงใหม่ กรมศิลปากร	ผู้อำนวยการสำนักศิลปากรที่7เชียงใหม่ - นาย ชินนวุฒิ วิทยาลัย ผู้อำนวยการกลุ่มโบราณคดี - นายสายกลาง จินดาสุ นักโบราณคดีชำนาญการ
พ.22สค.62 - 13.00น.	มูลนิธิบรมธาตุดอยสุเทพ ศูนย์ราชการ ชม.	ประธานมูลนิธิบรมธาตุดอยสุเทพ - คณะกรรมการวัดพระธาตุดอยสุเทพราชวรวิหาร นายวัลลภ นามวงศ์พรหม
ศ.16 สค 62 - 13.00น.	วัดโลกโมฬี	วัดโลกโมฬี ดร.พระครูไพบูลเจติยานุรักษ์

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานเชียงใหม่

- รองผู้อำนวยการ นาย สรรเสริญ ศีตีสาร

สำนักงานการท่องเที่ยวเทศบาลนครเชียงใหม่

- นาง วไลลักษณ์ สุขประเสริฐ หัวหน้างานพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยว

หอศิลปวัฒนธรรมเมืองเชียงใหม่
- ผู้อำนวยการ นาง สุวารี วงษ์ทองแก้ว

คณะกรรมการวัดพระธาตุดอยสุเทพราชวรวิหาร
- นายวัลลภ นามวงศ์พรหม

วัดโลกโมฬี
- ดร.พระครูไพบูลเจติยานุรักษ์

สำนักงานศิลปากรที่ 7 เชียงใหม่
- นายชินวุฒิ วิทยาลัย ผู้อำนวยการกลุ่มโบราณคดี
และนายสายกลาง จินดาสุ

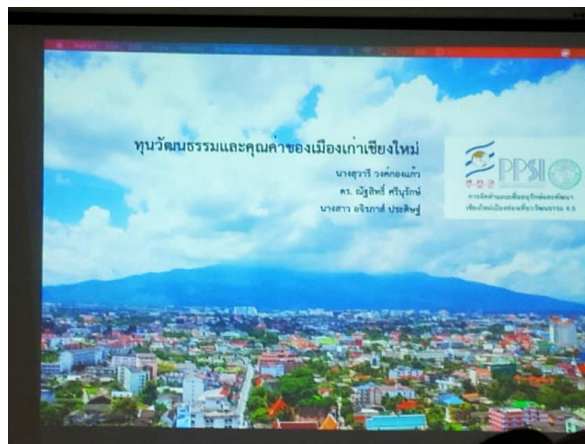
สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดเชียงใหม่

- นาย อธิพงษ์ อินทร์พันธุ์ ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดเชียงใหม่ และ
อาจารย์ สนั่น ช่างปรุง นักวิชาการศาสนา

รองศาสตราจารย์ ดร.กอบกุล รายนาค

- การวิจัยปัญหาและอุปสรรคด้านกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการสิ่งแวดล้อมเมืองท่องเที่ยว
ภายใต้แผนยุทธศาสตร์เพื่อพัฒนาเมืองยั่งยืนเพื่อรองรับท่องเที่ยวไทย 4.0 มุลนิธิสถาบันศึกษานโยบาย
สาธารณะ

การประชุมเรื่อง ทุนวัฒนธรรมและคุณค่าของเมืองเก่าเชียงใหม่ นางสาว วรณกมลวรรณ และคณะ

- ร่วมประชุมเพื่อวิพากษ์แผนการท่องเที่ยวเพื่อการพัฒนาและอนุรักษ์

กิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์อาเซียนผ่านวัดร้างในเชียงใหม่ สถาบันอาเซียนศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

- ประกอบด้วยการบรรยายและทดลองใช้แอปพลิเคชันในการเที่ยววัดร้างด้วยจักรยานจริง

เปิดรับนักศึกษาระดับปริญญาตรีในจังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 30 คน

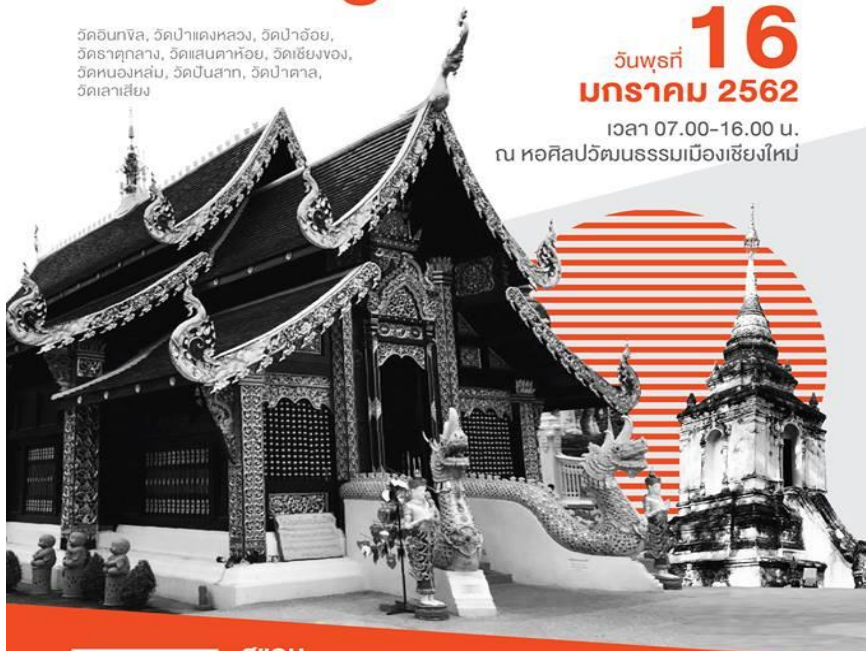
เข้าร่วมกิจกรรม

เรียนรู้ประวัติศาสตร์อาเซียน ผ่านวัดร้างในเชียงใหม่

วัดอินทขิล, วัดป่าแดงหลวง, วัดป่าอ้อ, วัดธาตุกลาง, วัดแสนตอห้อย, วัดเชียงทอง, วัดหนองหมื่น, วัดปิ่นสัก, วัดป่าศาล, วัดลาเสน

วันพุธที่ **16**
มกราคม 2562

เวลา 07.00-16.00 น.
ณ หอศิลปวัฒนธรรมเมืองเชียงใหม่

**สแกน
เพื่อลงทะเบียน**

รับสมัครตั้งแต่วันที่
11 มกราคม 2562

กิจกรรมปั่นจักรยาน
สำรวจวัดร้างในเขตอำเภอเมือง
จังหวัดเชียงใหม่

ติดต่อสอบถามข้อมูลเพิ่มเติมได้ที่ Facebook : ศูนย์อาเซียนศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่